T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
KLASİK ARKEOLOJİ PROGRAMI
DOKTORA TEZİ

SOLİ/POMPEİOPOLİS KORİNTH BAŞLIKLARI

Fatih Hakan KAYA

Danışman
Prof. Dr. Remzi YAĞCI

İZMİR 2016

DOKTORA
TEZ ONAY SAYFASI

2006800757

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi

Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Adı ve Soyadı : Fatih Hakan KAYA

Tez Başlığı : Soli/Pompeiopolis Korinth Başlıkları

Savunma Tarihi : 18/12/2015

Danışmanı : Prof.Dr.Remzi YAĞCI

JÜRİ ÜYELERİ

Ünvanı, Adı, Soyadı	Üniversitesi	İmza
Prof.Dr.Remzi YAĞCI	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Yrd.Doç.Dr.Akın ERSOY	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Prof.Dr.Gürcan POLAT	EGE ÜNİVERSİTESİ	
Prof.Dr.Cevat BAŞARAN	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	
Doç.Dr.Ali Kazım ÖZ	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	

Oybirliği (X)
Oy Çokluğu ( )

Fatih Hakan KAYA tarafından hazırlanmış ve sunulmuş **"Soli/Pompeiopolis Korinth Başlıkları"**başlıklı tezi kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Mustafa Yaşar TINAR
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Doktora Tezi olarak sunduğum "**Soli/Pompeiopolis Korinth Başlıkları**" adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih
…./…./…….
Fatih Hakan Kaya

ÖZET

Doktora Tezi

Soli/Pompeiopolis Korinth Başlıkları

Fatih Hakan Kaya

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Arkeoloji Anabilim Dalı

Klasik Arkeoloji Programı

Soli/Pompeiopolis Kenti'nin görülebilen en önemli anıtsal yapısı olan orijinalde 200 sütuna sahip, 350 m. uzunluğundaki Sütunlu Cadde, çağdaşı kentlerde bulunan benzerleri gibi Korinth düzeninde dekore edilmiştir.

Bu tez çalışması ile Sütunlu Cadde'de bulunan Korinth başlıklarının atölye ve tarihleme sorunlarına stil kritiği yolu ile çözüm getirilmesi amaçlanmıştır.

Halen Sütunlu Cadde'de bulunan ve bir kısmı müzeye taşınan toplam 90 adet Korinth başlığı kataloglanmış ve dört ayrı başlık altında gruplanmıştır. Belirlenen bu gruplar; Normal Korinth Başlıkları (65 adet), Akanthus Çelenk Başlıkları (4 adet), Pilaster Başlıklar (2 adet) ve Figürlü Korinth Başlıkları (19 adet) olarak adlandırılmıştır.

Belirlenen gruplara dâhil edilen başlıklar kendi içinde süsleme özelliklerine göre farklı tiplere ayrılmış, tipolojik sınıflandırmaları yapılmış, stil, ustalık ve yapım evreleri göz önünde bulundurarak tarihlemeleri bilinen benzer yapı ya da başlıklar ile analojik olarak çalışılmıştır.

Tez çalışmasıyla Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesin'nde bulunan Korinth başlıklarının M.S. II. yüzyıl sonu ile M.S. III. yüzyılın ilk yarısı arasında, yerel kireç taşından, Aphrodisias Dekorasyon Okulu etkisinde eserler veren Suriyeli ve yerel ustalar tarafından imal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Soli, Pompeiopolis, Sütunlu Cadde, Korinth, Başlık

ABSTRACT

Doctoral Thesis

Doctor of Philosophy (PhD)

Corinthian Capitals from Soli/Pompeiopolis

Fatih Hakan Kaya

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of Archaeology

Classical Archaeology Program

Colonnaded Street in Soli/Pompeiopolis is the most important monumental building in the city measuring 350 m. with 200 coloumns. Along with its contemporaries it is built in Corinthian order.

This work aims to answer the question of workshop and dating for the Corinthian capitals found in the Colonnaded Street using style critic.

A total of 90 Corinthian capitals, some of which are currently housed in the museum, are catalogued under four main groups; Normal Corinthian Capitals (65), Acanthus Row Capitals (4), Plaster Capitals (2) and Figured Corinthian Capitals (19).

These capitals are further grouped according to their decoration and typology and are analogically studied to similar capitals in regards to their style, workshop and construction phases.

With this study it has been understood that the Corinthian capitals found in the Colonnaded Street in Soli/Pompeiopolis have been created between the end of the 2nd century and the first half of the 3rd century in local limestone by Syrian and local craftsmen influenced by the Aphrodisias School.

Keywords: Soli, Pompeiopolis, Colonnaded Street, Corinthian, Capital

SOLİ/POMPEİOPOLİS KORİNTH BAŞLIKLARI

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	xi
TABLOLAR LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
EKLER LİSTESİ	xxviii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SOLİ/POMPEİOPOLİS TARİHİ COĞRAFYASI, TARİHİ VE ARAŞTIRMA TARİHÇESİ

1.1. KENTİN KONUMU VE TARİHİ COĞRAFYASI	8
1.2.KİLİKİA BÖLGESİ VE KENT TARİHİ	9
1.3.ARAŞTIRMA TARİHÇESİ	25

İKİNCİ BÖLÜM

SÜTUNLU CADDELER VE SOLİ/POMPEİOPOLİS SÜTUNLU CADDESİ

2.1. SÜTUNLU CADDELERİN GELİŞİMİ VE MİMARİSİ 40

2.2. SOLİ/POMPEİOPOLİS SÜTUNLU CADDESİ 48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KORİNTH DÜZENİNİN TANIMI VE GELİŞİMİ

3.1. KORİNTH DÜZENİNİN TANIMI 53

3.2. YUNAN MİMARİSİNDE KORİNTH DÜZENİNİN GELİŞİMİ VE KULLANILDIĞI YAPILAR 55

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ANADOLU KORİNTH BAŞLIKLARINDA STİL GELİŞİMİ

4.1. ANADOLU KORİNTH BAŞLIKLARINDA HELLENİSTİK DÖNEM SONU STİL GELİŞİMİ 62

4.2. AUGUSTUS DÖNEMİ KORİNTH BAŞLIKLARINDA STİL GELİŞİMİ 63

4.3. JULİUS – CLAUDİUS DÖNEMİ KORİNTH BAŞLIKLARI 67

4.4. FLAVİUSLAR DÖNEMİ KORİNTH BAŞLIKLARI 72

4.5. TRAİANUS-HADRİANUS DÖNEMİ KORİNTH BAŞLIKLARI 75

4.6. HADRİANUS DÖNEMİ İLE ANTONINLER DÖNEMİ
BAŞINDA PERGAMON - EPHESOS DEKORASYON OKULU 81
4.7. APHRODİSİAS DEKORASYON OKULU 97
4.8. M.S. II. YÜZYILDA ANADOLU'DAKİ BASİT DEKORASYON 101
4.9. ANADOLU'DA M.S. II. YÜZYILIN DİĞER KORİNTH BAŞLIKLARI 103
4.10. SEVERUSLAR DÖNEMİ KORİNTH BAŞLIKLARI 109

BEŞİNCİ BÖLÜM

SOLİ/POMPEİOPOLİS KORİNTH BAŞLIKLARI STİL GELİŞİMİ VE ATÖLYE SORUNU

5.1. SOLİ/POMPEİOPOLİS KORİNTH BAŞLIKLARI 128
5.1.1. Normal Korinth Başlıkları 128
5.1.1.1. Normal Korinth Başlıkları Tip 1 131
5.1.1.1.1. Normal Korinth Başlıkları Tip 1A 132
5.1.1.1.2. Normal Korinth Başlıkları Tip 1B 133
5.1.1.1.3. Normal Korinth Başlıkları Tip 1C 134
5.1.1.1.4. Normal Korinth Başlıkları Tip 1D 135
5.1.1.1.5. Normal Korinth Başlıkları Tip 1E 137
5.1.1.2. Normal Korinth Başlıkları Tip 2 138
5.1.1.2.1. Normal Korinth Başlıkları Tip 2A 139
5.1.1.2.2. Normal Korinth Başlıkları Tip 2B: 140

5.1.1.3. Normal Korinth Başlıkları Tip 3 141

5.1.1.4. Normal Korinth Başlıkları Tip 4 142

5.1.2. Pilaster Korinth Başlıkları 142

5.1.3. Figürlü Korinth Başlıkları 143

5.1.3.1. Figürlü Korinth Başlıkları Tip 1 143

5.1.3.2. Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2 144

5.1.3.2.1. Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2A 144

5.1.3.2.2. Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2B 145

5.1.3.2.3. Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2C 145

5.1.3.3. Figürlü Korinth Başlıkları Tip 3 145

5.1.3.4. Figürlü Korinth Başlıkları Tip 4 146

5.1.3.5. Figürlü Korinth Başlıkları Tip 5 146

5.1.4. Akanthus Çelenk Başlıkları 147

5.2. ATÖLYE SORUNU 148

5.2.1. Kilikia Bölgesinde Yerel Atölyelerin Varlığı Üzerine 148

5.2.2. Soli/Pompeiopolis Korinth Başlıkları Atölye Önerisi 150

5.2.2.1. Normal Korinth Başlıkları Tip 1 Atölyesi 150

5.2.2.2. Normal Korinth Başlıkları Tip 2 Atölyesi 154

5.2.2.3. Figürlü Korinth Başlıkları Tip 5 Atölyesi 156

SONUÇ 158

KAYNAKÇA 166

EKLER

KISALTMALAR

AA	Archäologischer Anzeiger
Abb.	Abbildung
Abk. Gen.	Abakus Genişliği
AÇB	Akanthus Çelenk Başlıkları
AJA	American Journal of Archaeology
AST	Araştırma Sonuçları Toplantısı
bkz.	Bakınız
BSR	Papers of the British School at Rome
cm	Santimetre
Dnt.	Dipnot
Env. No.	Envanter Numarası
FKB	Figürlü Korinth Başlıkları
FKBT1	Figürlü Korinth Başlıkları Tip 1
FKBT2	Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2
FKBT2A	Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2A
FKBT2B	Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2B
FKBT2C	Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2C
FKBT3	Figürlü Korinth Başlıkları Tip 3
FKBT4	Figürlü Korinth Başlıkları Tip 4
FKBT5	Figürlü Korinth Başlıkları Tip 5
Gen.	Genişlik
h.	Yükseklik
IstMitt	Istanbuler Mitteilungen
JRA	Journal of Roman Archaeology
JRS	The Journal of Roman Studies
JSAH	Journal of the Society of Architectural Historians
KB	Korinth Başlığı
Kor.	Korunmuş
KST	Kazı Sonuçları Toplantısı
NBK	Normal Korinth Başlıkları

NKBT1	Normal Korinth Başlıkları Tip 1
NKBT1A	Normal Korinth Başlıkları Tip 1A
NKBT1B	Normal Korinth Başlıkları Tip 1B
NKBT1C	Normal Korinth Başlıkları Tip 1C
NKBT1D	Normal Korinth Başlıkları Tip 1D
NKBT1E	Normal Korinth Başlıkları Tip 1E
NKBT1F	Normal Korinth Başlıkları Tip 1F
NKBT2	Normal Korinth Başlıkları Tip 2
NKBT2A	Normal Korinth Başlıkları Tip 2A
NKBT2B	Normal Korinth Başlıkları Tip 2B
NKBT2C	Normal Korinth Başlıkları Tip 2C
NKBT3	Normal Korinth Başlıkları Tip 3
NKBT4	Normal Korinth Başlıkları Tip 4
Lev.	Levha
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
m	Metre
PKB	Pilaster Korinth Başlıkları
Pl.	Plate
R	Çap
Res.	Resim
s.	Sayfa No
ss.	Sayfadan Sayfaya
TAD	Türk Arkeoloji dergisi
Taf.	Tafel
Yük.	Yükseklik

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Tez kapsamında ele alınan Roma İmparatorluk Dönemi Korinth başlıklarının görüldüğü kentler ve yapılar. Ek s. 334

Tablo 2: Tez kapsamında ele alınan Sütunlu caddeleri gösterir tablo. Ek s. 335

Tablo 3: Konkordans tablosu Ek s. 336-9

Tablo 4: Normal Korinth Başlıkları Tip 1A grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo. Ek s. 340

Tablo 5: Normal Korinth Başlıkları Tip 1B grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo. Ek s. 341

Tablo 6: Normal Korinth Başlıkları Tip 1C grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo. Ek s. 341

Tablo 7: Normal Korinth Başlıkları Tip 1D grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo. Ek s. 342

Tablo 8: Normal Korinth Başlıkları Tip 1E grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo. Ek s. 342

Tablo 9: Normal Korinth Başlıkları Tip 2A grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo. Ek s. 342

Tablo 10: Normal Korinth Başlıkları Tip 2B grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo. Ek s. 343

Tablo 11: Normal Korinth Başlıkları Tip 3 grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo. Ek s. 343

Tablo 12: Normal Korinth Başlıkları Tip 4 grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo. Ek s. 343

Tablo 13: Pilaster Korinth Başlıkları grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo. Ek s. 344

Tablo 14: Figürlü Korinth Başlıkları Tip 1 grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo. Ek s. 344

Tablo 15: Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2A grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo. Ek s. 344

Tablo 16: Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2B grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo. Ek s. 344

Tablo 17: Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2C grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo. Ek s. 344

Tablo 18: Figürlü Korinth Başlıkları Tip 3 grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo. Ek s. 345

Tablo 19: Figürlü Korinth Başlıkları Tip 4 grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo. Ek s. 345

Tablo 20: Figürlü Korinth Başlıkları Tip 5 grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo. Ek s. 345

Tablo 21: Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2A grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo. Ek s. 346

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Beaufort'un hazırlamış olduğu Soli Pompeiopolis planı Ek s. 154

Şekil 2: William Henry Bartlett'in Pompeiopolis Liman ve Sütunlu Caddesini tasvir ettiği gravürü. Ek s. 154

Şekil 3: Pierre Trémaux'nun hazırladığı Soli Pompeiopolis planı Ek s. 155

Şekil 4: Pierre Trémaux. Pompeiopolis Sütunlu Caddesi güney ucu Ek s. 155

Şekil 5: Pompeiopolis Sütunlu Caddesi güney ucu Ek s. 156

Şekil 6: Pompeiopolis Liman ve Sütunlu Caddesi'ni denizden gösteren gravür Ek s. 156

Şekil 7: Alishan Planı Ek s. 157

Şekil 8: Antoninus Pius Dönemine tarihlenen Pompeiopolis sikkesi Ek s. 157

Şekil 9: Antiokheia ad Orontes Kenti plan Ek s. 158

Şekil 10: Gerasa Ionik Cardo Maximus Ek s.158

Şekil 11: Gerasa cardosu, kuzey dokumanusu ile tiyatronun yeniden kurma önerisi Ek s. 159

Şekil 12: Sagalassos Cardosu planı Ek s. 159

Şekil 13: Pisidia Cremna Sütunlu Caddesi yeniden kurma önerisi Ek s. 160

Şekil 14: Phrygia Hierapolis Frontinus Kapısı Ek s. 160

Şekil 15: Aizanoi Sütunlu Caddesi Ek s. 161

Şekil 16: Perge Sütunlu Caddesi Ek s. 161

Şekil 17: Phrygia Hierapolis Frontinus Caddesi üzerindeki Dor cephesi Ek s. 162

Şekil 18: Phrygia Hierapolis Frontinus Caddesi yeniden kurma çalışması Ek s. 162

Şekil 19: Laodikeia Suriye Caddesi Ek s. 163

Şekil 20: Laodikeia Septimius Severus Nymphaeumu Ek s. 163

Şekil 21: Perge U Planlı Nymphaeumu Ek s. 164

Şekil 22: Leptis Magna Severus Nymphaeumu Ek s. 164

Şekil 23: Palmyra Sütunlu Caddesi Ek s. 165

Şekil 24: Aizanoi Sütunlu Caddesi kuzeydoğu galeri Ek s. 165

Şekil 25: Scythopolis-Bet Shean Palladius Caddesi opus tessellatum taban Ek s. 166
Şekil 26: Laodikeia Suriye Caddesi Opus Sectile taban Ek s. 166
Şekil 27: Laodikeia Suriye Caddesi ve portikleri ile gerisindeki dükkânların kesit planı Ek s. 167
Şekil 28: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi güney ucu Ek s. 167
Şekil 29: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi atık su kanalı Ek s. 168
Şekil 30: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi atık su kanalı rögar ve dikey şaft Ek s. 168
Şekil 31: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi portikoları krepisi üzerinde geçen ve kireç harcı ile kaplı temiz su künkü Ek s. 169
Şekil 32: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi yol kaplaması Ek s. 169
Şekil 33: Soli/Pompeiopolis konsollu sütunlar Ek s. 170
Şekil 34: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi güney ucu Ek s. 170
Şekil 35: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi B2 (Kat. No. 43) ve D11 (Kat. No. 50) sütunları Ek s. 171
Şekil 36: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi D12 (Kat. No. 51) ve D13 (Kat. No. 52) sütunları Ek s. 171
Şekil 37: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi Nemesis Heykeli Ek s. 172
Şekil 38: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi batı portiko yeniden kurma önerisi Ek s. 172
Şekil 39: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi doğu portiko yeniden kurma önerisi Ek s. 173
Şekil 40: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi arşitrav bloğu Ek s. 173
Şekil 41: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi oluk dil motifi+ion kymationu Ek s. 174
Şekil 42: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi girland+ion kymationu Ek s. 174
Şekil 43: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi girland+ion kymationu+ bukranion bezemeli friz bloğu Ek s. 175
Şekil 44: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi girland+ion kymationu+Eros figürlü friz bloğu Ek s. 175
Şekil 45: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi geison ve sima bloğu Ek s. 176

Şekil 46: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi bitkisel bezemeli ve aslan başlı kapalı çörtenli geison ve sima bloğu Ek s. 176
Şekil 47: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi mask benzeri figürlü geison ve sima bloğu Ek s. 177
Şekil 48: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi hippokampos figürlü geison ve sima bloğu Ek s. 177
Şekil 49: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi doğu portiko Roma dükkânları 2011 (Restorasyon öncesi) Ek s. 178
Şekil 50: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi batı portiko mozaikli taban Ek s. 178
Şekil 51: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi E35 plan karesi opus tessellatum-opus sectile tabanlar Ek s. 179
Şekil 52: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi Bizans opus sectilesi üzerine, M.S. 525 depremi ile, devrilmiş Roma dükkânlarının kapı ve duvarları Ek s. 179
Şekil 53: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi doğu portiko dükkân kazıları Ek s. 180
Şekil 54: Kallimakhos'un Korinth Başlığını Keşfini canlandıran illüstrasyon R.F. Chambray tarafından Vitruvius'un De Architectura'sı için yapılmıştır Ek s. 188
Şekil 55: Korinth başlığı ve akanthus yaprağının bölümleri Ek s. 181
Şekil 56: Bassae Apollon Tapınağı Korinth başlığı Ek s. 182
Şekil 57: Tegea Athena Alea Tapınağı Korinth başlığı Ek s. 182
Şekil 58: Delphoi Tholos'u Korinth başlığı Ek s. 183
Şekil 59: Epidauros Tholosu Korinth başlığı Ek s. 183
Şekil 60: Olympia Pilippeion sütun başlığı Ek s. 184
Şekil 61: Lysikrates Anıtı Korinth başlığı Ek s. 184
Şekil 62: Didyma Apollon Tapınağı Korinth başlığı ve grifon frizi çizimi Ek s. 185
Şekil 63: Didyma Apollon Tapınağı Korinth başlığı fragmanları Ek s. 185
Şekil 64: Silifke, Uzuncaburç, Zeus Olbios Tapınağı Korinth başlığı Ek s. 186
Şekil 65: Belevi Mausoleumu Korinth başlığı Ek s. 186

Şekil 66: Atina Olympeion'u Korinth başlığı Ek s. 187
Şekil 67: Bodrum Müzesi Korinth Başlığı Ek s. 187
Şekil 68: Bergama Müzesi Korinth Başlığı Ek s. 188
Şekil 69: Messene Agorası'ndaki Korinth başlığı Ek s. 188
Şekil 70: Roma'da Largo Argentina'daki yuvarlak planlı "B" Tapınağı başlığı Ek s. 189
Şekil 71: Ephesos'taki Oktogonal Mezar başlığı Ek s. 189
Şekil 72: Ankara Augustus Tapınağı'nın peristasis başlıkları Ek s. 190
Şekil 73: Pisidia Antiokheia Augustus Tapınağı Korinth başlığı Ek s. 190
Şekil 74: Pisidia Antiokheia Augustus Tapınağı Korinth pilaster başlığı Ek s. 191
Şekil 75: Sagalassos Augustus Dönemi Korinth başlıkları Ek s. 191
Şekil 76: Pisidia Antiokheia Augustus Tapınağı pilaster başlığı üst bölüm Ek s. 192
Şekil 77: Pisidia Antiokheia Augustus Tapınağı pilaster başlığı alt bölüm Ek s. 192
Şekil 78: Miletos, Delphinion Korinth başlığı Ek s. 193
Şekil 79: Aphrodisias Odeionu Korinth başlığı Ek s. 193
Şekil 80: Ephesos Arkadiane Korinth başlığı Ek s. 194
Şekil 81: Ephesos Agora Korinth başlığı Ek s. 194
Şekil 82: Ephesos Agorası'nın kuzey salonuna ait bir Korinth başlığı Ek s. 195
Şekil 83: Ephesos Yukarı Agora Bazilika Korinth başlığı Ek s. 195
Şekil 84: Korinth, Bazilika Iulia Korinth başlığı Ek s. 196
Şekil 85: Ephesos Arkadiane Korinth başlığı Ek s. 196
Şekil 86: Phrygia Hierapolis Korinth başlığı Ek s. 197
Şekil 87: Sagalassos Güney-Batı Kapısı Korinth başlıkları Ek s. 197
Şekil 88: Pisidia Antiokhia Augustus Augustus Tapınağı başlıkları Ek s. 198
Şekil 89: Ephesos Geç Augustus Korinth başlığı Ek s. 198
Şekil 90: Ephesos Geç Augustus Korinth başlığı Ek s. 199
Şekil 91: Aphrodisias Sebasteion Propylon başlığı Ek s. 199

Şekil 92: Sagalassos Yukarı Agora, Batı Avlu pilaster Korinth başlığı Ek s. 200
Şekil 93: Ephesos Tiyatrosu Sahne Binası alt kat Korinth başlığı Ek s. 200
Şekil 94: Milethos Flavius Nymphaeumu pilaster başlığı Ek s. 201
Şekil 95: Ephesos Pollio Nymphaeumu Korinth başlığı Ek s. 201
Şekil 96: Ephesos Traianus Nymphaeumu kompozit başlığı Ek s. 202
Şekil 97: Labruanda Zeus Tapınağı Kuzey Stoa Korinth başlığı Ek s. 202
Şekil 98: Pergamon Kızıl Avlu Korinth başlığı parçası Ek s. 203
Şekil 99: Pergamon Kızıl Avlu konsol atına işlenmiş olan akanthus yaprağı Ek s. 203
Şekil 100: Pergamon Traianus Tapınağı Korinth başlığı Ek s. 204
Şekil 101: Pergamon Kızıl Avlu anta başlığı Ek s. 204
Şekil 102: Kyz' 88 / Ed.1 Env. No. lu Korinth başlığı Ek s. 205
Şekil 103: Kyz' 88 / 130 Env. No.lu Korinth başlığı Ek s. 205
Şekil 104: Kyzikos Korinth başlık parçası Ek s. 206
Şekil 105: Ephesos Celsus Kütüphanesi alt kat kompozit başlık Ek s. 206
Şekil 106: Kyz' 88 / 135 Env. No. lu Korinth başlığı Ek s. 207
Şekil 107: Pergamon Asklepieion Kuzey Galeri kompozit başlıkları Ek s. 207
Şekil 108: Ephesos Celsus Kütüphanesi üst kat Korinth başlığı Ek s. 208
Şekil 109: Kyz' 88 / 126 Env. No. Lu Ek s. 208
Şekil 110: Stratonikeia Kuzey Kapısı içindeki Korinth başlığı Ek s. 209
Şekil 111: Ephesos Liman Hamamı kompozit başlığı Ek s. 209
Şekil 112: Ephesos Hadrianus Tapınağı Ek s. 210
Şekil 113: Ephesos Hadrianus Tapınağı anta başlığı Ek s. 210
Şekil 114: Pergamon Traianus Tapınağı Sütunlu Galerisi'ne ait başlık Ek s. 211
Şekil 115: Ephesos Celsus Kütüphanesi ön yüz alt katına ait olan kompozit pilaster ve sütun başlıkları Ek s. 211
Şekil 116: Side N1 Apollon Tapınağı frizleri Medusa başları Ek s. 212
Şekil 117: Side N1 Apollon Tapınağı Korinth başlığı Ek s. 121
Şekil 118: Sagalassos Antoninus Pius Tapınağı Korinth başlıkları Ek s. 213
Şekil 119: Side N2 Athena Tapınağı kompozit başlığı Ek s. 213

Şekil 120: Side Tyche Tapınağı başlığı Ek s. 214
Şekil 121: Sagalassos E1 Bazilikası pilaster başlıkları Ek s. 214
Şekil 122: Aphrodisias Hadrianus Hamamı Korinth başlığı Ek s. 215
Şekil 123: Perge Hadrianus Güney Hamamı Korinth başlığı Ek s. 215
Şekil 124: Kyz'88/131 Env. No.lu başlık Ek s. 216
Şekil 125: Vedius Gymnasiumu Palestrası kompozit başlık Ek s. 216
Şekil 126: Vedius Gymnasiumu İmparator Salonu kompozit başlığı Ek s. 217
Şekil 127: Kyz'89/Ed.2 Env. No.lu Korinth başlığı Ek s. 217
Şekil 128: Kyz'91/Ham. 1 Env. No.lu başlık Ek s. 218
Şekil 129: Kyz'88/32 Env. No.lu Korinth başlık parçası Ek s. 218
Şekil 130: Kyz'89/111 (sol) ve 118 Env. (sağ) No.lu akanthus yaprağı parçaları Ek s. 219
Şekil 131: Kyz'89/112 Env. No.lu akanthus yaprağı Ek s. 219
Şekil 132: Kyzikos Korinth Başlığı Ek s. 220
Şekil 133: Pergamon Traianus Tapınağı Korinth başlığı Ek s. 220
Şekil 134: Kyz'88/Ed.3 Env. No.lu Korinth başlığı Ek s. 221
Şekil 135: Miletos Agora Kapısı ikinci kat mimari elemanları ve Korinth başlığı Ek s. 221
Şekil 136: Kyz'88/113 Env. No.lu konsol Ek s. 222
Şekil 137: Kzy'89/Ed.4 Env. No.lu Korinth başlığı Ek s. 222
Şekil 138: Pergamon Asklepieionu büyük latrina Korinth başlığı Ek s. 223
Şekil 139: Pergamon Asklepios Tapınağı pilaster başlık parçası Ek s. 223
Şekil 140: Aphrodisias Bazilika A'da bulunan kompozit başlıklar Ek s. 224
Şekil 141: Miletos Faustina Hamamı Palestrası'na ait kompozit başlık Ek s. 224
Şekil 142: Milet Delphinion Salonu'na ait kompozit başlık Ek s. 225
Şekil 143: Ephesos Doğu Gymnasiumu iç bölümüne ait kompozit düzendeki pilaster başlık. Ek s. 225
Şekil 144: Ephesos Serapis (Mouseion) Tapınağı iç bölümüne ait Korinth pilaster başlık Ek s. 226
Şekil 145: Aizanoi Zeus Tapınağı opistodomosunda bulunan kompozit başlıklar Ek s. 226
Şekil 146: Euromos Zeus Tapınağı Korinth başlığı Ek s. 227

Şekil 147: Antalya Hadrianus Propylonu Ek s. 227
Şekil 148: Antalya Hadrianus Propylonu mimari düzeni Ek s. 228
Şekil 149: Miletos Agora Kapısı Ek s. 229
Şekil 150: Ephesos Celsus Kütüphanesi cephesi Ek s. 229
Şekil 151: Perge F3 Nymphaeumu yeniden kurma denemesi Ek s. 230
Şekil 152: Troia Odeonu yeniden kurma denemesi Ek s. 230
Şekil 153: Sagalassos Nymphaeumu Ek s. 231
Şekil 154: Smyrna Agora Bazilikası 1. kat kompozit başlığı Ek s. 231
Şekil 155: Smyrna Agora Bazilikası 2. kat Korinth başlığı Ek s. 232
Şekil 156: Smyrna Agora Bazilikası 2. kat Korinth başlığı Ek s. 232
Şekil 157: Smyrna Agora Bazilikası 2. kat Korinth başlığı Ek s. 233
Şekil 158: Ankara Roma Hamamı'nda sergilenen Korinth başlığı Ek s. 233
Şekil 159: Ankara Roma Hamamı'nda sergilenen Korinth başlığı Ek s. 234
Şekil 160: Sagalassos Yukarı Agora Nymphaeumu Korinth başlığı Ek s. 234
Şekil 161: Perge Septimius Severus Nymphaeumu yeniden kurma denemesi Ek s. 235
Şekil 162: Perge Septimius Severus Nymphaeumu Korinth başlığı 1. tip Ek s. 235
Şekil 163: Perge Septimius Severus Nymphaeumu Korinth başlığı 2. tip Ek s. 236
Şekil 164: Perge Septimius Severus Nymphaeumu yazıtları Ek s. 236
Şekil 165: Laodikeia Septimius Severus (A) Nymphaeumu Korinth başlığı Ek s. 237
Şekil 166: Phrygia Hierapolis Tiyatrosu Sahne Binası Cephesinin / Scaenae Frons'u Ek s. 238
Şekil 167: Phrygia Hierapolis Tiyatrosu Sahne Binası Cephesinin / Scaenae Frons'u Korinth başlığı 1. tip Ek s. 239
Şekil 168: Phrygia Hierapolis Tiyatrosu Sahne Binası Cephesinin / Scaenae Frons'u Korinth başlığı 2. Tip birinci grup Ek s. 239
Şekil 169: Phrygia Hierapolis Tiyatrosu Sahne Binası Cephesinin / Scaenae Frons'u Korinth başlığı 2. Tip ikinci grup Ek s. 240

Şekil 170: Phrygia Hierapolis Tiyatrosu Sahne Binası Cephesinin / Scaenae Frons'u kompozit başlık Ek s. 240
Şekil 171: Perge Güney Hamamı Propylon'u bugünkü hali ve yeniden kurma denemesi Ek s. 241
Şekil 172: Perge Güney Hamamı Propylon'u Korinth başlığı 1. tip Ek s. 242
Şekil 173: Perge Güney Hamamı Propylon'u Korinth başlığı 2. tip Ek s. 242
Şekil 174: Perge Güney Hamamı Propylon'u pilaster Korinth başlığı Ek s. 243
Şekil 175: Kyz'88/Ed.6 Env.No.lu Korinth başlığı Ek s. 243
Şekil 176: Kyz'88/132 Env. No.lu Korinth başlığı Ek s. 244
Şekil 177: Ankara phyle'si tarafından kentin çeşitli yerlerine dikilen yazıtlardan örnekler Ek s. 244
Şekil 178: Ankara Caracalla Hamamı Korinth başlığı akanthus yaprak çelengi detayı Ek s. 245
Şekil 179: Ankara Caracalla Hamamı Korinth başlıkları Ek s. 245
Şekil 180: Ankara Roma Hamamı'nda sergilenen Korinth başlığı Ek s. 246
Şekil 181: Sardes Hamam-Gymnasium Kompleksi, Mermer Avlusu Ek s. 246
Şekil 182: Sardes Hamam-Gymnasium Kompleksi, Mermer Avlusu oval sütunlar Ek s. 274
Şekil 183: Trastevere Santa Maria Caracalla Hamamı figürlü Ionik başlığı Ek s. 247
Şekil 184: Sardes Hamam-Gymnasium Kompleksi Palestrası figürlü Korinth başlığı Ek s. 248
Şekil 185: Sardes Hamam-Gymnasium Kompleksi Palestrası figürlü Korinth başlığı Ek s. 248
Şekil 186: Perge Tiyatrosu Ek s. 249
Şekil 187: Perge Tiyatrosu Scaenae Frons Korinth başlığı Ek s. 249
Şekil 188: Perge Tiyatrosu Scaenae Frons figürlü Korinth başlığı Ek s. 250
Şekil 189: Perge Severuslar Takı [D] Ek s. 250
Şekil 190: Perge Severuslar Takı [D] Korinth başlığı Ek s. 251
Şekil 191: Perge Severuslar Takı [D] Korinth başlığı Ek s. 251
Şekil 192: Anazarbos Kent Kapısı (Alakapı) Ek s. 252
Şekil 193: Anazarbos Kent Kapısı (Alakapı) yeniden kurma denemesi Ek s. 253

Şekil 194: Anazarbos Kent Kapısı pilaster başlığı Ek s. 254
Şekil 195: Hierapolis-Kastabala Sütunlu Caddesi Ek s. 254
Şekil 196: Hierapolis-Kastabala Sütunlu Caddesi Korinth Başlığı Ek s. 255
Şekil 197: Antiocheia ad Cragum Korinth başlığı Ek s. 255
Şekil 198: Elaiussa Sebaste Tiyatro Scaenae Frons Korinth Başlıkları Ek s. 256
Şekil 199: Tarsus Cumhuriyet Alanı Kazıları Korinth başlığı Ek s. 256
Şekil 200: Tarsus Cumhuriyet Alanı Kazıları Korinth başlığı Ek s. 257
Şekil 201: Pisidia Cremna Sütunlu Caddesi Korinth başlığı Ek s. 257
Şekil 202: Pisidia Cremna Sütunlu Caddesi Korinth başlığı Ek s. 258
Şekil 203: Perge Severuslar Nymphaeum [F4] Ek s. 258
Şekil 204: Perge Severuslar Nymphaeum [F4] Korinth Başlığı Ek s.259
Şekil 205: Perge Severuslar Nymphaeum [F4] Korinth Başlığı Ek s.259
Şekil 206: Silifke Müzesi Korinth Başlığı Ek s. 260
Şekil 207: Bostra Nymphaeum Korinth başlığı Ek s. 260
Şekil 208: Roma İmparatorluk Sarayı Hippodromu Korinth başlığı Ek s. 261
Şekil 209: Bosra Tiyatrosu pilaster başlığı Ek s. 261
Şekil 210: Giardino Müzesi Korinth başlığı Ek s. 262
Şekil 211: Şam Batı Propylon'u Korinth başlığı Ek s. 262
Şekil 212: Şam Emevi Camii avlusundaki Hazine Binası devşirme Korinth başlığı Ek s. 263
Şekil 213: Şam Emevi Camii avlusundaki Hazine Binası devşirme Korinth başlığı Ek s. 263
Şekil 214: Forum Romanum Basilica Aemilia güney tarafından Korinth Başlığı Ek s. 264
Şekil 215: Hieropolis-Kastabala Sütunlu Caddesi Korinth başlığı Ek s. 264
Şekil 216: Hieropolis-Kastabala Sütunlu Caddesi Korinth başlığı Ek s. 265
Şekil 217: Bosra Korinth başlığı Ek s. 265
Şekil 218: Knidos Korinth Tapınağı pilaster başlığı Ek s. 266
Şekil 219: Gerasa Doğu Hamamı Kuzey Salonuna ait pilaster başlık Ek s. 266
Şekil 220: Helikslerin yerine kıvrık dal motifinin kullanıldığı Korinth başlığı Ek s. 267
Şekil 221: Dionysos –Pan-Panter heykel grubu Ek s. 267

Şekil 222: Perge Tiyatro Scaenae Frons Korinth pilaster başlığı Ek s. 268
Şekil 223: Caracalla kabartmalı Korinth başlığı, Roma Ek s. 268
Şekil 224: Roma Caracalla Hamamı tepidariumu kompozit başlığı Ek s. 269
Şekil 225: Leptis Magna Severus Bazilikası Hercules pilasteri Ek s. 270
Şekil 226: Aphrodisias Hadrianus Hamamı figürlü pilasteri Ek s. 271
Şekil 227: Soli/Pompeiopolis figürlü pilaster (?) parçası Ek s. 271
Şekil 228: Normal Korinth Başlığı Tip 1 Atölyesi Başlıkları Ek s. 272
Şekil 229: Normal Korinth Başlığı Tip 1 Atölyesi Başlıkları Ek s. 273
Şekil 230: Normal Korinth Başlığı Tip 1 Atölyesi Başlıkları Ek s. 274
Şekil 231: Normal Korinth Başlığı Tip 2 Atölyesi Başlıkları Ek s. 275
Şekil 232: Normal Korinth Başlığı Tip 1 Atölyesi Figürlü Başlıkları Ek s. 276
Şekil 233: Figürlü Korinth Başlığı Tip 5 Atölyesi Başlıkları Ek s. 277
Şekil 234: Kat. No. 43; NKBT1A başlığı ve B2 in situ sütunu Ek s. 278
Şekil 235: Kat. No. 44; NKBT1A başlığı ve B3 in situ sütunu Ek s. 279
Şekil 236: Kat. No. 45; NKBT1A başlığı ve B4 in situ sütunu Ek s. 280
Şekil 237: Kat. No. 46; NKBT1A başlığı ve B5 in situ sütunu Ek s. 281
Şekil 238: Kat. No. 47; NKBT1A başlığı ve 1960'da restore edilmiş D8 sütunu Ek s. 282
Şekil 239: Kat. No. 48; NKBT1A başlığı ve D9 in situ sütunu Ek s. 283
Şekil 240: Kat. No. 51; NKBT1A başlığı ve D12 in situ sütunu Ek s. 284
Şekil 241: Kat. No. 52; NKBT1A başlığı ve D13 in situ sütunu Ek s. 285
Şekil 242: Kat. No. 53; NKBT1A başlığı ve D14 in situ sütunu Ek s. 286
Şekil 243: Kat. No. 56; NKBT1B başlığı ve 1960'da restore edilmiş D21 sütunu Ek s. 287
Şekil 244: Kat. No. 69; NKBT1B başlığı ve 1960'da restore edilmiş D40 sütunu Ek s. 288
Şekil 245: Kat. No. 71; NKBT1B başlığı ve D45 in situ sütunu Ek s. 289
Şekil 246: Kat. No. 68; NKBT1C başlığı ve 1960'da restore edilmiş D38 sütunu Ek s. 290
Şekil 247: Kat. No. 66; NKBT1E başlığı ve 1960'da restore edilmiş D35 sütunu Ek s. 291

Şekil 248: Kat. No. 67; NKBT1E başlığı ve 1960'da restore edilmiş D37 sütunu Ek s. 292
Şekil 249: Kat. No. 70; NKBT1E başlığı ve D42 in situ sütunu Ek s. 293
Şekil 250: Kat. No. 49; NKBT2A başlığı ve D10 in situ sütunu Ek s. 294
Şekil 251: Kat. No. 54; NKBT2B başlığı ve 1960'da restore edilmiş D17 sütunu Ek s. 295
Şekil 252: Kat. No. 57; NKBT2B başlığı ve D22 in situ sütunu Ek s. 296
Şekil 253: Kat. No. 58; NKBT2B başlığı ve 1960'da restore edilmiş D23 sütunu Ek s. 297
Şekil 254: Kat. No. 59; NKBT2B başlığı ve 1960'da restore edilmiş D25 sütunu Ek s. 298
Şekil 255: Kat. No. 60; NKBT2B başlığı ve D26 in situ sütunu Ek s. 299
Şekil 256: Kat. No. 62; NKBT2B başlığı ve D28 in situ sütunu Ek s. 300
Şekil 257: Kat. No. 63; NKBT2B başlığı ve D29 in situ sütunu Ek s. 301
Şekil 258: Kat. No. 64; NKBT2B başlığı ve D30 in situ sütunu Ek s. 302
Şekil 259: Kat. No. 65; NKBT2B başlığı ve D31 in situ sütunu Ek s. 303
Şekil 260: Kat. No. 61; NKBT3 başlığı ve D27 in situ sütunu Ek s. 304
Şekil 261: Kat. No. 55; FKBT1 başlığı ve D20 in situ sütunu Ek s. 305
Şekil 262: Kat. No. 50; FKBT2C başlığı ve D11 in situ sütunu Ek s. 306
Şekil 263: Kat. No. 76; FKBT3 başlığı ve 1960'da restore edilmiş D32sütunu Ek s. 307
Şekil 264: Kat. No. 77; FKBT3 başlığı ve 1960'da restore edilmiş D33 sütunu Ek s. 308
Şekil 265: Kat. No. 78; FKBT3 başlığı ve D43 in situ sütunu Ek s. 309
Şekil 266: Kat. No. 79; FKBT4 başlığı ve D44 in situ sütunu Ek s. 310
Şekil 267: Kat. No. 80; FKBT5 Ek s. 311
Şekil 268: Kat. No. 81; FKBT4 Ek s. 311
Şekil 269: Kat. No. 82; FKBT4 Ek s. 312
Şekil 270: Kat. No. 83; FKBT4 Ek s. 312
Şekil 271: Kat. No. 84; FKBT4 Ek s. 313
Şekil 272: Kat. No. 85; FKBT4 Ek s. 313

Şekil 273: Şam Emevi Camii kuzey portiğinde devşirme malzeme olarak kullanılan Korinth başlığı Ek s. 314
Şekil 274: Bosra Korinth başlığı Ek s. 314
Şekil 275: Elaiussa Sebaste Korinth başlıkları Ek s. 315
Şekil 276: Elaiussa Sebaste Korinth başlıkları Ek s. 316
Şekil 277: Şam Emevi Camii avlusundaki Hazine Binası devşirme Korinth başlığı Ek s. 317
Şekil 278: Şam Emevi Camii avlusundaki Hazine Binası devşirme Korinth başlığı Ek s. 317
Şekil 279: Antiokheia ad Cragum, Tapınak pilaster Korinth başlığı Ek s. 318
Şekil 280: Tempio Rotondo Figürlü Korinth başlığı Ek s. 318
Şekil 281: Roma İmparatorluk Sarayı Hippodromu Korinth başlığı Ek s. 319
Şekil 282: Sardes Gymnasiumu figürlü Korinth başlığı Ek s. 319
Şekil 283: Sütunlu Cadde sektör 1 Ek s. 320
Şekil 284: Sütunlu Cadde sektör 2 Ek s. 321
Şekil 285: Sütunlu Cadde sektör 4 Ek s. 322
Şekil 286: Sütunlu Cadde sektör 5 Ek s. 322
Şekil 287: Sütunlu Cadde sektör 7 Ek s. 323
Şekil 288: Sütunlu Cadde sektör 8 Ek s. 323
Şekil 289: Sütunlu Cadde sektör 9 Ek s. 324
Şekil 290: Sütunlu Cadde sektör 10 Ek s. 324
Şekil 291: Sütunlu Cadde sektör 11 Ek s. 325
Şekil 292: Sütunlu Cadde sektör 12 Ek s. 325
Şekil 293: Plan 1 Ek s. 326
Şekil 294: Plan 2 Ek s. 326
Şekil 295: Plan 3 Ek s. 327
Şekil 296: Plan 4 Ek s. 327
Şekil 297: Plan 5 Ek s. 328
Şekil 298: Plan 5 Ek s. 328
Şekil 299: Plan 6 Ek s. 329
Şekil 300: Plan 7 Ek s. 329
Şekil 301: Plan 8 Ek s. 330

Şekil 302: Plan 9 Ek s. 330
Şekil 303: Plan 10 Ek s. 331
Şekil 304: Soli/Pompeiopolis Korinth Başlıkları Ek s. 331
Şekil 305: Normal Korinth Başlığı Tip 1 Ek s. 332
Şekil 306: Normal Korinth Başlığı Tip 2 Ek s. 332
Şekil 307: Figürlü Korinth Başlıkları Ek s. 333

EKLER LİSTESİ

EK 1: Katalog Ek s. 1

EK 2: Şekiller Ek s. 154

EK 3: Tablolar Ek s. 334

GİRİŞ

M.Ö. 133 yılında Asya Eyaleti'nin miras yolu ile Roma'ya bağlanmasıyla başlayan Anadolu'daki Roma etkinliği M.Ö. 64/63'te Ortadoğu'da da hız kazanmıştır. Zamanla bilinen dünyanın önemli bir kısmına hükmedecek olan bu süper güç, doğu kültürlerinin etkisi, ticari ve siyasi ilişkileri sonucunda kent planlamalarında özgün tasarılar geliştirmeye başlamıştır. Ticari ve askeri yönden stratejik yerlere kurulan "üsler" olarak da tanımlayabileceğimiz bu kentlerin sıfırdan inşa ediliyor olması ve coğrafyanın uygunluğu nedeniyle kent planlamacıları özgün tasarılarını geliştirmiştir. Roma'nın doğuda fethettiği kentlerde hızlı bir imar faaliyetine girmesinde etkenlerden biri de yerleşik olan kültürü ve o kültürü benimseyen halkları Romalılaştırma çabası da vardı. İmparatorluğun kendi gücünü ve otoritesini sağlayabilmesi için, Hellenistik Dönem'den beri süre gelen "halkın dini ve kültürel ihtiyaçlarına cevap verme" politikası ile paralel olarak şekillenen yeni şehirler kendine yetebilen ve alt yapı sorunları aşılmış, sosyal kentler olarak tasarlanıyordu. Kamu yapılarının yanı sıra halkın sosyal, kültürel, dini ve ticari faaliyetlerini yürütebileceği bu yapılar arasında tiyatrolar, çeşmeler (nymphaeum), hamamlar, agoralar ve sütunlu caddeler önemli bir yer tutuyordu. Özellikle doğuda anıtsal bir görünüm kazanan sütunlu caddeler kentin eksenini oluşturuyorlardı.

Sütunlu caddeler; şehir planlaması içerisinde sadece kamusal yapılar, yollar ve bunlara bağlı portikolar olarak işlev görmüyorlardı. Şehrin ana arterine yapılan ve şehir halkını coğrafyanın çetin iklim şartlarından korumasının yanı sıra şehrin sosyal ve ticari hayatının da yaşandığı özel mekânlar haline gelmişlerdi. Hellenistik ve Roma dönemlerinde kamusal alanların düzenlemesinde önemli bir unsur haline gelen sütunlu galeriler, meydanları sınırlayan bir yapı olarak karşımıza çıkar. M.Ö. VII. yüzyıldan itibaren tüm özelikleri ile birlikte stoaların kökeni çoğu kez Girit ve Yunanistan'da aranmaktadır[1]. Kutsal alanların içinde inşa edilen stoaların, ibadet etmeye gelen halkın güneşten ve olumsuz hava şartlarından korunması işlevi ile ortaya çıktığı düşünülmektedir. Hellenistik Dönem ile birlikte sadece kutsal alanlarla

[1] Akın Ersoy, **Batı Anadolu Hellenistik Dönem Stoaları Işığında Metropolis Stoası**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1998, s. 6; Richard Ernest Wycherley, **Antik Çağda Kentler Nasıl Kuruldu?**, (Çev. Nur Nirven-Nezih Başgelen), Arkeoloji ve Sanat, İstanbul. 1991, s. 46

kısıtlı kalmayan stoalar özellikle agoraların vazgeçilmez mimari unsurlarından biri olmaya başlamış, kentin, siyasi, kültürel ve ticari merkezleri haline gelmiştir. Öyle ki filozofların da buluşma yeri haline gelen stoalar bir felsefe akımına da ismini vermiştir. Kıbrıslı Zenon tarafından Atina'daki Stoa Poikile'de kurulan bu felsefe akımı[2] Hellenistik Dönem'in büyük felsefecilerine esin kaynağı olmuştur[3].

Günlük hayatın her aşamasının yaşandığı, zaman zaman ünlü felsefecilerin öğretilerini halkla paylaştığı ve şairlerin şiirlerinin korolar tarafından okunduğu bu sütunlu galerilerin sanatla iç içe olduğunu söylemek mümkündür. Bir doğu geleneği olarak ortaya çıkan sütun konsollarının taşıdığı, dönemin yüksek sanat zevkini yansıtan heykeller ile süslenen bu portikolar sanat galerisi gibiydiler[4]. Bu kadar yüksek bir zevkle dekore edilen galerilerin mimari dekorasyonu da görkemli olmalıydı. M.Ö. V. yüzyılda Yunanistan'da ortaya çıkan ve Roma İmparatorluğu'nda en sevilen mimari tarz olarak benimsenen Korinth düzeni bu gereksinimi fazlasıyla karşılıyordu[5]. Bu nedenle M.S. II-III. yüzyıllarda tüm Roma dünyasında birbiri ardına girişilen imar faaliyetlerinde tercih edilen Korinth düzeni Soli/Pompeiopolis'in de mimari düzeni olarak ortaya çıkmaktaydı.

Izgara planlı kentlerin ortaya çıkmasıyla kentlerde birbirlerini dik açı ile kesen iki ana eksende caddeler oluşturulmuştur[6]. Izgara planlı kentlerin ana caddeleri (Cardo Maximus ve Documanus Maximus) merkezi bir adaya veya meydana gidebilir ya da hiçbir kesintiye uğramadan şehri bir baştan bir başa geçebilirdi[7]. Ancak bazı özel durumlarda doğa ve iklim şartlarına göre ana yönlerden ufak sapmalar görülebilmektedir[8]. Soli/Pompeiopolis Antik Kenti cardosu ufak bir sapma

---

[2] Remzi Yağcı, "Mersin'in Antik Dönem Filozofları Mersinden Geçen Filozoflar" **Sırtı Dağ, Yüzü Deniz: Mersin**, (Ed. Filiz Özdem), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2004, (Filozoflar), s. 216

[3] Hellenistik Dönem'in ünlü Stoacı Filozoflarından biri de Solili Khrysippos'tur (M.Ö. 281-208). Atina'da yaşayan ve birçok eser veren Khrysippos'un adı adeta Stoacılıkla bütünleşmiştir. Bu çerçeveden bakıldığında Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nin sadece işlevsel bir yapı olmadığı, aynı zamanda da sosyal hayatın her aşamasında kendine bir yer edindiği görülebilmektedir. Yağcı, Filozoflar, s. 216

[4] Dominic Perring, "Roma Kentlerinde Mekansal Organizasyon ve Toplumsal Değişim", **Antik Dünyada Kırsal ve Kent**, (Ed. John Rich-Andrew Wallace-Hadrill) çev. Lale Özgenel, Homer Kitabevi, 2000, s. 282

[5] John W. Stamper, "Urban Sanctuaries: The Early Republic to Augustus", **Companion to Roman Architecture**, (Ed. Roger B. Ulrich ve Caroline K. Quenemoena), Wiley Blackwell, West Sussex UK, 2014, s. 216

[6] E. J. Owens, "Roman Town Planning", **Roman Public Buildings**, (Ed. I.M. Barton), Exeter Studies in History no. 20, Exeter, 1989, ss. 7-8

[7] Perring, s. 282

[8] Perring, s. 282

ile kuzeybatı-güneydoğu yönelimli olarak imar edilmiştir. Orijinalde iki yüz sütuna sahip olduğu düşünülen ve Soli/Pompeiopolis Antik Kenti'nin toprak üzerinde görülebilen en önemli kentsel tasarımı olan Sütunlu Cadde'de bugün 2012 yılında tamamlanan restorasyon çalışması ile kırk iki sütun ayaktadır[9].

Hazırlamış olduğum bu çalışma Soli/Pompeiopolis Korinth başlıklarının bir katalogu ve bu katalog ışığında güvenilir bir tarihlemenin yanı sıra, başlıkların stil kritiği yapılmıştır.

Bu tez Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nde bulunan ya da bir kısmı kazılar sonucunda müzeye taşınan toplam doksan adet Korinth başlığını stil, ustalık, yapım evreleri ve tarihleme kriterlerini göz önünde bulundurarak ele almaktadır. Bahsi geçen doksan başlığın yetmiş sekiz adedi Sütunlu Cadde'ye ait olup, on iki adedi çeşitli nedenlerle Antik Dönem'de ya da yakın tarihte Sütunlu Cadde'ye taşınmışlardır.

Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nde, kalathos, abakus levhası, iki sıra akanthus çelengi, kaulis, kaulis çanağı, heliks, abakus çiçeği ile volüt gibi öğelerden oluşan Normal Korinth Başlığı (altmış beş adet) haricinde, Pilaster Başlık (iki adet), Figürlü Korinth Başlığı (on dokuz adet) ve Akanthus Çelenk Başlık[10] (dört adet) tipleri de vardır.

Soli/Pompeiopolis Korinth Başlıkları adlı tezimin birinci bölümünde kentin kısa bir tarihçesini ve bugüne kadar yapılmış çalışmalar ile kazılara yer verilmiştir. İkinci bölümde, Sütunlu Caddelerin bir kentsel tasarım formu olarak ortaya çıkışı ve Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nin mimarisi ve dekorasyonu anlatılmıştır. Üçüncü bölümde ise Korinth düzeninin tanımı ve kökeni üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde Augustus Döneminden itibaren Roma'nın temel mimari süsleme öğesi haline gelmeye başlayan Korinth düzeninin Anadolu'daki stil gelişimi ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Sırasıyla; Hellenistik Dönem, Augustus Dönemi, Julius Claudius Dönemi, Flaviuslar Dönemi, Traianus-Hadrianus Dönemi, Hadrianus ve Antoninler Dönemi ile Severuslar Dönemi Korinth başlıkları stil ve atölyeler göz önünde bulundurularak kronolojik olarak aktarılmıştır. Özellikle M.S. II. yüzyılda

[9] Sütunlu Caddenin limanla buluştuğu güney ucunda 2012 yılında sonuçlandırılan restorasyon çalışması ile 10 adet sütun ayağa kaldırılmış ve sayı 42'ye ulaşmıştır. Ancak bu 42 sütundan bazıları 1960-70 yılları arasında yapılan ve büyük oranda da hatalar içeren restorasyonla ayağa kaldırılmıştır.
[10] Bu başlık tipinde alt ve üst akanthus yaprakları haricinde başka bir süsleme öğesi görülmemektedir.

etkinliğini arttıran Pergamon-Ephesos Dekorasyon Okulu ve Aphrodisias Dekorasyon Okulu ile II. yüzyılda Anadolu'daki mimari dekorasyon konularına da bu bölümde değinilmiştir. Tezin beşinci bölümünde Soli/Pompeiopolis Korinth başlıklarının stil gelişimi Normal Korinth Başlıkları, Pilaster Başlıklar, Figürlü Başlıklar ve Akanthus Çelenk Başlıklar olarak dört alt başlık altında incelenmiştir ve atölye sorunu detaylı olarak ele alınmıştır. Sonuç bölümünde ise tez çalışması boyunca elde edilen sonuçlar bir araya getirilmiştir. Sonuç Bölümünün ardından Korinth başlıklarının kataloğu sunulmuştur.

Tezle ilgili olarak, 2006-2011 yılları arasında karşılaştırma yapabilmek amacı ile Kilikia Bölgesinin Roma Dönemi'nde etkin olan kentleri gezilmiştir. Bölgedeki Severuslar Dönemi kamu yapıları ve bu yapıların mimari dekorasyonu, Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi ile çağdaş olma olasılığı göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Roma İmparatorluğunun Suriye, Filistin, Kuzey Afrika eyaletlerinde Severuslar Dönemi'ne tarihlenen yapıları; özellikle de sütunlu caddeleri karşılaştırmalı örneklerde esas alınmıştır.

Sütunlu Cadde'nin mimari dekorasyonu, stratigrafik ya da yazılı belgelerin olmaması halinde tarihleme için en önemli veri kaynağıdır. Mimari dekorasyondan yola çıkarak yanılgısız bir tarihleme yapabilmek için en doğru yöntem, araştırılan malzemenin her birinin tipolojik sınıflandırmasını yapmak ve bunların kesin tarihlenen benzer yapı ya da mimari elemanlar ile analojik olarak çalışmak olacaktır.

Stil kritiği yapabilmek ve başlıkları tanımlayabilmek için toplam 90 adet Korinth başlığı tek tek, farklı açılardan fotoğraflanmış, stil kritiği yapmaya imkân veren başlıklar da çizilmiştir. Başlıkların bir kısmının henüz kazıları yapılmayan alanlarda toprak altında olmaları ya da diğer mimari elemanlar ile bir yığın oluşturmaları nedeniyle fotoğraflanmasında zorluklar yaşanmıştır. Yapılan ölçüm, çizim ve fotoğraf çalışmaları Soli/Pompeiopolis Korinth Başlıkları'nın katalogunun oluşturulmasında kullanılmıştır.

Literatür araştırmaları sırasında, *Normal Korinth Başlıkları* için, benzer çalışmalarda yararlanılan en önemli kaynağın Wolf-Dieter HEILMEYER'in 1970 yılında yayımladığı "*Korinthische Normalkapitelle, Studien zur Geschichte der*

Romischen Architekturdekoration" adlı yayının olduğu görülmüştür[11]. Heilmeyer bahsi geçen eserde Roma egemenliği altındaki tüm bölgelerden örnekler ile bir sınıflama ve tarihleme yapmıştır. Bu çalışma ile Anadolu coğrafyasında Roma Dönemi'nde çalışan önemli atölyeleri belirlemiştir. Heilmeyer'in bu çalışmasının ardından bir diğer önemli kaynak ise Vedat İDİL tarafından 1984 yılında Anadolu (Anatolia) dergisinde yayımlanan "*Anadolu'da Roma İmparatorluk Çağı Korinth Başlıkları*" adlı makaledir[12]. İdil bu makalede Heilmeyer tarafından aktarılan bilgileri kullanmakla beraber birkaç örnek ile yeni eklemeler de yapmıştır. Anadolu Korinth başlıkları konusunda bir diğer önemli çalışmayı 1997 yılında Cevat Başaran yayımlamıştır[13]. Başaran "*Kyzikos Korinth Başlıkları*" adlı makalesinde Heilmeyer ve İdil'in çalışmasını temel alarak Kyzikos Korinth Başlıklarını tanımlamış ve tarihlemiştir.

Yukarıda bahsi geçen kaynaklar Anadolu coğrafyasında Normal Korinth Başlığı ve dolayısıyla da mimari dekorasyon konusunda yapılacak tüm yayın ve tezlerde başlıca kaynak olmuşlardır. Bu kaynakların haricinde daha yerel ya da bölgesel çalışmalar da mevcuttur. Soli/Pompeiopolis Korinth Başlıkları için bakılan kaynakların önemli bir kısmı Kilikia ve Suriye bölgesindeki kazıların yayınlarıdır. Özellikle Suriye bölgesi Korinth başlıkları için yeni bir tipoloji oluşturmayı başaran Klaus S. FREYBERGER'in yaptığı incelemeler Kilikia ve Suriye bölgesinde Korinth başlığı çalışmaları için önemlidir.

Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nde abakus levhasının merkezinin ya da köşelerinin figürlerle dekore edildiği Korinth başlıkları da mevcuttur. Bu başlık türü bölge kentlerinde görülmezken Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nde yüksek sanat zevkini vurgularcasına sıklıkla kullanılmıştır. Bu başlıkların aynı zamanda Normal Korinth Başlığı öğelerine de sahip olmaları nedeniyle stil kritiği ve tarihlemesi yapılırken hem bahsi geçen kaynaklardan hem de figürlü başlıkları konusunda yapılan araştırmalardan faydalanılmıştır. Eugen von MERCKLIN'in "*Antike Figuralkapitelle*" [14] adlı kitabının yanı sıra, Fikret YEGÜL'ün "*The Bath-*

[11] Wolf-Dieter Heilmeyer, **Korinthische Normalkapitelle, Studien zur Geschichte der Romischen Architekturdekoration**, F.H. Kerle Verlag-Heidelberg, 1970
[12] Vedat İdil, "Anadolu'da Roma İmparatorluk Çağı Korinth Başlıkları", **Anatolia (Anadolu)**, Sayı 20, 1984 (Korinth)
[13] Cevat Başaran, "Kyzikos Korinth Başlıkları", **Türk Arkeoloji Dergisi**, Sayı 31, 1997 (Kyzikos)
[14] Eugen von Mercklin, **Antike Figuralkapitelle**, Walter de Gruyter & Co, Berlin, 1962

Gymnasium Complex at Sardis"[15], George M. A. HANFMANN-Nancy H. RAMAGE'nin "*Sculpture from Sardis: The Finds through 1975*"[16] adlı yayınları figürlü başlıklar için başlıca kaynaklar arasındadır.

Korinth düzeni denildiğinde her ne kadar akla ilk gelen mimari öğe başlıklar olsa da mimari dekorasyonun geneline de bakma gerekliliği söz konusudur. Bu bağlamda Roma İmparatorluk Dönemi mimari dekorasyonu hazırlamış olduğum bu tez için önem arz etmektedir. Lutgarde VANDEPUT tarafından 1997 yılında yayımlanan ve Sagalassos üzerinden Anadolu mimari dekorasyonunu ele alan "*The Architectural Decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: A Case Study*"[17] adlı çalışma Küçük Asya'da Roma Mimarlığı konusunda çalışma yapacak her araştırmacı için önemli bir kaynaktır. Bu nedenle karşılaştırmalı örneklemeler yapabilmek adına bahsi geçen kaynaktan sıklıkla yararlanılmıştır. Yine bu anlamda bir diğer önemli çalışma ise Müjde TÜRKMEN-PEKER tarafından, Elif Tül TULUNAY danışmanlığında hazırlanan ve 2007 yılında sunulan "*Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi*"[18] adlı doktora tezi ile bu tezden 2013 yılında American Journal of Ancient History adlı süreli yayında "*A Note on the Architectural Decoration of the Severan Period in Pamphylia and Cilicia*"[19] başlığı altında yayımlanan kaynaklardan da yararlanılmıştır.

Yapılan literatür çalışmaları sırasında Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi ve Korinth Başlıkları'na ilişkin en kapsamlı çalışmanın Anneliese PESCHLOW-BINDOKAT tarafından 1975 yılında Istanbuler Mitteilungen'de yayımlanan "*Zur Säulenstraße von Pompeiopolis in Kilikien*"[20] olduğu görülmüştür. Peschlow-

---

[15] Fikret K. Yegül, **The Bath-Gymnasium Complex at Sardis**, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1986, (Sardis)

[16] George M. A. Hanfmann; Nancy H. Ramage, **Sculpture from Sardis: The Finds Through 1975**, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts and London, England, 1978

[17] Lutgarde Vandeput, **The Architectural Decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: A Case Study**, Brepols Publishers, Leuven, 1997

[18] Müjde Türkmen, **Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007, (Mimari)

[19] Müjde Türkmen Peker, "A Note On The Architectural Decoration Of The Severan Period in Pamphylia And Cilicia", **The Roman Empire during the Severan Dynasty. Case Studies in History, Art, Architecture, Economy and Literature**, (Ed. Eric C. De Senna) American Journal of Ancient History Volumes 6-8, Gorgias Press, New Jersey, 2013, (Decoration), ss.151-172

[20] Anneliese Peschlow-Bindokat, "Zur Säulenstraße von Pompeiopolis in Kilikien", **IstMitt 25**, 1975, ss. 373-391, Taf. 71-82

Bindokat Sütunlu Cadde'nin mimarisini ele aldığı makalede Korinth başlıklarını da sınıflandırmıştır.

Yukarıda sayılan başlıca kaynakların haricinde kullanılan diğer kaynaklarla analojik bir çalışma yapılmış olup, Soli/Pompeiopolis Korinth Başlıkları'nın genel bir tipolojisi çıkarılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM
SOLİ/POMPEİOPOLİS TARİHİ COĞRAFYASI, TARİHİ VE ARAŞTIRMA TARİHÇESİ

1.1. KENTİN KONUMU VE TARİHİ COĞRAFYASI

Kentin sınırları içerisinde yer aldığı Kilikia Bölgesi batısında *Pamphilia*, doğusunda Suriye, kuzeyinde ise *Lykonia* ile *Kappadokia* bölgeleri ile komşu olup, Amanos, Antitoros ve Toros Dağları arasında Akdeniz kıyısınca uzanmaktadır. Kilikia bölgesi genel olarak batıda Manavgat (*Melas*) Nehri, doğuda ise İskenderun (*Issos*) Körfezi'nin doğusu arasında kalan alan olarak sınırlandırılmaktadır[21]. Kilikia bölgesi kendi içinde dağlık ve ovalık olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır. Batıda kalan dağlık bölüm Dağlık Kilikia (*Yun: Kilikia Thrakheia-Κιλικία Τραχεία, Lat: Cilicia Aspera*), doğuda kalan ve Ceyhan (*Pyramos*) ile Seyhan (*Saros*) nehirleri gibi büyük nehirlerin alüvyonlarıyla oluşmuş verimli ovalık alan ise Ovalık Kilikia (*Yun: Kilikia Pedias- Κιλικία Πεδιάς, Lat: Cilicia Campestris*) olarak adlandırılmaktadır. Bu iki bölge arasındaki sınırı Limonlu (*Lamos*) Çayı teşkil etmektedir.

Kilikia ovasına dökülen ırmaklar, Kilikia Kapıları (*Kilikiai Pylai*) olarak adlandırılan ve Orta Anadolu'nun yüksek platolarıyla Akdeniz kıyılarını birbirine bağlayan Gülek ile Sertavul Boğazlarını açmış olmaları nedeniyle önemlidirler. Bu geçitlerin varlığı nedeniyle Kilikia Bölgesi; Anadolu, Mezopotamya, Suriye ve Akdeniz arasında bir kavşak konumunda olup, stratejik bir öneme sahiptir.

Soli/Pompeiopolis'in yeri antik kaynaklara göre Kilikia Thrakheia ile Kilikia Pedias arasında sınır oluşturun Lamos Çayı'nın doğusunda yer almaktadır. Ovalık Kilikia'nın batı sınırı olarak Soli/Pompeiopolis gösterilmektedir[22].

M.Ö. 370 civarlarında Lesbos'ta doğan ve Aristotales'in öğrencisi olan Theophrastus'un dokuz ciltlik *"Bitkiler Üzerinde İncelemeler"* (Lat. De Causis Plantarum; Yun. Περὶ φυτῶν αἰτιῶν) adlı eserinde Soli-Pompeiopolis'teki, Pinaros

[21] Hans von Geisau, "Kilikien", **Der Kleine Pauly; Lexikon der Antike**, Cilt III, (Ed. Walther Sontheimer-Konrat Ziegler), Alfred Druckenmüller, Stuttgart, (1962-1975), 1964, ss. 208-209

[22] Strabon, **Antik Anadolu Coğrafyası, (Geographika: XII-XIII-XIV),** (Çev. Adnan Pekman), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2000, XIV. 5.8

Çayı[23] çevresinde yetişen narlar için iklim ve toprak koşulları nedeniyle çekirdeksiz yetiştiklerinden bahsetmektedir[24]. Yine Plinius ve Vitruvius kent yakınındaki Liparis Çayı'na girildiğinde insanların vücutlarının yağla kaplandığından bahsederler[25].

1.2. KİLİKİA BÖLGESİ VE KENT TARİHİ

Soli/Pompeiopolis'in içinde bulunduğu bölgeye ilişkin tarih öncesi çağlar konusunda bilgi sağlayan diğer iki önemli merkez Mersin Yumuktepe ve Tarsus Gözlükule Höyükleridir. Her iki höyükte de yapılan kazılar ile bölgenin tarihi neolitiğe kadar çekilebilmiştir. Soli Höyük'te yapılan kazılarla ele geçen orak ve dilgi parçaları ile kireçtaşı dibek taşları Neolitik ya da Kalkolitik dönemlere aittirler[26].

Kilikia Bölgesi Hititler zamanında Kizzuwatna Krallığı sınırları içerisinde yer almaktaydı[27]. Aynı dönemde Kilikia'da, Luwi ve Hurri kültürleri de güçlü bir biçimde varlıklarını sürdürüyorlardı. Hititler bölgede kendi kültürlerini egemen kılmaya çalışmışlarsa da bu konuda pek başarılı olamadıkları yazılı kaynaklardan anlaşılmaktadır. Kizzuwatna Krallığı Mitanni ve Hitit Devletleri'nin bölge üzerindeki egemenlik çatışmalarında ara bölge konumunda bulunması nedeniyle sürekli baskı altında kalmış ve ara dönemlerde Hitit egemenliği altına girmiştir[28]. Soli Höyük'te yapılan kazılarda ele geçen Kıbrıs'tan ithal Beyaz Astarlı (WSII) Kaplar M.Ö. XIV. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir. Bu kapların varlığı; Soli'nin bir liman kenti olarak Kıbrıs ile olan ticari ilişkilerinin yanı sıra Hitit egemenliğindeki Kizzuwatna'nın da dış alım-satım yapılan önemli bir limanı olduğu

[23] Erendiz Özbayoğlu'na göre burada bahsi edilen çay Mersin'in doğusunda yer alan Deli Çay olmalıdır. Erendiz Özbayoğlu, "Soli (Cilicia) ve "Soloecismus"",**Olba II (Özel Sayı)**, I. Cilt, Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi, Mersin, 1-4.06.98,1999, s. 212

[24] Theophrastus, **Enquiry Into Plants**, İng. Çev. Arthur Hort, Harvard University Press, London, 1916, II.2.7

[25] Özbayoğlu, s. 212

[26] Remzi Yağcı, "Soli/Pompeiopolis 2000 Yılı Kazıları", **23. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, İzmir, 22-26.05.2000, Ankara, 2001, (23.KST), s. 285

[27] Ahmet Ünal ve K. Serdar Girginer, **Kilikya-Çukurova: İlk Çağlardan Osmanlılar Dönemine Kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji,** Homer Kitabevi, İstanbul, 2007, ss. 59-61

[28] Remzi Yağcı, "The Importance of Soli in the Archaeology of Cilicia in the Second Millenium B.C", **La Cilicie: Espaces et Pouvoirs Locaux (2e Millénaire av. J.-C. 4e siécle ap. J.-C.)**, (Ed. Éric Jean, Ali M. Dinçol, Serra Durugönül), Uluslararası Yuvarlak Masa Toplantısı Bildirileri, İstanbul, 2-5 Kazım 1999, Institut Français D'Études anatoliennes Geurges Dumézil-İstanbul, 2011, (Importance), ss.160 vd.

gerçeğini ortaya koyması bakımından önemlidir. M.Ö. II. bindeki adı *Ellipra* olarak önerilen Soli'nin[29] konumu nedeniyle yazılı kaynaklarda adı geçen ve coğrafi olarak Kilikia kıyılarına konumlanması gereken *Ura, Lamiya, Pitura, Zallara* gibi kentlere yakın olması gerekmektedir. Adı geçen kentlerden Ura, Hititler için hububat ve diğer ticari malların indirildiği önemli bir liman kentidir. Ayrıca Mısır, Asur, Beyrut, Ashdad ve Miken'den gelen tüccarların ticari etkinliklerde bulunduğu Ugarit ile ilişkide olması MÖ. XIV-XIII. yüzyıldaki uluslararası ticarette Kilikia'daki liman kentlerinin önemini ortaya koyar[30]. Yine kazılarda mezar armağanı olarak ele geçen III. Tuthmosis (MÖ. 1490-1436) dönemine tarihlenen Soli skarabesi Mısır ile olan ilişkileri gösterir[31].

M.Ö. XII-XI. yüzyıl tüm Akdeniz coğrafyasında kültürel bir kesintiye neden olacak Avrupa yönünden gelen binlerce insanın kitlesel hareketine tanık olmuştur. Göç dalgaları halinde birbirlerinin önünden kaçan kavimler Akdeniz havzasının her yanına dağılmışlardır. Bu kavimlerden bazıları II. Ege Göçü'nün dalgaları ile Anadolu'ya, bazıları ise doğuya ilerlemişlerdir. "*Karanlık Çağ*" olarak adlandırılan bu dönemde Anadolu'da bulunan birçok yerleşimde kent katmanları yangın ve yıkım izleri ile doludur. Literatüre "*Deniz Kavimleri*" olarak geçen bu kavimlerin yarattığı büyük kitlesel hareketler beraberinde geniş çaplı bir kültürel kaynaşmayı da getirmiştir. Bunun sonucu olarak Anadolu'nun siyasi ve etnik yapısı önemli ölçüde değişime uğramıştır. Bölgeye hâkim olan Hitit İmparatorluğu yıkılmış, Hitit halkının büyük bir bölümü daha sonraları Geç Hitit Şehir Devletleri olarak anılacak olan Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye'deki merkezlere çekilmek zorunda kalmıştır. M.Ö. VII. yüzyılda Anadolu'da Phryg ve Lydia Krallıkları ön plana çıkmıştır. Yunanistan'ın Epiros bölgesinden, Rhodos ve Akdeniz adalarından göç eden Akhalar da Kilikia bölgesine göç eden halk topluluklarından biri olmuştur.

Göç dalgalarının ve Karanlık Çağ'ın ardından Batı ve Orta Anadolu'da Phryg; Doğu Anadolu'da Urartu; Mezopotamya, Kuzey Suriye ve Mitanni topraklarında Asur Krallıkları yeni büyük güçler olarak Anadolu tarih sahnesindeki

[29] Remzi Yağcı, "Hittites at Soli (Cilicia)", **Studi Micenei ed Egeo-Anatolici**, Cilt 1, Sayı 49, 2007, (Hittites), s. 798
[30] Remzi Yağcı, "Beyaz Astarlı (White Slip) II Kapları ve İ.Ö. II. Binde Kıbrıs Soli İlişkileri", **Adalya**, Sayı VI, 2003 (Adalya), s. 10
[31] Yağcı, Hittites, s. 802

yerlerini alırlar. Karanlık Çağ öncesinde Anadolu'nun süper gücü olan Hititler'in Kilikia'daki siyasi hâkimiyetinin sona ermesiyle önemli Akdeniz limanlarına sahip bu bölgeye Urartu ve Asur Krallıklarının egemen olma çabaları kaçınılmaz olmuştur. Anadolu'nun yeni süper güçleri arasında yaşanan bu çekişmeye Asur Kralı III. Tiglatplaser ve daha sonra da II. Sargon son vermiştir. Urartular'ın çekilmesiyle Asur Devleti bölgede mutlak bir hâkimiyet kurmuştur[32].

Kolonizasyon döneminde bölgeye deniz yolu ile gelen Yunanlı kolonistler Al Mina gibi önemli ticaret merkezleri kurmuşlardır. Bu dönem öncesinde de Yunan dünyası ile önemli ticari bağlantıları olduğu bilinen Kilikia kentleri kolonizasyon döneminde de cazibelerini arttırmışlardır. Miken Döneminden itibaren yerleşim gören bazı kentler kolonizasyon hareketleri ile birlikte yeniden yerleşim görmüşlerdir. Dağlık Kilikia kentlerinden Kelenderis ve Nagidos, Samos kolonileri olarak yerleşim görürken; Soli, Rodos-Lindos kolonisi olarak karşımıza çıkar[33].

Argoslular'ın torunları tarafından kurulan Soli'nin Rhodos kolonisi olarak tarih sahnesine çıkışından Polybius, Titus Livius ve Pomponius Mela da bahsetmektedir[34]. Soli Höyükten ele geçen geniş Doğu Grek seramik repertuarı, Soli'nin bir koloni kenti olduğunu kanıtlar niteliktedir. Özellikle Mimari Terracottalar, Kuşlu Kâseler, Yaban Keçisi Stili, Wave Line (Dalga Bezemeli Kaplar), Doğu Grek Lebesleri, Ionia Kaseleri, Sami ve Fenike Tipi Lekythoslar gibi ithal mallar Soli'nin Kolonizasyon Döneminde, M.Ö. VII-VI. yüzyıllarda Grek dünyası ile yoğun ilişkiler içinde olduğunu göstermektedir[35].

Diogenes Laertius Soli'nin kuruluşuna ilişkin başka bir önemli bilgiyi aktarmaktadır. Yazara göre Soli kentinin kurucusu Atinalı devlet adamı ve yasa koyucu Solon'dan başkası değildir. Laertius;

> "*Kroisos bin bir görkemle tahtında oturur ve Solon'a daha güzel bir manzara görüp görmediğini sorar. O da 'evet' der 'horozları, sülünleri*

[32] T.F.R.G. Braun, "The Greeks in the Near East", **The Cambridge Ancient History**, Vol. III, Part, 3, 2nd Edition, (Ed. J. Boardman, N.G.L. Hammond), Cambridge University Press, Cambridge, 1982, ss. 14 vd.
[33] Strabon, XIV. 5.8; Braun, s. 15
[34] Titus Livius, **Ab Urbe Condita**, İng. Çev. Evan T. Sage, Harvard University Press, London, 1984, 37.56.7; Polybios, **The Histories**, İng. Çev. W.R. Paton, Harvard University Press, London, 1978, XXI.24.10; Remzi Yağcı, "Problematizing Greek Colonization in the Eastern Mediterranean in the Seventh and Sixth Centuries BC: the case of Soli**", Raugh Cilicia: New Historical and Archaeological Approaches,** (Ed. Michael C. Hoff, Rhys F. Townsend), University of Nebraska-Linkoln, Nebraska, Ekim 2007, 2013, (Colonization), s. 6
[35] Yağcı, Colonization, s. 9

ve tavusları gördüm; doğal renkleri ile öyle parıldıyorlardı ki on bin kez daha güzeldiler'. Solon orayı terk ettikten sonra Kilikia'da yaşadı, orada kendi adından dolayı Soloi adını verdiği bir kent kurdu ve buraya birkaç Atinalı yerleştirdi, bunların zamanla dili bozdukları 'solileştirdikleri' (Soloikizein) söylendi"[36]

bilgisini aktarmaktadır. Solon ile ilgili olarak geç dönem gramercilerden Diomedes ve daha sonra Stephanos Byzantios soloecismus terimini açıklarken; terimin olasılıkla "Yasaların Yazarı", özensiz konuşan Solon'dan kaynaklanabileceğini söylemektedirler[37]. Yine Strabon'da, "Hesiodos'a göre (Argos'un kurucusu Amphiarus'un oğlu) Amphilokhos, Apollon tarafından Soloi'da öldürüldü."[38] ve "Kalinos'a göre, Mopsos'un önderliği altındaki halklar Taurus'u geçti, bunlardan bazıları Pamphylia'da kaldı, diğerleri Kilikia'ya dağıldılar."[39] İfadelerine yer verilmiştir. Bu anlatımlarla birlikte Amphilokhos, Mopsos gibi önderleri konu alan ya da Tiphoeus gibi tanrılar ve Bellerophon gibi kahramanlar dönemine ait olan mythoslarla destekli göçler, tarih yazımında, daha ilk başlarda, M.Ö. VIII.-VII. yüzyıllarda yerlerini almıştır[40]. Strabon'a göre "Soli" adını ilk kullanan Hesiodos'tur. Bazı araştırmacılar Kilikia'da Rhodoslular'ın yürütmüş olduğu koloni hareketlerinin bahsi geçen kahramanlık çağına atfetmektedirler[41].

Soli, Rhodos adasının doğusunda kalan ve korunaklı bir limana sahip olan Lindos kentinden gelenler tarafından kolonileştirilmiştir[42]. Kentin Rhodos kolonisi olmadan önce bir Fenike kolonisi olduğu tekrar tekrar dile getirilmiştir[43]. Polybius ve Livius, aralarında Soli'nin de bulunduğu geniş toprakların Eumenes'e verilmesi tartışılırken Rhodoslular'ın Roma Senatosu önüne gelerek Soli halkının da tıpkı kendileri gibi bir Argos Kolonisi olduğu, bu nedenle iki kız kardeş kent olarak akrabalık bağlarının dikkate alınmasını, onların davalarının kendilerini davası

---

[36] Diogenes Laertius, **Lives of Eminent Philosophers**, İng. Çev. Robert Drew Hicks, W. Heinemann; G.P. Putnam's sons, London, 1925, I, 2, 51; Özbayoğlu, s. 210
[37] Özbayoğlu, s. 210
[38] Strabon, XIV.5.17
[39] Strabon, XIV.4. 3
[40] Özbayoğlu, s. 209
[41] Karl Julius Beloch, **Griechische Geschichte**, Verlag Von Karl J. Trübner, Strassburg, 1912, ss. 261-262, Dnt. 262,3; David Magie, **Roman Rule in Asia Minor**, Princeton University Press, Princeton, New Jersey 1950, Cilt I, s. 53, Dnt. 4; Özbayoğlu, s. 209-210
[42] Strabon, XIV. 5. 8
[43] Herodotos, **Herodot Tarihi**, (Çev. Müntekim Ökmen), Remzi Kitabevi, (1. Basım), İstanbul, 1973, 7. 91; Özbayoğlu, s. 209

olduğunu, Solililer'in Roma'dan özgürlüklerini Rhodoslular'ın desteği ile almalarının doğru olacağını anlattıklarını aktarırlar[44]. Strabon kentin kuruluşu hakkında Rhodos, Lindoslular'ın yanı sıra Akhalar'ın da adını anar[45]. Kaynaklarda Akha ve Argos ifadeleri olasılıkla Hellen Kolonizasyonu sürecinde kente yapılan daha önceki dönmelerdeki göç hareketlerini ifade etmektedir. Bahsi geçen Rhodos, Lindos yerleşimi ise daha sonra gerçekleşmiş olmalıdır[46]. Soli Höyük'te, Remzi Yağcı tarafından "Arkaik Teras"[47] olarak adlandırılan alanda yapılan kazılarda ele geçen Arkaik Dönem mimari terracottalar (sima, çörten, antefix, mahya kiremidi, kaplama levhaları vb.) kentte Doğu Yunanlı halkların varlığına işaret etmektedir. Yunan dünyasında ilk kullanımının M.Ö. VII. yüzyılda Korinth'te, M.Ö. 680 yılına tarihlenen Apollon Tapınağı'nda[48] olduğu bilinen bu tarz mimari terrakottalar Anadolu'da daha çok Lydia ve Phrygia merkezlerinde karşımıza çıkmaktadır. Anadolu'da mimari terracottaların ele geçtiği en doğudaki merkez de yine Soli'dir. Yoğunlukla Batı Anadolu merkezlerinde görülen bu mimari gelenek Soli'ye deniz taşımacılığı yoluyla Ionia ya da Rhodos'tan gelmiş olmalıdır. Mimari terracottaların Soli'deki varlığı kentin bir koloni yerleşimi olduğunu göstermesi açısından önemlidir[49]. Bu verilerden yola çıkarak Soli'nin kolonileşmiş bir liman kenti olarak M.Ö. VII. yüzyıldan başlayan yoğun ticari faaliyetlerini Hellenistik Döneme kadar etkin bir şekilde sürdürdüğünü söylemek mümkündür.

M.Ö. VII. yüzyılda yeni bir güç olarak ortaya çıkan Med Devleti ile göçmen kavimler olan İskit ve Kimmer saldırıları Asur Devleti'ni yıpratmış, bunun sonucu olarak da merkezi otoritesini zayıflatmıştır. M.Ö. 612'de Babil ve Medler'in, Ninive'ye girmeleriyle Asur Devleti tarih sahnesinden tamamıyla çekilmiştir[50]. Asur Devletinin yıkılmasıyla Kilikia'da oluşan otorite boşluğu, bölgeye hâkim olmak

[44] Polybios, XXI, 24. 9-12; Livius, XXXVII. 56. 8-10
[45] Strabon, XIV. 5. 8
[46] Arnold Hugh Martin Jones, **The Cities of the Eastern Roman Provinces**, Oxford University Press, Oxford, 1937, s. 195
[47] Remzi Yağcı-Fatih Hakan Kaya, "Soli Pompeiopolis 2012 Kazıları", **35. Kazı Sonuçları Toplantısı,** 1. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Muğla, 27-31.05.13, 2014, (35.KST), s. 94
[48] Yağcı, Colonization, s. 11
[49] Yağcı, Colonization, s. 10-14
[50] Joan Oates, "The Fall of Assyria (635-609 B.C.)", **The Cambridge Ancient History**, Vol. 3. Part 2, Assyrian and Babylonian Empires and other States of the Near East from the Eighth to the Sixth Centuries B.C.,(Ed. John Boardman ve diğerleri), 6. Baskı (2006), Cambridge University Press, 1991, ss. 178 vd.

isteyen devletlerarasında çekişmelere neden olmuştur. Bunun sonucunda Kilikia bölgesi, M.Ö. VI. yüzyılın ortalarında, Pers Hanedanı'nın Anadolu'yu işgal ettiği zamana değin, sırasıyla Babil ve Lydia Krallıkları'nın yönetimi altına girmiştir[51].

Asur ve Babil Devletlerinin bölgedeki egemenliklerinin sona ermesiyle yaşanmaya başlanan otorite boşluğunun ardından Syennesis denilen yerel bir hanedan bölgeyi yönetmeye başlamıştır. Bu hanedan, Medler ve Lydialılar arasında yaklaşık beş yıldır süregelen ve Herodotos'un bize bildirdiğine göre Miletoslu Thales tarafından 28 Mayıs 585 tarihinde yaşanacağı kesin olarak hesaplanan güneş tutulması ile son bulan savaşta Babilli Labynetos ile birlikte diplomatik arabuluculuk yapabilecek düzeyde saygınlık kazanmıştır[52]. Ancak bu barış süreci çok uzun sürmemiştir. Daha sonra İran yönetimine egemen olan Persler, Lydia Krallığı ile yaşanan diplomatik çekişmelerin ardından, Lydia Krallığı'na son vermiştir. Lydia Devletinin de ortadan kalkması ile Anadolu tamamıyla Pers Egemenliğine girmiş ve Persler Anadolu'yu atadıkları Satraplar ile MÖ. VI. yüzyılın ortalarından MÖ. IV. yüzyılın son çeyreğine yani Büyük İskender'in gelişine kadar yönetmiştir.

I. Dareios (MÖ. 521-485) zamanında, Kilikia'yı ele geçiren Persler bölgeyi Tarsos merkezli bir satraplık haline getirmişlerdir. Ovalık Kilikia'nın stratejik bir limanı olan Soli, Pers egemenliği altında da önemini korumuş ve adına sikke darbedilmiştir. Bu da Pers döneminde (MÖ. 547-333) Soli'nin bağımsızlığını önemli ölçüde sürdürdüğünü göstermektedir. Anadolu'nun tamamını eline geçiren Pers İmparatorluğu, ticaretle zenginleşen koloni kentlerinin ticari faaliyetlerini serbest bırakmıştır. Yunanistan'ın güçlü ekonomik bağlarının bulunduğu Batı Anadolu kolonilerinin de Pers egemenliği altına girmesiyle Yunanistan ile Pers İmparatorluğu arasında ipler gerilmiştir. Anadolu'nun son güçlü krallığı Lydia'nın yıkılmasının ardından sınır komşusu haline gelen Pers İmparatorluğu ve Yunan Şehir Devletleri arasından savaşın kaçınılmaz olduğunu gören Yunanlı devlet adamları Batı Anadolu'daki kolonilerini Pers yönetimine karşı isyan etmeleri yönünde desteklemişlerdir. Bağımsızlıklarını yitirmiş olan ve uzun süredir bu durumdan rahatsız olan Ionia kentleri, Miletos önderliğinde M.Ö. 499 yılında Pers yönetimine

[51] Machteld Mellink, "Anatolia", **The Cambridge Ancient History**, Vol. 4, Persia, Greece and the Western Mediterranean, c. 525 to 479 B.C., (Ed. John Boardman ve diğerleri), 6. Baskı (2006), Cambridge University Press, Cambridge, 1988, (Anatolia), ss. 226-227
[52] Herodotos, I. 74

karşı ayaklanmıştır. "Ionia Ayaklanması" olarak adlandırılan bu kalkışmaya Karia, Lykia ve Kıbrıs kentleri de destek vermiştir. Geniş çaplı bu isyan M.Ö. 494 yılında Perslerin ayaklanmayı destekleyen kentlerin birçoğunu yakıp yıkması ile son bulmuştur[53]. Bu ayaklanmanın sonucunda Anadolu topraklarından kolonisi olan ve isyana destek veren Yunan Kent Devletleri ile Pers İmparatorluğu arasında uzun yıllar sürecek savaş başlamıştır.

Anadolu'daki Pers hâkimiyeti Makedonya Kralı Alexandros'un[54] Doğu Seferi ile son bulmuştur. Seferin ilk yılında hemen hemen hiç zorlanmadan Batı Anadolu'yu ele geçiren Alexandros, M.Ö. 333 yılının ilkbaharında Ankyra'da kısa bir süreliğine kamp kurmuştur. Yaz başında harekete geçen Alexandros Küçük Asya fethini tamamlamak için Kilikia üzerine yürümüştür. Alexandros'un ordusunun disiplinli ve hızlı ilerleyişi Kilikia Satrabının gerekli önlemlerini alamamasına neden olmuş, Makedonya Ordusu kısa bir süre içerisinde Gülek Boğazı'ndan geçerek Tarsos yakınlarına kadar gelmiştir. Bu hızlı ilerleyiş ve havanın sıcaklığı nedeniyle bunalan Alexandros, serinlemek amacı ile kar suları ile beslenen Kydnos Nehri'nde (Berdan Çayı) suya girmesi sonucunda şiddetli bir hastalığa tutulmuştur. Hastalığı nerdeyse bütün yaz boyunca devam eden Alexandros Tarsos'da kalmıştır[55]. İyileştikten sonra Pers yanlısı tutumunu sürdüren Soli kenti üzerine bir harekât düzenleyen Alexandros, kenti iki yüz talanton'luk ağır bir vergi ile cezalandırmıştır. Kentteki barbar[56] varlığına dikkat çeken Quintus Curtius Rufus ise bu konuyu şöyle aktarır:

> "*İskender, sağlığını kavuştuktan sonra Soli'ye geldi; kenti ele geçirip para cezası adı altında 200 talanton tahsil ettikten sonra iç kaleye garnizon yerleştirdi. Ardından, düzelen sağlığı için…adaklar sunarak*

[53] Arif Müfid Mansel, **Ege ve Yunan Tarihi**, 7. Baskı, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara, 1999, (Ege), ss.. 265-269

[54] Metinde Türkçe karşılığı İskender yerine Yunanca Alexandros tercih edilmiştir. Alıntılarda, alıntının yapıldığı metne sadık kalınmıştır.

[55] Seton Lloyd, **Türkiye'nin Tarihi, Bir Gezginin Gözüyle Anadolu Uygarlıkları**, Çev. Ender Varinlioğlu, 2. baskı, Tübitak, Ankara, 1997, ss.161-162

[56] Yunanlılar kendi dillerini konuşmayan yani "yabancı" olarak tanımladıkları tüm halkları "*barbar*" (Yun. βάρβαρος) olarak tanımlamışlardır. Curtius'un barbar kelimesini tercih etmesinin sebebi Soli halkının Yunan kökenli olmasına karşın Yunancayı bozuk konuşuyor olması da olabilir, Pers yanlısı olmaları da.

barbarları ne kadar küçümsediğini gösterdi; Asklepios ve Athena onuruna oyunlar düzenledi"[57].

Arrianos ise aynı konuyu şöyle aktarmaktadır:

"*İskender Ankhialos'tan Soloi'e ulaştı; kente bir garnizon yerleştirdi ve 200 gümüş talanton para cezası verdi (epebalen…zemian), çünkü hala Perslere karşı eğilimleri vardı*"[58]; "*İskender Soloi'de Asklepios'a kurban kesti; ordusuyla geçit töreni düzenledi, meşale koşusu, müzik gösterileri ve spor yarışmaları yaptırdı; kente, halk egemenliğine dayalı bir yönetim bağışladı*"[59].

Pers yanlısı tutumu nedeniyle Soli'nin ödemek zorunda bırakıldığı gümüş iki yüz talanton o dönem için oldukça ağır bir cezaydı. Bu cezanın miktarı dahi Soli kentinin zenginliğini göstermeye yetiyordu. Arrianos'a göre Alexandros Issos savaşından sonra kalan elli talantonluk borcu affedecek, tutsakları geri verecektir[60]. Kilikia'da bir dönem valilik yapan Cicero, De Legibus adlı eserinde Alexsandros'un Soli'deki bir tapınağa bir miktar para bırakmasını kutsallığa karşı saygısızlık örnekleri arasında saymaktadır[61].

Alexandros'un M.Ö. 333 yılında Hatay, Dörtyol yakınlarında III. Dareios ile yaptığı Issos savaşıyla Anadolu'daki Pers egemenliği sona ermiştir. İssos savaşından sonra Alexandros Kilikia'nın yönetimini Nikanoros'un oğlu Balakros'a bırakmıştır[62].

M.Ö. 323 yılında Alexandros öldüğünde ardında Strymon (Istros)'dan Indos Nehri'ne, Aral Gölü'nden Mısır'a kadar uzanan farklı unsurları barındıran büyük bir imparatorluk bırakmıştı. İlk zamanlar Makedonya İmparatorluğunu bir arada ve tek parça halinde tutma girişimleri olduysa da üç kıtaya yayılan imparatorluğu tek merkezden yönetmenin zorlukları bahane edilerek topraklar Alexandros'un komutanları arasında bölüşüldü. Alexandros'un Makedonyalı komutanlarından Babil Satrabı Seleukos Nikator, M.Ö. 312 yılındaki Gaza Savaşı'nda, Ptolemaios'a, Antigonos'un oğlu Demetrios Poliorketes'i yenmesine yardım etti. M.Ö. 301 yılında

[57] Quintus Curtius Rufus, **The History of the Life and Reign of Alexander the Great**, Printed For Samuel Bagster, In the Strand, 1809, III. 7. 2; Çeviri için bkz. Özbayoğlu, s. 211
[58] Flavius Arrianos, **İskender'in Seferi: (Aleksandrou Anabasis)**, Çev. Yiğit Değer Bengi; Furkan Akderin, Alfa Yayınları, İstanbul, 2005, II. 5. 5
[59] Arrianos, II. 5. 7
[60] Arrianos, II. 12. 2
[61] Cicero, II. 16. 41
[62] Arrianos, II. 12. 2

Antigonos'un ölümü ile sonuçlanan Ipsos savaşının ardından Suriye bölgesine hâkim oldu ve kendi adını taşıyan Seleukos Krallığı'nı kurudu. Seleukos Nikator'un Anadolu topraklarına genişleme arzusu, başkentini Babil'den babası Antiokhos adına kurmuş olduğu Antiokheia'ya (Antakya) taşımasına neden olmuştur. Ayrıca M.Ö. 296 ile 280 yılları arasında, bugünkü Silifke kentinin olduğu yerde, kendi adına Seleukeia ad Kalykadnos şehrini kurarak Holmoi (Taşucu) halkını buraya taşımıştır[63].

Kilikia Bölgesi hâkimiyeti için uzun yıllar süren savaşlar ve siyasi çekişmeler M.Ö. 281 yılında Lysimakhos ile Seleukos arasında yapılan Kyrupedion Savaşı Seleukoslar lehine son buldu. Böylece M.Ö.188 yılına kadar aralıklarla sürecek olan, bölgenin ve Soli'nin en parlak yıllarını yaşadığı Seleukos hâkimiyeti başlamış oldu[64].

Kilikia Bölgesi'nin jeopolitik-stratejik önemi Anadolu ile Suriye-Filistin, Kıbrıs ve Mısır arasında, hem kara hem de deniz yollarının üzerinde bulunmasından kaynaklanıyordu ve bu nedenle Ptolemaios ve Seleukoslar arasında hâkimiyet çatışmalarına neden oluyordu. Kilikia Bölgesi iki devlet arasında gerçekleşen üç Suriye Savaşı'nda da el değiştirmiştir. III. Suriye Savaşı (M.Ö. 246-241) sonunda ise Kilikia uzun bir süre Ptolemaios devleti egemenliğine girmiştir[65]. Seleukoslar'ın Kilikia bölgesindeki hâkimiyeti yeniden sağlaması için aradan yaklaşık 40 yıl geçmesi gerekmiştir. III. Antiokhos zamanında gerçekleşen V. Suriye Savaşı (M.Ö.202-200) sonunda Kilikia tekrar Seleukos toprağı haline gelmiştir[66].

Uzun süren savaş yılları sırasında Seleukos Devleti'nin en güçlü kralı III. Antiokhos M.Ö. 223 yılında tahta geçmiştir. III. Antiokhos devletin sınırlarını, Alexandros gibi, doğuda Hindistan'a kadar genişleterek büyük bir imparatorluğa dönüştürmüştür. Yüzyıllardır savaşlara neden olan verimli topraklara hükmeden Seleukos Hanedanı, kendine bağımlı irili ufaklı birçok ülkeden topladığı vergilerle büyük bir ekonomik güç haline gelmiş, III. Antiokhos zamanında gücünün zirvesine ulaşmıştı.

---

[63] Hamdi Şahin, "Doğu Dağlık Kilikia: Polis-Khora İlişkileri Üzerine İlk Düşünceler", **Colloquium Anatolicum**, Sayı: 6, 2007, s.132

[64] Mehmet Özsait, **Hellenistik ve Roma Devri'nde Pisidya Tarihi**, İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1985, ss. 33-36

[65] Jones, s. 199; H. Heinen, "The Syrian-Egyptian Wars and the New Kingdoms of Asia Minor", **The Cambridge Ancient History**, Vol. VII, Part I, The Hellenistic World, Second Edition, (Ed. F.W. Walbank ve diğerleri), 6. Baskı (2006), Cambridge University Press, 1984; Şahin, s. 132

[66] Jones, s. 199; Heinen, s. 435; Şahin s. 132

M.Ö. 197 yılında, III. Antiokhos'un Kilikia kıyılarından batıya doğru yaptığı sefer sırasında, birçok liman kenti ile birlikte Soli tekrar Seleukos egemenliğine girmiştir[67]. III. Antiokhos batı seferi sırasında Ephesos'a kadar gelmiş ve M.Ö. 197-196 kışını burada geçirdikten sonra Yunanistan'a çıkmıştır. III. Antiokhos'un bu hamlesi Roma orduları ile karşı karşıya kalmasına neden olmuş ve Thermopylai yakınlarında M.Ö. 191 yılında yapılan ilk savaşta III. Antiokhos, konsül Manius Acilius Glabrio yönetimindeki Roma ordusu karşısında ağır bir yenilgi almıştır[68]. Batı Anadolu'ya çekilmek zorunda kalan Seleukos Kralını takip eden konsül Lucius Cornelius Scipio yönetimindeki Roma ordusu, ilk defa Anadolu topraklarına ayak basmıştır. Olasılıkla M.Ö. 189 yılı ocağında Magnesia ad Sipylum yakınlarında gerçekleşen savaş ile Batı Anadolu'daki III. Antiokhos ve Seleukos hâkimiyeti son bulmuştur. M.Ö. 189-188 yıllarından yapılan Apameia (Dinar) Antlaşması sonucunda Seleukos Krallığı ağır şartları kabul etmek zorunda kalmıştır. Bu şartlara göre Seleukos Krallığı bundan böyle askerlerini Toros Dağları'nın ardına; donanmasını ise Kalykadnos (Göksu) akarsuyunun ağzı ile Sarpedon (İncekum) Burnu'ndan daha batıya geçirmemek ve 15.000 Euboia Talent'i tazminat ödemek zorunda bırakılmıştır[69]. Apameia Antlaşması sırasında Rhodos'tan elçiler Roma Senatosu'nun huzuruna çıkıp Soli'nin kendileri gibi bir Argos kolonisi olduğunu, bu nedenle de iki kent arasındaki kardeşlik bağı göz önünde bulundurularak kentin özgür kalması gerektiğini dile getirseler de Soli Antlaşma sonunda Seleukos egemenliği altında kalmıştır[70].

M.Ö. 149-146 yılları arasında yapılan III. Kartaca Savaşı'nın ardından Kilikia Bölgesinin eyalet haline getirilmesiyle Roma'nın Akdeniz hâkimiyeti başlamıştır. Pergamon Kralı III. Attalos'un topraklarını veraset yolu ile M.Ö. 133 yılında Roma'ya bırakmasının ardından M.Ö. 129 yılında Asia Eyaleti kurulmuştur[71]. Pisidia, Pamphylia ve Dağlık Kilikia, Asia Eyaleti'nin ilk kuruluş yıllarında Kappadokia Kralı V. Ariarethes'e verilmiştir. Roma yönetimi Akdeniz'deki ticari ve

[67] Jones, s. 199
[68] Livius, XXXVI. 3. 7-14; William E. Dunstan, **Ancient Rome**, Published by Rowman & Littlefield Publishers, Lanham, Maryland, 2011, s. 82
[69] Livius, XXXVII.44-45; Dunstan, s. 182. Apameia Antlaşmasının ilerleyen zaman içinde çok önemli sonuçları olacaktır. Seleukos donanmasının kısıtlı bir alana hükmediyor olması nedeniyle korsanlık faaliyetlerinde önemli bir artış yaşanacaktır.
[70] Polybios, XXI, 24. 9-12; Livius, XXXVII. 56. 8-10
[71] Şahin, s. 133

siyasi varlığını tehdit eden korsanlık faaliyetlerinin baş gösterdiği tarihe kadar bu bölgelerle fazla ilgilenmemiştir[72].

Seleukos Krallığı, Toros Dağlarının güneyinde, kısıtlı bir alanda egemen olmaya zorlanması ve Anadolu'da, yeni süper güç Roma'nın hâkim olmaya başlaması ile eski gücünü yitirmeye başlamıştır. Başta Armenia satrabı olmak üzere Perslerin çıkardığı ayaklanmalar devleti yıpratmış, hanedanın daha sonra gelen yöneticileri de bu gidişatı değiştirememiştir. Seleukos krallarının başarısız yönetimi neticesinde bölgede oluşan otorite boşluğunu fırsat bilen ve "Kilikia Korsanları" olarak adlandırılan denetimsiz unsurlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Strabon korsanlık faaliyetlerine başlangıç olarak, Korakesion (Alanya) kenti ve bu kenti askeri üs olarak kullanan Diodotos'un Seleukoslar'a karşı yürütmüş olduğu isyan girişimini göstermektedir. Strabon bu isyanlara Seleukoslar ile öteden beri düşman olan Mısır, Kıbrıs ve Rhodos'un da destek olduğunu söyler[73]. Özellikle kendilerine Pamphylia kıyılarını üs olarak seçen ve Akdeniz coğrafyasında günden güne dehşet salmaya başlayan korsanların ticaret gemilerine yönelik saldırıları M.Ö. II. yüzyılın sonlarına doğru kısa sürede artmıştır[74]. Bu artışta, öncelikle Akdeniz'de bir nevi deniz polisi görevi yapan Seleukos donanmasının, Apameia Antlaşması ile Sarpedon Burnu'nun batısına geçmesinin yasaklanması ve ilerleyen zaman içinde de Romalılar tarafından son verilen Seleukos Krallığının donanmasının bu konudaki önemli pozisyonunun kavranamayarak yok edilmesi büyük rol oynamıştır[75]. Zamanla tüm Akdeniz'i etkisi altına alan korsanların, barınak olarak Kilikia bölgesini seçmesinde bölgenin coğrafi koşullarının uygun olmasının yanı sıra gemi yapımında kullanılan sedir ağaçlarının bolluğu da etkili olmuştur. Toroslar'ın bir sur gibi uzandığı bölgede kendilerine kaleler ve limanlar kuran korsanların, Akdeniz'deki etkinliklerini bu denli arttırmalarının sonucunda yağma faaliyetleri İtalya kıyılarına kadar ulaşmıştır.

Bu tablo karşısında, Roma bölgeye ilk defa doğrudan müdahale etmek zorunda kalarak M.Ö. 102 yılında Roma Senatosunca görevlendirilen M. Antonius emrindeki ordu ile korsanların üzerine yürümüştür. Atina ve Rhodos'a uğrayarak ordusuna 100 savaş gemisi ile takviye yapan Antonius, savaş sırasında birçok korsan

[72] Şahin, s. 133
[73] Strabon, XIV. 5. 2
[74] Adrian Nicholas Sherwin-White, "Rome, Pamphylia and Cilicia, 133-70 B.C.", **The Journal of Roman Studies**, Vol. 66, 1976, s. 3
[75] Jones, s. 105; Sherwin-White, ss. 3 vd.; Lloyd, ss. 211-212

gemisini batırmayı başarmıştır. Ancak bu savaş ve daha sonra gerçekleşecek olan birkaç girişim ile korsan sorununa nihai bir çözüm getirememiştir[76].

Roma, Akdeniz'de korsanlık faaliyetleri ile uğraştığı dönemde, Seleukos Krallığının zayıflamasıyla Suriye ile Anadolu'da oluşan otorite boşluğu ve Roma'nın hem Mitridates hem de Kartaca sorunları ile uğraşması neticesinde Armenia Krallığı güç kazanmaya başlamıştır. M.Ö. 83 yılında Armenia Kralı Tigranes Seleukoslar idaresindeki topraklarda huzuru sağlamak amacıyla bir harekâta girişmiştir. M.Ö.69 yılında ise Soli'yi fazla direniş görmeden ele geçirmiş ve halkını yeni kurduğu başkenti Tigronekerta'ya göçe zorlamıştır[77].

Kilikia Korsanlarına karşı verilen bu başarısız mücadeleler sonucunda deniz yoluyla seyahat etmek ya da ticaret yapmak imkânsızlaşmıştır. Roma senatosu korsan meselesine nihai bir çözüm getirebilmek amacıyla M.Ö. 67 yılında General Pompeius Magnus'u "*imperium proconsulare maius*" yetkisi ile görevlendirmiştir[78]. Bu yetkiye göre General Pompeius, bütün Akdeniz'de ve de karanın 50 mil içine kadar olan bölgelerde proconsulluk yetkilerine sahip olacak ve bir donanma oluşturabilecekti. Bu yetkilerin yanı sıra Pompeius'a büyük bir miktarda para da verilmişti[79].

Korakesion yakınlarında korsanlarla savaşa başlayan General Pompeius kendisine verilen yetki gereği mücadeleye hem karada hem de denizde sürdürmüştür. Antik kaynaklara göre Pompeius, yedi hafta gibi kısa sayılabilecek bir sürede yaklaşık on bin korsanı katletmiş, yirmi bin kadarını da tutsak almıştır. Bu savaş sonrasında sekiz yüz korsan gemisi yakılmış ve korsanların barındıkları yüz yirmi

---

[76] Şahin, s. 134

[77] Cassius Dio, **Dio's Roman History III**, İng. Çev. E. Cary, The Loeb Classical Library, 1914, XXXVI. 2. 3; William Burckhardt Barker, **Lares and Penates or Cilicia and Its Governors**, Ingram, Cooke, And Co., London, 1853, s. 25; Jones, s. 202; Magie, s. 274; Theodor Mommsen**, The History of Rome**, Vol. 4, Part 1, Cambridge University Press, 2009, s. 46. Sütunlu Cadde'de 2002 yılında yapılan kazılar sırasında açığa çıkarılan bir yanık tabakası ve bu yanık tabakasının altından gelen Hellenistik Dönem seramikleri Tigranes'in Soli'yi işgal ettiği dönem ile ilişkilendirilmektedir. Remzi Yağcı, Soli/Pompeiopolis 2002 Yılı Kazıları" **25. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 26-31.05.03, 2004 (25.KST), s. 49. Tigranes'in kent halkını kendi başkentine göç etmeye zorlamasının ardından kısa süreli bir sessizliğe gömülen kentte olasılıkla bu dönemde korsanlar barınmış olmalıdır. Tigranokerta'nın yeri halen tartışmalı olup Diyarbakır Silvan öneriler arasında yer almaktadır. Mustafa Hamdi Sayar, "Çukurova Eskiçağ Şehirlerinin İmar ve İskânına Roma Devletinin Katkısı", **İçel Sanat Kulübü**, Sayı 194, Ekim-Kasım, Mersin, 2012, (Çukurova), s. 76

[78] Jones, s. 202; Şahin, s. 134; Sayar, Çukurova, s. 77

[79] Cassius Dio, XXXVI. 37. 1; Şahin, s. 134; Sayar, Çukurova, s. 77

kadar yerleşim de ele geçirilmiştir[80]. M.Ö. 65 yılına gelindiğinde General Pompeius kısa bir süredir terk edilmiş kent görünümünde olan Soli'ye savaş sonrasında tutsak alınan ve kurtarılmaya değer korsanları yerleştirerek kente yeni bir isim vermiştir[81]. "Pompeius kenti" anlamına gelen Pompeiopolis ismi ile onurlandırılan kent yeniden imar edilmeye başlanmış ve bu tarihten sonra "özgür şehir = civitas libera" unvanı ile anılmıştır[82].

Roma'nın bölgede sağladığı huzur ortamı mutlak hâkimiyet anlamına gelmiyordu. "*Pax Romana*" olarak adlandırılan dönemin yaşanması, son Hellenistik Krallık olan Ptolemaioslar'ın Aktium Savaşı ile M.Ö. 2 Eylül 31 yılında tarih sahnesinden çekilmesi ve Octavianus'un Augustus adı ile Roma Devleti'nin başına geçmesi ile mümkün olacaktır. Augustus ile dönüşüme giren devlet zamanla bir İmparatorluk haline gelecektir. Bu değişim Pompeiopolis'in de kaderini etkilemiş ve Pompeius tarafından verilen özgür şehir statüsünü kaybetmiştir[83].

Hellenistik Krallıkların ortadan kalkması ile bütün Akdeniz'e egemen olan Roma, elinde tuttuğu Akdeniz ticareti ile çok büyük gelir kaynağına sahip olmuş, ancak bu durum ekonomiyi dışa bağımlı hale getirmiştir. Bunun sonucu olarak, yıllardan beri koloni olarak sömürülen kentlerdeki kaynakları harekete geçirebilmek için kentlerde imar faaliyetlerine başlamış, yollar, limanlar, köprüler ve su kanalları inşa etmiştir.

M.S. 72 yılında, İmparator Vespasianus tarafından bölge yeniden düzenlenmiş ve eyaletleştirilmiştir. Seleukoslar Döneminden beri tarım ve din işlerinde bağımsız olan Olba Rahip Krallığı ise bu düzenleme sırasında ortadan kaldırılmıştır[84].

M.S. II. yüzyılda İmparator Traianus ve Hadrianus yaptıkları imar faaliyetleri ile ön plana çıkarlar. Her iki imparator da doğuya yaptıkları seyahatlerde devam etmekte olan projelere destek vermiş, yeni projeler başlatmış ya da depremle zarar görmüş kentlere yardımlarda bulunmuşlardır. M.S. 130 yılında yaptığı Doğu

[80] Şahin, s. 134
[81] Strabon, XIV. 3. 3; Cassius Dio, XXXVI. 37. 6; Şahin, ss. 134-135
[82] Jones, s. 203; Sayar, Çukurova, s. 77
[83] Jones, s. 207
[84] Şahin, s. 135

Eyaletleri ziyaretinde İmparator Hadrianus, Pompeiopolis'e de uğramış ve Liman çalışmalarına finansal destek vermiştir[85].

Hadrianus'un yerine geçen Antoninus Pius zamanında (M.S. 138-161) Hadrianus kadar olmasa da doğu eyaletlerine yardımı sürdürmüştür. Daha önce Anadolu'da Asia Eyaleti valiliği de yapmış olan Antoninus Pius tüm Anadolu'yu oldukça iyi tanıyordu[86]. Onun zamanında Galatia'ya bağlı olan Lykaonia ve Isauria Kilikia topraklarına dâhil edilmiş, Tarsos ise üç vilayetin metropolisi olmuştur[87]. Antoninus Pius dönemine tarihlenen ve arka yüzünde Pompeiopolis Limanı'nın bitmiş halini gösteren bir betimleme bulunan sikke nedeniyle Hadrianus'un yapımına katkıda bulunduğu limanın, Antoninus Pius döneminde bitirildiği düşünülmektedir[88].

Roma İmparatorlarının doğuya olan ilgisi Hadrianus ve Antoninus Pius ile kısıtlı kalmamış, Marcus Aurelius ve Septimius Severus döneminde de devam etmiştir. Septimius Severus'un Afrikalı, karısı Iulia Domna'nın ise Suriyeli olması Kuzey Afrika ve Doğu Eyaletlerinde imar faaliyetlerinin hızlanmasına neden olmuştur[89].

Bu dönemde hayata geçirilen büyük boyutlu imar faaliyetleri, batıda Gothlar ile Vandallar, doğuda ise Partlar ile yapılan savaşlar nedeniyle askeri harcamaların artışı sonucunda İmparatorluk mali olarak yıpranmıştır. İmparatorluğun doğusunda Sasani Kralı I. Şapur'un akınlarının artması da aynı döneme denk gelmektedir. M.S. 260 yılında I. Şapur Kilikia'nın birçok sahil kentini yakıp-yıkmıştır. Roma İmparatorluğu'na karşı giriştiği Edessa Savaşında I. Şapur İmparator Valerius'u yenmiş, esir almış ve infaz etmiştir[90].

---

[85] Aline Abaecherli Boyce, "The Harbor of Pompeiopolis", **American Journal of Archaeology**, Vol. 62, No. 1, 1958, (Harbor), s. 72 ;Christopher Brandon ve diğerleri, "Geology, Materials, and the Design of the Roman Harbour of Soli-Pompeiopolis, Turkey: the ROMACONS field campaign of August 2009", **International Journal of Nautical Archaeology**, Vol. 39, 2010, (Geology), s. 395

[86] Bülent İplikçioğlu, **Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları**, Arkeoloji ve Sanat Yayınlar, İstanbul, 2007, ss. 110-111

[87] William Mitchell Ramsay, **TARSUS**, Çeviri: Levent Zoroğlu, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2000 (Tarsus), s. 153.

[88] Boyce, Harbor, s. 67-68; Brandon, Geology, s. 395

[89] Bu ayrıcalıklı eyaletlerin arasına Tuna Irmağı boyundaki eyaletleri eklemekte mümkündür. Çünkü bu eyaletler Septimius Severus'un imparator ilan eden ve imparatorluğuna destek veren lejyonların bulunduğu eyaletlerdir. Mehmet Ali Kaya, "Roma İmparatoru Septimius Severus Döneminde Anadolu" **Tarih Araştırmaları Dergisi**, Sayı 39, 2006, (Anadolu), s. 46; Mehmet Ali Kaya, "Roma İmparatorluğu'nu Yöneten Suriyeli Kadınlar", **Belleten**, LXX/257, (Nisan 2006), 2006, (Suriye), s. 63

[90] Warwick Ball, **Rome in the East, The Transformation of an Empire**, Routledge, London, 2000, ss. 22-23; Mary T. Boatwright ve diğerleri, **The Romans, From Village to Empire**, Oxford University Press, New York, 2004, ss. 435-436; Şahin, s. 135

III. yüzyılda Severuslar Döneminin ardından yaşanan iktidar savaşları sırasında Roma İmparatorluğu önemli ölçüde yıpranmıştır. III. yüzyıl sonu, IV. yüzyıl başında bu siyasi karışıklık ortamından kurtulmanın yolu olarak görülen dört "imparator"un yönetiminin tanındığı "*Tetrarşi*" dönemi başlamıştır[91]. IV. yüzyılda Diokletianus ve Galerius Valerius Maximianus[92], İmparatorluk topraklarında günden güne etkisini arttıran, antik gelenekler ve yönetime başkaldıran ayrılıkçılar olarak tanımladıkları Hıristiyanlık karşısında oldukça sert tedbirler almışlardır. Bu tedbirler zaman zaman kişisel zevkler uğruna Hıristiyan Roma Halkına işkence etme seviyesine kadar ulaşmıştır[93]. Tüm bu baskılara karşın Hıristiyanlığın çıktığı topraklara olan yakınlığı ve özellikle de Aziz Paulus'un Tarsos doğumlu olması nedeniyle bu yeni din Kilikia'da çok hızlı ve güçlü bir şekilde örgütlenmiştir.

Uzun süren tetrarşi döneminin ardından tek başına iktidarı ele geçiren ve Roma İmparatoru olan Constantinus (I. Constantinus ya da Büyük Constantinus. Tam adı ile: Gaius Flavius Valerius Aurelius Constantinus. M.S. 312–337) M.S. 313 yılında ilan edilen "Milano Fermanı" ile Roma İmparatorluğu sınırları içerisinde yaşayan tüm vatandaşlara din özgürlüğü tanımıştır. Byzantion kentini yeniden imar eden ve adını da Constantinopolis olarak değiştiren imparator, Senato'yu da bu kente taşıyarak Constantinopolis'i imparatorluğun yeni başkenti yapmıştır[94]. M.S. 380 yılında vaftiz olarak Hıristiyanlığı kabul eden ve M.S. 391 yılında Hıristiyanlığı resmi devlet dini olarak ilan edip da pagan dinlerini yasaklayan İmparator I. Theodosius ölümünden önce ikili bir yönetimi benimseyerek İmparatorluğun doğusunu oğlu Arcadius'a, batısını ise diğer oğlu Honorius'a vermek suretiyle iki yönetim bölgesine ayırmıştır. M.S. 395 yılında I. Theodosius'un ölmesinin ardından

---

[91] David S. Potter, "The Transformation of the Empire: 235–337 CE", **A Companion to the Roman Empire**, (Ed. David S. Potter), Blackwell Publishing Ltd., Malden, MA, 2006, ss. 166 vd.

[92] Pompeiopolis'te, 2009 yılı Sütunlu Cadde kazıları sırasında ele geçen bir konsol üzerinde yunanca olarak "ΓΑΛΕΡΙΟΝ ΟΥΑΛΕΡΙΟΝ" yazıtı okunmaktadır. Remzi Yağcı ve Fatih Hakan Kaya, "Soli Pompeiopolis Kazıları 2010" **33. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Malatya, 23-28.05.11, 2012 (33.KST), s. 169. Bu yazıt Mustafa Hamdi Sayar tarafından "Galerion Valerion" olarak okunmuştur. Yazıtın nesnel bir dilinin olması nedeniyle konsol üzerinde "Galerius Valerius"a ait bir heykelin durduğunu söylemek mümkündür. Ancak bu yazıtta adı geçen Galerius Valerius'un İmparator Galerius Valerius Maximianus olup olmadığı konusunda bir veriye ulaşılamamıştır.

[93] Pat Southern, **The Roman Empire from Severus to Constantine**, Routledge, London-New York 2001, ss. 152, 167 vd.; Hartmut Leppin, "Old Religions Transformed: Religions and Religious Policyfrom Decius to Constantine", **A Companion to Roman Religion**,(Ed. Jörg Rüpke),Blackwell Publishing Ltd., Malden, MA, 2007, ss. 96 vd.

[94] İplikçioğlu, s. 96

İmparatorluk Doğu ve Batı Roma olmak üzere ikiye bölünmüş, Balkanlar, Trakya, Anadolu, Suriye ve Mısır eyaletleri Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içerisinde kalmıştır[95].

Doğu Roma İmparatorluğu'nun resmi din olarak Hıristiyanlığı seçmesi ile imar hareketlerinde bir azalma görülmeye başlar. İki yüz yıl kadar süren ve Kilikia kentlerinin çehresini değiştirten bu imar faaliyetlerinin azalmasında bölgenin ticari etkinliğinin azalmasının da payı vardır. Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkentinin Constantinopolis olmasının bunda büyük rolü olmuştur. Kilikia bölgesi artık sadece hac yolu üzerinde bulunan bir uğrak yeri haline gelmiştir. Pagan döneminin gösterişli tapınaklarının yerini hızla manastırlar ve kiliseler almaya başlamıştır. Bu kiliselerin ise gösterişten uzak ve sade yapılmaları nedeniyle Kilikia'da var olan taş ustalığı günden güne kaybolmuştur[96].

Kilise kavramının, yani Hıristiyan cemaatin toplanma yerlerinin, bir mimari unsur olarak ilk karşımıza çıktığı yer olan Suriye topraklarına yakınlığı ve hac güzergâhında olması nedeniyle, Kilikia kentleri Hıristiyanlık döneminde önemlerini form değiştirerek korumuştur. Özellikle Paulus ile Hagia Thekla[97] gibi aziz ve azizelerin Kilikia kentlerinde doğmuş ya da ibadet etmiş olmaları nedeniyle bölge Hıristiyanlık açısından önemini korumaya devam etmiştir. Hıristiyanlık inancının bu kadar çabuk ve sistemli bir şekilde örgütlenmesinin sonucu olarak Kilikia'da piskoposluklar ve metropolitlikler kurulmuştur[98].

Pompeiopolis'in Hıristiyanlık ile ilk tanışmasının M.S. III. yüzyıl olduğu düşünülmektedir. Bir dönem Tarsos Metropolitliği'ne bağlı piskoposluk merkezi haline gelen Pompeiopolis, Kilikia Prima Piskoposluğu'nun merkezi de olmuştur. M.S. 381 yılında yapılan Constantinopolis Konsili'ne Piskopos Philemusus'u gönderen Pompeiopolis, M.S. 431 ve 451 yıllarındaki Kalkhedon Konsili'ne ise Piskopos Matrinianus ile katılmıştır. XII. yüzyılda yaşamış olan Ioannes Zonaras "*Epitome Historiarum*" adlı eserinde, Pompeiopolis'in uzun süren kent hayatının, M.S. 527-528 tarihlerinde tüm Akdeniz kıyılarını tahribata uğratan büyük

[95] Averil Cameron, **The Mediterranean World in Late Antiquity**, AD 395-600, Routledge, London-New York, 1993, ss. 12-13; İplikçioğlu, s. 97
[96] Sayar, Çukurova, s. 81
[97] Bkz. Stephen J Davis, **The Cult of Saint Thecla: A Tradition of Women's Piety in Late Antiquity**, Oxford University Press, Oxford, 2001, ss. 36-80
[98] John Anthony Cramer, **A Geographical and Historical Description of Asia Minor In Two Volumes**, Makkert, Amsterdam, 1971, s. 383

depremlerle son bulduğundan söz eder[99]. Kentte yapılan kazılarda da izlerinin görülebildiği deprem Pompeiopolis'in sonu olmuştur. Kazılar sonucunda elde edilen verilere göre depremden sonra kent yeniden imar edilmeye çalışılmışsa da bir daha asla eski görkemini kazanamamıştır.

1.3. ARAŞTIRMA TARİHÇESİ

Pompeiopolis kentine ilişkin önemli sayılabilecek ilk kayıtlar XIX. yüzyılda bölgeyi ziyaret eden seyyahlar tarafından tutulmuştur. Bugün caddenin güney ucunda görülen beş adet sütun in-situ olmakla birlikte XIX. yüzyıl kayıtlarında bu alanda mevcut sütunlara ek olarak batı sütun sırasında altı, doğu sütun sırasında bir ve bu sütun sıralarına ek olarak olasılıkla liman giriş kapısına ait olan iki sütun görülmektedir.

Kente ait en erken görsel kayıt İngiliz Kaptan Sir Francis BEAUFORT'a aittir. 1811-12 yıllarında Kraliyet Donanması'na ait H.M.S Frederikssteen adlı gemiyle yola çıkan Kaptan Beaufort Donanma Lordlar Kurulu tarafından kendisine verilen, Küçük Asya'nın Güney kıyılarının haritasını çizmek, seyir ve hidrografik yapısını belirlemek, deniz kaynaklarını saptamak gibi görevleri yerine getirmiştir[100]. Kaptan Beaufort bir yandan da Antik Çağ'a olan ilgisi ve geniş bilgi birikiminin de yönlendirmesi, ayrıca haritalama ve coğrafi tanımlama bilgisiyle bu kıyılarda sıralanan ören yerlerini incelemiş, ölçümlemiş, özenli planlarını ve resimlerini çizmiş, yazıtlarını kopyalamış; antik kentler ile akarsu, koy ve körfezlerin eski adlarını belirleyip, haritalarına yerleştirmiştir. 1817 yılında basılan ve 1818 yılında bazı yeni eklemeler yapılan "Karamania" adlı eserinde kente ait ayrıntılı yazılı ve görsel notlar yer almıştır. F. Beaufort Soli Pompeiopolis'in 1/500 yard ölçekli ayrıntılı bir kent planını çıkartmıştır (Şek. 1) [101].

---

[99] A.M. Schneider, "Pompeiopolis 1", **Paulys Realencyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft**, Cilt XXI, Halbband XLII, (Ed. Konrat Ziegler ve diğerleri), Alfred Druckenmüller Verlag, Stuttfart, 1952, ss. 243-244, 527-528 yılları olarak anılan depremin 525 yılında gerçekleştiği görüşü hâkimdir.

[100] Francis Beaufort, **Karamania**, **or A Brief Description of the South Coast of Asia Minor and of the Remains of Atiquity,** Londra, 1818, s. I-X

[101] Beaufort, s. 249

Beaufort Soli/Pompeiopolis Limanı'nı paralel kenarlı ve dairesel uçlu bir liman ya da kara ile çevrili suni bir havza olarak tanımlamaktadır[102]. Limanın mendireklerinin elli feet genişliğinde, yedi feet yüksekliğinde[103] olduğunu ve tüm liman alanını çevrelediğini kaydeder. Kaptan Beaufort liman girişinin hemen karşısında bir portikonun yükseldiğini ve bunun da bir sütunlu caddeye açıldığını yazmaktadır[104]. Bu sütunlu caddede kırk dört adet sütunun bulduğunu, bu sütunların Korinth ve kompozit başlıklar taşıdıklarını dile getirir. Sütunların üzerlerinde konsolların bulunduğunu ve bunlardan bazılarının yazıtlı olduğunu, konsolların olasılıkla küçük boyutlu heykelleri taşıdığını kaydeder[105].

Kaptan Beaufort'un eserinde dikkat çektiği bir diğer yapı Soli Höyük'e yaslanan Roma tiyatrosudur[106] (Şek. 1). Tiyatronun neredeyse yok olduğunu ve bu nedenle boyutları hakkında bir tahminde bulunmanın imkânsız olduğunu yazar[107]. Beaufort eserinde şehri çevreleyen birçok kuleye sahip surlardan, bir aquaduktustan ve şehir surları dışında kalan lahitlerden de söz etmektedir. Yakındaki yerleşmenin adını da "*Mezetlu*" olarak belirtmektedir.

Kaptan Beaufort ile Pompeiopolis'e gelen, Charles Robert COCKEREL'in 1810-1817 yılları arasında yaptığı doğu gezisinin notları kendisinin ölümünden sonra 1903 yılında oğlu Samuel Pepys Cockerell tarafından "*Travels in Southern Europe and the Levant"* adı altında yayımlanmıştır[108]. Cockerell de notlarında Soli/Pompeiopolis'in limanına, şehir surlarına, tiyatrosuna ve sütunlu caddesine değinmektedir. Cockerell'ın notlarının Beaufort'tan ayrılan tek yanı sütun sayısını kırk olarak göstermesidir[109].

Yine bir asker olan ve modern topografyanın en büyük isimlerinden biri olan William Martin LEAKE, "*Journal of a Tour in Asia Minor, with Comparative Remarks on the Ancient and Modern Geography of that Country"* adı altında yayımladığı 1924 tarihli günlüğünde daha çok Strabon'dan alıntılar yapar. Leake'nin

[102] Beaufort, s. 259
[103] Bu ölçülerin metrik karşılığı: 15.24x2.13 m.
[104] Beaufort, ss. 260-261
[105] Beaufort, s. 261-262
[106] Kaptan Beaufort Soli Höyük'ü Pompeiopolis Limanı'nın inşası sırasında çıkan kazı toprağının yığıntısı ile oluşan yapay bir tepe olarak tanımlamaktadır. Beaufort, s. 263
[107] Beaufort, s. 262
[108] Charles Robert Cockerell, **Travels in Southern Europe and the Levant**, Longsman, Green, And Co. London, 1903
[109] Cockerell, s. 189

eseri seyyahların ilerlemesinde kılavuz kaynak olmuştur ve antik topografyaya önemli katkılar sağlamıştır. Ünlü topografın notlarına eşlik eden Soli/Pompeiopolis haritası önemlidir. Bu harita Beaufort'un haritası ile çok benzer olmakla birlikte bazı küçük değişiklikler de görülebilmektedir. Ayrıca Tabula Peutingeriana'da gösterilen yollar da kapsanmıştır. Leake'in hazırlamış olduğu bu harita o dönem için güncel verilerin antik veriler ile çakıştırılmasından oluşmuştur. "Mezetlu" ismi burada da geçmektedir ve Soli/Pompeiopolis açıkça haritada işaretlenmiştir[110].

J.A. CRAMER "*A Geographical and Historical Description of Asia Minor"* adlı eserinde Soli-Pompeiopolis'ten bahseden antik yazarlar Mela, Strabon ve Ksenophon'dan söz eder. Strabon'un aktardığı Soli'nin bir Rhodos Lindos kolonisi olduğu bilgisini paylaşan yazar Ksenophon'un Anabasis adlı eserinde Soli Kenti'nin Pers yanlısı politikaları nedeniyle ödemeye mahkûm edildiği iki yüz talantonluk ağır vergiden de bahsetmektedir. Ayrıca Solili filozof Khrysippos ve şair Philemon ve Aratos'un isimlerini de zikreder. Yine Yunancanın yerel dille karıştırılması ve bozulması ile ortaya çıkan ve dilbilimciler tarafından *soloekismos* (*σολοικισμός*) olarak anılan dilbilimsel bozukluğa da değinmektedir. Cramer Kaptan Beaufort'tan aldığı uzunca bir pasaja da kitabında yer vermektedir[111].

Bir peyzaj ressamı olan William Henry BARTLETT 1835'te Soli'yi ziyaret eder. Bartlett'in, Thomas ALLOM ile birlikte kaleme aldığı "*Voyage en Syrie et dans L'Asie Mineure*" adlı eserinde Soli/Pompeiopolis Limanı'nı, Sütunlu Cadde'yi, Soli Höyük'ü ve yakınlarda, hâkim bir tepe üzerinde yer alan bir kaleyi[112] resmettiği gravürü kent için önemlidir (Şek. 2). Bartlett-Allom, Kaptan Beaufort ile aynı bilgileri paylaşmaktadır[113].

Victor Langlois Fransız İmparatoru'nun emriyle 1852-1853 yıllarında Kilikya'da seyahat eder ve notları 1861'de yayımlanır[114]. "Coran-Cheir" adını

---

[110] William Martin Leake, **Journal of a Tour in Asia Minor, with Comparative Remarks on the Ancient and Modern Geography of that Country,** London 1824**,** tekrar basım, Heidesheim 1976, s.179, Dnt. 33

[111] John Antony Cramer, **A Geographical and Historical Description of Asia Minor in Two Volumes**, Vol. II, Oxford, at the University Press, 1832, ss.339-341

[112] Bahsi geçen kale bugün Soli/Pompeiopolis'e kara yolu ile yaklaşık 5 km mesafede bulunan Kale Köyü'nde yer alan ve önemli ölçüde tahrip olduğu gözlenen yapı olmalıdır.

[113] William Henry Bartlett, Thomas Allom, **Voyage en Syrie et dans L'Asie Mineure**, Fisher, Fil S&Cie, Paris, 1840. s. 54 (devam eden sayfada "*Ruins of Soli, or Pompeiopolis.-Asia Minor*" tanımı ile şehrin gravürüne yer verilmiştir)

[114] Victor Langlois, **Voyage dans la Cilicie et dans les Montagnes du Taurus (1852- 1853)**, Benjamin Duprat, Paris, 1861, ss. 241-242, 244, 248, 250, 254, 310, 403

kullanır ve kentin Rhodoslu kolonistler ya da Diogenes Laertius'a göre Atinalı devlet adamı Solon tarafından kurulmasının yanı sıra kentteki liman, sütunlu cadde vb. arkeolojik veriler hakkında da bilgi verir. Langlois'in verdiği bilgiler arasında Sütunlu Cadde'nin Korinth başlıkları hakkındaki yorumu öne çıkar. Ayakta duran kırk üç adet sütununun taşıdığı Korinth ve kompozit başlıkların farklı boyutlarda olduklarına dikkat çeker. Ayrıca kompozit olarak tanımladığı başlıklarda volütler arasına yerleştirilmiş insan büstleri ve hayvan figürlerinden de bahsetmektedir[115]. Langlois Solili ünlü şair Aratos hakkında da bilgi vermekle kalmayıp şairin anıt mezarının o günkü durumunu gösterir bir çizimine de eserinde yer vermiştir[116].

William Burckhardt BARKER 1853 yılında yayımladığı "*Lares and Penates or Cilicia and Its Governors"*[117] adlı eserinde Soli/Pompeiopolis'e de değinmiştir. Kentin kuruluşu hakkında antik yazarların fikirlerini aktarmış, Ermeni Kral Tigranes'in Soli kentini yağmaladığı, halkını göçe zorlaması ile terk edilen kentin General Pompeius ile tekrar imar edildiği, adının Pompeiopolis olarak değiştiği bilgisi ile kente görülebilen arkeolojik kalıntıları sıralamıştır[118]. Soli/Pompeiopolis Antik Kenti'nin modern yerleşme altında kalan hinterlandında yer alan nekropol alanları ve lahitler hakkında bilgi vermesi açısından önemli bir kaynaktır. Ayrıca Soli Höyük'ün batı yamacında yer alan tiyatronun beyaz mermerlerinin tiyatro maskları ile bezeli olduğunu ve tiyatronun merkezinde gerçek boyutlu bir Venüs heykelinin bulunduğunu da söylemektedir. Barker eserinde Sütunlu Cadde'den de bahseder. Tüm seyyahlar gibi sütun sayılarını verir ancak onu diğerlerinden ayıran sütunlu caddenin işlevini kavrayamamasıdır. Barker Sütunlu Cadde'yi bir su kemeri olarak tanımlar ve Kaptan Beaufort'un "üzeri kapalı sütunlu cadde" yorumuna da şüpheyle yaklaşır[119]. Barker'in su kemeri yakıştırmasına sebep olarak belki de o zaman için görülebilen, sütunları birbirine bağlayan kemerleri gösterebiliriz. Bu bilgilerin yanı sıra stoik filozof Khrysippos ve şair Philemon ile Aratos'un Soli/Pompeiopolisli olmasına da vurgu yapmaktadır[120].

[115] Langlois, s. 248
[116] Langlois, s. Pl. XVI
[117] Barker için bkz. Dnt. 68
[118] Barker, s. 24
[119] Barker, s. 131
[120] Barker, ss. 24, 136

Pierre Trémaux 1854'te kentin bugüne kadar oluşturulmuş en ayrıntılı haritasını hazırlamış ve bu çalışmasını 1863'te yayımlamıştır[121]. Hazırladığı şehir planında, Beaufort'un haritasına ek olarak hamam, şehir surunun güneydoğu kanadına bitişik bir çeşme, mezar yapıları gibi birçok farklı yapıya yer vermiştir (Şek. 3). Bu yapılar arasında şüphesiz ki en önemlilerinden bir tanesi Aratos'un mezarıdır. Birçok seyyahın ve Trémaux'nun da bahsettiği mezar anıtının XIX. yüzyılda halen görülebildiği açıktır. Trémaux'nun eserinde Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nin ve Tiyatro'nun da betimlendiği iki adet gravürü de görmek mümkündür (Şek. 4).

Edwin John Davis'in 1879'da yayımlanan "*Life in Asiatic Turkey, A Journal of a Travel*"[122] adlı eserinde Pompeiopolis ve Mersin'e geniş yer ayırmıştır. 1875 yılının Nisan ayında Pompeiopolis'i ziyaret eden Davis kentte görülebilen Sütunlu Cadde, Liman, Tiyatro, Aratos'un anıt mezarı vb. gibi yapıları, tüm diğer seyyahlar gibi aktarmıştır. Kente Mersin'den at sırtında gelen yazar Liparis Çayı ile kent surları arasında çokça lahdin ve birkaç tane de anıt mezarın varlığından da bahsetmektedir[123]. Sütunlu Cadde, sütun başlıklarından bahseden Davis Korinth ve figürlü başlıkların yanı sıra kompozit başlıkların varlığına da dikkat çeker. Ayrıca sütunların üzerlerinde, büstler ya da heykeller taşıdığını düşündüğü konsollara ve konsol yazıtlarına da değinmiştir. Davis'in notlarında bir bölüm dikkat çekicidir. Yazar, Mersin'de ticaret yapan ve Mersin'e önemli yapılar kazandıran Rum asıllı tüccar *Konstantin Mavromati*'nin adını anar[124]. Hatta Mavromati'ye ait olduğunu iddia ettiği bir depoda gördüğü ve kitabında çizimine de yer verdiği, erkek ve kadın büstlerinin kabartma olarak işlendiği kireçtaşından bir bloğun Pompeiopolis'ten getirildiği bilgisini paylaşmaktadır[125]. Davis de Pompeiopolis'in Mersin şehrine yakınlığı ve bu şehirde yürütülen ya da yürütülecek olan imar çalışmalarında buradan alınacak malzemelerin kullanılabileceği kaygısını dile getirmektedir[126]. Davis'in bu

[121] Pierre Trémaux**, Exploration Archeologique en Asie Mineure**, Paris, 1863
[122] Edwin John Davis, **Life in Asiatic Turkey,** Edward Stanford, London, 1879
[123] Davis, ss. 21-25
[124] Davis, s. 17. Konstantin Mavromati'nin Mersin'de giriştiği imar faaliyetleri sırasında Pompeiopolis'i bir taş ocağı olarak kullandığı bilinmektedir.
[125] Davis, ss. 27-28
[126] Davis, s. 25

öngörüsü şehrin akıbeti için önemlidir. Ayrıca yazar eserinin son bölümünde Soli/Pompeiopolis'in kısa ama kapsamlı bir tarihçesini de sunmaktadır[127].

1899 yılında Ghewond M. Alishan kentin bir belgelemesini yapar ve "*Sissouan ou L'Armeno- Cilicie"* adlı eserinde Soli/Pompeiopolis'e de yer verir[128]. Alishan Soli/Pompeiopolis'in tarihinin yanı sıra ünlü felsefeci Khrysippos ve şair Aratos hakkında da bilgi verir. Şair Aratos'un anıt mezarını tasvir eden tek gravüre sahip olması yazarın eserini önemli kılar. Limanın ayrıntılı bir tanımını yapan yazar liman çanağı içerisinde bir kaidenin olduğundan ve bu kaide üzerinde ya bir yönetici heykelinin ya da bir kişileştirme heykelinin (deniz ya da su ile ilgili bir tanrı ?) olması gerektiğinden bahseder. Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nin güney ucundan (Şek. 5) ve denizden görünümünü veren bir gravürü de çalışmasına eklemiştir (Şek. 6)[129]. Alishan çalışmasında bir diğer önemli ayrıntı Soli/Pompeiopolis'in bir planını çizmiş olmasıdır. Ancak planı Beaufort'un hazırlamış olduğu planın tekrarı niteliğindedir (Şek. 7).

Vital Cuinet 1890 yılında Soli/Pompeiopolis'i ziyaret eder ve 1892 yılında yayımladığı "*La Turquie d'Asie, Geographie Administrative*" adlı eserinde tarihsel altyapı üzerine kentin kalıntıları hakkında bilgiler aktarır[130].

XX. yüzyıl'da Soli/Pompeiopolis pek çok ziyaretçiye ev sahipliği yapmıştır. Ancak kente dair bütüncül bir çalışma üretilmemiş, araştırmalar belirli kent parçaları ile (liman, sütunlu cadde, höyük vb) sınırlı kalmıştır.

"*Monumenti Antichi*" adlı süreli yayının 1914 yılında 23. sayısı olarak basılan "*Studii e Richerche Archeologiche nell'Anatolia Meridionale*" adlı eserde Roberto PARIBEN ve Pietro ROMANELLI Pompeiopolis'e geniş bir yer vermiştir. Paribeni ve Romanelli özellikle Sütunlu Cadde ve başlıklar hakkında detaylı tanımlamalar yaparlar. Figürlü başlıkları "kompozit başlıklar" olarak tanımlayan Paribeni ve Romanelli Sütunlu Cadde'de yirmi dört sütun sayarlar[131].

---

[127] Davis, ss. 493-495

[128] Ghewond M. Alishan, **Sissouan ou L'Armeno- Cilicie**, Venise- San Lazarre, 1899, s. 417

[129] Alishan, s. 418

[130] Vital Cuinet**, La Turquie d'Asie, Geographie Administrative**, Paris, 1891, ss. 58-59.

[131] Roberto Paribeni ve Pietro Romanelli, "Studii e Richerche Archeologiche nell'Anatolia Meridionale", **Monumenti Antichi 23**, Tipografia della R.Academia dei Lincei, 1914, ss. 88-89. Sütunlu Cadde'nin figürlü başlıklarına ilişkin yapılan hemen hemen bütün çalışmalarda Paribeni ve Romanelli'nin gözlemlerine yer verilmiştir.

1889 yılında Soli/Pompeiopolis'ten bulunduğu iddia edilen ve bugün Berlin Staatlichen Museen envanterine kayıtlı olan Orta Tunç Çağı silah koleksiyonu ve Hitit damga mührü ilk olarak 1902 yılından von Luchan tarafından "Soli Definesi" adı altında rapor edilir. 1940 yılında Kurt Bittel, "*Zeitschrift für Assyriologie*" adlı süreli yayında "Der Depotfund von Soli-Pompeiopolis" başlıklı makaleyi kaleme alır[132].

1949 yılında Kilikia'yı eşi Michael ile birlikte gezen Mary GOUGH anılarını 1954 yılında "*Travel into Yesterday*" adlı eserinde yayımlar. Mary Gough'un tanıklıkları Pompeiopolis için önemlidir[133]. Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'ni oldukça edebi bir dille anlatan Gough mimari elemanları da tanımlamaktadır. Bu eserde Sütunlu Cadde'de bugüne kadar izine rastlanamayan bezemesiz büyük boyutlu bir arşitrav olduğu da dile getirilmektedir[134]. Paribeni ve Romanalli'nin 1914 tarihli yayınlarında Sütunlu Cadde yirmi dört in situ sütun varlığından söz eder[135]. Mary Gough ise 1949 yılında yirmi bir adet sütun saymıştır[136]. Paribeni ve Romanelli'nin ziyaretinden Gough'un ziyaretine kadar geçen otuz beş yılda Sütunlu Cadde üç sütununu daha yitirmiştir. Modern zamanda, Beaufort'un 1812'deki ziyareti sırasında kırk dört sütuna sahip olan Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi aradan geçen 137 sene zarfında yirmi üç sütununu kaybetmiştir. Sütunlu Cadde'nin in situ sütun dizilimine ilişkin son kayıt Mary Gough'un anılarında yer almaktadır[137].

1958 yılına gelindiğinde ise Soli/Pompeiopolis için oldukça önemli bir makale, Aline Abaecherli BOYCE tarafından "*The Harbor of Pompeiopolis*"[138] başlığı altında yayımlanır. Boyce'un bu makalesi ile Pompeiopolis Limanı'na ilişkin

---

[132] Kurt Bittel, "Der Depotfund von Soli-Pompeiopolis", **Zeitschrift für Assyriologie**, n.F, 12 (46) ss. 183-205'den aktaran Yağcı, Importance, s.159

[133] Mary Gough, **Travel into Yesterday, An Account of Archaeological Journeying through the Plain and the Rough Places of the Roman Province of Cilicia, in Southern Turkey**, Doubleday & Company, Inc, New York, 1954, ss. 169-173

[134] Kazı ve restorasyon ekiplerince yapılan çalışmalarda Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nde 3.75-3.80 m. sütun açıklığını geçebilecek ve ağır üst yapıyı taşıyabilecek bir arşitrava ya da parçasına rastlanamamıştır. Bu nedenle de üst yapının arşitrav yerine kemerlerle taşındığı fikri kabul görmektedir. Peschlow-Bindokat, s. 376,

[135] Bu çalışmada Kat. No. 74 olarak tanımlanan başlık o dönemde in situ olarak sütun üzerinde durmaktadır. Paribeni ve Romanelli, s. 89. Peschlow-Bindokat bahsi geçen başlığı arazide bulamamış, Paribeni ve Romanelli'nin ifadelerinden yola çıkarak aktarmıştır. Peschlow-Bindokat, s. 385

[136] Gough, s. 169

[137] Bugün, 1960'lı yıllarda acemice yapılan restorasyon sonucu ayağa kaldırılan on iki sütunu tespit etmek mümkündür. Bu da Mary Gough'un ziyaretinden sonra Sütunlu Cadde'de başkaca bir tahribatın olmadığını göstermektedir.

[138] Boyce, (Harbor)

ilk bütüncül çalışma ortaya çıkmış olur. Makalede yayımlanan ve Antoninus Pius Dönemine tarihlenen bir Pompeiopolis sikkesinin üzerinde antik liman betimlemesi görülmektedir (Şek. 8). Liman içerisinde uzanmış olarak tasvir edilen ve bir nehrin ya da denizin kişileştirilmesi olarak görülen tanrı sol kolunun üzerine uzanmış olup, sağ elinde bir cornucopia tutmaktadır[139]. Eliptik mendireklerden birinin ucunda ayakta duran ve bir elinde mızrak ya da asa tutan erkek figürü, diğerinin ucunda bir deniz feneri görülmektedir. Sikkedeki betimlemelere göre liman mendireklerinin üzerleri de sütunlu galerilere sahip olup, çatılarını amphora benzeri kaplar süslemektedir. Şehrin kuruluşunun (M.Ö. 66-65) 209. yılında basılan sikke M.S. 143-145 yılları arasına ait olmalıdır. Bu da Pompeiopolis Limanın en geç bu tarihlerde bitirildiğini göstermektedir[140].

Boyce'un 1969 yılında yayımlanan "*The Foundation Year of Pompeiopolis in Cilicia. The Statement of a Problem*"[141] adlı makale de Pompeiopolis için önemlidir.

1975 yılında Anneliese PESCHLOW-BINDOKAT tarafından yayımlanan "*Zur Säulenstraße von Pompeiopolis in Kilikien*" adlı makale[142] Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'ne ilişkin en kapsamlı yayın olma niteliğini hala taşımaktadır. Peschlow'un makalesinde Sütunlu Cadde'nin ana hatları ile ölçüleri verilmiş ve Korinth başlıklarının bir sınıflandırması da yapılmıştır.

Pompeiopolis'te 1958 yılında bulunan ve Adana Müzesi envanterine kayıtlı Kilikarkhia[143] Başı 1982 yılında Antike Welt dergisinde Lore Frey tarafından "*Das Bildnis eines Kaiserpriesters aus Pompejopolis in Kilikien*"[144] başlığıyla yayımlanır. Yine Adana Müzesi envanterine kayıtlı olan khiton ve himation giymiş, sol elinde bir parşömen tomarı tutan, sağ eli ve vücudunun alt kısmı kayıp olan gövde ile

---

[139] 19. yüzyıl seyyahlarınca yapılan tüm kent ve liman planlarında ortak nokta olan liman içindeki pedestal beklide bir nehir ya da deniz tanrısının heykelini taşıyordu.

[140] Boyce, Harbor, ss. 68 vd.

[141] Aline Abaecherli Boyce, "The Foundation Year of Pompeiopolis in Cilicia. The Statement of a problem", **Hommages Renard**, Vol. 3.2. , (Collection Latomus, vol. 103), 1969, (Foundation)

[142] Peschlow-Bindokat

[143] Kilikarkhia, Roma İmparatorluk Dönemi'nde, özellikle de Caracalla döneminde (M.S. 211-217) Kilikia'nın imparator tapınaklarının başrahibine ve bu rahibin taşıdığı taca verilen addır. Kilikarkhia Meclisi Tarsos merkezlidir. William Mitchell Ramsay, **The Cities of St. Paul, Their Influence on His Life and Thought. The Cities of Eastern Asia Minor**, Hodder and Stoughton, London, 1907 (Paul), ss. 239-240; Fatih Erhan, **Antik Çağ Kilikia Sikkelerinde Dinsel Tasvirler**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s. 606

[144] Lore Frey, "Das Bildnis eines Kaiserpriesters aus Pompejopolis in Kilikien", **Antike Welt**, Sayı 13/3, 1982, ss. 27-33

Kiliarkhos başı kusursuz bir şekilde birleşir[145]. Bu heykel M.S. III. yüzyılın 2. yarısına tarihlenmektedir.

1993 yılında Maryland Üniversitesi Mimarlık Okulu tarafından Robert L. VANN başkanlığında kurulmuş olan bir ekip Soli/Pompeiopolis Limanı'nda bir çalışma yapar. Çalışmanın amacı limanın görünen yüzeylerinin ölçümlerini ve çizimlerini yapmaktır. Çalışma sonucunda Pompeiopolis Limanı'nın Beaufort'un yapmış olduğu 1/500 yard ölçekli haritada gösterildiğinden biraz daha küçük olduğu sonucuna varılmıştır. Vann ve ekibi limanın ölçülerini; 500 m. uzunluk, 180 m. genişlik olarak ölçmüşlerdir. Bu çalışmanın sonucunda 1994 yılında "*Cilician Harbor Survey: 1993 Season at Soli-Pompeiopolis*"[146], 1995 yılında "*Survey of Ancient Harbors in Turkey: The 1993 Season at Pompeiopolis*"[147] başlıkları ile iki bildiri sunulmuş ve yayımlanmıştır.

1996 yılında Ayşe ÇALIK tarafından yayımlanan "*A New Head of Hadrian from Pompeiopolis*"[148] adlı makalede Pompeiopolis yakınlarında bulunan ve bugün Mersin Müzesi'nde sergilenmekte olan, beyaz mermerden bir Hadrianus başından bahsedilmektedir. Çalık'a göre Hadrianus başı, serbest duran bir heykele ait olup, imparatorun "Pater Patriae" (Vatanın Babası) unvanını aldığı, M.S. 125 yılından sonrasına, Hadrianus'un Kilikia'da bulunduğu tarih olan M.S. 129 yılı civarına tarihlenmelidir[149].

1999 yılına gelindiğinde Soli/Pompeiopolis için yeni bir dönem başlar. Prof. Dr. Remzi YAĞCI başkanlığında başlatılan ilk resmi, bilimsel kazılar ile kentin tarihinde yeni bir döneme girilir. 1999 yılında yapılan kazıların ardından Yağcı tarafından yayımlanan " *The Importance of Soli in the Archaeology of Cilicia in the Second Millenium B.C*" Soli'nin M.Ö. II. binde, Hitit egemenliği altındaki yeri ve adı üzerinde durulmakta, ayrıca tarihine ışık tutulmaktadır[150]. 1998 yılında Mersin Üniversitesi, Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi tarafından düzenlenen I.

---

[145] Frey, s. 27

[146] Robert L. Vann, "Cilician Harbor Survey: 1993 Season at Soli-Pompeiopolis", (Ed R. P. Woodward and C. D. Moore)**, Underwater Archaeology Proceedings from the Society for Historical Archaeology Conference**, Uniontown PA, 1994, (Cilician), ss. 68-73

[147] Robert L. Vann, "Survey of Ancient Horbors in Turkey: The 1993 Season at Pompeiopolis", **XII. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 30 Mayıs-03 Haziran 94, 1995, (Turkey), ss. 529-534

[148] Ayşe Çalık, "A New Head of Hadrian from Pompeiopolis", **Anatolian Studies**, Vol. 46, 1996

[149] Çalık, ss. 83, 89

[150] Yağcı, Importance ss.159-165

Uluslar arası Kilikia Arkeolojisi Sempozyumu'nda Erendiz ÖZBAYOĞLU tarafından sunulan "*Soli (Cilicia) ve Soloecismus*" başlıklı bildiri 1999 yılında bildiri kitabında yayımlanmıştır[151]. Soli/Pompeiopolis'in kısa ama detaylı bir tarihçesinin de aktarıldığı makalede Yunan dilinin kusurlu kullanımından doğan "Soloecismus" terimine hem dil bilimsel hem de felsefi bir bakış açısı getirmektedir.

2000 yılında Sevim AYTEŞ tarafından Olba dergisinde "1999 Yılında Soloi / Pompeiopolis'te Bulunan Grekçe Mezar Yazıtı" adlı makale yayımlanmıştır[152].

2003 yılında Remzi YAĞCI tarafından yayımlanan "*The Stratigraphy of Cyprus WS II and Mycenaean Cups in Soli Höyük Excavations"* adlı makalede Soli Höyük'ten ele geçen Beyaz Astarlı kaplar (White Slip II) ve Myken kaplarının genel stratigrafisi ile Soli ve Akdeniz Dünyası arasındaki ilişki değerlendirilmektedir[153]. Bu makale ile paralel olarak aynı yıl yine Remzi YAĞCI tarafından Adalya'da "*Beyaz Astarlı (White Slip) II kapları ve M.Ö. II. Binde Kıbrıs Soli İlişkileri*" başlıklı makale yayımlanmıştır[154].

2004 yılında yine Remzi YAĞCI tarafından "*Mersin'in Antik Dönem Filozofları, Mersin'den Geçen Filozoflar*" adlı makale yayımlanır. Filiz ÖZDEM editörlüğünde yayımlanan "Sırtı Dağ, Yüzü Deniz: Mersin" adlı kitapta yer alan makalede Solili ya da Soli'den yolu geçen filozofların yanı sıra yakın çevre kentlerinde yaşayan edebiyatçılar, kuramcılar, heykeltıraşlardan da bahsedilmektedir[155].

2000-2003 yıllarında Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nden ele geçen heykeller 2005 yılında Elif Tül TULUNAY tarafından 22. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 2. Cilt'te "*Soloi/Pompeiopolis Heykelleri (2000-2003)*" başlığı altında yayımlanmıştır[156].

---

[151] Özbayoğlu, s. 212

[152] Sevim Ayteş, "1999 Yılında Soloi / Pompeiopolis'te Bulunan Grekçe Mezar Yazıtı", **Olba**, Cilt III, 2000

[153] Remzi Yağcı, "The Stratigraphy of Cyprus WS II and Mycenaean Cups in Soli Höyük Excavations", **Identifying Cahanges: The Transition from Bronze to Iron Ages in Anatolia and its Neighbouring Regions**, (Ed. Betina Fischer, Éric Jean, Hermann Genz, Kemalettin Köroğlu), Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, 2003 (Cyprus)

[154] Yağcı, Adalya

[155] Yağcı, Filozoflar, ss. 213-237

[156] Elif Tül Tulunay, "Soli/Pompeiopolis Heykelleri (2000-2003)" **22. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara 2004, ss. 23-30

2006 yılında Remzi YAĞCI tarafından "Hayat Erkanal'a Armağan, Kültürlerin Yansıması" adlı anı kitabında Soli Höyük'te, anıtsal Arkaik duvarın civarından bulunan, VII. ve VI. yüzyıllara tarihlenen küllü tabaka içinden ele geçen iki adet bezemeli amphora parçası "*Soli-Kilikia'da Bulunan Lotus Bezemeli Amphora Parçaları ve Lotus Koklayan "Kutsal Fahişe" Figürü*"[157] başlığıyla yayımlanmıştır. Aynı yıl 07-10 Kasım 2005 tarihlerinde Antalya'da düzenlenen "III. Likya Sempozyumu"nun sonuçları iki cilt halinde yayımlanır ve bu yayında Remzi YAĞCI tarafından sunulan "*The Kizzuwatna-Lukka Route in the Eastern Mediterranean Trade of the 2nd Millennium B.C.*"[158] başlıklı bildiri de yer almaktadır. Makalede Kilikia Pedias'ta yer alan II. Bin yerleşimlerinin (Kinet Höyük, Kilisetepe, Soli Höyük, Yumuktepe, Tarsus Gözlükule Höyük) Lykia ile olan deniz ticaretleri üzerinden kültürel etkileşim ele alınmaktadır.

2006 yılında Soli/Pompeiopolis'ten iki adet tez çalışması çıkmıştır. 2002 yılında 3. derece sit alanında yapılan nekropolis kazılarının sonuçları 2006 tarihinde Fatih Hakan KAYA tarafından "*Soli/Pompeiopolis Mezar Tipolojisi*" başlığı altında yüksek lisans tezi olarak sunulmuştur[159]. Diğeri ise Hale GÜNEY tarafından hazırlanan ve Soli/Pompeiopolis'in sikkelerinin incelendiği "*Soloi-Pompeiopolis Sikkeleri*" başlıklı yüksek lisans tezidir[160].

2007 yılından Remzi YAĞCI tarafından yayımlanan iki önemli makale vardır. Bunlardan ilki Soli Höyük'te bulunan Hitit yapı kalıntıları, Hitit bullası ve kap repertuarından yola çıkılarak Soli'de Hitit varlığının sorgulandığı "Hittites at Soli (Cilicia)" başlığını taşımaktadır[161]. "Patronvs, 65. Yaşında Ahmet Coşkun Özgünel'e Armağan / Festschrift für Ahmet Coşkun Özgünel zum 65. Geburtstag" adlı anı kitabında yayımlanan "*Soli (Kilikia) Miken IIIC Kapları*" başlıklı çalışmada

[157] Remzi Yağcı, "Soli-Kilikia'da Bulunan Lotus Bezemeli Amphora Parçaları ve Lotus Koklayan "Kutsal Fahişe" Figürü", **Hayat Erkanal'a Armağan, Kültürlerin Yansıması**, Homer Kitabevi, İstanbul 2006, (Lotus), ss. 801-808

[158] Remzi Yağcı, "The Kizzuwatna-Lukka Route in the Eastern Mediterranean Trade of the 2nd Millennium B.C." **III. Likya Sempozyumu Bildirileri, Cilt II**, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetlerini Araştırma Enstitüsü, Antalya, 07-10.10.05, 2006, ss. 883-895

[159] Fatih Hakan Kaya, **Soli/Pompeiopolis Mezar Tipolojisi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2006

[160] Hale Güney, **Soloi-Pompeiopolis Sikkeleri**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006

[161] Yağcı, Hittites

Soli Höyük'ten ele geçen Miken kapları ve Soli'nin Miken kentleri ile olan ilişkilerine vurgu yapılmaktadır[162].

2007 yılında biri Soli/Pompeiopolis'in seramik kronolojisi, diğeri bölgenin Severus Dönemi mimarisi için önemli iki tez sunulmuştur. Bunlardan ilki Soli Höyük'ten ele geçen konsantrik daire bezemeli kapların kataloglandığı ve Seçil CANLIER tarafından hazırlanan "Soli Höyük Orta ve Geç Demirçağı (İ.Ö IX-VII. yy.) Konsantrik Daire Bezemeli Seramikleri" başlıklı yüksek lisans tezidir[163]. Diğeri ise Müjde TÜRKMEN tarafından hazırlanan, Kilikia ve Pamphylia bölgesinde Severuslar Döneminde imar edilen kentlerde bulunan yapıların mimari bezemelerinin detaylı bir katalog halinde sunulduğu ve Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nin üst yapı elemanlarını da ele alan "*Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi*" başlıklı tezdir[164].

2008 yılında üç makale yayımlanmış ve bir doktora tezi sunulmuştur. Remzi YAĞCI tarafından hazırlanan "*Soli/Pompeiopolis*" maddesi "Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi"nde yer almıştır[165]. Yine Remzi YAĞCI'nın Haluk Abbasoğlu armağan kitabı için hazırladığı "*A Grave at Soli Höyük from the Hittite Imperial Period*" başlıklı makale "Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı, EUERGETES, Festschrift für Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu zum 65. Geburtstag" adlı kitapta yayımlanmıştır[166]. Makalenin konusu Soli Höyük'te bulunmuş olan bir Hitit mezarıdır. Bu mezar ve ölü armağanlarından yola çıkılarak yapılan tarihlemeye göre mezarın ait olduğu kontekst M.Ö. XIII. yüzyıla yani Hitit İmparatorluk Çağı'nın son yüzyılıdır. Ayrıca bu mezar buluntuları M.Ö. XIII. yüzyıl Kizzuwatna ölü gömme gelenekleri hakkında fikir edinmemize de yardımcı olmaktadır. Yine 2008 yılında Yrd. Doç. Dr. Hatice YILMAZER ÇORBACI'nın Atatürk Üniversitesi, Edebiyat

---

[162] Remzi Yağcı, "Soli (Kilikia) Miken IIIC Kapları", **Patronvs**, **65. Yaşında Ahmet Coşkun Özgünel'e Armağan / Festschrift für Ahmet Coşkun Özgünel zum 65. Geburtstag**, (Ed. Musa Kadıoğlu-Erhan Öztepe), Homer Kitabevi, İstanbul, 2007 (Miken), ss. 383-392

[163] Seçil Canlıer, **Soli Höyük Orta ve Geç Demirçağı (İ.Ö IX-VII. yy.) Konsantrik Daire Bezemeli Seramikleri**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2007

[164] Türkmen, (Mimari)

[165] Remzi Yağcı, "Soli/Pompeiopolis", **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 3 O-Z**, (Yayın Yönetmeni: Hasan Kuruyazıcı), Geliştirilmiş 2. Baskı, Yem Yayın, İstanbul, 2008, (Eczacıbaşı), ss. 1426-1427

[166] Remzi Yağcı, "A Grave at Soli Höyük from the Hittite Imperial Period", **Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı, EUERGETES, Festschrift für Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu zum 65. Geburtstag II. Cilt**, (Yayına Hazırlayanlar: İnci Delemen, Sedef Çokay-Kepçe, Aşkım Özdizbay, Özgür Turak), Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetlerini Araştırma Enstitüsü, Antalya, 2008, (Grave), ss. 1217-1226

Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi'nde yayımladığı "*Soli Kazıları'ndan Kırmızı Figürlü Bir Eros Betimi*" adlı makalede klasik döneme ait kırmızı figür seramik parçalarına ilişkin gözlemlere yer verilmektedir[167].

Yasemin SARIKAYA LEVENT'in sunduğu "Conservation of Archaeological Sites in Urban Areas in Turkey: Soli-Pompeiopolis As a Case Study" başlıklı doktora tezinde Soli/Pompeiopolis örneğinden yola çıkarak kent yerleşimleri içerisinde kalan sit alanlarının korunmasına yönelik bir çalışma yapmıştır[168].

2008 yılında yine Yasemin SARIKAYA LEVENT tarafından Mersin Sempozyumu'nda sunulan "*Soli-Pompeiopolis Arkeolojik Sit Alanı ve Çevresindeki Koruma - Planlama Süreçlerinin Değerlendirilmesi*" başlıklı bildiri, tez çalışmasının devamı niteliğindedir ve 2009 yılında basılan "Mersin Sempozyumu Bildiriler" adlı kitapta yer almıştır[169].

2010 yılı Soli/Pompeiopolis için önemli bir yıl olmuştur. 2009 yılında ROMACONS projesi kapsamında uluslararası bir ekipçe yapılan çalışmanın sonuçları 2010 yılında iki farklı makalede ele alınmıştır. Bunlardan ilki "International Journal of Nautical Archaeology" adlı dergide "*Geology, Materials, and the Design of the Roman Harbour of Soli-Pompeiopolis, Turkey: the ROMACONS field campaign of August 2009*" başlığı altında Christopher BRANDON, Robert L. HOHLFELDER, John Peter OLESON ve Nicholas RAUH tarafından yayımlanmıştır[170]. ROMACONS Projesi, Boyce ve Vann'ın makalelerinden sonra Pompeiopolis'in limanına ilişkin yapılan en kapsamlı çalışma olmuştur. Bu çalışmaya göre; dalgakıranların uzunluğu 320 metre, dalgakıran açıklığı ise 180 metredir. Pompeiopolis Limanı'nın yapımında Napoli-Puteoli körfezi çevresinde bulunan ve Roma Dönemi Akdeniz limanlarında yaygın olarak kullanılan bugünkü adıyla hidrolik kireç olarak bilinen volkanik külü pozzolana harcı kullanılmıştır. ROMACONS projesinden çıkan bir diğer makale Christopher

---

[167] Hatice Yılmazer Çorbacı, "Soli Kazıları'ndan Kırmızı Figürlü Bir Eros Betimi", **Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 8, Sayı 41, Aralık 2008, (Eros), ss. 99-111

[168] Yasemin Sarıkaya Levent, **Conservation of Archaeological Sites in Urban Areas in Turkey: Soli-Pompeiopolis As a Case Study**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2008, (Conservation)

[169] Yasemin Sarıkaya Levent, "Soli-Pompeiopolis Arkeolojik Sit Alanı ve Çevresindeki Koruma - Planlama Süreçlerinin Değerlendirilmesi", **Mersin Sempozyumu Bildiriler Cilt 1**, 19-22 Kasım 2008, Mersin, 2009, (Koruma), ss. 1042-1054

[170] Brandon ve diğerleri, (Geology)

BRANDON, Robert L. HOHLFELDER, John Peter OLESON, Nicholas K. RAUH, Remzi YAĞCI tarafından ANMED'de yayımlanan "*Soli/Pompeiopolis'in Roma Dönemi Limanı: ROMACONS 2009 Arazi Çalışmaları*" başlıklı çalışma raporudur[171]. Bir diğer çalışma ise Gülgûn KÖROĞLU tarafından "2. Uluslararası Katılımlı Mücevher-Takı Tasarımı ve Eğitimi Sempozyumu 2010"da sunulan "*Soli/Pompeiopolis (Viranşehir) Kazıları Işığında Erken Bizans Dönemi Takıları*" başlıklı bildiri aynı yıl yayımlanmıştır[172]. Makalede Soli/Pompeiopolis Sütunlu Cadde kazılarından bulunun Erken Bizans altın takıları ele alınmaktadır. 2010 yılında yayımlanan bir diğer makale ise Yasemin SARIKAYA LEVENT tarafından hazırlanmış olup, yine doktora tezi eksenindedir. Şehir Plancıları Odası'nın yayını olan "Planlama" adlı dergide yayımlanan "*Koruma – Planlama Süreçleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Soli-Pompeiopolis Örneği*" başlıklı makalede Levent yine kentsel alanda kalan Soli/Pompeiopolis antik kenti için koruma ve planlama önerilerinde bulunmaktadır[173]. 2008 yılında Remzi YAĞCI tarafından VII. Uluslararası Hititoloji Kongresi'nde sunulan "*Pottery with Hatched Decoration at Soli Höyük in the Late Bronze Age*" başlıklı sunum 2010 yılının son ayında bildiri kitabında yayımlanmıştır[174].

2011 yılında Mersin'de düzenlenen "Türk Deniz Ticareti Tarihi Sempozyumu-III, Mersin ve Doğu Akdeniz" adlı sempozyumda Remzi YAĞCI tarafından sunulan "*Mersin'in Antik Dönem Ticaret Tarihinde Soli Pompeiopolis Limanı*" başlıklı sunumu aynı yıl yayımlanan "Bildiriler Kitabı"nda yer almıştır[175]. Aynı yıl "Özsait Armağanı Mehmet ve Nesrin Özsait Onuruna Sunulan Makaleler"

---

[171] Christopher Brandon ve diğerleri, "Soli/Pompeiopolis'in Roma Dönemi Limanı:ROMACONS 2009 Arazi Çalışmaları", **ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri 2010-8**, 2010, (Romacons), ss. 195-198

[172] Gülgûn Köroğlu, "Soli/Pompeiopolis (Viranşehir) Kazıları Işığında Erken Bizans Dönemi Takıları", **2. Uluslararası Katılımlı Mücevher-Takı Tasarımı ve Eğitimi Sempozyumu (UMTTES'2010): "Kuyumculuk Anlayışında Küresel Değişim" Sempozyum Bildirileri Kitabı**, Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Meslek Yüksekokulu, Kütahya, 04-06.09.10, 2010, ss. 368-378

[173] Yasemin Sarıkaya Levent , "Koruma – Planlama Süreçleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Soli-Pompeiopolis Örneği", **Planlama**, **2009/3-4**, Sayı: 47, ss. 43-61.

[174] Remzi Yağcı, "Pottery with Hatched Decoration at Soli Höyük in the Late Bronze Age", **VII. Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri Cilt II**, Çorum Valiliği, 25-31.08.08, Ankara, 2010, (Hatched), ss. 971-987

[175] Remzi Yağcı, "Mersin'in Antik Dönem Ticaret Tarihinde Soli Pompeiopolis Limanı", **Türk Deniz Ticareti Tarihi Sempozyumu-III, Mersin ve Doğu Akdeniz**, (Ed. Fevzi Demir), Mersin Valiliği, Mersin Üniversitesi ve mersin deniz Ticaret Odası, Mersin, 7-8.04.2011, ss. 56-64

adlı kitapta "*Soloi/Pompeiopolis Kazılarından Bir Homerik Kase Parçası*" başlıklı makale Hatice YILMAZER ÇORBACI tarafından yayımlanmıştır[176].

Remzi YAĞCI tarafından 2007 yılında Nebraska-Lincoln'da düzenlenen uluslararası "Raugh Cilicia: New Historical and Archaeological Approaches" adlı konferansta sunulan "*Problematizing Greek Colonization in the Eastern Mediterranean in the Seventh and Sixth Centuries BC: the case of Soli*" başlıklı bildiri 2013 yılında yayımlanmıştır[177]. Aynı yıl "The Roman Empire During the Severan Dynasty: Case Studies in History, Art, Architecture, Economy and Literature" adlı yayında Müjde TÜRKMEN PEKER tarafından "*A Note on The Architectural Decoration of the Severan Period in Pamphylia and Cilicia*" başlığı ile yayımlanan makale doktora tezinin devamı niteliğindedir. Kilikia ve Pamphylia bölgelerindeki Severus Dönemi mimari dekorasyonu anlattığı çalışmada Pompeiopolis de önemli bir yer tutmaktadır[178]. Şahin YILDIRIM tarafından "Güneş Karadeniz'den Doğar, Sümer Atasoy'a Armağan Yazılar" kitabında Soli Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nin anlatıldığı makale "Soli-Pompeiopolis Liman Caddesi" başlığı altında yayımlanmıştır[179].

[176] Hatice Yılmazer Çorbacı, "Soloi/Pompeiopolis Kazılarından Bir Homerik Kase Parçası", **Özsait Armağanı Mehmet ve Nesrin Özsait Onuruna Sunulan Makaleler**, (Ed. Hamdi Şahin, Erkan Konyar, Gürkan Ergin), Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetlerini Araştırma Enstitüsü, Antalya, 2011, (Homerik), ss. 423-432
[177] Yağcı, Colonization
[178] Türkmen Peker, (Decoration),
[179] Şahin Yıldırım, "Soli-Pompeiopolis Liman Caddesi", **Güneş Karadeniz'den Doğar, Sümer Atasoy'a Armağan Yazılar**, (Ed. Şevket Dönmez), Hel Yayınları, Ankara, 2013, ss. 459-479

İKİNCİ BÖLÜM
SÜTUNLU CADDELER VE SOLİ/POMPEİOPOLİS SÜTUNLU CADDESİ

2.1. SÜTUNLU CADDELERİN GELİŞİMİ VE MİMARİSİ (Tablo 2)

M.Ö. 133 yılında Asia Eyaleti'nin miras yolu ile Roma'ya bağlanmasıyla başlayan Anadolu'daki Roma etkinliği M.Ö. 64/63'te Ortadoğu'da da hız kazanmıştır. Zamanla bilinen dünyanın önemli bir kısmına hükmedecek olan bu süper güç doğu kültürlerinin etkisi, ticari ve siyasi ilişkileri sonucunda kent planlamalarında özgün tasarılar geliştirmeye başlamıştır. Bu özgün tasarıların gelişiminde yeni kurulan kentlerin uygun coğrafi koşulları da etken olmuştur. Roma'nın doğuda fethettiği kentlerde hızlı bir imar faaliyetine girmesinde etkenlerden biri de yerleşik olan kültürü ve o kültürü benimseyen halkları Romalılaştırma çabası da vardı. İmparatorluğun kendi gücünü ve otoritesini sağlayabilmesi için, Hellenistik Dönem'den beri süre gelen "halkın dini ve kültürel ihtiyaçlarına cevap verme" politikası ile paralel olarak şekillenen yeni şehirler kendine yetebilen ve alt yapı sorunları aşılmış, sosyal kentler olarak tasarlanıyordu. Kamu yapılarının yanı sıra halkın sosyal, kültürel, dini ve ticari faaliyetlerini yürütebileceği bu yapılar arasında Tiyatrolar, çeşmeler (nymphaeum), hamamlar, agoralar ve sütunlu caddeler önemli bir yer tutuyordu. Özellikle doğuda anıtsal bir görünüm kazanan sütunlu caddeler kentin eksenini oluşturuyorlardı.

M.S. II. ve III. yüzyıllarda Roma kentlerinin ana eksenini oluşturan sütunlu caddelerin işlevlerinden çok anıtsal özellikleri ile ön plana çıktıkları söylenebilir. Kent planlamasında önemli bir unsur olarak karşımıza çıkan sütunlu caddelerin daha çok doğu kentlerinde kendisine yer bulmasıyla doğu ile özdeş tutulması sonucu ortaya çıkmıştır[180].

Hellenistik ve Roma dönemlerinde kamusal alanların düzenlemesinde önemli bir unsur haline gelen sütunlu galeriler meydanları sınırlayan bir yapı olarak karşımıza çıkar. Sütunlu caddelerin esin kaynağı stoalar olmalıdır. M.Ö. VII. yüzyıldan itibaren tüm özelikleri ile birlikte stoaların kökeni çoğu kez Girit ve

[180] Ball, s. 266

Yunanistan'da aranmaktadır[181]. Kutsal alanların içinde inşa edilen stoaların, ibadet etmeye gelen halkın güneşten ve olumsuz hava şartlarından korunması işlevi ile ortaya çıktığı düşünülmektedir. Hellenistik Dönem ile birlikte sadece kutsal alanlarla kısıtlı kalmayan stoalar özellikle agoraların vazgeçilmez mimari unsurlarından bir tanesi olmaya başlamış; kentin idari, siyasi, kültürel ve ticari merkezleri haline gelmiştir. Öyle ki filozofların da buluşma yeri haline gelen stoalar bir felsefe akımına da ismini vermiştir. Kıbrıslı Zenon tarafından Atina'daki Stoa Poikile'de kurulun bu felsefe akımı[182] Hellenistik Dönem'in büyük felsefecilerine esin kaynağı olmuştur[183].

Özellikle Ephesos ve Pergamon'da caddeleri sınırlayan sütunların Roma sütunlu caddelerine esin kaynağı olduğu düşünülmektedir[184]. M.S. II. yüzyılda inşaat faaliyetlerindeki artış yeniden planlanan kentlerin büyük meydanlarının sütunlarla tamamen çevrilmesine ve aşırı mimari ayrıntıya önem verilmesine neden olmuştur[185].

Roma'nın güçlü iradesi altında yeniden şekillenmeye başlayan kentlerin meydan ve cadde planlamalarındaki bu hızlı dönüşüm sütunlu caddelerin çıkış noktasının tartışılmasına neden olmuştur. Bu tartışmalar sonucunda sütunlu caddelerin çıkış noktasına dair iki görüş kabul edilmiştir. Bu görüşlerden ilki sütunlu caddelerin esin kaynağı olarak Roma'nın erken portikolarını ve Via Sacra olarak bilinen kutsal yollarını kabul ederken ikinci görüş doğuda Geç Hellenistik portikoların ya da stoaların üzerinde durulması gerektiğini savunur. Bir diğer görüş ise ana caddeler üzerinde devam eden ticari hayatın sürdürülebilmesi için gerekli mekânlarda taşıyıcı unsurlar olarak sütunların kullanılmasıyla oluşan revakların zamanla kabul gören bir form olduğu, beğenilen bu formun bir plan dâhilinde uygulanmasıyla da sütunlu caddelerin bir yapı olarak ortaya çıktığıdır[186].

---

[181] Ersoy, s. 6.
[182] Yağcı, Filozoflar, s. 216.
[183]Hellenistik Dönem'in ünlü Stoacı Filozoflarından biri de Solili Khrysippos'tur (M.Ö. 281-208). Atina'da yaşayan ve birçok eser veren Khrysippos'un adı adeta Stoacılıkla bütünleşmiştir. Yağcı, Filozoflar, s. 216
[184] S.R.F. Price, **Ritüel ve İktidar: Küçük Asya'da Roma İmparatorluk Kültü**, Çev. Taylan Esin, İmge Kitapevi, Ankara, 2004, s. 244
[185]Richard Ernest Wycherley, "The Ionian Agora", **The Journal of Hellenic Studies**, Vol. 62, 1942, s. 30
[186] William Lloyd MacDonald, **The Architecture of the Roman Empire / II An Urban Appraisal**, Yale University Press, New Haven and London, 1986, ss. 43-44; Arthur Segal, **From Function to Monument: Urban Landscapes of Roman Palestine, Syria, and Provincia Arabia**, Oxbow Books, Oxford, 1997, (Function), ss. 5-10; Murat Kılıç, "Kent Planlaması ve Mimari Tarihinde Sütunlu Caddeler", **Kubaba**, Sayı 14, 2009, s. 60

M.Ö. I. yüzyılda bir yenilik olarak ortaya çıkan, M.S. II-III yüzyıllarda gelişimini tamamlayarak şehir planlamacılığında başlı başına yeni bir kentsel tasarım olarak kabul gören sütunlu caddeler Ortaçağ'a kadar geniş bir zaman aralığında kullanım alanı bulmuştur. Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'nde sanat ve mimaride yaşanan yozlaşma sütunlu caddelerde de kendini göstermiş ve simetri önemini kaybetmiştir[187].

Yukarıda bahsi geçen görüşler tekrar ele alınacak olursa; Yunan kökenli kentlerde sütunlu caddelerin stoalardan yola çıkılarak mimari bir form olarak ortaya çıktığı düşüncesi ağır basmaktadır. Özellikle Küçük Asya kentlerine bakıldığında Yunan şehirlerinin agoralarını sınırlayan sütunlu galeriler ya da kutsal alanların bir tarafını kaplayan stoalar sütunlu caddelerin esin kaynağı olmalıdır[188]. Roma İmparatorluğu'nun doğu eyaletlerinin şehir tasarımlarının simgesi olarak görülen sütunlu caddelerin ilk örneği Büyük Herod tarafından Antiokheia ad Orontes kentinde yapılan ve Augustus Dönemi'ne tarihlenen kuzey-güney yönlü anıtsal tek portikolu caddedir (Şek. 9)[189]. Büyük Herod'un inşa ettirdiği ve bilinen ilk anıtsal sütunlu cadde olan bu yapı M.Ö. 24/23 yıllarında yaşanan büyük yangın ile kısa ömürlü olmuştur. Büyük Herod'un sütunlu caddesi öncü olmakla birlikte bu yapı formunun asıl prensipleri M.Ö. 24-23 yıllarında yaşanan yangından sonra Tiberius Dönemi'nde yeniden inşa edilen cadde ile konmuştur. Yeni caddenin her iki yanında yol boyunca sütunlar ve yol kesişmelerinde tetrapylonlar inşa edilmiştir[190]. Bu anlamda Antiokheia ad Orontes'de inşa edilen Büyük Herod'un Caddesi Greko-Romen dünyasında stoa ya da portikodan sütunlu caddeye geçişi temsil

[187] Kılıç, s. 61, Dnt. 17;

[188] Giorgio Bejor, **Vie Colonnate Paesaggi Urbani Del Mondo Antico**, Rivista Di Archeologia, Suppllementi 22, (Ed. Giorgio Bretschneider), Roma, 1999, ss. 16-17; Susan B. Downey, "Colonnaded Streets in the Greek East", **Journal of Roman Archaeology**, Vol. 14, 2001, s. 641

[189] Cadde, günümüze ulaşmamıştır. Edmund Weigand, "Die kunstgeschichtliche Stellung der palmyrenischen Architektur", **Palmyra; Ergebnisse der Expeditionen von 1902 und 1917**, (Ed. Theodor Wiegand) Deutsches Archäologisches Institut. Abteilung Istanbul, H. Keller, Berlin, 1932 s. 162; Bryan Ward-Perkins, The Architecture of Roman Anatolia: The Roman Contribution", **The Proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 23-30.09.1973, Ankara, 1978, (Anatolia), s. 886; Segal, (Function), s. 9; John Duane W. Roller, **The Building Program of Herod the Great**, University of California Press, Berkeley, California, 1998, s. 215; Bejor, ss. 9, 15, Fig. 1; Ball, s. 52; Suna Güven, "Evolution of Colonnaded Avenues in the Roman Cityscape: Role of Cilicia", **Olba VIII (Özel Sayı)**, Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi Yayınları, Mersin, 2003, s. 46;

[190] Roller, ss. 215-216

etmektedir[191]. Büyük Herod'un bu yeni formu yaratmasında Roma'dan aşina olduğu Via Porticatae'den esinlendiği düşünülmektedir[192]. Yine erken örneklerden biri olarak kabul edilen Gerasa'daki Ionik Cardo Maximus'un kuzey bölümü M.S. geç I. yüzyıla tarihlenmektedir (Şek. 10-11)[193].

Bu bilgiler ışığında Arthur Segal sütunlu caddelerin M.Ö. I. yüzyılda Küçük Asya'da doğduğunu, kısa süre içerisinde Syria ve Arabia Eyaletlerinde yeni kurulan kentlerin planlamasında şehrin eksenini oluşturduğunu ve M.S. II-III yüzyıllarda şehirlerin görünümünde önemli bir yere sahip olduğunu söyler[194]. Segal'in sütunlu caddelerin Küçük Asya çıkışlı olduğuna dair bu tespitin kanıtlarını bulmak mümkündür. Bugün Burdur, Ağlasun ilçesinde yer alan Sagalassos antik kenti aşağı şehrinin cardosunun kuzey bölümünün M.Ö. I. yüzyılda inşa edildiği düşünülmektedir (Şek. 12)[195]. M.S. 1. yüzyıla gelindiğinde Sardes'te konut bölgesinin kuzeyinde yapılan çalışmalarda bir bulvar tespit edilmiştir. Bu bulvarın yine bir sütunlu cadde olduğu ve Geç Roma Dönemi'nde kapsamlı bir onarım görerek yeniden inşa edildiği anlaşılmıştır[196].

Sütunlu caddeler kamu yapıları olarak inşa edilmiş olsalar da şehrin sosyal hayatının kalbinin attığı merkezler haline gelmişlerdi. Özellikle Roma'nın Asia, Syria, Arabia ve Africa eyaletleri gibi sıcak iklime sahip bölgelerde şehrin ana caddelerinde gölgelik ihtiyacını karşılamasının yanı sıra bu portikoların ardında kaldırımları sınırlayan dükkân sıraları ticari faaliyetlerin yürütüldüğü mekânlardı. Bu yönü ile de kent yaşamının daima dinamik bir unsuru olmuştu. Her ne kadar portikoların amaçları arasında gölgelik sağlamak olsa da M.S. II. yüzyıla tarihlenen

[191] MacDonald, ss. 43-44; Roller, s. 216
[192] Ward-Perkins, Anatolia, s. 886
[193] Segal, (Function), s. 36, Fig. 35; Güven, s. 46
[194] Arthur Segal, "Roman Cities in the Province of Arabia", **Journal of the Society of Architectural Historians**, Vol. 40, No. 2, 1981, (JSAH), s. 112; Segal, (Function), s. 9
[195] Marc Waelkens ve diğerleri, "Sagalassos 1989", **8. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 28 Mayıs-1 Haziran 1990, Ankara, 1991, (8.AST), ss. 265-266; Bejor, s. 37; Marc Waelkens ve diğerleri, Sagalassos 2008 ve 2009 Kazı ve Restorasyon Sezonları, **32. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 3. Cilt, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, İstanbul, 24 - 28 Mayıs 2010, Ankara, 2011, (32 KST), ss. 267, Harita 1
[196] Crawford H. Greenwalt, "Sardis: Archaeological Research in 1989", **12. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 28 Mayıs-1 Haziran 1990, Ankara, 1991, Ankara, s. 2

Gerasa Sütunlu Caddesi üst yapısında sadece arşitrav kullanımı ve çatı örtüsüne sahip olmaması ile diğer örneklerden ayrılmaktadır[197].

Sütunlu caddelerin işlevlerine göre yeni formlar kazandığı da olmuştur. Bazı özel durumlarda iki katlı olarak da inşa edildiği görülmektedir. Bu forma bilinen en iyi örnek Pisidia Cremna Kenti'nin M.S. III. yüzyıla tarihlenen Sütunlu Caddesidir (Şek. 13)[198]. Her ne kadar Sütunlu Caddeler ticari hayatın kalbinin attığı işlevsel mekânlar olarak görülse de aslında şehrin peyzajında da önemli bir yeri vardı. Cremna Sütunlu Caddesi'nin dikdörtgen odalardan oluşan dükkânları görkemli cadde cephesinin gerisinde her iki yönde sıralanıyordu[199]. Bu estetik anlayışının sergilendiği bir başka örnek ise M.S. 84 ya da 86 yıllarında Phrygia Hierapolis Frontinus Kapısı (Şek. 14)[200] ile aynı proje kapsamında yapıldığı düşünülen sütunlu caddeydi. 14 m. genişliğindeki caddenin iki yanda sıralanan depo ve dükkânlarının önünde Dor düzeninde pilaster ve yarım sütunlar, metop ve triglif frizi ile bezenmiş bir cephe mimarisi görülmektedir[201]. Bu gösterişli cephe mimarisinin arkasında yer alan mekânlarda çeşitli meslek gruplarına ait dükkânların ve işliklerin olduğu bilinmektedir. Örneğin Perge ana caddesi üzerinde açığa çıkarın 39 numaralı dükkânın önünde mozaikten bir yazıt bulunmaktadır. Yuvarlak bir çerçeve içine alınmış yazıta göre dükkânın sahibi hekim Polydeukos'dur[202]. 450 m. uzunluğa sahip olduğu düşünülen Ion düzenindeki Aizanoi Sütunlu Caddesi'nde (Şek. 15)[203] kuzeydoğu galeride açığa çıkarılan mekânda bol sayıda metal curufunun ele geçmesi nedeniyle bu dükkânın bir demirci atölyesi olduğu düşünülmektedir[204].

---

[197] Bert de Vries ve Pierre Bikai, "Archaeology in Jordan", **American Journal of Archaeology**, Vol. 97, No. 3 1993, s. 500

[198] Stephen Mitchell, "Cremna ve Sagalassus Çalışması 1985", **4. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 26-30 Mayıs 1986, Ankara, 1987, (4. AST), ss. 167-170; Stephen Mitchell, "Cremna Araştırmaları", **5. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, 1. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara,6-10 Nisan 1987, (5. AST), ss. 257-263

[199] Stephen Mitchell ve diğerleri, **Cremna in Pisidia An Ancient City in Peace and in War**, Duckworth, in association with the Classical Press of Wales; Oakville, CT: David Brown Book Co., London, 1995, ss. 123, 125, 137

[200] Francesco D'Andria, **Hierapolis (Pamukkale) Arkeoloji Rehberi**, 2. Baskı, Ege Yayınları, İstanbul, 2010, ss. 70-73; Bkz. Segal, s. 97, Dnt. 32

[201] D'Andria, s. 76

[202] Jale İnan, "Perge Kazısı 1984", **VII. Kazı Sonuçları Toplantısı**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 20-24 Mayıs 1985, 1986 (7.KST), s. 399

[203] Bejor, ss. 30-31

[204] Klaus Rheidt, "Aizanoi 1993 Yılı Kazı Çalışmaları", **16. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 30 Mayıs-3 Haziran 1994, (16.KST), s. 66

Sütunlu Caddelerin bir yapı olarak ortaya çıktığı ve popüler olduğu dönem göz önünde bulundurulduğunda en yaygın mimari tasarım Korinth düzenidir. Korinth düzeninin yanı sıra M.S. I. yüzyılın ortalarına tarihlenen Pisidia Antiokheia[205], yüksek memur V. Capiol tarafında M.S. 50 yıllarında yaptırılan Miletos[206], M.S. II. yüzyılın ortalarına tarihlenen Aizanoi (Şek. 15)[207], ve Perge (Şek. 16)[208] sütunlu caddeleri Ion başlıkları ile dekore edilmişlerdir. Aynı dönemde, Dor sütun başlıkları taşıyan Phrygia Hierapolis (Şek. 17-18), Tripolis ve Laodikeia (Şek. 19) sütunlu caddeleri de inşa edilmiştir[209].

Genellikle şehirleri bir uçtan diğerine kat eden sütunlu caddeler gösterişli bir anıtsal girişe bağlanırlardı. Perge'de birbirini dik açıyla kesen iki sütunlu caddenin başlangıç ve bitimlerinde olmak üzere dört şehir kapısının bulunması bu duruma en iyi örnektir[210]. Perge'de olduğu gibi iki caddenin kesiştiği alanlar da ise tetrapylonlar görülebiliyordu[211]. Laodikeia'da ise karşılıklı iki sokağın ana cadde ile birleştiği noktada bir tetrapylon bulunmaktaydı[212].

Sütunlu cadde mimarisi içinde halkın ihtiyaçlarına yönelik olarak nymphaeum gibi yapıları da görmek mümkündür. Örneğin Laodikeia Suriye Caddesi üzerindeki Septimius Severus Nymphaeumu (Şek. 20)[213] ve Perge'de ortasında bir nehir tanrısının heykeli bulunan U Planlı Nymphaeumu (Şek. 21)[214] sütunlu caddelerle bütünleşmiş nymphaeumlar arasındadır. Kuzey Afrika kenti Leptis

---

[205] Bejor,ss. 39, 43

[206] Kılıç, s. 62

[207] Marie-Henriette Gates, "Archaeology in Turkey", **American Journal of Archaeology**, Vol. 98, No. 2, 1994, s. 276; Rheidt, ss. 223-230

[208] Arif Müfid Mansel, "1957 senesi Side ve Perge Kazıları" **Türk Arkeoloji Dergisi**, Sayı 8, Cilt 1, 1958, (TAD 8), s. 15

[209] Ali Ceylan, "Tripolis Sütunlu Caddesinde Yapılan Kazı ve Temizlik Çalışmaları**", 5. Müze Kurtarma Kazıları Semineri**, T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Didim, 25-28 Nisan 1994, Ankara, 1995, s. 160; Bejor, s. 29; Celal Şimşek, **Laodikeia: Laodikeia ad Lycum**, Ege Yayınları, İstanbul, 2007, (Lycum), s. 83

[210] Karl Grafen Lanckoronski, **Pamphylia ve Pisidia Kentleri, I. Cilt, Pamphylia**, çev. Selma Bulgurlu Gün, İstanbul, 2005 (1890), s. 41

[211] Mükerrem (Usman) Anabolu, **İstanbul ve Anadolu'daki Roma İmparatorluk Dönemi Mimarlık Yapıtları**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2001, (Roma), s. 13

[212] Celal Şimşek, "2005 Yılı Laodikeia Kazı Çalışmaları", **28. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 1. Cilt, T.C. Kültür Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Çanakkale, 29 Mayıs-2 Haziran 2006, Ankara, 2007, (28.KST), s. 460

[213] Celal Şimşek, **Laodikeia Çalışmaları 2, Laodikeia (Laodicea ad Lycum)**, 2. baskı, Ege Yayınları, İstanbul, 2013, (Çalışmaları 2), ss. 147-159; Celal Şimşek, **Laodikeia Çalışmaları 3, 10. Yılında Laodikeia (203-2013)**, Ege Yayınları, İstanbul, 2014, (Çalışmaları 3), s. 21, Res. 21

[214] Arif Müfid Mansel, 1971 Perge Kazısı, **Türk Arkeoloji Dergisi**, Sayı 20, Cilt 2, Ankara, 1974, (TAD20), s. 144; Mansel, Perge, s. 369, Taf. 69. 1, 70. 1

Magna'da, Lebda Vadisi'nin batısında, şehrin güney sınırından yeni limana doğru uzanan sütunlu caddeyle (Şek. 22)[215] Petra'daki sütunlu caddede[216] de nymphaeumları görmek mümkündür.

Sütunlu caddeler aynı zamanda Roma İmparatorlarının ve şehir yöneticilerinin propaganda merkezleriydi. Bugün yüksek sanat zevki başlığı altında topladığımız birçok plastik eserin bu kapsamda sütunlu caddelerde sergilendiği düşünülmektedir. Oysa sütunlu caddelerde ya da cadde ile bağlantılı diğer yapılarda ince işçilikli bu plastik eserlerin sadece propaganda araçları olarak yorumlanması da yanlış olacaktır. Yaşadığı mekânları mozaik ve duvar resimleri ile süslemeyi seven Romalılar, sütunlu cadde gibi büyük ölçekli yapıları da imparator, senatör ya da vali heykellerinin yanı sıra tanrı, tanrıça, yarı tanrı ve mitolojik kahramanların var olduğu plastik eserlerle süsleyerek dönemin estetik anlayışını yansıtmışlardır. Sütunlu caddelerin heykel galerilerine dönmesini sağlayan ise Suriye kökenli bir eklentidir[217]. Sütunlar üzerine yapılan konsollar bu heykellere kaide işlevi görmüşlerdir. Palmyra kentindeki sütunlu caddede sütun konsolları şehrin ünlü erkeklerinin heykellerini taşımaktaydı (Şek. 23)[218]. Konsollu sütunların Küçük Asya'daki örnekleri coğrafi olarak Suriye'ye yakın olan Kilikia'da Anazarbos, Hierapolis-Kastabala, Soli/Pompeiopolis ve Diokaisareia kentlerinde görülebilmektedir[219]. Konsollar haricinde de sütunlu caddelere heykellerin yerleştirildiği bilinmektedir. Örneğin Aizanoi Sütunlu Caddesi'nde kuzeydoğu galerinin önünde, olasılıkla sütunların arasına yerleştirilmiş, kırık durumda onur yazıtı ve iki heykel kaidesi bulunmuştur. Bu onur yazıtlarından birinde Demetrios adında bir Zeus rahibinin diğerinde ise

[215] Karl-Uwe Mahler, Stadtentwicklung und Stadtplanung der severischen Zeit in Lepcis Magna", **Urbanistik und städtische Kultur in Westasien und Nordafrika unter den Severern**, Wernersche Verlagsgesellschaft, Ronde in Mainz, 2005, ss. 8-9

[216] Virginia Egan ve Patricia M. Bikai, "Archaeology in Jordan", **American Journal of Archaeology**, Vol. 103, No. 3, 1999, s. 508

[217] Ward-Perkins'e göre hem konsollar hem de "rüzgârda sallanan akanthus yaprağı biçimi" Suriye kökenlidir. Axel Boëthius; J B Ward-Perkins, **Etruscan and Roman Architecture**, Penguin, Harmondsworth, 1970, s. 410'dan aktaran J. Stephens Crawford, **The Byzantine Shops at Sardis, Monograph / Archaeological Exploration of Sardis: 9**, Harvard University Press, Cambridge, Mass, 1990, s. 114

[218] Ian A. Richmond, Palmyra under the Aegis of Rome, **The Journal of Roman Studies**, Vol. 53, Parts 1-2, 1963, ss, 43-54; Mitchell ve diğerleri, ss. 137-138

[219] Peschlow-Bindokat, s. 378; Bejor, ss. 70-72; Anabolu, Roma, s. 13; Yıldırım, s. 466

Marciana Teteis adında bir kadının adı yazılmıştır. Ayrıca bu kaidelerle birlikte flüt çalan bir Satyros heykeline ait parçalar da bulunmuştur (Şek. 24)[220].

Sütunlu caddelerin portikolarla kapalı yürüyüş alanları bazı örneklerde mozaiklerle bezelidir. Filistin bölgesinde yer alan Scythopolis-Beth Shean Antik Kenti'nde M.S. IV. Yüzyıl sonu V. Yüzyıl başına tarihlenen Palladius Caddesi'nin portiko kaldırımları geometrik ve bitkisel taban mozaikleri (opus tessellatum) ile süslüdür (Şek. 25)[221]. Laodikeia kentindeki Suriye Caddesi'nin portikolarında taban döşemesi olarak Opus Sectile tercih edilmiştir (Şek. 26)[222].

Sütunlu caddelerin drenaj ve alt yapı sistemi de ele alınması gereken bir başka konudur. Yağmur ya da başka nedenlerle caddeye akan sular ya portikoların kenarlarında ya da caddenin ortasında bulunan kanallar yoluyla kanalizasyon sistemine taşınırdı. Bazı durumlarda cadde üzerine inşa edilen su ile alakalı nymphaeum v.b. yapıların suları da bu kanallar ile boşaltılmaktaydı. Örneğin Tarsus Cumhuriyet Alanı Kazıları'nda açığa çıkarılan Batı Caddesi'nde balıksırtı biçimli yol, kaldırımların kenarında bulunan kanallara doğru eğimlidir. Bu kanallar yağmur suyunu caddenin merkezinde yer alan kanallara yönlendirmekteydiler [223]. Bu tarz drenaj sistemini birçok Roma kentinde görmek mümkündür (Şek. 27).

Roma İmparatorluk Dönemi'nden başlayarak Orta Çağa kadar kullanılan sütunlu caddeler bulunduğu kentlerin önemli yapıları arasındadır. Özellikle M.S. II. yüzyılda doğu eyaletlerinde sevilerek uygulanan bu mimari form hem estetik kaygılara cevap veriyor hem de işlevselliği ile ön plana çıkıyordu. Ardına bakıldığında sıra sıra dükkânlar olduğu düşünülürse görkemli mimarileri ile bu sıradanlığı bir ilizyona çeviriyordu[224]. Çıkış noktası olarak görülen stoların yapılmasındaki amacın insanları iklim şartlarından korumak olduğu göz önünde bulundurulduğunda simetrik bir yapı mantığıyla hem bu işlevini yerine getiriyor hem de halka çeşitli faaliyetlerini bir arada yapabileceği mekânlar sunuyordu. Doğu

[220] Klaus Rheidt, "1992 Yılı Aizanoi Kazıları", **15. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 1. Cilt, T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 24-28 Mayıs, 1994, Ankara, 1994, (15.KST), ss. 515-536; Bejor, ss. 30-31; Kılıç, s. 64

[221] Yoram Tsafrir ve Gideon Foerster, "Urbanism at Scythopolis-Bet Shean in the Fourth to Seventh Centuries", **Dumbarton Oaks Papers**, Vol. 51, 1997, s. 114

[222] Şimşek, (Lycum), s. 123

[223] Levent Zoroğlu, "Tarsus Cumhuriyet Alanı 1995 Yılı Kazısı", **18. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 27-31 Mayıs 1996, Ankara, 1997, ss. 401-408

[224] E. J. Owens, Yunan ve Roma Dünyasında Kent, Çev. Cânâ Bilsel, 1. Baskı, Homer Kitabevi, 2000, s. 143

eyaletlerinde arazi koşullarının el verdiği durumda birbirini dik kesen cadde ve sokakların yapılması sütunlu caddeleri erken dönemlerden beri şehir planlamacılığında sevilen bir form olan hippodamik plana en uygun yapılar haline getirmişti. Ancak yapım maliyetlerinin çok yüksek olması nedeniyle şehirler sütunlu cadde ve buna benzer büyük imar projelerini bitirebilmek için güçlü bir finansmana ihtiyaç duyuyordu. Bu nedenle İmparator Traianus Dönemi'nden sonra birçok Roma şehri imar faaliyetlerini tamamlayabilmek için imparatorluk hazinesine bağımlı kalmıştır. Bazı özel durumlarda da zengin Romalı yurttaşlar ya da yöneticiler bu tarz imar faaliyetlerine yardımlarda bulunmuşlardır[225].

2.2. SOLİ/POMPEİOPOLİS SÜTUNLU CADDESİ

Soli/Pompeiopolis sütunlu caddesi kuzeydeki kara kapısı ile güneydeki liman arasında 350 m. boyunca kuzeydoğu-güneybatı ekseninde uzanmaktadır (Şek. 1). Orijinalde iki yüz sütuna sahip olması gereken caddede, bugün önemli bir kısmı 1960'larda yapılan yanlış bir restorasyon uygulaması ve kazı başkanlığınca yürütülen restorasyon projesinin 2012 yılında tamamlanması ile in situ sütunların da dâhil olduğu, kırk iki sütun ayaktadır. Caddede görülen bütün mimari parçalar (stylobat taşları, sütun kaidesi, sütun tamburları, başlıklar, kemer taşları, arşitrav, friz, korniş vb.) yerel kireç taşından olup, önemli ölçüde tahrip gördüğü ve cadde boyunca dağınık halde olduğu gözlemlenmektedir. Batı sütun sırası hemen hemen tamamen tahrip olmuştur. Ancak güney uçta sütunlu caddenin liman ile birleştiği noktada 2012 yılında yapılan restorasyon sonucunda batıda yedi adet sütun (Şek. 28), doğuda ise otuz altı sütun ayaktadır.

Sütunlu caddenin dekorasyonu için bölgede çağdaşı tüm kentlerde olduğu gibi Roma kimliğinin mimari vitrini olan Korinth düzeni tercih edilmiştir. Ancak farklı olarak bazı sütun başlıklarını figürler süslemektedir. Sütunlu Cadde'nin güney ucunda Normal Korinth Başlıkları görülürken, orta ve kuzey bölümlerde Figürlü Başlıklar da kullanılmıştır. Bu başlıklar stilistik olarak incelendiğinde çoğunlukla Severuslar Dönemi'ne (M.S.193-235) tarihlenmektedir.

[225] Kılıç, s. 65

Pompeiopolis Sütunlu caddesinin bir kesitini çıkarmamız gerekirse alt yapı sisteminden başlamak doğru olacaktır. Caddenin taş döşeli yürüme düzleminden yaklaşık 2-2,5 m. aşağısında yer alan taş döşeli atık su kanalları Roma Sütunlu caddeleri için tipiktir (Şek. 29). Ancak Pompeiopolis'in alt yapısı çağdaşı birçok kente göre farklılık gösterir. Cadde boyunca ilerleyen bu kanallar 1 m. derinliğinde ve yaklaşık 1 m. genişliğinde olup, yan yana iki kanal inşa edilerek oluşturulmuştur. Bu kanallara belli mesafelerle dikey şaftlar yapılmış olup, bu şaftların yan yüzlerinde yer alan ayak basma oyuntuları oluşabilecek tıkanmalar ya da çökmeler sırasında kanallara müdahale etmek amacıyla yapılmış olmalıdır (Şek. 30). Pompeiopolis Sütunlu caddesinde orijinal taban döşemesinin alt kotunda ve zaman zaman da eğime bağlı olarak stylobat seviyesinde, portikoların krepisleri üzerinde temiz su künkleri görülmektedir (Şek. 31). Yapılan kazılarda bu künklerin sütunlu caddenin her iki portikosuna paralel olarak ilerlediği görülmüştür.

Caddenin genişliği 11.06 m. olup, kireç taşından imal edilmiş bir kaplamaya sahiptir (Şek. 32). Cadde ile portikolar arasındaki geçiş stylobat krepislerinin yanı sıra cadde boyunca birkaç noktada görülebilen basamaklarla sağlanmaktadır (Şek. 31).

Stylobat ölçüleri farklılık göstermekle birlikte genel olarak enleri 1.00-1.40 m., yükseklikleri 0.57-0.58 m., derinlikleri ise yaklaşık 0.50 m. olarak ölçülmektedir. Sütun kaidelerinin altına gelen stylobat taşları kaidenin üzerine oturduğu yaklaşık 0.10 m.lik yastık bölümü ile yüksekliği 0.66-0.72 m.; eni ise 1.30-1.40 m. ölçülerindedir. Stylobat yükseklilerindeki bu farklılıklar sütun tamburlarının ve başlıklarının farklı yüksekliklerde yapılmasıyla eşitlenmiştir. Bazı örneklerde stylobat ve sütun kaideleri yekpare olarak işlenmiştir.

Sütun boyları kaide ve başlıklarla birlikte 7.97 m. olup, sütun çapları yaklaşık 1.00 m.dir. Doğu sütunlu caddelerine özgü bir özellik olarak sütunlarda konsollara yer verilmiştir (Şek. 33)[226]. Kireçtaşından imal edilmiş olan sütunlar dört tamburlu olup, konsollar genellikle alttan ikinci tambur üzerinde görülmektedir. Bazı sütunlar da ise konsollar kendine özel ince bir tambura sahiptirler. Bu durumda tambur sayısı beşe çıkmaktadır (Şek. 33). Görsel belgeler ve in situ kalıntılar incelendiğinde güney ucundaki tüm sütunların dört tamburlu olduğu ve ikinci tamburda bir konsol

[226] Peschlow-Bindokat, s. 378; Bejor, ss. 70-72; Anabolu, Roma, s. 13; Yıldırım, s. 466

bulunduğu tespit edilmiştir. Caddenin güney ve orta bölümlerinde yoğunlaşan konsollar kuzey bölümde ayakta duran hiç bir sütunda görülmezler. Konsollu sütunlar incelendiğinde caddenin ilk planlandığında güney bölümdeki sütunların bir konsollu bir konsolsuz olarak planlandığı, sonrasında ihtiyaç duyuldukça alttan ikinci tamburun üçüncü tambur ile birleştiği noktada açılan oyuklara yeni konsolların eklendiği tespit edilmiştir (Şek. 34). Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nin konsollarının bazılarında yazıtlar görülmektedir. Pompeiopolis'teki konsol yazıtları Roma İmparatorlarına, imparator ailelerinden kişilere, yüksek memurlara ve kentin ileri gelenlerine ithaf edilmiştir[227].

Bu tarz konsolların genellikle heykeller için yapıldığı bilinmektedir. Pompeiopolis konsollarının da heykel taşıdığı gerek konsollarda gerekse konsol üzerindeki tamburun yüzeyinde yer alan dübel delikleri nedeniyle bilinmektedir. 2003 yılı kazıları sırasında bulunan Nemesis Heykeli arkasındaki dübel deliği ve boyutları nedeniyle bir konsol heykeli olarak yorumlanmıştır (Şek. 37)[228].

Pompeiopolis Sütunlu Caddesi üst yapının kurgulanması bakımından çağdaşı diğer örneklerden ayrılmaktadır. Arazide yapılan çalışmalar sırasında iki sütun merkezi arasındaki 3.80 m.lik mesafeyi kapatacak bir arşitrav bloğunun bulunamaması[229] ve güney ucu batı sütun sırası Kat. No. 43 başlığı üzerinde görülen bir kemer oluşturabilecek taşlar (Şek. 34) nedeniyle üst yapının kemerler ile taşındığı fikri kabul görmektedir (Şek. 38-39). Ayrıca yine aynı bölgede devrilmiş olarak gözlemlenen dağınık haldeki kemer taşları da bu görüşü desteklemektedir[230]. Anadolu'daki Roma dönemi sütunlu caddelerinde kemer kullanımı kapılarda, geçiş

---

[227] Yayımlanmış olan yazıtlardan bugün dört tanesi in situ olarak orijinal yerinde durmaktadır. Söz konusu yazıtlardan ikisi B2 ve D11 (Şek. 35) sütunlarının konsollarında olup, Augustus'un, Hadrianus ve Commodus'un İmparatorluk yazıtlarıdır. Diğer altı taneden ikisi yüksek Romalı memurlara; biri rahip M. Aurelius Artemidoros'a ait olup, son üç yazıt ise anlaşıldığı kadarıyla kente yararı dokunmuş biri kadın üç kişiye ilişkindir. Peschlow-Bindokat, s. 378 Romalı memurlara ait olan iki yazıt D12 ve D13 (Şek. 36) sütunları üzerinde in situ olarak yer almaktadırlar. D12 konsolu üzerindeki yazıt Armenius Peregrinus adında, senatörlük rütbesine sahip bir kişiden bahsedilmektedir. Bu kişi muhtemelen M.S. 244 yılı konsülü Ti. Pollenius Armenius Peregrinus'la aynı kişidir. Aynı kişinin ismine Tlos'daki bir başka yazıtta da rastlanılmıştır. Pompeiopolis'teki söz konusu yazıt sütuna sonradan yerleştirilmiş bir konsol üzerinde yer aldığı için sütunu tarihlemek konusunda işe yaramamasına karşın en azından sütunun bu tarihte yerinde olduğunu söylememize olanak vermektedir. D13 konsolu üzerindeki yazıtta isim okunamamakla birlikte burada da senatörlük rütbesine sahip bir konsülden bahsedildiği anlaşılmaktadır. Peschlow-Bindokat, ss. 378-379

[228] Remzi Yağcı, "Soli/Pompeiopolis Antik Liman Kenti Kazıları 2003", **26. Kazı Sonuçları Toplantısı,** 1. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 24-28 Mayıs 2004, Ankara, 2005, (26.KST), s. 415; Tulunay, ss. 24, 27

[229] Bu konuya Peschlow-Bindokat da dikkat çekmektedir. Peschlow-Bindokat, s. 377

[230] Yıldırım, s. 464

yapılarında karşımıza çıkmaktadır (Şek. 14). Bu boyutlardaki bir yapıda kemer kullanımı daha önceki örneklerde görülmemiştir. Kemer yüksekliğinin 2.08 m., kemer taşlarının yüksekliği de 0.62 m. olduğu görülmüştür. İki sütun arasındaki kemer açıklığı ise 2.98 metredir.

Kemerlerin üzerinde üç faskialı, 0.42 m. yükseklik ve 0.95 m. genişliğe sahip arşitrav bloğu yer almaktadır (Şek. 40). Arşitrav bloğu üzerinde olması gereken friz kuşağı için oluk dil motifi+ion kymationu (Şek. 41) ve girland+ion kymationu (Şek. 42) olmak üzere iki farklı bezeme önerilebilir. Girland motifli friz bloklarında bir kısmında girlandların ucu bazen bir bukranion (Şek. 43) bazen de girlandları tutan Eros figürleri (Şek. 44)[231] ile sonlanmaktadır. Friz bloklarının yüksekliği 0.53 m. genişlikleri ise 0.96 m. olarak ölçülmektedir.

Frizin üzerinde yer alan tek parça olarak işlenmiş geison ve sima akanthus yapraklı konsollara sahiptir (Şek. 45). Konsollar arasında rozetler ve bitkisel bezemelerin (Şek. 46) yanı sıra bazı örneklerde mask benzeri figürler (Şek. 47) ya da hippokampos (Şek. 48) gibi mitolojik varlıklar ile de bezenmiştir. Bloklarının yükseklikleri 0.70 m., genişlikleri 0.94 ile 1.20 m. arsında değişmektedir. Çatının ahşap konstrüksiyon ile taşınması nedeniyle yüksekliği hakkında kesin bir kanıt olmamakla birlikte olası eğim ve ölçülerden yola çıkarak yapılan hesaplamalarda yüksekliğinin yaklaşık 1.50 m. olduğu düşünülmektedir.

Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nin bu gösterişli ön cephesinin ardında çağdaşı diğer sütunlu caddelerde olduğu gibi dükkânlar yer almaktadır (Şek. 49). Stylobat ile dükkân ön cepheleri arasında 5.60 m. derinliğindeki yürüme düzlemi mozaiklerle süslüdür (Şek. 50). Mozaikle süslü bu tabanların portiko boyunca devam ettiği düşünülmektedir. Caddenin doğu portikosunun orta bölümlerinde, E35 plan karesinde yapılan kazı çalışmaları sonucunda 5.26 m. kotundaki sütunlu caddenin orijinal opus tessellatum tabanı üzerine geç dönemde 5. 32 m. kotundaki opus sectile tabanın döşendiği görülmüştür (Şek. 51)[232].

2005-2006 yıllarında doğu portiko E/F39-41 plan karelerinde yapılan kazılarda Roma dükkânlarının kapı ve duvarları Bizans Dönemi opus sectilesi üzerine M.S. 525 depremi ile devrilmiş halde bulunmuştur (Şek. 52). Bu kazılar

[231] Peschlow-Bindokat, s. 390, Taf. 81.2

[232] Remzi Yağcı ve Fatih Hakan Kaya, "Soli/Pompeiopolis 2009 Kazıları", **ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri 2010-8**, 2010, (Anmed), ss. 105-106, Res. 1

sonucunda dükkânların ön cephesinin temellerinin üzerinde bugün Sütunlu Cadde'nin beton koruma duvarının olduğu anlaşılmıştır (Şek. 53)[233]. 2007-2010 yılları arasında Cadde'nin doğusundan geçen modern yolda yapılan kazılarda bitişik nizamdaki dükkânları sınırlayan kuzey ve güney duvarlarının temelleri bulunmuştur (Şek. 53)[234]. Ancak bu alanda yakın zamanda yapılan alt yapı çalışmaları nedeniyle dükkânların temel seviyesinin tahrip edildiği görülmüştür. Modern yolun halen kullanılması nedeniyle Roma dükkânlarının doğu duvarı ya da bu duvara ait temeller bulunamamıştır. Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nin batısında özel mülkiyet alanlarının bulunması nedeniyle dükkânların mimarisi hakkında bir bilgi edinilmesi mümkün olmamıştır.

[233] Remzi Yağcı ve Fatih Hakan Kaya, "Soli/Pompeiopolis Antik Liman Kenti 2007 Yılı Kazıları", 30**. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 3. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 26-30 Mayıs, 2008, Ankara, 2009, (30.KST), s. 466

[234]Yağcı ve Kaya, 30.KST, s. 466; Remzi Yağcı ve Fatih Hakan Kaya, "Soli/Pompeiopolis 2008 Kazıları", **31. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Denizli, 25-29 Mayıs, 2009, Ankara, 2010, (31.KST), ss. 333-334; Yağcı ve Kaya, Anmed, ss. 104-106

ÜÇÜNCÜBÖLÜM
KORİNTH DÜZENİNİN TANIMI VE GELİŞİMİ

3.1. KORİNTH DÜZENİNİN TANIMI

Korinth düzeni antik dönemin en zengin yapı düzenidir. Yunanistan'da M.Ö. V. ve IV. yüzyılda ortaya çıkışından itibaren Korinth düzeninde sütun başlığını tektonik amaca dayalı düalizm ve dekoratif görsellik belirlemiştir. Bu düalizmin içindeki dengeyi en güzel bir biçimde Hellenistik normal sütun başlığı yansıtmaktadır. Öyle ki söz konusu sütun başlığının merkezi bölümleri abakus levhasının altında kaulis, volüt, heliks ile belirtilmiş ve desteklenmiştir. Buna ek olarak açmakta olan abakus çiçekli akanthus yapraklarından oluşan çelenkler ile başlık canlı bir şekle büründürülmüştür[235]. Bu şekliyle normal Korinth düzeni başlığı Roma'da Geç Hellenistik Dönem içinde tanınmış ve Forum Augustum'da anıtsal Korinth düzeni içinde kullanılmasından itibaren dikkate değer derecede ilgi görmüş ve kullanımı adeta bir kural haline dönüşmüştür. M.Ö. I. yüzyılın ortasından itibaren Roma'da Korinth düzeninin artarak tercih edilmesi ve Augustus Dönemi'nden itibaren en çok kullanılan mimari form olması nedeniyle Korinth sütun başlığı Roma Mimarisi'nin ana formu olarak görülmüştür[236]. Vitruvius IV. I. 9-10'da Korinth başlığının mucidi olarak Yunanlı mimar Kalimakhos'u göstermektedir[237]. Vitruvius bu konuyu şu şekilde aktarır:

> *" 9. Bu başlık türünün ortaya çıkışının öyküsü şöyle anlatılır: Korinth'in özgür bir kızı evlilik çağında bir hastalığa yakalanarak ölür. Süt annesi, kızın ölümünden sonra, yaşamında ona zevk veren bazı ufak eşyaları toplayarak bir sepete koyar ve mezara taşır; mezarın üzerine koyduğu sepetin içindeki eşyaların daha uzun ömürlü olması için üstüne bir çatı kiremidi yerleştirir. Sepet, rastlantı sonucunda bir kenger otu (akantos) kökü üzerinde bulunmaktadır. Bastırılan akantos kökü, bahar gelince ortadan filizlenerek yaprak verir; sepetin kenarlarında gelişen*

[235] Heilmeyer, s 12
[236] Heilmeyer, ss. 12-13
[237] Marcus Vitruvius Pollio, **Mimarlık Üzerine On Kitap**, Çev. Suna Güven, 1. Baskı, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, Ankara, 1990, IV. I. 9-10

filizler kiremidin ağırlığı altında kırılarak uçlarda volütleri oluştururlar (Şek.54).

10. O sırada, Atina'lıların sanatsal yapıtlarındaki incelik ve zarafet nedeniyle κατατηξίτεχνος adını verdikleri Callimachus, mezarın yanından geçerken, kenarlarından körpe yaprakların fışkırdığı sepeti görür. Bu yeni biçemden hoşlanarak Korinth'lilere o örnekten esinlenen bazı sütunlar inşa eder; bakışım oranlarını da belirleyerek, o zamandan sonra Korent üslubundaki yapıtlarda uygulanacak kurallar ortaya *koyar.*"[238]

Vitruvius'un Korinth sütun başlığının Kallimakhos tarafından icat edildiğini bildirmiş olması anekdot olmalıdır. Çünkü başlığın merkezi öğeleri Yunanistan'da M.Ö. IV. yüzyıldan itibaren kullanılmıştır. Buna ek olarak Vitruvius'un başlığa ilişkin belirtmiş olduğu oranlar Roma Dönemi'nde hiçbir zaman uygulanmamıştır[239]. Yine de bugün bir sütun başlığının tasvirinde bazı küçük eklemelerle Vitruvius'un terminolojisi kullanılmaktadır (Şek. 55). Korinth düzeninde normal bir sütun başlığının merkezini abakus levhasının altında bir dudak çıkıntısı olan *kalathos* oluşturmaktadır. Kalathosun yüzeyinde bir araya getirilmiş küçük bitki gövdeleri (*kaulis*) bir yüzük ile (*Kaulis düğmesi ya da yüzüğü*) demetlenmiştir. Kaulisler her biri akanthus yapraklarından oluşan kapalı bir yaprak demetini (kaulis çanağı) taşımaktadırlar (Şek. 55). Bu yaprakların üzerinde, kalathos dudağına doğru uzayıp içe doğru kıvrılanı heliks; abakus levhasının köşelerinin altında dışa doğru kıvrılanı da volüt olarak adlandırılmaktadır. Başlığın alt tarafında kalathosu çevreleyen, her biri sekiz akanthus yaprağından oluşan üst üste ve iç içe geçmiş iki adet çelenk bulunmaktadır (Şek. 55) [240].

Başlıktaki yaprak kabartmalarından her biri ana bir damarın iki yanına işlenmiş çok sayıdaki yaprak parçasından oluşmaktadır. Her yaprak parçası birden fazla, genellikle beş adet, dişe (*epices*) sahiptirler[241]. Yapraklar dalga gibi iç içe geçmiş bir biçimde tasvir edilmişlerdir (Şek. 55).

---

[238] Vitruvius, IV. I. 9-10
[239] Heilmeyer, s. 13
[240] Alt akanthus sırasına *ima folia*; üst akanthus sırasına ise *secunda folia* denilmektedir.
[241] Heilmeyer, s. 13

İlk Korinth tipi başlıklarda altta bir sıra akanthus yaprağı görülmektedir. Köşelerdeki ucu spiralli akanthus dallarından çıkan ve merkezde birleşen bir çift spiral başlıca öğelerdendir. Hellenistik dönemde başlık köklü bir değişim geçirir. Önceleri kalathos tek sıra akanthus yaprakları ile bezenirken Hellenistik Dönem'de birbiri içinden çıkan çift sıra akanthus yaprakları görülmeye başlanır. Merkezdeki spiralin yerini tek bir akanthus yaprağı alır. M.Ö. II. yüzyıldan itibaren, kalathosa üçüncü sıra akanthus yaprakları eklenir.

3.2. YUNAN MİMARİSİNDE KORİNTH DÜZENİNİN GELİŞİMİ VE KULLANILDIĞI YAPILAR

Vitruvius'dan aldığımız bilgiye göre, Yunan medeniyetinin Klasik Dönemi'nde ortaya çıkan Korinth düzeninin ilk görüldüğü yapı, Arcadia'da Phigaleia'daki Bassae Apollon Epikurios Tapınağı'dır[242]. Korinth başlığının bilinen en erken örneği bu yapıda kullanılmıştır (Şek. 56)[243]. Başlıkta, biri diğerinin üzerinde iki sıra ince akanthus yaprağı kaideden çana doğru yükselir; uzun yapraklardan bir çift, abakusun köşelerine doğru çıkar, altında aşağı doğru kıvrılarak dışa doğru spiral formunu alır. Spiral çiftleri arasında merkezi palmetler yükselerek, abakusun altında her yerde alçak kabartma şeklinde yayılır.

Bassae Apollon Tapınağı'ndan sonra diğer bir erken örnek de Tegea Athena Alea Tapınağı cella duvarlarında kullanılan Korinth başlıklarıdır. Tapınak Tegea antik kentinin güneydoğu bölümünde yer alır. M.Ö. VII. yüzyıla tarihlenen ahşap sütunlu eski tapınak M.Ö. 394 yılında tamamen yanmıştır[244].

Yangından sonra Arkaik temeller üzerine, Dor düzenli, M.Ö. 345-335 yıllarına tarihlenen Klasik tapınak inşa edilmiştir. Bu evrede en önemli özellik, cella iç duvarlarının Korinth düzeninde pilaster sütunlarla desteklenmiş olmasıdır (Şek. 57)[245].

---

[242] Karl Schefold, **Art of the World, A Series of Regional Histories of the Visual Arts, Classical Greece**, Çev. J.R. Foster, Methuen & CO. LTD., London, 1967, s. 175; John Boardman, **Yunan Sanatı**, Çev. Yasemin İlseven, Homer Kitapevi, İstanbul, 2005, s. 164

[243] Gottfried Gruben, **Die Tempel der Griechen**, Hirmer Verlag, München, 1966, s. 122

[244] Gruben, s. 124; Naomi J. Norman, "The Temple of Athena Alea at Tegea", **American Journal of Archaeology**, Vol. 88, No. 2 (Apr., 1984), 1984, s. 170

[245] Gruben, s. 126; Norman, ss. 177-178

M.Ö. IV. yüzyıla gelindiğinde, Korinth düzeninin kullanıldığı bir başka önemli yapı ortaya çıkar. Delphoi Tholos'u, gerek plan bakımından gerekse Dor ve Korinth düzeninin bir arada kullanılmasıyla Yunan mimarlığının önemli yapılarından biridir. Phokaia'lı Theodoros'un mimarlığını yaptığı tholos'un, M.Ö.375 yıllarında inşa edildiği düşünülmektedir. Tholos, Athena Pronaia Kutsal Alanı içinde, üç basamaklı bir krepidoma üzerinde yükselir ve silindirik gövdeli cella duvarını yirmi adet Dor sütunu çevrelemektedir[246]. Dairesel duvarlı naos, içte pilaster denilebilecek on Korinth sütunu ile çevrelenmiştir[247]. Korinth başlıklarda, alt kısımda iki sıra akanthus neredeyse stilize olarak bırakılmış gibi, sade işlenmiştir (Şek. 58)[248]. Ortada Bassae örneğindeki gibi iki spiral oluşturan kenger filizleri, köşelere doğru uzanarak volütleri oluşturmaktadırlar. Yapıda kullanılan Korinth başlıklar geç örneklerle karşılaştırıldığında, çok biçimsel denemeler olarak görülmektedirler[249].

Bu yeni üslupla inşa edilen bir diğer yuvarlak yapı, bezemeleriyle yeni doğan bu akımı temsil eden ve M.Ö. 360 yılında yapımına başlanan Epidauros'taki Asklepios Maleatas Kutsal Alanı içinde bulunan tholostur[250]. Epidauros Tholosu'nun Geç Klasik Dönem mimarisinin en önemli yapılarından biri olduğu kabul edilmektedir[251]. Epidauros Tholosu Delphi Tholosu'ndan üç kat daha büyük inşa edilmiştir[252]. Peristasisinde cellayı çevreleyen yirmi altı adet Dor sütunu bulunmaktadır. İç mekânda ise diğer örneklerden farklı olarak ilk defa bağımsız olarak duran on dört adet Korinth sütunu kullanılmıştır[253].

Yapının Korinth başlıklarında, çağdaşlarıyla karşılaştırıldığında inanılmaz bir yetkinlik ve özen görülür (Şek. 59). Kalathos gövdesi uzamıştır, köşelerde volütleri oluşturan filizler, gövdeden ayrılmıştır. Dördüncü yüzyıldaki diğer örneklerden daha geç zamanlı başlıklar sıra dışı narinliktedir. Başlığı oluşturan kalathosu çevreleyip saran yapraklar doğal olarak oyulmuştur, hatta boyutları da büyütülmüştür ancak, geri planda kalathosun geniş taş yüzeyi de görülür. Her bir kenarın merkezindeki abakusa değen çiçek genelde daha geç Korinthli emsallerde takip edilir; taç yapraklar

[246] Stylobat çapı: 13,50 m.; Cella çapı: 8,60 m.; Gruben, s. 92; Schefold, s. 198
[247] Gruben, ss. 92-94
[248] Arnold Walter Lawrence - Richard Allan Tomlinson, **Greek Architecture**, 5. Baskı, Yale University Press, New Haven; London, 1996, s. 138, Res. 214
[249] Gruben, s. 93; Schefold, s. 201
[250] Gruben, s. 133
[251] Schefold, s. 202
[252] Stylobate çapı: 21,68 m., cella çapı: 14,65 m.; Gruben, ss. 133-134; Schefold, s. 203
[253] Gruben, s. 134; Schefold, s. 203

dikkatlice ayrılmıştır. Heliksler kalathosun üst yarısında tamamen serbestçe oyulmuştur ve yaprakların tepelerindeki kıvrım oldukça incedir. Burada, tıknaz ve etkili Arkaik bitkisel bezemeler, bol kıvrımlı fundalara dönüşmüştür ve Korinth başlığının klasik yorumunun nasıl olması gerektiği yine burada görülmüştür (Şek. 59)[254].

M.Ö. 338 yılının Ağustos ayında Makedonya kralı II. Philippos 'un Boiotia ovasında yapılan Khaironeia Savaşı'nda Atina ve Theb ordularını yenmesi ile Yunan Dünyası sonsuza dek değişmiştir[255]. Bu zaferin anısına II. Philippos kendisinin ve ailesinin, rivayete göre altın-fildişi heykellerini korumak amacıyla ve ailenin bir çeşit "heroon" unu teşkil etmek üzere, M.Ö. 336'daki ölümünden hemen önce II. Philippos tarafından başlatılan, Olympia'daki Philippeion'un inşası, takip eden birkaç yıllık süre içinde kralın oğlu Aleksandros tarafından bitirilmiştir[256]. Tholos içindeki yarım daire kaide üzerinde Aleksandros'un, ebeveynleri Philip ve Olympias ile büyük ebeveynleri Amyntas ve Eurydike'nin heykelleri bulunmaktaydı. Yapı Olympia'daki Zeus (Altis) Kutsal Alanı'nın kuzeybatısında, Hera Tapınağı'nın da batısında konumlandırılmıştır. Dokuz adet Korinth düzeni yarım sütun (Şek. 60), cellanın iç duvarı yüzüne yapıştırılmıştır[257].

Yapının pilaster Korinth başlıklarında altta neredeyse eş yükseklikte iki sıra halinde işlenen akanthuslarla abakus arasında kalan yüzey de daha stilize yapraklarla doldurulmuştur. Alt sıralardan fışkıran filizler köşelere doğru uzanarak volütleri oluştururlar. Dikkat çekici bir özellik, diğer tholoslarda olduğu gibi, Philippeion'da da, Korinth başlık yüksekliğinin erken örneklere göre artmış olmasıdır.

Yukarıda bahsedilen dönemlerde Korinth düzeninin hala içyapı mimarisinde kullanıldığı görülmektedir. Helenistik dönemde ise, Korinth düzeni dış cephe elemanı olarak karşımıza çıkar.

Korinth başlığının dış cephede kullanıldığı ilk örnek, M.Ö. 335/34 yıllarına tarihlenen, Atina'da Akropolis eteğindeki Tripodlar Caddesi'nde bulunan koro şefi

[254] Boardman, s. 169, Res. 159; Gruben, ss. 133-136
[255] Peter Schultz, "Divine Images and Royal Ideology in the Philippeion at Olympia", **Aspects of Ancient Greek Cult, Context, Ritual and Iconography**, (Ed. Jesper Tae Jensen, George Hinge, Peter Schultz and Bronwen Wickkiser), Aarhus University Press and the Authors, Denmark, 2009, s. 126
[256] Schefold, s. 213, Schultz, s. 126
[257] Schefold, s. 213

Lysikrates'in anıtıdır[258]. Dionysos'un yaşamını anlatan friz ve üç fascialı arşitravın altında, düz duvara yapışık gibi görünen Korinth düzeninde altı sütunu vardır [259]. Başlıkların tasarımı zariftir. En alt sıradaki akanthusların altında, alttan devam eden sütun yivleriyle uyum sağlayan bir sıra yaprak, başlığı daha da yükseltip narinleştirmektedir (Şek. 61)[260]. Gelincik gibi çiçekler yaprakların üst sırasının arasına oyulmuştur. Alttaki bir sıra yaprağın ardından spiralli kıvrımlarla yükselen filizler, kalathos'un ortasında ve abakus köşelerinde volütler oluşturmaktadır. Abakusun ortasında palmet şekilli bir rozet, filiz ve yaprakların zenginliğine karşın çıplak kalan abakusu örtmektedir. Alt yapraklar, ince ve uca doğru kavislidir.

Zaman içerisinde yavaş yavaş kabul görmeye başlayan Korinth düzeni antik dönemin en görkemli yapılarından biri olan Didyma Apollon Tapınağı'nda da mimari üslup olarak kullanılmıştır. M.Ö. IV. yüzyıl sonunda, İskender Ionia kentlerine özgürlüklerini verip, Didymaion'un yeniden inşasına da başlandıktan sonra, M.Ö. 494 yılında Persler tarafından kaçırılan bronz Apollon heykelini I. Seleukos M.Ö. 306 yılında tekrar ele geçirmiştir[261]. M.Ö. 300 civarında Suriye Kralı I. Seleukos, elinde bulunan Apollon'un bronz kült heykelini geri getirtmiş[262] ve mimarlar Ephesos'lu Paionios ile Miletoslu Daphnis tarafından yürütülmekte olan inşa çalışmalarına[263] da maddi kaynak sağlamıştır[264]. Vitruvius'a göre Paionios, Artemision'un da mimarıdır[265]. Stylobat zemininden daha derin bir zemin üzerine

---

[258] Hans Rupprecht Goette, "Choregic Monuments and the Athenian Democracy", **The Greek Theatre and Festivals**, (Ed. Peter Wilson**),** Oxford University Press, New York, 2007, s. 132; Mansel, Ege, ss. 419-420; Schultz, s. 159, Res. 26

[259] Homer A. Thompson, "Buildings on the West Side of the Agora", **Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens, Vol. 6, No. 1, The American Excavations in the Athenian Agora: Eleventh Report**, The American School of Classical Studies at Athen, 1937, s. 45; David Sacks, **Encyclopedia of the Ancient Greek World**, Facts On File, New York, Revised Edition 2005, s. 42. Çatı hafif dışbükeydir ve akanthus yaprakları kütlesi merkezden yükselir; tepede yayılan bu yaprakların üzerinde, Lysikrates'in tiyatro korosunu oluşturarak M.Ö. 334'te kazandığı yarışmada aldığı ödül olan, günümüze ulaşamamış uzun üçayak üzerindeki kazandan oluşan bronz tripod durmaktaydı. Schefold, s. 214

[260] Mark Wilson Jones, "Designing the Roman Corinthian Capital", **Papers of the British School at Rome**, Vol. 59**,** 1991, s. 110

[261] Jens Birnbaum, **Der Apollontempel von Didyma - Analyse einer pythagoreisch-platonischen Entwurfskonzeption**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), echnische Universität Berlin Fakultät VI Institut für Architekturtheorie und Baugeschichte Fachgebiet Bau- und Stadtbaugeschichte Berlin, 2006, ss. 68, 81

[262] Birnbaum, s. 70

[263] Vitruvius, VII, XVI

[264] Birnbaum, s. 64

[265] Vitruvius, s. VII, XVI

inşa edilen ve iç avlu halini alan cella içinde, kült heykeli için naiskos inşa edilmiştir[266]. Bu naiskos, Attik mimari tarzın Anadolu'daki ilk örneğidir.

Kehanetlerin yazıldığı ve halka verildiği[267] Khresmographeion adlı oda girişindeki iki ve içindeki iki Korinth başlıklı pilaster sütunlar (Şek. 62-63) ile birlikte yüz yirmi dört sütunlu tapınak, Artemision ve Samos Heraion'undan sonra antik çağın en büyük 3. tapınağı olmuştur[268].

Bu başlıklar, Korinth düzeninin Anadolu topraklarındaki ilk örnekleridirler ve İskender'in başlattığı Hellenistik evre inşasına, M.Ö. IV. yüzyıl sonlarına tarihlenmektedirler. XIX. Yüzyılda yaşanan tahribatlar nedeniyle[269] küçük fragmanlar olarak ele geçen başlıklarda, akanthuslardan ziyade, köşelerde volütler oluşturan filizler görülmektedir.

Korinth düzeninin tapınak mimarisinde ilk defa dış cephe elemanı olarak kullanılması, Suriye krallığı sınırları içerinde yer alan, Kilikia'daki Zeus Olbios Tapınağı'nda söz konusudur. M.Ö. 300 yılına tarihlenen Zeus Olbios Tapınağı Korinth sütun başlıkları yerel sanatı gösterir şekildedir ve özenli bir işçiliğe sahip değildir[270]. Hıristiyanlık döneminde kiliseye dönüştürülerek kullanılmış olması sayesinde, üst yarısı yivli, alt yarısı yivsiz olarak yapılmış toplam otuz iki sütununun birçoğu ile dört adet başlık günümüze dek ulaşmış bulunmaktadır[271].

Korinth başlıklarda işçilik zengindir (Şek. 64). Altta üst üste iki sıra halinde sekizer akanthus yaprağı vardır. Akanthus yaprakları arasından yükselen filizler köşelerde volüt yaparken, birer dallarıyla da kalathos ortasında spiralleşerek (heliks) bu boşluğu doldururlar. Heliksler birbirlerini kat kalathosun hemen altında simetrik olarak durmasıyla normal tiplerden ayrılırlar[272]. Ortadan yükselen bir dalın ucunda, abakus ortasına rozet olarak yerleşen bir çiçek vardır. Filizlerin alt kısmında da

[266] Birnbaum, s. 64
[267] Birnbaum, s. 64
[268] Gruben, s. 339
[269] Birnbaum, s. 76, Res. 43
[270] Yusuf Boysal, "Korinth düzeninin en eski dini yapısı olan Silifke civarındaki Olba Zeus tapınağı hakkında:", **IV. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Tebliğler**, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara, 10-14 Kasım 1948, 1952, (Olba), s. 236; Yusuf Boysal, "Die Korinthischen Kapitelle der Hellenistischen Zeit Anatoliens", **Anatolia (Anadolu)**, Sayı 2, Üniversitesi Basımevi, 1957, (Hellenistischen), ss. 124, 125, 127, 128
[271] Boysal, Olba, s. 236
[272] Boysal, Olba, s. 237

bulunan yapraklarla, yaprak çelengi sayısı üçe çıkmış gibidir. Akanthus kıvrımları da ince işçilikle yapılmıştır[273].

Anadolu'da erken dönem Korinth başlığının görüldüğü bir diğer yapı Belevi Mousoleumu'dur. Ephesos'un 11 km. uzağında Tire yolu üzerindeki Belevi Mousoleumu, Halikarnassos Mousoleumu'ndan sonra Anadolu'da bulunmuş en büyük podyumlu mezardır. Anıt mezarda bulunan plastik eserler Efes ve İzmir müzelerinde sergilenmektedir[274].

Binanın başlıkları incelendiğinde M.Ö.300'lerde görülmeye başlayan, benzerlerini Philippeion, Olympia Zeus, Zeus Olbios'ta gördüğümüz, klasikten ziyade Hellenistik etkili bir işçilik göze çarpar (Şek. 65). Akanthuslar ince, yüksek ve dik profillidir. Filizler volütleri oluşturmadan önce, kalathos ortasında spiraller oluştururlar. Bütün bu bitkisel zenginlik, abakus ortasındaki rozetle taçlandırılır.

Atina Olympeion Tapınağı boyutlarıyla Parthenon'u bile aşan, Yunanistan'ın en büyük tapınağıdır. Tiran Peisistratos döneminde, mimar Libon yönetiminde başlanan Dor düzenli yapının inşası, tarihsel olayların ilginçliği ve depremler nedeniyle çok uzun sürmüştür[275]. M.S. V. yüzyıl yapısının bugün Olympia Müzesi'nde sergilenmekte olan heykeltıraşlık bezemeleri aynı yüzyıl içindeki bir depremle parçalanmış ve kalıntılar ancak XIX. yüzyılda arkeologlar tarafından bulunabilmiştir.

M.Ö. II. yüzyılda Suriye Kralı Antiokhos IV Epiphanes'in emriyle tamamlanması istenen yapının Dor düzeni, M.Ö. 174 yılında Romalı bir mimar tarafından dipteral Korinth düzenine çevrilmiş[276], tapınak yaklaşık 650 yıl sonra, M.S. 124-132 yılları arasında, Hadrianus döneminde bitirilmiştir[277].

Korinth başlıklarda yetkin bir işçilik görülmektedir. Altta üst üste iki sıra akanthus yaprağı arasından sıyrılan filizler köşelerde volüt yaparken, birer dallarıyla da Kalathos ortasında spiralleşerek bu boşluğu doldurmaktadır. Ortadan yükselen bir dalın ucunda, abakus ortasına rozet olarak yerleşen bir çiçek vardır. Filizlerin alt

[273] Boysal, Olba, s. 237-238
[274] Boysal, Hellenistischen, s. 123, Camillo Praschniker ve Max Theuer ve diğerleri, **Das Mausoleum von Belevi**, Forschungen in Ephesos VI, Österreichisches Archäologisches Institut, Vienna, Austria, 1979, s. 72
[275] Gruben, s. 221
[276] Gruben, s. 224
[277] Gruben, s. 226; Onur Gülbay, **Anadolu'da İmparator Hadrianus Dönemi İmar Faaliyetleri**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2009, s. 117

kısmında da bulunan yapraklarla, yaprak dizisi üçe çıkmış gibidir. Akanthus kıvrımları da ince işçilikle yapılmıştır (Şek. 66)[278].

[278] Gruben, s. 227; Schmidt-Colinet- Plattner, ss. 52-53

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ANADOLU KORİNTH BAŞLIKLARINDA STİL GELİŞİMİ

4.1. ANADOLU KORİNTH BAŞLIKLARINDA HELLENİSTİK DÖNEM SONU STİL GELİŞİMİ (Tablo 1)

Korinth başlıkları söz konusu olduğunda, Anadolu'da Hellenistik Devir sonuna tarihlenen örnekler yok denecek kadar azdır. Dönem özelliklerini en iyi yansıtan örnekler ise; Yunanistan Messene Agorası başlıkları[279], Roma Largo Argentina'daki yuvarlak planlı "B" Tapınağı'nın başlıkları[280], Ephesos'teki Oktagonal Mezar yapısının başlıkları ile Bodrum (Şek. 67) [281] ve Bergama (Şek. 68) [282] müzelerinde sergilenmekte olan başlıklardır. Bu örnekler üzerinde yola çıkılarak yapılan stil kritiğe göre: Bu döneme ait başlıklarda, başlığın uzun olduğu ve kalathosun tektonik bir görüntü oluşturduğu gözlemlenir. Yapraklar kalathos gövdesine yapışıktır ve alttaki akanthus yaprakları birbirinden ayrık işlenmiş olup, bunların arasından da üst yaprakların çıktığı görülür. Yaprakların üzerinde derin olarak işlenmiş kanallar ile bunların arasında oluşan yuvarlak kıvrımlı, dolgun damarlar görülmektedir. Başlıktaki bu Akanthus yapraklarının henüz yeterince biçimlenmemiş olan yaprak dilimleri arasında ovalimsi yuvarlak gözler ile tahrip olmuş olmalarına karşın sivri uçlu oldukları anlaşılan yaprak dişleri görülebilmektedir. Başlığın orta-üst bölümünde kalathos yüzeyi oldukça belirgin bir şekilde görülebilmekte ve bu yolla kalathos belirgin bir şekilde vurgulanmaktadır. Heliks ve volüt sapları kuvvetli, kaulisler ise uzun ve kalındır[283]. Messene Agorası'ndaki Korinth başlıklarına (Şek. 69) kesin bir tarih verilemezken Roma'da Largo Argentina'daki yuvarlak planlı "B" Tapınağı ve başlıkları (Şek. 70)[284] Sulla

[279] Heilmeyer, s. 53, Lev. 60. 2, Dnt. 226; İdil, Korinth, ss.3-4, Dnt. 6
[280] Heilmeyer, s. 36, Lev. 3. 1-60. 1, Dnt. 140; İdil, Korinth, s. 4, Dnt. 7
[281] Heilmeyer, s. 78, Lev. 20. 1, Dnt. 308; İdil, Korinth, ss.2-3, Lev. 1. 1, Dnt. 4
[282] Başlık Myrina'dan Bergama Müzesine getirilmiştir. Heilmeyer, s. 78, Lev. 20. 2, Dnt. 309; Wilhelm Alzinger, **Augusteische Architektur in Ephesos**, Sonderschriften des Österreichischen Archäologischen Instituts, Band 16, Vienna, 1974, (Augusteische), s. 130; İdil, Korinth, s. 3, Lev. 1. 4, Dnt. 5
[283] Heilmeyer, ss. 78-80; İdil, Korinth, s. 3
[284] John R. Senseney, **The Art of Building in the Classical World, Vision, Craftsmanship, and Linear Perspective in Greek and Roman Architecture**, Cambridge University Press, New York, 2011, s. 208

Dönemi'ne tarihlenmektedir[285]. Bu örneklerden yola çıkılarak Bergama ve Bodrum müzelerindeki Korinth başlıkları M.Ö. I. yüzyılın 2. çeyreği ile M.Ö. I. yüzyılın ortasına kadar tarihlenebilir. Vedat İdil'e göre: Ephesos'taki Oktogonal Mezar başlıkları (Şek. 71)[286] ise kalathosun taş yüzeyinden büyüyen güçlü öğeleriyle ön plana çıkar[287]. Bu Korinth başlıklarında da ince ve uzun olan alt akanthus yaprakları birbirinden ayrıktır ve aralarından üst akanthus yaprakları çıkmaktadır. Taş yüzeyini kaplayan Akanthus yapraklarının üzerindeki derin kanalların arasında yuvarlak kıvrımlı dolgun damarlar diğer örneklerde olduğu gibi burada da göze çarpar. Kaulisler ise bodur ve kanallı, volütler güçlü, helikslerin ise ince olarak işlendiği görülmektedir. Bu başlıkların da orta-üst bölümünde kalathos yüzeyi kendini güçlü bir şekilde göstermektedir. Kalathos dudağı ise kalın ve düzgün bir profile sahiptir. Hellenistik geleneğin etkilerini izleyebildiğimiz bu başlıkların tüm süsleme öğeleri taş yüzeyine ne tam olarak yapışık ne de belirgin bir şekilde ayrılmıştır. Bu başlıkların en yakın örneği Yunanistan'da Eleusis'teki Küçük Propylaia'da görülmektedir[288]. Ancak Eleusis başlıklarına nazaran Ephesos Korinth başlıklarının akanthus yapraklarının daha belirgin bir biçimde kıvrılmaları ile ondan daha gelişkin stil özellikleri sergilemektedir. Eleusis Propylaia'sı yazıtı nedeniyle M.Ö.50 yılına tarihlendiğine göre Ephesos Oktoganal yapısının Korinth başlıkları ondan daha geç bir döneme, olasılıkla da M.Ö. I. yüzyılın 3. çeyreğine tarihlenmelidir[289].

4.2. AUGUSTUS DÖNEMİ KORİNTH BAŞLIKLARINDA STİL GELİŞİMİ (Tablo 1)

Augustus Dönemi Korinth başlıklarında stil gelişimini anlayabilmek için Ankyra Augustus Tapınağı'nın peristasis başlıklarını incelemek gerekir (Şek. 72)[290]. Augustus Tapınağı peristasis başlıkları stil yönünden Bodrum ve Bergama

[285] İdil, Korinth, s. 4
[286] Heilmeyer, ss. 79-80, Lev. 21. 1, Dnt. 314
[287] İdil, Korinth, ss. 4-5
[288] Heilmeyer, s. 54, Dnt. 229
[289] İdil, Korinth, s. 5
[290] Boysal, Hellenistischen, s. 131, Lev. 19.b, Dnt. 21; Hamit Koşay "Ankara Augustus Mabedi Kazısı", **Anatolia (Anadolu)**, Sayı 2, 1957, ss. 133-134, Lev. 25, 25a; Heilmeyer, s. 78-79, Lev. 20, 3, 5, Dnt. 310; İdil, Korinth, s. 6, Lev. 1, 3; 2, 1, Dnt. 14

müzelerindeki Korinth başlıklarına çok benzerler (Şek. 68)[291]. Bahsi geçen başlıkların ağır tahrip görmüş olmalarına karşın stil belirlemek mümkündür[292]. Başlıklarda kalathos ağır bir görünüme sahip olup, üzerinde temiz bir işçilik görülmemektedir. Kalathos kaba bir dudağa sahip olup, üstündeki abakus levhası nispeten dardır. Kalathosu çevreleyen iki sıra akanthus yaprakları uzun işlenmiş olup, üzerlerinde derin oyulmuş kanallar ile bu kanalların oluşturulmasıyla ortaya çıkan yuvarlaklaştırılmış dolgun kanalları görmek mümkündür ve bu damarlar aşağıdan yukarıya doğru paralel olarak düzgün bir biçimde uzanırlar. Damarların ve kanalların bu üslup ile işlenişi belirgin bir stil özelliğidir. Akanthus yapraklarının işlenişi ağır ve sıktır. Üst akanthus yaprakları alt akanthus yapraklarının arasından yükselirler ve kalathosun yüzeyi üzerinde belli bir yükseklikten sonra hacim kazanırlar. Kaulislerin ise kanallı ve üstleri kapalıdır. Bahsi geçen örneklerde volütlerin kırık olmasına karşın abakus levhasının üzerine doğru yükseldikleri anlaşılmaktadır[293].

Ankara'daki Ankyra Augustus Tapınağı'nın[294] tarihlemesi konusunda farklı görüşler öne sürülmektedir. En erken tarihlemeyi M.Ö. II. yüzyılın 2. yarısı ile D.Krencker - M. Schede yapmaktadır[295]. Y. Boysal ise tapınağın başlıklarını Augustus döneminin başına tarihlemektedir[296]. E. Akurgal Tapınağı Galatia'nın Roma eyaleti olmasını takiben (M.Ö. 25-20) başlatılan imar faaliyetleri sonucunda inşa edilmiş olması gerektiğini belirtir[297]. V. İdil ise başlıkların stil yorumundan yola çıkarak benzer örneklerle yaptığı karşılaştırmalar sonucunda mimari bezemeleri nedeniyle tapınağı M.Ö. 25-20 yıllarına Erken Augustus Dönemi'ne tarihleyerek E. Akurgal ile benzer bir tarih aralığı vermektedir. Ankyra Augustus Tapınağı yukarıda aktarılan ve peristasisine ait oldukları düşünülen başlıkları ve bu başlıkların gösterdiği stil

[291] bkz. Bergama Müzesi Korinth Başlığı, Heilmeyer, s. 78, Lev. 20.2; Boysal, s. 132, Lev. 18, 19.a; İdil, Korinth, s. 6
[292] Heilmeyer, s. 79;
[293] Heilmeyer, s.79; İdil, Korinth, s. 6
[294] Ankyra Augustus Tapınağı, Roma İmparatorluk tarihinin ilk "*Neokoros*" kült tapınağı olarak düşünülmektedir. Bkz. Barbara Burrell, **Neokoroi: Greek Cities and Roman Emperors**, Brill, Leiden; Boston, 2004, ss. 166-174
[295] Daniel Krencker.-Martin Schede, **Der Tempel in Ankara**, Denkmäler Antiker Architektur (DAA) 3, Berlin, de Gruyter, Berlin-Leipzig, 1936, s. 36
[296] Boysal, s. 132, Dnt. 21
[297] Ekrem Akurgal**, Ancient Civilizations and Ruins of Turkey: From Prehistoric Times Until the End of the Roman Empire**, Haşet Kitabevi, İstanbul, 1978 (Ancient), s. 285-286

özellikleri nedeniyle Anadolu'da Hellenistik Dönemden Roma dönemine geçişi simgeleyen ilk Korinth başlığı örneklerindendir[298].

Anadolu'da, Roma Dönemi Korinth başlıklarının varlığının Ankyra Augustus Tapınağı ile başladığı kabul edildiğinde takip eden en yakın diğer örnek bugün Yalvaç yakınlarında bulunan Pisidia Antiokhia'daki Augustus Tapınağı'nın Korinth başlıklarıdır[299]. Bu tapınağın giriş bölümüne ait sütun başlıklarından biri (Şek. 73) ve köşe pilaster başlıklarından çok sayıda parça (Şek. 74) günümüze ulaşmıştır. D. Magie'ye göre tapınak Roma'daki Capitol Tapınağının bir benzeri olarak inşa edildiği ve bu tapınağın bulunduğu meydanın önceleri Augustus'a sonra da Tiberius'a adandığı bilgisi verilmektedir[300]. Tapınağa ait sütun başlıklarında kalathos kalın bir görüntüye sahiptir ve oldukça güzel bir şekilde işlenmiştir. Buna karşın kalathos dudağı çok dardır ve düzgün değildir. Akanthus yaprakları kalathos üzerinde sıkışık bir kompozisyon içinde işlenmişlerdir. Alt sıra akanthus yaprakları üst sıra akanthus yapraklarına nazaran daha plastik görünümlüdür. Akanthus yapraklarının bu sıkışık kompozisyonu nedeniyle üst sıra akanthus yaprakları sütun başlığının kaidesine değin uzanmamaktadır. Akanthus yapraklarının bu kompozisyonu başlığa derinlik kazandırmıştır. Dönemin stil özelliği olarak bu başlıkta da akanthus yapraklarının üzerinde derin oyulmuş kanallar ve buna bağlı olarak yuvarlaklaştırılmış dolgun damarları, kanallı kaulisleri ve başlığın orta-üst bölümünde kalathos yüzeyini görmek mümkündür[301].

Pisidia Antiokhia'sı Korinth başlıkları ile Ankyra Augustus Tapınağı başlıkları stil özellikleri nedeniyle birbirleri ile bağıntılıdırlar. Ancak Pisidia Antiokhia Korinth başlıklarında görülen akanthus yapraklarının kalathos yüzeyini sarması ve başlığa plastik bir derinlik kazandırmalarının yanı sıra yaprak dilimleri arasındaki yuvarlak gözlerin ikinci bir kenarla çevrilmesi gibi yeni özellikler bu başlıkların Ankyra Augustus Tapınağı'ndan daha geç bir tarihe ait olduklarına işaret etmektedir. Olasılıkla da tapınağın bulunduğu meydanın

[298] İdil, Korinth, s. 7
[299] Heilmeyer, s. 8, Lev. 8. 3, 4, Dnt. 322; İdil, Korinth, s. 8, Lev. 3. 2, 4. 1
[300] Magie, s. 460
[301] Heilmeyer, s. 81; İdil, Korinth, s. 8

önceleri Augustus'un adı ile sonraları ise Tiberius'un adı ile anılması sebebiyle de[302] Geç Augustus Dönemi ile Erken Tiberius Dönemi'ne tarihlenmektedir[303].

Sagalassos Yukarı Agora'sında bulunan ve orijinalde onur sütunları üzerinde yer alan Korinth başlıkları Augustus Dönemi'ne tarihlenen diğer örneklerdendir (Şek. 75)[304]. Sagalassos'un onur sütunlarının başlıkları iki sıra akanthus yaprağı ile çevrelenmiş ve onların üzerinde de kaulis, kaulis çanağı, heliks ve volütler gibi Korinth başlığının tüm öğelerini görmek mümkündür. Alt akanthus sırasının yaprakları kalathosun alt kısmından filizlenirler. Kalathosun alt kısmının birkaç santimetre üzerinden büyümeye başlayan üst akanthus sırasının yaprakları hemen hemen kalathosun orta kısmının biraz üzerine kadar çıkar. Kalathosta, alt akanthus sırasının hemen üzerinde yer alan kaulisler güçlü ve yivli kısa saplar şeklinde yapılmışlardır. İki parçalı akanthusa benzeyen kaulis çanakları ve onlardan büyüyen heliks ve volütler oldukça özenli bir biçimde çalışılmışlardır. Başlığın abakusuna kadar yükselen heliksler güçlü bir biçimde taşıyıcı işlevlerini yerine getirirlerken volütler kırılmıştır. Heliksler içlerinden çıktıkları yaprak kadehlerinin üst kısımlarından destek almaktadırlar. Bu özellikler Sagalassos başlıklarını Geç Hellenistik Dönem başlık kronolojisinde bir aralığa tarihlenmesine sebep olmaktadır. Yukarı Agora'nın Augustus Dönemi başlıklarından farklı olarak Geç Hellenistik Dönem örneklerinde alt ve üst akanthus sırası kalathosun daha alçak kısımlarından büyürler ve kalathosun çoğunluğunu kaplarlarken, kaulis, kaulis çanağı, volüt ve helikse çok küçük bir alan ayrılmıştır. Helikslerin Erken Korinth başlıklarında abakusu destekleme işlevleri vardır[305].

Erken Augustus ya da Augustus Dönemine tarihlenen Myrina'dan (Şek. 68) daha sonraki örnekler ve muhtemelen Hekataion'a ait Lagina'dan Augustus örnekleri daha güçlü helikslere sahiptirler ama hala abakusu taşıyıcı özellikleri yoktur. Augustus Dönemi başlangıcı ya da hemen öncesine tarihlenen Ephesos Oktagonu başlıklarının (Şek. 71) heliksleri, abakusa uzanır fakat Sagalassos Onur Sütunları'nın başlıklarında olduğu gibi güçlü bir görünüm vermez[306].

[302] Magie, Cilt I, s. 460
[303] İdil, Korinth, ss. 8-9
[304] Vandeput, s. 170, Lev. 13.2, 15. 2, 16. 1-2, Dnt. 396
[305] Vandeput, s. 170
[306] Alzinger, (Augusteische), s. 130; Vandeput, s. 170

Ephesos Oktagonu başlıklarındaki heliksler gibi yukarı agoranın onur sütunlarının başlıklarında heliksler, kaulis çanakları tarafından desteklenmektedirler. Bu durum inşasına Augustus Döneminde başlanan ancak Tiberius Döneminde bitirilebilen Antiokheia pros Pisidia Augustus Tapınağı pilaster başlıklarında (Şek. 76-77) da görülebilir. Pilaster başlık iki parçalı olarak üretilmiş olup, alt parçada yer alan üst akanthus sırasının yaprakları da kalathos taban bileziğinden filizlenmektedir. Bu özellikler, üst sıra akanthus yapraklarının kalathosun altından belli bir mesafeden çıkan ve helikslerin yaprak kadehleri tarafından desteklendiği tapınaktaki başlıklar ile tezat oluşturmaktadır. Ephesos'taki birçok başlık Geç Augustus Döneminden itibaren bu özelliğin başlıklarda gittikçe daha da yaygınlaştığını göstermektedir. Bu geç örneklerin aksine Antiokheia'daki tapınağın başlıklarındaki akanthuslar, Sagalassos'takiler gibi gelişmiştir[307].

Bu özellikleriyle Sagalassos Yukarı Agora Onur Sütunları'nın başlıkları Augustus Döneminin orta ya da ikinci yarısına tarihlenmektedir[308].

4.3. JULIUS – CLAUDIUS DÖNEMİ KORİNTH BAŞLIKLARI (Tablo 1)

M.S. I. yüzyılda Anadolu'da Korinth düzeninin görüldüğü yapılar Yunanistan ve Roma'ya göre sınırlı sayıdadır. Bunların önemli bir çoğunluğu ise Batı Anadolu'dadır. Dönemin stil gelişimini anlamak için ilk örnek ise Miletos'ta Delphinion'da bulunmuş Korinth başlıklarıdır (Şek. 78)[309]. Bahsi geçen başlıklarda alt akanthus yapraklarının sivri dişleri vardır ve birbirlerine temas etmezler. Yaprakların üst bölümleri kalathosun üzerinde dışa taşarak aşağıya doğru sarkma eğilimindedirler. Üst Akanthus yaprakları birbirinden ayrı olan alt akanthus yapraklarının arasından, hemen hemen orta seviyelerinden filizlenmektedir. Kaulisler kalın, kuvvetli ve bazen de kanal işlenmişken heliks ile volütler ise ince bir görünüme sahiptir[310]. Başlığın abakus levhası dardır ve levhanın orta noktasından biraz daha yukarıya konumlandırılmış olan abakus

[307] Alzinger, (Augusteische), s. 88-92; Vandeput, s. 170
[308] Vandeput, s. 170
[309] Heilmeyer, s. 85, Lev. 23.4, Dnt. 336; İdil, Korinth, s. 9, Lev. 4. 2, 5. 1
[310] Heilmeyer, ss. 85-86;

çiçeği bazen bir destek yaprağının hemen gerisinden çıkan ince bir sap üzerinde yükselmektedir[311]. Sütun başlığının genel kompozisyonu sıkıştırılmış bir görünüme sahip olup, kalathosu taşıyıcı unsur olarak ön plana çıkartmaktadır.

Miletos Delphinion'da bulunan Korinth başlıklarının paralellerini Aphrodisias, Ephesos ve Phrygia Hierapolis örneklerinde görmek mümkündür. Aphrodisias örneği Odeion'dan ele geçmiş olup, (Şek. 79) Miletos örneğinde de olduğu gibi kalathosun yüzeyinden dışa taşan ve plastik bir biçimde kıvrılarak aşağıya doğru sarkan ince damarlı üst akanthus yapraklarına sahiptir[312]. Ancak Aphrodisias başlıklarında üst akanthus yaprakları, alt akanthus yapraklarının arasından, kaideden başlayarak yükselmesi ile Miletos örneklerinden ayrılmaktadır. Kaulisler kalın ve kuvvetli işlenmelerinin yanı sıra kanallara da sahiptirler. Başlıklar genel olarak sıkışık bir kompozisyona sahiptirler. Miletos örneklerinden ayrılan bir diğer husus ise akanthus yapraklarının daha geniş ve daha yüzeysel olarak kalathos yüzeyine işlenmesidir[313].

Ephesos'ta Arkadiane başlığı (Şek. 80)[314], Agora başlığı (Şek. 81)[315] ve Agoranın kuzey salonuna ait olan bir Korinth başlığı (Şek. 82)[316] Miletos'taki Delphinion ve Aphrodisias'taki Odeion başlıklarının biraz daha gelişkinidir. Bu başlıklarda akanthus yapraklarının kalathosun yüzeyine daha sık bir kompozisyon içinde işlendiği görülmektedir[317]. Akanthus yapraklarının kıvrılmaları işlenişlerindeki detaylar yaprak dilimleri belirgin şekilde biçimlendirilmiştir. Bu akanthus yapraklarının üst bölümlerinin kalathos yüzeyinden daha belirgin biçimde ayrılarak aşağıya doğru yöneldikleri görülebilmektedir. Bu yapraklarda dikkate değer bir yeni özellik ise yaprakların yan dişlerinin kıvrılarak aralarında ters dönmüş kalp biçimindeki süsleri oluşturmuş olmaları gösterilebilir. Başlıkların boyları uzamıştır ve Kaulisler yine uzun ve kanallı olarak işlenmişlerdir. Bu başlıklarda heliksler daha çok dekoratif bir unsur olarak karşımızda çıkmaktadırlar ve volütlerle aralarında dar açılar

[311] İdil, Korinth, s. 9
[312] Heilmeyer, s. 85, Lev. 22. 1, Dnt 337; İdil, Korinth, ss. 9-10, Lev. 5. 2
[313] İdil, Korinth, s. 10
[314] Alzinger, (Augusteische), s. 87, Res. 116; Heilmeyer, s. 85, Lev. 22. 2, Dnt. 338; İdil, Korinth, s. 10, Lev. 5. 3
[315] Heilmeyer, s. 85, Lev. 22. 4, Dnt. 338; İdil, Korinth, s. 10, Lev. 5. 4
[316] Alzinger, (Augusteische), s. 87, Res. 117; İdil, Korinth, s. 10, Lev. 6. 1
[317] Alzinger, (Augusteische), s. 87; Heilmeyer, s. 85, Dnt. 338

oluşturdukları görülebilmektedir. Helikslerin biraz kalın ve yüzeysel olan biçimleri ile kalathos dudağının hemen altına yerleştirilmişlerdir[318]. Ephesos Arkadiane ve Agora başlıklarının stil olarak takipçileri yine Ephesos'ta Yukarı Agora'nın kuzeyinde bulunan bazilikanın başlıklarıdır (Şek. 83)[319]. Bu başlıklarda akanthus yaprakları kalathos yüzeyini yaygın bir biçimde kaplarlar ve daha uzun, sivri dişlere sahiptirler[320]. Akanthus yapraklarının diğer örneklere nazaran daha fazla bir ölçüde aşağıya doğru sarkan üst bölümleri başlığa plastik bir görünüm kazandırmıştır. Başlıkta kaulisler uzun, kalın ve kanallı; heliks ile volütler ise eşit kalınlıkta işlenmiştir. Akanthus yapraklarının dışa ve aşağıya eğimi sayesinde plastik bir görünüme kavuşan başlıklarda helikslerin yüzeysel olarak işlenmesi bir tezat oluşturmaktadır. Heliksler abakus levhasının alt kenarına kadar uzanırlar ve aynı zamanda abakus çiçeğinin sapına değerler. Bu başlıklarda başlığın orta-üst bölümünde artık kalathos yüzeyi yavaş yavaş kaybolmaya başlamıştır. Böylece kalathos, başlığın çekirdeği olarak özelliğini kaybetmiştir. Ephesos Bazilikası Korinth başlıklarında dikkati çeken bir diğer özellik de akanthus yapraklarının dişlerinin içlerinin oyulması ile oluşturulan derin gölgelerin ışık-gölge oyunları ile başlığa derinlik kazandırmaları olarak gösterilebilir[321].

Ephesos Bazilikası'nın Korinth başlıkları ile hemen hemen paralel başlıklara Yunan Anakarası'nda, Korinth'te Bazilika Iulia'da rastlamak mümkündür (Şek. 84)[322]. Bu başlıklar masif bir oluşuma sahiptir ve başlık öğeleri güçlü yapılmış olup, sıkı bir kompozisyon içinde kalathos yüzeyini kaplamışlardır. Bu özellikleri nedeniyle kabaca Ephesos başlıklarından farklı görülmektedirler. Ancak özellikle akanthus yapraklarının işlenişi gibi detaylarla başlıklar arasındaki benzerlik ön plana çıkmaktadır. Bazilika Iulia başlıklarının akanthus yaprakları kalathosun üst kısmından dışarı ve aşağıya doğru yönelmeleri; yaprak dilimleri arasındaki üçgene benzeyen şekiller ve yaprak

[318] İdil, Korinth, s. 10
[319] Alzinger, (Augusteische), s. 89, Res. 120; Heilmeyer, s. 85, Lev. 24.1, Dnt. 338; İdil, Korinth, s. 10, Lev. 6. 2
[320] İdil, Korinth, ss. 10-11
[321] İdil, Korinth, s. 11
[322] Heilmeyer, 64, Lev. 13. 1 Dnt. 225; Saul S. Weinberg, **The Southeast Building, the Twin Basilicas, The Mosaic House**, Corinth I, 5, The American School of Classical Studies at Athens, Princeton, New Jersey, 1960 (reprinted 1971), s. 100

dişlerinin üzerlerinin oyulması ile oluşturulan derin gölgelerin varlığı Ephesos başlıkları ile benzer unsurlardır. Bir diğer benzerlik ise helikseler ile volütlerin şekilleridir. Bazilika Iulia'nın başlıkları Ephesos Bazilika başlıklarına oranla daha sert bir biçeme sahiptirler. Bu gibi stil özellikleri nedeniyle Ephesos Bazilika başlıkları Bazilika Iulia başlıklarından daha geç bir döneme tarihlenmelidir[323].

Korinth'deki Bazilika Iulia stratigrafi olarak M.S. I. yüzyılın 2. dörtlüğüne[324]; Bazilika'nın mermer levhalarındaki yazıtlarda en erken Tiberius dönemine tarihlenmektedir[325]. Bu tarihlemelerden yola çıkılarak Ephesos Yukarı Agora'nın kuzeyinde bulunan Bazilikanın başlıkları M.S. 30 yılından sonraya yani Geç Tiberius dönemine tarihlemek mümkündür[326]. Miletos Delphinion, Aphrodisias Odeion, Ephesos Arkadiane, Agora ve Agoranın kuzey salonunda bulunan Korinth başlıkları için M.S. 30 yılı bir sınır oluşturmaktadır. Başlıklar sırasıyla Geç Augustus döneminden M.S. 30 yılına kadar tarihlenmektedir[327].

Julius-Cladiuslar Dönemi başlığı altında incelediğimiz bu başlıklara ek olarak yine Ephesos Arkadiane (Şek. 85)[328] ve Phrygia Hierapolis'ten (Şek. 86)[329] ele geçmiş olan Korinth başlıklarından da söz etmek gerekmektedir. Bu başlıkların akanthus yapraklarında ince bir işçilik görmek mümkündür. Yaprak kıvrımlarının derin işlenmesi ile yaprak dişleri arasında oluşan ters dönmüş kalp motifinin çok daha belirgin ve güzel olduğu görülebilmektedir. Akanthus yaprakları üzerindeki damarları oluşturan uzun, ince ve derin kanallar gizlenmeye çalışılmıştır[330]. V. İdil ve W.D. Heilmeyer'e göre başlıklarda ilk göze çarpan unsur yapraktan yaprağa ve yaprak sıralarından kalathosa olan derin yüzey basamaklandırmaları yeni bir stil gelişimi göze çarpmaktadır ve bu başlıklarda artık Flaviuslar dönemi Korinth başlıklarının stil özellikleri sezilmeye başlanmıştır[331]. Bu başlıkları M.S. I. yüzyıl ortası ve sonrasına

[323] İdil, Korinth, s. 11
[324] Weinberg, ss. 5-13
[325] Bazilikanın yazıtları John H. Kent tarafından tarihlenmiştir. Bunun için bakınız: Weinberg, s. 55; İdil, Korinth, s. 11, Dnt. 30
[326] İdil, Korinth, ss. 11-12
[327] İdil, Korinth, s. 12
[328] Heilmeyer, s. 85, Lev. 24. 2, Dnt. 338; İdil, Korinth, s. 12, Lev. 6. 3
[329] Heilmeyer, s. 85, Lev. 22. 3, Dnt. 339; İdil, Korinth, s. 12, Lev. 6. 4
[330] İdil, Korinth, s. 12
[331] Heilmeyer, s. 86

tarihlemek mümkündür[332]. O halde bahsi geçen bu başlıklar için Anadolu'da Flaviuslar Dönemi Stiline geçiş evresi demek doğru olacaktır.

Sagalassos Güney-Batı Kapısı'nın başlıkları (Şek. 87) Yukarı Agora'nın Onur Sütunları Başlıklarına oldukça benzerler[333]. Ancak Güney-Batı Kapısı başlıklarının akanthus yaprağı sıraları başlığın yukarılarına doğru daha fazla uzamaktadır. Yaprakların işlenişindeki daha donuk, matkaba dayalı, oyma işçiliği daha Yukarı Agora Onur Sütunları başlıklarına nazaran daha geç bir tarihi işaret etmektedir. Yaprak yüzeylerinin modellemesinde ışık-gölge oyunlarının azlığı dikkat çeker. Tahrip olmuş olmalarına karşın tasarım ve ölçekler yönünden Augustus ve Roma Tapınağı başlıkları (Şek. 72) ile benzer örneklerdir. Antiokheia Pros Pisidia Augustus Tapınağı başlıkları (Şek. 76, 77, 88) ve Ephesos'tan Geç Augustus başlıkları (Şek. 81, 89, 90)[334] da benzerdir[335]. Gelişim Aphrodisias Sebasteion Propylon başlıklarında (Şek. 91) devam eder. Burada kaulis çanakları kaulislerden filizlenmez, ancak beşik şeklinde açıkça bir ayrım belirten alt sınırı bulunmaktadır ve heliksleri abakusun ağırlığı altında eğiliyor izlenimi vermektedir[336].

Bu son başlığın özellikleri Sagalassos Yukarı Agora'nın batı avlusundaki pilaster Korinth başlıklarında da görülür (Şek. 91). Sagalassos'taki daha eski örneklerle kıyaslandığında üst sıra yaprakları kalathosun daha yüksek bir noktasından filizlenir ve yaprakların ölçeklerinde önemli bir değişim görülür. Yaprakların daha geniş yapıldığı ve daha alçak kabartma olarak işlendiği görülür. Kaulis çanakları artık kaulisten filizlenmezler. Akanthus yaprak sıralarının başlığın daha üst bölümlerine uzanmaları nedeniyle volüt ve helikslere ayrılan kompozisyon alanı daralmıştır[337].

Sagalassos örnekleri üzerinden yapılan kritiklere göre Julius-Cladius Dönemi Korinth başlıkları hala başlık süsleme öğelerinin hepsine sahiptirler. Ancak heliks ve volütler eski örneklere göre daha az güçlü işlenmişlerdir. Bu iki öğeye eski örneklere göre daha az özen gösterilmesi ve kalathos üzerinde ayrılan

[332] İdil, Korinth, s. 12
[333] Vandeput, s. 171, Lev. 22. 1, 2
[334] Alzinger, (Augusteische), Res. 111, 115,117
[335] Alzinger, (Augusteische), ss. 85-88
[336] Vandeput, s. 171
[337] Vandeput, s. 171

yerin azalmasıyla heliks ile volütlerin abakus levhasının altında eziliyormuş gibi bir izlenim vermesine neden olmuştur. Buna ek olarak kalathos önemini yitirmeye başlamıştır. Akanthus yaprakları kalathostan büyümek yerine onu kaplıyormuş izlenimi vermektedir[338].

Julius-Caladius Dönemi Stil gelişimini kısaca tanımlayacak olursak: Başlıklarda sivri dişli alt sıra akanthus yaprakları, birbirlerine temas etmemektedir. İnce damarlarla hafifçe bükülmüş olan akanthus yapraklarının üst bölümleri, kalathosun üzerinden dışarı ve aşağıya doğru yönelimlidir. Akanthus yapraklarının plastikliği biraz daha basitleşmiştir. Başlıklarda; akanthus yapraklarının büyümesi, heliks ile volütlerin bu yapraklar ve abakus levhası arasında sıkışması gibi nedenlerle genel olarak sıkışık bir kompozisyondan söz etmek mümkündür. Erken evrelerde kalathos hala başlığın taşıyıcı çekirdeğiyken akanthus yapraklarının kalathosu gizlemeye başlaması ile yavaş yavaş bu etki azalır.

4.4. FLAVIUSLAR DÖNEMİ KORİNTH BAŞLIKLARI (Tablo 1)

Batı Anadolu'da M.S. I. yüzyılın 2. yarısına tarihlenen yapıların kalıntıları Flaviuslar Dönemi mimari süslemeleri konusunda doyurucu bir bilgi edinmemiz için yeterli değildir. Bilinen birkaç Flavius Dönemi Korinth başlığı aynı özellikleri belirgin bir şekilde gösterirler. Bu özellikler M.S. 66 yıllarına tarihlenen Ephesos Tiyatrosu alt kat başlıklarında açıkça görülür (Şek. 93). M.S. 71 ya da 74 yıllarına tarihlenen Side Vespasianus Anıtı pilaster başlıkları ve özellikler M.S. 80-81 yıllarına tarihlenen Miletos'taki Flavius Nymphaeumu (Şek. 94) gibi daha geç örnekler bu gelişimde daha ileri bir aşamayı gösterir. Akanthus yaprağı sıraları, düz yüzeyler ile derin matkap işlemeleriyle oluşturulmuştur ve kalathosun büyük bir kısmını kaplar. Heliks ve volütler ise daha az güçlü gösterilmişlerdir ve artık destekleme özellikleri yoktur. Ephesos Tiyatrosu başlıklarında yaprak kadehleri hala kaulisten büyürler; ancak bunlar küçük ve yivsizlerdir. Kaulis ve yaprak kadehleri Miletos pilaster başlıklarında görülmezler. Bu başlıklarda heliks ve volütler alt akanthus yaprağı sırasının

[338] Vandeput, s. 171

arkasından yükselerek Korinth başlıklarının tektonik kompozisyonundaki iki önemli elemanı kullanmazlar[339].

M.S. 92-93 yıllarına tarihlenen Ephesos Pollio Nymphaeumu'na ait iki adet pilaster başlık özenli işçilikleri ile ön plana çıkmaktadır (Şek. 95)[340]. Pollio Nymphaeumu'nda bir pilaster başlık ile bir köşe pilaster başlık bulunmuş olup, yapılan restorasyon ile ön yüze yerleştirilmiştir. Pollio Nymphaeumu bulunan bir yazıta göre İmparator Domitianus Dönemi'nde yapılan genişletme çalışmaları sırasında Pollio anıtına eklenmiştir[341]. Bu başlıklarda başlık öğeleri serbest bir kompozisyon içinde yapılmışlardır ve kaulisleri de yoktur. Bir başka yenilik ise akanthus yapraklarında görülür. Bu başlıklarda yaprak dilimleri arasındaki gözler kapalı damla şekline dönüşmüştür. Üst akanthus yapraklarının sapları, alt akanthus yapraklarının arasından yükselir ve bu saplar yüzeysel iki sıra kanalla belirtilmişlerdir[342]. Bir bölümü kırılmış olan helikslerin boyutlarının çok büyük olduğu anlaşılmaktadır. Abakus levhasının üst-ortasına yerleştirilen abakus çiçeğinin sapı üst akanthus yaprağının arkasından çıkarak helikslerin arasından yükselmektedir. Pollio Nymphaeumu pilaster başlıkları, akanthus yapraklarının üzerinde keskin ve derin çizgilerle sağlanmış olan ışık-gölge oyunları gibi özellikleri nedeniyle M.S. I. yüzyıl örneklerine öncülük etmektedir[343].

M.S. II. yüzyılın başına tarihlenen örnekleri yine Ephesos'da Traianus Nymphaeumu (Şek. 96)[344] ile Labruanda'da Zeus Tapınağı'nın yanındaki Kuzey Stoa'nın salonunda (Şek. 97) görmek mümkündür[345]. Ephesos Traianus Nymphaeumu'na ait kompozit başlıkta geniş ve yaygın olan akanthus yaprakları kalathos yüzeyini sıkı bir kompozisyon ile sarmalamıştır. Akanthus yaprakları sivri dişlere sahiptirler ve orta damarları derinleştirilmiş iki çizgiyle belirlenmiştir. Yaprak dişleri arasındaki gözler burada da oval, damla şekillidir[346]. Yaprak dişleri arasındaki bu derin çizgiler başlıklardaki ışık gölge oyunlarının etkisini artırmaktadır. Akanthus yapraklarının yüksek plastik olarak

[339] Vandeput, s. 171
[340] Alzinger, (Augusteische), s. 26, 90, Dnt. 319; Heilmeyer, s. 87, Lev. 24. 3, Dnt. 344; İdil, Korinth, ss. 12-13, Lev. 7. 1; Vandeput, s. 171
[341] İdil, Korinth, s. 12
[342] Başaran, Kyzikos, s. 6
[343] Heilmeyer, s. 87; İdil, Korinth, s. 13
[344] Heilmeyer, ss. 87, 99, Lev. 25. 1, Dnt. 390; İdil, Korinth, s. 13, Lev. 7. 2
[345] Heilmeyer, s. 87, Lev. 25. 3, 4, Dnt. 348; İdil, Korinth, s. 13, Lev. 7. 3; Vandeput, s. 171
[346] Başaran, Kyzikos, s. 6; İdil, Korinth, s. 13

işlenmesi ile alt-üst sıra yaprak çelengi ve bu yapraklardan kalathos yüzeyine geçişler basamaklı bir görünüm sergilemektedir.

Labraunda Zeus Tapınağı'nın yakınlarındaki Kuzey Stoa'da bulunan Korinth başlığında da aynı özellikler görülebilmektedir[347]. Traianus Nymphaeumu kompozit başlıklarında olduğu gibi akanthus yaprakları kalathos yüzeyini sıkı bir kompozisyon içinde sarmaktadır. Yine bu başlıkta da yaprak dilimleri arasındaki gözler oval, damla şekillidir. Yaprak damarlarındaki derin çizgiler ve oymalar nedeniyle ışık gölge oyunlarının etkisi arttırılmıştır. Başlığın diğer öğelerinin ise küçüldüğü ve inceldiği görülmektedir. Başlığın kaulisleri küçülmüş, volütler ise ince yapılarak dekoratif bir özellik kazandırılmıştır. Başlığın volütlerine çok ince bir yer ayrılmış olup, abakus levhasının da ince olduğu görülmektedir[348].

Labraunda Korinth başlığı; akanthus yapraklarının dizilimi, işlenişi ve biçimi ile Ephesos Traianus Nymphaeumu'na ait kompozit başlıklarla stil olarak yakındırlar[349]. Traianus Nymphaeumu yazıtına göre M.S. 114 yılından önceye tarihlenirken[350], Labraunda'daki Kuzey Stoa'nın salonu da yazıtına göre M.S. 107 ile 114 yılları arasına tarihlenmektedir[351]. Böylece her iki başlık da M.S. II. yüzyılının 1. dörtlüğüne tarihlenmiş olmaktadır.

Flaviuslar Dönemi Korinth başlıklarının genel hatlarını şu şekilde özetleyebiliriz. M.S. II. yüzyılın başına tarihlenen Korinth başlıklarında, geniş ve yaygın olan sivri uçlu akanthus yaprakları kalathos üzerini sıkı bir şekilde kaplarlar. Akanthus yapraklarının dilimleri arasındaki gözler damla şeklini almıştır. Yaprakların üzerindeki keskin - derin çizgiler ve yaprak dişlerinin üstlerinin içe doğru oyulması ile ışık-gölge etkisi arttırılmıştır. Yapraktan yaprağa ve yaprak sıralarından kalathosa derin yüzey basamaklandırmaları görülür. Bu da başlığın plastik özelliklerini arttırmaktadır.

---

[347] Heilmeyer, s. 87, Dnt. 348; İdil, Korinth, s. 13
[348] İdil, Korinth, s. 13
[349] İdil, Korinth, ss. 13-14
[350] Volker Michael Strocka, "Zur Datierung der Celsusbibliothek" **Proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology,** Türk Tarih Kurumu, Ankara, 23-30.09.1973.1978, 1978, (Celsus), ss. 894-895; İdil, Korinth, s. 14
[351] Strocka, Celsus, s. 895; İdil, Korinth, s. 14; Vandeput, s. 171

4.5. TRAIANUS-HADRIANUS DÖNEMİ KORİNTH BAŞLIKLARI (Tablo 1)

M.S. II. yüzyıl, Traianus-Hadrianus Dönemi Anadolu'da Korinth başlıkları söz konusu olduğunda Pergamon-Ephesos merkezli bir dekorasyon okulundan bahsetmek doğru olacaktır. Bu iki okulun varlığını ilk olarak W.D.Heilmeyer ortaya koymuş[352], V. İdil ise bu çalışmaya dayanarak aynı dekorasyon ekolünü Anadolu Korinth başlıkları örnekleri üzerinde detaylı olarak incelemiştir[353].

Erken Traianus - Hadrianus Dönemi Korinth başlıklarında akanthus yapraklarının ayrıntılı olarak işlendiği görülür. Akanthus yapraklarının ana damarlarından yaprak uçlarına dek uzanan damarlar derin işlenmiştir. Yaprak dilimleri arasındaki geçişler yuvarlatılmış ve helezoniktir[354]. Geniş alt sıra akanthus yaprakları ile bunların arasından yükselen üst sıra akanthus yaprakları başlık yüzeyini sıkıca sarmıştır. Akanthus yapraklarının zeminden dışa doğru taşmasıyla oluşan plastik etki ve sivri uçlu yaprak dilimlerinin birbirlerine bağlanmaları sonucu ışık-gölge etkisi belirginleşmiştir[355].

Bu özellikleri taşıyan başlıkların anlaşılabilmesi için Pergamon Kızıl Avlu ve Traianus Tapınağı Korinth başlıklarını incelemek doğru olacaktır.

Kızıl Avludan ele geçmiş olup, büyük bir ihtimalle de giriş bölümüne ait olan bir adet Korinth başlığının alt parçasında kalathosunun kalınca katlanmış akanthus yaprakları ile kaplandığı görülmektedir (Şek. 98)[356]. Alt sıra akanthus yaprakları ile üst sıra akanthus yaprakları bir bütün olarak ele alınmış ve yaprak araları oldukça sıkı tutulmuştur. Bu akanthus yapraklarının damar kıvrımları yuvarlaktır ve aralarına ince derin kanallar işlenmiştir. Akanthus yaprakları kalathos yüzeyinden dışa doğru öyle kalın çekilmişlerdir ki bunun sonucu olarak külah biçimli, birbirinin içine ve üstüne katlanmış bir form sergilemektedir.

---

[352] Heilmeyer, ss. 93 vd.
[353] Bkz. İdil, Korinth, ss. 15 vd.
[354] Başaran, Kyzikos, s. 5
[355] Benzer etkileri aynı dönem içerisinde imal edilmiş olan kompozit başlıklarda da görmek mümkündür. Akanthus yapraklarının işlenişi nedeniyle kompozit başlıklar ile Korinth başlıkları mimari dekorasyon unsuru olarak paralellik göstermektedir. Bkz: Cevat Başaran, **Anadolu Kompozit Başlıkları**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 1999 (Kompozit), s. 16
[356] Heilmeyer, s. 88, Dnt. 352; İdil, Korinth, s. 15

Akanthus yapraklarının bu şekilde betimlenişi Kızıl Avlu örneğini eşsiz yapmaktadır[357]. Üst sıra akanthus yapraklarının kökleri alt sıra akanthus yapraklarının arasından, başlık kaidesinden başlayarak yükselmektedir. Yaprak dilimleri arasındaki boşluklar göz göz işlenmiştir. Başlık öğelerinin işlenişindeki bu yüksek kabartma hissi ışık-gölge oyunu etkisini artırmaktadır.

Yine Kızıl Avlu'ya ait bir konsolun alt bölümünde akanthus yaprağı betimlendiği görülmektedir (Şek. 99). Akanthus yaprağının yüzeyi bütün damarları ile ayni oranda düzleştirilmiştir. Orta damarın kenarlarında uzun ve derin çizgiler halinde uzanan kanallara sahiptir. Sıkı bir şekilde yan yana oluşturulmuş uzun ve oval yaprak dişleri yaprak dilimleri tarafından kapsanmaktadır[358].

Akanthus yapraklarında yaprak dişlerinin şematik olarak sıralanmasında bu dişlerin düzgün bir dairenin dörtte birini doldurdukları ve daha uzun, sivri oldukları görülüyorsa bu yaprak stili Anadolu'da Roma Dönemi Korinth dekorasyonunda M.S. II. yüzyılın 2. yarısına işaret etmelidir[359]. Bu yaprak stili ilk kez Pergamon'da geliştirilmiştir ve Traianus Tapınağının mimari bezemelerinde görmek mümkündür[360].

Pergamon Traianus Tapınağı Korinth başlıklarında kalathos kuvvetli bir etki vermektedir (Şek. 100). Kalathosun üstünü kaplayan iki sıra akanthus yaprakları kalathos yüzeyinden belirgin bir biçimde dışa taşmaktadır. Bu da yapraklardaki plastik etkiyi güçlendirmiştir[361]. Üst sıra akanthus yaprakları alt sıra akanthus yapraklarının arasından yükselmektedir. Ancak Kızıl Avlu örneğinin aksine başlık kaidesine değin uzanmak yerine alt sıra akanthus yapraklarının ilk sıra dişleri hizasından yükselmektedirler. Akanthus yapraklarının damarları daha ince ve derin oyulduğu görülebilmektedir. Yaprak dişlerinin üstlerinin içe doğru güzel bir biçimde oyulması ışık-gölge oyununun etkisini artırmıştır. Kaulisler üst yaprakların arasında küçük birer prizma olarak yerlerini almışlardır. Başlığın üst bölümünde, abakus levhasını taşıyan ve kırık olduğu görülen volütlerin altları derin oyulmuş, heliksler ise kalathos dudağının

[357] Heilmeyer, s. 88; İdil, Korinth, s. 15
[358] Heilmeyer, s. 90, Lev. 26. 4; İdil, Korinth, s. 16, Lev. 8. 3
[359] Heilmeyer, s. 90; İdil, Korinth, s. 16
[360] İdil, Korinth, s. 16
[361] İdil, Korinth, s. 17

hemen altında içe doğru geniş bir kavisle kıvrılmıştır. Heliksler de volütler gibi güçlü bir etki bırakmaktadır. Bu derin oymalar başlıktaki ışık-gölge oyunu etkisini arttırmaktadır. Kalın olarak işlenmiş olan abakus levhasının altındaki dudak alt kesiminde kalathosun içeriye doğru belli belirsiz bir kavis yapması ile güzel bir biçime sahip olmuştur[362].

Kızıl Avlu ve Traianus Tapınağı Korinth başlıklarının birbirine paralel olan ince, zarif ve gösterişli dekorasyonunun varlığı ile stil birliği W.D.Heilmeyer[363] ve V. İdil tarafında Pergamon ekolü olarak yorumlanmaktadır[364]. Pergamon Kızıl Avlu yapı süslemeleri nedeniyle geç Traianus, Erken Hadrianus Dönemi arasına tarihlenmektedir[365].

Kızıl Avlu ve Traianus Tapınağı örnekleri göz önünde bulundurulduğunda Geç Traianus Dönemi Korinth başlıkları için akanthus yaprakları kalathos yüzeyini bir dantel gibi kaplamakta olduğunu söylemek doğru olacaktır. Akanthus yapraklarının bu şekilde işlenmesi ile ilk sıra yaprak uçlarının birbirine bağlanmalarıyla üçgen bir alan oluşmuştur. Bu özellik daha sonra gelişecek bir formun öncüsüdür [366]. Bergama Kızıl Avlu Anta başlığı (Şek. 101)[367] ve Kyz' 88 / Ed.1 Env. No. lu Korinth başlığı (Şek. 102)[368] bu özelikleri yansıtması bakımından önemlidir. Kyz' 88 / Ed.1 Env. No. lu Korinth başlığında akanthus yaprakları kalathos yüzeyini bir dantel gibi sarmalamaktadır. İki sıra olarak düzenlenen akanthus yapraklarında ilk sıra yaprakların yan yaprak dilimleriyle perdelediği yaprak aralarından çıkan ikinci sıra akanthus sapları üstte kalathosu genişçe örter. Kaulisler ikinci sıra akanthus yaprakları arasında belli belirsiz görülebilmektedir. Kaulislerden çıkan heliksler ise kalathos dudağına değin uzanmaktadırlar[369]. Bu helikslerin arasında yükselen abakus çiçeğinin sapı, alttaki çanak yaprağında son bulmaktadır. Başlık öğeleri genel olarak plastik ölçüler içerisinde yumuşak bir stilde işlenmişlerdir. Bu stil özellikleri çerçevesinde Kyz' 88 / Ed.1 Env. No. lu Korinth başlığı, Pergamon

[362] İdil, Korinth, s. 17
[363] Heilmeyer, s. 92
[364] İdil, Korinth, s. 17
[365] İdil, Korinth, s. 18
[366] Başaran, Kyzikos, s. 7
[367] Heilmeyer, s. 88, Lev. 26. 1; İdil, Korinth, ss. 15-16, Lev. 8. 2
[368] Başaran, Kyzikos, s. 7, Res. 3
[369] Başaran, Kyzikos, s. 7

Kızıl Avlu anta başlığı[370] ile paralel stil özellikleri sergilemektedir. Bu nedenle de Kyz' 88 / Ed.1 Env. No. lu Korinth başlığı Geç Traianus dönemine tarihlenmektedir[371].

M.S. II. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenen Korinth başlıklarında üst sıra akanthus yaprakları aralıklı düzenlenmiş alt sıra akanthus yapraklarının arasından yükselirler. Üst sıra akanthus yaprakları oldukça yüzeysel iki kanalla belirtilmiş ve yaprak gözleri kapalı damlalar halinde işlenmiştir. Üst sıra akanthus yapraklarının uzun saplarla yukarıya doğru yükseltilmesi, M.S. II. yüzyılın ilk çeyreğinde görülen zengin Hadrianus stilini yansıtır. Kalathos ise tektonik bir yapı oluşturmaktadır[372]. Akanthus yapraklarında kanallar matkapla derince oyulmuştur. Yaprakların dışa doğru eğilimleri plastik etkisini artırmıştır. Matkapla oyulmuş ince ve derin damarlar yuvarlak bitimli yaprak uçlarına dek uzatılırken, yaprak dişi aralarının ayrıntılı biçimde derince oyulması ile ışık-gölge etkisi belirginleşir[373]. Üst sıra akanthus yapraklarının zemine yarı gömülü olması Ephesos Pallio Nympheiumu'ndan[374] beri görülmektedir. Aynı özellik Ephesos Hadrianus Tapınağı anta başlıkları[375] ve Pergamon Traianus Tapınağı'nda[376] da devam etmiştir. Kaulis köklerinin demet şeklinde bağlandığı ve yaprakların dışa doğru iyice açıldığı görülebilmektedir. Yukarda sayılan bu özellikleri Kyz' 88 / 130 Env. No.lu Korinth başlığı (Şek. 103) [377] ve bu başlığa göre daha gelişmiş özellikler gösteren Labraunda Kuzey Stoa'daki Korinth başlığında (Şek. 97) [378] görmek mümkündür.

Erken Hadrianus Dönemi özellikleri gösteren Korinth başlıkları arasında Kyzikos'ta bulunan başlık parçasında da söz etmek gerekmektedir (Şek. 104)[379]. Bu başlıkta akanthus yaprakları oldukça ayrıntılı işlenmiştir. Ana damardan yaprak uçlarına dek uzanan bazen derin bazen yüzeysel oyulmuş hareketli ince

[370] Heilmeyer, s. 88; İdil, Korinth, ss. 15-16
[371] Başaran, Kyzikos, s. 7
[372] Başaran, Kompozit, s. 22; Başaran, Kyzikos, s. 6
[373] Akurgal, Ancient, ss. 285-286; Başaran, Kyzikos, s. 6
[374] İdil, Korinth, ss. 12-13
[375] Heilmeyer, Lev. 25.2; İdil, Korinth, s. 14, Lev. 7.4
[376] İdil, Korinth, ss. 16-17
[377] Başaran, Kyzikos, s. 7, Res. 2
[378] Heilmeyer, s. 87, Lev. 25, 3, 4; İdil, Korinth, s. 13 Lev. 7, 3.
[379] Başaran, Kyzikos, s. 5, Res. 1

damarlar yumuşak bir işçilik yansıtırken; yaprak dilimleri arasındaki geçişler yuvarlatılmış ve helezonik yapıda verilmiştir[380].

M.S. 113-117 yılları arasına tarihlenen Celsus Kütüphanesi üst kat Korinth ve alt kat kompozit başlıklarında tamamen farklı bir akanthus yaprağı sırası düzenlemesi görülür (Şek. 105)[381]. Daha eski örneklerin aksine kalathosu çevreleyen iki sıra akanthus yapraklarının daha yüksek kabartma olarak işlenmesi ile güçlü ışık-gölge oyunları elde edilmiştir. Çoğu başlıklarda yaprak kadehleri kaulislerden büyür; ancak kaulisler hala küçüktür ve tam oluşmamıştır. Yaprak kadehleri iyi çalışılmıştır ve gelişimini tamamladıkları görülmektedir. Heliksler ile kaulisler ağır abakus levhasını güçlü bir biçimde desteklemektedir[382]. Başlık öğelerinin derin oyulmuş olması nedeniyle ışık-gölge oyununun etkisi artmış ve böylece başlıkta daha büyük bir hacim ve canlılık ortaya çıkmıştır[383].

Kyz' 88 / 135 Env. No. lu Korinth başlığı (Şek. 106)[384] yalın yapısıyla diğer Kyzikos başlıklarından ayrılmaktadır. İlk sıra akanthus yaprakları kalathos yüzeyine aralıklı yerleştirilmiştir. İkinci sıra akanthus yaprakları köşelerde, ilk sıra akanthus yapraklarının uçlarından yükselirler. Ara boşluklar ise dil bezekleri ile doldurulmuştur. Bu bezeme türü yeni bir stili yansıtır. Akanthus yapraklarında damarlar matkap kullanımıyla daha dar ve derin işlenmiş olup, yaprak dilimleri de iki yana doğru genişlemiştir. Kyz' 88 / 135 Env. No. lu Korinth başlığının yalın dil bezekleri, yapraklarının aralıklı düzenlenişi ve abakus profili Pergamon Traianus Tapınağı'nın sütunlu galerisinden ele geçen başlıkla[385] paralellik göstermektedir. Bu tarz bezeme stilinin, Pergamon Asklepieion Kuzey Galeri (Şek. 107)[386] ve Ephesos Celsus Kütüphanesi kompozit başlıklarında (Şek. 105)[387] gelişimi sürdürdüğü görülmektedir. Ephesos Celsus Kütüphanesi'nin alt kat kompozit başlıkları ile üst katın Korinth

[380] Başaran, Kyzikos, s. 5
[381] Aynı farklı sıralama 112-129 yılları arasına tarihlenen Pergamon Traianus Tapınağı'nda da görülmektedir. Vandeput, s. 172, Lev. 851
[382] Vandeput, s. 172
[383] Heilmeyer, ss. 90-91; Vandeput, s. 172
[384] Başaran, Kyzikos, s. 8, Res. 4.
[385] Heilmeyer, ss. 93-94, Lev. 27. 2; İdil, Korinth, s. 18, Lev. 9. 1; Başaran, Kyzikos, s. 8
[386] Heilmeyer, ss. 94-95, Lev. 28. 3, 4; İdil, Korinth, s. 21, Lev. 10. 2, 3; Başaran, Kyzikos, s. 8
[387] Heilmeyer, s. 94, Dnt. 368, Lev. 28.1; İdil, Korinth, s. 20, Lev. 9.3,4; Strocka, Celsus, 899, Lev. 287. 14, 15; Başaran, Kyzikos, s. 8

başlıkları akanthus yapraklarının sıralanış biçimi yönünden oldukça benzerdir (Şek. 108)[388].

Kyzikos'tan ele geçen bir diğer başlık ise akanthus yapraklarının derin oyulması, yaprak dilimlerinin geniş ve ayrıntılı işlenişi ile ön plana çıkan Kyz' 88 / 126 Env. No. lu[389] başlıktır (Şek. 109). Başlık Stratonikeia Kuzey Kapısı içindeki Korinth başlığı (Şek. 110)[390] ile paralel stil özellikleri gösterir ve Hadrianus Döneminin sonuna tarihlenir. Kyz' 88 / 126 Env. No. lu başlık Ephesos Liman Hamamı kompozit başlığı (Şek. 111)[391] ve Celsus Kütüphanesi alt kat başlığı (Şek. 105)[392] ile stil birliği içindedir[393]. Bu stil özeliklerini Pergamon Asklepieion Kuzey Salonu'nda bulunan ve Erken Antoninler Dönemi'ne tarihlenen[394] kompozit başlıklarda da görmek mümkündür (Şek. 107)[395]. Kyzikos Korinth başlıkları, Heilmeyer'in Pergamon Traianus Tapınağı ve Kızıl Avlu mimari dekorasyonundan yola çıkarak "Pergamon Dekorasyon Okulu" yaratısı olarak yorumlanmaktadır[396] ve Traianus-Hadrianus Dönemi içerisine tarihlenen başlıklarla paralellik göstermektedir[397]. C. Başaran'a göre Kyzikos Korinth başlıkları Pergamon Dekorasyon Okulu stili etkisinde eserler veren Kyzikos'taki mimari atölye tarafından yapılmıştır[398].

M.S. I. yüzyılın ortalarından itibaren Korinth başlıklarında görülmeye başlanan, başlık öğelerinin derin yüzey basamaklandırılmaları ve akanthus yapraklarının damarları ile yaprak dişlerinin derin çizgilerle belirtilmesiyle elde edilen ışık gölge oyunları ile kendini gösteren stil gelişimi Batı Anadolu'da M.S.

---

[388] İdil, Korinth, s. 20
[389] Başaran, Kyzikos, s. 9
[390] Vedat İdil, "Stratonikeia'da (Eskihisar) Kentin Kuzey Kapısının İç Kesimindeki Korinth Başlığı", **Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler**, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara, 11-15 Ekim 1976, 1979 (Stratonikeia), s. 480, Lev. 277, 8; Yusuf Boysal, "1984 Yılı Stratonikeia Kazısı", **VII. Kazı Sonuçları Toplantısı**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü**,** Ankara, 20-24 Mayıs 1985, 1986 (KST), s. 520; İdil, Korinth, s. 32, Lev. 14, 2; Vedat İdil, "Kaunos'tan Bir Korinth Başlığı", **Ekrem Akurgal'a Armağan-Anatolia (Anadolu),** Sayı 23, 1997 (Kaunos), s. 162, Lev. 1/3
[391] Heilmeyer, ss. 93-94, Lev. 27. 3, Dnt. 365; İdil, Korinth, s. 18, Lev. 9.2; Başaran, Kompozit s. 15, Res. 1
[392] Heilmeyer, s. 94, Lev. 28.1, 2; Strocka, Celsus, s. 899, Lev. 288.15; İdil, Korinth, s. 20, Lev. 10, 1
[393] Başaran, Kyzikos, s. 9
[394] Heilmeyer, s. 94-95, Dnt. 369, Lev. 28, 3. 4; Strocka, Celsus, s. 899, Lev. 288. 16; İdil, Korinth, 22
[395] Başaran, Kyzikos, s. 9
[396] Heilmeyer, ss. 88 vd.
[397] Başaran, Kyzikos, s. 10
[398] Başaran, Kyzikos, s. 9

II. yüzyılın başlarında da devam etmektedir[399]. Aynı stil gelişimini gösteren ve Ephesos ile Labraunda örneklerinin tarihsel olarak takipçileri olan M.S. 117-118 ya da 118-119 yıllarına tarihlenen[400] Ephesos Hadrianus Tapınağı başlıklarını incelemek gerekmektedir. Tapınağının ön yüzünün orta kısmında kemerli arşitravı taşıyan iki adet Korinth sütun başlığı ile yanlarda da birer adet olmak üzere iki anta başlığı bulunmaktadır (Şek. 112)[401]. Tapınağın anta başlıkları (Şek. 113) ince işçilikleri ile ön plana çıkmaktadır. Başlığın genel kompozisyonuna bakıldığında öğelerin oldukça serbest bir şekilde yapıldığı görülebilmektedir. Kalathos üzerine geniş ve yayvan olarak işlenmiş olan akanthus yaprakları sivri uçlu olup, dilimler arasındaki gözler burada da damla şeklini almıştır. Bu başlıkların akanthus yapraklarında, diğer örneklerde de olduğu gibi, ince, derin çizgiler ve yaprak dişlerinin üzerlerinde oymalar görülmektedir. Bu ince işçiliğin sonucunda ışık-gölge oyunlarının varlığının etkisi arttırılmıştır[402]. Bu başlıklarda da kaulislerin çok küçüldüğü, heliksler ile volütlerin dekoratif özellikleri ile ince yapıldığı volüt bölümlerinin çok dar yapıldığı görülmektedir[403].

4.6. HADRIANUS DÖNEMİ İLE ANTONINLER DÖNEMİ BAŞINDA PERGAMON - EPHESOS DEKORASYON OKULU (Tablo 1)

Antoninler Dönemi başlangıçta, tüm diğer sanat dallarında olduğu gibi Hadrianus Dönemi özeliklerini büyük ölçüde devam ettirir[404]. Buna dayanarak geç

---

[399] İdil, Korinth, s. 14
[400] Gülbay, s. 117; İdil, Korinth, s. 14
[401] Tim Cornell-John Matthews, **Atlaslı Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi, Roma Dünyası**, Çev. Şadan Karadeniz, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998, s. 152. Başlıkların stil incelemesine geçmeden Heilmeyer ve İdil'in Hadrianus Tapınağı Korinth başlıklarına ilişkin tespit ettikleri önemli bir hususu aktarmak doğru olacaktır. Her iki bilim adamı da bugün ortadaki kemerin sağında bulunan başlığın stilinde yapının tarihlemesine uymayan bazı detayları dile getirirler. Başlığın büyük kanalsız kaulisleri ve bu kaulis üzerinden yükselen değişik destek yaprağı ile abakus çiçeği gibi unsurlarla diğer başlıklardan ayrılır. Bu başlık abakus çiçeğinin sapı ve akanthus yapraklarının işlenişi ile Pollio Nymphaeumu pilaster başlığı ile paraleldir. Ayrıca akanthus yapraklarının işlenişi Ephesos Traianus Nymphaeumu'nun kompozit başlıklarına da benzemektedir. Bu gibi nedenlerle bahsi geçen başlığı her iki bilim adamı da M.S. I. yüzyılın sonlarındaki stil gelişimi içine koyarak başlığın orijinal yapıya ait olması konusuna kuşkuyla yaklaşmaktadırlar. Heilmeyer, s. 99, Dnt. 391; İdil, Korinth, s. 14, Dnt. 40
[402] İdil, Korinth, ss. 14-15
[403] İdil, Korinth, s. 15
[404] Başaran, Kyzikos, s. 10

Hadrianus ve Erken Antoninler Dönemi sanatı arasında kesin bir çizgiden bahsetmek mümkün değildir. Bu nedenle Hadrianus Dönemi ile Antoninler Dönemini tek başlık altında incelemek doğru olacaktır.

Batı Anadolu'da, çoğunluğu Pergamon ve Ephesos'ta olmak üzere, bulunan Korinth başlıkları yapılışlarında formlarının açıklığı ve kendine has güzel çizgileri ile ön plana çıkmaktadır. Bu başlıklardan ikisi Pergamon Traianus Tapınağı Sütunlu Galerileri'ndendir (Şek. 114)[405]. Başlıklarda kalathos yüzeyinin içbükey dil kalıpları biçimli yapraklarla kaplandığı ve alt sırada on iki adet akanthus yaprağının varlığı görülmektedir[406]. Akanthus yapraklarının derin ve ince işçilikleri ön plandadır. Yaprakların kalathosu yüzeyine işlenmesinde matkap kullanılması nedeniyle yapraklar kalathos yüzeyinde öne çıkarak başlığın genel görünümündeki plastik etkiyi arttırmıştır. Üst akanthus yaprak sırasının yerine kullanılan içbükey dil kalıpları bu başlıklarda kalathosu tamamıyla kaplandığı ve bu nedenle de kalathosun eski önemini yitirdiğini görmek mümkündür. Akanthus yapraklarının hemen üzerinden başlayarak abakus levhasına kadar uzanan dil kalıpları abakus levhasının da taşıyıcı unsurları olmuşlardır[407]. Bu başlıkların akanthus yaprakları stil olarak Pergamon Traianus Tapınağı başlıklarını izlediklerini söylemek doğru olacaktır. Akanthus yapraklarının ana damarının "S" profili ve yaprak uçlarının işlenişindeki incelik başlıktaki ince işçiliği vurgulamaktadır. Galerilerin İmparator Hadrianus Dönemine tarihlendiği[408] düşünülürse, bu başlıkları stil olarak erken Hadrianus Dönemine tarihlemek mümkündür[409].

Hadrianus Dönemi içerisinde ele alınması gereken bir diğer örnek ise Ephesos Liman Hamamı'nda bulunan kompozit başlıktır (Şek. 111)[410]. Akanthus yapraklarının işlenişinde bir sadelik göze çarpmaktadır. Başlığın kaidesinden yükselen alt sıra akanthus yapraklarının arasına yerleştirilmiş profilden üst sıra akanthus yaprakları uzun ve ince damarlarla çok zarif bir biçimde filizlenmektedir[411]. Üst akanthus yapraklarının iki yana açılan en dış uçları alt akanthus yapraklarının

[405] İdil, Korinth, s. 18
[406] Christoph Börker, **Blattkelchkapitelle: Untersuchungen zur kaiserzeitlichen Architekturornamentik in Griechenland**, Thesis (doctoral) Freien Universität, Berlin, 1965, ss. 99, 197. BK. 172; Heilmeyer, ss. 93-94 Lev. 27, 2 Dnt, 363; İdil, Korinth, s. 18, Lev. 9, 1
[407] Heilmeyer, ss. 93-94; İdil, Korinth, s. 18
[408] Börker, s. 192; İdil, Korinth, ss. 18-19
[409] İdil, Korinth, s. 18
[410] Heilmeyer, s. 94, Lev. 27, 3, Dnt. 365; İdil, Korinth, s. 18, Lev. 9, 2, Dnt. 54
[411] Başaran, Kompozit, s. 15; Heilmeyer, s. 94; İdil, Korinth, s. 18

üzerinde bir kemer oluşturacak biçimde hemen yanındaki yaprağa değin uzanması ile hem alt akanthus yapraklarına bir çerçeve oluşturmuş hem de başlığın orta üst bölümünde, kalathosun yüzeyi üzerine işlenmiş olan bitkisel motife kaide görevi görmüştür. Volütler, uygun ve biçimli imal edilmiş olan abakus levhasını güçlü bir şekilde desteklemektedir. Volütler arasında inci dizisi ve Ion kymationu; üzerinde ve abakus levhasının ortasında ise abakus çiçeği bulunmaktadır[412]. Bu kompozit başlık sayılan stil özellikleri nedeniyle Hadrianus dönemi içine tarihlenmektedir[413].

Ephesos Celsus Kütüphanesi'nin ön yüzünün alt katına ait olan kompozit pilaster ve sütun başlıkları da (Şek. 115) yapılışları ve akanthus yapraklarının biçimleri ile Ephesos'taki Liman Hamamı'nda bulunan başlıkla paralellik göstermektedir (Şek. 111)[414]. Sütun başlıklarında[415] kalathosun alt kısmının sekizer adet iki sıra akanthus yaprağı ile kaplanmış olduğu görülmektedir. Akanthus yapraklarının hemen üzeri, kalathosun orta üst bölümü ise ortaları derin yivler ile oyulmuş uzun saz yaprakları ile bezenmiştir. Bu yapraklar hafifçe kıvrılarak kalathos dudağına değin uzanmaktadırlar. Düzgün ve derin kanallar oyulmuş olan volütlerin arasındaki üst bölümde inci dizisi ve Ion kymationu bezemesi bulunmaktadır. Ion kymationunun yumurtalarının biraz uzun ve altının da sivri uçlu olarak yapıldıkları göze çarpmaktadır[416]. Başlıklarda volütlerin bulunduğu köşelerden birer palmet çiçeği çıkmaktadır ve bu çiçeklerin üç yaprağı Ion kymationuna değin uzanmaktadır. Düzgün biçimde profillendirilmiş olan abakus levhasının orta üst bölümünde bir abakus çiçeği bulunmaktadır[417].

Pilaster başlıklarda ise alt sırada tamamen açılmış iki adet uzun akanthus yaprağı; bu yaprakların aralarından ve köşelerden büyüyen üst sıra akanthus yaprakları bulunmaktadır. Akanthus yapraklarının üzerinde, kalathosun yüzeyi ortalarında yivleri bulunan saz yaprakları ile bezelidir. Kalathos düz bir dudak profili ile sonlanır ve diğer örneklerin aksine inci dizisi yoktur. Bu dudak profilinin üzerinde Ion kymationu bezemesine yer verilmiştir. Başlıklarda da olduğu gibi Ion

[412] İdil, Korinth, s. 18
[413] Bu başlığı C. Başaran Geç Traianus Dönemi'ne tarihlemektedir (Bkz. Başaran, Kompozit, s. 15, Res. 1).
[414] İdil, Korinth, s. 19
[415] Heilmeyer, s. 94, Lev. 28, 2, Dnt. 368**;** Strocka, Celsus, s. 899, Lev. 288, 15 İdil, Korinth, s. 18, Lev. 9, 3, Dnt. 56
[416] İdil, Korinth, ss. 19-20
[417] İdil, Korinth, s. 20

kymationunu oluşturan yumurtaların uzun ve alt tarafları sivri uçlu olarak yapıldıkları görülmektedir[418].

Ephesos Celsus Kütüphanesi cephesi alt katına ait olan kompozit başlıklarda genel olarak derin bir şekillenme görülmektedir. Alt akanthus yapraklarının arasında yer alan bir taş yastıktan üst akanthus yapraklarının filizlenerek başlığın üst bölümlerine doğru uzandıkları görülmektedir. Bu akanthus yaprakları uzun ve sivri dişlere sahip olup, bir dairenin dörtte birini dolduran yaprak dilimlerinden oluştukları görülmektedir. Bu stil özelliği de M.S. II. yüzyılın 2. yarısına işaret etmektedir. Yaprakların işlenmesi sırasında matkap kullanılmıştır. Yaprak dişlerinin iyi oyulması ile ışık-gölge oyunları elde edilmiş olup, çok güzel bir görünüm kazanmaları sağlanmıştır[419].

Ephesos Celsus Kütüphanesi cephesi üst katına ait Korinth başlıkları (Şek. 108)[420] yaprak sıralarının oluşumu ve akanthus yapraklarının biçimleri bakımından alt kat kompozit başlıkları ile paralellik göstermektedirler. Başlıkta ilk göze çarpan akanthus yapraklarının uzun işlenmiş olmalarıdır. Alt akanthus yaprakları birbirlerinden ayrı dururlar ve bunların arasındaki bir taş kısımdan üst akanthus yaprakları çıkmaktadır. Üst akanthus yaprakları arasında yer alan kaulisler birer küçük prizma biçiminde işlenmişlerdir. Heliksler ve volütler taşıyıcı unsur olarak değil dekoratif özellikleri ile ince yapılmışlardır. Heliksler, güzel bir profil gösteren kalathos dudağının altında spiral oluşturmaktadır. Volütlerin kırılmış olmasına karşın abakus levhasının köşelerinde geniş bir kıvrım yaptıkları anlaşılmaktadır. Abakus levhası oldukça düzgün bir profile sahip olup, orta üst bölümünde tahrip olmuş olan abakus çiçeğinin izi görülmektedir[421].

Başlıkları oldukça güzel ve etkili bir işçiliğe sahip olan Ephesos Celsus Kütüphanesi, yazıtlarından öğrendiğimize göre Konsül Ti. Julius Aquila tarafından babası Ti. Julius Celsus Polemaeanus'un Heroon'u olarak inşa ettirilmiş olup, M.S. 113 ile 117 yılları arasına tarihlenmektedir[422].

---

[418] Heilmeyer, s. 94-95, Lev. 28, 1; İdil, Korinth, s. 20, Lev. 9, 4. Ion kymationunda yumurtaların uzun ve alt kenarları sivri olarak yapılmasının sebebi başlığın konumlandırılması ile alakalı olmalıdır. Sütun üzerinde yerden yüksekte duran başlıkların perspektif sorunları bu yöntemle giderilmeye çalışılmış olmalıdır.
[419] İdil, Korinth, s. 20
[420] Strocka, Celsus, s. 899, Lev. 287, 14; İdil, Korinth, s. 20, Lev. 10, 1
[421] İdil, Korinth, ss. 20-21
[422] Strocka, Celsus, s.893-900; İdil, Korinth, s. 21

Stilistik olarak Ephesos Celsus Kütüphanesi alt katına ait olan kompozit başlıkların benzerlerinin Pergamon Asklepieion'unda görmek mümkündür. Asklepieion'un Kuzey Salonu'nun doğu tarafında yer alan sütunlara (Şek. 107) ait olan bu başlıklarda da akanthus yapraklarının uzun olduğu, birbirlerinden ayrı duran alt akanthus sırasının yapraklarının arasındaki bir taş kısımdan ince ve derin kanalları ile üst akanthus sırasının yapraklarının yükseldiği görülmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları köşelerde volütlerin alt kısmına kadar yükselirler ve burada hafif bir dönüşle sonlanırlar. Başlığın orta-üst bölümü orta kısımlar derin yivlerlerle şekillendirilmiş saz yaprakları ile doldurulmuştur. Bu saz yapraklarının üzerinde kalathosun düzgün biçimlendirilmiş dudak profilinden sonra volütlerin arasında Ion kymationu göze çarpmaktadır. İnci dizisi ise nadiren görülmektedir. Volütler derin bir şekilde kanallı olarak işlenmişlerdir ve köşelerinde üç yapraktan oluşan birer palmet çiçeği bulunmaktadır. Abakus levhasının düzgün şekillendirilmiş profili üzerinde ise altta dil bezemesi, üstte de yine Ion kymationu bulunmaktadır. Abakus çiçeği de abakusun ortasında yer alır[423].

Hadrianus Dönemi içine tarihlenen Pergamon Traianus ve Claudiopolis Antinous[424] Tapınakları Medusa başları ile bezeli friz kuşağının, Side N1 Apollon Tapınağı frizlerinde de (Şek. 116) görülmesi[425] dikkati çeker. Side N1 Apollon Tapınağı'nın diğer bezemelerinin yanında Korinth başlığının da (Şek. 117) gerek şekil gerekse akanthus yapraklarının işlenişi yönünden Pergamon Traianus Tapınağı (Şek. 100) ve Sagalassos Antoninus Pius Tapınağı başlıkları (Şek. 118)[426] ile benzerlik göstermektedirler[427].

Side N1 Apollon Tapınağı Korinth başlığı (Şek. 117)[428] tapınağın denize yakınlığı nedeniyle oldukça fazla aşınmıştır. Çok kuvvetli bir biçimde oluşturulmuş kalathosun üzeri iki sıra akanthus yaprağı ile bezenmiştir. Alt akanthus yapraklarının

[423] Heilmeyer, ss. 94-95, Dnt. 369; Strocka, Celsus, s. 899; İdil, Korinth, s. 21, Lev. 10, 2, 3
[424] Machteld J. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", **American Journal of Archaeology**, Vol. 77, No. 2 (Apr. 1973), 1973, (Asia), ss. 190-191
[425] Donald Emrys Strong, "Late Hadrianic Architectural Ornament in Rome", **Papers of the British School at Rome**, Vol. 21, 1953, s. 133; Heilmeyer, s. 95; Arif Müfid Mansel, **Side, 1947-1966 Yılları Kazıları ve Araştırmalarının Sonuçları**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1978, (Side), ss. 125-127, Res. 141; İdil, Korinth, s. 24; Volker Michael Strocka, "Wechselwirkungen der stadtrömischen und kleinasiatischen Architektur unter Trajan und Hadrian"**, Istanbuler Mitteilungen**, 38, 1988, (IstMitt), s. 300
[426] Vandeput, s. 172, Lev. 26. 2-4
[427] İdil, Korinth, s. 24
[428] Mansel, Side, s. 125, Res. 138; İdil, Korinth, s. 24, Lev. 11,4, Dnt. 72

arasında görülebilen bir taş kısmından üst akanthus yapraklarının yükseldiği görülür. Kalathosun tapınak mimarisine uygun olarak uzun yapılması nedeniyle akanthus yapraklarının boyları da uzamıştır. Özellikle ikinci sıra akanthus yapraklarının damarlarını oluşturan kanallarının matkap ile ince ve derin oyuldukları göze çarpmaktadır. Her ne kadar başlık aşınmış olsa da akanthus yapraklarının dişlerinin çok ince bir işçilikle oyuldukları ve böylece ışık-gölge oyunları ile akanthus yapraklarının göz alıcı bir biçimde göründükleri anlaşılmaktadır. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilmiş olan kaulisler basitçe bir külaha benzemektedirler ve içlerinden helikslerin saplarının çıktığı kapalı yaprak demetlerini desteklerler. Ortadaki üst akanthus yaprağının üstündeki küçük bir destek yaprağından filizlenen abakus çiçeğinin ince sapı, helikslerin arasından ve düzgünce oluşturulmuş kalathos dudağının üzerinden geçerek genişçe açılmış olan abakus çiçeğine ulaşır. Güzel biçimlendirilmiş abakus levhasının köşelerini destekleyen volütler kırıktır[429].

Side N1 Apollon Tapınağı başlığının bu saydığımız tüm özellikleri Pergamon Traianus Tapınağı Korinth başlıklarını (Şek. 100) anımsatmaktadır. Ancak Traianus Tapınağı başlıklarında barok etki daha fazla görülürken bu başlıkta daha yüzeysel bir şekillenme göze çarpar ve ayrıca kalathos yüzeyi de daha belirgin bir biçimde kendini göstermektedir[430].

Side N1 Apollon Tapınağı'nın hemen yanında yer alan ve Side N2 Athena Tapınağı olarak adlandırılan tapınağın kompozit başlıklarında (Şek. 119)[431] kalathosların oldukça güçlü bir biçimde oluşturulduğu görülmektedir. Kalathos yüzeyi normal bir biçimde iki sıra akanthus yaprağı ile çevrelenmiştir. Alt akanthus yapraklarının arasında, daha yüksekçe bir taş kısmından üst akanthus yaprakları filizlenmektedir. Üst akanthus yapraklarında damarları oluşturan derin ve kalın kanallar ön plana çıkmaktadır. N1 Apollon Tapınağı'nda olduğu gibi bu başlıklarda da akanthus yaprakları uzun yapılmıştır. Yaprak dişlerinin üzerlerinin oyulması ile yaprakların güzel görünmeleri sağlanmıştır. Üst akanthus yapraklarının aralarından çıkarak düzgün işlenmiş kalathos dudağının hemen altında zambak biçimli çiçeklerle sonlanan bitki süslemeleri başlıkta göze çarpan bezeme unsurlarındandır. Volütlerin arasındaki bölüm ise inci dizisi ve Ion kymationu ile bezenmiştir. Abakus levhasının

[429] Heilmeyer, s. 95; İdil, Korinth, ss. 24-25; Vandeput, s. 172
[430] İdil, Korinth, s. 25
[431] Mansel, Side, s. 132, Res. 146; İdil, Korinth, s. 25, Lev. 12, 1, Dnt. 73; Başaran, Kompozit, s. 24,

üst bölümünün ise lesbos kymationu ile bezendiği düşünülmektedir. Kırık olan volütlerin abakus levhasını güçlü bir biçimde destekledikleri gözlenmektedir. Bütün bu detaylara karşın başlığın şekillenmesinde kendinden önceki örneklere nazaran bir yüzeysellik görülmektedir[432].

Side N1 Apollon ve N2 Athena Tapınakları'na ait başlıklar gösterdikleri stil özellikleri ile çok yakın benzerliklere sahiptir. Bu benzerlikler başlıkların ölçülerin de bile kendini gösterir[433].

Side'deki bu iki tapınağın ne zaman yapıldıkları konusunda çeşitli görüşler vardır. Her iki tapınağa da gerek plan gerekse yapılış ve dekorasyon yönünden en yakın benzeri Sagalassos'daki Antoninus Pius Tapınağı'dır[434]. Yapıdan ele geçmiş olan Korinth başlıklarının stili de bu benzerliği kanıtlamaktadır.

Sagalassos Antoninus Pius Tapınağı, Korinth başlıklarında da (Şek. 118) Side başlıklarında olduğu gibi kalathos güçlü bir biçimde oluşturulmuştur. Uzun yapılmış olan akanthus yapraklarından özellikle üst sıra akanthus yapraklarının damarlarını oluşturan kanallar bu başlıkta da kalın ve derin olarak işlenmişlerdir. Fazlaca tahrip olmuş başlıklarda görmek zor olsa da ortadaki üst akanthus yaprağının arkasındaki küçük bir destek yaprağından abakus çiçeğinin sapı çıkar. Kalathos yüzeyinde güçlü bir şekilde görülebilen kaulisler küçük birer prizma biçimindedirler[435]. Kaulis çanaklarının Pergamon Traianus Tapınağı kaulis çanaklarına göre daha yukarıda işlendiği görülmektedir. Heliksler önemli ölçüde tahrip olmuş olmasına karşın izlerden anlaşıldığı kadarıyla oldukça özenli bir işçiliğe sahiptirler. Bu başlıkta önceki örneklerden farklı olarak abakus çiçeğinin sapı alt akanthus sırası yapraklarının üstünde, küçük ek bir akanthus yaprağı görünümündeki ekstra bir yaprağın arkasından yükselir. Bu yaprakların daha basit bir varyasyonu Side Tykhe Tapınağı başlıklarında görülür (Şek. 120)[436].

Bu gözle görünür değişim Hadrianus döneminin son yılları ve Antoninus Pius döneminin başlangıcına tarihlenen Sagalassos E1 Bazilikası'nın doğu bölümündeki

[432] Mansel, Side, s. 132; İdil, Korinth, s. 25-26; Başaran, Kompozit, s. 24
[433] İdil, Korinth, s. 26
[434] İdil, Korinth, s. 26; Vandeput, ss. 64-77
[435] İdil, Korinth, s. 26
[436] Max Wegner, "Bauschmuck von Side", **Jale İnan Armağanı**, (Ed. N. Başgelen-M. Lugal), Arkeoloji ve Sanat Yayınları İstanbul, 1989, s. 161; Vandeput, s. 172

pilaster başlıklarda (Şek. 121) daha belirgin bir şekilde görülmektedir[437]. Bu başlıklarda akanthus yaprakları kalathosun daha geniş bir bölümün kaplar ve taşıyıcı eleman olarak niteleyebileceğimiz heliks ve volütlerin alanını daraltırlar. Alt akanthus yaprakları kalathosun hemen hemen alt ucundan büyürken üst akanthus yaprakları ise, alt sıra akanthus yapraklarının aralarına yerleştirilmiş olan taş bir kısımdan yükselmektedirler. Bu pilaster başlıklarda Antoninus Pius Tapınağı başlıklarında gördüğümüz güçlü kaulislerin yerini basitçe kabartılmış yumrular haline dönüşmüştür. Abakus çiçeği sapının kılıf yaprağı artık birkaç basit dişten oluşan yaprağa dönmüştür. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler abakus ile kaulis çanağı arasında sıkışmış izlenimi verirken özellikle başlıkların önlerinde çok zayıf görünürler ve destekleme fonksiyonlarını tamamen kaybetmişlerdir[438].

Yukarda adı geçen Sagalassos binalarındaki Korinth başlıklarının arasındaki bu gelişim Anadolu'daki Korinth başlıklarının genel gelişimi için örnek olarak sayılabilir[439]. Hadrianus döneminin sonundan itibaren sadece yontmanın sertliğinde bir artış değil aynı zamanda Korinth başlığının ana elemanlarının proporsiyonlarında da bir değişim olmuştur. Dekoratif elemanların önemi artmış ve giderek yayılmış başlığın tektonik kompozisyonu ile ilgili özelliklerse tüm önemini ve işlevini yitirmiş ve hatta yok olmuştur[440].

Her ne kadar Side başlıkları ile Sagalassos Antoninus Pius Tapınağı Korinth başlıkları birbirlerine benzese de farklılıkları da mevcuttur. Başlıklar arasındaki en belirgin fark yuvarlatılmış yivli saplar gibi işlenmiş güçlü kaulislerdir. M.S. II. yüzyıla tarihlenen birçok Korinth başlığında Aphrodisias Hadrianus Hamamı başlığında (Şek. 122)[441] olduğu gibi kaulisler küçük belirsiz yumrulara dönüşmüştür. Perge Hadrianus Güney Hamamı örneklerinde (Şek. 123)[442] çok az işlenmiş

[437] Vandeput, ss. 83-84, 172, Lev. 36. 4, 37. 1
[438] Vandeput, s. 173
[439] Heilmeyer, ss. 99-101; Christoph F. Leon**, Die Bauornamentik des Trajansforums und ihre Stellung in der früh- und mittelkaiserzeitlichen Architekturdekoration Roms**, Hermann Böhlaus Nache.,Wien-Köln, 1971, s. 240; Side Tyche Tapınağı'nın başlıklarının heliksleri aynı şehirdeki N1 Apollon Tapınağı'nın başlıklarından daha az güçlü işlenmiştir ve aynı gelişimi gösterir. Bu durum Hadrianus Dönemi'ne ya da kısa bir zaman sonraya tarihlenen Aphrodisias Aphrodite Tapınağı Temenosu ve Hadrianus Hamamı başlıklarında tekrarlanır. Seyhan Doruk, "The Architecture of the Temenos", **Aphrodisias Papers. Recent Work on Architecture and Sculpture** (Ed. C. Roueché and K. Erim), Journal of Roman Archaeology, Supplementary Series, Ann Arbor, 1990, s. 74; Vandeput, Lev. 114. 3, 113. 4;
[440] Vandeput, s. 173
[441] Vandeput, Lev. 75. 1
[442] Vandeput, Lev. 105. 2

kaulisler görünürken M.S. 117-122 arasına tarihlenen Hellenistik Güney Kapı sütunlu fasadında tamamen kaybolmuşlardır. Kaulisler Perge Agorası Portikoları, Side N1 Apollon Tapınağı ve Pergamon Traianus Tapınağı başlıklarında görünürler. Ancak her zaman küçük ve baştan savmadır. Antoninus Pius tapınağı Korinth başlıklarındaki kaulisler M.S. II. yüzyıl örneklerinden ziyade M.S. I. yüzyıl örneklerine benzer. Bu yerel bir gelenek olabilir. Ancak kanıtlamak için yeterli kanıt yoktur[443].

Kalathosun tabanından büyüyen yaprakçıkların merkezi damarları kendine özgü stili nedeniyle Side N1 Apollon Tapınağı Hadrianus Dönemi içerisine tarihlenmektedir[444]. Ancak Pergamon Traianus Tapınağı ve Side N1 Apollon Tapınağı başlıklarının yaprak dilimlerinin şekillendirilmesinde matkap ile oluşturulmuş derin oyuklar Hadrianus döneminin ötesindedir[445].

Side N1 Apollon, N2 Athena ve Sagalassos Antoninus Pius Tapınakları, taşıdığı benzer süsleme özellikleri nedeniyle, A.M. Mansel'in Side tapınakları için önerdiği tarihlemeden ve Antoninus Pius Tapınağı arşitrav yazıtından yola çıkılarak birçok kaynakta M.S. II. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir[446].

Gerek Side gerekse Sagalassos Korinth başlıklarının birbirleri ve Pergamon Traianus Tapınağı Korinth başlıkları ile şekil ve akanthus yapraklarının işleniş tarzının benzerlikleri nedeniyle bu başlıkların Pergamon ekolünden taşçı ustalarının elinden çıktığı kanısının oluşmasına neden olmuştur[447].

Buraya kadar saydığımız örneklere bakarak Geç Hadrianus Dönemi ile Erken Antoninler Dönemi stil özelliklerin birbirlerinden ayırmak pek mümkün değildir. Ancak Kyzikos Korinth başlıkları arasında bu geçiş evresini verebilecek başlıklar ele geçmiştir. Büyük bir bölümü önemli ölçüde tahrip olmuş halde ele geçen Kyz'88/131 Env. No.lu başlık (Şek. 124) bu geçiş evresinde tarihlenebilecek örnekler arasındandır. Kalathos üzerine aralıklı olarak yerleştirilmiş olan alt sıra akanthus yapraklarının işlenişi kendinden önceki

[443] Vandeput, ss. 64, 172
[444] Stefan Pülz, Untersuchungen Zur Kaiserzeitlichen Bauornamentik von Didyma, **IstMitt Beiheft 35**, Tübingen, 1989 (Didyma), s. 88; Vandeput, ss. 76-77
[445] Vandeput, s. 65
[446] Son zamanlarda mimari dekorasyonundan yola çıkılarak yapılan stil kritiğine göre, tapınak Hadrianus Dönemi içerisinde inşa edilmiş, ancak O'nun zamanında bitirilemeyerek Antoninus Pius dönemi içerisinde tamamlanmış ve bu nedenle de Antoninus Pius'a adanmış olmalıdır. Vandeput, ss. 75-77
[447] Heilmeyer, s. 95; İdil, Korinth, s. 27

örneklere göre daha yalın ve monotondur. Başlık önemli ölçüde tahrip olduğu halde Akanthus yapraklarının uç kısımlarının kalathos yüzeyinden dışarı taşarak aşağıya doğru kıvrıldıklarını görmek mümkündür. Üst yaprak dizisinin hizasına kadar aşağı indirilmiş olan kaulis çanakları da Hadrianus dönemi stil özelliklerinden değildir. Bu özellikleri nedeniyle Kyz'88/131 En v. No.lu başlık Başaran tarafından Geç Hadrianus-Erken Antoninler Dönemi, geçiş evresi olarak tanımlanmıştır[448].

Pergamon Asklepieionu'nun Kuzey Salonu'nun doğu tarafından bulunan sütunların kompozit başlıklarında da (Şek. 107) genel olarak derin bir şekillenme göze çarpmaktadır. Akanthus yapraklarının işleniş stilinin de M.S. II. yüzyılın ikinci yarısına işaret eden biçimde uzun ve sivri yaprak dişlerinden oluştuğu görülmektedir. Bu başlıklara gerek şekil gerekse de stil yönünden en yakın örnekler Ephesos'taki Celsus Kütüphanesi'nin alt kat kompozit başlıklarıdır. Celsus Kütüphanesi'nin Hadrianus döneminin (M.S. 117-138) başında tamamlanmış olduğu göre onun başlıklarından daha gelişmiş bir stile sahip olan Pergamon Asklepieionu'ndaki kompozit başlıklar için önerilebilecek olan en geç tarih M.S. II. yüzyılın ortaları olmalıdır[449].

Yukarıda saydığımız ve Batı Anadolu'da genellikle Pergamon ve Ephesos'ta yoğunlaşan bu kompozit başlıklar gerek şekilleri, gerekse başlık öğelerinin işlenişleri yönünden ortak stil özellikleri göstermektedirler. Buradan yola çıkarak Heilmeyer bu stil içerisindeki başlıkları Pergamon-Ephesos Dekorasyon Okulu adını verdiği bir okulun taşçı ustaları tarafından yapıldığını ileri sürmektedir[450]. İdil ise burada çalışan yerel atölyelerin varlığından söz ederek bu taşçı ustalarının Roma stili etkisinde kaldığını da dile getirir[451]. Antoninler döneminde de faal olduğu anlaşılan bu atölyelerin eserlerini Ephesos Vedius Gymnasiumu'nun Palestrası'nda ve İmparator Salonu'nda, Pergamon'da ise Asklepieion'daki Büyük Latrina'da ve Zeus Asklepieios Tapınağı'nda görmek mümkündür. Vedius Gymnasiumu'nun Palestrası'nda bulunan başlıklar (Şek. 125)[452] ile İmparator Salonu'ndaki başlıklar (Şek. 126)[453] kompozit tarzda imal

[448] Başaran, Kyzikos, s. 10, Res. 7
[449] İdil, Korinth, ss. 21-22
[450] Heilmeyer, ss. 93-97
[451] İdil, Korinth, s. 22, Dnt. 63
[452] Heilmeyer, s. 96, Dnt. 382; İdil, Korinth, s. 22, Lev. 10.4

edilmişlerdir. Bu kompozit başlıklar gerek başlık öğelerinin işlenişi gerekse şekil yönünden yukarıda incelediğimiz başlıklara benzemekle beraber M.S. II. yüzyılın ikinci yarısına işaret eden akanthus stilini gösteren yaprakları ile de Antoninler dönemi içine tarihlenmektedirler. Vedius Gymnasiumu yazıtlarına göre M.S. 147-151 yıllarında Publius Vedius Antoninus tarafından inşa ettirilmiş ve tanrıça Artemis ile imparator Antoninus Pius'a adanmıştır[454].

Kyzikos'ta bahsettiğimiz bu dönem için oldukça iyi örnekler mevcuttur. Bu Korinth başlıklarına daha önce verdiğimiz örneklerin daha gelişkin bir halini Kyzikos'tan götürülmüş Edincik'teki Kyz'89/Ed.2 Env. No.lu başlıkta görmek mümkündür (Şek. 127)[455]. Kalathos tabanına aralıklarla yerleştirilmiş olan akanthus yapraklarının fazla derin oyulmayan kanalı damarlarla belirtilmiş, yapraklar ise yayvanlaşmıştır. Bunun sonucu olarak da ışık-gölge etkisi oldukça azalmıştır. Helikslerin arası bezemesiz bırakılarak ince kıvrımlardan soyutlanmış ve ortada bir düğmeye bağlanmıştır. Kaulis çanağının iç çanak yaprak kıvrımları kalathosun orta bölümünde birleşmiştir. Bu birleşim noktasından yükselen abakus çiçeğinin sapı ince bir ip görünümünü almıştır. Kalathos yüzeyinde çok fazla doldurma motif kullanılmadığı ve yer yer boşlukların olduğu göze çarpmaktadır. Kaulislerin ise Stratonikeia başlığında (Şek. 110)[456] izlenen bezemedeki etkili görünümü kaybolmuştur. Kyz'89/Ed.2 Env. No.lu başlık ile Ephesos Vedius Gymnasiumu başlıklarını karşılaştırdığımızda, Barok yapının öğelere egemenliği kolaylıkla izlenebilmektedir. Her iki başlıkta da görülebilen özellikler arasında, akanthus yapraklarının kalathos üzerindeki yerleşimi, yaprak damarlarının dar işlenişi, yaprak dişlerinin sivrilmesi ve yer yer birbirleriyle bağlanarak küçük kapalı boşlukların oluşması gibi unsurları sayabiliriz. Kyz'89/Ed.2 Env. No.lu başlığı için M.S. II. yüzyılın ortalarından hemen önceki bir aralığa tarihlemek doğru olacaktır[457].

Kyzikos'ta aynı döneme tarihlenen bir diğer örnek ise, Hamamlı'da bulunmuş olan Kyz'91/Ham. 1 Env. No.lu başlıktır (Şek. 128). Başlığın köşelerindeki akanthus yapraklarının arasına yaprak tomurcukları yerleştirilmiştir. Stil açısından

---

[453] Heilmeyer, s. 96; İdil, Korinth, s. 22-23, Lev. 11.1
[454] İdil, Korinth, s. 22, Dnt. 66; Strocka, IstMitt, 302; Edmund Thomas, **Monumentality and the Roman Empire: Architecture in the Antonine Age**, Oxford University Press, Oxford; New York, 2007, s. 135, Res. 123
[455] Başaran, Kyzikos, s. 10, Res. 8
[456] İdil, Korinth, s. 32, Lev. 14.2; İdil, Stratonikeia, s. 482, Lev. 277
[457] Başaran, Kyzikos, ss. 10-11, Res. 8

Kyz'89/Ed.2 Env. No.lu başlık ile benzer öğelere sahip olan Hamamlı başlığında, akanthus yapraklarının işlenişi ve yaprak dişlerinin birbirleri ile olan bağlantıları sonucunda oluşan kapalı boşlukların yer yer belirtilmesi bu döneme özgüdür[458].

Kyz'88/32 Env. No.lu Korinth başlık parçası (Şek. 129); Kyz'89/Ed.2 (Şek. 127) ve Kyz'91/Ham. 1 Env. No.lu (Şek. 128) başlıklar ve Stratonikeia başlığına (Şek. 110)[459] nazaran daha gelişkin özellikler sergiler. Başlık kompozisyonunda, birbiri ardına çıkan ve kalathos yüzeyini tamamıyla kaplayan akanthus yaprakları oldukça dikkat çekicidir. Akanthus yapraklarının uçları yuvarlatılmış ve derin kanallarla belirtilmiştir. Yaprak dilimleriyle yaprak dişleri arasında küçük kapalı alanlar oluşmuştur. Başlığın köşe volütleri kırıktır. Bu volütlerin sapına bağlı kengerleşmiş yarım palmet, Antoninler döneminden önce görülmeyen bir özelliktir. Orta akanthustan çıkan ve abakus altında düğümlenen çiçek sapı da bu yenilikler arasında sayılabilir. Bu tür düğümler sunaklar üzerinde de görülebilmektedir[460]. Bu başlıkla beraber daha önce incelediğimiz örneklerde Hadrianus Dönemi'nin gösterişli yapı öğelerinin yavaş yavaş yok olarak temel özelliklerini kaybettiğini görmekteyiz. Buna göre: birinci ve ikinci sıra akanthus yapraklarının birbirinin içine girmiş kompozisyonunda yaprak damarları derinliklerini yitirmiştir ve yüzeysellik ön plana çıkmıştır. Aphrodisias Hamamı'ndan ele geçen bir Korinth başlığında da[461] benzer özellikleri görmek mümkündür. Akanthuslar üçlü yaprak dilimlerinden oluşmakta olup, derin oyulmuş orta damarlar, yaprak çanaklarının uçlarına doğru yüzeyselleşmekte ve kılcal yapı kazanmaktadır. Bu yüzeysellik yaprakların uçlarında kendini kabaca yuvarlak bitimli şekli ile göstermektedir. Kyzikos ve Aphrodisias Hamamı başlıkları Hadrianus Dönemi ve hemen sonrasında görülen zengin görünümlü, ışık-gölge oyunlarına neden olan ağaçsı yapı yalınlaşmış, en önemlisi de yaprakların dilim sayıları da azalmıştır. Bu bilgiler ışığında Kyz'88/32 başlığı Erken Antoninler dönemi içinde bir zaman aralığına tarihlenebilir[462].

---

[458] Başaran, Kyzikos, s. 11, Res. 9
[459] İdil, Korinth, s. 32, Lev. 14.2; İdil, Stratonikeia, s. 482, Lev. 277
[460] Düğüm motifi için bkz. Mükerrem (Usman) Anad(b)olu, "Batı Anadolu'da Bulunan Hellenistik Çağ ve Roma İmparatorluk Çağı Girland (Askı)lı Sunakları", **Arkeoloji Sanat Tarihi Dergisi**, Sayı 3, 1984, (Girland), ss. 1-17, Lev. 1-16. Yazarın soyadı yayında "Anabolu" yerine "Anadolu" olarak yazıldığından yukarıdaki kullanım tercih edilmiştir.
[461] Leon**,** s. 239, Lev. 92.4
[462] Başaran, Kyzikos, ss. 11-12

Kyzikos Hadrianus Tapınağı, Roma Dönemi'nde Anadolu'da inşa edilmiş en büyük tapınaktır[463]. Önemli ölçüde tahrip olan tapınağın Korinth başlıklarından geriye, tapınağın Korinth düzeninde olduğunu söylememize yardımcı olacak birkaç akanthus yaprağı parçası dışında pek bir buluntunun kalmadığı düşünülüyordu[464]. 1989-1996 yılları arasında kentte kazılar yapan Abdullah YAYLALI'nın elde ettiği bulgular[465] ile bulunan başlığın verileri örtüşmektedir. 1989-1996 kazıları sırasında ele geçen mimari parçalar 1991 yılında Nurettin KOÇHAN tarafından "Kyzikos 1989 Kazısı Hadrian Tapınağı Mimari Bezemeleri" başlıklı makalede yayımlanmıştır[466]. Koçhan'a göre Kyz'89/111 ve 118 Env. No.lu[467] akanthus yaprağı parçaları (Şek. 130), Yaprak dilimleri arasındaki boşlukların su damlası biçiminde işlenmesi Ephesos Hadrianus Tapınağı anta başlığına (Şek. 113)[468] benzemesine karşın, akanthus yapraklarının uzun ve sivri işlenmeleri nedeniyle Pergamon Kızıl Avlu (Şek. 98)[469] ile Asklepieion Kuzey Salonu'daki başlıkların (Şek. 107)[470] stiline daha çok benzemektedir[471]. Kzykos'tan ele geçen ve yine Hadrianus Tapınağı Korinth başlık parçası olarak düşünülen Kyz'89/9 Env. No.lu parça, ilk bakışta derin oyulmuş yaprak dilimleri ve damla biçimli boşlukları ile dikkati çekmektedir. Bu stil Antoninler döneminin başlangıç özelliği olarak Pergamon Kızıl Avlu Konsolunda[472] da gözlenir[473]. Kyz'89/112 Env. No.lu akanthus yaprağı ise (Şek. 131), yaprakların uzun ve sivri uçlu olmaları, yaprak damarlarının derin işlenmeleri Ephesos Serapis

[463] Reşit Mazhar Ertüzün, **Kapıdağ Yarımadası ve Çevresindeki Adalar**, İstanbul, 1998, s. 128.
[464] Nurettin Koçhan, "Kyzikos 1989 Kazısı Hadrian Tapınağı Mimari Bezemeleri", **Türk Arkeoloji Dergisi**, Sayı: 29, 1991 (TAD), s. 122; Nurettin Koçhan-Korkmaz Meral, "Kyzikos 2008", **31. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Denizli, 25-29.05.2009,Ankara-2010, (31.KST), s. 53; Oldukça kaliteli mermerleri nedeniyle adeta mermer ve kireç ocağı işlevi gören bu yapıdan günümüze büyük boyutlu parçalar nadiren ulaşmıştır. Kazı ekibi tarafından tapınak yakınlarında tespit edilen kireç kuyuları da bu tahribi kanıtlar niteliktedir. Nurettin Koçhan, "Kyzikos, Hellespontus'da Bir Eyalet Merkezi", **Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 31, 2013, (Hellespontus), s. 80
[465] Abdullah Yaylalı, "Kyzikos 1996 Arkeolojik Kazıları", **19. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 1998, ss. 367-389, ss. 367-389
[466] Koçhan, TAD, ss. 119-131
[467] Koçhan, TAD, s. 125, Res. 8-9
[468] Heilmeyer, s. 87, 99, Lev. 25, 2; İdil, Korinth, s. 14, Lev. 7, 4
[469] Heilmeyer, s. 90, Lev. 26, 4; İdil, Korinth, s, 16, Lev. 8,3
[470] Heilmeyer, ss. 94 vd., Lev. 28, 3. 4; Strocka, Celsus, s. 899, Lev. 288; İdil, Korinth, s. 21, Lev. 10, 2. 3
[471] Koçhan'a göre Kyz'89/92 ve 105 Env. No.lu akanthus yaprak parçaları da aynı özellikleri göstermektedir. Koçhan, TAD, s. 125, Res. 10-11
[472] Heilmeyer, s. 90, Lev. 26, 4; İdil, Korinth, s, 16, Lev. 8,3
[473] Başaran, Kyzikos, s. 12, Res. 11

(Mouseion) Tapınağı[474] ve Pergamon Asklepieion Tapınağı pilaster başlıklarıyla[475] karşılaştırılabilir[476]. 2013 yılına gelindiğinde ise Doç. Dr. Nurettin Koçhan başkanlığında yürütülen kazılar sonucunda iyi korunmuş büyük boyutlu Korinth başlığı bulunmuştur (Şek. 132)[477]. Başlık 2.50 m. yükseklik, 1.90 m. alt çap ve 2.80 m. korunan abakus genişliği ile antik dönemin en büyük Korinth başlığı olarak tanımlanmaktadır[478]. Bu başlık ile Koçhan'ın "Kyzikos 1989 Kazısı Hadrian Tapınağı Mimari Bezemeleri" adlı makalesinde yaptığı tespitler örtüşmektedir. Başlıkta sivri ters külah biçimli burgulu kaulisleri ve yaprak çelenkli düğümleri ile Rohmann'ın sınıflandırmasına göre[479] Pergamon Traianus Tapınağı Kat. No. A21 Korinth başlıklarına (Şek. 133) benzemektedir. Kaulislere bağlanan iki dilimli kaulis çanakları başlığın yaprak stiline uymaktadır. İç çanak yaprakları başlığın merkezine doğru uzanırlar. Kaulis çanağından çıkan heliks sapları kaulis iç çanak yaprağı ile kalathos dudağı arasında açık bir sarmal yapar. Kaulis dış çanak yaprağı, volüt sapları ve volütler kırılmıştır. Abakus levhası altta lesbos kymationu ve üste ion kymationu ile bezenmiştir. Abakus levhasının ortasında bulunan abakus çiçeğinin sapı heliksler ve kaulis iç çanak yaprağı arasından üst akanthus çelenginin merkezindeki yaprağın üzerine değin uzanmaktadır.

Bir başka Kyzikos örneği olan ve Edincik'te bulunan Kyz'88/Ed.3 Env. No.lu Korinth başlığında (Şek. 134) şu ana kadar saydığımız özelliklerin biraz daha gelişkin bir stil ile yapıldığı görülür. Örneğin Kyz'88/32 başlığı (Şek. 129) ile yapılan karşılaştırmada; akanthus yapraklarının kalathos üzerindeki dizilimi ve yaprak aralarında oluşturulan uçları kapalı boşluklar, yaprak dilimlerinin birbirlerinden dar kanallar ile ayrılması ve yaprak uçlarının işlenişindeki yüzeyselliğin benzerlik gösterdiğini söyleyebiliriz. Volüt sapının kaulis içerisinden çıkması Kyz'88/Ed.3 başlığından daha yüzeysel verilmiş ve buna bağlı olan heliksin bir boynuz-yaprak şeklinde gösterilmesi ise bir yenilik olarak karşımıza çıkmıştır.

[474] Heilmeyer, s. 100, Lev. 33, 2; İdil, Korinth, s. 30, Lev. 14, 1;
[475] İdil, Korinth, s. 23, Lev. 11, 3
[476] Koçhan, TAD, s. 125, Res. 12
[477] Koçhan, Hellespontus, s. 81, Foto. 4.
[478] Nurettin Koçhan ve Korkmaz Meral, "Kyzikos 2013", **36.Kazı Sonuçları Toplantısı** 1. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Gaziantep, 02-06 Haziran 2014, Ankara, 2014, s. 194; Nurettin Koçhan ve Korkmaz Meral, "İkinci Dönem Kyzikos Kazıları 2006-2013", **Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40. Yılı**, Ed. Hasan Kasapoğlu-Mehmet Ali Yılmaz, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara, 2014, (Kyzikos), s. 235
[479] Jens Rohmann, **Die Kapitellproduktion der Römischen Kaiserzeit in Pergamon**, Pergamenische Forschungen, Bd. 10, W. de Gruyter, Berlin-New York, 1998, ss. 13, 19, Taf. 10.1

Üst akanthus yaprak sırası ile abakus levhası arasında kalan kısıtlı alan içinde sıkışan helikslerin arasından geçen ve abakus çiçeğinin sapı kalınlaşmış, abakus çiçeği ise irileşmiştir. Miletos Agora Kapısı başlığıyla (Şek. 135)[480] Kyz'88/Ed.3 başlığı abakus profili ve abakus çiçeğinin işlenişi stil olarak paraleldir. Bu başlık üzerinde belirlenen bu yeniliklerin doğrultusunda, başlığı Erken Antoninler dönemine tarihlemek doğru olacaktır[481].

Erdek Açıkhava Müzesi'ndeki Kyz'88/113 Env. No.lu konsol (Şek. 136)[482] dönemin gelişen stilini yansıtması açısından önem taşır. Konsol altındaki akanthus yaprağı ile Kyz'88/Ed.3 başlığının akanthus yaprağı arasında önemli ölçüde benzerlik söz konusudur. Her iki başlıkta da akanthuslar derin ve dar damarlı olarak işlenmiştir. Geniş oygulu yaprak işlenişi ve yaprak dilimleri arasında oluşturulan kapalı ve geniş boşluklar erken evre Antoninler dönemi özellikleridir. Pergamon Kızıl Avlu konsolu[483] ile benzerlik gösteren Kyz'88/113 konsolu damla biçimli ara boşluklar iyice genişlemiştir. Heilmeyer tarafından önerilen[484] ve İdil'in de katıldığı[485] yaprak dişlerin şematik sıralanması ile bunların bir dairenin çeyreğini doldurmaları ve sivrilmiş olmaları olgusu M.S. II. yüzyıl özelliğidir ve Kyz'88/113 konsolu akanthus yaprağı için de geçerlidir. Bu bilgiler ışığında Kyz'88/113 Env. No.lu konsol M.S. II. yüzyılın ortasından sonraya tarihlenmelidir[486].

Kyzikos Korinth başlıklarına bir diğer örnek ise Kyz'89/Ed.4 Env. No.lu başlıktır (Şek. 137)[487]. Bu başlıkta Antoninler dönemi başları için belirlenen stil özelliklerinin daha gelişkin halini görmek mümkündür. Kalathos tabanına aralıklı olarak dizilmiş olan birinci sıra akanthus yaprakları oldukça aşınmış olmasına karşın, derin kanallar ve sivri yaprak dişleri halen görülebilmektedir. Kyz'89/Ed.4 başlığında görülen bu yeni stilde akanthus yaprağı uçları sivri ve yüzeysel işlenmiştir. Alt sıra akanthus yapraklarının yaprak dişleri arasında oluşturulan kapalı

[480] Bkz. Börker, s. 127; Heilmeyer, s. 104; İdil, Korinth, s. 33, Lev. 15, 2
[481] Başaran, Kyzikos, ss. 12-13, Res. 12
[482] Başaran, Kyzikos, s. 13. Res. 13
[483] Heilmeyer, Lev. 26, 4; İdil, Korinth, Lev. 8, 3
[484] Heilmeyer, s. 90
[485] İdil, Korinth, s. 16
[486] Başaran, Kyzikos, s. 13
[487] Başaran, Kyzikos, s. 13, Res. 14

dar boşluklar kendinden önceki örnekleri az da olsa aşmıştır. Sonuç olarak Kyz'89/Ed.4 başlığı M.S. II. yüzyılın ortalarından hemen sonraya tarihlenmelidir[488].

Pergamon Asklepieionu'nun Büyük Latrinasına ait olan Korinth başlığı (Şek. 138) oldukça gösterişli dekorasyonu ile dikkat çekmektedir. Kalathos kısmı geniş olan başlıkta alt akanthus yapraklarının arasındaki bir taş kısımdan üst akanthus yapraklarının sapları yükselir. Yaprakların üzerinde ince ve derin işlenmiş kanallar göze çarpar. Akanthus yapraklarının üst kısımları kalathos gövdesinden ayrılarak fazlaca sarktıkları görülmektedir. Başlık boyu ile paralel olarak uzun işlenmiş olan akanthus yapraklarının işçilikleri ağır ve sert bir izlenim uyandırır. Kaulis, kalathostan belli belirsiz bir taş çıkıntısı ile yükselir. Akanthus yapraklarının normalden daha uzun işlenmesi sonucunda heliksler ve volütlere ayrılan alan daralmış olması nedeniyle dekoratif bir özellik kazanmışlar ve yatay bir düzlemde çok ince olarak işlenmişlerdir. Abakus levhasının ortasında yer alan abakus çiçeğinin ince sapı orta bölümdeki üst akanthus yaprağının arkasından çıkar ve hafifçe kıvrılarak helikslerin arasından yükselir. Düzgün ve derin işlenmiş olan kalathos dudağının üzerinde güzel bir profil gösteren abakus levhası bulunur[489].

Pergamon Asklepieionu'nun büyük latrinasına ait olan Korinth başlığı ilk bakıldığında çok süslü bir tarzda yapıldığı izlenimi vermesine karşın genel görünüşünde bir kuruluk göstermektedir. M.S. II. yüzyılın 2. yarısında görülen akanthus yaprağı stili bu başlıkta daha ağır ve donuk bir biçimde görülmektedir. Bu stil özelliği nedeniyle de M.S. II. yüzyılın ortalarından daha sonraki bir döneme, olasılıkla da Antoninus Pius dönemi içine tarihlenmelidir[490].

Pergamon Asklepieionu'nun büyük latrinasında görülen bu yüzeysel dekorasyona bir diğer örnek ise Pergamon'daki Asklepios Tapınağı'ndan ele geçmiş olan büyük boyutlu bir köşe pilaster başlığı parçasıdır (Şek. 139). Pilaster başlıkta akanthus yapraklarının alt dişlerinin yanlarda birbirlerine temas ettiği görülmektedir. Kaulis bu pilaster başlıkta da kalathos yüzeyinden hafifçe ayrılan bir taş çıkıntısı halindedir. Volüt ve heliks Asklepieion'daki büyük latrinanın başlığına nazaran daha az yatay, fakat daha kaba bir biçimde yapılmıştır. Kalathos adeta özensizce

[488] Başaran, Kyzikos, ss. 13-14
[489] Heilmeyer, s. 96, Dnt. 381; İdil, Korinth, s. 23, Lev. 11.2
[490] İdil, Korinth, s. 23

şekillendirilmiş olup, başlık öğelerinin tutunduğu bir zemin işlevi görmektedir. Bu özensizlik başlığın tümüne hâkimdir[491].

Pergamon Asklepieionu, Zeus-Asklepios Tapınağı M.S. II. yüzyılın ortalarında Roma'daki Pantheon örneği göz önünde bulundurularak M.S. 142 yılında konsül olan L. Cuspius Pactumeius Rufinus tarafından inşa ettirilmiştir[492]. Bu köşe pilaster parçası da yapı ile olan ilişkisi nedeniyle M.S. II. yüzyılın 2. yarısından sonraki ilk on yılı içine tarihlenmelidir[493].

Buraya kadar incelediğimiz ve büyük bir çoğunluğu Batı Anadolu'dan ele geçen Korinth başlıkları Pergamon merkezli bir ekolün ve bu okul ile ilişkili Ephesos merkezli atölyelerin yaratılarıdır. Batı Anadolu'da "Pergamaon-Ephesos Dekorasyon Okulu" başlığı altında toplanan bu özgün stilin Hadrianus Dönemi ile Antoninler Dönemi başlarında Yunanistan ve İtalya'da benzer örneklerin ele geçmesi nedeniyle stilin ihraç edildiğini söylemek de mümkündür. Bahsi geçen merkezlerde ya Batı Anadolulu ustalar çalışmış ya da başlıkların kendisi ihraç edilmiş olmalıdır[494].

4.7. APHRODİSİAS DEKORASYON OKULU (Tablo 1)

M.S. II. yüzyılın ortalarından başlayarak Aphrodisias'ta bir grup başlığın değişik bir stil gösterdiği görülmektedir. M.S. II. yüzyılın 2. yarısına ait olan ve sonradan Bazilikaya çevrilen Bazilika A'da[495] bulunan kompozit başlıklar (Şek. 140)[496] genel görünümleri ile basık ve geniştirler. Kalathosun alt kısmını çevreleyen yaprakların alt uçlarının dişlerinin birbirleri ile birleştiği, diğer diagonal ve dikey yaprak dişlerinin ise çok sıkı bir şekilde bir arada oldukları görülmektedir[497]. Üst sıra akanthus yaprakları alt sıra akanthus yapraklarının arasındaki kalathosun taş yüzeyinden filizlenirler. Bu başlığın ekhinusunu inci dizisi ve derince oyulmuş Ion kymationu süslemektedir. Ekhinus genişçe yuvarlak bir kavis yaprak öne doğru çıkar

[491] İdil, Korinth, ss.23-24, Lev. 11.3
[492] Strocka, IstMitt, s. 306; Ekrem Akurgal, **Anadolu Uygarlıkları**, 6. baskı, Net Turistik Yayınlar A.Ş., İstanbul, 1998, (Anadolu), s. 285; Thomas, ss. 97-100;
[493] İdil, Korinth, s. 24
[494] Heilmeyer, ss. 95-96; İdil, Korinth, s. 27
[495] Vandeput, s. 39
[496] Heilmeyer, s. 98, Lev. 32. 1, 2; İdil, Korinth, s. 27, Lev. 12, 4; 13, 1, Dnt. 83; Başaran, Kompozit, s. 29; Vandeput, s. 173
[497] Başlığın akanthus yapraklarının stili, Ephesos Liman Caddesi'nde buluna bir kompozit başlık (EFES 5A) ile paralellik göstermektedir. Başaran, Kompozit, s. 29, Res. 26

ve altında düzgün bir profil gösteren kalathos dudağı bulunur. Kalathosun üst kesiminde, dudağının altında bulunan boşluğa zambak biçimli bitki bezekleri işlenmiştir. Volütler geniş kanallıdırlar ve bunların iç köşelerinden çıkan ve her biri üçer yapraktan oluşan palmet çiçekleri ise ekhinusu süsleyen Ion kymationuna kadar uzanmaktadır. Abakus levhasının ortasında abakus çiçeğine de yer verilmiştir[498].

Miletos'taki M.S. 160-170 yıllarına tarihlenen Faustina Hamamlarının palestrasına ait olan bir kompozit başlık (Şek. 141)[499] genel görüntüsündeki basık ve geniş şekli ile dikkati çekmektedir. Çift sıra akanthus yaprak ile kaplanan kalathosun alt sıra akanthus yapraklarında bölünme ve parçalanma artmıştır. Yaprak dilimleri arasındaki kanallar matkabın etkin kullanımı ile derin oyuklar halini almıştır. Bu başlıkta da alt akanthus yapraklarının alt dişlerinin birbirleriyle ince ip benzeri silmeler ile birleştiği görülmektedir. Kalathos yüzeyinin hemen hemen tamamı akanthus yaprakları ile kaplandığı, hatta üst akanthus yapraklarının neredeyse urgan silme ile süslenmiş kalathos dudağına kadar uzandığı görülmektedir. Ekhinus bu başlıkta da ön plandadır ve yine geniş dairesel bir kavis yapar. Üzerinde derin oyulmuş Ion kymationu bezemesine yer verilmiştir. Volütler matkap yardımı ile derin ve geniş kanallı oyulmuşlardır. Volütlerin iç köşelerinden çıkan palmet çiçeklerinin Ion kymationuna dayandıkları görülmektedir. Ortasında abakus çiçeğinin görüldüğü abakus levhası oldukça düzgün bir biçimde şekillendirilmiştir[500].

Miletos Delphinion'un Salonu'na ait olan bir kompozit başlık (Şek. 142)[501] da daha önce bahsettiğimiz iki örnek gibi basık ve geniş şekli ile aynı stil özelliklerini göstermektedir. Bu başlıkta da alt sıra akanthus yapraklarının alt uçlarının dişleri birbirleri ile birleşmektedir. Yalnız diğer örneklerden farklı olarak bu yaprak dişleri biraz daha kalın ve kısa işlenmişlerdir. Yine Ekhinus geniş ve yuvarlak bir kavisle öne çıkmıştır ve üzerinde Ion kymationu bezemesine yer verilmiştir. Başlığın köşelerinde volütler düzgün ve güçlü bir biçimde geniş kanallı olarak oluşturulmuştur. Yine volütlerin iç köşelerinden çıkan üç yapraklı palmet

[498] Heilmeyer, s. 98; İdil, Korinth, ss. 27-28
[499] Heilmeyer, s. 100, Lev. 32, 3, Dnt. 393; İdil, Korinth, s. 28, Lev. 13, 2, Dnt, 84; Vandeput, s. 100, Lev. 97, 3
[500] Heilmeyer, s. 100; İdil, Korinth, s. 28; Başaran, Kompozit, ss. 32-33. Başaran bu başlık grubunu Severuslar döneminin başlarına tarihlemektedir. Vandeput, ss. 100, 104, 126; Mohammad Nassar, "Composite Capitals on Hadrian's Gates During Roman Period: A Preliminary Study", **Mediterranean Archaeology and Archaeometry**, Vol. 8, No. 2, 2008 s. 9
[501] Heilmeyer, s. 100, Lev. 32, 4, Dnt. 394; İdil, Korinth, s. 28, Lev. 13, 3; Başaran, Kompozit, s. 30

çiçekleri bu başlıkta da Ion kymationuna değin uzanmaktadır. Diğer iki başlıkta görülen ve Ion kymationunun hemen altında yer alan inci dizisi ya da urgan silme bezemesi bu başlıkta kaybolmuştur. Düzgün bir biçimde şekillendirilen abakus levhasının ortasında dört yapraktan oluşan ve genişçe açılmış abakus çiçeği de görülebilmektedir[502].

Bu bölümde incelenen üç kompozit başlık stil özellikleri bakımından paralellik göstermektedirler. Her üç başlığın da basık ve geniş bir görünüme sahiptirler. Kalathosun tamamını kaplayan, bir dairenin dörtte birini dolduran akanthus yaprak dilimleri sivri yaprak dişlerine sahiptirler ve alt yaprak uçları birbirlerine temas etmektedir. Ekhinusu süsleyen derin oyulmuş Ion kymationu bezemesinin bir yay çizerek öne doğru çıkar. Bu benzer özellikler nedeniyle başlıkların bir dekorasyon birliği içinde olduğunu, bu sebeple de bir dekorasyon okulunun yaratısı olduğunu söylemek mümkündür. Heilmeyer, başlıkların Miletos ile Aphrodisias'ta bulunmuş olmalarını önemli mermer ocaklarına sahip olan ve Aphrodisias kentinde faaliyet gösteren bir okul ile açıklamaktadır[503]. Aphrodisias yapı dekorasyon okulunun Severuslar Döneminde Kuzey Afrika'da Lept(c)is Magna'da da çalıştığı düşünülmektedir[504]. Gerçekten de Aphrodisias'ta bulunan heykeltıraşlık okulunun imzasına sahip eserlere Yunanistan ve Roma'nın birçok merkezinde rastlamak mümkündür. Aphrodisias ve Leptis Magna'daki heykeltıraşlık eserlerinin birbirlerine çok yakın ilişkide olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Bu benzer öğeleri Leptis Magna Forum Portikoları'nı süsleyen Gorgo ve Nereid madalyonları Aphrodisias Hadrianus Hamamları Medusa ve Minotauros süslemeleri ile benzerlik göstermektedir[505].

Aphrodisias Dekorasyon Okulu yaratısı olarak tanımlanan bu başlıklar stil özellikleri nedeniyle M.S. II. yüzyılın 3. çeyreğine ile yüzyıl sonlarına tarihlenmektedir. Ayrıca Miletos Faustina Hamamları'nın İmparator Marcus

[502] Heilmeyer, s. 100; İdil, Korinth, ss. 28-29; Başaran, Kompozit, s. 30; Nassar, s. 9
[503] Heilmeyer, s. 97
[504] Maria Floriani Squarciapino, **La Scuola di Afrodisia**, Governatorato di Roma, Roma, 1943, 80-100'den aktaran İdil, Korinth, s. 29
[505] John Bryan Ward-Perkins, "Severan Art and Architecture at Lepcis Magna", **The Journal of Roman Studies**, Vol. 38, Parts 1 and 2, 1948, (JRS), s. 74

Aurelius'un (M.S. 161-180) karısı II. Faustina tarafından inşa ettirildiği yazıtlarından anlaşılmaktadır[506]. Palestrada bulunan kompozit başlık da bu yazıt ve stili nedeniyle M.S. 160-170 yılları arasına ait olmalıdır[507].

Aphrodisias ve Miletos örnekleri ile paralellik gösteren bir diğer örnek ise Ephesos Doğu Gymnasiumu'nun iç bölümüne ait olan kompozit düzendeki pilaster başlıktır (Şek. 143)[508]. Bu başlıkta kendinden önceki örneklerde de olduğu gibi basık ve geniş bir görünüm hâkimdir. Ayrıca diğer süsleme öğelerinin işlenişi nedeniyle de Aphrodisias okulunu stilini göstermektedir. Özellikle akanthus yapraklarında görülen derin kanallar ve üst sıra akanthusların dış yaprak dilimlerinde görülen bütünleşme, Ekhinus üzerindeki Ion kymationunun yumurta bezemelerinin daha derin oyulması ile zeminden tümüyle ayrılması, kalathos dudağını süsleyen urgan silmesinin dilimlenmesi, volütlerin salyangoz kabuğu gibi sarmallar yaparak dışa taşırılması hem Aphrodisias okulunun hem de Antoninler Dönemi'nin özelliklerindendir. Doğu Gymnasiumu, yazıtlarından anlaşıldığı üzere, ünlü Ephesos'lu sofist ve hayırsever Flavius Damianus'un karısı Vedia Phaedrina adına yaptırılmıştır ve M.S. II. yüzyılın sonlarına tarihlendiği düşünülmektedir[509]. Başlık stil özellikleri ile de bu tarihleri doğrulamaktadır[510].

Ephesos Serapis (Mouseion) Tapınağı'nın iç bölümüne ait olan Korinth düzenindeki pilaster başlık da (Şek. 144)[511] zengin dekorasyonu nedeniyle Aphrodisias Okulu'nun üretimi, olarak düşünülmektedir. Kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprağı kaplar. Kaulisler küçük birer prizma şeklinde işlenmişlerdir. Üst akanthus yaprak sırası ile heliks ve volütlerin üstleri de zambak biçimli bitki

---

[506] Akurgal, Anadolu, s. 381

[507] Vandeput, s. 101; İbrahim Hakan Mert, **Untersuchungen zur hellenistischen und kaiserzeitlichen Bauornamentik von Stratonikeia**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Philosophischen Fakultät der Universität zu Köln, 1998, (Stratonikeia), s. 219; V. İdil ise başlıkları M.S. 170-180 yılları arasına tarihlemektedir. İdil, Korinth, s. 29

[508] Heilmeyer, s. 96, Lev. 33, 1 Dnt. 379; İdil, Korinth, s. 29, Lev. 13, 4; Nassar, s. 9

[509] Akurgal, Anadolu, s. 346; Stefan Cramme, **Die Bedeutung des Euergetismus für die Finanzierung städtischer Aufgaben in der Provinz Asia**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Der Philosophischen Fakultät der Universität zu Köln, Köln, 2001, s. 160; Sviatoslav Dmitriev**, City Government in Hellenistic and Roman Asia Minor,** Oxford University Press, New York, 2005, s. 284. Yapıda Flavius Damianus'un bir heykeli de bulunmuştur. Heykel için bkz. Fikret K. Yegül, A "Study in Architectural Iconography: Kaisersaal and the Imperial Cult", **The Art Bulletin**, Vol. 64, No. 1, 1982, (Kaisersaal), s. 11, Res. 9-10; Sheila Dillon, "The portraits of a civic benefactor of 2nd-c. Ephesos", **Journal of Roman Archaeology**, Vol. 9, 1996, ss. 261 vd.

[510] Heilmeyer, s. 96; İdil, Korinth, ss. 29-30; Başaran, Kompozit, s. 26

[511] Heilmeyer, s. 100, Lev. 33, 2, Dnt. 395; İdil, Korinth, s. 30, Lev. 14, 1; Peter Scherrer, "Das sogenannte Serapeion in Ephessos: ein Mouseion ?", **Ägyptische Kulte und Ihre Heiligtümer Im Osten Des Römischen Reiches**, (Ed. Adolf Hoffmann), Ege Yayınları, İstanbul, 2003, s. 119

bezekleri ile süslenmiştir. Abakus çiçeği oldukça büyük olarak işlenmiştir. Süsleme öğelerinin çokluğu nedeniyle kalathos hemen hemen tamamıyla kaplanmıştır.

Ephesos Serapis (Mouseion) Tapınağı'nın tarihlemesi hakkında iki görüş hâkimdir[512]. Wolf Koenigs-Wolfgang Radt, Leon, Heilmeyer ile İdil yapı için M.S. II. yüzyılın son çeyreğini[513] Strocka ve Scherrer ise M.S. II. yüzyılın ortalarını önermektedir[514].

Gösterdikleri ortak stil özellikleri nedeniyle Aphrodisias Dekorasyon Okulu'na atfedilen bu başlıklarda da Pergamon-Ephesos Dekorasyon Okulu (ya da Atölyeleri) çevresinde üretilen başlıklarda olduğu gibi ışık-gölge oyunları önemli bir rol oynamaktadır. Akanthusların derin oyulması ile elde edilen bu ışık-gölge oyunları yaprakların daha etkileyici görünmesini sağlamıştır. Pergamon Dekorasyon Okulu'nun eserlerinde Aphrodisias örneklerine nazaran daha derin şekillendirilmiş olan başlık öğeleri, ışık-gölge oyununun etkisini arttırmıştır. Aphrodisias başlıklarında akanthus yapraklarının kalathos yüzeyini sık bir biçimde kaplaması ve bu nedenle ışık-gölge oyunlarının etkisinin bu yolla arttırılması Pergamon örneklerine göre ayırt edici bir özelliktir.

4.8. M.S. II. YÜZYILDA ANADOLU'DAKİ BASİT DEKORASYON (Tablo 1)

M.S. II. yüzyılda Anadolu'da üretim yapan Ephesos-Pergoman ile Aphrodisias Dekorasyon Okulları'nın eserlerinin yanında bazı yapıların daha basit bir dekorasyonla bezendiklerini görmek mümkündür. Bu iki okulun yetiştirmiş olduğu ustaların başka merkezlerde bazı yerel atölyeler kurmuş olduğu da düşünülmektedir. M.S. II. yüzyılın basit dekorasyonuna ilişkin ilk örnek olarak

---

[512] Vandeput, s. 38

[513] Wilhelm Alzinger, "Ephesos B", **Paulys Realencyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft**, Supplement XII, (Ed. Konrat Ziegler ve diğerleri), Alfred Druckenmüller Verlag, Stuttfart, 1952, (Ephesos), s. 1653; Heilmeyer, ss. 97-101; Leon, s. 239; Wolf Koenigs - Wolfgang Radt, "Ein kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon", **IstMitt 29,** 1979, s. 345; İdil, Korinth, s. 30;

[514] Strocka, IstMitt, s. 303-305; Scherrer, 1990-1992 yılları arasında yapılan kazılar sonucunda yapının Geç Domitianus ile Traianus Dönemi arasında geniş bir tarihte yapılmış olabileceğini ileri sürmektedir. Ayrıca yapının genel özellikleri ve alanın topografyasından yola çıkarak Ephesos'taki varlığı yazıtlar sayesinde Traianus Döneminden itibaren bilinen "Mouseion" olabileceğini iddia etmektedir. Scherrer, ss. 109-138. Her ne kadar son yapılan araştırmalar ve kazılarla genel olarak yapının Traianus-Hadrianus Dönemlerine tarihlendiği düşünülse de, bir yazıta rastlanmamış olması ve mimari süslemelerinin daha çok M.S. II. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen benzer yapılar ile paralellik göstermesi nedeniyle tarihleme konusunda var olan karışıklık devam etmektedir.

Aizanoi Zeus Tapınağı'nın opistodomosunda bulunan kompozit başlıkları göstermek mümkündür (Şek. 145)[515]. Geniş bir çan biçiminde oluşturulan kalathos üzerine yerleştirilen akanthus yaprakları birbirlerinden oldukça ayrı ve uzun işlenmişlerdir. Bu yaprakların dişlerinin üstlerinin özensiz olarak çalışıldığı görülmektedir. Akanthus yapraklarının üzerinde yer alan ve sıkı bir biçimde kıvrımlar yapan ranke motifinde de bu yüzeysellik görülmektedir. Kalathos dudağının üzerindeki ekhinusu süsleyen bulunan Ion kymationu bezemesinin işçiliği oldukça gösterişlidir. Volütlerin kırık olduğu başlıklarda abakus levhası da Ion kymationu ile bezenmiştir. Aizanoi Zeus Tapınağı başlıklarının en dikkat çekici özelliği kalathos yüzeyinden ayrı yapılmış izlenimi veren akanthus yaprağı biçimidir. Bu yaprakların arasında kalan kalathos yüzeyi boş bırakılmıştır. Bu basitlikten yola çıkarak W.D.Heilmeyer bu biçimi "Anadolu Basit Dekorasyonu" olarak tanımlamaktadır[516]. Bu tanıma göre bezemeler kısmen belirgin yapılmaktadır. Ayrıca Kaulis ve heliks gibi tektonik özelliği olan süslemeler daha önceki örneklerden farklı olarak daha az etki bırakacak şekilde betimlenmektedir[517].

Aizanoi Zeus Tapınağı genel olarak İmparator Hadrianus Dönemi'ne tarihlenmektedir[518]. Rudolf Naumann ise M.S. 128/9 ile 157 gibi geniş bir aralığa tarihlemektedir[519]. Ancak son zamanlarda yapılan çalışmalar ile tapınağın M.S. 92-95 yılları arasına, Vespasianus-Domitianus Dönemlerine tarihlendiği de düşünülmektedir[520].

M.S. II. yüzyılın basit dekorasyonuna diğer bir örnek ise Euromos Zeus Tapınağının başlıklarıdır. 6x11 Sütunlu bir peripteros olan tapınağa genel olarak

---

[515] Sir Charles Fellows, **A Journal Written During an Excursion in Asia Minor**, John Murray, London, 1839, s. 141; William Bell Dinsmoor, **The Architecture of Ancient Greece; An Account of Its Historic Development**, 3. Baskı, Batsford, London, 1950, s. 277; Heilmeyer, ss. 101 vd. Lev. 36, 3. 4, Dnt. 403; İdil, Stratonikeia, ss. 482 vd.; İdil, Korinth, s. 31; John James Coulton, "Oinoanda: The Agora", **Anatolian Studies**, Vol. 36, 1986, s. 84; Krencker-Schede, ss. 30, 43; Vandeput, ss. 89, 94, 208

[516] Heilmeyer, s. 102

[517] Heilmeyer, ss. 101-102; İdil, Korinth, ss. 31-32

[518] Fellows, s. 142; Magie, s. 1017; İdil, Stratonikeia, s. 483; İdil, Korinth, s. 32; Coulton, s. 84

[519] Rudolf Naumann (1979a) **Der Zeustempel zu Aizanoi: Nach den Ausgrabungen von Daniel Krencker und Martin Schede**, (Denkmäler antiker Architektur 12), Walter de Gruyter, Berlin 1979, s. 22

[520] Mustafa Büyükkolancı-Bilal Söğüt, "Ephesos-Ayasuluk Kompozit Başlığı", **Stratonikeia'dan Lagina'ya, Ahmet Adil Tırpan Armağanı, From Stratonikeia to Lagina, Festschrift in Honor of Ahmet Adil Tırpan**, (Ed. Bilal Söğüt), Ege Yayınları, İstanbul, 2012, s. 117, Dnt. 13

bakıldığında gösterişsiz bir yapıya sahiptir[521]. Tapınaktaki en gösterişli süsleme elemanları Korinth başlıklarıdır (Şek. 146). Sütun başlıklarında görülen derin-sert matkap oyukları ile başlıkların son bulduğu abakus üzerindeki flüt bezemleri öne çıkmaktadır. Başlıklar, akanthus yapraklarının uzun ve yüzeysel bir biçimde basit olarak işlenişi ve bu yaprakların arasında, kalathos yüzeyinin bezemesiz olarak görülmesi gibi stil özellikleri ile Aizanoi Zeus Tapınağı kompozit başlıkları ve Miletos Agora Kapısı'nın sütun başlıkları ile olan benzerliği nedeniyle tapınak M.S. 120-140 tarihleri arasına, yani Hadrianus Dönemine tarihlenmektedir[522]. Pülz'e göre başlıklar diğer büyük okulların etkisinde kalan yerel bir atölyenin imalatı olmalıdır[523].

Stratonikeia'da kentin kuzey kapısının iç kesimine ait Korinth başlığı (Şek. 110) ise Euromos Zeus Tapınağı başlıklarının stilini sürdürmektedir. Başlıkta yaprakların uzun oluşu ve bu yaprakların birbirlerinden ayrı olmaları nedeniyle kalathos yüzeyinin görünüyor olması kendinden önceki diğer örneklere benzemektedir. Stratonikeia başlıklarında da Euromos Zeus başlıklarında olduğu gibi, derin şekillendirilmiş akanthus yapraklarının damarları ve bu damarlar arasındaki kanallar ile kaulislerin biçimi benzer stil özellikleri göstermektedir. Gösterdiği bu yakın benzerliğin yanı sıra Stratonikeia başlıklarının daha göze çarpan bir stile sahip olması nedeniyle bu başlıklar Euromos Zeus Tapınağı başlıklarından daha sonraki bir tarihe işaret etmektedir. Bu nedenle bu başlıklar için verilecek en uygun tarih Hadrianus Dönemi'nin sonu ile Antoninler Dönemi'nin başı olmalıdır[524].

4.9. ANADOLU'DA M.S. II. YÜZYILIN DİĞER KORİNTH BAŞLIKLARI (Tablo 1)

M.S. II. yüzyılda Anadolu'da var olan büyük boyutlu imar projeleri nedeniyle özellikle Batı Anadolu'da faaliyet gösteren okullar ve atölyelerin eserlerinden esinlenen yerel atölyelerin varlığından söz etmek mümkündür. Hadrianus

[521] Stephan Pülz, "Zur Bauornamentik des Zeustemples von Euromos", **IstMitt 39**, 1989, (Euromos), s. 451
[522]; Heilmeyer, s. 104, Lev. 38.1, Dnt. 416; İdil, Stratonikeia, s. 483; İdil, Korinth, s. 32, Dnt. 96; Pülz, (Euromos), ss. 452-453; A. Oğuz Alp, "Hellenistik-Roma Dönemi Anadolu Mimarlığında Bezemeli Kaideler", **Anadolu/Anatolia 34**, 2008, s. 32; Gülbay, ss. 120-121.
[523] Pülz, Didyma, s. 543
[524] İdil, Stratonikeia, ss. 480 vd. Lev. 277. 8; İdil, Korinth, s. 32, Lev. 14. 2

Dönemi'nden başlayarak eserler üreten bu yerel atölyelerin eserleri Batı Anadolulu öncüllerinden kolaylıkla ayırt edilebilmektedir[525].

Antalya'daki Hadrianus Propylonu iki kule arasına sıkıştırılmış surların içinde kentin ana giriş kapılarından biri konumundadır[526] (Şek. 147-148). Kapının kemer genişlikleri aynı iken kemerlerin önlerinde duran sütunların aralıkları farklı yapılmıştır. Sağ ve sol tarafta yer alan iki sütunun aralıkları aynıyken, ortada yer alan iki sütunun arasındaki boşluk daha geniştir[527]. Propylon 4 önde, 4 arkada olmak üzere toplam 8 sütuna sahiptir. Kompozit başlıklı ve Attika-Ion kaideli sütunlar granit, diğer bölümler ise beyaz mermerden inşa edilmiştir[528]. Propylonun kompozit başlıkları alt akanthus yaprakları ve bunların üzerinde kalathosu kaplayan dil kalıpları biçimli yaprakları ile bu grubun ilk örneğini oluştururular. Bu başlıklarda Pergamon-Ephesos Dekorasyon Okulu'nun etkileri görülmektedir. Kompozit başlıkların plastik olarak benzerlerini Sagalassos Antoninus Pius Kutsal Alanı'ndaki propylonda görmek mümkündür[529]. Yapının üzerinde propylonun İmparator Hadriaunus'a adandığına dair bronz harflerle yazılmış yazıtın[530] bugün sadece arşitrav üzerindeki dübel delikleri korunmuştur. Yazıtlardaki sıfatlardan yapının, 131/2 yılları civarından Phaselis Propylonu'nda olduğu gibi İmparator Hadrianus'un Anadolu'yu ikinci ziyareti sırasında yaptırıldığı anlaşılmaktadır[531] Bina yazıtına göre Hadrianus dönemine tarihlenirken, başlıklardaki akanthus yapraklarının stili de bu tarihe işaret eder[532].

Miletos'ta yazıtları nedeniyle Hadrianus Dönemi'ne tarihlendirilen Agora Kapısı yaklaşık olarak 7x29 m. ölçülerinde olup, iki katlı aedikula'lı bir cepheye sahiptir (Şek. 149)[533]. Bugün Berlin Pergamon Müzesi'nde sergilenen yapı alt katta

---

[525] İdil, Korinth, s. 33
[526] Lanckoronski, s. 20
[527] Vedat İdil, "Anadolu'da Roma İmparatorluk Dönemi Zafer Takları", **Jale İnan Armağanı**, (Ed.N. Başgelen-M. Lugal), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1989, (Zafer), ss.354-355
[528] Lanckoronski, s. 21
[529] Vandeput, s. 78
[530] Lanckoronski, ss. 155-157
[531] Sencer Şahin, **Die Inschriften von Perge I: Vorrömische Zeit, frühe und hohe Kaiserzeit**, Dr. Rudolf Halbet GMBH, Bonn, 1999, s. 126
[532]Lanckoronski, s. 21; Heilmeyer, s. 105, Lev. 39. 3, Dnt. 420; Mahmut Akok, "Antalya Şehri İçindeki Hadriyan Kapısının Mimari Kuruluş ve Restorasyonu", **Türk Arkeoloji Dergisi**, Sayı XIX-I, Ankara, 1972 (Antalya), s. 39; İdil, Korinth, s. 33, Dnt. 99-100; İdil, Zafer, s. 354-355; Nassar, ss. 5, 7-10
[533] Volker Michael Strocka, "Das Markttor von Milet", **128. Winckelmannsprogramme der Archäologischen Gesellschaft zu Berlin**, De Gruyter, 1981, (Milet), Berlin, s. 31

üç, üst katta üç olmak üzere toplan altı kemer üzerinde durmaktadır. Alt kemerler agoraya girişi sağlar üst katta bulunan kemerler niş haline getirilmiş olup, heykellerle süslenmiştir. Yapının ilk katında bulunan sütunlar kompozit, ikinci katında bulunan sütunlar ise Korinth başlıkları taşımaktadır. Yapının çağdaşı Celsus Kütüphanesi (Şek. 150) ve Perge F3 Nymphaeum cepheleridir (Şek. 151)[534]. Bununla beraber bölünmüş üst orta alınlığı nedeniyle Troia Bouleuterion (Şek. 152) ve Sagalassos Nymphaeumu (Şek. 153) benzer mimari stildeki diğer yapılardır[535]. Miletos Agora Kapısı'nın yapımına Traianus Dönemi'nin sonlarında başlandığı ve Hadrianus Dönemi'nde tamamlandığı düşünülmektedir[536]. Birinci katın kompozit, ikinci katın Korinth tarzındaki sütun başlıkları Ephesos Hadrianus Tapınağı sütun başlıkları ile paralellik göstermektedir. Akanthus yapraklarının keskin ve sert oyulmuş yapısı ile göz biçimli oymalar Hadrianus Dönemi özellikleri taşımaktadır[537]. Yapının dekorasyonunun stilinden yola çıkarak yapılan tarihlemelerde M.S. 120-130 yılları önerilmektedir[538].

Smyrna Agora Bazilikası kompozit ve Korinth başlıkları da gösterdikleri stil özellikleri ile M.S. II. yüzyıl başlıkları arasında sayılmaktadırlar. Bazilika'nın birinci katı kompozit (Şek. 154)[539], ikinci katı ise Korinth başlıkları ile dekore edilmiştir[540]. Bazilika'ya ait olduğu düşünülen üç adet Korinth başlığından ilkinin (Şek. 155) abakusu, abakus çiçeği haricinde, bezemesiz bırakılarak tek silme ile geçilmiştir. Alt sıra akanthus yapraklarının alt uçları belli belirsiz birbirlerine değerler ve bunların hemen üzerinden üst sıra akanthus yapraklarının sapları yükselmektedir. Akanthus yaprakları matkap kullanımı gösterir şekilde derin oygulara ve belirgin damarlara sahiptirler. Yaprak uçları ise testere ağzı gibi sivri uçlarla bezenmişlerdir. Kaulis

---

[534] Arif Müfid Mansel, "Die Nymphaeen von Perge", **Istanbuler Mitteilungen**, Sayı 25, Tübingen, 1975, (Perge), ss. 367-372; Strocka, IstMitt, ss. 295-297

[535] Gülbay, s. 171-172

[536] Reinhard Köster, **Die Bauornamentik von Milet, Die Bauornamentik der Frühen und Mittleren Kaiserzeit, Teil 1**, Berlin, 2004, s.132.

[537] Heilmeyer, İdil ve Börker Milet Güney Agora Kapısı başlıklarının stilini M.S. 160-170 yılları arasına, Antoninler Dönemi'ne tarihlemiş olsalar da kabul gören genel kanı yapının Hadrianus Dönemi'ne tarihlendiği yönündedir. Börker, s. 127; Heilmeyer, ss.104-105, Dnt. 419; İdil, Korinth, s. 33, Lev. 15, 2. 3, Dnt. 102; Gülbay, s. 172

[538] Strocka, Milet, ss. 32, 46-47

[539] Rudolf Naumann ve Selahattin Kantar "Die Agora von Smyrna", **Kleinasien und Byzanz**, **Istanbuler Forschungen**, Bd 17, W. de Gruyter, Berlin, ss. 79-82; Burak Yolaçan, **Smyrna Agora Bazilikası**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2013, s. 97

[540] Yolaçan, ss. 98-100

çanak yaprakları dolgundur ve volütlerin altına doğru uzanmaktadırlar. Kaulisler ise belli belirsiz bir şekildedir. Kaulis çanak yapraklarının arasından çıkan heliks ve volütler kalathos yüzeyinin önemli bir bölümünü kaplayan akanthus yaprakları ile abakus levhası arasında küçük bir alana işlenmiş olup, bu iki unsur arasında sıkışmış izlenimini vermektedir. Volütler köşelerde düzgün ve belirgin spiraller yaparak abakus levhasını destekler biçimdedir[541]. Başlık genel hatları ile M.S. II. yüzyıl özelliklerini yansıtmakla birlikte; alt sıra akanthus yapraklarının alt uçlarının birbirlerine bağlanmaları ve üst sıra akanthus yapraklarının alt sıra akanthus yapraklarının orta seviyelerinden yükseliyor olması gibi stil özellikleri nedeniyle M.S. II. yüzyılın ortalarından sonraya tarihlenmektedir[542].

Yine Smyrna Agora Bazilikası'na ait olan bir diğer başlık önceki başlığa göre daha sade bir kompozisyona sahiptir (Şek. 156). Abakus tek silme ile geçilmiş ve abakus çiçeği ile bezenmiştir. Akanthus yapraklarındaki işçilik daha sade bir görünüme sahiptir. Alt sıra akanthus yapraklarının alt uçları bir yandaki akanthus yaprağının uçlarına temas etmemektedir. Üst sıra akanthus yapraklarının sapları Alt sıra akanthus yapraklarının üst seviyelerinden filizlenmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasında kaulisler üçgen prizma şeklinde görülürler ve bunların üzerinde Kaulis çanağı yükselmektedir. Kaulis çanağının içinden çıkan heliks ve volüt sapları bir önceki başlığa nazaran daha geniş bir alana sahiptirler. Heliksler düzgün bir sarmal yaparken, köşe volütleri kırıktır. Üst akanthus yaprak çelengi ile abakus levhası arasında kalan geniş alanda kalathos ve kalathos dudağı rahatlıkla görülebilmektedir. Başlık bu stil özellikleri nedeniyle M.S. II. yüzyılın ortalarına ya da hemen öncesine, M.S. 130-140 civarına tarihlendirilmektedir[543].

Smyrna Agora Bazilikası'ndan ele geçen üçüncü başlık (Şek. 157) ince işçiliği ve kompozisyonu ile diğer başlıklardan ayrılmaktadır. Alt akanthus yapraklarının testere dişi biçiminde sivriltilmiş uçları yaprakların orta bölümlerinde de olmak üzere yan akanthus yapraklarının uçları ile birbirlerine temas etmektedirler. Bu yaprakların arasında ise eşkenar dörtgenler oluşmaktadır. Yaprakların ana damar

[541] Yolaçan, s. 98

[542] Laurence Cavalier, "Chapiteux de la basilique civile de Smyrne: une "ecole" smyrniote?", **Basiliques et agoras de Grèce et d'Asie Mineure**, (Ed. Laurence Cavalier ve diğerleri), Ausonius, Bordeaux, 2012, s. 154; Yolaçan, s. 98

[543] Başlık Ephesos Liman Gymnasiumu'ndan ele geçen Hadrianus Dönemi başlık ile karşılaştırılmaktadır. Cavalier, s. 159, Dnt. 34; Yolaçan, s. 99

ve bunların yanlarındaki oyuklarda gözlenen derinlik matkap kullanımının etkinliğini göstermektedir. Üst akanthus yaprakları, alt akanthus yapraklarının orta seviyelerinden yükselmektedir. Yaprakların üst bölümleri dışa ve aşağı doğru dönüş yaparak kalathos yüzeyinden ayrılır ve plastik görünümün etkisini güçlendirir. Üst akanthus yaprakların aralarından yükselen kaulis çanaklarında da akanthus yapraklarındaki benzer işçilik görülmektedir. Kaulis çanağı yaprakları volütlere kadar uzanarak volütleri destekleyen bir işlev kazanmıştır. kaulis çanakları ile abakus levhası arasında kalan kısıtlı alan Kaulis çanağından çıkan heliks ve volüt sapları ile bezenmiştir. Çapları küçük olan volütler düzgün bir spiral yapmaktadır. Başlığın oldukça özenli işçilik gösteren yüzeyinde kalathosu görmek hemen hemen mümkün değildir. Sadece abakus levhasının altında kalathos dudağı belli belirsiz olarak görülebilmektedir. Başlık gösterdiği bu stil özellikleri nedeniyle M.S. II. yüzyılın ortalarından sonra, yani M.S. 178 yılında yaşanan depremden sonraki bir tarihte yapılmış olmalıdır[544].

Ankyra Roma Hamamı bahçesinde sergilenen altmış dört adet Korinth başlığı 2008 yılında, Nur Bakar tarafından hazırlanan "Ankara Roma Hamamı ve Hamamdan Ele Geçen Sütun Başlıkları"[545] adlı Yüksek Lisans tezinde incelenmiştir. Başlıklar M.S. 140-230 yılları arasında geniş bir zaman aralığına tarihlenmiştir. Ankyra Roma Hamamı ören yerinde bulunan bu Korinth başlıklarının tamamı hamam binasına ait değildir. Aynı alanda bulunan sütunlu caddeye[546] de ait olabilme ihtimalleri vardır. Bu başlıklardan Kat. No. 21[547] olarak adlandırılan Korinth başlığı (Şek. 158) iki sıra akanthus yaprağına sahiptir. Alt akanthus yapraklarının uçları birbirleriyle temas halindedir. İkinci sıra akanthus yaprakları ilk sıra akanthus yapraklarının ortasında, üst yaprakların hizasından yükselmektedir. Her iki sıra akanthus yapraklarının da damarları ince işlenmiştir. Üzerlerinden kırık olan kaulis çanağının yükseldiği kaulisler oldukça belirgin ve güçlüdür. Kaulis çanağından filizlenen helikslerin sapları kısa bırakılmıştır. Volüt sapları ise düzgün bir profil göstermekte olup, volütler kırıktır. Abakus levhası bezemesiz olup, tek bir silme ile

[544] Naumann ve Kantar, ss. 108-110; Cavalier, s. 160
[545] Nur Bakar, **Ankara Roma Hamamı ve Hamamdan Elegeçen Sütun Başlıkları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2008
[546] Mahmut Akok, "Ankara Şehrindeki Roma Hamamı", **Türk Arkeoloji Dergisi**, Sayı 17-1, 1968, (Ankara), ss. 7-8
[547] Bakar, s. 39

geçilerek orta bölümde abakus çiçeğine yer verilmiştir. Başlık stil olarak M.S. 150-160 yıllarına, Antoninler Dönemi'nin başlarına tarihlenmektedir[548].

Ankyra Roma Hamamı başlıklarından Kat. No. 24[549] olarak adlandırılan Korinth başlığı (Şek. 159) özenli işçiliği ile ön plana çıkmaktadır. Alt akanthus yaprakları ince ve uzun olup, derin oyuklu saplara sahiptirler. İlk sıra akanthus çelenginin alt yaprak uçları sivridirler ve birbirlerinden ayrıdırlar. İkinci sıra akanthus yaprakları ilk sıra akanthus yapraklarının üzerinde sapsız olarak işlenmişlerdir. Üst akanthus yapraklarının hemen hemen hepsi, kaulisler ve kaulis çanakları tahrip olmuştur. Kaulis çanakları ile abakus levhası arasında, dar bir alana işlenen heliksler basık ve özensizdir. Tek bir silme ile süslenen abakus levhasının orta bölümünde basit bir motife sahip olan abakus çiçeği görülebilmektedir. Başlık M.S. 150-160 yılları arasına, Antoninler Dönemi'nin başlarına tarihlenmektedir[550].

Buraya kadar bahsedilen başlıklar arasındaki bu gelişim Anadolu'daki Korinth başlıklarının genel gelişimi için örnek olarak sayılabilir[551]. Hadrianus döneminin sonundan itibaren sadece yontmanın sertliği artmamış aynı zamanda Korinth başlığının ana elemanlarının proporsiyonlarında da bir değişim olmuştur. Dekoratif elemanların önemi artmış ve giderek yayılmış, başlığın tektonik kompozisyonu ile ilgili özellikler ise tüm önemini ve işlevini yitirmiş ve hatta yok olmuştur. Bahsi geçen bu özellikleri M.S. 160-180 yılları arasına tarihlenen Sagalassos Yukarı Agora Nymphaeumu'daki Korinth başlıklarında (Şek. 160) görmek mümkündür. Daha önceki örneklere göre yontmanın sertleştiği görülmektedir. Yontmadaki bu sertlik kendini akanthus yapraklarında göstermektedir. Yapraklarda matkap ile derin oyulmuş kanallar ve açıklıklar arasından çıkan yuvarlatılmış kanallar dikkati çekmektedir. Kalathos yüzeyinin hemen hemen tamamını kaplayan akanthus yaprağı sıraları dekorasyonun ana elemanı olmaya başlamıştır. Kalathosun bu denli süslü yapılması ile başlık desteleyici unsur olma özelliğini kaybederek dekoratif bir unsur haline gelmiştir[552].

[548] Bakar, s. 39, Lev. 11. A
[549] Bakar, s. 42
[550] Bakar, s. 42, Lev. 12. B
[551] Heilmeyer, s. 99-101; Vandeput, s. 173
[552] Vandeput, s, 173

4.10. SEVERUSLAR DÖNEMİ KORİNTH BAŞLIKLARI (Tablo 1)

M.S. 192'de Commodus'un bir suikast ile öldürülmesi sonrasında Septimius Severus'un İmparator olması ile Severus Hanedanı başa geçmiş ve bu süreç Severuslar Dönemi olarak adlandırılmıştır. Severuslar Dönemi, Septimius Severus (M.S. 193-211) ve oğlu Caracalla (MS 211-217), aynı soydan Elagabalus (MS 218-222) ve Severus Alexander'in (MS 222-235) imparatorlukları zamanını kapsar. Severuslar Dönemi'nde özellikle Anadolu, Suriye ve Kuzey Afrika Roma kentlerinde önemli imar faaliyetleri yürütülmüştür.

Severuslar Dönemi Korinth başlıklarının en önemli stil özelliği kaba ve iri yüzeysel bezeklere sahip olan kalathos yüzeyinin akanthus yapraklarıyla neredeyse tamamen kaplanmasıdır. Akanthus yapraklarında görülen derin kanallar ise bir diğer özelliktir.

Anadolu'da yazıtları nedeniyle Severuslar Dönemine tarihlendiğinden emin olabildiğimiz dokuz yapı vardır[553]. Kesin olarak tarihlenebilen bu binalardan yola çıkılarak yapılan stil kritik ile Severuslar Dönemi'nde inşa edilen diğer yapıları da tarihleyebilmek mümkün olmuştur.

Perge Antik Kenti'nin güneyindeki Hellenistik Kapısı ile Geç Dönem Kapısı arasındaki meydanın batısında yer alan iki katlı cepheye sahip olduğu düşünülen anıtsal Septimius Severus Nymphaeumu'nun [F2] (Şek. 161) cephesinde Korinth başlığı kullanılmıştır[554].

Septimius Severus Nymphaeumu Korinth başlıklarında iki farklı tip görülmektedir. Birinci tipe ilişkin ilk örnekte (Şek. 162a)[555]; iki sıra halinde ve birbirlerinden bağımsız olarak işlenen akanthus yapraklarının dilimlerinin arasında dar ve derin kanallar oyulmuştur. Üst sıra akanthus yapraklarının arasında kalathos yüzeyinden güçlü bir etki yaratarak yükselen kaulis çanağı yapraklarından heliks ve volüt sapları yükselmektedir. Başlığın heliksleri düzgün bir sarmal yaparlar. Volüt saplarının, abakus levhasının alt çizgisinin biraz üzerine çıkarak köşelere yöneldiği görülmektedir. Volütler ise kırıktır. İkinci örnekte (Şek. 162)[556] kalathosu

[553] Türkmen, Mimari, s. 7
[554] Arif Müfid Mansel, "1968 Perge Kazısına Dair Önrapor" **Türk Arkeoloji Dergisi**, Sayı 17-1, 1968, (TAD 17), ss. 93-94; Türkmen, Mimari, s. 11
[555] Türkmen, Mimari, s. 128, Kat. No, 38
[556] Türkmen, Mimari, s. 129, Kat. No, 39

güçlü bir biçimde saran ve yine bağımsız olarak işlenen, dilimlerinin arasında dar ve derin kanalar oyulmuş olan akanthus yaprakları görülmektedir. Birinci başlıktan farklı olarak üst sıra akanthus yapraklarının üst-orta bölümünden yükselen kaulis çanaklarının kaulisleri de kalathos yüzeyine işlenmiştir. Kaulis çanaklarından yükselen ve basitçe bir sarmal yapan heliks, kalathos dudağının hemen altına yerleştirilmiştir. Kaulis çanağından yükselen volüt saplarının, yine önceki başlıktan farklı olarak, abakus levhasının alt çizgisinin üstüne çıkmaksızın abakus levhasını destekleme işlevini üstlendiği izlenimini vermektedir. Volütler ise kırıktır. Her iki başlıkta da bezemesiz olarak bırakılan abakus levhasının ortasında yer alan abakus çiçeğinin sapı helikslerin arasından çıkmaktadır.

İkinci tipte ise (Şek. 163)[557] kalathosu güçlü bir biçimde saran alt ve üst akanthus yapraklarının daha sıkışık bir kompozisyon ile işlendiği, yaprakların iç içe geçtiği görülmektedir. Alt akanthus yapraklarının uçları birbirlerine değmektedir. Yaprak dilimlerinin arası sığ, damarları ince çizgiler halindedir. Helikslerin ve kaulis çanaklarının kaybolduğu başlıkta, üst akanthus yapraklarının arasından içi dolu volüt gözlerine doğru uzanan dışa doğru çıkıntı yapan volüt sapının yükseldiği görülmektedir. Abakus levhası iki düz silme halinde işlenmiş olup, ortasında abakus çiçeği vardır[558].

Denizli'nin Goncalı ilçesi Lykos (Çürüksu) ovasındaki Laodikeia Antik Kentinde, Suriye Caddesi olarak adlandırılan sütunlu caddenin kuzey kenarında doğu-batı yönünde uzanan A Nymphaeumu, arşitravında bulunan yazıttan anlaşıldığı üzere İmparator Septimius Severus'a ithaf edilmiştir ve buna göre M.S. 198-211 yılları arasına tarihlenmektedir. Çeşmenin mermer cephesinde alt kat başlıkları kompozit, üst kat başlıkları ise Korinth düzenindedir[559]. Korinth başlıkları ise diğer örneklerden farklı olarak şekillendirilmiştir. Bu başlıklarda başlığın köşelerinde kalathos tabanında yer alan bir halkadan filizlenen ve

[557] Türkmen, Mimari, s. 134, Kat. No, 44

[558] Perge Septimius Severus Nymphaeumu'nda bulunan yunanca yazıttan binanın Artemis Pergaia, İmparator Septimius Severus, oğulları M. Aurelius Antonius (Caracalla) ile Geta, İmparatoriçe Iulia Domna ve Perge şehrine ithaf edildiği anlaşılmaktadır (Şek. 164); Mansel, TAD 17, s. 94, Arif Müfid Mansel, "Bericht über Ausgrabungen und Untersuchungen in Pamphylien in den Jahren 1957-1972", **Archäologischer Anzeiger**, 1975, (AA) s. 70; Mansel, Perge, ss. 367-369; S. Şahin, s. 230, Lev, XLIX, no. 196. Geta'nın adı M.S. 212'den sonra kardeşini öldüren ve anısını lanetleyen (damnatio memoriae) Caracalla tarafından sildirilmiştir. Bu detay da yapının Septimius Severus Dönemi'nde, kabul gören genel kanıya göre M.S. 198 yılından sonra, inşa edildiğini göstermesi bakımından önemlidir; Mansel, AA s. 70; Mansel, Perge, ss. 368-369; Vandeput, s. 35.

[559] Şimşek, Çalışmaları 2, ss. 147-159

volütlerin altına değin uzanan akanthus yaprakları oldukça basit şekillendirilmiştir (Şek. 165)[560]. Akanthus yapraklarına genel olarak bakıldığında derin damarların kaybolduğu yaprağın ise yüzeyselliğini koruduğu görülmektedir. Akanthus yapraklarının biçimlendirilmesinde abartılı ve doğal olmayan bir tarz görülmektedir. Yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile kalın bantlarla birbirlerine bağlandığı görülmektedir. Kalatosun alt bölümünde, akanthus yapraklarının alt dilimleri hizasından başlayıp bir yay çizerek başlığın köşelerinde koçboynuzu biçimli volütleri oluşturan volüt sapları bu başlık için tipiktir. Bezemesiz iki silme halinde şekillendirilen abakus levhasının ortasında oldukça stilize bir abakus çiçeği yer almaktadır. Septimius Severus Nymphaeumu Korinth başlıkları akanthus yapraklarının bu şematik tarzı nedeniyle M.S. III. yüzyılın hemen başlarına tarihlenmektedir[561].

Denizli'nin Pamukkale ilçesi sınırları içerisinde bulunan Phrygia Hierapolis kentinin tiyatrosunun sahne binası (Şek. 166), İmparator Septimius Severus Dönemi'nde tümüyle yeniden inşa edilmiştir[562]. Üç katlı görkemli Sahne Binası Cephesi/Scaenae Frons zengin bezemeler ve oldukça ince işçilikli kabartmalarla süslüdür. Podium kabartmalarında tanrı Apollon ve tanrıça Artemis'in yaşamından sahneler yer alır. Frizlerde ise konu olarak; birinci katta, porta regia üzerinde Tanrılar ile İmparator Septimius Severus ve ailesi, ikinci katta Hades'in Persephone'yi kaçırması, üçüncü katta Dionysos alayı betimlenmiştir[563].

Sahne Binası Cephesinin / Scaenae Frons birinci kat başlıkları Korinth düzenindedir[564] (Şek. 167-168). Başlıklarda iki tip görülmektedir. Bu tipler hem boyut hem de işleniş biçimi ile birbirlerinden rahatlıkla ayrılabilmektedir. Sahne Binası Cephesinin / Scaenae Frons birinci kat Korinth başlıklarının 1. Tipi daha

---

[560] Barış Yener, "The Corinthian Capitals of Laodikeia", **Scienze Dell'Antichità**, Sayı 20, Cilt 2, 2015, (Yayınlanacak), ss. 136-137, Fig. 7

[561] Yener, ss. 136-137

[562] Sahne Binası Cephesinin / Scaenae Frons birinci kat arşitravında, yapının Apollon Arkhegetes'e, ülkenin tanrılarına, İmparator Septimius Severus, Caracalla, Geta ile birlikte mater castrorum Iulia Domna'ya adandığı yazılıdır. Yazıtta, sahne binasının Q. Tineius Sacerdos'un konsüllüğü döneminde kentin ileri gelen vatandaşları ve mor (purpur) boyacılar birliği tarafından yaptırıldığı belirtilmektedir. Buna göre MS 206-208 yıllarında yapımının tamamlandığı anlaşılmaktadır. D'Andria, ss. 147-157,

[563] D'Andria, ss. 156-158; Türkmen, Mimari, s. 9

[564] Giorgio Sobrà, "The Analysis of the Fragments from the Scaenae Frons of the Theatre in Hierapolis", **Restoration and management of ancient theatres in Turkey : methods, research, results : Proceedings of the Hierapolis International Symposium, Karahayit-Pamukkale (Denizli), Lycus River Hotel, 7th-8th of September 2007**, (Ed. Filippo Masino; Paolo Mighetto; Giorgio Sobrà), Congedo Editore, Galatina, 2012, s. 188

büyük boyutlu yapılmış olup, Kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi çevrelemektedir. Önemli ölçüde tahrip olan alt sıra akanthus yapraklarının alt uçlarının birbirlerine temas ettikleri anlaşılmaktadır. Üst sıra akanthus yaprak çelenginin alt sıra yapraklarının orta seviyesinden kalın bir yaprak kökü ile filizlendiği görülmektedir. Kaulisler kalathos yüzeyinden üçgen prizma şeklinde yükselirler. Heliks ve volüt saplarının içinden çıktığı kaulis çanakları kırık olmasına rağmen güçlü bir görünüm vermektedir. Heliksler kalathos dudağının altında biçimli bir şekilde kıvrılırken; köşe volütleri kırıktır. Abakus levhası iki bezeme alanına bölünmüştür. Altta oluk-dil bezemesi, üstte ise yumurta-ok dizisi görülürken abakus levhasının merkezinde abakus çiçeği yer almaktadır. Bu özellikleri ile başlıklar M.S. III. yüzyılın başları, Erken Severus Dönemi özellikleri göstermektedir.

Sahne Binası Cephesinin / Scaenae Frons birinci kat Korinth başlıkları 2. Tipin iki belirleyici özelliği vardır (Şek. 168). 1. Tipe göre daha küçük boyutlu olan başlıkların kalathos yüzeyini kaplayan iki sıra akanthus yaprak çelenginin sola doğru yatık olduğu görülmektedir. Bu tipe "Rüzgarla Savrulan Tip" (Windblown Type) denilmektedir[565]. Akanthus yaprakları yaprak uçlarındaki testere dişi görünümü nedeniyle "ince dişli yapraklar" (fined toothed ya da feingezahnter) olarak tanımlanırlar. 2. Tip başlıklar da kendi içlerinde iki gruba ayrılırlar. Birinci grupta yer alan başlıklarda (Şek. 168) abakus levhası iki bezeme alanına bölünmüştür. Altta sarmaşık dizisi üstte ise ip motifi görülür. Ancak asıl ayırt edici unsur abakus levhasının ortasında bulunan figürlerdir. Bugün önemli ölçüde tahrip olmuş durumda ele geçen bu figürler hakkında kesin bir bilgi yoktur. İzlerden anlaşıldığı kadarıyla akanthus yaprakları ile çevrelenen figürlerin tiyatro maskları olabileceği de düşünülmektedir. 2. Tipin ikinci grubunda ise abakus levhasının merkezinde figürler yerine abakus çiçeği yer almaktadır (Şek. 169). Her iki gruptaki başlıklar da gösterdikleri stil özellikleri ile M.S. III. yüzyılın başları, Erken Severus Dönemi özellikleri taşımaktadır.

Kompozit başlıklar Korinth başlıklarına nazaran daha iyi korunmuşlardır. C. Başaran tarafından Hierapolis 2 olarak tanımlanan kompozit başlık (Şek. 170) göz göz oyulmuştur. Yüzeysel işlenmiş yaprak damarları ile akanthus yaprak uçlarının

[565] Sobrà, s. 190, Fig. 13

birbirlerine bağlanmasıyla oluşan derin boşluklar ve akanthus yaprak çelenklerinin kalathosu bir dantel örgüsü gibi kaplaması, Phrygia Hierapolis Tiyatro başlığının temel özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır[566]. Gerek yazıtı gerekse de mimari bezemeleri nedeniyle Phrygia Hierapolis Tiyatrosu Sahne Binası Cephesi / Scaenae Frons'u M.S. III. yüzyılın başlarına tarihlenmektedir[567].

Perge Antik Kenti'nde yer alan bir diğer önemli Severus Dönemi yapısı Perge Güney Hamamı'na sonradan eklenen, tek katlı ve zengin bezemeli mimari öğelere sahip olan Propylon'dur [H] (Şek. 171)[568]. Üst yapıyı taşıyan sekiz adet granit sütun, Korinth tipinde başlıklara sahiptir. Ele geçen başlıklarda iki farklı tip tespit edilmiştir. Birinci tipte (Şek. 172)[569] kalathosu saran ve oldukça derin kanallarla işlenmiş iki sıra akanthus yapraklarının uçları birbirlerine değmektedir. Üst sıra akanthus yapraklarının üzerinde kaulisi bulunmayan kaulis çanakları kalathos yüzeyinden belirgin bir şekilde yükselmektedir. Bu örnek, üst akanthus sırasında, başlığın tam ortasına denk gelen yaprağın arkasından yükselen ve iki yana, kaulis çanaklarına doğru açılan ve aşağıya sarkan sapların üzerine yerleştirilmiş figürleri ile diğer örneklerden ayrılmaktadır. Abakus çiçeği yerine bir tarafta kartal, diğer tarafta ise uzun saçlı bir figür (Medusa?) tercih edilmiştir (Şek. 172)[570]. Başlığın orta-üst bölümünü figürün doldurması nedeniyle heliksler kaybolurken kaulis çanaklarından çıkan ve abakusu destekleyen volüt sapları görülmektedir. Bu başlıkta da volütler kırıktır. Abakus levhası dalga motifleri ve Ion kymationu ile bezelidir.

İkinci tip ise (Şek. 173)[571] daha sade bir görünüme sahiptir. Kalathosu iki sıra, sığ işlenmiş akanthus yaprağı kaplamaktadır. Alt sıra akanthus yapraklarının uçları birbirlerine değerler. Üst akanthus yaprak sırası önemli ölçüde tahrip

[566] Başaran, Kompozit, s. 33, Res. 32
[567] D'Andria, s. 152; Başaran, Kompozit, s. 33
[568] Arif Müfid Mansel, 1969 Perge Kazılarına Dair Önrapor", **Türk Arkeoloji Dergisi**, Sayı 18-2, 1970, (TAD 18), ss. 130-131; Mansel, AA, ss. 71-75; Türkmen, Mimari, s. 14. Kazılar sırasında Propylon [H]'den parçalar halinde ele geçen yazıtta, yapının Artemis Pergaia ile Septimius Severus ve ailesine adandığı anlaşılmaktadır. Yazıt ve yapı Caracalla için kullanılan unvanlara ve Geta'nın isminin silinmiş olmasına göre M.S. 204-211 yılları arasına tarihlenmektedir. Mansel, TAD 18, ss. 130-131; S. Şahin, ss. 236-238, no. 197
[569] Türkmen, Mimari, s. 113, Kat. No. 23
[570] Bu başlığın benzeri M.S. 216 yılına tarihlenen Leptis Magna Severuslar Bazilikası'nda karşımıza çıkar. John Bryan Ward-Perkins, "Nicomedia and the Marble Trade", **Papers of the British School at Rome**, Vol. 48, 1980, (BSR), s. 53, Lev. XIXb no. 4
[571] Türkmen, Mimari, s. 131, Kat. No. 41

olmuştur. Kaulisler üst yaprak sırasının arasında belli belirsiz görünürler ve kaulis çanaklarına bağlanırlar. Kaulis çanaklarından çıkan heliks sapları kalathos dudağının hemen altında düzgün bir sarmal yaparken volüt sapları ise abakus levhasının altından köşelerdeki volütlere doğru uzanırlar. Volütler kırık olsa da başlığın genelindeki yalınlığı volütlerde de görmek mümkündür. Abakus levhası iki düz silme halinde olup, ortasında bir abakus çiçeğine sahiptir.

Propylon'dan ele geçen iki adet pilaster başlık da vardır. Bunlardan bir tanesi (Şek. 174)[572] daha iyi korunagelmiştir. Bu başlık aynı yapıda birinci tipteki başlığa stil ve düzenleme yönünden benzemektedir. Birinci tipteki başlıktan farklı olarak alt akanthus yaprakları birbirlerinden uzaklaşmıştır ve üst akanthus yaprakları kalathosun alt seviyelerinden, ilk sıra akanthus yapraklarının arasından filizlenmektedir. Abakus çiçeğinin yerini yine bir insan başı almıştır. Abakus levhasını dalga motifi ve urgan silme süslemektedir.

Başaran tarafından Kyz'88/Ed.6 Env. No.lu başlık (Şek. 175) olarak tanımlanan Korinth başlığı Geç Antoninler-Erken Severuslar dönemi stil özelliklerini yansıtması açısından önemlidir[573]. Güçlü ve çan biçimli kalathosun bu evrede belirginleşmeye başlayan taban bileziği üzerinde sık olarak dizilen alt sıra akanthus yaprakları görülmektedir. Alt sıra yaprak çelenginin sivri yaprak dişleri birbirleri ile bağlanmış ve Antoninler Dönemi'nin başından beri görülen küçük kapalı ara boşlukları sayıca çoğalarak kalathos yüzeyini bir ağ gibi kaplamıştır. Akanthus yaprakları birbirleri ile birleştirilmiş ve bunun sonucu olarak da iki akanthus arasında üst üste beş göz oyma meydana gelmiştir[574]. Başlıkta göze çarpan bu şematik yapı Antoninler döneminde görülen örneklerden daha etkilidir. Akanthus yapraklarında yaprak damarları derinliklerini kaybetmiş, yayvan yaprak çanakları ise yüzeyselliklerini korumuştur. Yaprak dişlerinin birbirlerine ve yan yapraklara ince bantlar ile bağlanması ve bunun sonucunda aralarda gözlerin oluşması bu evrenin en belirgin özelliğidir. Akanthus yapraklarında görülen doğallıktan uzak bu yozlaşmış stil kendini başlığın diğer elemanlarında da göstermektedir. Üst sıra akanthus yaprakları işlenmeyen başlıkta dönemin stiline

[572] Türkmen, Mimari, s. 146, Kat. No. 56
[573] Başaran, Kyzikos, s. 15, Res. 19
[574] Bu birleşme ve oymaların benzerini Perge Güney Hamamı Propylonu Korinth başlıklarının ikinci tipinde görmek mümkündür.

aykırı olarak kalathos zemini görülmekte ve bu zeminden kaulis çanağı bir kaulisten çıkmaktadır. Kaulise bağlı olan heliks kökü kıvrık dal, kalathos dudağının hemen altına yerleştirilen heliks ise ucu düğümlü yarım palmet görünümünü almıştır. Kaulislerden ince bir bant olarak çıkan volüt sapları kırıktır. Abakusun merkezine yerleştirilen abakus çiçeği kırık olmasına karşın çiçeğin sapı kendinden önceki örneklerde olduğu gibi akanthus sırasına dek dalgalı biçimde uzanmaktadır. Benzer stil özelliklerini genelde Antoninler Dönemi'nin sonlarına tarihlenen Miletos Faustina Hamamı Palestrası (Şek. 141)[575] ve Ephesos Doğu Gymnasiumu'na (Şek. 143)[576] ait başlıklarda da görülmektedir. Ancak Kyz'88/Ed.6 başlığı sözü geçen diğer örneklerden daha gelişkin bir özellik göstermektedir[577].

Başaran tarafından Kyz'88/132 Env. No.lu Korinth başlığı (Şek. 176)[578] olarak tanımlanan örnek Kyz'88/Ed.6 başlığının dönem başlangıcında getirdiği gerek yapısal gerekse stil yeniliklerini daha da geliştirmiştir. Bir önceki örnekte de olduğu gibi kalathos yüzeyini kaplayan akanthus yapraklarının sivri uçları hem kendi içlerinde hem de yandaki yapraklar ile ince bantlar ile birbirlerine bağlıdırlar. Aralarda oluşan göz göz boşluklar da benzerdir. Ancak kaulis çanaklarının ve bunlardan çıkan helikslerin daha da yapraklaşması ve abakus çiçeğinin de bu yapıya uyum göstermesi bu evrenin en önemli yeniliğidir. Bir başka yenilik ise taban bileziğidir[579].

Severuslar Dönemine tarihlenen bir diğer önemli yapı Ankyra'da Çankırı Caddesi üzerindeki Caracalla hamamıdır[580]. Ankyra Caracalla Hamamı Korinth

---

[575] Heilmeyer, s. 100, Lev. 32, 3; Strocka, Milet, s. 29, Res. 59; İdil, Korinth, s. 28, Lev. 13, 2
[576] Heilmeyer, s. 100, Lev. 33, 1; İdil, Korinth, s. 29, Lev. 13, 4
[577] Başaran, Kyzikos, ss. 15-16
[578] Başaran, Kyzikos, s. 16, Res. 22
[579] Başaran, Kyzikos, s. 16
[580] Ankyra Caracalla Hamamı Kazıları, Türk Tarih Kurumu Adına 1939-1943 yılları arasında H. Z. Koşay'ın bilimsel başkanlığında, N. Dolunay'ın yönetiminde yapılmıştır. Mimari buluntularını M. Akok değerlendirmiştir. Akok, Ankara, ss. 5-37; Necati Dolunay, "Türk Tarih Kurumu Adına Yapılan Çankırıkapı Hafriyatı", **Belleten**, Cilt 5, Sayı 19, 1941, ss. 261-566; Kutalmış Görkay, Büyük Hamam (Caracalla Hamamı), **Roma Dönemi'nde Ankyra**, (Ed. Raşit Çavaş), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2011, ss. 179-190. Ankyra kentinde bir hamamın varlığı 12 Ankyra phyle'si tarafından kentin çeşitli yerlerine diktirilen ve günümüze 5 kopyası kalmış olan yazıtlardan bilinmektedir (Şek. 177). Yazıtta Tiberius Iulius Iustus Iunianus adında bir tapınak rahibi tarafından yaptırıldığı bildirilen bir hamamdan bahsedilmektedir. Her ne kadar yazıtta bahsi geçen hamamın Çankırıkapı kazılarında ortaya çıkarılan hamam olup olmadığı tartışılsa da genel olarak bu öngörü kabul görmektedir. Görkay, s. 19; Stephan Mitchell, "R.E.C.A.M. Notes and Studies No.1: Inscriptions of Ancyra", **Anatolian Studies** 27, 1977, (Ankyra), s.72-75, Lev. IIb-c. Bahsi geçen bu yazıt ve yine bu alanda yapılan kazılar sırasında bulunan Iulia Domna sikkeleri nedeniyle Hamam Caracalla Dönemi'ne (M.S. 209-217) tarihlenmektedir. Türkmen, Mimari, s. 9; Görkay, ss,. 187-190;

başlıklarına ilişkin kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Palestra'nın sütunlu revaklarına ait olduğu düşünülen birkaç örneği M. Akok yayımlamıştır (Şek. 178)[581]. Önemli ölçüde tahrip olduğu görülen başlıklarda kalathos yüzeyinin iki sıra akanthus yaprağı ile kaplıdır. Şek. 178'de[582] görülen başlık detayından akanthus yapraklarının sıkışık bir kompozisyonda işlenmiştir ve yaprak uçları hem kendi içlerinde hem de yan yapraklar ile temas halindedir. Matkap kullanımı ile kalın damarlar ve derin oyulmuş kanallar ile şekillendirilen akanthus yapraklarında ışık-gölge oyunu oldukça belirgindir. Alt sıra akanthus yapraklarının orta üst seviyesinden çıkmakta olan üst sıra akanthus yapraklarının kökleri de oldukça belirgin işlenmişlerdir. Şek. 179'da[583] görülen başlıklar ise diğer örnekten farklılıklar göstermektedir. Önemli ölçüde tahrip olmuş başlıkların güçlü, çan biçimli kalathosları iki sıra akanthus yaprağı ile bezelidir. Şek. 179a'da görülen başlıkta alt sıra akanthus yaprakları bir önceki örnekten farklı olarak birbirlerinden ayrı işlenmiş olup, üst sıra akanthus yaprakları bu yaprakların üst orta bölümünden filizlenmektedir. Yaprakların işlenişinde bir sadelik göze çarpar. Üst sıra akanthus yapraklarının arasında kalathos yüzeyine güçlü bir biçimde işlenmiş olan kaulislerden çıkan kaulis çanağı yaprakları da görülebilmektedir. Başlığın üst bölümü kırıktır. Şek. 179b'de ise alt akanthus yaprak dizisi önemli ölçüde tahrip olmuştur. Şek. 179a'da olduğu gibi yaprakların işlenişinde sadelik göze çarpmaktadır. Üst akanthus yapraklarının orta üst bölümünde kalathos yüzeyine güçlü bir biçimde işlenmiş olan kaulisler ve bunun üzerinde yer alan kaulis çanağı yaprağı plastik görünümü ile ön plana çıkmaktadır. Her iki yöndeki kaulis çanaklarından çıkan iç çanak yaprakları kalathosun merkezinde birleşirler ve kaulis çanaklarının merkezinden çıkan heliks sapları bu yaprakların üzerinde neredeyse bir göz şeklini alarak dairesel bir form ile bükülmüşlerdir. Önemli ölçüde tahrip olan başlığın abakus levhası ve volütleri kırıktır.

Bugün Ankara Caracalla Roma Hamamı Palestrası'nda sergilenen 113.76.99 İ.III kazı envanter numaralı başlık (Şek. 180)[584] gösterdiği stil özellikleri nedeniyle Caracalla Dönemine tarihlendirilebilir. Kalathos yüzeyini kaplayan yüzeysel

[581] Akok, Ankara, s. 16, Res. 6-7
[582] Akok, Ankara, s. 16. Res. 6
[583] Akok, Ankara, s. 16. Res. 7
[584] Bakar, s. 65, Lev. 24-A

işlenmiş, doğallıktan yoksun iki sıra akanthus yaprakları oldukça tahrip olmuştur. Kalathosun alt bölümünden yükselen alt sıra akanthus yapraklarının alt bölümlerinin yaprak uçlarının belirgin bir biçimde birbirlerine bitişik olduğu görülmektedir. Bu birleşmeler ile aralarda oluşan derin gözlerde ise yoğun matkap kullanımının izleri görülmektedir. Yaprak damarları ve keskin oyulmuş kanallar başlıktaki yüzeysellik hissini güçlendirmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları alt sıra akanthus yapraklarının üst orta bölümünden yükselmekte ve akanthus yaprağının orta bölümünde sivriltilmiş olan yaprak uçları ince bir bantla yan yaprak ucu ile birbirlerine bağlanmaktadır. Kaulisler hemen hemen kaybolmuş olup, kaulis çanakları kabaca işlenmiştir. Heliks ve volütler önemli ölçüde tahrip olmuştur. Tek bir silme ile geçilmiş olan abakus levhasının merkezinde kırık olan abakus çiçeğinin izi görülebilmektedir. Başlık gösterdiği stil özellikleri ile M.S. 210-220 yılları arasında bir döneme tarihlenmelidir.

Caracalla Dönemi'ne tarihlenen bir diğer önemli yapı Sardes Hamam-Gymnasium Kompleksi, Mermer Avlusu'dur (Şek. 181). İki katlı ve aeduculalı bir cepheye sahip olan yapı doğusunda yer alan palestraya figürlü Korinth başlıkları taşıyan on adet oval sütun ile bağlanmaktadır (Şek. 182). Kaisersäle olarak adlandırılan bu tarz avluların imparator kültüne adandığı ve Anadolu'da hamam gymnasium komplekslerinin karakteristik unsurları olduğu kabul edilmektedir. Üç duvarı olan yapının batıdaki merkezinde büyük bir apsisi olan aeducula yer almaktadır. Alt katta spiral yivlerle bezenmiş dört adet sütun Ion başlığı; üst katta ise yivlendirilmemiş dört adet sütun altta akanthus yaprakları, üstte dil motifleriyle bezenmiş başlıklar taşırlar. Merkezde yer alan apsisin üzerinde Suriye Tipi Alınlık görülmektedir. Yapı, arşitravında yer alan ithaf yazıtında Iulia Domna ile Caracalla'nın isminin yer alması, fakat Septimius Severus'un isminin geçmeyişi nedeniyle onun ölümünden sonraya (M.S. 211), Geta'nın isminin silinmiş olmasıyla da onun öldürülmesinden önceye (M.S. 212) tarihlendirilmektedir[585].

Severuslar Döneminde Barok özellikli Korinth başlıklarının figürler ile dekore edilmesi alışılmış bir uygulamaydı. Bugün Trastevere'deki Santa Maria'da bulunan Caracalla Hamamı figürlü Ionik başlığında (Şek. 183) olduğu gibi bu tarz başlıklar Roma'da da kullanılıyordu. Batıdaki örneklerin tipleri Sardes yapılarının

[585] Yegül, (Sardis), s. 5; Türkmen, Mimari, s. 10

dekorasyonunda gördüğümüz başlıklardan farklı idi. Sardes figürlü başlıkları Küçük Asya ve Kuzey Afrika örneklerine daha yakındır. Başlıklarda genellikle Satyros, Silenus ve Maenad gibi Dionysiak konuların kullanıldığı görülür[586].

Sardes Hamam-Gymnasium Kompleksi Palestrası'na ait figürlü Korinth başlığı dönemin özelliklerini yansıtması açısından önemlidir (Şek. 184)[587]. Altı dilimli olarak şekillendirilen akanthus yaprakları kalın damar ve derin oyulmuş kanallara sahiptir. Üst akanthus yaprak çelenginin merkezde yer alan yaprağı alt akanthus çelenginin yapraklarına nazaran daha belirgin bir şekilde işlenmiştir. Bu yaprağın iki yanında yer alan ve prizma biçimli kaulislerden yükselen kalyklsler de başlığın yaprak stiline uygun olarak şekillendirilmiş olup, iki dilimlidir. İç çanak yaprakları başlığın merkezine doğru uzanmaktadır. Kaulis çanaklarından çıkan helikseler yukarı ve merkeze doğru uzanmakta ve abakus levhasının ortasında yer alan Satyros başı ile kesintiye uğramaktadır. Kalathos dudağı tamamıyla yok olmuştur. Kaulis çanaklarından çıkan volüt sapları abakus levhasının altında, başlığın köşelerine doğru uzanmaktadır. Volütler kırıktır. Abakus levhası altta oluk-dil üstte yumurta-ok dizisi ile bezeli iki silme halindedir. Bir diğer örnekte ise çan biçimli kalathos yine iki sıra akanthus yaprak çelengi ile kaplıdır (Şek. 185)[588]. Altı dilimli akanthus yaprakları merkezde kalın bir damar ve iki yanda oyulmuş derin kanallarla biçimlendirilmiştir. Üst sıra akanthus yapraklarının sapları alt sıra yapraklarının orta dilimlerinin hizasından yükselmektedir. İki dilimli kaulis çanakları başlığın yaprak stiline uygun olarak yapılmıştır. Merkezde birleşen kaulis çanağı iç yaprakları ile abakus levhası arasında bir büst görülmektedir. Önemli ölçüde tahrip olmuş figür tanımlanamamakla beraber bir erkek olduğunu söylemek mümkündür.

Caracalla Dönemi'ne tarihlenen bir diğer önemli yapı Perge Tiyatrosudur (Şek. 186)[589]. Kentin güneybatısında, şehir surlarının dışında bir tepenin yamacına inşa edilen tiyatro binası üç katlı bir Scaenae Frons'a sahip olup, farklı yapım

[586] Nancy L. Hirschland, "The Head-Capitals of Sardis", **Papers of the British School at Rome**, Vol. 35, 1967, s. 22
[587] Hanfmann ve Ramage, s.142, Kat. No. 201, Fig. 356
[588] Hirschland, s. 22, Kat. No. 16, Lev. XXXVI.b; Hanfmann ve Ramage, s. 145, Kat. No. 207, Fig. 364;
[589] Türkmen, Mimari, s. 22, Lev. 6.1

evreleri göstermektedir[590]. Yapı Hadrianus Dönemi'ne tarihlenmekle beraber M.S. III. yüzyılın başlarında restore edildiği bilinmektedir[591].

Perge Tiyatrosu Scaenae Frons'una ait Korinth başlıkları yaprak işlenişi ile diğer Korinth başlıklarından ayrılmaktadır. Perge env. no. A.67.51 başlığında (Şek. 187)[592] çan biçimli kalathosun üzerinde aralıklı dizilmiş iki sıra akanthus yaprak çelengi görülmektedir. Akanthus yapraklarındaki en belirgin değişiklik matkap ile şekillendirilen ince, iğne biçimli yaprak dişleridir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprakları alt sıra yapraklarının orta dilimleri hizasından yükselmektedir. Kaulis çanakları da yaprak stiline uygu biçimlendirilmiştir. Merkezde yer alan üst sıra akanthus yaprağının üzerinde destek yaprağı görülmektedir. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler bu destek yaprağı ile kalathos dudağı arasında yer almaktadır. Kırık olan volütlerin sapları kaulis çanaklarından çıkar ve abakus levhasının altından başlığın köşelerine doğru yönlenir. Abakus levhası sarmaşık yaprağı dizisi ve ip motifi bezeli iki silme ile şekillendirilmiş olup, ortasında abakus çiçeğine yer verilmiştir.

Perge Tiyatrosu Scaenae Frons'una ait figürlü Korinth başlığı da yine işlenişi nedeniyle diğer Korinth başlıklarından ayrılmaktadır (Şek. 188)[593]. Kalathosu iki sıra, birbirinden ayrı akanthus yaprak çelengi ile kaplı olan başlığın akanthus yapraklarının dişleri matkap ile ince, iğne biçimli dişçiklere bölünmüştür. Üst sıra akanthus yaprakları alt sıra yaprakların orta dilimlerinin üst seviyelerinden yükselmektedir. Merkezde yer alan üst sıra akanthus yaprağı ile abakus levhası arasında ayakta duran Eros figürü görülmektedir. Bu figürün iki yanında başlığın yaprak stiline uygun olarak biçimlendirilmiş kaulis çanaklarından çıkan volüt sapları başlıkların köşelerine doğru yönelmektedir. Heliksler ise merkezde yer alan figür nedeniyle kaybolmuştur. Abakus iki düz silme ile şekillendirilmiştir.

Caracalla Dönemine tarihlenen bir diğer yapı ise Perge'nin Geç Dönem Kapısı'nın kuzey cephesi önünde yer alan ve "Suriye Tipi Alınlığı" ve tonozu

[590] Jale İnan, "Perge Tiyatrosu Yayın Çalışmalarının Ön Raporu", **18. Kazı Sonuçları Toplantısı**, Cilt 2, T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 27-31 Mayıs 1996, Ankara, 1997, (18.KST), s. 67; Türkmen, Mimari, s. 22
[591] İnan, (18.KST), ss. 68-70
[592] Türkmen, Mimari, s. 114, Kat. No. 24
[593] Türkmen, Mimari, s. 141, Kat. No. 51

altındaki zengin bezemeli tavan kasetleri ile görkemli bir mimariye sahip olan Severuslar Takı [D]'dir (Şek. 189)[594].

Severuslar Takı [D]'ye ait iki tip Korinth başlığı vardır. Bunlardan ilkinde (Şek. 190)[595] kalathos yüzeyini birbirinden ayrı duran, altı dilimli iki sıra akanthus yaprak çelengi kaplamaktadır. Akanthus yapraklarında kalın orta damarın iki yanında fazla derin olmayan kanallar bulunmaktadır. Üst sıra akanthus çelenginin yaprakları alt sıra akanthusların üst yaprak dilimi hizasından filizlendiği görülmektedir. Prizma biçimli kaulislerden çıkan iki dilimli Kaulis çanağının iç yaprakları başlığın merkezine doğru uzanıp aşağıya doğru yönelerek birleşirler. Heliks ve volüt sapları kaulis çanaklarından çıkarlar. Abakus çiçek sapı, kalathos dudağının hemen altında kanca biçimi ile kıvrılan heliksler arasından aşağıya doğru inerek kaulis çanağı iç yapraklarının birleşimine değin uzanır. Kaulis çanaklarından çıkan volüt sapları abakus levhası altında, başlığın köşelerinde bugün kırık olan volütlere doğru uzanırlar. Abakus levhası bezemesiz olarak bırakılmıştır.

İkinci tip başlık ise Perge Tiyatrosu Scaenae Frons'u başlıklarına benzemektedir (Şek. 191)[596]. Çan biçimli kalathos yüzeyi aralıklı, altı dilimli iki sıra akanthus yaprak çelengi ile kaplıdır. Yaprak dişlerinin ince, iğne biçimli uçları matkapla şekillendirilmiştir. Üst sıra akanthus yaprakları alt sıra yapraklarının üst dilimleri hizasından çıkmaktadır. Kaulis ve kaulis çanağı tamamıyla kaybolmuştur. Üst sıra akanthus çelenginin merkezde yer alan yaprağının iki yanından çıkıp başlığın merkezine, kalathos dudağına doğru yükselen ve abakus levhasının ortasındaki abakus çiçeğine uzanan, değişime uğramış heliks, başlığın tipik özelliğidir. Heliksler ile aynı yerden çıkan bitkisel motif de olasılıkla bugün kırık olan volütlere bağlanıyor olmalıdır. Abakus levhası tek yivle bölünmüş bezemesiz iki silmeden oluşmaktadır.

Erken Severuslar Dönemine tarihlenen bir diğer yapı Anazarbos Antik Kenti Sütunlu Caddesi'nin güney girişlinde yer alan ve Alakapı olarak da bilinen üç

[594] Mansel, TAD 17, s. 94; Mansel, TAD 18, 130; Mansel, AA, s. 63, Abb. 22-24; Türkmen, Mimari, s. 28, Lev. 10-14
[595] Türkmen, Mimari, s. 127, Kat. No. 37
[596] Türkmen, Mimari, s. 138, Kat. No. 48

kemerli yapıdır (Şek. 192-193)[597]. Yapıda geç dönem eklemeleri görülmekle birlikte tarihlemeye yardımcı olan mimari elamanlarının büyük bir kısmı Erken Severus Dönemine tarihlenmektedir. Yapıda görülen konsolların mermer heykelleri taşıdığı düşünülmektedir. Kent kapısının güneye bakan cephesinde, merkezde yer alan büyük boyutlu kemerin iki ayağı üzerinde bulunan pilaster başlıkların (Şek. 194)[598] kalathosu iki sıra akanthus yaprak çelengi ile kaplıdır. Akanthus yapraklarında, kalın merkezi damar ve iki yanında derin oyulmuş kanallar görülmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları alt sıra akanthus yapraklarının alt dilimleri üzerinden kalın merkezi damar ile filizlenmektedir. Kaulisler kaulis çanaklarına, kaulis boğumu ile bağlanmaktadır. İki dilimli kaulis çanakları başlığın genel yaprak stiline uygundur. Kaulis çanağı iç yaprakları başlığın merkezine doğru uzanır ve birbirleri ile birleşirler. Kaulis çanaklarından çıkan heliks sapları kaulis çanağı iç yaprakları ve kalathos dudağı arasında spiraller yaparak koçboynuzu formunu alır. Kaulis çanağından çıkan volüt sapları başlığın köşelerinde kaulis çanağı dış yaprakları ile desteklenen volütleri meydana getirir. Tek yivle bölünen iki silmeli abakus levhası, sapı helikslerin arasından geçerek üst akanthus çelenginin merkezinde yer alan yaprağın üstüne değin uzanan abakus çiçeği haricinde bezemesiz bırakılmıştır.

Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenen bir diğer yapı Hierapolis-Kastabala Antik Kenti Sütunlu Caddesi'dir (Şek. 195). Korinth düzenindeki doğu-batı doğrultulu Sütunlu Cadde, Kastabala'yı Karatepe-Aslantaş'a bağlayan modern yoldan itibaren kaya çıkıntısı üzerinde yükselen kalenin eteğinde genişleyen yerleşme merkezinde doğru arazinin eğimine uygun biçimde uzanmaktadır. Caddenin toplam uzunluğu son çalışmalar ile 310 m. olarak ölçülmüştür[599]. Korinth

---

[597] Michael Gough, "Anazarbus", **Anatolian Studies**, Vol. 2, 1952, ss. 110-113; İdil, Zafer, 358; Mustafa Hamdi Sayar, "Kilikia Yüzey Araştırmaları", **24. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Çanakkale, 29 Mayıs-2 Haziran, Ankara, 2007, (24.AST), s. 208; Türkmen, Mimari, ss. 55, 148-150, Kat. No. 58-59; Musa Kadıoğlu son yıllarda yaptığı çalışmalar ile yapının daha erken bir döneme, M.S. II. Yüzyılın 3. çeyreğine tarihlenmesinin mümkün olduğunu, ancak kesin bir tarihleme yapabilmek için bu önerinin kazı çalışmaları ile desteklenmesi gerektiği fikrini sunmaktadır. Musa Kadıoğlu, "Anazarbos Zafer Takı: Restitüsyon ve Tarihleme Önerisi", **Orhan Bingöl'e 67. Yaş Armağanı / A Festschrift for Orhan Bingöl on the Occasion of His 67th Birthday**, (Ed. Görkem Kökdemir), Bilgin Kültür Sanat Yayıncılık, Ankara, 2013, (Anazarbos),ss. 248-249

[598] Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58

[599] Turgut H. Zeyrek, "Kastabala Antik Kenti Kazıları, 2009", **32. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 1. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, İstanbul, 24-28 Mayıs 2010, Ankara, 2014, (32 KST), ss. 100-102; Turgut H. Zeyrek ve diğerleri, "Kastabala Antik Kenti Kazıları–2013", **36. Kazı Sonuçları Toplantısı** 1. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür

başlıklarının kalathosu iki sıra akanthus yaprak çelengi ile kaplıdır (Şek. 196). Altı dilimli alt akanthus yapraklarının kalın orta damarlarının iki yanında derin oyulmuş yivler göze çarpmaktadır. Alt ve orta yaprak dilimlerinin dişleri komşu yaprak dilimlerinin dişleri ile birleşmektedir. Üst akanthus yapraklarının kalın orta damarları üst yaprak dilimlerinin hizasından filizlenirler. Kaulisler kalathos üzerinde belli belirsiz bir kabartıdan ibarettirler. İki dilimli kaulis çanakları başlığın genel yaprak stiline uyarlar. Kaulis çanaklarından çıkan heliks sapları, başlığın merkezine doğru uzanıp birbirleri ile birleşen kaulis çanağı iç yaprakları ile kalathos dudağı arasındaki dar alanda spiraller meydana getirirler. Kaulis çanağı dış yaprağı, volüt sapı ve volütler kırıktır. Bezemesiz iki silme halinde bırakılan abakus levhasının ortasında, sapı helikslerin arasından geçerek kaulis çanağı iç yaprağına değin uzanan, abakus çiçeği yer alır.

Erken-Orta Severus Dönemine tarihleyebileceğimiz bir diğer önemli yapı Antiokheia ad Cragum kentinin kuzeyindeki tapınak ve kalıntılarıdır. Tapınağın mimari bezeme yönünden çok gösterişli değildir. Ancak ele geçen bir adet Korinth başlığı Severus Dönemi özellikleri taşımaktadır (Şek. 197)[600]. Başlıkta kalathos yüzeyini altı yaprak dilimli, birbirinden ayrı işlenmiş iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Akanthus yapraklarında kalın merkezi damar ve iki yanında derin oyulmuş kanallar görülmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları alt akanthusların orta yaprak dilimi hizasından filizlenmektedir. Kaulisler ile kaulis çanakları birbirine kaulis düğümü ile bağlanmaktadır. İki dilimli kaulis çanaklarının içinden çıkan heliksler Kaulis çanağı iç yaprağı ile kalathos dudağı arasında kalan dar alanda helezonlar oluştururlar. Kaulis çanağı dış yaprakları kırılmıştır. Kaulis çanaklarından çıkan volüt sapları abakus levhasının altından başlığın köşelerine doğru uzanır ve bugün kırık olan volütleri oluştururlar. Bezemesiz iki silme halinde bırakılan abakus levhasının ortasında, sapı helikslerin arasında geçerek kaulis çanağı iç yaprağına değin uzanan abakus çiçeği yer alır.

Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Gaziantep, 02-06 Haziran 2014, Ankara, 2014, (36.KST), ss. 159-160;

[600] Michael Hoff, Rhys Townsend, Ece Erdoğmuş, "Rough Cilicia Archaeological Projet: 2005 Season", **24. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, 1. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Çanakkale, 29 Mayıs-2 Haziran, Ankara, 2007, ss. 236-237, Fig. 6; Türkmen, Mimari, s. 48, 123, Kat. No. 33

Elaiussa Sebaste Tiyatro Scaenae Frons'una ait olduğu düşünülen bir grup Korinth başlığı Erken-Orta Severus Dönemine tarihlenmektedir (Şek. 198)[601]. Başlıkların tümü dört yaprak dilimlidir ve alt akanthus yaprak çelenginde komşu yapraklarla birleşen yaprak dişlerinin arasında eşkenar dörtgen boşluklar meydana gelmiştir. Üst akanthus yaprakları alt akanthus yaprak dişlerinin birleşim noktasından filizlenirler. Prizma biçimli kaulislere bağlanan kaulis çanakları iki dilimlidir ve başlığın genel yaprak stiline uygun olarak şekillendirilmişlerdir. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler, iç çanak yaprağı ile kalathos dudağı arasında kalan dar alana sıkıştırılmıştır. Bezemesiz bırakılan abakus levhasının ortasında abakus çiçeği yer alır.

Tarsus Cumhuriyet Alanı Kazıları'ndan ele geçen iki adet Korinth başlığı stil özellikleri nedeniyle Müjde Türkmen tarafından Erken-Orta Severuslar Dönemi'ne tarihlenmektedir[602]. Türkmen'e göre Kat. No. 35 başlığında (Şek. 199)[603] kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi kaplamaktadır. Altı dilimli alt sıra akanthus çelenginin yaprakları birbirinden ayrı yapılmıştır. Kalın işlenmiş olan orta damarların iki yanında derin oyulmuş kanallar görülmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları alt sıra akanthus yapraklarının üst dilimleri hizasından filizlenirler. Kalathos yüzeyinden belli belirsiz kabartılarak ayrılan kaulisler iki dilimli kaulis çanaklarına bağlanırlar. Üst sıra akanthus yaprakları ile kalathos dudağı arasında kalan geniş alana yerleştirilen uzun kaulis çanakları başlığın genel yaprak stiline uygun olarak şekillendirilmişlerdir. Kaulis çanağının iç yaprakları başlığın merkezine doğru uzanırlar ve üst sıra yaprak çelenginin merkezinde bulunan akanthus yaprağının üzerinde yer alan destek yaprağı ile birleşirler. Kaulis çanaklarının uzun işlenmesi sonucunda kalathos dudağı ile kaulis çanakları arasında kalan dar alana yerleştirilen heliksler kısa saplara sahiptirler ve kanca formunu almışlardır. Kaulis çanağının dış yaprakları, volüt sapı ve volütler kırıktır. Bir yiv ile iki silmeye bölünen abakus levhası, sapı helikslerin arasından geçerek destek yaprağına değin ulaşan abakus çiçeği haricinde bezemesiz bırakılmıştır. Yine Türkmen tarafından Kat. No. 36

[601] Türkmen, Mimari, ss. 50, 124, Kat. No. 34; Chiara Giobbe, "La Decorazione Architettonica", **Elaiussa Sebaste III: L'Agora** (Ed. E.E. Schneider), Ege Yayınları, İstanbul, 2010, ss. 327-340, Fig. 276-278. Giobbe başlıkları malzemesine göre iki tipe ayırmıştır. Tip grubu altında topladığı başlıklar Proconnesos Mermeri'nden imal edilirken Tip C grubu altında topladığı başlıklar yerel kireç taşından yapılmışlardır.
[602] Türkmen, Mimari, s. 53
[603] Türkmen, Mimari, s. 125, Kat. No. 35

olarak isimlendirilen başlıkta da (Şek. 200)[604] kalathos yüzeyini altı dilimli, birbirlerinden ayrı olarak yapılmış iki sıra akanthus yaprak çelengi kaplamaktadır. Yapraklarda kalın bir orta damar ve bunların iki yanında derin işlenmiş kanallar görülmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları alt sıra akanthus yapraklarının üst dilimleri hizasından filizlenmektedir. Kaulisler prizma biçimlidir ve iki dilimli kaulis çanaklarına bağlanırlar. Üst sıra akanthus yaprakları ile kalathos dudağı arasında kalan geniş alana yerleştirilen uzun kaulis çanakları başlığın genel yaprak stiline uygun olarak şekillendirilmişlerdir. Kaulis çanağının iç yaprakları başlığın merkezine doğru uzanır ve aşağıya doğru keskin bir kavis yaparak birbirleri ile birleşirler. Kalathos dudağı ile kaulis çanağı iç yaprağı arasında kalan geniş alanda dairevi formlu heliksler yer alırlar. Kaulis çanağı dış yaprağı, volüt sapı, volüt ve abakus levhası tahrip olmuştur.

Pisidia Cremna kentinin 235 m. Uzunluğundaki kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu Sütunlu Caddesi Cremna'nın sivil merkezini, yerleşimin batısına bağlar. Farklı boylardaki sütunlar ve Korinth başlıklarının bir arada olması nedeniyle yapının iki katlı olduğu öne sürülmektedir[605]. Ele geçen başlıklar içinden ikisi stil özellikleri nedeniyle M.S. III. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmektedir. Bahsi geçen başlıklardan ilki (Şek. 201)[606] mermerden yapılmış olup, Kalathosu iki sıra akanthus yaprak çelengi ile kaplıdır. Akanthus yapraklarının kalın orta damarlarının iki yanında derin oyulmuş kanallar görülmektedir. Dört dilimli yapraklarının dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Üst akanthus yapraklarının kalın orta damarları alt akanthus yaprak dilimlerinin birleştiği noktadan filizlenmektedir. İki dilimli kaulis çanakları prizma biçimli kaulislere bağlanmaktadır. Kaulis çanağı iç yaprakları başlığın merkezine ve aşağıya doğru yönlenerek üst akanthus çelenginin merkez yaprağının üzerine değin uzanırlar. Kaulis çanağı iç yaprağı ile kalathos dudağı arasında kalan geniş alanda kaulis çanaklarından çıkan heliksler geniş bir kavis ile işlenmiştir. Kaulis çanağı dış yaprağı, volüt sapları ve volütler kırıktır. Bezemesiz iki silme halinde bırakılan abakus levhasının ortasında abakus çiçeği yer

[604] Türkmen, Mimari, s. 126, Kat. No. 36
[605] Mitchell, 4. AST, ss. 167-170
[606] Stephen Mitchell ve diğerleri, **Cremna in Pisidia An Ancient City in Peace and in War**, Duckworth, in association with the Classical Press of Wales; Oakville, CT: David Brown Book Co., London, 1995, s. 136, Pl. 81

alır. Kireç taşından imal edilen ikinci başlık (Şek. 202)[607] stil olarak ilk başlığa benzer. Kalathos iki sıra akanthus yaprak çelengi ile kaplıdır ve yaprakların dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Üst akanthus yaprakları alt akanthusların üst seviyelerinden filizlenirler. Başlıkta en önemli farklılık Severuslar Takı [D] başlığında (Şek. 191) olduğu gibi kaulis ve kaulis çanakları kaybolmuştur. Heliks ve volüt sapları kalathos yüzeyinden çıkmaktadır. Volüt ve heliksler spiraller yaparak koçboynuzu formunu alırlar. Bezemesiz iki silme halinde bırakılan abakus levhasının ortasında abakus çiçeği yer alır. Her iki başlığın da stili Perge başlıkları ile paralellik göstermektedir[608].

Perge'nin güneydeki Septimius Severus Nymphaeum [F2]'nin güneyinde, hafif bir sapma yapmakla birlikte yaklaşık olarak aynı aksta inşa edilmiş olan Severuslar Nymphaeum [F4]'ün, Septimius Severus Nymphaeum [F2]'nin devamı olarak yapıldığı düşünülmektedir (Şek. 203)[609]. Bu yapı mimari bezemelerindeki özensizlik ve tek düzelik nedeniyle Geç Severuslar Dönemi'ne, olasılıkla da Alexander Severus Dönemi'ne tarihlenmektedir.

Yapıda toplam dört adet Korinth başlığı ele geçmiştir. Bu başlıklar stilleri nedeniyle iki gruba ayrılabilir. Birinci grupta yer alan başlıklarda (Şek. 204) kalathos yüzeyini iki sıra akanthus çelengi sarmaktadır. Başlıkların yaprak işlenişinde bir sadelik, dolayısıyla da bir yozlaşma göze çarpmaktadır. Akanthus yapraklarında ışık-gölge oyunlarını yaratan derin oyulmuş kanallar ve kalın damarlar kaybolmuş, komşu yaprak dişleri ile birleşen yaprak dişlerinin sayısında da bir azalma olmuştur. Alt akanthus yapraklarının üst uçları sadeleşmiş, dışa ve aşağıya doğru olması gereken kavis kaybolmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginde görülen bu sadelik üst akanthus sırasında da kendini göstermektedir. Başlıkta bir diğer önemli değişiklik ise Pisidia Cremna başlığında (Şek. 202) olduğu gibi kaulis ve kaulis çanaklarının kalathos yüzeyinden tamamıyla yok olmasıdır. Formunu tamamen kaybederek sadece kalathos yüzeyinde kabartma bir profil görünümünü alan heliksler ve volüt sapları üst sıra akanthus yapraklarının arasından, kalathos yüzeyinden çıkmaktadır. Abakus levhası merkezde yer alan abakus çiçeğinin haricinde bir yivle bölünen iki silme ile şekillendirilmiş olup, bezemesiz bırakılmıştır. İkinci grupta yer alan

[607] Mitchell ve diğerleri, s. 137, Pl. 82
[608] Mitchell ve diğerleri, s. 137
[609] Türkmen, Mimari, s. 31, Lev. 1.1-2

başlıklar ise (Şek. 205)[610] yoğun matkap kullanımı, yaprak modellemesindeki yaklaşım ve abakus merkezinde yer alan figürleri ile birinci gruptan gözle görülür şekilde ayrılmaktadır. Kalathos yüzeyini yine iki sıra akanthus yaprak çelengi sarar. Akanthus yapraklarında yoğun matkap kullanımı sonucunda yaprak kenarları sivri ve dikenli bir görünüm almıştır. Yaprakların rüzgârda sallanırcasına bir yana yatık yapılması yaprak modellemesindeki en belirgin değişikliktir. Bu başlıklarda kaulis çanakları mevcut olup, başlığın genel yaprak stiline uygun olarak şekillendirilmiştir. Abakus levhasının merkezinde kanatlarını açmış ve başını sağa doğru çevirmiş halde betimlenen kartalın ayakları her iki kaulis çanağı iç yapraklarına basmaktadır. Diğer yüzde ise bir Medusa başı görülmektedir.

Geç Severus Dönemi'ne tarihlenen ve Perge Severuslar Nymphaeum [F4] ile aynı stil özelliğini gösteren bir adet başlık Silifke Müzesi envanterine kayıtlıdır (Şek. 206)[611]. Bu başlıkta da akanthus yaprak çelenkleri yüzeysel olarak işlenmiştir. Alt sıra akanthus yaprak çelenginin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Üst akanthus yaprakları da alt yapraklara benzer olarak yapılmıştır. Pisidia Cremna ve Perge örneklerinde olduğu gibi kaulis çanakları işlenmemiştir. Silifke örneğinde heliksler tamamıyla kaybolmuş, volütler ise özensiz yapılmıştır. Bezemesiz olarak işlenen abakus levhasının ortasında abakus çiçeği görülmektedir.

Severus Dönemi göz önünde bulundurulduğunda erken evrelerde başlıkların daha çok Antoninler Dönemi stil özellikleri gösterdiğini söylemek mümkündür. Erken evrelerde akanthus yaprakları alt yaprak dilimleri haricinde birbirlerinden ayrık yapılmıştır. Akanthus yaprakların damarları kalın ve bombeli, iki yanında yer alan kanallar ise matkap ile derin oyulmuştur. Erken döneme ait birçok örnekte akanthus yaprakları altı dilimli olarak yapılmıştır. Alt akanthus yapraklarının üst bölümü erken evrelerde kalathos yüzeyine daha yakın yapılırken Severuslar Döneminde daha plastik bir görünüm kazanmıştır. Üst akanthus yaprakları da alt akanthus yaprakları ile paralel stil özellikleri göstermektedir. Erken Severuslar Döneminde akanthus yapraklarının görünümü hala uzun ve ölçülüdür. Caracalla Dönemi içinde akanthus yapraklarının dört dilimli olarak yapıldığı, yayvanlaştığı ve

[610] Türkmen, Mimari, ss. 139, 140, Kat. No. 49, 50

[611] Deniz Kaplan, "Arkaik-Roma Dönemi Mimari Elemanlarının/Süslemelerinin Kataloğu ve Değerlendirmesi", **Silifke Müzesi Taş Eserleri Kataloğu: Heykeltıraşlık ve Mimari Plastik Eserler**, Edt. Serra Durugönül, Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi Yayınları., Pitura Mersin Kitaplığı, 2013, (Roma), s. 165, Kat. No. 136

komşu yaprak dişleri ile birbirlerine temas ettiği görülür. Geç evrede is artık akanthus yapraklarının tüm yaprak dişleri birbirleri ile temas halindedir. Geç Severuslar Dönemi'nde en köklü değişiklik kaulis çanaklarında görülür. Kaulis çanağı ve kaulis çanağına bağlı diğer bezeme unsurları kalathos yüzeyinden silinip gitmiştir.

ALTINCI BÖLÜM

SOLİ/POMPEİOPOLİS KORİNTH BAŞLIKLARI STİL GELİŞİMİ VE ATÖLYE SORUNU

5.1. SOLİ/POMPEİOPOLİS KORİNTH BAŞLIKLARI

Soli/Pompeiopolis'te, tez çalışmama konu olan, doksan adet Korinth tipi başlık bulunmaktadır. Bu başlıklar yapılan çalışmaların sonucunda, Normal Korinth Başlıklar, Pilaster Başlıklar, Figürlü Başlıklar ve Akanthus Çelenk Başlıklar olmak üzere dört ana başlık altında gruplanmıştır. Yine bu başlık tipleri de kendi aralarında farklılıklar göstermesi nedeniyle alt tiplere ayrılmıştır.

5.1.1. Normal Korinth Başlıkları (Şekil 304)

Soli/Pompeiopolis Korinth Başlıklarının önemli bir kısmını Normal Korinth Başlıkları oluşturmaktadır. Tez çalışmam boyunca tespit edilen altmış beş adet Normal Korinth Başlığı, başlıca dört alt tipe ayrılmıştır.

Soli/Pompeiopolis Normal Korinth Başlıklarında kalathos yüzeyini iki sıra halinde çevreleyen her bir yaprak çelenginde sekiz adet akanthus yaprağı mevcuttur. Bu akanthus yaprakları da, bazı istisnai örnekler dışında, genelde altı yan yaprak dilimi ile dışa ve aşağıya doğru yönelimli yaprak ucundan meydana gelmektedir[612]. Her bir yaprak dilimi ise dört ya da beş yaprak dişine sahiptir. Başlıkların hemen hemen hepsinde alt sıra akanthus yaprakları kalathosun altından yükselmektedir. Alt yaprak dilimlerinin üst yaprak dişleri orta yaprak diliminin alt yaprakçıkları ile birleşerek aralarında kapalı çukurluklar meydana getirmektedirler. Genel olarak alt sıra akanthus yaprak çelenkleri daha sığ bir işleme ile kalathos yüzeyine bitişik yapılmıştır. Birçok başlıkta alt sıra akanthus çelenginin orta ya da üst yaprak dilimleri hizasından filizlenen üst akanthus yaprak çelenkleri ise daha plastik işlenmiş olup, kalathos yüzeyinden ayrılmışlardır. Üst sıraya ait akanthus yapraklarının alt dilimlerinde sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Alt dişleri ise

[612] Akanthus yaprakları yedi dilimli olarak tanımlanabilir.

kalathos yüzeyinden ayırt etmek mümkün değildir. Üst sıra akanthus yapraklarının önemli bir kısmının orta yaprak damarı alt sıra akanthus çelenklerinin arasında görülmektedir. Bazı örneklerde ise kalathos taban bileziğine kadar uzanmaktadır.

Başlıkların hemen hemen hepsinde alt yaprak dilimlerinin dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Bazı örneklerde ise bu birleşme hem alt akanthus hem de üst akanthus çelenklerinin orta yaprak dilimlerinde de görülebilmektedir. Bir grup başlıkta ise alt sıra akanthusların yaprak dişleri birbirlerinden bir hayli uzak yapılmış olup, bu yaprak dişleri arasından kalathos taban bileziğine değin uzanan üst sıra akanthus yapraklarının kalın orta damarı görülmektedir. Sınırlı sayıda örnekte ise hem birleşen yaprak dişleri hem de ayrı duran yaprak dişleri aynı başlık yüzeyinde işlenmiştir. Sivri yaprak dişlerinin hem kendi içlerinde hem komşu yaprak dişleri hem de üst sıra akanthus yapraklarının orta damarları ile birleşmesinden meydana gelen eşkenar dörtgen, yamuk, üçgen, yarı oval ya da dik kemer biçimli boşluklar da başlık için yan bir süsleme izlenimini vermektedir. Alt akanthus yapraklarının üst uçlarının kalathos yüzeyinden çok ayrılmadan, basitçe dışa ve aşağıya yönelimli olduğu görülürken, üst akanthus yapraklarının daha plastik işlenmesi sonucunda yaprak uçlarının daha belirgin bir şekilde dışa ve aşağıya yönelimli olduğu görülmektedir. Üst akanthus yapraklarında, üst yaprak dilimleri ile yaprak uçlarının bir arada işlenmesi sonucunda, yaprakların yedi dilimi olmasına karşın, göz yanılmasına yol açarak beş dilimli görülmesine neden olmaktadır. Üst sıra akanthus yaprak çelenginin uzadığı durumlarda başlığın üst bölümünün kompozisyonuna daha kısıtlı bir alan kalmaktadır.

Başlıkların neredeyse hepsinde kaulislerin kalathos yüzeyinde basitçe prizma ya da kabartı olarak işlendiği görülmektedir. Kaulislerin bağlandığı kaulis çanakları çeşitli formlar göstermektedir. Genel olarak iç ve dış çanak yapraklarından oluşan kaulis çanakları başlığın akanthus yaprak stiline uygun olarak biçimlendirilmiştir. İç çanak yaprağı, tıpkı kaulisler gibi, fazla belirgin işlenmemiş olup, çoğunlukla başlığın merkezine doğru uzanır ve aşağıya doğru kıvrılarak bir kanca formunu alır. Bazı örneklerde birbirine temas eder hatta iç içe geçer. Dış çanak yaprakları, birçok başlıkta kırık olmasına karşın, korunan örneklerden anlaşıldığı üzere köşe volütlerinin altına değin uzandığı ve burada bir kavis yaparak aşağıya doğru sarktığı görülmektedir.

Kaulis çanaklarının içinden çıkan heliks sapları başlığın merkezine doğru uzanır ve kaulis çanağı iç yaprağı ile kalathos dudağı arasında kıvrılarak heliksleri oluşturur. Heliksler kanca, dairesel ya da sarmal olmak üzere birçok farklı form ve özellikte yapılmıştır. Bazı örneklerde helikslerin dış konturlarını belirginleştiren silmeler görülürken, birçoğunda kalathos yüzeyinde bir kabartma banttan ibarettir.

Kaulis çanaklarından çıkan volüt sapları ise abakus levhasının alt çizgisinin üzerine taşan birkaç istisnai örnek dışında abakus levhasın altından kıvrılarak başlığın köşelerindeki volütlere değin uzanmaktadırlar. Tıpkı helikslerde olduğu gibi bazı örneklerde dış konturlarını belirginleştiren silmeler görülürken birçoğu kalın bir banttan oluşmaktadırlar. Her yüzde yer alan volütler komşu yüzün volütü ile abakus levhası altında birleşip kaulis çanağının dış yapraklarına temas ettikleri noktalarda birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Hemen hemen bütün başlıklarda köşelerde volütler ile kesintiye uğrayan kalathos dudağı görülebilmektedir.

Başlıkların abakus levhası farklılıklar göstermektedir. Özellikle Sütunlu Cadde'nin liman ile birleştiği güney bölümde, hem in situ hem de devrilmiş halde, abakus levhaları bezemeli başlıkların daha yoğun olduğu görülmektedir. Bezemeler arasında oluk-dil dizisi, yumurta-ok dizisi, ip motifi ve bitkisel motifler (kıvrık dal) görmek mümkündür. Başlıkların önemli bir kısmında ise abakus levhasının tek bir yivle bölünerek bezemesiz iki silme ile şekillendirildiği görülmektedir. Normal Korinth Başlıkları'nın tamamında, abakus levhasının ortasında, abakus çiçeği yer alır. Başlıkların bir kısmında abakus çiçeğinin sapı heliksler ve kaulis çanağı iç yapraklarının arasından geçerek merkezde yer alan üst sıra akanthus yaprağının üzerinde sonlanmaktadır.

Ana bezeme elemanları göz önünde bulundurularak yapılan bu değerlendirme Soli/Pompeiopolis Normal Korinth Başlıkları için bir genel tanımlamadır. Bu tanımlamadan da anlaşılacağı üzere başlıklarda bir üslup birliğinden söz etmek mümkün değildir. Bu farklılıkların önemli bir kısmı da işçilik kalitesinden kaynaklanmaktadır. Olasılıkla birden çok üslubun bir arada bulunmasının sebebi imalatın farklı atölyeler tarafından yapılmasıdır.

Soli/Pompeiopolis Normal Korinth Başlıkları'nı akanthus yapraklarının şekillendirilmelerine göre dört alt tipte tanımlamak mümkündür.

5.1.1.1. Normal Korinth Başlıkları Tip 1 (NKBT1, Şekil 305)

Normal Korinth Başlıkları Tip 1'e dâhil edilen kırk dokuz başlığın en belirleyici özelliği, her ne kadar usta eli ve özensiz işçilikler de göz önünde bulundurulsa da, akanthus yapraklarının şekillendirilmesinde kullanılan biçimdir. Bu tipte akanthus yaprakları birbirlerinden aralıklı yapılmışlardır. Yapraklarda sadece alt dilimlerin yaprak dişleri komşu yaprak dişlerine temas etmektedir. Bu tipteki başlıkların bir kısmı halen ayakta duran sütunlarca taşınmakla beraber önemli bir kısmı da devrilmiş halde arazide bulunmaktadır (Şek. 228-230).

Akanthus yapraklarının şekillendirmesinde sert, geometrik bir biçim söz konusudur. Komşu yapraklar ile temas halinde olan yaprak dişinin yaprağın aksı ile dik açı oluşturması bu katı geometrik biçimlendirmenin sonucudur. Bu tipe dâhil edilen başlıklarda yapım kalitesi ve detay uyumlarında oldukça yakın bir benzerlik söz konusudur.

Alt akanthus çelenginde yalnızca yaprakların üst bölümü dışa ve aşağıya yönelimli olarak yapılmıştır. Üst sıra akanthus çelenklerinde ise yaprağın üst ucu ile üst yaprak dilimleri dışa ve aşağıya doğru sarkan biçimde yapılmışlardır.

Akanthus yaprakları ile abakus levhası arasında kalan bölüm yaprakların şekillendirilmesine göre geniş ya da dar olabilmektedir. Bu alanı süsleyen kaulis çanakları genel olarak birbirlerine benzerler. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler ve volüt saplarında dış konturlarını belirginleştiren silmeler görülürken, birçoğunda kalathos yüzeyinde bir kabartma banttan ibarettir. Volütler ise kıvrılarak yuvarlak bir form kazanmıştır. Tip 1 başlıklarının önemli bir kısmında abakus levhası bezelidir.

Tip 1'e dâhil edilen başlıklar kendi aralarında da alt tiplere ayrılmaktadır. Başlıkların yapım tarzı ve süsleme unsurlarındaki farklılık alt tipleri belirlemekte etkili olmuştur. Toplam altı adet tahrip olmuş başlık akanthus yaprak biçimlendirmeleri nedeniyle Normal Korinth Başlığı Tip 1 grubuna dahil edilmiştir[613].

[613] Kat. No. 24, 26, 27, 31, 34 ve 42 başlıkları katalogda NKBT1 tanımı ile gösterilmiştir.

5.1.1.1.1. Normal Korinth Başlıkları Tip 1A (NKBT1A, Tablo 4)

Bu gruba dâhil edilen başlıkların hepsinin abakus levhası oluk-dil dizisi, yumurta-ok dizisi, ip motifi ve bitkisel motifler (kıvrık dal) ile bezelidir. Başlıkların büyük bir bölümü, Sütunlu Cadde'nin güneyde, Liman ile birleştiği alanda, hem sütunların üzerinde hem de devrilmiş halde arazide bulunmaktadır (Şek. 228).

Başlıklar, sekiz yapraklı iki sıra akanthus yaprak çelengine sahiptir. Alt akanthus yaprakları yedi dilimli olup, her bir dilim ise beş yaprak dişine sahiptir. Alt dilimlerin yaprak dişlerinin hem kendi içinde hem de komşu yaprak dişleri ile birleştiği görülmektedir. Üst akanthus yaprak çelenginin alt dilimleri yarı işlenmiş olup, orta dilimleri ise bazı örneklerde komşu yaprak dilimi ile birleşmektedir. Kaulis çanağı yaprakları başlığın genel yaprak stiline uygun olarak şekillendirilmiştir. Kaulis çanağından çıkan ve başlığın merkezine doğru uzanan heliks saplarının kalathos dudağı ile kaulis çanağı iç yaprağı arasında düzgün bir kavis yaparak heliksleri oluşturmaktadır. Kaulis çanağından çıkan volüt sapları, abakus levhasının altından başlığın köşelerine doğru uzanır ve yan yüzde yer alan volütler ile birleşir. Kaulis dış çanak yaprağı başlığın köşelerine, volütlerin altına değin uzanmaktadır.

NKBT1A grubu altında toplanan başlıklar kendi içinde de farklılıklar göstermektedir. Yukarıda sayılan şekil ve stil özelliklerine bakılarak başlıkların en yakın örneği Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Phrygia Hierapolis Tiyatrosu Scaenae Fronsu'na ait olan Tip 1 başlığıdır (Şek. 167). Hierapolis Tip 1 başlığı akanthus yapraklarının şekillendirilmesi, kaulis çanağı ve heliks işlenişi ile de NKBT1A başlıkları ile paralellik göstermektedir. Erken Severus Dönemi'ne tarihlenen Suriye, Bostra Nymphaeum'una ait Korinth başlığı da (Şek. 207), her ne kadar abakus levhası bezemesiz olsa da, yaprak kompozisyonu bakımından NKBT1A başlıkları ile benzerlikler göstermektedir. Birbirlerinden ayrı yapılan akanthus yapraklarının arasından çıkan üst sıra akanthus yapraklarının başlık yüzeyinden dışa taşması, Bostra Nymphaeumu başlığında net şekilde görülmektedir. Bu özelliği nedeniyle Bostra Nymphaeumu başlığı ile NKBT1A başlıkları paralellik göstermektedir. Tarsus Cumhuriyet Alanı Kazıları'ndan ele geçen ve Erken Severus Dönemi'ne tarihlenen Korinth başlığının (Şek. 200) akanthus yaprakları, birbirlerinden ayrı oluşu, orta damarlarının kalın, iki yanındaki kanalların derin

işlenişi ve yaprak yüzeylerinin biçimi sebebiyle NKBT1A başlıkları ile paralellik göstermektedirler. Benzer örnekler ile yapılan karşılaştırmalar sonucunda NKBT1A başlıklarının Erken Severus Dönemi'ne tarihlendiğini söylemek mümkündür.

5.1.1.1.2. Normal Korinth Başlıkları Tip 1B (NKBT1B, Tablo 5)

Normal Korinth Başlıkları Tip 1 altında toplanan NKBT1B başlıkları genel olarak Tip 1A ile paralellik göstermekle birlikte, belirleyici özelliği abakus levhasının bezemesiz bırakılmış olmasıdır (Şek. 230, Kat. No. 66-71).

Başlıklarda kalathos sekiz yapraklı iki sıra akanthus yaprak çelengi ile çevrelenmiştir. Alt akanthus yaprakları yedi dilimli olup, her bir dilim ise beş yaprak dişine sahiptir. Alt dilimlerin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Üst akanthus yaprak çelenginin alt dilimleri yarı işlenmiş olup, orta dilimleri ise bazı örneklerde komşu yaprak dilimi ile birleşmektedir. Kaulis çanağı yaprakları, başlığın genel yaprak stiline uygun olarak şekillendirilmiştir. Kaulis çanağından çıkan ve başlığın merkezine doğru uzanan heliks saplarının, kalathos dudağı ile kaulis çanağı iç yaprağı arasında düzgün bir kavis ile heliksleri oluşturduğu görülmektedir. Kaulis çanağından çıkan volüt sapları, abakus levhasının altından başlığın köşelerine doğru uzanır ve yan yüzde yer alan volütler ile birleşir. Kaulis çanağı dış yaprağı başlığın köşelerine, volütlerin altına değin uzanmaktadır.

NKBT1B gruba altın da toplanan başlıklar kendi aralarında da farklılıklar göstermektedir. Yukarıda sayılan şekil ve stil özelliklerine bakılarak, Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Roma İmparatorluk Sarayı Hipodromu'ndan ele geçen ve Freyberger'e göre Aphrodisias Dekorasyon Okulu'nun bir ürünü olan Korinth başlığı (Şek. 208)[614], NKBT1B başlıkları ile genel görünüm olarak benzerlik göstermektedir. Başlıkta akanthus yaprakları yine birbirlerinden ayrı olarak işlenmiş olup, üst sıra akanthus yapraklarının kalın orta damarları, alt sıra yapraklarının arasından kalathosun tabanına değin uzanmaktadır. Güçlü heliks ve kaulis çanaklarına sahip olan başlığın abakus levhası bezemesiz bırakılmıştır. Anazarbos Şehir Kapısı'nın pilaster başlıklarında (Şek. 194)[615] da bu özellikler görülmektedir. Ancak Anazarbos pilaster başlıklarının yaprakları daha derin

[614] Freyberger, Stadrömische, ss. 126-129, Kat. No. 302, Lev. 45a
[615] Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58

oyulmuş olup, yaprak yüzeyleri daha belirgindir. Bu yönü ile Suriye, Bosra Tiyatrosu'nun iyi korunmuş Korinth Başlıkları (Şek. 209)[616] hem Anazarbos pilaster başlıkları hem de NKBT1B başlıkları ile paralellik göstermektedir. Benzer örneklerden yola çıkılarak NKBT1B başlıkları Erken Severuslar dönemine tarihlenmelidir.

5.1.1.1.3. Normal Korinth Başlıkları Tip 1C (NKBT1C, Tablo 6)

Pompeiopolis Normal Korinth Başlıklarının büyük bir bölümünde alt akanthus yapraklarının yedi dilimli, her bir dilimin ise beş yaprak dişine sahip olduğu görülürken, sınırlı sayıda örnekte, üst yaprak diliminin kıvrımlı yaprak ucu ile birleştiği, bunun sonucu olarak da yaprakların beş dilim ve dört yaprak dişli olduğu görülmüştür[617]. Tip 1'e dâhil edilen ve Tip 1C grubu altında toplanan iki adet başlıkta bu özellik görülebilmektedir. Bu grupta yer alan Kat. No. 68 başlığı aynı zamanda Tip 1B grubunun özelliklerini de taşımaktadır. Ancak akanthus yaprağının şekillendirilmesindeki bu farklılık nedeniyle Kat. No. 68 başlığı Tip 1C grubuna dâhil edilmiştir.

Başlıkların kalathosu, sekiz yapraklı iki sıra akanthus yaprak çelengi ile çevrelenmiştir. Beş dilimli alt akanthus yapraklarının her bir diliminin dört yaprak dişine sahip olduğu ve alt dilimlerin yaprak dişlerinin komşu yaprak dişleri ile birleştiği görülmektedir. Üst akanthus yaprak çelenginin alt dilimleri yarı işlenmiştir. Kaulis çanağı yaprakları başlığın genel yaprak stiline uygun olarak şekillendirilmiştir. Kaulis çanağından çıkan ve başlığın merkezine doğru uzanarak heliksleri oluşturan heliks sapları, kalathos dudağı ile kaulis çanağı iç yaprağı arasına konumlandırılmıştır. Kat. No. 68 başlığında hem kaulis çanakları hem de bunlara bağlı olan heliksler asimetrik olarak yapılmışlardır. Bu asimetri, işçilik kusuru olarak görülebilir. Her iki başlıkta da heliksler spiral formlu olarak yapılmıştır. Kat. No. 37

[616] Freyberger, Bosra, ss. 18-21, Lev. 10b

[617] Beş yaprak dilimi ve dört yaprak dişli akanthus yaprakları Anadolu ve Anadolu dışında birçok merkezde görülmektedir. Bu akanthus formu Aphrodisias Dekorasyon Okulu'nun özelliği olarak kabul görmektedir. Moshe L Fischer, **Das korintische Kapitell im Alten Israel in der hellenistischen und römischen Periode: Studien zur Geschichte der Baudekoration im Nahen Osten**, Philipp von Zabern, Mainz am Rhein, 1990, s. 42, Lev. 10, 54-55; Musa Kadıoğlu, "Sütunlu Cadde",**Roma Dönemi'nde Ankyra**, (Ed. Raşit Çavaş), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2011, (Ankyra), s. 175

başlığının volüt ve abakus levhası önemli ölçüde tahrip olmuştur. Kat. No. 68 başlığında ise kaulis çanağından çıkan volüt saplarının, abakus levhasının altından, başlığın köşelerine doğru uzandığı ve kırık olan volütler ile birleştiği, kaulis çanağı dış yaprağının da başlığın köşelerine, volütlerin altına değin uzandığı anlaşılmaktadır.

Yukarıda sayılan şekil ve stil özelliklerine bakılarak, NKBT1C başlıklarının en yakın örneği, Antiokheia ad Cragum kentinde bulunan Tapınağın Korinth başlıklarıdır. Başlığıkta (Şek. 197) akanthus yaprakları beş dilimlidir ve birbirine değen alt yaprak dilimlerinin alt dişleri dışında ayrı yapılmışlardır. Üst sıra akanthus yapraklarının sapları alt sıra yapraklarının arasından ve üst seviyelerinden yükselmekte olup, alt sıra yaprakları ile benzer şekilde beş dilimli olarak yapılmıştır. Başlık, Türkmen tarafından, Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenmektedir[618]. Antiokheia ad Cragum'dan, NKBT1C grubu ile paralellik gösteren bir diğer örnek ise yine Tapınağa ait olan bir pilaster başlıktır. Birbirlerinden ayrı ve beş dilimli olarak yapılan akanthus yaprakları yüzeysel işlenmiş olup, sivri yaprak dişlerine sahiptirler. Bu pilaster başlık Türkmen tarafından Erken-Orta Severus Dönemi'ne tarihlenmektedir[619]. Antiokheia ad Cragum örnekleri göz önünde bulundurulduğunda Soli/Pompeiopolis NKBT1C grubuna dâhil edilen başlıklar NKBT1 ile NKBT2 arasında bir geçiş evresini temsil ediyor olmalıdırlar. Bu nedenle de Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenmelidirler.

5.1.1.1.4. Normal Korinth Başlıkları Tip 1D (NKBT1D, Tablo 7)

Normal Korinth Başlıkları Tip 1 altında toplanan NKBT1D başlıkları Soli/Pompeiopolis'te dört başlık ile temsil edilmektedir. Akanthus yaprakları NKBT1 özellikleri gösterirken üst sıra yaprak çelenginin merkezinde yer alan akanthus yaprağının üzerine işlenmiş olan destek yaprağı ile diğer başlıklardan ayrılmaktadır (Şek. 230, Kat. No. 23).

NKBT1D grubu altında toplanan başlıklarda kalathos yüzeyini süsleyen öğeler önemli ölçüde tahrip olmuştur. Kalathos sekiz yapraklı, iki sıra akanthus yaprak çelengi ile çevrelenmiştir. Yedi dilimli alt akanthus yapraklarının her bir

[618] Türkmen, Mimari, s. 123, Kat. No. 33
[619] Türkmen, Mimari, s. 152, Kat. No. 62

dilimin beş yaprak dişine sahip olduğu ve alt dilimlerin yaprak dişlerinin komşu yaprak dişleri ile birleştiği görülmektedir. Üst akanthus yaprak çelenginin alt dilimleri yarı işlenmiş olup, orta dilimleri ise bazı örneklerde komşu yaprak dilimi ile birleşmektedir. Kat. No. 19, 21 ve 22 başlıklarının destek yaprağı oldukça stilizedir. Kat. No. 23 başlığının destek yaprağı akanthus yaprak formuna daha yakın bir biçimde işlenmiştir. Kaulis çanağı yaprakları, başlığın genel yaprak stiline uygun olarak şekillendirilmiştir. Kaulis çanağının iç yaprakları destek yaprağının dişleri ile birlemektedir. Kaulis çanağından çıkan ve başlığın merkezine doğru uzanan heliks saplarının kalathos dudağı ile kaulis çanağı iç yaprağı arasında düzgün bir kavis yaparak heliksleri oluşturduğu görülmektedir. Kaulis çanağı dış yaprakları, volüt sapları ve volütler tüm başlıklarda tahrip olmuştur. Abakus levhası ise sadece Kat. No. 23 başlığında kısmen korunmuştur.

Destek yaprağı Pergamon Traianus Tapınağı Korinth başlıklarından (Şek. 100) itibaren görülmeye başlar. Hadrianus Dönemi sonu Antoninler Dönemi başlarına tarihlenen Side N1 Tapınağı (Şek. 117), Side Tykhe Tapınağı (Şek. 120), Sagalassos Antoninus Pius Tapınağı (Şek. 118) ve Miletos Agora Kapısı Korinth başlıklarında (Şek. 135) da destek yaprağı bulunmaktadır. Severuslar Dönemi'nde de destek yapraklı Korinth başlıklarını görmek mümkündür. Perge Septimius Severus Çeşmesi / Nympheiumu [F2] başlıklarında da (Şek. 161) destek yapraklarına rastlanır. Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Nympheium [F2] başlıklarının akanthus yaprakları kalın merkez damarı yanında derin oyulmuş kanalları nedeniyle derin şekillendirmesi ile öne çıkmaktadır[620]. Bir diğer örnek ise Tarsus Cumhuriyet Alanı Kazıları'ndan ele geçen mermer başlıktır (Şek. 199). Erken-Orta Severuslar Dönemi'ne tarihlenen başlıkta kalın merkezi damarın iki yanında derin oyulmuş kanallar görülmektedir[621]. Üst yaprak çelenginin merkezinde yer alan akanthus yaprağının üzerinde görülen destek yaprağı, iki yanda Kaulis çanağı iç yaprakları ile belirgin bir şekilde birleşmektedir. Soli/Pompeiopolis NKBT1D başlıkları daha çok Tarsus örneği ile paralellik göstermektedir. Tarsus örneğinde olduğu gibi NKBT1D başlıkları da kalın merkezi damarın iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Özellikle Kat. No. 23 başlığı ile Tarsus başlığının destek yapraklarının profili önemli

[620] Mansel, TAD 17, ss. 93-94; Türkmen, Mimari, s. 128, Kat. No. 38
[621] Türkmen, Mimari. s.125, Kat. No. 35

ölçüde paralellik göstermektedir. Benzer örneklerden yola çıkılarak Soli/Pompeiopolis NKBT1D başlıkları Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenmelidir.

5.1.1.1.5. Normal Korinth Başlıkları Tip 1E (NKBT1E, Tablo 8)

Bu gruba dâhil edilen başlıklarda abakus çiçeğinin, heliksler arasından başlığın merkezinde yer alan akanthus yaprağına değin uzanan kıvrımlı sapları olduğu görülmektedir. Bu gruptaki başlıkların abakus levhaları, Tip 1B başlıklarında olduğu gibi bezemesizdir (Şek. 230, Kat. No. 66, 77)

NKBT1E grubu altında yer alan başlıklar kendi aralarından da farklılıklar göstermektedir. Kat. No. 33 ve 67 boyut ve yaprak işlenişinin genel görüntüsü itibariyle birbirleri ile benzemektedirler. Başlıkların kalathosu sekiz yapraklı iki sıra akanthus yaprak çelengi ile çevrelenmiştir. Alt akanthus yapraklarının yedi dilimli olduğu ve alt dilimlerin yaprak dişlerinin komşu yaprak dişleri ile birleştiği görülmektedir. Kat. No. 67 başlığı beş, Kat. No. 33, 66, ve 70 başlıkları ise dört yaprak dişine sahiptir. Üst akanthus yaprak çelenginin alt dilimleri yarı işlenmiş olup, orta dilimlerin yaprak dişleri komşu yaprak dişlerine değmemektedir. Başlıklarda heliksler ve kaulis çanakları iç yapraklarının arasından geçerek üst sıra akanthus yaprak çelenginin merkezinde yer alan yaprağın üzerine değin uzanan abakus çiçeğinin sapı normalden daha kalın olup, saptan daha ziyade bir dal izlenimi verecek şekilde işlenmiştir.

Kat. No. 33 ve 67 başlıkları hem boyut olarak hem de stil olarak birbirlerine benzemektedir. Akanthus yaprak çelenklerinin dizilişi ve yaprak şekillendirmeleri birbirlerine benzerdir. Akanthus yapraklarının orta dilimlerinde yaprak dişi sayısı farklılık göstermektedir. Kat. No. 33 başlığı dört, Kat. No. 67 başlığı ise beş yaprak dişine sahiptir. Başlıklarda görülen güçlü kaulis çanağı ve bu çanaklardan çıkarak, kaulis çanağı iç yaprağı ile kalathos dudağı atasında düzgün bir kavis yapan heliksleri, Perge Severus Takı [D][622] (Şek. 190) ve Giardino Müzesi Korinth başlığı[623] (Şek. 210) ile benzerdirler. Kat. No. 66 ve 70 başlıkları da hem stil hem de boyut olarak benzerdirler. Başlıklar kısa ve geniş bir kalathos gövdesine sahiptir. Kalathostaki bu oransızlık nedeniyle başlıklar basık bir görünüm almıştır.

[622] Türkmen, Mimari. s.127, Kat. No. 37
[623] Freyberger, Stadrömische, ss. 126-129, Kat. No. 305, Lev. 45d

Başlıkların akanthus yaprakları yedi dilimli olarak biçimlendirilmiştir ve orta dilimler dört yaprak dişine sahiptirler[624]. Başlıkların akanthus yaprak biçimi ile güçlü kaulis çanağı ve bu çanaklardan çıkarak, kaulis çanağı iç yaprağı ile kalathos dudağı arasında düzgün spiral yapan heliksleri, Antiokheia ad Cragum Korinth başlığı[625] (Şek. 197) ile benzerlik göstermektedir.

5.1.1.2. Normal Korinth Başlıkları Tip 2 (NKBT2, Şek. 306)

Pompeiopolis Normal Korinth Başlıkları Tip 2 grubu altında toplanan başlıkların en belirleyici özelliği akanthus yapraklarında alt ve orta dilimleri sivri yaprak dişlerinin komşu yaprak dişleri ile birleşmesidir. Her ne kadar orta yaprak dilimi ibaresi kullanılsa da Tip 1'de sınırlı sayıda görülen beş dilimli akanthus yapraklarının bu başlıkların biri hariç (Kat. No. 60) tamamında görüldüğü, üst dilimlerin ise yaprak ucu ile birleşerek Tip 1 başlıklarına nazaran dışa ve aşağıya doğru kıvrılmalarının artması ile daha plastik bir görünüm aldığını söylemek doğru olacaktır (Şek. 231). Bu özellikleri nedeniyle Tip 1C başlıklarını geçiş evresi başlıkları olarak tanımlamak mümkün olabilir.

Bu gruba dâhil edilen başlıklarda her yaprak diliminin alt dişi kabarık bir hat ile yaprak aksından dışarı doğru geniş bir yay çizmektedir. Bu nedenle Tip 1 başlıklarının aksine bu grupta yer alan tüm yapraklar sert geometrik ve küçük bölümlü bir biçimlendirme ile son bulmuştur. Diğer yandan yaprakların girintili bir görünümden uzaklaşması nedeniyle çevre çizgileri kapalı bir form almış olup, yaprak çelengi bütünsel olarak sakin bir ifade tarzı kazanmıştır. Alt ve orta yaprak dişlerinin komşu yaprak dişleri ile birleşmesi sonucunda yaprak dilimleri arasında eşkenar dörtgen, yamuk ya da üçgen biçimli kapalı boşluklar oluşmuştur. Yaprak dişlerindeki bu birleşme durumu, bazı örneklerde, üst akanthus yaprak çelenginde de görülebilmektedir. Birbirleri ile bu biçimde temas eden sivri yaprak uçları yarım daire veya dik kemerli yaprak dişi biçimlerini oluşturmuşlardır. Bu durum sonucunda yaprak dişleri benzer bir uygulamaya tabi tutulan bir form olarak farklı biçimdeki girintiler ile birlikte asıl yaprak gövdesinin yanında öne çıkmaktadırlar. Yaprakların

[624] Orta dilimin dört yaprak dişine sahip olması Aphrodisias Dekorasyon Okulu özelliği olarak gösterilmektedir. Fischer, s. 42, Lev. 10, 54-55; Kadıoğlu, Ankyra, s. 175
[625] Türkmen, Mimari, s. 123, Kat. No. 33

bu formu nedeniyle kalathos hemen hemen görünmez olmuş, akanthus yaprakları başlığın büyük bir bölümünü kaplamıştır[626]. Bir adet tahrip olmuş başlık akanthus yaprak biçimlendirmeleri nedeniyle Normal Korinth Başlığı Tip 2 grubuna dâhil edilmiştir[627].

5.1.1.2.1. Normal Korinth Başlıkları Tip 2A (NKBT2A, Tablo 9)

Tip 2 grubu başlıklar arasında, abakus levhası bezemeli tek bir başlık, Kat. No. 49 başlığı bulunmaktadır. Başlık Sütunlu Cadde'nin güney kesiminde, Tip 1A başlıklar ile aynı alanda, in situ olarak bulunmaktadır.

Kat. No. 49 başlığında her iki akanthus yaprak çelenginin de kalathos yüzeyinin büyük bir bölümünü kapladığı görülmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve derin kanallara sahiptir. Yapraklarda dilim sayılarının azalması yaprak boyutlarının da değişmesine neden olmuştur. Kısalan ve genişleyen akanthus yaprakları nedeniyle NKBT2A başlıkları, abakus levhasının bezemeli olması nedeniyle karşılaştırabileceğimiz, NKBT1A başlıkları akanthus yapraklarına göre daha özensiz bir yaprak işçiliğine sahiptir. Üst akanthus yaprak çelenginin birbirlerinden ayrı yapraklarının arasından yükselen kaulis çanaklarının iç yaprakları, yaprak dişlerinin işlenişi ile farklılık göstermektedir. Kaulis çanağından çıkan volüt sapları, abakus levhasının alt çizgisinin üzerine değin yükselerek başlığın köşelerinde volütleri oluşturmaktadır. Kaulis çanağının sivri dişli dış yaprakları da volütlerin altına değin uzanmaktadır. Kalathos dudağı ile kaulis iç çanak yaprağı arasında spiraller yapan heliksler düzgün bir profil göstermektedir. Oluk-dil motifi ile bezenen abakus levhasının ortasında abakus çiçeği de görülmektedir.

Kat. No. 49 başlığı ile benzer özellikler gösteren Şam Batı Propylon'u Korinth başlığının (Şek. 211)[628] kalathosunu saran alt akanthus yaprak çelenginin yaprak dişleri komşu yapraklar ile birleşmektedir. Yedi dilimli yaprakların, kalın merkez damarının iki yanında derin oyulmuş kanalları ve "V" biçimli içbükey profilli yaprakçıkları, Kat. No. 49 başlığı ile benzer özellikler göstermektedir. Benzer

[626] Peschlow-Bindokat, s. 382
[627] Kat. No. 29 başlığı katalogda NKBT2 tanımı ile gösterilmiştir.
[628] Klaus S. Freyberger, "Untersuchungen zur Baugeschichte des Jupiter-Heiligtums in Damaskus", **Damaszener Mitteilungen**, Band 4, 1989, (Jupiter), s. 72, Lev. 20b

profil özelliklerini Şam Emevi Camii avlusundaki Hazine Binası devşirme Korinth başlıkları (Şek. 212-213)[629], Forum Romanum Basilica Aemilia güney tarafından Korinth Başlığı (Şek. 214)[630] ve Hieropolis-Kastabala Sütunlu Caddesi Korinth başlıklarında (Şek. 215-216)[631] da görmek mümkündür. NKBT2A grubuna dâhil edilen Kat. No. 49 başlığının gösterdiği stil özellikleri nedeniyle Erken Severuslar Dönemi'ne ait olduğu düşünülmektedir.

5.1.1.2.2. Normal Korinth Başlıkları Tip 2B (NKBT2B, Tablo 10)

Soli/Pompeiopolis Normal Korinth Başlıkları Tip 2 grubuna dâhil edilen başlıkların çoğunluğu NKBT2B başlıklarından oluşmaktadır. Bu başlıkların genel özelliği, abakus levhasının bezemesiz bırakılması ile akanthus yapraklarının beş dilimli ve yaprak dişlerinin komşu yaprak dişleri ile birleşiyor olmasıdır (Şek. 231).

NKBT2B başlıklarında her iki akanthus yaprak çelenginin de kalathos yüzeyinin büyük bir bölümünü kapladığı görülmektedir. Bu grup altında toplanan başlıkların akanthus yapraklarında, kalın damarların ve derin kanalların kaybolduğu görülmektedir. Yapraklarda, dilim sayılarının azalması yaprak boyutlarının da değişmesine neden olmuştur. NKBT2B başlıkları, alt akanthus çelenginin alt ve orta dilimlerinin yaprak dişleri, komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Yaprak dişlerinin birleştiği noktalarda eşkenar dörtgen, yamuk ya da üçgen biçimli kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yaprak çelenginin yaprakları ise farklılıklar göstermektedir. Orta dilimin yaprak dişlerinin komşu yaprak dişi ile birleştiği örnekler olduğu gibi birbirinden ayrı yapılan örneklerde görülebilmektedir. Üst akanthus yaprak çelenginin arasından yükselen kaulis çanaklarının iç yaprakları, yaprak dişlerinin işlenişi ile farklılık göstermektedir. Kaulis çanağı iç yaprağı bazı örneklerde sadece bir banttan ibaretken bazı örneklerde ise sivriltilmiş yaprak uçlarına sahiptir. Kaulis çanağından çıkan volüt sapları abakus levhasının köşelerinde volütleri oluşturmaktadır. Kaulis çanağının sivri dişli dış yaprakları da volütlerin altına değin uzanmaktadır. Kalathos dudağı ile kaulis çanağı iç yaprağı arasına işlenen helikslerde birden fazla form görülmektedir.

[629] Freyberger, Jupiter, ss. 81-82, Lev. 26c-d
[630] Freyberger, Stadrömische, s. 126-129, Kat. No. 304, Lev. 45c
[631] Türkmen, Mimari, s. 111, Kat. No. 21; Türkmen, Mimari, s. 112, Kat. No. 22

NKBT2B grubu altında toplanan başlıklarda akanthus çelenklerinin "V" profilli içbükey yaprakçıkları bu gruba dâhil edilen birçok başlıkta görülmektedir. Üst akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının birleşim noktasının hemen üzerinden filizlenir. Başlıkların abakus levhası ise bezemesizdir. Bu yönleri ile başlıkların Şam Emevi Camii avlusundaki Hazine Binası devşirme Korinth başlıkları (Şek. 212-213)[632], Pisidia Cremna Sütunlu Caddesi Korinth başlıkları (Şek. 201-202)[633], Hieropolis-Kastabala Sütunlu Caddesi Korinth başlıkları (Şek. 215-216)[634], Bosra Korinth başlığı (Şek. 217)[635] ve Perge Güney Hamamı Propylon'u Korinth tip 2 başlıkları[636] ile paralellik gösterdiğini söylemek mümkündür. NKBT2B başlıklarını hem benzer örneklerle yapılan karşılaştırmalar hem de stil özellikleri nedeniyle Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlemek mümkündür.

5.1.1.3. Normal Korinth Başlıkları Tip 3 (NKBT3, Tablo 11)

Normal Korinth Başlıkları Tip 3'e dâhil edilen sadece bir adet başlık vardır. Akanthus yapraklarının sağa yatık olarak işlendiği Kat. No. 61 başlığı Soli Pompeiopolis Normal Korinth Başlıkları arasında tek bir örnekle temsil edilmektedir ve "Rüzgârla Savrulan Tip" olarak anılmaktadır[637]. Buna benzer başlıkları Phrygia Hierapolis'i Tiyatro Scaenae Fronsu'nda (Şek. 168-169)[638], Palmyra Müzesi'nde, Adana Müzesi'nde[639] ve Perge'de (Şek. 205)[640] görmek mümkündür. Her ne kadar benzer örnek olarak gösterilse de bahsi geçen başlıkların yaprak stilleri daha çok Geç Severus özelliği taşımaktadır. Pompeiopolis Kat. No. 61 başlığı ise yaprakların Rüzgârda Savrulan Tip'te olması benzer olmakla birlikte yaprak stili olarak Erken Severuslar özellikleri göstermektedir.

[632] Freyberger, Jupiter, s. 72, Lev. 20b
[633] Mitchell ve diğerleri, s. 81, Pl. 81-82
[634] Türkmen, Mimari, s. 111, Kat. No. 21; Türkmen, Mimari, s. 112, Kat. No. 22
[635] Freyberger, Bosra, ss. 18-21, Lev. 13c
[636] Türkmen, Mimari, s. 131, Kat. No. 41
[637] Bu tip başlıklara Kilikia'da başka hiçbir kentte rastlanmamıştır.
[638] Sobrà, s. 190, Fig. 13
[639] Türkmen, Decoration, s. 154, Fig. 14,1-5
[640] Türkmen, Mimari, s. 139, Kat. No. 49

5.1.1.4. Normal Korinth Başlıkları Tip 4 (NKBT4, Tablo 12)

Normal Korinth Başlıkları Tip 4'e dâhil edilen sadece bir adet başlık vardır. Sütunlu Cadde içinde bulunan ancak hem malzeme hem boyut hem de stil olarak cadde mimarisi ile uyuşmayan mermer başlık Antoninus Pius Dönemi stil özellikleri sergilemektedir. Başlığın stil olarak en yakın örneği Side N1 Apollon Tapınağı Korinth başlığıdır (Şek. 117)[641].

5.1.2. Pilaster Korinth Başlıkları (Tablo 13)

Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nin Liman ile birleştiği güney ucunda devrilmiş halde iki adet pilaster Korinth Başlığı bulunmuştur. Bu başlıkların herhangi bir duvar, sütun ya da yarım sütun ile eşleşmediği görülmüş, bu nedenle de mimari ile ilişkilendirilememiştir.

Her iki başlıkta da, iki sıra akanthus yaprak çelenginin süslediği kalathos yüzeyinde, alt yaprak çelenginde dört, üst yaprak çelenginde ise beş adet akanthus görülmektedir. Bu iki başlık işleniş olarak birbirinden ayrılmaktadırlar. Başlıkların cephesinde bütün süsleme unsurlarına yer verilirken yan yüzler başlığın merkez aksına değin işlenmiştir. Üst sıra akanthus yapraklarının üzerine yerleştirilen kaulis çanaklarından çıkan heliksler başlığın merkezine doğru yükselmektedir. Yine kaulis çanaklarından çıkan volüt sapları abakus levhasının köşelerine doğru uzanır ve burada volütleri meydana getirirler. Başlıkların köşelerinde volütlerin altına doğru uzanan kaulis çanağı dış yaprakları ile volüt sapları arasında kalan bölüm oyulmamıştır. Abakus levhaları ise, her iki başlıkta da, tek bir yiv ile bölünen iki silme ile şekillendirilmiştir.

Kat. No. 2 başlığının akanthus yapraklarının, Normal Korinth Başlıkları Tip 2'de olduğu gibi, hem alt hem de orta yaprak dilimlerinin komşu yaprak dilimleri ile birleştiği görülmektedir. Kat. No. 5 başlığının akanthus yaprak dilimleri, Normal Korinth Başlıkları Tip 1A grubuna dâhil edilen Kat. No. 52 başlığında olduğu gibi, komşu yaprakların dilimleri ile birleşmemektedir. Bu yönü ile de her iki başlığın yapı stili benzeşmektedir. M.S. erken III. yüzyıla tarihlenen pilaster başlıkların en yakın

[641] Mansel, Side, s. 126, Res. 138

örnekleri ise Roma İmparatorluk Sarayı Hipodromu Korinth başlığı (Şek. 208)[642], Knidos Korinth Tapınağı pilaster başlığı (Şek. 218)[643] ve Gerasa Doğu Hamamı Kuzey Salonuna ait pilaster başlıktır (Şek. 219)[644].

5.1.3. Figürlü Korinth Başlıkları (Şek. 307)

Pompeiopolis Sütunlu Caddesi Korinth Başlıkları arasında yer alan Figürlü Başlıklar dönemin artistik zevkini yansıtması açısından önemlidir. Bir kısmı, Sütunlu Cadde'de bulunmasına karşın başka bir yapıya ait olduğu düşünülen on dokuz başlık, beş tip altında gruplanmıştır. Bu gruplamalar sırasında figürlerin başlık yüzeyindeki kompozisyonları göz önünde bulundurulmuştur.

Tespit edilen on dokuz figürlü başlıktan altı tanesi hali hazırda sütunlar üzerinde durmaktadır. Bunlardan üç tanesi in situ iken diğer üçü 1960'lı yıllarda yapıldığı bilenen kötü bir restorasyon ile ayağa kaldırılan sütunların üzerinde durmaktadır. Kazılar sırasında bulunan yedi başlık ise bugün Mersin Arkeoloji Müzesi bahçesinde sergilenmektedir. Diğer başlıklar ise Sütunlu Cadde'de devrildikleri yerde durmaktadır.

5.1.3.1. Figürlü Korinth Başlıkları Tip 1 (FKBT1, Tablo 14)

FKBT1 grubuna dâhil edilen bir adet başlık mevcuttur. Kat. No. 55 başlığı Pompeiopolis Figürlü Başlıkları içinde hem işlenişi hem de stili ile diğerlerinden ayrılmaktadır. 1960'lı yıllarda yapılan restorasyon ile ayağa kaldırılan sütunlardan biri üzerinde duran başlığın abakus levhasının ortasında yer alan abakus çiçeğinin yerini Kuzey ve Doğu cephelerde, diğer Figürlü Başlıklara nazaran daha küçük boyutlu figürler almıştır. Akanthus yaprak çelenklerinin işlenişi göz önünde bulundurulduğunda NKBT1 grubuna dâhil edilebilecek olan başlığın en dikkat çekici özelliği Doğu cephede yer alan mask biçimli Pan başını destekleyen, kaulis çanaklarının içinden çıkıp helikslerin yerini alan kıvrık dal motifidir. Bu kıvrık dal

[642] Freyberger, Stadtrömische, ss. 126-129, Kat. No. 302, Lev. 45a
[643] İ. Hakan Mert, "Knidos Korinth Tapınağı", **Ramazan Özgan'a Armağan**, Festschrift für Ramazan Özgan, Edt. Mustafa Şahin, İ. Hakan Mert, Ege Yayınları, 2005, (Knidos), ss. 234-236, 242, Res. 7
[644] Elise A. Friedland, "The Roman Marble Sculptures from the North Hall of the East Baths at Gerasa", **American Journal of Archaeology**, Vol. 107, No. 3 (Jul., 2003), ss. 423-424, Fig. 11

motifi Severuslar Dönemi başlıklarında sıklıkla kullanılmıştır. Özellikle Filistin bölgesi kentlerinde, helikslerin yerine kıvrık dal motifinin kullanıldığı Korinth başlıkları görülmektedir (Şek. 220)[645]. Kuzey cephede ise yine küçük boyutlu ve giyimli erkek büstü görülmektedir. Bu büstteki figürün Dionysos olma ihtimali yüksektir. Figürün başı kırıktır. Başının iki yanında görülen izlerden yola çıklarak yapılan yoruma göre figürün saçları ya kıvırcık, bukleli olmalıdır ya da Pompeiopolis Dionysos Heykeli'nde (Şek. 221) de gördüğümüz gibi bu izler üzüm salkımıdır. Sol omzundan diyagonal olarak sağ beline doğru inen bant olasılıkla nebristir.

Başlık plastik süslemelerine bakılarak Sardes Hamam-Gymnasium Kompleksi, palaestra sütunlarından birine ait olan figürlü başlık ile paralellik göstermektedir[646].

5.1.3.2. Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2 (FKBT2)

FKBT2 grubuna dâhil edilen dört adet başlık mevcuttur. Bu gurup altında toplanan figürlü başlıklardan sadece Kat. No. 50 başlığı in situ haldedir. Diğer başlıklar ise bu sütun yakınında ya da çevresindedir.

Bu başlıkların da kendi aralarında farklılık göstermeleri nedeniyle alt grupların belirlenmesi zorunluluğu oluşmuştur.

5.1.3.2.1. Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2A (FKBT2A, Tablo 15)

Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2A grubu altında toplanan başlıkların belirleyici özelliği başlığın iki yüzünde buluna figürlerin, kaulis çanaklarından çıkan heliksler ile abakus levhası ortasında yer alması gereken abakus çiçeğinin yerini almış olmalarıdır. Heliksler ve abakus çiçeği dışında tüm başlık öğeleri mevcuttur. Akanthus yaprak çelenkleri halen başlığın ana süsleme elemanı olarak kalathosun yüzeyini sarmaktadır. Başlıklar, plastik süslemeleri ve akanthus yaprak

[645] Fischer, ss. 50-51, Kat. No. 181-185, Lev. 32-33
[646] Yegül, Sardis, s. 5, Fig. 194; George M. A. Hanfmann ve Nancy H. Ramage, **Sculpture from Sardis: The Finds Through 1975**, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts and London, England, 1978, s.142, Kat. No. 201, Fig. 356

biçemi ile Sardes Hamam-Gymnasium Kompleksi palaestra sütunlarından birine ait olan figürlü başlık ile paralellik göstermektedir (Şek. 185)[647].

5.1.3.2.2. Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2B (FKBT2B, Tablo 16)

Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2B grubu altında yer alan Kat. No. 18 başlığı Soli/Pompeiopolis Figürlü Başlıkları arasında farklı bir örnektir. Başlıkta üst sıra akanthus yaprak çelenginin merkezinde yer alan yaprağın üzerinde çıplak Eros figürü görülmektedir (Şek. 188)[648]. Bugün Antalya Müzesi'nde sergilenmekte olan yine Perge, Tiyatro Scaenae Frons'una ait olan ve Caracalla Dönemi'ne tarihlenen başlık (Şek. 222)[649] Pompeiopolis Kat. No. 18 başlığı ile aynı ikonografiye sahiptir.

5.1.3.2.3. Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2C (FKBT2C, Tablo 17)

Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2 grubunda bulunan ve in situ bir sütun üzerinde duran Kat. No. 50 başlığı (Şek. 262) figürleri bakımından FKBT2A başlıklarına benzemektedir. Ancak figürlerin yönleri ve işlenişi nedeniyle FKBT2A grubundan ayrılmaktadır. Başlığın abakus çiçeği ve helikslerin olması gereken alana güney ve batı yönlerinde büstler işlenmiştir. En yakın örnek ise Sardes Hamam-Gymnasium Kompleksi, palaestra sütunlarından birine ait olan figürlü başlıktır (Şek. 185)[650].

5.1.3.3. Figürlü Korinth Başlıkları Tip 3 (FKBT3, Tablo 18)

Figürlü Korinth Başlıkları Tip 3 başlıkları figürleri bakımından FKBT2A başlıklarına yakın özellikler sergilese de hem figürlerin boyutu hem yerleşimi hem de kompozisyon olarak farklılık göstermektedir (Şek. 232 Kat. No. 75-78). Bu guruba dâhil edilen başlıkların dört yüzü de tanrısal figürler ile süslenmiştir. Kat. No. 75 başlığı dışında bütün büstler üst akanthus yaprak çelenginin yerini alarak

[647] Hirschland, Kat. No. 16, Lev. XXXVI.b; Hanfmann ve Ramage, s. 145, Kat. No. 207, Fig. 364
[648] Türkmen, Mimari, s. 141, Kat. No. 51
[649] Türkmen, Mimari, s. 153, Kat. No. 63
[650] Peschlow –Bindokat, s. 383, Lev. 73, 2; Hanfmann ve Ramage, s. 145, Kat. No. 207, Fig. 364

abakus levhasına kadar uzanmaktadır. Kat. No. 75 başlığında ise figür FKBT2A başlıklarında olduğu gibi üst akanthus yaprağının üzerinde yer almaktadır. Bu başlıkları FKBT2A'dan ayıran özelliklerin başında figürlerin kalathosun dört yüzünde de görülmesi gelmektedir. Bir diğer önemli özellik ise büstlerin omuzları üzerinde yükselen helikslerin başlıkta yerlerini korumalarıdır. FKBT3 başlıklarına en yakın örnek Roma'dadır. Caracalla'nın genç olarak betimlendiği başlıkta akanthus yaprakları da dönem özelliklerini taşımaktadır (Şek. 223)[651].

5.1.3.4. Figürlü Korinth Başlıkları Tip 4 (FKBT4, Tablo 19)

Figürlü Korinth Başlıkları Tip 4 grubu altında toplanan başlıklar Pompeiopolis Figürlü Başlıkları arasında plastik öğelerinin öne çıkması ile özel bir yere sahiptir[652]. FKBT3 başlıklarında farklı olarak üst sıra akanthus yaprakları kalathos yüzeyindeki yerini korumaktadırlar (Şek. 232 Kat. No. 74-79). Kat. No. 74 ve 79 başlıklarında üst akanthus yaprakları ile abakus levhası arasında figürlere yer verilirken köşelere yerleştirilen figürler kalathos tabanından başlayarak abakus levhasına kadar uzanmaktadır[653]. Kat. No. 73 başlığında ise yine kalathos tabanından başlayıp abakus levhasına kadar uzanan figürler başlığın dört cephesinde, merkeze yerleştirilmiştir. Bu tipte başlıklar Korinth düzeninde yaygın değildir. Daha çok kompozit başlıkların zengin stiline uyarlanmıştır. Roma Caracalla Hamamı tepidariumunda bulunan dört adet kompozit başlık (Şek. 224)[654] Kat. No. 73 başlığına en yakın kompozisyona sahip başlıklardır. Başlıkta her cepheye farklı figürler yerleştirilmiş ve zengin bir süsleme elde edilmiştir.

5.1.3.5. Figürlü Korinth Başlıkları Tip 5 (FKBT5, Tablo 20)

Figürlü Korinth Başlıkları Tip 5 başlıkları Sütunlu Cadde'de görülen diğer Normal Korinth Başlıkları ve Figürlü Başlıkları'na nazaran hem stil hem de boyut olarak farklılık arz etmesi nedeniyle Cadde dışında bir yapıya ait olduğunu

[651] Mercklin, s. 89, Kat. No. 211, Taf. 62, 399-400 Başlıkta Caracalla'nın gençlik hali betimlenmiştir.
[652] FKBT4 grubu altında toplanan başlıklar arasında in situ olan tek örnek Kat. No. 79 başlığıdır.
[653] Mercklin, s. 153
[654] Mercklin, s. 158, Kat. No. 385a, Abb. 752

söylemek mümkündür (Şek. 233 Kat. No. 80-85). Başlıkların C44 plan karesinde yer alan kireç ocağının yakınında bulunması nedeniyle buraya, kireç yapılmak maksadı ile taşındığı fikrini de güçlendirmektedir. Arazide görülen bir diğer grup olan Akanthus Çelenk Başlıkları ile FKBT5 başlıklarının hem stil hem de alt çap ölçülerinin benzemesi nedeniyle aynı yapıya ait olduğunu söylemek mümkündür. Bu başlıkların bulunduğu alanda Sütunlu Cadde'nin sütunlarına nazaran daha küçük boyut ve çapta yivli sütun parçaları başlıklarla hem stil hem de taş cinsi bakımından benzerdir[655]. 2003 yılı kazıları sırasında yine aynı bölgede yapılan kazılar sonucunda açığa çıkarılan ve bugün Mersin Müzesi'nde sergilenmekte olan Dionysos Heykel Grubu da Pompeiopolis'te bir Dionysos kültünün varlığını göstermesi açısından önemlidir. Bu heykel ve mimari parçaların aynı yapıya ait olması da muhtemeldir.

FKBT5 başlıkları Soli/Pompeiopolis figürlü başlıkları göz önünde bulundurulduğunda, benzersiz örnekler arasında gösterilebilir. Roma Dönemi figürlü başlıkları arasında benzerine rastlanmayan başlıkların tarihlendirilmesi figürlerin plastik özellikleri[656] ve akanthus yapraklarının şekillendirilmesine bakılarak[657] yapılmıştır. Pompeiopolis figürlü başlıklarının[658] ve heykellerinin[659] M.S. III. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirildiği düşünüldüğünde FKBT5 başlıklarının da M.S. III. yüzyılın ilk yarısına tarihlemek doğru olacaktır.

5.1.4. Akanthus Çelenk Başlıkları (AÇB, Tablo 21)

Akanthus Çelenk Başlıkları Soli/Pompeiopolis Korinth Başlıkları arasında özel bir grup oluşturmaktadır. Bu başlıklarda Korinth başlıklarının kaulis çanağı, heliks, volüt, abakus levhası ve çiçeği gibi ana unsurları kaybolmuş geriye sadece akanthus yaprakları kalmıştır. Akanthus Çelenk Başlıkları ile FKBT5 başlıklarının hem stil hem de alt çap ölçülerinin benzemesi nedeniyle aynı yapıya ait olduğunu

[655] Bu bilgiler ışığında FB Tip 5 başlığı ve bahsi geçen mimari elemanlar ya sütunlu Cadde yakınlarında yer alan bir yapıya ait olmalıdır. Her hangi bir mimari kanıt olamamasına karşın benzer örneklerden yola çıkılarak bu yapının bir Nymphaeum ya da İmparator Kült Salonu'na ait olduğunu söylemek mümkündür.
[656] Hanfmann ve Ramage, ss. 142,144, Kat. No. 199, 207, Fig. 353-354, 364; Yegül, Sardis, ss. 34-35, Fig. 196-197
[657] Yener, s. 136
[658] Peschlow-Bindokat, s. 387
[659] Tulunay, s. 27;

söylemek mümkündür. Başlığa en yakın örnek ise detaylandırılmamış Korinth başlığı olarak tanımlanan Silifke Müzesi envanterine kayıtlı başlıktır (Şek. 206)[660].

5.2. ATÖLYE SORUNU

Roma İmparatorluğunda, Romalılaşma sürecinde girişilen mimari faaliyetler sonucunda Anadolu'nun büyük kentleri adeta şantiye alanına dönerek hızlı bir değişim geçirmekteydi. Asia Eyaleti'nin başkenti olan Ephesos bu dönüşümün de başkenti konumundaydı. M.S. I. yüzyılda Roma kentlerinin hızla imar edilmesinin sonucunda kalifiye eleman ihtiyacı doğmuştu. Hellenistik Dönem'de heykeltıraşlık eserleri veren Pergamon bu ihtiyacı karşılayabilecek önemli merkezlerden biriydi. Batı Anadolu'da yürütülen imar faaliyetleri sırasında, mimari dekorasyon söz konusu olduğunda, Heilmeyer tarafından Pergamon-Ephesos Dekorasyon Okulu olarak tanımlanan atölyeler ön plana çıkmaktaydı. M.S. II yüzyılın ortalarında Aphrodisias Dekorasyon Okulu'nun eser vermesine değin Pergamon-Ephesos Dekorasyon Okulu Anadolu'da yürütülen imar faaliyetlerinde mimari süsleme konusunda etkili olmuştur[661]. Hellenistik Dönemden beri heykeltıraşlık konusunda etkin olduğu bilinen Aphrodisias Dekorasyon Okulu, kent yakınların bulunan mermer ocakları nedeniyle, M.S. II yüzyılın 2. yarısından sonra Roma İmparatorluk sınırları içinde yürütülen hemen hemen bütün imar faaliyetlerinde mimari dekorasyon konusunda tekelleşmeye başlamıştır. Roma'dan Suriye'ye, Filistin'den Kuzey Afrika'ya kadar geniş bir coğrafyada Aphrodisias Dekorasyon Okulu'nun stil özelliklerini M.S. II-III yüzyıl yapıların birçoğunda görmek mümkündür.

5.2.1. Kilikia Bölgesinde Yerel Atölyelerin Varlığı Üzerine

M.S. II. yüzyılın başlarında, Kilikia Bölgesi mimari bezemelerinde Suriye etkisi görülmeye başlar. Yüzyılın ortalarından itibaren ise Aphrodisias Dekorasyon Okulu ustalarının Suriye-Filistin Bölgesi'nde çalışmaya başlaması[662]

[660] Kaplan, Roma, s. 169, Kat. No. 144
[661] Pergamon-Ephesos Dekorasyon okulunun eserlerine Kilikia Bölgesi'nde rastlanmamıştır. Deniz Kaplan, "Korykos Antik Kentinin ve Kilikia Bölgesinin Korinth Sütun Başlıkları", **Olba XIV**, Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi, Mersin, 2006, (Korykos), s. 104, Dnt. 62
[662] Fischer, s. 36

ile Kilikia kentlerinde de Aphrodisias dekorasyon okulunun eserleri görülmeye başlanır[663]. M.S. II yüzyılın son çeyreğinde, Korinth başlıklarında, alt sıra akanthus yaprak çelenklerinin alt yaprak dişlerinin yanı sıra orta yaprak dilimi yaprak dişlerinin de komşu yaprak dişleri ile birleştiği görülmektedir[664]. Geç Hellenistik Dönem'den başlayarak Suriye Korinth başlıklarında görülen bu tarz işçilik, M.S. II. yüzyılın ortalarından itibaren Suriye-Filistin Bölgesi'nde çalışmış olan Aphrodisias Dekorasyon Okulu ustaları tarafından da benimsenmiştir[665]. Roma İmparatorluk sınırları içerisinde M.S. II. yüzyılın sonu III. yüzyılın başına tarihlenen büyük merkezlerde yürütülen projelerde Aphrodisias Dekorasyon Okulu ustalarının bu stili yoğun bir şekilde kullandığı görülmektedir[666].

M.S. II ve III. yüzyıllarda, mimari dekorasyona hâkim olan Aphrodisias Okulu'nun, kentlerde yürütülen imar faaliyetleri için yarı işlenmiş hammadde ve usta temin ettiği bilinmektedir[667]. Aynı dönemde, Pamphylia kentlerinde daha çok ithal mermer ve granitlerin, Kilikia kentlerinde yerel kireçtaşının kullanıldığı görülür. Pamphilia kentlerinde Aphrodisias kaynaklı mermerlerin bulunması, mimari dekorasyonda da Aphrodisiaslı ustaların çalıştığı fikrini desteklemektedir. Kilikia söz konusu olduğunda, mimari dekorasyonda daha çok kireçtaşının kullanılmış olması, mermer süsleme elemanların nadir görülmesi nedeniyle Aphrodisias ile direkt bir bağ kurulamazken, stil olarak bir paralellikten bahsetmek mümkündür.

Bu bilgiler ışığında, Kilikia Bölgesi'nde eserler veren ve yerel kireçtaşını işleyen bu taş ustalarının bağlı olduğu atölyeleri tespit etme zorunluluğu doğmaktadır. Aphrodisias ve Suriye etkili dekorasyon stili Kilikia Bölgesi için tipiktir. O halde Kilikia Bölgesi'nde yerel bir taş atölyesinden bahsetmek mümkün müdür?

---

[663] Kaplan, Korykos, ss. 104-105

[664] Heilmeyer, ss. 99-100; Freyberger, Stadrömische, s. 128; Patrizio Pensabene, "Marmi d'Importazione, Pietre Locali e Committenza Nella Decorazione Architettonica di etá Severiana in Alcuni Centri Delle Province Syria et Palestina e Arabia", **Archeologia Classica**, Vol. XLIX, Roma, 1997, Fig. 160-161; Kaplan, Korykos, s. 105

[665] Kaplan, Korykos, s. 105

[666] Heilmeyer, s. 97; İdil, Korinth, s. 29; Fischer, s. 36; Kaplan, Korykos, s. 105

[667] Fischer, s. 36

Küçük Asya kentlerinde Hadrianus Dönemi ile başlayan ve Severuslar Dönemi'nde de devam eden imar faaliyetleri kapsamında Kilikia kentleri de yeniden yapılandırılmıştır. Bu denli yoğun bir mimari kalkınma projesi için taş ustalarının sürekli olarak başka bölgelerden sağlanmış olması mümkün değildir. Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nde bulunan Korinth başlıkları da dâhil olmak üzere, Kilikia kentlerinde sıkça görülen Suriye ve Aphrodisias etkili başlıkların varlığı göz önünde bulundurulduğunda; ya Aphrodisias Dekorasyon Okulu stilinde eserler veren Suriyeli ustalar Kilikia kentlerinde çalışmış olmalı ya da Kilikialı taş ustaları Suriye'de yürütülen projelerde çalışmış ve bu deneyimlerini Kilikia kentlerindeki projelere yansıtmış olmalıdır. Her iki durumda da Kilikia kentlerinde Suriye etkili Aphrodisias Dekorasyon Okulu stilinde eserler veren ve yerel kireçtaşıyla çalışan bir atölyenin varlığında söz etmek mümkündür.

5.2.2. Soli/Pompeiopolis Korinth Başlıkları Atölye Önerisi

Yerel kireç taşından imal edilen Soli/Pompeiopolis Korinth başlıklarının stil ve işçilik özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, aynı dönem içersisinde birden çok atölyenin eser verdiğini söylemek mümkündür. Aynı grup altında toplanan Korinth başlıklarında dahi, bu atölye farklılıkları görülebilmektedir.

5.2.2.1. Normal Korinth Başlıkları Tip 1 Atölyesi (Şek. 228-230, 232)

Normal Korinth Başlıkları Tip 1 grubu altında toplanan başlıklarda genel bir stil birliği görülse de, başlık öğelerinin şekillendirilmesinde farklı işçiliklerin olduğu tespit edilmiştir. NKBT1 başlıklarında, iki istisnai örnek dışında, yedi dilimli akanthus yapraklarının aralıklı olarak yapıldığı, sadece alt yaprak dilimi dişlerinin komşu yaprak dilimi dişleri ile birbirlerine bağlandığı görülür. M.S. II. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen Korinth başlıklarında olduğu gibi, akanthus yaprakları merkezi bir damar ve bunun yanında matkapla şekillendirilmiş derin kanallara sahiptirler. Yaprak dilimlerinin ve yaprak dişlerinin detaylı, derin şekillendirmeleri, M.S. II. yüzyıl başlıklarında olduğu gibi ışık-gölge oyunlarına

neden olmaktadır. NKBT1 başlıklarında, yaprak dişlerinin sivri olan uç kısımları zeminden çözülmüş, orta yaprak diliminin yapak dişleri birbirlerine yaklaşmış ama birleşmemiştir. Yaprak dişlerinin, kendi içinde, yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda da derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üçgen ya da uzun badem biçimli bu boşlukların matkap ile şekillendirildiği anlaşılmaktadır.

Kalathos yüzeyinin akanthus yaprakları ile sıkıca kaplandığı bu biçim, M.S. II. yüzyılın 2. yarısından itibaren, Aphrodisias Dekorasyon Okulu'nu yaratılarında sıklıkla görülmektedir[668]. Akanthus yapraklarının yüksek kabartma olarak işlenmesi, yaprak dişlerinin uç kısımlarının kalathos zemininden ayrılmış olması ve yaprak dişlerinin, kendi içinde, yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda oluşan kapalı boşluklar, M.S. 206/207 yıllarına tarihlenen Phrygia Hierapolis Tiyatrosu Scaenae Fronsu[669] ile M.S. 211/212 yıllarına tarihlenen Sardis Hamam-Gymnasium kompleksi başlıklarıyla[670] benzerdir. NKBT1 başlıklarının alt akanthus çelenk yapraklarının alt dilim yaprak dişlerinin, komşu yaprak dişleri ile birleşmesi sonucunda, eşkenar dörtgen ve üçgen formda üst üste iki kapalı boşluk oluşmaktadır. Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemine tarihlenen Aphrodisias Bouleuterion'u başlıkları[671] ve Laodikeia Septimius Severus Nymphaeum'u kompozit başlıkları[672] üç yaprak dişinin birleşmiş olması bakımından NKBT1 başlıkları ile benzerdirler[673].

Akanthus yapraklarının orta dilimleri, NKBT1C başlıkları haricinde, genelde beş yaprak dişine sahiptirler. Bu yönü ile Akanthus yaprakları daha çok Aphrodisias Dekorasyon Okulu'nun erken eserlerine benzer. Beş yaprak dişine

---

[668] Pülz, Euromos, ss. 116-118; Heilmeyer, ss. 97-101; Peschlow-Bindokat, ss. 373-375; İdil, Korinth, ss. 27-29; Başaran, Kyzikos, ss. 9-10

[669] Sobrà, s. 188, Fig. 11

[670] Yegül, Sardis, s. 170

[671] Musa Kadıoğlu, **Die scaenae frons des Theaters von Nysa am Mäander**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde der Philosophischen Fakultäten der Albert-Ludwigs-Universität zu Freiburg, Berlin, 2002, (Nysa), ss. 202-205, Abb. 339

[672] Şimşek, Çalışmaları 2, ss.147-159

[673] Akanthus yapraklarının orta damarını, her iki yandan sınırlayan derin kanalları dik açıyla kesen köprücüklerin varlığı Severuslar Dönemi için karakteristiktir. Heykeltıraşlıkta, saçların biçimlendirilmesinde kullanılan bu köprücüklerin Commodus Dönemi'nde önce görülmediği ifade edilmektedir. Kadıoğlu, Ankyra, s. 175. Olasılıkla, Soli/Pompeiopolis Korinth başlıklarının kireçtaşından imal edilmesi nedeniyle bu ince köprücüklere rastlanılmamıştır.

sahip olan Aphrodisias Bazilika A kompozit başlığı (M.S. II. yüzyılın 2. yarısı)[674], Bouleuterion Korinth başlığı (M.S. 180-200)[675] ve Tetrapylon Korinth başlıkları (M.S. 180-200)[676] NKBT1 başlıklarıyla bu yönü ile benzerlik göstermektedir. Filistin Bölgesi'nde Arsinoeion kentinde bulunan Korinth başlığında da benzer özellikler görülür[677]. Yaprak işçiliği yönünden bakıldığında, NKBT1 başlıklarında, Geç Antoninler-Erken Severus Dönemi'ne tarihlenebilir.

Normal Korinth Başlıkları Tip 3'e dâhil edilen, akanthus yapraklarının sağa yatık olarak işlendiği Kat. No. 61 başlığı Soli Pompeiopolis Normal Korinth Başlıkları arasında tek bir örnekle temsil edilmektedir ve "Rüzgârla Savrulan Tip" olarak anılmaktadır. Her ne kadar bu başlık, farklı yaprak şekli nedeniyle, ayrı bir grup olarak değerlendirildiyse de yaprak işlenişi olarak NKBT1 başlıkları ile benzerlik göstermektedir. Yedi dilimli alt akanthus yapraklarının alt dilim yaprak dişleri, komşu yaprak dişleri ile yaprağın yatık olması nedeniyle asimetrik olarak birleşmektedir. Beş dişli orta yaprak dilimleri ise birbirlerinden ayrı yapılmıştır. Yaprakların bir yöne yatık olarak yapıldığı benzer başlıkları; Phrygia Hierapolis Tiyatrosu Scaenae Fronsu'nda (M.S. 206/207, Şek. 168-169) [678], Palmyra Müzesi'nde, Adana Müzesi'nde[679] ve Perge'de (Şek. 205)[680] görmek mümkündür. Ancak bu başlıkların yaprak dişlerinde görülen ve "ince dişli yapraklar" olarak adlandırılan biçimlendirme, Geç Severuslar özelliği olup, Erken Severuslar özelliği gösteren Soli/Pompeiopolis örneğinden ayrılmaktadırlar. Kat. No. 61 başlığı yaprak biçimi olarak, Suriye Aş-Şanamaion'daki, yazıtı ile M.S. 191/192 yıllarına kesin tarihlenen Tyche Tapınağı'nın başlığına[681] benzemektedir. NKBT3 başlığı altında değerlendirilen Kat. No. 61 başlığı NKBT1 atölyesi tarafından şekillendirilmiş olmalıdır.

Soli/Pompeiopolis'te bulunan iki adet Pilaster Korinth Başlığı genel stil özellikleri itibariyle birbirlerine benzemektedirler. Kalathosun altından akanthus yaprak çelenklerinin yedi dilimli olduğu görülmektedir. Bu yönü ile NKBT1

[674] Heilmeyer, ss. 98 vd.; Kadıoğlu, Nysa, ss. 201-202, Abb. 338
[675] Kadıoğlu, Nysa, s. 205, Abb. 339
[676] Kadıoğlu, Nysa, s. 205, Abb. 340
[677] Fischer, s. 37, Taf. 8, 43
[678] Sobrà, s. 190, Fig. 13
[679] Türkmen, Decoration, s. 154, Fig. 14,1-5
[680] Türkmen, Mimari, s. 139, Kat. No. 49
[681] Klaus S. Freyberger, "Das Tychaion von as-Şanamain", **Damaszener Mitteilungen**, Band 4, 1989, (Tychaion), s. 87

özelliği gösteren Pilaster Korinth Başlıkları yaprak detaylarının işlenişi ile birbirlerinden ayrılmaktadır. Kat. No. 2 başlığı alt akanthus yapraklarının alt dilim yaprak dişleri orta dilimin ise ilk iki yaprak dişi komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Yaprak dişlerinin birleşmesi sonucunda geometrik biçimli, sıralı, üç adet kapalı boşluk meydana gelmiştir. Bu yönü ile Aphrodisias Dekorasyon Okulu'nun Geç Antonin-Erken Severus örneklerine benzeyen pilaster başlık, yaprak detaylarının derin şekillendirmesi nedeniyle de Erken Severuslar örneklerinden ayrılmaktadır. Kat. No. 5 başlığı ise daha özensiz bir işçilik göstermektedir. Kalathos altından yükselen akanthus yaprakları yedi dilimli olup, birbirlerinden ayrı yapılmışlardır. Üst akanthus yaprak çelenginin yaprak sapları alt akanthus yapraklarının arasından kalathosun altına değin uzanmaktadır. Orta yaprak dilimi sivriltilmiş dört yaprak dişine sahiptir. Derin şekillendirilmiş akanthus yaprakları dikkat çekicidir. M.S. Erken III. yüzyıla tarihlenen pilaster başlıkların en yakın örnekleri ise; Roma İmparatorluk Sarayı Hipodromu Korinth başlığı (Şek. 208)[682], Knidos Korinth Tapınağı pilaster başlığı (Şek. 218)[683] ve Gerasa Doğu Hamamı Kuzey Salonuna ait pilaster başlıklarıdır (Şek. 219)[684].

Korinth başlıklarında abakus levhasının figürlerle bezenmesi Kilikia Bölgesinde ilk defa Severuslar Dönemi'nde görülmektedir. Soli/Pompeiopolis Figürlü Korinth Başlıkları'nda çoğunlukla Yunan-Roma Mitolojik kahramanlarının betimlendiği görülmektedir. FKBT5 grubu haricinde, başlıkların akanthus yaprak çelenkleri benzer stil özeliklerine sahiptir. Kalathos yüzeyine sık aralıklarla dizilen ve yaprakların üst bölümüne doğru daralan akanthus yaprakları geniş ve düz bir yüzeye sahiptir. Yedi yaprak dilimine sahip olan akanthus yapraklarının dişlerinin sayısı değişmektedir. NKBT1 başlıklarında olduğu gibi akanthus yaprakları birbirlerinden uzak yapılmışlardır. Akanthus yapraklarının biçimine bakarak Soli/Pompeiopolis Figürlü Korinth Başlıkları'nı, Tip 5 haricinde, NKBT1 atölyesine atfetmek mümkündür.

NKBT1 grubu altında değerlendirilen başlıkların genel olarak belli bir formu takip ettiği, işçi eli değişikliği ya da malzemenin işlenmesinde yaşanan

[682] Freyberger, Stadtrömische, ss. 126-129, Kat. No. 302, Lev. 45a
[683] Mert, Knidos, ss. 234-236, 242, Res. 7
[684] Friedland, ss. 423-424, Fig. 11

güçlükler nedeniyle farklılıklar gösterdiği kabul edilebilir. Ancak, NKBT1C grubu altında değerlendirilen başlıklar, hem yaprak dilimlerinin ve dişlerinin sayısı hem de işlenişleri nedeniyle NKBT1 başlıklarından ayrılmaktadır. Yaprak işlenişleri göz önünde bulundurulduğunda, NKBT2 formu gösteren alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları, birbirlerine sadece alt yaprak dilimlerinin dişleri ile bağlanması nedeniyle NKBT1 grubuna dâhil edilmişlerdir. Beş yaprak dilimli ve dört dişli orta yaprak diliminin komşu yaprak diliminin dişleri ile birleştiği akanthus yapraklarının Severuslar Dönemi, Aphrodisias Dekorasyon Okulu özelliği olduğu kabul edilir[685]. NKBT1C başlıkları beş dilimli ve dört yaprak dişine sahip olması, buna karşın yaprak dişlerinin birleşmemesi nedeniyle Geç Antonin-Erken Severus Dönemi ile Severuslar Dönemi arasında geçiş evresi olarak kabul edilebilir.

Yukarı da sayılan tüm özellikler göz önünde bulundurulduğunda; Aphrodisias Dekorasyon Okulu etkisinde eser veren, form ve stil birliği içinde olan bu atölyeyi Normal Korinth Başlıkları Tip 1 Atölyesi olarak adlandırabiliriz.

5.2.2.2. Normal Korinth Başlıkları Tip 2 Atölyesi (Şek. 231)

Normal Korinth Başlıkları Tip 2 grubu altında toplanan başlıklarda genel bir stil birliği görülse de başlık öğelerinin şekillendirilmesinde farklı işçiliklerin olduğu tespit edilmiştir. NKBT2 başlıklarında, bir istisnai örnek dışında[686], beş dilimli akanthus yaprakları kalathos üzerine sıkışık bir kompozisyonda dizilmiş olup, alt ve orta yaprak diliminin ilk iki dişi komşu yaprak dilimi dişleri ile birbirlerine bağlanmaktadır. M.S. II. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen Korinth başlıklarında olduğu gibi, akanthus yaprakları merkezi bir damar ve bunun yanında matkapla şekillendirilmiş kanallara sahiptirler. NKBT2 başlıklarında, yaprak dişlerinin sivri olan uç kısımları zeminden çözülmüştür. Yaprak dişlerinin, kendi içinde, yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda da derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üçgen ya da uzun badem biçimli bu boşlukların matkap ile şekillendirildiği anlaşılmaktadır.

[685] Fischer, s. 42; Kadıoğlu, Ankyra, ss. 174-175
[686] Kat. No. 60

Kalathos yüzeyinin akanthus yaprakları ile sıkıca kaplandığı ve orta dilim yaprak dişlerinin komşu yaprak dişleri ile birleştiği bu biçim, M.S. II. yüzyılın 2. yarısından itibaren Aphrodisias Dekorasyon Okulu'nu yaratılarında sıklıkla görülmektedir[687]. Akanthus yapraklarının yüksek kabartma olarak işlenmesi, yaprak dişlerinin uç kısımlarının kalathos zemininden ayrılmış olması ve yaprak dişlerinin, kendi içinde, yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda oluşan kapalı boşluklar Erken Severus başlıklarında sıklıkla görülmektedir. NKBT2 başlıklarının alt akanthus çelenk yapraklarının alt ve orta dilim yaprak dişlerinin, komşu yaprak dişleri ile birleşmesi sonucunda, üçgen, eşkenar dörtgen veya dikdörtgen formda sıralı, kapalı boşluklar oluşmaktadır. Bu tip, Severuslar Dönemine tarihlenen; Tyro Sütunlu Caddesi Korinth başlıklarında[688], Kaisareia Tiyatrosu Korinth başlıklarında[689], Scythopolis-Beth Shean Tiyatrosu Korinth başlığında[690], Askolona Bazilikası Korinth başlıkları[691], Roma Hippodrom ve Aemilia Bazilikası başlıkları[692] ile benzerdir.

NKBT2 başlıkları akanthus yapraklarının orta dilimleri, beş ya da dört yaprak dişine sahiptirler. Aphrodisias Dekorasyon Okulu'nun hem beş yaprak dişli hem de dört yaprak dişli başlıklar ürettiği bilinmektedir[693]. Beş yaprak dişine sahip olan Filistin Bölgesi'nde Arsinoeion kentinde bulunan Korinth başlığı da benzer özellikler göstermektedir[694]. Yaprak işçiliği yönünden bakıldığında, NKBT2 başlıklarında, Erken Severus özellikleri görülmektedir.

NKBT2 grubu altında değerlendirilen başlıkların genel olarak belli bir formu takip ettiği, işçi eli değişikliği ya da malzemenin işlenmesinde yaşanan güçlükler nedeniyle farklılıklar gösterdiği kabul edilebilir. Beş yaprak dilimli ve dört dişli orta yaprak diliminin, komşu yaprak diliminin dişleri ile birleşen akanthus yapraklarının Severuslar Dönemi, Aphrodisias Dekorasyon Okulu

[687] Pülz, Euromos, ss. 116-118; Heilmeyer, ss. 97-101; Peschlow-Bindokat, ss. 373-375; İdil, Korinth, ss. 27-29; Başaran, Kyzikos, ss. 9-10
[688] Pensabene, s. 296, Fig. 15-16, 19
[689] Pensabene, ss. 350-351, Fig. 89
[690] Pensabene, s. 359, Fig. 102
[691] Pensabene, s. 370, Fig. 122-123
[692] Freyberger, Stadrömische, ss. 126-129, Taf. 45
[693] Fischer, s. 42; Kadıoğlu, Ankyra, ss. 174-175
[694] Fischer, s. 37, Taf. 8, 43

özelliği olduğu kabul edilir[695]. NKBT2 başlıklarının yaprak biçimlendirilmesinde görülen stil birliği bir program dâhilinde çalışan, Aphrodisias Dekorasyon Okulu stilinde eser veren bir atölyenin varlığını düşündürmektedir.

5.2.2.3. Figürlü Korinth Başlıkları Tip 5 Atölyesi (Şek. 233)

Soli/Pompeiopolis Figürlü Korinth Başlıkları Tip 5 diğer figürlü başlıklardan hem kompozisyon hem stil hem de akanthus yaprağı işlenişi ile ayrılmaktadır. Kalathosun tabanından başlayarak abakus levhasının üstüne değin uzanan figürler ve bu figürlerin iki yanına yerleştirilmiş volütlerin altına değin uzayan basit akanthus yaprakları FKBT5 grubunun en belirgin özelliğidir. Akanthus Çelenk Başlıkları ile FKBT5 başlıklarının hem stil hem de alt çap ölçülerinin benzemesi nedeniyle aynı yapıya ait olduğunu söylemek mümkündür. Bu başlıkların bulunduğu alanda Sütunlu Cadde'nin sütunlarına nazaran daha küçük boyut ve çapta yivli sütun parçaları başlıklarla hem stil hem de taş cinsi bakımından benzerdir.

Roma Dönemi figürlü başlıkları arasında benzerine rastlanmayan başlıkların tarihlendirilmesi figürlerin plastik özellikleri[696] ve akanthus yapraklarının şekillendirilmesine bakılarak[697] yapılmıştır.

Başlıkların akanthus yapraklarında oldukça yüzeysel işlenmiş olup, hemen hemen hiçbir ayrıntı belirtilmemiştir. Hem FKBT5 başlıkları hem de Akanthus Çelenk Başlıkları akanthus yapraklarının işlenişiyle M.S. III. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen Kyz'92/1 Env.No.lu[698] ve Kyz'88/143 Env.No.lu başlıkların[699] akanthus yapraklarına benzemektedir. Pompeiopolis figürlü başlıklarının[700] ve heykellerinin[701] M.S. III. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirildiği düşünüldüğünde FKBT5 başlıklarını, M.S. III. yüzyılın ilk yarısının sonuna tarihlemek doğru olacaktır.

---

[695] Fischer, s. 42; Kadıoğlu, Ankyra, ss. 174-175
[696] Hanfmann ve Ramage, ss. 142,144, Kat. No. 199, 207, Fig. 353-354, 364; Yegül, Sardis, ss. 34-35, Fig. 196-197
[697] Yener, s. 136
[698] Başaran, Kyzikos, s. 20, Res. 32
[699] Başaran, Kyzikos, s. 20, Res. 33
[700] Peschlow-Bindokat, s. 387
[701] Tulunay, s. 27;

Hem Figürlü Korinth Başlıkları Tip 5 hem de Akanthus Çelenk Başlıkları ilk iki atölyeden bağımsız, farklı bir atölye tarafında üretilmiş olmalılar.

SONUÇ

M.S. 192'de Commodus'un bir suikast sonucunda, yerine üç aylığına imparator olan Pertinax'ın da suikast ile öldürülmesi yüzünden Roma İmparatorluğu'nda baş gösteren karışıklık döneminde uzun süren taht kavgaları olmuştur. Yukarı Pannonia valisi Septimius Severus ile Suriye valisi Pescennius Niger arasında geçen imparatorluk mücadelesinden Septimius Severus galip çıkmıştır.

Doğudaki lejyonlarınca imparator ilan edilen Suriye Valisi Pescennius Niger'e karşı düzenlediği sefer sırasında Septimius Severus, Pescennius Niger yanlısı kentleri cezalandırmış, kendi tarafını tutan ve destek verenleri ise ödüllendirmiştir. Bu dönemde pek çok kent bağlılığını göstermek için Septimius Severus ve ailesi onuruna oyunlar düzenlemiştir[702].

M.S. II. yüzyılın sonu III. yüzyılın başında artan Parth seferleri dolayısıyla bölgeye yapılan imparator ziyaretleri ve özellikle ordu hareketliliği doğu eyaletlerinde bayındırlık faaliyetlerinin doruk noktasına ulaşmasına neden olmuştur. Parthlara karşı yapılan sefer hazırlıkları sırasında lojistiği sağlayacak olan yol, köprü yapım ve onarımları öncelikli imar faaliyetleri arasındadır. Bölge kentlerinin ulaşımı sağlayan yolları üzerinde bulunan mil taşları da M.S. 197/8'deki onarıma işaret etmektedir. Bayındırlık faaliyetlerinin bu denli hızlanmasında Septimius Severus'un Afrika kökenli, eşi Iulia Domna'nın ise Suriyeli olmasının etkisi de yadsınamaz. Coğrafi olarak Suriye ile yakın siyasi ve ticari ilişki içinde olan Kilikia kentleri de bu durumdan faydalanmıştır. Bu dönemde bölgedeki kentlerde bayındırlık faaliyetlerinde bir artış söz konusudur.

Septimius Severus ile başlayan bu imar faaliyetleri Severuslar Hanedanı döneminde hiç durmaksızın devam etmiştir. Topyekûn bir şantiyeye dönüşen Küçük Asya, Suriye, Filistin ve Kuzey Afrika eyaletleri Roma inşacıları için cazibe merkezi haline gelmiştir. Böylesine geniş bir coğrafyada, aynı anda onlarca büyük boyutlu inşaat projesin finanse etmek ve ham madde sağlamanın zorluğunun yanı sıra; yetişmiş, kalifiye eleman açığı da önemli bir sorun olmalıydı.

Yeni şekillendirilen şehirlere bakıldığında hippodamik planlı olarak

[702] T. B. Mitford, "Roman Rough Cilicia", **Aufstieg und Niedergang der römischen Welt**, 2.7.2, 1980, s. 1249.

planlandığı görülür. Çoktanrılı inanışın ihtiyaçlarına yönelik olarak şehirlerde tapınaklar, kamu hizmetlerinin yürütüldüğü bazilikalar ve halkın sosyal hayatını renklendirecek ya da kolaylaştıracak stadyum, tiyatro, sütunlu caddeler, nymphaeumlar ve hamamlar inşa ediliyordu[703]. Özellikle Doğu ve Kuzey Afrika eyaletlerinde arazinin hippodamik plan için uygun olması ve iklim koşulları nedeniyle tercih edilen sütunlu caddeler, bu imar faaliyetlerinin başında geliyordu. Her ne kadar sütunlu caddeler M.Ö. I. yüzyılda mimari bir tasarım olarak ortaya çıkıp, M.S. I-II. yüzyıllarda birçok şehirde yapıldıysa da Severuslar döneminde bu caddeler ya onarım görmüş[704] ya da yenileri eklenmiştir.

Severuslar Döneminde hız kazanan bu imar faaliyetlerinde özellikle süslemeli cephe mimarisine önem verildiği görülmektedir. M.S. II. yüzyılda hızlanan ve Severuslar döneminde de artarak devam eden imar projelerinin çoğunda kullanılan mermer ve granitin çıkarıldığı taş ocaklarının işletmesi imparatorluğun tekelindeydi[705]. Mermer ocaklarından çıkarılan mermer blokları, işlenmiş ya da yarı işlenmiş olarak ihraç ediliyordu. Bir mermer ocağı ve köklü bir geleneği olan Aphrodisias Dekorasyon Okulu bu dönemde büyük ölçüde önem kazanmıştı. Roma dâhil olmak üzere, Yunanistan, Küçük Asya, Suriye ve Kuzey Afrika kentlerinde Severus Dönemi yapılarının birçoğunda Aphrodisias Dekorasyon Okulu'nun M.S. II. yüzyılın sonu, III. yüzyılın başından beri geliştirdiği stil özelliklerini görmek mümkündür. Tam da Aphrodisias Okulunun Batı Anadolu'da faaliyet alanlarının kısıtlandığı ve imar faaliyetlerinin sonuçlanmaya başladığı dönemde Severuslar iktidara gelmiş ve eyaletlerdeki yeni imar projelerine kaynak aktarmaya başlamıştır. Önceleri ürettiği bu heykeltıraşlık ürünlerini pazarlayan Aphrodisias Okulu, artan talebi karşılayabilmek için yarı işlenmiş mermerler ile ustaları da projelerin yürütüldüğü kentlere göndermiştir[706]. Örneğin Hadrianus Dönemi'nden itibaren Küçük Asya'dan mermer yapı malzemesi ithal eden Leptis Magna'da Severus Bazilikası'nın mermer pilasterleri üzerinde görülen figürlü sarmal dal (Şek. 225)

[703] Fischer, s. 35
[704] Cassius Dio, 77.16, Bejor, s. 93
[705] Tulga Albustanlıoğlu, **Roma İmparatorluk Döneminde Mermer Ocakları Organizasyonu**, Bilgin Kültür Sanat, Ankara, 2011, ss. 2-3, 7-8
[706] Fischer, s. 36

bezemeleri, Aphrodisias Hadrianus Hamamı pilasterlerindekilerle (Şek. 226) stil yönünden büyük benzerlik göstermektedir. Bu nedenle Leptis Magna'daki Severus Dönemi yapılarında Aphrodisiaslı ustaların çalıştığı düşünülmektedir[707]. İmparatorluğun dört bir yanında yürütülen büyük boyutlu imar faaliyetlerine tek bir okulun usta gönderiyor olması pek mümkün değildir. Bu nedenle dışarıdan gelen ustalarla birlikte yerel taş ustalarının da bu projelerde çalıştığını düşünmek doğru olacaktır. Aphrodisiaslı ustalar, salt okulun stiline bağlı kalmayıp yerel sanatsal unsurları da kendi işçiliklerine katmışlardır. Bunun sonucunda bugün "Suriye Tipi" olarak adlandırılan stil ortaya çıkmıştır[708]. Mermer ticareti ile başlayan ve ustaların mermerler ile birlikte imar projelerinde yer almak üzere yola çıkmasıyla devam eden süreçte Severuslar Dönemi Roma İmparatorluk topraklarının neredeyse tamamında Aphrodisias Dekorasyon Okulunun ya kendi ürettiği ya da yerel ustalarca taklit edilen stili mimari süsleme elemanlarına da yansımıştır.

M.S. III. yüzyılda yaşanan bu hızlı yapılaşma ve değişimden Soli/Pompeiopolis de payına düşeni almıştır. Şehri kuzeydoğu-güneybatı ekseninde iki parçaya bölen Cardo Maksimus için önerilen en olası tarih Severuslar Dönemi'dir[709]. Ancak İmparator Augustus ve Hadrianus'a atfedilen konsol yazıtlarının[710] varlığı nedeniyle tarihleme konusunda bazı sıkıntılar yaşanmıştır. E. Weigand Augustus yazıtının varlığını yeniden kullanım olarak açıklamaktadır[711]. Olasılıkla kentte başka bir noktada bulunan Augustus heykeli, yazıtı bir konsola kazınması kaydıyla, Sütunlu Cadde'ye taşınmıştır[712]. Kayıp olan Hadrianus konsolundan yola çıkarak caddenin inşasını M.S. 130

[707] Ward-Perkins, BSR, ss. 64-67; John Ward Perkins, "Tripolitania and the Marble Trade", **The Journal of Roman Studies**, Vol. 41, Parts 1-2, 1951, (Tripolitania), ss. 89-104

[708] S. Crawford, s. 124

[709] Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi hakkındaki genel kanı M.S. III. yüzyıla tarihlendiği ve Korinth başlıklarının Aphrodisias Bezeme Okulu etkisinde olduğudur. Aynı dönemde Pamphylia kentlerinde daha çok ithal mermer ve granitlerin kullanıldığı, bu nedenle de yabancı ustalar ile birlikte yerel ustaların çalıştığını söylemek mümkündür. Yerel taş cinslerinden imal edilmiş mimari öğeleri göz önünde bulundurulduğunda Kilikia kentlerindeki yapılar, yarı işlenmiş hammaddeleriyle birlikte kentlere gelen ustalar fikrine aykırı düşmektedir. Tarzı ve yapım şekli nedeniyle "Suriye Grubu" etkili "Kilikia Grubu" caddeler olarak adlandırılan bu tipteki caddeleri S. Crawford konsol ve rüzgârda savrulan akanthus yapraklı başlıkları nedeniyle Suriye, boyutlarının Suriye Grubundan daha çok "Pamphylia Grubu" caddelere uyması nedeniyle de Pamphylia örneklerine benzetmektedir. S. Crawford, ss. 124-125

[710] Peschlow-Bindokat, s. 378

[711] Weigand, s. 162, Dnt. 5

[712] Peschlow-Bindokat, ss. 378, 389

yılında Pompeiopolis'i de ziyaret eden Hadrianus'un Dönemine tarihlemek isteyenler olmuştur[713]. Hadrianus olasılıkla liman projesini desteklemiştir. Şehrin kuruluşunun 209. yıldönümünde basılmış Antoninus Pius dönemine tarihlenen ve arka yüzünde Pompeiopolis Limanı'nın bitmiş halini gösteren bir betimleme bulunan sikke nedeniyle Hadrianus'un yapımına katkıda bulunduğu limanın, Antoninus Pius döneminde bitirildiği düşünülmektedir[714]. İmparatorun bu katkılarına atfen, Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nde, bir konsol yazıtında Hadrianus'un onurlandırıldığı ve bir heykelinin bulunduğu düşünülmektedir[715].

Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nde bulunan Commodus konsol yazıtı tarihleme için önemlidir[716]. Yapılan stilistik karşılaştırmalar da göstermektedir ki caddenin mimari süslemeleri Severus Dönemi'ne tarihlenmektedir. Bu halde Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nin inşasına en erken Commodus'un imparatorluk döneminin sonunda yani M.S. II. yüzyılın sonundan itibaren başlanmış olmalıdır.

Yerel kireç taşından imal edilen Soli/Pompeiopolis Korinth başlıklarının stil ve işçilik özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, aynı dönem içersisinde birden çok atölyenin eser verdiğini söylemek mümkündür. Aynı grup altında toplanan Korinth başlıklarında dahi, bu atölye farklılıkları görülebilmektedir.

Erken Severus dönemine tarihlenen NKBT1A başlıklarının birkaç istisnai örnek dışında daha çok caddenin liman ile birleşen güney kesimde yoğunlaşmasının nedeni olarak Pompeiopolis Cardosunun inşasına güney bölümden başlanması gösterilebilir[717]. Caddede güneyden kuzeye doğru gidildikçe başlık formlarının değişiklik gösterdiği görülmektedir. Kuzey kesimde yer alan başlıkların çoğunlu NKBT2 stil özellikleri göstermektedir. Aynı şablon ve plan dâhilinde yapıldığı düşünülen ve bu çalışmada da, aynı gruba dâhil edilen başlıkların farklı stilde yapılmış gibi görünmesinin sebebi

[713] Karl Lehmann-Hartleben, **Die antiken Hafenanlagen des Mittelmeeres, Beiträge zur Geschichte des Städtebaues im Altertum**, Dieterich`sche Verlagsbuchhandlung, Leipzig, 1923, s. 204'den aktaran, Peschlow-Bindokat, s. 389
[714] Boyce, Harbor, ss. 67-68; Brandon, Geology, s. 395; Peschlow-Bindokat, s. 389
[715] Peschlow-Bindokat, s. 390
[716] L. Duchesne, "Inscriptions de Pompeiopolis", **Bulletin de correspondance hellénique**, Vol. 5, 1881 s, 317
[717] Peschlow-Bindokat, s. 390

usta ya da işçilik farkı olmalıdır[718].

İki yüz sütunlu büyük bir proje olan Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nin imarı için yerel atölyelerin üretim yaptığını kabul etmek doğru olacaktır. Bu çalışma sırasında stil birliği içinde eserler veren üç farklı atölye tespit edilmiş ve atölyeler başlık gruplarına göre isimlendirilmiştir. Bu atölyeler Normal Korinth Başlıkları Tip 1 Atölyesi, Normal Korinth Başlıkları Tip 2 Atölyesi ve Figürlü Korinth Başlıkları Tip 5 Atölyesi olarak adlandırılmıştır.

Normal Korinth Başlıkları Tip 1 Atölyesince üretilen başlıklarda genel bir stil birliği görülse de, başlık öğelerinin şekillendirilmesinde farklı işçiliklerin olduğu görülmüştür. Bu atölye kapsamına NKBT1, NKBT3, FKBT1, FKBT2, FKBT3 ve FKBT4 grupları dâhil edilmiştir.

NKBT1 Atölyesinin başlıklarında kalathos yüzeyini kaplayan akanthus yaprak çelenkleri, iki istisnai örnek dışında, yedi dilimli akanthus yapraklarının aralıklı olarak yapıldığı, sadece alt yaprak dilimi dişlerinin komşu yaprak dilimi dişleri ile birbirlerine bağlandığı görülür. Akanthus yaprakları merkezi bir damar ve bunun yanında matkapla şekillendirilmiş derin kanallara sahiptirler. Yaprak dilimleri ve yaprak dişleri M.S. II. yüzyıl başlıklarında olduğu gibi, ışık-gölge oyunlarına neden olacak biçimde derin şekillendirilmiştir. Akanthus yaprak dişlerinin sivri olan uç kısımları zeminden çözülmüş, orta yaprak diliminin yapak dişleri birbirlerine yaklaşmış ama birleşmemiştir. Yaprak dişlerinin, kendi içinde, yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda da derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üçgen ya da uzun badem biçimli bu boşlukların matkap ile şekillendirildiği anlaşılmaktadır. Akanthus yapraklarının orta dilimleri, NKBT1C başlıkları haricinde, genelde beş yaprak dişine sahiptirler. Yaprak işçiliği yönünden bakıldığında, NKBT1 başlıklarında, Geç Antoninler-Erken Severus Dönemi'ne tarihlenebilir.

Normal Korinth Başlıkları Tip 3'e dâhil edilen, akanthus yapraklarının sağa yatık olarak işlendiği Kat. No. 61 başlığı, Soli Pompeiopolis Normal Korinth Başlıkları arasında tek bir örnekle temsil edilmektedir ve "Rüzgârla Savrulan Tip" olarak anılmaktadır. Her ne kadar bu başlık, farklı yaprak şekli nedeniyle, ayrı bir grup olarak değerlendirildiyse de yaprak işlenişi olarak NKBT1 başlıkları ile

[718] Bu işçilik farklılığı Pergamon Traianus Tapınağı başlıklarında oldukça net bir şekilde tespit edilmiştir. Rohmann, ss. 19-22

benzerlik göstermektedir. Yedi dilimli alt akanthus yapraklarının alt dilim yaprak dişleri, komşu yaprak dişleri ile yaprağın yatık olması nedeniyle asimetrik olarak birleşmektedir. Beş dişli orta yaprak dilimleri ise birbirlerinden ayrı yapılmıştır. Normal Korinth Başlıkları Tip 3 grubu Erken Severuslar Dönemi özellikleri gösterir.

Korinth başlıklarında abakus levhasının figürlerle bezenmesi Kilikia Bölgesinde ilk defa Severuslar Dönemi'nde görülmektedir. FKBT5 grubu haricinde, başlıkların akanthus yaprak çelenkleri benzer stil özeliklerine sahiptir. Kalathos yüzeyine sık aralıklarla dizilen ve yaprakların üst bölümüne doğru daralan akanthus yaprakları geniş ve düz bir yüzeye sahiptir. Yedi yaprak dilimine sahip olan akanthus yapraklarının dişlerinin sayısı değişmektedir. NKBT1 başlıklarında olduğu gibi akanthus yaprakları birbirlerinden uzak yapılmışlardır. Akanthus yapraklarının biçimine bakarak Soli/Pompeiopolis Figürlü Korinth Başlıkları'nı, Tip 5 haricinde, NKBT1 atölyesine atfetmek mümkündür.

NKBT1 grubu altında değerlendirilen başlıkların genel olarak belli bir formu takip ettiği, işçi eli değişikliği ya da malzemenin işlenmesinde yaşanan güçlükler nedeniyle farklılıklar gösterdiği kabul edilebilir. Yukarı da sayılan tüm özellikler göz önünde bulundurulduğunda; Aphrodisias Dekorasyon Okulu etkisinde eser veren, form ve stil birliği içinde olan bu atölyeyi Normal Korinth Başlıkları Tip 1 Atölyesi olarak adlandırabiliriz.

Normal Korinth Başlıkları Tip 2 grubu altında toplanan başlıklarda, genel bir stil birliği görülse de, başlık öğelerinin şekillendirilmesinde farklı işçiliklerin olduğu tespit edilmiştir. NKBT2 başlıkları, bir istisnai örnek dışında[719], beş dilimli akanthus yaprakları kalathos üzerine sıkışık bir kompozisyonda dizilmiş olup, alt ve orta yaprak diliminin ilk iki dişi komşu yaprak dilimi dişleri ile birbirlerine bağlanmaktadır. Akanthus yaprakları merkezi bir damar ve bunun yanında matkapla şekillendirilmiş kanallara sahiptirler. Yaprak dişlerinin sivri olan uç kısımları zeminden çözülmüştür. Yaprak dişlerinin, kendi içinde, yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda da derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üçgen ya da uzun badem biçimli bu boşlukların matkap ile şekillendirildiği anlaşılmaktadır. Akanthus yapraklarının yüksek kabartma olarak

[719] Kat. No. 60

işlenmesi, yaprak dişlerinin uç kısımlarının kalathos zemininden ayrılmış olması ve yaprak dişlerinin, kendi içinde, yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda oluşan kapalı boşluklar Erken Severuslar Dönemi başlıklarında sıklıkla görülmektedir. Akanthus yaprakları orta dilimleri, beş ya da dört yaprak dişine sahiptirler.

Beş yaprak dilimli ve dört dişli orta yaprak diliminin komşu yaprak diliminin dişleri ile birleşen akanthus yapraklarının Severuslar Dönemi, Aphrodisias Dekorasyon Okulu özelliği olduğu kabul edilir[720]. NKBT2 başlıklarının yaprak biçimlendirilmesinde görülen stil birliği bir program dâhilinde çalışan, Aphrodisias Dekorasyon Okulu stilinde eser veren bir atölyenin varlığını düşündürmektedir.

Soli/Pompeiopolis Figürlü Korinth Başlıkları Tip 5 diğer figürlü başlıklardan hem kompozisyon, hem stil hem de akanthus yaprağı işlenişi ile ayrılmaktadır. Kalathosun tabanından başlayarak abakus levhasının üstüne değin uzanan figürler ve bu figürlerin iki yanına yerleştirilmiş volütlerin altına değin uzayan basit akanthus yaprakları FKBT5 grubunun en belirgin özelliğidir. Akanthus Çelenk Başlıkları ile FKBT5 başlıklarının hem stil hem de alt çap ölçülerinin benzemesi nedeniyle aynı yapıya ait olduğunu söylemek mümkündür. Bu başlıkların bulunduğu alanda Sütunlu Cadde'nin sütunlarına nazaran daha küçük boyut ve çapta yivli sütun parçaları başlıklarla hem stil hem de taş cinsi bakımından benzerdir. Hem FKBT5 başlıkları hem de Akanthus Çelenk Başlıkları akanthus yaprakları oldukça yüzeysel işlenmiş olup, hemen hemen hiçbir ayrıntı belirtilmemiştir.

Hem Figürlü Korinth Başlıkları Tip 5 hem de Akanthus Çelenk Başlıkları ilk iki atölyeden bağımsız, farklı bir atölye tarafında üretilmiş olup, M.S. III. yüzyılın ilk yarısının sonuna tarihlenmelidir.

Yapılan stilistik çalışmalar sonucunda caddenin Korinth başlıklarının yaklaşık otuz yıllık bir zaman diliminde imal edildikleri düşünülürse aynı grup altında toplanan başlıklarda usta ve işçilik farklılıklarından kaynaklanan birden çok varyasyonun olması normal karşılanmalıdır.

Pompeiopolis Figürlü Korinth Başlıkları'nın en yakın örnekleri Sardes

[720] Fischer, s. 42; Kadıoğlu, Ankyra, ss. 174-175

Hamam-Gymnasium Kompleksi, Mermer Avlusu figürlü Korinth başlıklarıdır. Caracalla Dönemi'ne tarihlenen Sardes Hamam-Gymnasium Kompleksi figürlü başlıkları ile paralellik gösteren Pompeiopolis Figürlü Korinth başlıkları Sardes örneklerinin ya çağdaşı ya da ardılı olmalıdır.

Aphrodisias Dekorasyon Okulu'na atfedilen Leptis Magna'da Severus Bazilikası'nın mermer pilasterleri (Şek. 225) ve Aphrodisias Hadrianus Hamamı pilasterlerinde (Şek. 226) görülen figürlü sarmal dalın benzer bir parçası Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nin Liman ile birleştiği güney ucunda bulunmuştur (Şek. 227). Bu yönü ile bakıldığında da Sütunlu Cadde'nin mimari dekorasyonunda Aphrodisias Dekorasyon Okulu'nun etkileri görülmektedir.

Pompeiopolis Normal Korinth Başlıkları ile Pilaster Korinth Başlıkları Erken Severuslar Dönemine tarihlenmektedir. Figürlü Korinth Başlıkları ise Erken-Geç Severuslar Dönemi aralığında geniş bir zaman dilimine yayılmaktadır. Figürlü Korinth Başlıkları arasında Tip 5 diğerlerinden ayrılmaktadır. Akanthus Çelenk Başlıkları ile aynı alt çap ölçüsüne sahip olan başlıkların farklı bir yapının elamanları olduğu, Sütunlu Cadde'ye C44 plan karesinde bulunan kireç ocağında eritilmek üzere getirildiği anlaşılmaktadır. Bu başlıklar aynı alanda bulunan ve M.S. III. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlenen[721] Dionysos –Pan-Panter heykel grubu ile aynı ikonografiye sahiptir. Akanthus Çelenk Başlıkları ile benzer özellikler gösteren Silifke Müzesi Envanterine kayıtlı bir adet detaylandırılmamış Korinth başlığı için Kaplan M.S. II. yüzyılın ortalarından III. yüzyılın ortalarına değin uzanan geniş bir zaman aralığı vermektedir[722]. Bu yönü ile FKBT5, AÇB ve Dionysos –Pan-Panter heykel grubu aynı yapının parçaları olmalıdır.

Sonuç olarak; Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nde bulunan Korinth Başlıkları, M.S. II. yüzyıl sonu, III. yüzyılın ilk yarısı arasında Aphrodisias Dekorasyon Okulu stili özellikleri göstermektedir[723]. Ancak bu denli büyük ve uzun süreli bir projede sadece Aphrodisiaslı ustaların çalışmış olduğunu düşünmek yanlış olacaktır. Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nin Suriye etkili caddeler arasında gösterilmesi nedeniyle başlıkların Aphrodisias Okulu'nun

[721] Tulunay, s. 27
[722] Kaplan, Roma, s. 169, Kat. No. 144
[723] Peschlow-Bindokat, s. 390

stilinde eserler veren Suriyeli ve yerel ustalar tarafından şekillendirildiği düşünülebilir.

KAYNAKÇA

AKOK, Mahmut. "Antalya Şehri İçindeki Hadriyan Kapısının Mimari Kuruluş ve Restorasyonu", **Türk Arkeoloji Dergisi**, Sayı XIX-I, Ankara, 1972, (Antalya), ss. 37-54

AKURGAL, Ekrem. **Ancient Civilizations and Ruins of Turkey: From Prehistoric Times Until the End of the Roman Empire**, Hasret Kitabevi, İstanbul, 1978, (Ancient)

AKURGAL, Ekrem. **Anadolu Uygarlıkları**, 6. baskı, Net Turistik Yayınlar A.Ş., İstanbul, 1998, (Anadolu)

ALBUSTANLIOĞLU, Tulga. **Roma İmparatorluk Döneminde Mermer Ocakları Organizasyonu**, Bilgin Kültür Sanat, Ankara, 2011

ALISHAN, Léon M. **Sissouan ou L'Armeno- Cilicie**, Venise- San Lazarre, 1899

ALP, A. Oğuz. "Hellenistik-Roma Dönemi Anadolu Mimarlığında Bezemeli Kaideler", **Anadolu/Anatolia 34**, 2008, ss. 27-46

ALZINGER, Wilhelm. "Ephesos B", **Paulys Realencyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft, Supplement XII**, (Ed. Konrat Ziegler ve diğerleri), Alfred Druckenmüller Verlag, Stuttfart, 1952, (Ephesos), ss.1588-1704

ALZINGER, Wilhelm. **Augusteische Architektur in Ephesos**, Sonderschriften des Österreichischen Archäologischen Instituts, Band 16, Vienna, 1974, (Augusteische)

ANABOLU, Mükerrem (Usman). "Batı Anadolu'da Bulunan Hellenistik Çağ ve Roma İmparatorluk Çağı Girland (Askı)lı Sunakları", **Arkeoloji Sanat Tarihi Dergisi**, Sayı 3, 1984 (Girland), ss. 1-17, Lev. 1-16.

ANABOLU, Mükerrem (Usman). **İstanbul ve Anadolu'daki Roma İmparatorluk Dönemi Mimarlık Yapıtları**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2001, (Roma)

ARRIANOS, Flavius. **İskender'in Seferi: (Aleksandrou Anabasis),** Çev. Yiğit Değer Bengi; Furkan Akderin, Alfa Yayınları, İstanbul, 2005

AYTEŞ, Sevim. "1999 Yılında Soloi / Pompeiopolis'te Bulunan Grekçe Mezar Yazıtı", **Olba**, Cilt III, 2000, ss. 211-213

BALL, Warwick. **Rome in the East, The Transformation of an Empire**, Routledge, London, 2000

BARKER, William Burckhardt. **Lares and Penates or Cilicia and Its Governors**, Ingram, Cooke, And Co., London, 1853

BARTLETT, William Henry – ALLOM, Thomas. **Voyage en Syrie et dans L'Asie Mineure**, Fisher, Fil S&Cie, Paris, 1840

BAŞARAN, Cevat. "Kyzikos Korinth Başlıkları", **Türk Arkeoloji Dergisi**, Sayı 31, 1997 (Kyzikos), ss. 1-52

BAŞARAN, Cevat. **Anadolu Kompozit Başlıkları**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 1999, (Kompozit)

BEAUFORT, Francis. **Karamania**, **or A Brief Description of the South Coast of Asia Minor and of the Remains of Atiquity,** Londra, 1818

BEJOR, Giorgio. "**Vie Colonnate Paesaggi Urbani Del Mondo Antico**", Rivista Di Archeologia, Suppllementi 22, (Ed. Giorgio Bretschneider), Roma, 1999

BELOCH, Karl Julius. **Griechische Geschichte**, Verlag Von Karl J. Trübner, Strassburg, 1912

BİNGÖL, Orhan, **Bu Koca Taşları Nasıl İşlediler, Nasıl Kaldırdılar**, 1. Baskı, Bilim Kültür Sanat Yayınları, Ankara, 2012

BIRNBAUM, Jens. **Der Apollontempel von Didyma - Analyse einer pythagoreisch-platonischen Entwurfskonzeption**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Technische Universität Berlin Fakultät VI Institut für Architekturtheorie und Baugeschichte Fachgebiet Bau- und Stadtbaugeschichte, Berlin, 2006

BOARDMAN, John. **Yunan Sanatı**, Çev. Yasemin İlseven, Homer Kitapevi, İstanbul, 2005

BOATWRIGHT, Mary T. ve diğerleri, **The Romans, From Village to Empire**, Oxford University Press, New York, 2004

BOYCE, Aline Abaecherli. "The Harbor of Pompeiopolis", **American Journal of Archaeology**, Vol. 62, No. 1, 1958, (Harbor), ss. 61-78, Lev. 11-15

BOYCE, Aline Abaecherli. "The Foundation Year of Pompeiopolis in Cilicia. The Statement of a Problem", **Hommages Renard**, Vol. 3.2. , (Collection Latomus, Vol. 103), 1969, (Foundation), ss. 87-103

BOYSAL, Yusuf. "Korinth Düzeninin En Eski Dini Yapısı Olan Silifke Civarındaki Olba Zeus Tapınağı Hakkında:" **IV. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Tebliğler**, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara, 10-14 Kasım 1948, 1952, (Olba), ss. 234-240

BOYSAL, Yusuf. "Die Korinthischen Kapitelle der Hellenistischen Zeit Anatoliens", **Anatolia (Anadolu)**, Sayı 2, Üniversitesi Basımevi, 1957, (Hellenistischen), ss. 12-132

BOYSAL, Yusuf "1984 Yılı Stratonikeia Kazısı", **VII. Kazı Sonuçları Toplantısı**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü**,** Ankara, 20-24 Mayıs 1985, 1986, (KST) ss. 519-522

BOWERSOCK, Glen Warren. **Greek Sophists in the Roman Empire**, London, Oxford University Press., 1969

BÖRKER, Christoph. **Blattkelchkapitelle: Untersuchungen zur kaiserzeitlichen Architekturornamentik in Griechenland**, Thesis (doctoral) Freien Universität, Berlin, 1965

BRANDON, Christopher ve diğerleri. "Soli/Pompeiopolis'in Roma Dönemi Limanı: ROMACONS 2009 Arazi Çalışmaları", **ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri 2010-8**, 2010, (Romacons), ss. 195-198

BRANDON, Christopher ve diğerleri. "Geology, Materials, and the Design of the Roman Harbour of Soli-Pompeiopolis, Turkey: the ROMACONS field campaign of August 2009", **International Journal of Nautical Archaeology**, Vol. 39, 2010, (Geology), ss. 390-399

BRAUN, T.F.R.G. "The Greeks in the Near East", **The Cambridge Ancient History**, Vol. III, Part, 3, 2nd Edition, (Ed. J. Boardman, N.G.L. Hammond), Cambridge University Press, Cambridge, 1982, ss. 1-31

CAGGIA, Maria Piera - ISMAELLI, Tommaso. **Virtual Hierapolis**, MAIER - Italian Archaelogical Mission at Hierapolis in Phrygia, Denizli, 2010

CAMERON, Averil. **The Mediterranean World in Late Antiquity, AD 395-600**, Routledge, London-New York, 1993

CANLIER, Seçil. **Soli Höyük Orta ve Geç Demirçağı (İ.Ö IX-VII. yy.) Konsantrik Daire Bezemeli Seramikleri**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2007

CAVALIER, Laurence. "Chapiteux de la basilique civile de Smyrne: une "ecole" smyrniote?", **Basiliques et Agoras De Gréce et d'Asie Mineure**, (Ed. Laurence Cavalier ve diğerleri) Ausonius, Bordeaux, 2012, (Chapiteux), ss. 189-200.

CEYLAN, Ali. "Tripolis Sütunlu Caddesinde Yapılan Kazı ve Temizlik Çalışmaları", **5. Müze Kurtarma Kazıları Semineri**, T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Didim, 25-28 Nisan 1994, Ankara, 1995, ss. 159-170

CİVELEK, Aynur. "Antik Dönem Sanatında Bereket Boynuzu", **Arkeoloji ve Sanat Dergisi**, Sayı 143, 2013, ss. 103-112

COCKERELL, Charles Robert. **Travels in Southern Europe and the Levant**, Longsman, Green, And Co. London, 1903

CORNELL, Tim - MATTHEWS, John. **Atlaslı Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi, Roma Dünyası,** Çev. Şadan Karadeniz, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998

COULTON, John James. "Oinoanda: The Agora", **Anatolian Studies**, Vol. 36, 1986, ss. 61-90

CRAMER, John Antony, **A Geographical and Historical Description of Asia Minor in Two Volumes**, Vol. II, Oxford, at the University Press, 1832

CRAMME, Stefan. **Die Bedeutung des Euergetismus für die Finanzierung städtischer Aufgaben in der Provinz Asia**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Der Philosophischen Fakultät der Universität zu Köln, Köln, 2001

CUINET, Vital. **La Turquie d'Asie; géographie administrative, statistique**, Paris, E. Leroux, 1891

ÇALIK, Ayşe. "A New Head of Hadrian from Pompeiopolis", **Anatolian Studies**, Vol. 46, 1996, ss. 83-89, Lev. 9-11

D'ANDRIA, Francesco. **Hierapolis (Pamukkale) Arkeoloji Rehberi**, çev. Nalan Fırat, 2. Baskı, Ege Yayınları, İstanbul, 2010

DAGRON, Gilbert –FEISEL, Denis. **Inscriptions de Cilicie**, De Boccard, Paris, 1987

DAVIS, Edwin John. **Life in Asiatic Turkey. A journal of travel in Cilicia (Pedias and Trachoea), Isauria, and parts of Lycaonia and Cappadocia. By the Rev. E. J. Davis. Map and illustrations, from original drawings by the author and Mr. M. Ancketill,** London, E. Stanford, 1879

DAVIS, Stephen J, **The Cult of St Thecla: A Tradition of Women's Piety in Late Antiquity**, Oxford University Press, Oxford, 2001

DILLON, Sheila. "The portraits of a civic benefactor of 2nd-c. Ephesos", **Journal of Roman Archaeology**, Vol. 9, 1996, ss. 261-274

DINSMOOR, William Bell. **The Architecture of Ancient Greece; An Account of Its Historic Development**, 3. Baskı, Batsford, London, 1950

DIO, Cassius. **Dio's Roman History III**, İng. Çev. E. Cary, The Loeb Classical Library, 1914

DMITRIEV, Sviatoslav. **City government in Hellenistic and Roman Asia minor**, Oxford University Press, New York, 2005

DOLUNAY, Necati. “Türk Tarih Kurumu Adına Yapılan Çankırıkapı Hafriyatı”, **Belleten,** Cilt 5, Sayı 19, 1941, ss. 261-566

DORUK, Seyhan. "The architecture of the Temenos", **Aphrodisias Papers. Recent Work on Architecture and Sculpture** (Ed. C. Roueché and K. Erim), Journal of Roman Archaeology, Supplementary Series, Ann Arbor, 1990, ss. 66-74

DOWNEY, Susan B. "Colonnaded Streets in the Greek East", **Journal of Roman Archaeology**, Vol. 14, 2001, ss. 641-642

DUCHESNE, L. "Inscriptions de Pompeiopolis", **Bulletin de correspondance hellénique,** Vol. 5, 1881 ss, 316-318

DUNSTAN, William E. **Ancient Rome**, Published by Rowman & Littlefield Publishers, Lanham, Maryland, 2011

EGAN, Virginia- BIKAI, Patricia M. "Archaeology in Jordan", **American Journal of Archaeology**, Vol. 103, No. 3, 1999, ss. 485-520

ERHAN, Fatih. **Antik Çağ Kilikia Sikkelerinde Dinsel Tasvirler**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014

ERSOY, Akın. **Batı Anadolu Hellenistik Dönem Stoaları Işığında Metropolis Stoası**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1998

ERTÜZÜN, Reşit Mazhar. **Kapıdağ Yarımadası ve Çevresindeki Adalar**, İstanbul, 1998

FELLOWS, Charles. **A Journal Written During an Excursion in Asia Minor**, John Murray, London, 1839

FISCHER, Moshe L. **Das korintische Kapitell im Alten Israel in der hellenistischen und römischen Periode: Studien zur Geschichte der Baudekoration im Nahen Osten**, Philipp von Zabern, Mainz am Rhein, 1990

FREY, Lore. "Das Bildnis eines Kaiserpriesters aus Pompejopolis in Kilikien", **Antike Welt**, Sayı 13/3, 1982, ss. 27-39

FREYBERGER, Klaus S. "Zur Datierung des Theaters in Bosra", **Damaszener Mitteilungen**, Band 3, 1988, ss. 17-26, Taf. 9-15

FREYBERGER, Klaus S. "Einige Beobachtungen zur städtebaulichen Entwicklung des römischen Bostra", **Damaszener Mitteilungen**, Band 4, 1989, (Bostra), ss. 45-60, Taf. 7-16

FREYBERGER, Klaus S. "Untersuchungen zur Baugeschichte des Jupiter-Heiligtums in Damaskus", **Damaszener Mitteilungen**, Band 4, 1989, (Jupiter), ss. 61-86, Taf. 17-28

FREYBERGER, Klaus S. "Das Tychaion von as-Şanamain", **Damaszener Mitteilungen**, Band 4, 1989, (Tychaion), ss. 87-105, Taf. 29-39

FREYBERGER, Klaus S. **Stadtrömische Kapitelle aus der Zeit von Domitian bis Alexander Severus: zur Arbeitsweise und Organisation stadtrömischer Werkstätten der Kaiserzeit**, Mainz am Rhein: P. von Zabern, 1990

FRIEDLAND, Elise A. "The Roman Marble Sculptures from the North Hall of the East Baths at Gerasa", **American Journal of Archaeology**, Vol. 107, No. 3, 2003, ss. 413-448

GATES, Marie-Henriette. "Archaeology in Turkey", **American Journal of Archaeology**, Vol. 98, No. 2, 1994, ss. 249-278

von GEISAU, Hans. "Kilikien", Der **Kleine Pauly; Lexikon der Antike, Cilt III**, (Ed. Walther Sontheimer-Konrat Ziegler), Alfred Druckenmüller, Stuttgart, (1962-1975), 1964, ss. 208-209

GIOBBE, Chiara. "La Decorazione Architettonica", **Elaiussa Sebaste III: L'Agora**, (ed. E.E. Schneider), Ege Yayınları, İstanbul, 2010, ss. 313-366

GOETTE, Hans Rupprecht. "Choregic Monuments and the Athenian Democracy", **The Greek Theatre and Festivals**, (Ed. Peter Wilson**),** Oxford University Press, New York, 2007, ss. 122-149

GOUGH, Mary. **Travel into Yesterday, An Account of Archaeological Journeying through the Plain and the Rough Places of the Roman Province of Cilicia, in Southern Turkey**, Doubleday & Company, Inc, New York, 1954

GOUGH, Michael. "Anazarbus", **Anatolian Studies**, Vol. 2, 1952, ss. 85-150

GÖRKAY, Kutalmış. "Büyük Hamam (Caracalla Hamamı)", **Roma Dönemi'nde Ankyra**, (Ed. Raşit Çavaş), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2011, ss. 179-190

GREENWALT, Crawford H. "Sardis: Archaeological Research in 1989", **12. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 28 Mayıs-1 Haziran 1990, Ankara, 1991, Ankara, ss. 1-18

GRUBEN, Gottfried. **Die Tempel der Griechen**, Hirmer Verlag, München, 1966

GÜLBAY, Onur. **Anadolu'da İmparator Hadrianus Dönemi İmar Faaliyetleri**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2009

GÜNEY, Hale. **Soloi-Pompeiopolis Sikkeleri**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006

GÜVEN, Suna "Evolution of Colonnaded Avenues in the Roman Cityscape: Role of Cilicia", **Olba VIII (Özel Sayı)**, Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi Yayınları, Mersin, 2003, ss. 39-54

HAMILTON, William John. **Researches in Asia Minor, Pontus and Armenia**, John Murray, Londra, 1842

HANFMANN, George M. A.-RAMAGE, Nancy H. **Sculpture from Sardis : The Finds Through 1975**, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts and London, England, 1978

HEILMEYER, Wolf-Dieter. **Korinthische Normalkapitelle, Studien zur Geschichte der Romischen Architekturdekoration**, F.H. Kerle Verlag-Heidelberg, 1970

HEINEN, H. "The Syrian-Egyptian Wars and the New Kingdoms of Asia Minor", **The Cambridge Ancient History**, Vol. VII, Part I, The Hellenistic World, Second Edition, (Ed. F.W. Walbank ve diğerleri), 6. Baskı (2006), Cambridge University Press, Cambridge, 1984, ss. 412-442

HERODOTOS. **Herodot Tarihi**, (Çev. Müntekim Ökmen), Remzi Kitabevi, (1. Basım), İstanbul, 1973

HIRSCHLAND, Nancy L. "The Head-Capitals of Sardis", **Papers of the British School at Rome**, Vol. 35, 1967, ss. 12-22

HOFF, Michael ve diğerleri. "Rough Cilicia Archaeological Projet: 2005 Season", **24. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, 1. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Çanakkale, 29 Mayıs-2 Haziran, Ankara, 2007, ss. 231-244

İDİL, Vedat. “Stratonikeia’da (Eskihisar) Kentin Kuzey Kapısının İç Kesimindeki Korinth Başlığı”, **Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler**, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara, 11-15 Ekim 1976, 1979, (Stratonikeia), ss. 477-486

İDİL, Vedat. “Anadolu’da Roma İmparatorluk Çağı Korinth Başlıkları”, **Anatolia (Anadolu)**, Sayı 20, 1984, (Korinth) ss. 1-49

İDİL, Vedat. “Anadolu’da Roma İmparatorluk Dönemi Zafer Takları”, **Jale İnan Armağanı**, (Ed.N. Başgelen-M. Lugal), Arkeoloji ve Sanat Yayınları İstanbul, 1989, (Zafer), ss.351-359, Lev. 143-154

İDİL, Vedat. “Kaunos’tan Bir Korinth Başlığı”, **Ekrem Akurgal’a Armağan-Anatolia (Anadolu),** *Sayı 23,* 1997, (Kaunos), ss. 159-164

İNAN, Jale. "Perge Kazısı 1984", **VII. Kazı Sonuçları Toplantısı**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 20-24 Mayıs 1985, 1986 (7.KST), ss. 397-420

İNAN, Jale. "Perge Tiyatrosu yayın çalışmalarının ön raporu", **18. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 27-31 Mayıs 1996, Ankara, 1997, (18.KST), ss. 64-84

İPLİKÇİOĞLU, Bülent. **Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları**, Arkeoloji ve Sanat Yayınlar, İstanbul, 2007

JONES, Arnold Hugh Martin. **The Cities of the Eastern Roman Provinces**, Oxford University Press, Oxford, 1937

JONES, Mark Wilson. “Designing the Roman Corinthian Capital”, **Papers of the British School at Rome**, Vol. 59**,** 1991, ss. 89-150

KADIOĞLU, Musa, **Die scaenae frons des Theaters von Nysa am Mäander**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde der Philosophischen Fakultäten der Albert-Ludwigs-Universität zu Freiburg,Berlin, 2002, (Nysa)

KADIOĞLU, Musa, "Sütunlu Cadde",**Roma Dönemi'nde Ankyra**, (Ed. Raşit Çavaş), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2011, (Ankyra), ss. 159-177

KADIOĞLU, Musa "Anazarbos Zafer Takı: Restitüsyon ve Tarihleme Önerisi", **Orhan Bingöl'e 67. Yaş Armağanı = A Festschrift for Orhan Bingöl on the Occasion of His 67th Birthday**, (Ed. Görkem Kökdemir), Bilgin Kültür Sanat Yayıncılık, Ankara, 2013, (Anazarbos), ss. 237-260

KAPLAN, Deniz. "Korykos Antik Kentinin ve Kilikia Bölgesinin Korinth Sütun Başlıkları", **Olba XIV**, Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi, Mersin, 2006, (Korykos), ss. 89-111

KAPLAN, Deniz. "Arkaik-Roma Dönemi Mimari Elemanlarının/Süslemelerinin Kataloğu ve Değerlendirmesi", **Silifke Müzesi Taş Eserler Kataloğu: Heykeltıraşlık ve Mimari Plastik Eserler**, Edt. Serra Durugönül, Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi Yayınları, Pitura Mersin Kitaplığı, 2013, ss. 155-182

KAYA, Fatih Hakan. **Soli/Pompeiopolis Mezar Tipolojisi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2006

KAYA, Mehmet Ali. "Roma İmparatoru Septimius Severus Döneminde Anadolu" **Tarih Araştırmaları Dergisi**, Sayı 39, 2006, (Anadolu), ss. 27-48

KAYA, Mehmet Ali. "Roma İmparatorluğu'nu Yöneten Suriyeli Kadınlar", **Belleten** LXX/257, (Nisan 2006), 2006, (Suriye), s. 63-82

KERÉNYI, Karl. **Dionysos: Archetypal Image of the Indestructible Life**, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1976

KILIÇ, Murat. "Kent Planlaması ve Mimari Tarihinde Sütunlu Caddeler", **Kubaba**, Sayı 14, 2009, ss. 59-74

KOÇHAN, Nurettin. "Kyzikos 1989 Kazısı Hadrian Tapınağı Mimari Bezemeleri", **Türk Arkeoloji Dergisi**, Sayı: 29, 1991 (TAD), ss. 119-132

KOÇHAN, Nurettin - MERAL, Korkmaz. "Kyzikos 2008", **31. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Denizli, 25-29.05.2009, Ankara-2010, (31.KST), ss. 51-62

KOÇHAN, Nurettin. "Kyzikos, Hellespontus'da Bir Eyalet Merkezi", **Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 31, 2013, (Hellespontus), ss. 69-91

KOÇHAN, Nurettin - MERAL, Korkmaz. "Kyzikos 2013", **36. Kazı Sonuçları Toplantısı** 1. Cilt, T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları Ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Gaziantep, 02-06 Haziran 2014, Ankara, 2014, (36.KST), ss. 191-202

KOÇHAN, Nurettin - MERAL, Korkmaz. "İkinci Dönem Kyzikos Kazıları 2006-2013", **Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40. Yılı**, Ed. Hasan Kasapoğlu-Mehmet Ali Yılmaz, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara, 2014, (Kyzikos), ss. 229-254

KOENIGS, Wolf-RADT, Wolfgang. "Ein kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon", **IstMitt**, 29, 1979, ss. 317-354. PI. 94-123

KOŞAY, Hamit. "Ankara Augustus Mabedi Kazısı", **Anatolia (Anadolu)**, Sayı 2, 1957, ss. 133-135

KÖROĞLU, Gülgûn. “Soli/Pompeiopolis (Viranşehir) Kazıları Işığında Erken Bizans Dönemi Takıları”, **2. Uluslararası Katılımlı Mücevher-Takı Tasarımı ve Eğitimi Sempozyumu (UMTTES'2010): "Kuyumculuk Anlayışında Küresel Değişim" Sempozyum Bildirileri Kitabı**, Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Meslek Yüksekokulu, Kütahya, 04-06.09.10, 2010, ss. 368-378

KÖSTER, Reinhard. **Die Bauornamentik von Milet, Die Bauornamentik der Frühen und Mittleren Kaiserzeit, Teil 1**, Berlin, 2004

KRENCKER, Daniel - SCHEDE, Martin. **Der Tempel in Ankara**, Denkmäler Antiker Architektur (DAA) 3, Berlin, de Gruyter, Berlin-Leipzig, 1936

LAERTIUS, Diogenes. **Lives of Eminent Philosophers**, İng. Çev. Robert Drew Hicks, W. Heinemann; G.P. Putnam's sons, London, 1925

LANCKORONSKI, Karl Grafen. **Pamphylia ve Pisidia Kentleri, I. Cilt, Pamphylia**, Çev. Selma Bulgurlu Gün, İstanbul, 2005 (1890)

LANGLOIS, Victo. **Voyage dans la Cilicie et dans les Montagnes du Taurus (1852- 1853)**, Benjamin Duprat, Paris, 1861

LAWRENCE, Arnold Walter - TOMLINSON, Richard Allan. **Greek Architecture**, 5. Baskı, Yale University Press, New Haven; London, 1996

LEAKE, William Martin. **Journal of a Tour in Asia Minor, with Comparative Remarks on the Ancient and Modern Geography of that Country,** London 1824**,** tekrar basım, Heidesheim 1976

LEON**,** Christoph F. **Die Bauornamentik des Trajansforums und ihre Stellung in der früh- und mittelkaiserzeitlichen Architekturdekoration Roms**, Hermann Böhlaus Nache.,Wien-Köln, 1971

LEPPIN, Hartmut. "Old Religions Transformed: Religions and Religious Policyfrom Decius to Constantine", **A Companion to Roman Religion**, (Ed. Jörg Rüpke), Blackwell Publishing Ltd., Malden, MA, 2007, ss. 96-108

LIVIUS, Titus. **Ab Urbe Condita**, İng. Çev. Evan T. Sage, Harvard University Press, London, 1984

LLOYD, Seton. **Türkiye'nin Tarihi Bir Gezginin Gözüyle Anadolu Tarihi**, Çev: Ender Varinlioğlu, 2. baskı, Tübitak, Ankara 1997

MACDONALD, William Lloyd. **The Architecture of the Roman Empire, II An Urban Appraisal**, Yale University Press, New Haven and London, 1986

MAGIE, David. **Roman Rule in Asia Minor**, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, Cilt I, 1950

MAHLER, Karl-Uwe. "Stadtentwicklung und Stadtplanung der severischen Zeit in Lepcis Magna", **Urbanistik und städtische Kultur in Westasien und Nordafrika unter den Severern**, Wernersche Verlagsgesellschaft, Ronde in Mainz, 2005, ss. 5-27

MANSEL, Arif Müfid. "1957 senesi Side ve Perge Kazıları" **Türk Arkeoloji Dergisi**, Sayı 8, 1. Cilt, 1958, (TAD 8), ss. 14-16

MANSEL, Arif Müfid. "1968 Perge Kazısına Dair Önrapor" **Türk Arkeoloji Dergisi**, Sayı 17-1, 1968, (TAD 17), ss. 93-105

MANSEL, Arif Müfid. "1969 Perge Kazılarına Dair Önrapor", **Türk Arkeoloji Dergisi**, Sayı 18-2, 1970, (TAD 18), ss. 129-135

MANSEL, Arif Müfid. 1971 Perge Kazısı, **Türk Arkeoloji Dergisi**, Sayı 20, Cilt 2, Ankara, 1974, (TAD20), ss. 143-153

MANSEL, Arif Müfid. "Bericht über Ausgrabungen und Untersuchungen in Pamphylien in den Jahren 1957-1972", **Archäologischer Anzeiger**, 1975, (AA), ss. 49-96

MANSEL, Arif Müfid. "Die Nymphaeen von Perge", **Istanbuler Mitteilungen**, Sayı 25, Tübingen, 1975, (Perge), ss. 367-372

MANSEL, Arif Müfid. **Side, 1947-1966 Yılları Kazıları ve Araştırmalarının Sonuçları**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1978, (Side)

MANSEL, Arif Müfid. **Ege ve Yunan Tarihi**, 7. Baskı, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara, 1999, (Ege)

MELLINK, Machteld J. "Archaeology in Asia Minor", **American Journal of Archaeology**, Vol. 77, No. 2 (Apr., 1973), 1973, (Asia), ss. 169-193

MELLINK, Machteld J. "Anatolia", **The Cambridge Ancient History**, Vol. 4, Persia, Greece and the Western Mediterranean, c. 525 to 479 B.C., (Ed. John Boardman ve diğerleri), 6. Baskı (2006), Cambridge University Press, Cambridge, 1988, (Anatolia), ss. 211-233

von MERCKLIN, Eugen. **Antike Figuralkapitelle**, Walter de Gruyter & Co, Berlin, 1962

MERT, İbrahim Hakan. **Untersuchungen zur hellenistischen und kaiserzeitlichen Bauornamentik von Stratonikeia**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Philosophischen Fakultät der Universität zu Köln, 1998, (Stratonikeia)

MERT, İbrahim Hakan. "Knidos Korinth Tapınağı", **Ramazan Özgan'a Armağan, Festschrift für Ramazan Ozgan**, Edt. Mustafa Şahin, İ. Hakan Mert, Ege Yayınları, 2005, (Knidos), ss. 229-248

MITCHELL, Stephan. “R.E.C.A.M. Notes and Studies No.1: Inscriptions of Ancyra”, **Anatolian Studies 27**, 1977, (Ankyra), ss. 63-103

MITCHELL, Stephen. "Cremna ve Sagalassus Çalışması 1985", **4. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Eski Eserler Ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 26-30 Mayıs 1986, Ankara, 1987, (4. AST), ss. 167-170

MITCHELL, Stephen. "Cremna Araştırmaları", **5. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, 1. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Eski Eserler Ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara,6-10 Nisan 1987, (5. AST), ss. 257-263

MITCHELL, Stephen ve diğerleri. **Cremna in Pisidia An Ancient City in Peace and in War**, Duckworth, in association with the Classical Press of Wales; Oakville, CT: David Brown Book Co., London, 1995, (Cremna)

MITCHELL, Stephen-WAELKENS, Marc. **Pisidian Antioch: The Site and its Monuments**, Duckworth with the Classical Press of Wales, London, 1998

MITFORD, Terence Bruce “Roman Rough Cilicia”, **Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt**, 2.7.2, 1980, ss. 1230-1261

MOMMSEN**,** Theodor. **The History of Rome**, Vol. 4, Part 1, Cambridge University Press, Cambridge, 2009

NASSAR, Mohammad. “Composite Capitals on Hadrian’s Gates During Roman Period: A Preliminary Study”, **Mediterranean Archaeology and Archaeometry**, Vol. 8, No. 2, 2008, ss. 3-20

NAUMANN, Rudolf. **Der Zeustempel zu Aizanoi: Nach den Ausgrabungen von Daniel Krencker und Martin Schede, (Denkmäler Antiker Architektur 12),** Walter de Gruyter, Berlin 1979

NORMAN, Naomi J. “The Temple of Athena Alea at Tegea”, **American Journal of Archaeology**, Vol. 88, No. 2 (Apr., 1984), 1984, ss. 169-194, Lev. 29-31

OATES, Joan. “The Fall of Assyria (635-609 B.C.)”, **The Cambridge Ancient History**, **Vol. 3. Part 2, Assyrian and Babylonian Empires and other States of the Near East from the Eighth to the Sixth Centuries B.C.,** (Ed. John Boardman ve diğerleri), 6. Baskı (2006), Cambridge University Press, Cambridge, 1991, ss. 162-193

OWENS, E. J. "Roman Town Plannig", **Roman Public Buildings**, (Ed. I.M. Barton), Exeter Studies in History no. 20, Exeter, 1989, ss. 7-30

OWENS, E. J. **Yunan ve Roma Dünyasında Kent**, Çev. Cânâ Bilsel, 1. Baskı, Homer Kitabevi, 2000

ÖCAL, Şenay. **Lagina ve Stratonikeia Korinth Başlıkları**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Konya, 2007

ÖZBAYOĞLU, Erendiz. Soli (Cilicia) ve “Soloecismus”,**Olba II**, Kaam Yayınları, Mersin, 1999, ss. 209-219

ÖZSAİT, Mehmet. **Hellenistik ve Roma Devri’nde Pisidya Tarihi**, İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1985

PARIBENI, Roberto-ROMANELLI, Pietro. "Studii e Richerche Archeologiche nell’Anatolia Meridionale", **Monumenti Antichi** 23, Tipografia della R.Academia dei Lincei, 1914

PENSABENE, Patrizio, "Marmi d'Importazione, Pietre Locali e Committenza Nella Decorazione Architettonica di etá Severiana in Alcuni Centri Delle Province Syria et Palestina e Arabia", **Archeologia Classica**, Vol. XLIX, Roma, 1997, ss. 275-422

PERRING, Dominic. "Roma Kentlerinde Mekansal Organizasyon ve Toplumsal Değişim", **Antik Dünyada Kırsal ve Kent**, (Ed. John Rich-Andrew Wallace-Hadrill) çev. Lale Özgenel, Homer Kitabevi, 2000, ss. 279-300

PESCHLOW-BINDOKAT, Anneliese. "Zur Säulenstraße von Pompeiopolis in Kilikien", **IstMitt 25**, 1975, ss. 373-391, Taf. 71-82

POLYBIOS. **The Histories**, İng. Çev. W.R. Paton, Harvard University Press, London, 1978

POTTER, David S. "The Transformation of the Empire: 235–337 CE", **A Companion to the Roman Empire**, (Ed. David S. Potter), Blackwell Publishing Ltd., Malden, MA, 2006, ss. 153-174

PRASCHNIKER, Camillo – Theuer, Max ve diğerleri. **Das Mausoleum von Belevi, Forschungen in Ephesos VI**, Österreichisches Archäologisches Institut, Vienna, Austria, 1979

PÜLZ, Stefan. **Untersuchungen Zur Kaiserzeitlichen Bauornamentik von Didyma**, (IstMitt Beiheft 35), Tübingen, 1989

PÜLZ, Stefan. "Zur Bauornamentik des Zeustemples von Euromos", **IstMitt 39**, 1989, (Euromos), ss. 451-453, Pl. 43-44

RAMSAY, William Mitchell. **The Cities of St. Paul, Their Influence on His Life and Thought. The Cities of Eastern Asia Minor**, Hodder and Stoughton, London, 1907

RAMSAY, William Mitchell. **TARSUS**, çev. Levent Zoroğlu, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2000

RHEIDT, Klaus. "1992 Yılı Aizanoi Kazıları", **15. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 1. Cilt, T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 24-28 Mayıs, 1994, Ankara, 1994, (15.KST), ss. 515-536

RHEIDT, Klaus. "Aizanoi 1993 Yılı Kazı Çalışmaları", **16. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 30 Mayıs-3 Haziran 1994, Ankara, 1995, (16.KAST), ss. 65-73

RICHMOND, Ian A. "Palmyra under the Aegis of Rome", **The Journal of Roman Studies**, Vol. 53, Parts 1-2, 1963, ss, 43-54

ROHMANN, Jens. **Die Kapitellproduktion der Römischen Kaiserzeit in Pergamon**, Pergamenische Forschungen, Bd. 10, W. de Gruyter, Berlin-New York, 1998

ROLLER, Duane W. **The Building Program of Herod the Great**, University of California Press, Berkeley, California, 1998

RUFUS, Quintus Curtius. **The History of the Life and Reign of Alexander the Great**, Printed For Samuel Bagster, In the Strand, 1809

SACK, David. **Encyclopedia of the Ancient Greek World**, Facts On File, New York, Revised Edition, 2005

SARIKAYA LEVENT, Yasemin. **Conservation of Archaeological Sites in Urban Areas in Turkey: Soli-Pompeiopolis As a Case Study**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2008, (Conservation)

SARIKAYA LEVENT, Yasemin. “Soli-Pompeiopolis Arkeolojik Sit Alanı ve Çevresindeki Koruma - Planlama Süreçlerinin Değerlendirilmesi”, **Mersin Sempozyumu Bildiriler Cilt 1**, 19-22 Kasım 2008, Mersin, 2009, (Koruma), ss. 1042-1054

SARIKAYA LEVENT, Yasemin. "Koruma – Planlama Süreçleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Soli-Pompeiopolis Örneği", **Planlama**, **2009/3-4**, Sayı: 47, ss.43-61.

SAYAR, Mustafa Hamdi. “Kilikia Yüzey Araştırmaları”, **24. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Çanakkale, 29 Mayıs-2 Haziran, Ankara, 2007, (24.AST), ss. 201-212

SAYAR, Mustafa Hamdi, “Çukurova Eskiçağ Şehirlerinin İmar ve İskânına Roma Devletinin Katkısı”, **İçel Sanat Kulübü**, Sayı 194, Ekim-Kasım, Mersin, 2012, (Çukurova), ss. 75-81

SCHEFOLD, Karl. **Art of the World, A Series of Regional Histories of the Visual Arts, Classical Greece**, Çev. J.R. Foster, Methuen & CO. LTD., London, 1967

SCHERRER, Peter. “Das sogenannte Serapeion in Ephessos: ein Mouseion ?” **Ägyptische Kulte und Ihre Heiligtümer Im Osten Des Römischen Reiches, Byzas 1**, (Ed. Adolf Hoffmann), Ege Yayınları, İstanbul, 2003, ss. 109-138

SCHMIDT, Andreas - PLATTNER, Colinet; Georg A. **Antike Architektur und Bauornamentik: Grundformen und Grundbegriffe**, WUV, Wien, 2004

SCHNEIDER, A.M. “Pompeiopolis 1”, **Paulys Realencyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft**, Cilt XXI, Halbband XLII, (Ed. Konrat Ziegler ve diğerleri), Alfred Druckenmüller Verlag, Stuttfart, 1952, ss. 2043-2045

SCHULTZ, Peter. “Divine Images and Royal Ideology in the Philippeion at Olympia”, **Aspects of Ancient Greek Cult, Context, Ritual and Iconography**, (Ed. Jesper Tae Jensen, George Hinge, Peter Schultz and Bronwen Wickkiser**),** Aarhus University Press and the Authors, Denmark, 2009, ss. 125-194

SEGAL, Arthur. "Roman Cities in the Province of Arabia", **Journal of the Society of Architectural Historians**, Vol. 40, No. 2, 1981, (JSAH), ss. 108-121

SEGAL, Arthur. **From Function to Monument: Urban Landscapes of Roman Palestine, Syria and Provincia Arabia**, Oxbow, Oxford, 1997, (Function)

SENSENEY, John R. **The Art of Building in the Classical World, Vision, Craftsmanship, and Linear Perspective in Greek and Roman Architecture**, Cambridge University Press, New York, 2011

SHERWIN-WHITE, Adrian Nicholas. “Rome, Pamphylia and Cilicia, 133-70 B.C.”, **The Journal of Roman Studies**, Vol. 66, 1976, ss. 1-14

SOBRÀ, Giorgio. “The analysis of the Fragments from the Scaenae Frons of the Theatre in Hierapolis”, **Restoration and Management of Ancient Theatres in Turkey: Methods, Research, Results: Proceedings of the Hierapolis International Symposium, Karahayit-Pamukkale (Denizli), Lycus River Hotel, 7th-8th of September 2007**, (Ed. Filippo Masino; Paolo Mighetto; Giorgio Sobrà), Congedo Editore, Galatina, 2012, ss. 183-204

SOUTHERN, Pat. **The Roman Empire from Severus to Constantine**, London-New York, Routledge 2001

STAMPER, John W., "Urban Sanctuaries: The Early Republic to Augustus", **Companion to Roman Architecture**, (Ed. Roger B. Ulrich ve Caroline K. Quenemoena), Wiley Blackwell, West Sussex UK, 2014, ss. 207-227

STRABON, **Antik Anadolu Coğrafyası, (Geographika: XII-XIII-XIV),** (Çev. Adnan Pekman), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2000

STROCKA, Volker Michael. "Zur Datierung der Celsusbibliothek" **The Proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology,** Türk Tarih Kurumu, Ankara, 23-30.09.1973, Ankara, 1978, (Celsus), ss. 893-900

STROCKA, Volker Michael. "Das Markttor von Milet", **128. Winckelmannsprogramme der Archäologischen Gesellschaft zu Berlin**, De Gruyter, 1981, (Milet), Berlin

STROCKA, Volker Michael. "Wechselwirkungen der stadtrömischen und kleinasiatischen Architektur unter Trajan und Hadrian"**, Istanbuler Mitteilungen**, 38, 1988, (IstMitt), ss. 291-307

ŞAHİN, Hamdi. "Doğu Dağlık Kilikia: Polis-Khora İlişkileri Üzerine İlk Düşünceler", **Colloquium Anatolicum**, Sayı: 6, 2007, ss. 115-179

ŞAHİN, Sencer. **Die Inschriften von Perge I: Vorrömische Zeit, frühe und hohe Kaiserzeit**, Dr. Rudolf Halbet GMBH, Bonn, 1999

ŞİMŞEK, Celal. "2004 Yılı Laodikeia Kazı Çalışmaları", **27. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 1. Cilt, T.C. Kültür Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Antalya, 30 Mayıs-3 Haziran 2005, Ankara, 2006, (27.KST), ss. 419-434

ŞİMŞEK, Celal. "2005 Yılı Laodikeia Kazı Çalışmaları", **28. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 1. Cilt, T.C. Kültür Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Çanakkale, 29 Mayıs-2 Haziran 2006, Ankara, 2007, (28.KST), ss. 455-478

ŞİMŞEK, Celal. **Laodikeia: Laodikeia ad Lycum**, Ege Yayınları, İstanbul, 2007, (Lycum)

ŞİMŞEK, Celal. **Laodikeia Çalışmaları 2, Laodikeia (Laodicea ad Lycum)**, 2. baskı, Ege Yayınları, İstanbul, 2013, (Çalışmaları 2)

ŞİMŞEK, Celal. **Laodikeia Çalışmaları 3, 10. Yılında Laodikeia (203-2013)**, Ege Yayınları, İstanbul, 2014, (Çalışmaları 3)

TAŞLIALAN, Mehmet. "Pisidia Antiokheiası 1998 Yılı Çalışmaları", **10. Müze Kurtarma Kazıları Semineri**, T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Kuşadası, 26-28.04.1999, Ankara, 2000, ss. 7-18

THEOPHRASTUS. **Enquiry Into Plants**, İng. Çev. Arthur Hort, Harvard University Press, London, 1916.

THOMAS, Edmund. **Monumentality and the Roman Empire: Architecture in the Antonine Age**, Oxford University Press, Oxford; New York, 2007

THOMPSON, Homer A. "Buildings on the West Side of the Agora", **Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens, Vol. 6, No. 1, The American Excavations in the Athenian Agora: Eleventh Report**, The American School of Classical Studies at Athen, 1937, ss.1-226

TRÉMAUX, Pierre. **Exploration Archeologique en Asie Mineure**, Paris, 1863

TRENDALL, Arthur Dale. **The Red- Figured Vases of Lucania, Campania and Sicily**, Oxford, Clarendon P, 1967

TSAFRIR, Yoram-FOERSTER, Gideon. "Urbanism at Scythopolis-Bet Shean in the Fourth to Seventh Centuries", **Dumbarton Oaks Papers**, Vol. 51, 1997, ss. 85-146

TULUNAY, Elif Tül. "Soli/Pompeiopolis Heykelleri (2000-2003)" **22. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara 2004, ss. 23-30

TÜRKMEN, Müjde. **Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007, (Mimari)

TÜRKMEN PEKER, Müjde. "A Note On The Architectural Decoration Of The Severan Period In Pamphylia And Cilicia", **The Roman Empire during the Severan Dynasty. Case Studies in History, Art, Architecture, Economy and Literature**, (Ed. Eric C. De Senna) American Journal of Ancient History Volumes 6-8, Gorgias Press, New Jersey, 2013, (Decoration), ss.151-172

ÜNAL, Ahmet ve K. GİRGİNER, Serdar. **Kilikya-Çukurova: İlk Çağlardan Osmanlılar Dönemine Kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji,** Homer Kitabevi, İstanbul, 2007

VANDEPUT, Lutgarde. **The Architectural Decoration in Roman Asia Minor, Sagalassos: A Case Study**, Leuven, 1997

VANN, Robert L. "Cilician Harbor Survey: 1993 Season at Soli-Pompeiopolis", (Ed R. P. Woodward and C. D. Moore)**, Underwater Archaeology Proceedings from the Society for Historical Archaeology Conference**, Uniontown PA, 1994, (Cilician), ss. 68-73

VANN, Robert L. "Survey of Ancient Horbors in Turkey: The 1993 Season at Pompeiopolis", **XII. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 30 Mayıs-03 Haziran 94, 1995, (Turkey), ss. 529-534

VITRUVIUS, Marcus Pollio, **Mimarlık Üzerine On Kitap**, Çev. Suna Güven, 1. Baskı, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, Ankara, 1990

VRIES, Bert de- BIKAI, Pierre. "Archaeology in Jordan", **American Journal of Archaeology**, Vol. 97, No. 3 1993, ss. 457-520

WAELKENS, Marc ve diğerleri. "Sagalassos 1989", **8. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 28 Mayıs-1 Haziran 1990, Ankara, 1991, (8.AST), ss. 261-282

WAELKENS, Marc. "Sagalassos 2008 ve 2009 Kazı ve Restorasyon Sezonları", **32. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 3. Cilt, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, İSTANBUL, 24 - 28 MAYIS 2010, Ankara, 2011, ss. 263-281

WARD-PERKINS, John Bryan. "Severan Art and Architecture at Lepcis Magna", **The Journal of Roman Studies**, Vol. 38, Parts 1 and 2, 1948, (JRS), ss. 59-80

WARD-PERKINS, John Bryan. "Tripolitania and the Marble Trade", **The Journal of Roman Studies**, Vol. 41, Parts 1 and 2, 1951, (Tripolitania), ss. 89-104

WARD-PERKINS, John Bryan. "The Architecture of Roman Anatolia: The Roman Contribution", **The Proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 23-30.09.1973, Ankara, 1978, (Anatolia), ss. 881-891

WARD-PERKINS, John Bryan. "Nicomedia and the Marble Trade", **Papers of the British School at Rome**, Vol. 48, 1980, (BSR), ss. 23-69

WEGNER, Max. "Bauschmuck von Side", **Jale İnan Armağanı**, (Ed.N. Başgelen-M. Lugal), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1989, ss. 161-167, Lev. 69-70

WEIGAND, Edmund. "Die kunstgeschichtliche Stellung der palmyrenischen Architektur", **Palmyra; Ergebnisse der Expeditionen von 1902 und 1917**, (Ed. Theodor Wiegand) Deutsches Archäologisches Institut. Abteilung Istanbul, H. Keller, Berlin, 1932

WEINBERG, Saul S. **The Southeast Building, the Twin Basilicas, The Mosaic House**, Corinth I, 5, The American School of Classical Studies at Athens, Princeton, New Jersey, 1960 (reprinted 1971)

WYCHERLEY, Richard Ernest. **Antik Çağda Kentler Nasıl Kuruldu?**, (Çev. Nur Nirven-Nezih Başgelen), Arkeoloji ve Sanat, İstanbul. 1991

YAĞCI, Remzi. "The Importance of Soli in the Archaeology of Cilicia in the Second Millenium B.C", **La Cilicie: Espaces et Pouvoirs Locaux (2e Millénaire av. J.-C. 4e siécle ap. J.-C.)**, (Ed. Éric Jean, Ali M. Dinçol, Serra Durugönül), Uluslar arası Yuvarlak Masa Toplantısı Bildirileri, İstanbul, 2-5 Kazım 1999, Institut Français D'Études anatoliennes Geurges Dumézil-İstanbul, 2001, (Importance), ss. 159-165

YAĞCI, Remzi. "Soli/Pompeiopolis 2000 Yılı Kazıları", **23. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, İzmir, 22-26.05.2000, Ankara, 2001, (23.KST), ss. 285-294

YAĞCI, Remzi. "Beyaz Astarlı (White Slip) II Kapları ve İ.Ö. II. Binde Kıbrıs Soli İlişkileri", **Adalya**, Sayı VI, 2003 (Adalya), ss. 1-14

YAĞCI, Remzi. "The Stratigraphy of Cyprus WS II and Mycenaean Cups in Soli Höyük Excavations", **Identifying Cahanges: The Transition from Bronze to Iron Ages in Anatolia and its Neighbouring Regions**, (Ed. Betina Fischer, Éric Jean, Hermann Genz, Kemalettin Köroğlu), Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, 2003 (Cyprus), ss. 93-106

YAĞCI, Remzi. “Mersin’in Antik Dönem Filozofları Mersinden Geçen Filozoflar” **Sırtı Dağ, Yüzü Deniz: Mersin**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2004, (Filozoflar), ss. 213-237

YAĞCI, Remzi. “Soli/Pompeiopolis 2002 Yılı Kazıları” **25. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 26-31.05.03, 2004 (25.KST), ss. 49-60

YAĞCI, Remzi. "Soli/Pompeiopolis Antik Liman Kenti Kazıları 2003", **26. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 1. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 24-28 Mayıs 2004, Ankara, 2005, (26.KST), ss. 415-420

YAĞCI, Remzi. “Soli-Kilikia’da Bulunan Lotus Bezemeli Amphora Parçaları ve Lotus Koklayan “Kutsal Fahişe” Figürü”, **Hayat Erkanal’a Armağan, Kültürlerin Yansıması**, Homer Kitabevi, İstanbul 2006, (Lotus), ss. 801-808

YAĞCI, Remzi. “The Kizzuwatna-Lukka Route in the Eastern Mediterranean Trade of the 2nd Millennium B.C.” **III. Likya Sempozyumu Bildirileri, Cilt II**, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetlerini Araştırma Enstitüsü, Antalya, 07-10.10.05, 2006, ss. 883-895

YAĞCI, Remzi. “Soli (Kilikia) Miken IIIC Kapları”, **Patronvs**, **65. Yaşında Ahmet Coşkun Özgünel’e Armağan / Festschrift für Ahmet Coşkun Özgünel zum 65. Geburtstag**, (Ed. Musa Kadıoğlu-Erhan Öztepe), Homer Kitabevi, İstanbul, 2007 (Miken), ss. 383-392

YAĞCI, Remzi. “Hittites at Soli (Cilicia)”, **Studi Micenei ed Egeo-Anatolici**, Cilt 1, Sayı 49, 2007, (Hittites) ss. 797-806

YAĞCI, Remzi. “Soli/Pompeiopolis”, **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 3 O-Z**, (Yayın Yönetmeni: Hasan Kuruyazıcı), Geliştirilmiş 2. Baskı, Yem Yayın, İstanbul, 2008, (Eczacıbaşı), ss. 1426-1427

YAĞCI, Remzi. “A Grave at Soli Höyük from the Hittite Imperial Period”, **Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu’na 65. Yaş Armağanı, EUERGETES, Festschrift für Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu zum 65. Geburtstag II. Cilt**, (Yayına Hazırlayanlar: İnci Delemen, Sedef Çokay-Kepçe, Aşkım Özdizbay, Özgür Turak), Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetlerini Araştırma Enstitüsü, Antalya, 2008, (Grave), ss. 1217-1226

YAĞCI, Remzi – KAYA, Fatih Hakan. "Soli/Pompeiopolis Antik Liman Kenti 2007 Yılı Kazıları", **30. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 3. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 26-30 Mayıs, 2008, Ankara, 2009, (30.KST), ss. 465-474

YAĞCI, Remzi. “Pottery with Hatched Decoration at Soli Höyük in the Late Bronze Age”, **VII. Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri Cilt II**, Çorum Valiliği, 25-31.08.08, Ankara, 2010, (Hatched), ss. 971-987

YAĞCI, Remzi – KAYA, Fatih Hakan. "Soli/Pompeiopolis 2008 Kazıları", **31. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Denizli, 25-29 Mayıs, 2009, Ankara, 2010, (31.KST), ss. 333-341

YAĞCI, Remzi – KAYA, Fatih Hakan. "Soli/Pompeiopolis 2009 Kazıları", **ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri**, 2010-8, 2010, (Anmed), ss. 104-110

YAĞCI, Remzi. “Mersin’in Antik Dönem Ticaret Tarihinde Soli Pompeiopolis Limanı”, **Türk Deniz Ticareti Tarihi Sempozyumu-III, Mersin ve Doğu Akdeniz**, (Ed. Fevzi Demir), Mersin Valiliği, Mersin Üniversitesi ve mersin deniz Ticaret Odası, Mersin, 7-8.04.2011, ss. 56-64

YAĞCI, Remzi – KAYA, Fatih Hakan. “Soli Pompeiopolis Kazıları 2010” **33. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Malatya, 23-28.05.11, 2012 (33.KST), ss. 169-178

YAĞCI, Remzi. “Problematizing Greek Colonization in the Eastern Mediterranean in the Seventh and Sixth Centuries BC: the case of Soli**”, Raugh Cilicia: New Historical and Archaeological Approaches,** (Ed. Michael C. Hoff, Rhys F. Townsend), University of Nebraska-Linkoln, Nebraska, Ekim 2007, 2013, (Colonization), ss. 6-15

YAĞCI, Remzi – KAYA, Fatih Hakan. “Soli Pompeiopolis 2012 Kazıları”, **35. Kazı Sonuçları Toplantısı 1. Cilt**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Muğla, 27-31.05.13, 2014, (35.KST), ss. 93-101

YAYLALI, Abdullah. “Kyzikos 1996 Arkeolojik Kazıları”, **19. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 1998, ss. 367-389

YEGÜL, Fikret. K. “A Study in Architectural Iconography: Kaisersaal and the Imperial Cult”, **The Art Bulletin**, Vol. 64, No. 1, 1982, (Kaisersaal), ss. 7-31

YEGÜL, Fikret. K. **The Bath-Gymnasium Complex at Sardis**, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1986, (Sardis)

YENER, Barış. "The Corinthian Capitals of Laodikeia", **Scienze Dell’Antichità**, Sayı 20, Cilt 2, 2015

YILDIRIM, Şahin. “Soli-Pompeiopolis Liman Caddesi”, **Güneş Karadeniz'den Doğar, Sümer Atasoy'a Armağan Yazılar**, (Ed. Şevket Dönmez), Hel Yayınları, Ankara, 2013, ss. 459-479

YILMAZER ÇORBACI, Hatice. “Soli Kazıları’ndan Kırmızı Figürlü Bir Eros Betimi”, **Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 8, Sayı 41, Aralık 2008, (Eros), ss. 99-111

YILMAZER ÇORBACI, Hatice. “Soloi/Pompeiopolis Kazılarından Bir Homerik Kase Parçası”, **Özsait Armağanı Mehmet ve Nesrin Özsait Onuruna Sunulan Makaleler**, (Ed. Hamdi Şahin, Erkan Konyar, Gürkan Ergin), Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetlerini Araştırma Enstitüsü, Antalya, 2011, (Homerik), ss. 423-432

ZEYREK, Turgut H. "Kastabala Antik Kenti Kazıları, 2009", **32. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, İstanbul, 24-28 Mayıs 2010, Ankara, 2014, (32 KST), ss. 96-106

ZEYREK, Turgut H. ve diğerleri. "Kastabala Antik Kenti Kazıları–2013", **36.Kazı Sonuçları Toplantısı**, 1. Cilt, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Gaziantep, 02-06 Haziran 2014, Ankara, 2014, (36.KST), ss. 153-166

ZOROĞLU, Levent. "Tarsus Cumhuriyet Alanı 1995 Yılı Kazısı", **18. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2. Cilt, T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 27-31 Mayıs 1996, Ankara, 1997, s. 401-408

İnternet

http://www.beazley.ox.ac.uk/tools/pottery/painters/keypieces/lucanian/karneia.htm, (22.04.2015)

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d0/Theatre_of_Hierapolis_-_scaenae_frons.jpg
(24.01.2015)

http://www.squinchpix.com/PHP_1.php?imgnum=8&setidx=445424

(21.01.2015)

EKLER

Katalog No :1; NKBT1A

Eserin Türü ve Adı :Korinth Başlığı

Malzemesi :Kireçtaşı

Ölçüleri :Yük.: 1.09 m. Alt çap: 0.79 m. Kor. Üst Gen.: 1.23 m.

Şek. :283/D4, 293

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri, abakusun bir kısmı ve volütleri kırık olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yaprakların üst uçları kırıktır. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen kaulisler prizma biçimlidir. Kaulis çanakları de başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarının iç yaprağı kalathosun merkezine doğru uzanmaktadırlar ve birbirleri ile birleşmezler. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kısa saplara sahiptirler ve kalathos dudağı ile kaulis çanağı iç yaprağı arasında düzgün bir kavis yaparak kıvrılırlar. Heliks ile volüt saplarında işlenen ve dış konturlarını belirginleştiren silmeler görülebilmektedir. Volüt sapları kaulis çanaklarından çıkar ve abakus levhasının altından başlığın köşelerine doğru uzanır. Kaulis çanaklarının dış yapraklarının da kırık olan volütlerin altına değin uzandığı anlaşılmaktadır. Merkezinde abakus çiçeğinin yer aldığı abakus levhası üzerinde iki silme halinde oluk-dil ve ip motifi görülmektedir.

Karşılaştırma Ör. : Sobrà, s. 188, Fig. 11 (bkz. Şek. 167); Freyberger, Jupiter, s. 84, Kat. No. 41, Lev.27d (bkz. Şek. 273); Klaus S. Freyberger, "Einige Beobachtungen zur städtebaulichen Entwicklung des römischen Bostra", **Damaszener Mitteilungen**, Band 4, 1989, (Bostra), s. 55, Lev. 11b (bkz. Şek. 207); Türkmen, Mimari, s. 126, Kat. No. 36 (bkz. Şek. 200); Türkmen, Mimari, s.148, Kat. No. 58 (bkz. Şek.194)

Tarihleme Önerisi :Erken Severus

Katalog No :2; PKB

Eserin Türü ve Adı :Pilaster Korinth Başlığı

Malzemesi :Kireçtaşı

Ölçüleri :Yük.: 0.87 m. Alt çap: 0.83 m. Üst Gen.: 1.21 m.

Şek. : 293

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri ve volütlerinden biri kırık olan pilaster başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yaprakların üst uçları kırıktır. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen kaulisler prizma biçimlidir. Kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanmaktadırlar ve birbirleri ile birleşmezler. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kısa saplara sahiptirler ve kalathos dudağı ile kaulis çanağı iç yaprakları arasında düzgün bir kavis yaparak kıvrılırlar. Volüt sapları kaulis çanaklarından çıkar ve abakus levhasının altından başlığın köşelerine doğru uzanarak kapalı bir sarmal ile koçboynuzu formunu almıştır. Kaulis çanaklarının dış yaprakları volütlerin altına değin uzanırlar. Volüt sapları ile kaulis çanağı dış yaprakları arasında kalan bölüm oyulmadan bırakılmıştır. Merkezinde abakus çiçeğinin yer aldığı abakus levhası iki silme halinde işlenmiş olup, her hangi bir bezemeye sahip değildir.

Karşılaştırma Ör. : Freyberger, Stadtrömische, ss. 126-129, Kat. No. 302, Lev. 45a (bkz. Şek. 208); Mert, " ss. 234-236, 242, Res. 7, (bkz. Şek. 218); Giobbe, “ss. 327-340, Fig. 276, AP7 (bkz. Şek. 275); Türkmen, Mimari, s.150, Kat. No. 60

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No :3; NKBT1A

Eserin Türü ve Adı :Korinth Başlığı

Malzemesi :Kireçtaşı

Ölçüleri :Yük.:1.05 m. Alt çap: 0.78 m. Kor. Üst Gen.: 1.19 m.

Şek. : 283/D3, 293

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri, abakus levhasının bir bölümü ve volütleri kırık olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun alt bölümünde işlenen ince bir profilin üzerinden yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının orta bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen ve önemli ölçüde aşınmış olan kaulisler prizma biçimlidir. Üst sıra akanthus yaprak çelengi ile kalathos dudağı arasında kalan geniş alana yerleştirilen kaulis çanaklarının boyları uzamıştır. Kaulis çanaklarının boylarında yaşanan bu uzama, bir göz yanılması sonucunda, kaulis çanağı iç yapraklarının daha kısa görünmesine neden olmaktadır. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosu merkezine doğru uzanırlar. Heliksler de kaulis çanaklarının boylarının uzamasının sonucunda kısa saplara sahiptirler ve kalathos dudağı ile kaulis çanağı iç çanak arasında düzgün, dairevi bir form göstermektedirler. Volüt sapları kaulis çanaklarından çıkarlar ve abakus levhasının altından başlığın köşelerine doğru uzanırlar. Kaulis çanaklarının dış yapraklarının volütlerin altına değin uzandığı anlaşılmaktadır. Abakus levhası üzerinde iki silme halinde oluk-dil motifi ile yumurta-ok dizisi görülmektedir. Abakus levhasının ortasında aşağıya bakar şekilde

yapılmış abakus çiçeğinin ince sapı heliks ve kaulis çanağı iç yapraklarının arasından geçerek kalathosun merkezinde yer alan akanthus yaprağının üzerine değin uzanmaktadır.

Karşılaştırma Ör. : Freyberger, Jupiter, s. 84, Kat. No. 41, Lev.27d (bkz. Şek. 273); Freyberger, Bostra, s. 55, Lev. 11b (bkz. Şek. 207); Sobrà, s. 188, Fig. 11 (bkz. Şek. 167)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No :4; NKBT1A

Eserin Türü ve Adı :Korinth Başlığı

Malzemesi :Kireçtaşı

Ölçüleri :Yük.:1.05 m. Kor. Alt çap: 0.78 m. Kor. Üst Gen.: 1.11 m.

Şek. : 283/B1, 293

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprakları, abakus levhasının büyük bir bölümü ve volütleri tahrip olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları önemli ölçüde tahrip olmuştur. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının orta bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından kalın bir damar ile filizlenmektedir. Kalın orta damarın iki yanında matkap ile derin oyulmuş kanallar göze çarpmaktadır. Üst sıra akanthus yapraklarının dilimleri önemli ölçüde tahrip olmuştur. Yaprakların üst bölümleri de kırıktır. Üst sıra akanthus yaprakları arasına yerleştirilen kaulis çanaklarının boyları uzatılmıştır. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanır ve yaprak uçları aşağıya doğru sarkar. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kısa saplara sahiptirler ve kalathos dudağı ile kaulis çanağı iç yaprağı arasında açık bir sarmal yaparlar. Kaulis çanaklarından çıkarak başlığın köşelerindeki volütleri oluşturan volüt sapları, volütlerin altına değin uzandığı anlaşılan kaulis çanağı dış yaprakları da volütler gibi kırıktır. Abakus levhasının iki silme halinde olup, alt kısımda oluk-dil motifi ile bezendiği görülmüştür. Üst bölüm ve abakus çiçeği hemen hemen tamamıyla yok olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Sobrà, s. 188, Fig. 11c (bkz. Şek. 167); Freyberger, Jupiter, s. 84, Kat. No. 41, Lev. 27d (bkz. Şek. 273); Freyberger, Stadrömische, ss. 126-129, Kat. No. 304, Lev. 45c (bkz. Şek. 214)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No :5; PKB

Eserin Türü ve Adı :Pilaster Korinth Başlığı

Malzemesi :Kireçtaşı

Ölçüleri :Yük.: 1.00 m.

Alt çap: 0.85 m. Üst Gen.: 1.18 m.

Şek. : 293

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri kırık olan pilaster başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmemektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yaprakların üst uçları kırıktır. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen kaulisler prizma biçimlidir. Kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarının iç yaprağı kalathosun merkezine doğru uzanmaktadırlar ve birbirleri ile birleşmezler. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kısa saplara sahiptirler ve kalathos dudağı ile kaulis çanağı iç yaprağı arasında düzgün bir kavis yaparak kıvrılırlar. Volüt sapları kaulis çanaklarından çıkar ve abakus levhasının altından başlığın köşelerine doğru uzanarak kapalı bir sarmal ile koçboynuzu formunu almıştır. Kaulis çanaklarının dış çanak yaprakları volütlerin altına değin uzanırlar ve uçları hafifçe aşağıya doğru kıvrılmaktadır Volüt sapları ile kaulis çanağı dış çanak yaprakları arasında kalan bölüm oyulmadan bırakılmıştır. Merkezinde abakus çiçeğinin yer aldığı abakus levhası iki silme halinde işlenmiş olup, her hangi bir bezemeye sahip değildir.

Karşılaştırma Ör. : Freyberger, Bosra, ss. 18-21, Lev. 13c (bkz. Şek. 274);
Freyberger, Jupiter, ss. 81-82, Lev. 26d (bkz. Şek. 213)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No :6; NKBT1B

Eserin Türü ve Adı :Korinth Başlığı

Malzemesi :Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 0.93 m.

Alt çap: 0.83 m. Üst Gen.: 1.21 m.

Şek. : 293

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri tahrip olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altın bir taş profilden yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yaprakların üst uçları kırıktır. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının orta bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Kaulisler üst akanthus yaprak çelenginin arasında ters koni şeklinde işlenmiştir. Yayvan bir görüntü veren kaulis çanakları yaprak stili olarak farklılık göstermektedir. Kaulis çanaklarının iç çanak yaprağı kalathosun merkezine doğru uzanmaktadırlar ve birbirleri ile birleşen yaprak uçları sarmal yapmaktadır. Kaulis çanağı dış yaprakları ise daha yatay bir açı ile başlığın köşelerindeki volütlere değin uzanmaktadır. Kaulis çanaklarının içinden çıkan volüt sapı ince işlenmiştir. Bu başlıkta diğer tüm başlıklardan farklı olarak başlığın üst bölümünün detaylandırılmadan bırakıldığı görülmektedir[1]. Heliks, kalathos dudağı ve abakus levhası işlenmezken abakus çiçeği sadece bir yumru olarak bırakılmıştır.

Karşılaştırma Ör. : Freyberger, Jupiter, ss. 81-82, Kat. No. 12, Lev. 26e (bkz. Şek. 277)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

[1] Bu durum bazı sütun kaidelerinde de görülebilmektedir. Peschlow-Bindokat, s. 374, Lev. 81.1

Katalog No :7; NKNT1A

Eserin Türü ve Adı :Korinth Başlığı

Malzemesi :Kireçtaşı

Ölçüleri :Yük.: 1.10 m.

Alt çap: 0.83 m. Üst Gen.: 1.28 m.

Şek. : 294

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ve dişleri ile volütleri kırık olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yaprakların üst uçları kırıktır. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yapraklarının üst uçlarının kalathos yüzeyinde düzgün bir kavis yaparak dışa ve aşağı yönelerek kanca formunu aldığı görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen kaulisler prizma biçimlidir. Kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanağı iç yaprağı kalathosun merkezine doğru uzanmaktadır. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kısa saplara sahiptirler ve kalathos dudağı ile kaulis çanağı iç yaprağı arasında açık bir sarmal yapmaktadırlar. Kaulis çanaklarından çıkan ve abakus levhasının altından başlığın köşelerine doğru uzanan volüt saplarının bağlandığı volütler kırıktır. Kaulis çanaklarının dış yapraklarının volütlerin altına değin uzandığı anlaşılmaktadır. Abakus levhası üzerinde iki silme halinde oluk-dil ve ip motifi görülmektedir. Abakus levhasının ortasında abakus çiçeği yer alır.

Karşılaştırma Ör. : Sobrà, s. 188, Fig. 11; (bkz. Şek. 167); Freyberger, Bostra, s. 55, Lev. 11b (bkz. Şek. 207); Freyberger, Jupiter, s. 84, Kat. No. 41, Lev. 27d (bkz. Şek. 273); Hoff ve diğerleri, s. 236-237, Fig. 6; Türkmen, Mimari, s.123

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No :8; NKBT1A

Eserin Türü ve Adı :Korinth Başlığı

Malzemesi :Kireçtaşı

Ölçüleri :Kor. Yük.: 0.94 m. Kor. Alt çap: 0.68 m. Üst Gen.: 1.22 m.

Şek. : 294

Tanım: Kalathosun alt bölümü, alt akanthus yaprak çelenginin büyük bir bölümü ve biri hariç volütleri kırık başlığın yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin alt dişleri hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yapraklarının arasında prizma biçimli kaulislerin ince bir bantla bağlandığı kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Derin bir kanal ile iki yaprak dilimine ayrılan kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanırlar. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kısa saplara sahiptirler ve kalathos dudağı ile kaulis çanağının iç yaprağı arasında düzgün bir kavis yaparak kıvrılırlar. Kaulis çanaklarından çıkan ve abakus levhasının altından başlığın köşelerine doğru uzanan volüt sapları sarmallar yaparak koçboynuzu formlu volütleri oluştururlar. Kaulis çanaklarının dış yaprakları da volütlerin altına değin uzanmaktadır. Merkezinde abakus çiçeğinin bulunduğu abakus levhası üzerinde iki silme halinde oluk-dil motifi ve yumurta ok dizisi görülmektedir.

Karşılaştırma Ör. :Hoff ve diğerleri, s. 236-237, Fig. 6

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No :9; NKBT1B

Eserin Türü ve Adı :Korinth Başlığı

Malzemesi :Kireçtaşı

Ölçüleri :Yük.: 1.04 m. Alt çap: 0.78 m. Kor. Üst Gen.: 0.90 m.

Şek. : 294

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprakları, abakus levhasının büyük bir bölümü ve volütleri tahrip olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının orta bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin üst seviyelerinden kalın bir damar ile filizlenmektedir. Kalın orta damarın iki yanında matkap ile derin oyulmuş kanallar göze çarpmaktadır. Üst sıra akanthus yapraklarının dilimleri önemli ölçüde tahrip olmuştur. Üst sıra akanthus yaprakları arasına yerleştirilen Kaulis çanakları önemli ölçüde tahrip olmuştur. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanmaktadır. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kalathos dudağı ile kaulis çanağının iç yaprakları arasında açık bir sarmal yaparlar. Volütler ve abakus levhası tamamıyla tahrip olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Hoff ve diğerleri, s. 236-237, Fig. 6; Giobbe, ss. 327-340, Fig. 278, AP219 (bkz. Şek. 276)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No :10; NKBT1B

Eserin Türü ve Adı :Korinth Başlığı

Malzemesi :Kireçtaşı

Ölçüleri :Yük.: 1.12 m. Alt çap: Ölçülemiyor m. Kor. Üst Gen.: 0.97 m.

Şek. : 295

Tanım: Başlık önemli ölçüde tahrip olmuştur. Kalathosu iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının orta bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Başlıkta kaulis çanağı, heliks, volüt sapı ile volütler ve abakus levhası önemli ölçüde tahrip olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Freyberger, Jupiter, s. 84, Kat. No. 41, Lev. 27d (bkz. Şek. 273)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No :11; NKBT1A

Eserin Türü ve Adı :Korinth Başlığı

Malzemesi :Kireçtaşı

Ölçüleri :Yük.: 1.04 m. Alt çap: 0.80 m. Kor. Üst Gen.: 1.10 m.

Şek. : 296

Tanım: Akanthus yaprak çelengi yaprakları, abakus levhası ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmemektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının orta bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından kalın bir damar ile filizlenmektedir. Kalın orta damarın iki yanında matkap ile derin oyulmuş kanallar göze çarpmaktadır. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Yaprakların üst bölümleri kırıktır. Üst sıra yaprak çelengi arasında, kalathos yüzeyinde belli belirsiz bir kabartma halinde görülebilen kaulislerden, güçlü kaulis çanağı yaprakları yükselmektedir. Başlığın genel stiline uygun olarak kalın damar ve derin oyuntulara sahip olan kaulis çanaklarından yükselen heliksler kalathos dudağının altında düzgün bir kavis yaparak kaulis çanağı iç yaprağına değin uzanmaktadır. Volüt sapları ve volütler kırıktır. Önemli ölçüde tahrip olan abakus levhasının merkezinde abakus çiçeği yer alır ve iki silme halinde, altta oluk-dil motifi, üstte ise yumurta-ok dizisi görülmektedir.

Karşılaştırma Ör. : Giobbe, ss. 327-340, Fig. 278, AP219 (bkz. Şek. 276); Hoff ve diğerleri, s. 236-237, Fig. 6

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No :12; NKBT1A

Eserin Türü ve Adı :Korinth Başlığı

Malzemesi :Kireçtaşı

Ölçüleri :Yük.: - m. Alt çap: - m. Kor. Üst Gen.: 0.97 m.

Şek. : 296

Tanım: Başlık toprakta gömülü vaziyettedir. Toprak üstünde kalan kısmına bakıldığında başlığı önemli ölçüde tahrip olduğu söylenebilir. Alt akanthus yaprağının oldukça şematik bir görünümü vardır. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra akanthus yaprak çelenginin üst seviyelerinden yükselmektedir ve alt dilimleri detaylandırılmamıştır. Kalın bir bant halinde yapılan akanthus yaprağının damarlarının iki yanı derin kanallar ile oyulmuştur. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Yaprakların üst bölümleri tahrip olmuştur. Kaulis, kaulis çanağı, heliks-volüt sapları, heliks ve volütler tamamıyla kaybolmuştur. Abakus levhası üzerinde iki silme olduğu, alt silmenin oluk-dil motifi ile bezeli, üst silme bezemesinin ise aşınmış olduğu görülmektedir.

Karşılaştırma Ör. : Sobrà, s. 188, Fig. 11 (bkz. Şek. 167)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No :13; NKBT1B

Eserin Türü ve Adı :Korinth Başlığı

Malzemesi :Kireçtaşı

Ölçüleri :Yük.: 1.11 m. Alt çap: 0.76 m. Kor. Kor. Üst Gen.: 1.07 m.

Şek. :297

Tanım: Akanthus yaprakları, abakus levhası ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından kalın bir damar ile filizlenmektedir. Kalın orta damarın iki yanında matkap ile derin oyulmuş kanallar göze çarpmaktadır. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Yaprakların üst bölümleri kırıktır. Üst akanthus yaprak çelengi arasında yer alan düğme biçimli kaulisler, üst sıra akanthus yapraklarının orta dilimlerinin alt yaprak dişleri birleşmektedir. Kaulis çanakları ortasında yer alan bir kanalla ikiye ayrılmıştır. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanarak aşağıya yönelmiş be birbirleri ile birleşmişlerdir. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kalathos dudağı ile kaulis çanağının iç yaprağı arasında düzgün bir sarmal yapmaktadır. Kırık olan kaulis çanağı dış yaprağının başlığın köşelerinde yine kırık olan volütlere değin uzandığı anlaşılmaktadır. Volüt sapları, volütler, abakus levhası ve abakus çiçeği kırıktır.

Karşılaştırma Ör. : Sobrà, s. 188, Fig. 11 (bkz. Şek. 167); Freyberger, Jupiter, ss. 81-82, Kat. No. 16, Lev.26a (bkz. Şek. 278); Freyberger, Stadrömische, ss. 126-129, Kat. No. 302, Lev. 45a (bkz. Şek. 208)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No :14; NKBT1B

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi :Kireçtaşı

Ölçüleri :Yük.: 1.05 m. Alt çap: 0.91 m. Kor. Üst Gen.: 0.70 m.

Şek. : 296

Tanım: Başlığın üst sıra akanthus yaprak çelengi, abakus levhası ve volütleri tahrip olmuştur. Kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, akanthus yapraklarının alt dilimlerinin alt yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın yaprak damarlarına ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin üst yaprak dişleri orta bölümde yer alan yaprak dilimlerinin alt konturu ile ince bir bantla birbirlerine bağlanmaktadır ve bunun sonucu olarak yaprak dilimleri arasında derin, kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt sıra akanthus yapraklarının orta bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin yaprak uçları komşu yaprak uçları ile birbirlerinden uzak işlenmişlerdir. Bunun sonucunda da kalathos yüzeyi açığa çıkmıştır. Alt sıra yapraklarının üst bölümleri tahrip olmuştur. Alt sıra akanthus yapraklarının arasından ve üst dilim seviyelerinden kalın bir damar ile filizlenen üst sıra akanthus yaprak çelengi hemen hemen tamamıyla yok olmuştur. Yaprak damarları kalın, kanallar ise derin işlenmiştir. Üst akanthus yapraklarının arasında yer alan prizma biçimli kaulislerden yükselen kaulis çanakları başlığın genel stiline uygun olarak damarları kalın ve kanalları derin olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarından filizlenen heliks ve volüt sapları güçlü bir profil göstermektedir. Heliksler işlenmemiştir. Olasılıkla helikslerin olması gereken alandan başlayıp abakus çiçeğine kadar uzanan bir figür heliks ve abakus çiçeğinin yerini almıştır. Kalathos dudağı belirgin bir profil gösterir. Volütler ve abakus levhası önemli ölçüde tahrip olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Freyberger, Stadrömische, s. 126-129, Kat. No. 302, Lev. 45a (bkz. Şek. 208); Freyberger, Jupiter, ss. 81-82, Kat. No. 16, Lev. 26a (bkz. Şek. 278)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No :15; FKBT2A

Eserin Türü ve Adı : Figürlü Korinth Başlığı

Malzemesi :Kireçtaşı

Ölçüleri :Yük.: 1.10 m. Kor. Alt çap: 0.82 m. Üst Gen.: 1.27 m.

Şek. : 297

Tanım: Başlık öğeleri önemli ölçüde aşınmıştır. Kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri ve orta bölümde yer alan yaprak dilimlerinin dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt sıra yapraklarının dışa ve aşağıya doğru kavis yaptığı anlaşılan üst bölümleri tahrip olmuştur. Üst sıra akanthus yaprak çelenginin yaprakları alt sıra yapraklarının orta bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin birleştiği noktanın hemen üzerinden kalın bir damar ile filizlenmektedir. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yaprak çelenginin arasından yükselen kaulis çanakları başlığın genel stiline uygun olarak derin şekillendirilmiştir. Başlığın iki yüzünde kaulis çanaklarının iç yapraklarının kalathos merkezinde birleştiği ve bunun üzerinde de heliks sapları, heliksler ile abakus çiçeğinin bulunması gereken alanda figürlerin yer aldığı görülmektedir. Diğer iki yüz de ise normal Korinth başlıklarında olduğu gibi Heliks, heliks sapı ve abakus çiçeği yer alır. Kaulis çanaklarından çıkan volüt sapları abakus levhasının altına doğru düzgün bir kavis yaparak uzanmaktadır. Abakus levhası altta oluk-dil motifi, üstte ip motifi olmak üzere iki silme halinde bezenmiştir.

Karşılaştırma Ör. : Hanfmann ve Ramage, s. 145, Kat. No. 207, Fig. 364 (bkz. Şek. 185); Hirschland, Kat. No. 16, Lev. XXXVI.b

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No :16; NKBT1A

Eserin Türü ve Adı :Korinth Başlığı

Malzemesi :Kireçtaşı

Ölçüleri :Yük.: 1.09 m. Alt çap: 0.89 m. Kor. Üst Gen.: 1.00 m.

Şek. : 298

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri, abakus levhasının bir kısmı ve volütleri kırık olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri ve orta bölümde yer alan dilimlerin dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir ve bunu sonucunda aralarda derin, kapalı boşluklar oluşmaktadır. Akanthus yaprakları diğer örneklerden farklı olarak damar ve kanal detayları belirginleştirilmeden işlenmiştir. Her ne kadar yapraklarda bir aşınma söz konusuysa da yaprak dilimlerinin orijinalde de detaylandırılmadığı anlaşılmaktadır. Alt sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt sıra yapraklarının üst yaprak uçlarının dışa, aşağıya doğru kavis yaptığı ve bu suretle de kalathos yüzeyinde ayrılarak plastik görünümü arttırdığı görülebilmektedir. Alt sıra akanthus yapraklarının arasından ve üst bölümden filizlenen üst sıra akanthus yaprak çelenginin yapraklarının fazla detaylandırılmadan yapıldığı görülmektedir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Yaprakların üst bölümlerinin dışa ve hafifçe aşağıya doğru kavis yaptığı görülmektedir. Üst akanthus yaprak dilimlerinin arsında kalathos yüzeyinden belirgin bir şekilde prizma şeklinde yükselen kaulis ve buna bağlı kaulis çanakları da başlığın genel stiline uygun şekilde yapılmıştır. Kaulis çanakları iki dilimli olarak yapılmış olup, dilimleri ayıran derin bir kanal görülmektedir. Merkeze konumlandırılan üst akanthus yaprağının üzerinde kalathos yüzeyinin açıkça görülebildiği alana doğru uzanan Kaulis çanaklarının iç yaprakları birbirleri ile birleşmezler. Kaulis çanaklarından yükselen helikseler belirgin şekilde görülen

kalathos dudağının altında volüte benzer şekilde kapalı sarmal yapar. Kalın ve güçlü bir bant halinde abakus levhasının köşelerine doğru uzanan volüt sapları abakus levhasının alt çizgisinin üzerine doğru çıktığı görülmektedir. Abakus levhasında, altta yumurta-ok dizisi görülerken üst silmedeki bezeme okunamamaktadır. Abakus levhasının ortasında bulunan abakus çiçeği tahrip olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Sobrà, s. 188, Fig. 11 (bkz. Şek. 167)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 17; FKBT2A

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 0.99 m. Alt çap: 0.90 m. Kor. Üst Gen.: 1.13 m.

Şek. : 298

Tanım: Kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt ve orta bölümde yer alan yaprak dilimlerinin dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt sıra yapraklarının dışa ve aşağıya doğru kavis yaptığı anlaşılan üst bölümleri tahrip olmuştur. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının orta bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin birleştiği noktanın hemen üzerinden kalın bir damar ile filizlenmektedir. Üst sıra akanthus yapraklarının dilimleri de özenli bir işçiliğe sahiptirler. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yaprak çelenginin arasından yükselen kaulis çanakları başlığın genel stiline uygun olarak derin şekillendirilmiştir. Başlığın iki yüzünde kaulis çanaklarının iç çanak yapraklarının kalathos merkezinde birleştiği ve bunun üzerinde de heliks sapları, heliksler ile abakus çiçeğinin bulunması gereken alanda figürlerin yer aldığı görülmektedir[2]. Arazide bulunduğu konum nedeniyle sadece tek figürlü yüzü görülebilen başlıkta bir kadın büstü vardır. Başı örtülü olarak betimlenen bu figür Roma Pantheonu'ndan Hera (Lat. Iuno) ya da Demeter (Lat. Ceres) olmalıdır. Diğer iki yüz de ise normal Korinth başlıklarında olduğu gibi Heliks, heliks sapı ve abakus çiçeği işlenmiştir. Kaulis çanaklarından çıkan volüt sapları abakus levhasının altına doğru düzgün bir kavis yaparak uzanmaktadır ve volütler kırıktır. Abakus levhası

[2] Peschlow –Bindokat'ın yayınında başlığın kayıp olduğuna değinilir. Peschlow –Bindokat, s. 385, Dnt. 41, 45, Lev. 79, 6.

altta sarmaşık motifi, üstte yumurta-ok dizisi olmak üzere iki silme halinde bezenmiştir.

Karşılaştırma Ör. : Hanfmann ve Ramage, s. 145, Kat. No. 207, Fig. 364 (bkz. Şek. 185); Hirschland, Kat. No. 16, Lev. XXXVI.b

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 18; FKBT2B

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.18 m. Alt çap: 0.83 m. Kor. Üst Gen.: 1.29 m.

Şek. : 298

Tanım: Öğelerinin önemli ölçüde tahrip olduğu görülen başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelengi, üst akanthus yaprak çelengi, kaulis ve kaulis çanağı neredeyse tamamıyla aşınmıştır. Bu başlığın en önemli özelliği üst akanthus yaprak çelenginin merkez yaprağı üzerinde ayakta duran ve abakus levhasına değin uzanan bir figürün bulunmasıdır. Çocuk ya da genç erkek olduğu anlaşılan figür önemli ölçüde tahrip olmuştur. Figürün iki yanında omuz ve kol hizasında görülen kabaralar olasılıkla bir girland motifidir. Başlık üzerinde görülen izlere bakılarak bu girland motifinin volüt altından geçerek yan yüzlerde yer alan diğer figürlere kadar uzandığı anlaşılmaktadır. Bu figürün Eros olduğunu söylemek mümkündür[3]. Diğer yüzler başlığın arazideki durumu nedeniyle belgelenememiştir. Abakus levhasında altta oluk-dil, üstte ise ip motifi görülmektedir.

Karşılaştırma Ör. : Mercklin, s. 159, Kat. No. 385c, Abb. 754; Türkmen, Mimari, s. 141, Kat. No. 51 (bkz. Şek. 188); Türkmen, Mimari, s. 153, Kat. No. 63 (bkz. Şek. 222)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

[3] Bu tarz figürler M.S. III. yüzyılda daha çok frizlerde görülmektedir. Ward-Perkins, BSR, PL. XXVIb

Katalog No : 19; NKBT1D
Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı
Malzemesi : Kireçtaşı
Ölçüleri : Yük.: 1.09 m.
Alt çap: 0.82 m. Üst Gen.: - m.
Şek. : 299

Tanım: Abakus levhası ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının orta bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından kalın bir damar ile filizlenmektedir. Kalın orta damarın iki yanında matkap ile derin oyulmuş kanallar göze çarpmaktadır. Üst sıra akanthus yapraklarının dilimleri önemli ölçüde tahrip olmuştur. Yine akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Bunun sonucu olarak da dilimlerin aralarında derin, kapalı boşluklar oluşmuştur. Yaprakların üst bölümleri kırıktır. Üst akanthus yaprak çelengi arasında yer alan kaulisler belli belirsiz işlenmiş olup, önemli ölçüde tahrip olan kaulis çanaklarına ince bir bant ile bağlanmışlardır. Kaulis çanaklarından filizlenen heliksler kalathos dudağının altında geniş bir yay çizerek dairevi bir görünüm almışlardır. Bu başlığı diğer başlıklardan ayıran en önemli özellik üst akanthus yaprak çelenginin merkez yaprağının üzerinde yer alan stilize destek yaprağıdır. Volütler ve abakus levhası tamamıyla tahrip olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Türkmen, Mimari, s. 125, Kat. No. 35 (bkz. Şek. 199); Türkmen, Mimari, s. 128, Kat. No. 38 (bkz. Şek. 162)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 20; NKBT1B

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor.Yük.: 0.99 m. Alt çap: 0.83 m. Üst Gen. : - m.

Şek. : 299

Tanım: Abakus levhası ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının orta bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından kalın bir damar ile filizlenmektedir. Kalın orta damarın iki yanında matkap ile derin oyulmuş kanallar göze çarpmaktadır. Üst sıra akanthus yapraklarının dilimleri önemli ölçüde tahrip olmuştur. Yaprakların üst bölümleri de kırıktır. Üst sıra akanthus yaprakları arasına yerleştirilen kaulis çanakları tahrip olmasına karşın kalathos yüzeyindeki izleri nedeniyle formu net bir şekilde okunabilmektedir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanarak birleşirler. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kalathos dudağının altında açık bir sarmal yaparak iç çanak yaprağa kadar uzanmaktadır. Volütler ve abakus levhası tamamıyla tahrip olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Freyberger, Jupiter, ss. 81-82, Kat. No. 16, Lev. 26a (bkz. Şek. 278)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 21; NKBT1D

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.09 m. Kor. Alt çap: 0.79 m. Kor. Üst Gen.: 0.98 m.

Şek. : 300

Tanım: Abakus levhası ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının orta bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından kalın bir damar ile filizlenmektedir. Kalın orta damarın iki yanında matkap ile derin oyulmuş kanallar göze çarpmaktadır. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Yaprakların üst bölümleri kırıktır. Üst akanthus yaprak çelengi arasında yer alan kaulisler prizma biçimli işlenmiş olup, önemli ölçüde tahrip olan kaulis çanaklarına ince bir bant ile bağlanmışlardır. Kaulis çanaklarından filizlenen heliksler kalathos dudağının altında geniş bir yay çizerek dairevi bir görünüm almışlardır. Bu başlıkta da üst akanthus yaprak çelenginin merkez yaprağının üzerinde yer alan stilize destek yaprağı görülebilmektedir. Bu yaprağın uçları iki yanda kaulis çanaklarının iç yaprakları ile birleşmektedir. Volütler ve abakus levhası tamamıyla tahrip olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Türkmen, Mimari, s. 125, Kat. No. 35 (bkz. Şek. 199); Türkmen, Mimari, s. 128, Kat. No. 38 (bkz. Şek. 162); Türkmen, Mimari, s. 142, Kat. No. 52

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 22; NKBT1D

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor.Yük.: 1.02 m. Kor. Alt çap: 0.80 m. Kor. Üst Gen.: 1.11 m.

Şek. : 300

Tanım: Alt akanthus yaprak sırasının bir kısmı, abakus levhası ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından kalın bir damar ile filizlenmektedir. Kalın orta damarın iki yanında kanallar göze çarpmaktadır. Üst sıra akanthus yapraklarının dilimleri önemli ölçüde tahrip olmuştur. Üst akanthus yaprak çelengi arasında yer alan kaulisler prizma biçiminde işlenmiş olup, önemli ölçüde tahrip olan kaulis çanaklarına ince bir bant ile bağlanmışlardır. Kaulis çanaklarından filizlenen heliksler kalathos dudağının altında keskin bir yay çizerek eliptik bir görünüm almışlardır[4]. Bu başlıkta da üst akanthus yaprak çelenginin merkez yaprağının üzerinde yer alan stilize destek yaprağı görülebilmektedir. Volütler ve abakus levhası tamamıyla tahrip olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Türkmen, Mimari, s. 125, Kat. No. 35 (bkz. Şek. 199); Türkmen, Mimari, s. 128, Kat. No. 38 (bkz. Şek. 162); Türkmen, Mimari, s. 142, Kat. No. 52

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

[4] Bu özelliği ile M.S. II. yüzyılın sonuna tarihlenen Smyrna Agorası Bazilikası başlıklarına benzer.

Katalog No : 23; NKBT1D

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor.Yük.: 1.00 m. Kor. Alt çap: 0.79 m. Kor. Üst Gen.: 1.14 m.

Şek. : 300

Tanım: Abakus levhasının bir kısmı ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Yaprakların genel şekillenmesinde Barok tarz görülmektedir. Yaprakların üst uçları oldukça detaylı işlenmiş olup, derin kanallar ve yuvarlatılmış yaprak damarları nedeniyle güçlü ışık-gölge oyunları görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının orta bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından kalın bir damar ile filizlenmektedir. Kalın orta damarın iki yanında matkap ile derin oyulmuş kanallar göze çarpmaktadır. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Yaprakların üst bölümleri kırık olmasına karşın düzgün bir kavis ile dışa ve aşağıya yönelimli oldukları anlaşılmaktadır. Üst akanthus yaprak çelengi arasında yer alan kaulisler prizma biçimli olup, simetrik olarak işlenmedikleri görülmektedir. Kaulis çanaklarından filizlenen heliksler de simetrik olarak işlenmemiştir ve kalathos dudağının altında geniş bir yay çizerek açık sarmallar oluşturmaktadır. Bu başlıkta Kat. No. 19, 21 ile 22'de basit biçimli halinin işlendiği üst akanthus yaprak çelenginin merkez yaprağının üzerine işlenen destek yaprağının daha düzgün detaylandırıldığını görmekteyiz. Yine bu yaprağın uçları iki yanda kaulis çanaklarının iç yaprakları ile birleşmektedir. Kaulis çanaklarından yükselen volüt sapı ve volütler kırıktır. Abakus levhasının altta oluk dil motifi ile

süslendiği, üst bölümünün ise tahrip olduğu görülmektedir. Abakus levhasının ortasında yer alan abakus çiçeği ise kırıktır.

Karşılaştırma Ör. : Türkmen, Mimari, s. 125, Kat. No. 35 (bkz. Şek. 199); Türkmen, Mimari, s. 128, Kat. No. 38 (bkz. Şek. 162); Türkmen, Mimari, s. 142, Kat. No. 52

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 24; NKBT1

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor. Yük.: 1.08 m. Kor. Alt çap: - m. Kor. Üst Gen.: 1.03 m.

Şek. : 301

Tanım: Önemli ölçüde tahrip olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelengi bir akanthus yaprağı dışında neredeyse tamamıyla yok olmuştur. Alt sıra akanthus yapraklarının kalathosun altından filizlendiği görülebilmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Yaprak dilimlerinin uçları kırıktır. Alt sıra Akanthus yapraklarının ortasından orta yaprak dilimlerinin üst seviyelerinden filizlenen üst sıra akanthus yaprak çelengi de tahrip olmuştur. Alt sıra akanthus yapraklarında olduğu gibi yapraklar kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Üst sıra akanthus yapraklarının arasında prizma şeklinde kalathos yüzeyine işlenmiş olan kaulisler basit ve kaba işçilik gösteren kaulis çanaklarını taşımaktadırlar. Başlığın genel kompozisyonuna bakıldığında alt ve üst sıra akanthus yapraklarının kalathos yüzeyinin önemli bir kısmını kapladığı görülmektedir. Başlık üzerinde kaulis çanakları ve helikslere çok kısıtlı bir bezeme alanı ayrıldığı, bu nedenle de heliks saplarının neredeyse tamamıyla kaybolduğu, kaulis çanakları ile kalathos dudağı arasına sıkışan helikslerin açık bir sarmal yaptığı göze çarpar.

Karşılaştırma Ör. : Freyberger, Jupiter, ss. 81-82, Kat. No. 16, Lev. 26a (bkz. Şek. 278); Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194)

Tarihleme Önerisi :Erken Severus

Katalog No : 25; NKBT1B

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor.Yük.: 0.88 m. Kor. Alt çap: 0.65 m. Kor. Üst Gen.: 0.70 m.

Şek. : 301

Tanım: Abakus levhası ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının orta bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından kalın bir damar ile filizlenmektedir. Kalın orta damarın iki yanında matkap ile derin oyulmuş kanallar göze çarpmaktadır. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Yaprakların üst bölümleri kırıktır. Üst akanthus yaprak çelengi arasında yer alan kaulisler prizma biçimli olup, kaulis çanaklarına ince bir bant ile bağlanmaktadırlar. Kaulis çanakları güçlü saplara ve bu sapların iki yanında matkap ile oyulmuş derin kanallara sahiptirler. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezinde birleşirler. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kalathos dudağı ile Kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında düzgün bir sarmal yapmaktadır. Volüt sapları, volütler, abakus levhası ve abakus çiçeği kırıktır.

Karşılaştırma Ör. : Freyberger, Jupiter, ss. 81-82, Kat. No. 16, Lev. 26a (bkz. Şek. 278); Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 26; NKBT1

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor.Yük.: 0.86 m. Kor. Alt çap: 0.93 m. Kor. Üst Gen.: - m.

Şek. : 302

Tanım: Başlık önemli ölçüde tahrip olmuştur. Kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, yaprak dilimlerinin sivri yaprak dişlerinin birbirleri ve komşu yapraklara ince bir bantla bağlandıklar görülmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Birçok başlığa göre bu başlıkta orta dilimlerin yaprak dişleri sağlam kalabilmiş ve bu yaprak dişlerinin komşu yaprak dişleri ile birleştiği görülmüştür. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yaprağının üst bölümleri kırıktır. Üst sıra akanthus yaprak çelengi neredeyse tamamıyla yok olmuştur. Sadece bir kısmı korunan tek örnekte ise akanthus yaprağının kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahip olduğu görülebilmektedir. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Başlığın üst bölümü tamamıyla kırıktır. Kalathos gövdesinde kireçtaşının yapısında var olan bir oyuk bulunmaktadır. Başlık şekillendirilirken bu oyuğun belirlenmiş olmasına karşın yine de kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Karşılaştırma Ör. : Freyberger, Stadrömische, s. 126-129, Kat. No. 305, Lev. 45d (bkz. Şek. 210); Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 27; NKBT1

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor.Yük.: 0.72 m. Kor. Alt çap: 0.62 m. Kor. Üst Gen.: - m.

Şek. : 302

Tanım: Abakus levhası ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ve orta yaprak dilimlerinin alt konturları ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Kalathosun altından başlayarak orta diliminin orta yaprak ucuna değin uzanan kanal çok belirgin olarak görülmektedir. Yaprak dilimleri ve dişleri oldukça gerçekçi ve detaylı işlenmiştir. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Orta yaprak dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmemektedir. Akanthus yaprakların üst uçları düzgün bir kavis ile dışa doğru açılmaktadır. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının orta bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yapraklarının üst uçlarının kalathos yüzeyinde düzgün bir kavis yaparak dışa ve aşağı yöneldiği görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilmiş olan prizma biçimli kaulislere ince bir bantla bağlanan kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir.

Karşılaştırma Ör. : Türkmen, Mimari, s. 149, Kat. No. 59; Freyberger, Stadrömische, s. 126-129, Kat. No. 305, Lev. 45d (bkz. Şek. 210)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 28; NKBT2B

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.09 m. Alt çap: 0.85 m. Kor. Üst Gen.: 1.12 m.

Şek. : 302

Tanım: Abakus levhasının bir kısmı ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin dört dilimli yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri ve orta bölümde yer alan dilimlerin alt dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları diğer örneklerden farklı olarak damar ve kanal detayları belirginleştirilmeden işlenmiştir. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt sıra yapraklarının üst yaprak uçlarının dışa, aşağıya doğru kavis yaptığı ve bu suretle de kalathos yüzeyinde ayrılarak plastik görünümü arttırdığı görülebilmektedir. Alt sıra akanthus yapraklarının arasından ve üst bölümden kalın bir damarla filizlenen üst sıra akanthus yaprak çelenginin yapraklarının fazla detaylandırılmadan yapıldığı görülmektedir. Basitçe şekillendirilmiş damar ve kanallar başlıktaki bu yüzeyselliği vurgulamaktadır. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Yaprakların üst bölümlerinin dışa ve hafifçe aşağıya doğru kavis yaptığı görülmektedir. Aşınma nedeniyle kaulisler kaybolmuştur. Üst akanthus yaprak dilimlerinin arsında kalathos yüzeyine işlenen kaulis çanakları da başlığın genel stiline uygun şekilde yapılmıştır. Kaulis çanakları iki dilimli olarak yapılmış olup, dilimleri ayıran derin bir kanal görülmektedir. Merkeze yerleştirilen üst akanthus yaprağının üzerinde kalathos yüzeyinin açıkça görülebildiği alana doğru uzanan kaulis çanaklarının iç yaprakları birbirleri ile birleşirler. Kaulis çanaklarından yükselen helikseler belirgin şekilde görülen kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında kısıtlı bir alana sığdırılmış izlenimi vermektedir. Açık bir sarmal yapan heliksler özensiz işçilik

nedeniyle simetrik değildirler. Kalın ve güçlü bir bant halinde abakus levhasının köşelerine doğru uzanan volüt sapları abakus levhasının altından kırık olan köşe volütlerine değin uzanmaktadır. Abakus levhası üzerinde bezeme yer almaz. Abakus levhasının ortasında bulunan abakus çiçeği tahrip olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Mitchell ve diğerleri, s. 81, Pl. 81-82 (bkz. Şek. 201-202); Freyberger, Jupiter, s. 72, Lev. 20b (bkz. Şek. 211); Türkmen, Mimari, s. 111, Kat. No. 21 (bkz. Şek. 215); Türkmen, Mimari, s. 112, Kat. No. 22 (bkz. Şek. 216); Türkmen, Mimari, s. 131, Kat. No. 41 (bkz. Şek. 173)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 29; NKBT2

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor.Yük.: 0.99 m. Kor. Alt çap: 0.75 m. Kor. Üst Gen.: - m.

Şek. : 302

Tanım: Alt sıra akanthus yaprak çelenginin bir kısmı, kaulis çanağı, abakus levhası ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin alt dilimleri kırıktır. Başlık stil yönünden diğer başlıklardan orta dilimlerinin yaprak dişleri ve üst dilimlerinin yaprak dişlerinin komşu yaprak dişleriyle birleşmesi ile ayrılmaktadır. Yaprak dilimleri ve dişleri oldukça gerçekçi ve detaylı işlenmiştir. Akanthus yaprakların üst uçları düzgün bir kavis ile dışa doğru açılmaktadır. Alt sıra akanthus yapraklarının arasından ve üst bölümden kalın bir damarla filizlenen üst sıra akanthus yaprak çelenginin yaprakları detaylı işlenmiştir. Yaprak dişlerinin birbirlerine ve komşu yapraklarına ince bir bantla bağlandığı ve bunun sonucunda aralarda gözlerin oluştuğu görülmektedir. Bu özelliği ile de diğer başlıklardan ayrılmaktadır. Üst sıra akanthus yaprakları kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yapraklarının üst uçlarının kalathos yüzeyinde düzgün bir kavis yaparak dışa ve aşağı yöneldiği görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilmiş olan kaulisler prizma biçimlidirler. Başlığın üst bölümleri tamamıyla kırılmıştır.

Karşılaştırma Ör. : Freyberger, Bosra, ss. 18-21, Lev. 13c (bkz. Şek. 274); Freyberger, Jupiter, s. 72, Lev. 20b (bkz. Şek. 211); Freyberger, Jupiter, ss. 81-82, Lev. 26d (bkz. Şek. 213); Türkmen, Mimari, s. 111, Kat. No. 21 (bkz. Şek. 215); Türkmen, Mimari, s. 112, Kat. No. 22 (bkz. Şek. 216); Türkmen, Mimari, s. 131, Kat. No. 41 (bkz. Şek. 173)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 30; NKBT1A

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor.Yük.: 1.05 m. Kor. Alt çap: 0.72 m. Kor. Üst Gen.: 1.11 m.

Şek. : 303

Tanım: Alt sıra akanthus yaprak çelengi ile abakus levhasının bir kısmı ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yaprakların üst uçları kırıktır. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yapraklarının üst uçlarının kalathos yüzeyinde düzgün bir kavis yaparak dışa ve aşağı yöneldiği görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilmiş olan prizma biçimli kaulislere ince bir bantla bağlanan kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanmaktadır. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler oldukça kısa saplara sahiptirler ve kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında eliptik bir form almıştır. Kaulis çanağının dış çanak yaprağı kırık olmasına karışın volütün altına değin uzandığı anlaşılmaktadır. Volüt sapları ve volütler kırılmıştır. Abakus levhası üzerinde iki silme halinde oluk-dil motifi ve yumurta-ok dizisi görülmektedir. Abakus levhasının ortasında yer alan abakus çiçeği kırıktır.

Karşılaştırma Ör. : Sobrà, s. 188, Fig. 11 (bkz. Şek. 167); Freyberger, Jupiter, s. 84, Kat. No. 41, Lev. 27d (bkz. Şek. 273); Freyberger, Bostra, s. 55, Lev. 11b (bkz. Şek. 207); Türkmen, Mimari, s. 126, Kat. No. 36 (bkz. Şek. 200); Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 31; NKBT1

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor.Yük.: 0.85 m. Kor. Alt çap: 0.69 m. Kor. Üst Gen.: - m.

Tanım: Başlık önemli ölçüde tahrip olmuştur. Kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelenginin sardığı anlaşılmaktadır.

Karşılaştırma Ör. : Başlığın karşılaştırma ve tarihleme kriterlerini ayırt edilemeyecek ölçüde tahrip olmuştur.

Tarihleme Önerisi : -

Katalog No : 32; NKBT1A

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor.Yük.: 1.00 m. Kor. Alt çap: 0.83 m. Kor. Üst Gen.: 1.08 m.

Tanım: Abakus levhasının bir kısmı ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yaprakların üst uçları kırıktır. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının alt dilimlerinin hemen üzerinden kalın bir sap ile filizlenmektedir. Üst sıra yaprakları kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Kırık olan akanthus yapraklarının üst uçlarının kalathos yüzeyinde düzgün bir kavis yaparak dışa ve aşağı yöneldiği görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilmiş olan prizma biçimli kaulislere ince bir bantla bağlanan kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanmaktadır. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında düzgün bir kavisle açık bir sarmal yaparlar. Kaulis çanağının dış yaprağı kırık olmasına karışın volütün altına değin uzandığı anlaşılmaktadır. Volüt sapları ve volütler kırılmıştır. Abakus levhası üzerinde iki silme halinde, oldukça özensiz bir işçilik gösteren oluk-dil motifi ve yumurta-ok dizisi görülmektedir. Abakus levhasının ortasında yer alan abakus çiçeği kırıktır.

Karşılaştırma Ör. : Sobrà, s. 188, Fig. 11 (bkz. Şek. 167); Freyberger, Jupiter, s. 84, Kat. No. 41, Lev. 27d (bkz. Şek. 273); Freyberger, Bostra, s. 55, Lev. 11b (bkz. Şek. 207); Türkmen, Mimari, s. 126, Kat. No. 36 (bkz. Şek. 200); Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 33; NKBT1E

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor.Yük.: 0.81 m. Kor. Alt çap: 0.64 m. Kor. Üst Gen.: 0.74 m.

Tanım: Alt sıra akanthus yaprak çelenginin bir kısmı ile abakus levhası ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Üst sıra akanthus yaprak çelengi önemli ölçüde tahrip olmuştur. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilmiş olan prizma biçimli kaulislere ince bir bantla bağlanan kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanırlar. Kaulis çanakları ile kalathos dudağı arasında kısıtlı bir alana yerleştirilen heliksler özensiz bir işçilik gösterirler. Kalathosun merkezinde birleşen kaulis çanaklarının iç yapraklarıdan filizlenen abakus çiçeğinin sapı helikslerin arasından geçerek abakus levhasının ortasında yer alan abakus çiçeğine değin uzanmaktadır. Volüt sapları, volütler, abakus levhası ve abakus çiçeği kırıktır.

Karşılaştırma Ör. : Türkmen, Mimari, s. 123, Kat. No. 33 (bkz. Şek. 197); Freyberger, Stadrömische, ss. 126-129, Kat. No. 305, Lev. 45d (bkz. Şek. 210)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 34; NKBT1

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor.Yük.: 1.05 m. Kor. Alt çap: 0.81 m. Kor. Üst Gen.: - m.

Tanım: Önemli ölçüde tahrip olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları damar ve kanal detayları belirginleştirilmeden işlenmiştir. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt sıra akanthus yapraklarının arasından ve alt yaprak dilimlerinin hemen üzerinden kalın bir damar ile filizlenen üst sıra akanthus yaprak çelenginin yapraklarının fazla detaylandırılmadan yapıldığı görülmektedir. Basitçe şekillendirilmiş damar ve kanallar başlıktaki bu yüzeyselliği vurgulamaktadır. Aşınma nedeniyle kaulisler kaybolmuştur. Üst akanthus yaprak dilimlerinin arsında kalathos yüzeyine işlenen kaulis çanakları önemli ölçüde aşınmıştır. Kaulis çanakları iki dilimli olarak yapılmış olup, dilimleri ayıran derin bir kanal görülmektedir. Kaulis çanaklarından yükselen heliks ve volüt sapları da aşınma nedeniyle belirsizleşmiştir. Başlığın üst kısmı tamamıyla yok olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Freyberger, Jupiter, s. 72, Lev. 20b; Türkmen, Mimari, s. 111, Kat. No. 21; Türkmen, Mimari, s. 112, Kat. No. 22; Türkmen, Mimari, s. 131, Kat. No. 41

Tarihleme Önerisi :-

Katalog No : 35; NKBT2B

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor. Yük.: 1.09 m. Kor. Alt çap: 0.79 m. Kor. Üst Gen.: - m.

Tanım: Abakus levhası ve volütlerin bir kısmının tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin dört dilimli yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri ve orta bölümde yer alan dilimlerin dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Bunun sonucu olarak da yapraklar arasında kapalı gözler oluşmuştur. Akanthus yaprakları damar ve kanal detayları belirginleştirilmeden işlenmiştir. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt sıra yapraklarının üst yaprak uçlarının dışa, aşağıya doğru kavis yaptığı ve bu suretle de kalathos yüzeyinde ayrılarak plastik görünümü arttırdığı görülebilmektedir. Alt sıra akanthus yapraklarının arasından ve orta yaprak dilimlerinin üzerinden kalın bir damarla filizlenen üst sıra akanthus yaprak çelenginin yapraklarının fazla detaylandırılmadan yapıldığı görülmektedir. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Yaprakların üst bölümlerinin dışa ve hafifçe aşağıya doğru kavis yaptığı görülmektedir. Kaulisler yumru biçiminde yapılmıştır. Üst akanthus yaprak dilimlerinin arsında kalathos yüzeyine işlenen kaulis çanakları da başlığın genel stiline uygun şekilde yapılmıştır. Kaulis çanakları iki dilimli olarak yapılmış olup, dilimleri ayıran derin bir kanal görülmektedir. Merkeze yerleştirilen üst akanthus yaprağının üzerinde kalathos yüzeyinin açıkça görülebildiği alana doğru uzanan kaulis çanaklarının iç yaprakları düzgün bir kavisle aşağı doğru yönelirler. Kaulis çanaklarından yükselen ve kapalı bir sarmal yapan helikseler belirgin şekilde görülen kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında kısıtlı bir alana sığdırılmış izlenimi vermektedir.

Kalın ve güçlü bir bant halinde abakus levhasının köşelerine doğru uzanan volüt sapları abakus levhasının altında volütleri oluşturmaktadır. Düzgün ve kapalı bir sarmal yapan volütler kaulis çanağı dış yaprağı ile altından desteklenmektedir. Abakus levhası üzerinde bezeme yer almaz. Abakus çiçeği ise kırıktır.

Karşılaştırma Ör. : Freyberger, Bosra, ss. 18-21, Lev. 13c (bkz. Şek. 274); Freyberger, Jupiter, ss. 81-82, Lev. 26d (bkz. Şek. 213)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 36; NKBT1C

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor.Yük.: 0.90 m. Alt çap: 0.74 m. Kor. Üst Gen.: - m.

Tanım: Abakus levhası ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Diğer başlıklardan farklı olarak daha kısa işlenen alt akanthus yaprak çelenginin dört dilimli yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yapraklarının damar ve kanal detayları belirginleştirilmeden işlenmiştir. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt sıra yapraklarının üst yaprak uçlarının hafifçe dışa doğru kavis yaptığı anlaşılmaktadır. Alt sıra akanthus yapraklarının arasından ve orta yaprak dilimlerinin üzerinden kalın bir damar ile filizlenen üst sıra akanthus yaprak çelenginin yapraklarının fazla detaylandırılmadan alt sıra yaprak çelengine göre daha uzun olarak yapıldığı görülmektedir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Yaprakların üst bölümleri dışa ve hafifçe aşağıya doğru kavis yapar. Üst akanthus yaprak dilimlerinin arsına yerleştirilen kaulisler prizma biçimlidir. Kaulislere ince bir bant ile bağlanan kaulis çanakları da başlığın genel stiline uygun şekilde yüzeysel işlemelerle yapılmıştır. Kaulis çanakları iki dilimli olup, dilimleri ayıran derin bir kanal görülmektedir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun ortasına doğru uzanarak merkezde birbirleri ile birleşirler. Kaulis çanaklarından yükselen ve kalathos dudağının altında kapalı bir sarmal yapan helikseler, kaulis çanaklarının iç yaprakları üzerinde asılı durmaktadırlar. Kaulis çanağının dış yaprakları, volüt sapları, volütler, abakus levhası ve abakus çiçeği tamamıyla tahrip olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Türkmen, Mimari, s. 152, Kat. No. 62 (bkz. Şek. 279) ; Türkmen, Mimari, s.123, Kat. No. 33 (bkz. Şek. 197)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 37; NKBT1B
Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı
Malzemesi : Kireçtaşı
Ölçüleri : Kor.Yük.: 1.11 m. Alt çap: 0.82 m. Kor. Üst Gen.: 1.10 m.

Tanım: Abakus levhası ve volütlerin bir kısmının tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmezler. Bunun yerine yaprakların aralarına işlenmiş olan bir profil vardır. Akanthus yaprakları damar ve kanal detayları belirginleştirilmeden işlenmiştir. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Orta yaprak dilimleri ayrıntılı bir şekilde işlenmiş olmasına karşın üst yaprak dilimlerinin yaprak dişlerinin sayısı azaltılmış ve basitçe şekillendirilmiştir. Alt sıra yapraklarının üst yaprak uçlarının hafifçe dışa doğru kavis yaptığı anlaşılmaktadır. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra akanthus yapraklarının arasında, kalathosun taban seviyesine yerleştirilen profilden filizlenirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginde olduğu gibi üst yaprak dilimi ve üst bölüm basitçe şekillendirilmiştir. Yaprakların üst bölümleri dışa ve hafifçe aşağıya doğru kavis yapar. Üst akanthus yaprak dilimlerinin arasına yerleştirilen kaulisler prizma biçimlidir. Kaulislere ince bir bant ile bağlanan kaulis çanakları da akanthus yaprakları gibi uzun yapılmıştır. Kaulis çanakları iki dilimli olup, dilimleri ayıran derin bir kanal görülmektedir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun ortasına doğru uzanarak düzgün bir kavisle aşağıya doğru yönelmektedir. Kaulis çanaklarından yükselen ve kalathos dudağının altında koçboynuzu biçimli kapalı bir sarmal yapan helikseler kaulis çanaklarının iç yapraklarına temas etmektedir. Kaulis çanaklarından çıkan ve güçlü bir profil gösteren volüt sapları

abakus levhasının altından köşelerine doğru uzanarak kapalı bir sarmal ile volütleri oluştururlar. Kaulis çanaklarının dış yaprakları ise volütlerin altına değin uzandıkları anlaşılmaktadır. Abakus levhası iki silme halinde işlenmiş olup, herhangi bir motife sahip değildir. Abakus levhasının ortasında abakus çiçeğine yer verilmiştir.

Karşılaştırma Ör. : Türkmen, Mimari, s. 149, Kat. No. 59; Klaus S. Freyberger, Zur Datierung des Theaters in Bosra, **Damaszener Mitteilungen**, Band 3, 1988, (Bosra), ss.18-21, Lev. 10b (bkz. Şek. 209)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 38; NKBT2C

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor.Yük.: 0.88 m. Kor. Alt çap: - m. Kor. Üst Gen.: - m.

Tanım: Başlık önemli ölçüde tahrip olmuştur. Kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelenginin sardığı anlaşılmaktadır. Alt sıra akanthus yaprak çelenginin orta yaprak dilimi ve üst yaprak dilimi görülebilmektedir. Orta yaprak diliminin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile ince bir bant ile birbirlerine bağlandığı ve bunun sonucu olarak da yaprak dilimleri arasında derin, kapalı boşlukların oluştuğu görülebilmektedir. Üst akanthus yaprak çelengi de önemli ölçüde tahrip olmuştur. Alt sıra akanthus yapraklarının arasında ve orta yaprak dilimlerinin komşu yaprak dişleri ile birleştiği seviyelerden sapsız olarak filizlenen üst akanthus yapraklarının kalın bir damar ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahip olduğu anlaşılmaktadır. Kaulis çanakları önemli ölçüde aşınmış olmalarına karşın helikslerin kalathos dudağı altında düzgün bir sarmal yaptığı açıkça görülebilmektedir. Başlığın üst bölümleri tamamıyla tahrip olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Başlığın karşılaştırma ve tarihleme kriterlerini ayırt edilemeyecek ölçüde tahrip olmuştur.

Tarihleme Önerisi :-

Katalog No : 39; NKBT1B

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.10 m. Alt çap: 0.78 m. Kor. Üst Gen.: 1.14 m.

Tanım: Abakus levhası ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yapraklarının üst uçları düzgün bir kavisle dışa doğru yönelmiştir. Yaprak detayları oldukça özenli bir işçilik göstermektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst dilimlerinin seviyesinden kalın bir sap ile filizlenmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Yine akanthus yapraklarının kırık olan üst uçlarının kalathos yüzeyinde düzgün bir kavis yaparak dışa ve aşağı yöneldiği görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilmiş olan silindirik kaulisler üst akanthus yapraklarının orta dilim dişleri ile birleşmektedir. Bu kaulislerden yükselen kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları önceki örnekler göre daha kısa yapılmış olup, kalathosun merkezine doğru uzanmazlar. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında düzgün bir kavisle koçboynuzu formlu açık bir sarmal yaparlar. Kaulis çanaklarının dış yaprakları kırık olmasına karışın volütün altına değin uzandığı anlaşılmaktadır. Volüt sapları, volütler ve abakus levhası kırılmıştır.

Karşılaştırma Ör. : Freyberger, Jupiter, ss. 81-82, Kat. No. 16, Lev. 26a (bkz. Şek. 278); Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 40; NKBT1B
Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı
Malzemesi : Kireçtaşı
Ölçüleri : Kor. Yük.: 1.03 m. Kor. Alt çap: 0.77 m. Kor. Üst Gen.: 1.19 m.

Tanım: Kalathosun alt bölümünün bir kısmı, abakus levhası ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmezler. Bunun yerine yaprakların aralarına işlenmiş olan bir profil vardır. Akanthus yaprakları damar ve kanal detayları belirginleştirilmeden işlenmiştir. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Orta yaprak dilimleri ayrıntılı bir şekilde işlenmiş olmasına karşın üst yaprak dilimlerinin yaprak dişlerinin sayısı azaltılmış ve basitçe şekillendirilmiştir. Kırık olan alt sıra yapraklarının üst yaprak uçlarının hafifçe dışa doğru kavis yaptığı anlaşılmaktadır. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra akanthus yapraklarının arasında, alt akanthus yapraklarının orta yaprak dilimleri seviyesinden filizlenirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginde olduğu gibi üst yaprak dilimi ve üst bölüm basitçe şekillendirilmiştir. Yaprakların üst bölümleri dışa ve hafifçe aşağıya doğru kavis yapar. Üst akanthus yaprak dilimlerinin arasına kaulis olmaksızın yerleştirilen kaulis çanakları de akanthus yaprakları gibi uzun yapılmıştır. Kaulis çanakları iki dilimli olup, dilimleri ayıran derin bir kanal görülmektedir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun ortasına doğru uzanarak birleşirler. Kaulis çanaklarından yükselen ve uzun saplara sahip olan heliksler kalathos dudağının altında kavis yaparak içe doğru bükülür. Özensiz işçilik nedeniyle helikslerin simetrik olmadığı görülmektedir. Kaulis çanaklarından çıkan ve güçlü bir profil gösteren volüt sapları abakus levhasının

altından köşelerine doğru uzanır. Kaulis çanaklarının dış yaprakları ve bu yaprakların desteklediği volütler kırıktır. Abakus levhasında herhangi bir motif görülememektedir. Abakus levhasının ortasında abakus çiçeği bulunmaktadır.

Karşılaştırma Ör. : Türkmen, Mimari, s. 149, Kat. No. 59; Freyberger, Bosra, ss. 18-21, Lev. 10b (bkz. Şek. 209)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 41; NKBT1B
Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı
Malzemesi : Kireçtaşı
Ölçüleri : Yük.: 1.04 m. Kor. Alt çap: 0.78 m. Kor. Üst Gen.: 1.01 m.

Tanım: Abakus levhasının bir kısmının ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmezler. Bunun yerine yaprakların aralarına işlenmiş olan bir profil vardır. Bugün kırık olsa da akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluştuğu anlaşılmaktadır. Başlıkta genel olarak yaprak dişleri önemli ölçüde tahrip olmuştur. Orta yaprak dilimleri ayrıntılı bir şekilde işlenmiş olmasına karşın üst yaprak dilimlerinin yaprak dişlerinin sayısı azaltılmış ve basitçe şekillendirilmiştir. Alt sıra yapraklarının üst yaprak uçlarının hafifçe dışa doğru kavis yaptığı anlaşılmaktadır. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra akanthus yapraklarının arasında, kalathosun taban seviyesine yerleştirilen profilin biraz üzerinden filizlenirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginde olduğu gibi üst yaprak dilimi ve üst bölüm basitçe şekillendirilmiştir. Yaprakların üst bölümleri dışa ve hafifçe aşağıya doğru kavis yapar. Kaulislerin hemen hemen tamamıyla kaybolduğu başlıkta kaulis çanakları da akanthus yaprakları gibi uzun yapılmıştır. Kaulis çanakları iki dilimli olup, dilimleri ayıran derin bir kanal görülmektedir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun ortasına doğru uzanarak merkezde birleşirler. Kaulis çanaklarından yükselen ve kalathos dudağının altında koçboynuzu biçimli açık bir sarmal yapan asimetrik helikseler kaulis çanaklarının iç yapraklarına temas etmektedir. Kaulis çanaklarından çıkan ve güçlü bir profil gösteren volüt sapları abakus levhasının altından köşelerine kırık olan

volütlere doğru uzanmaktadır. Kırık olan kaulis çanaklarının dış çanak yapraklarının ise volütlerin altına değin uzandıkları anlaşılmaktadır. Abakus levhası iki silme halinde işlenmiş olup, herhangi bir motife sahip değildir. Abakus levhasının ortasında abakus çiçeğine yer verilmiştir.

Karşılaştırma Ör. : Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194); Türkmen, Mimari, s. 149, Kat. No. 59; Freyberger, Bosra, ss. 18-21, Lev. 10b (bkz. Şek. 209)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 42; NKBT1

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor. Yük.: 0.97 m. Kor. Alt çap: 0.77 m. Kor. Üst Gen.: 1.16 m.

Tanım: Alt sıra akanthus yaprak çelengi ile kaulis çanaklarının bir kısmı, heliks, abakus levhası ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Kırık olan akanthus yapraklarının üst uçları düzgün bir kavisle dışa doğru yöneldiği anlaşılmaktadır. Alt akanthus yapraklarının üst dilimlerinin hizasından filizlenen üst sıra akanthus yaprakları kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Gerçekçi olarak işlenmiş olan akanthus yapraklarının üst uçlarının kalathos yüzeyinde düzgün bir kavis yaparak dışa ve aşağı yöneldiği görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilmiş olan kaulisler prizma biçimlidirler. Başlığın üst bölümleri tamamıyla kırılmıştır.

Karşılaştırma Ör. : Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194); Türkmen, Mimari, s. 149, Kat. No. 59; Freyberger, Bosra, ss. 18-21, Lev. 10b (bkz. Şek. 209)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 43; NKBT1A

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.08 m.

Alt çap: 0.84 m. Üst Gen.: 1.35 m.

Şek. : 234, 283/B2

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ve dişleri dışında neredeyse tamamı sağlam olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yaprakların üst uçları kırıktır. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yapraklarının üst uçlarının kalathos yüzeyinde düzgün bir kavis yaparak dışa ve aşağı yöneldiği görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen kaulisler prizma biçimlidir. Kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanmaktadır. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler oldukça kısa saplara sahiptirler ve kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında düzgün bir kavis yaparak kıvrılırlar. Heliks ile volüt saplarında işlenen ve dış konturlarını belirginleştiren silmeler bu başlıkta net olarak görülebilmektedir. Kaulis çanaklarından çıkan ve abakus levhasının altından başlığın köşelerine doğru uzanan volüt sapları içi kapalı sarmallar oluşturarak koçboynuzu formunu alırlar. Kaulis çanaklarının dış yaprakları da volütlerin altına değin

uzanmaktadır. Abakus levhası üzerinde iki silme halinde oluk-dil ve ip motifi görülmektedir. Abakus levhasının ortasında abakus çiçeği yer alır.

Karşılaştırma Ör. : Sobrà, s. 188, Fig. 11 (bkz. Şek. 167); Freyberger, Jupiter, s. 84, Kat. No. 41, Lev. 27d (bkz. Şek. 273); Freyberger, Bostra, s. 55, Lev. 11b (bkz. Şek. 207); Türkmen, Mimari, s. 126, Kat. No. 36 (bkz. Şek. 200); Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 44; NKBT1A

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.08 m. Alt çap: 0.87 m. Kor. Üst Gen.: 1.21 m.

Şek. : 235, 283/B3

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri ve bir volüt dışında neredeyse tamamı sağlam olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Oldukça gerçekçi işlenmiş olan akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yaprakların üst uçları kırıktır. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin alt dişleri hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Detaylı ve gerçekçi işlenen akanthus yapraklarının üst uçlarının kalathos yüzeyinde belirgin bir biçimde düzgün bir kavis yaparak dışa ve aşağı yöneldiği görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen kaulisler prizma biçimlidir. Kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Derin bir kanal ile iki yaprak dilimine ayrılan kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanırlar ve abakus çiçeğinin sapı ile birleşirler. Üst akanthus çelenginin merkezinde yer alan yaprak üzerinden filizlenen abakus çiçeği sapı helikslerin arasından geçerek abakus çiçeğine bağlanmaktadır. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler oldukça kısa saplara sahiptirler ve kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında düzgün bir kavis yaparak kıvrılırlar. Kaulis çanaklarından çıkan ve abakus levhasının altından başlığın köşelerine doğru uzanan volüt sapları içi

kapalı sarmallar yaparak koçboynuzu formlu volütleri oluştururlar. Kaulis çanaklarının dış yaprakları da volütlerin altına değin uzanmaktadır. Abakus levhası üzerinde iki silme halinde oluk-dil ve ip motifi görülmektedir. Abakus levhasının ortasında abakus çiçeği yer alır.

Karşılaştırma Ör. : Sobrà, s. 188, Fig. 11(bkz. Şek. 167); Freyberger, Jupiter, s. 84, Kat. No. 41, Lev. 27d (bkz. Şek. 273); Freyberger, Bostra, s. 55, Lev. 11b (bkz. Şek. 207); Türkmen, Mimari, s. 126, Kat. No. 36 (bkz. Şek. 200); Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 45; NKBT1A

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.04 m. Alt çap: 0.80 m. Kor. Üst Gen.: 1.37 m.

Şek. : 236, 283/B4

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri dışında neredeyse tamamı sağlam olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır[5]. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Oldukça gerçekçi işlenmiş olan akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Yaprak damarları ile çanakları gerçekçi işlenmiş olan akanthusların üst uçları düzgün bir kavis yaparak dışa ve aşağıya doğru yönelmiştir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin alt dişleri hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Detaylı ve gerçekçi işlenen akanthus yapraklarının üst uçlarının kalathos yüzeyinde belirgin biçimde düzgün bir kavis yaparak dışa ve aşağı yöneldiği görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına kaulis olmaksızın yerleştirilen kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Derin bir kanal ile iki yaprak dilimine ayrılan kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanırlar. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler oldukça kısa saplara sahiptirler ve kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında düzgün bir kavis yaparak kıvrılırlar. Heliks ile volüt saplarında işlenen ve dış konturlarını belirginleştiren silmeler net olarak görülebilmektedir. Kaulis çanaklarından çıkan ve

[5] Pompeiopolis Korinth Başlıkları arasında korunma durumu bakımından en iyi örnek olması nedeniyle bu başlığı Pompeiopolis Normal Korinth başlıklarının model formu olarak tanımlamak mümkündür.

abakus levhasının altından başlığın köşelerine doğru uzanan volüt sapları sarmallar yaparak koçboynuzu formlu volütleri oluştururlar. Kaulis çanaklarının dış yaprakları da volütlerin altına değin uzanmaktadır. Abakus levhası üzerinde iki silme halinde oluk-dil motifi ve yumurta ok dizisi görülmektedir. Abakus levhasının ortasında yer alması gereken abakus çiçeği kırıktır.

Karşılaştırma Ör. : Sobrà, s. 188, Fig. 11 (bkz. Şek. 167); Freyberger, Jupiter, s. 84, Kat. No. 41, Lev. 27d (bkz. Şek. 273); Freyberger, Bostra, s. 55, Lev. 11b (bkz. Şek. 207); Türkmen, Mimari, s. 126, Kat. No. 36 (bkz. Şek. 200); Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 46; NKBT1A

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.05 m. Alt çap: 0.86 m. Kor. Üst Gen.: 1.05 m.

Şek. : 237, 283/B5

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri ve volütleri kırık olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yaprakların üst uçları kırıktır. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Bugün kırık olan akanthus yapraklarının üst uçlarının kalathos yüzeyinde düzgün bir kavis yaparak dışa ve aşağı yöneldiği görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen kaulisler prizma biçimlidir. Kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanmaktadır. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kısa saplara sahiptirler ve kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında düzgün bir kavis yaparak kıvrılırlar. Heliks ile volüt saplarında işlenen ve dış konturlarını belirginleştiren silmeler görülebilmektedir. Volüt sapları kaulis çanaklarından çıkar ve abakus levhasının altından başlığın köşelerine doğru uzanır. Kaulis çanaklarının dış yapraklarının da kırık olan volütlerin altına değin uzandığı anlaşılmaktadır. Abakus levhası üzerinde iki silme halinde oluk-dil ve ip motifi görülmektedir. Abakus çiçeği ise kırıktır.

Karşılaştırma Ör. : Sobrà, s. 188, Fig. 11(bkz. Şek. 167); Freyberger, Jupiter, s. 84, Kat. No. 41, Lev. 27d (bkz. Şek. 273); Freyberger, Bostra, s. 55, Lev. 11b (bkz. Şek. 207); Türkmen, Mimari, s. 126, Kat. No. 36 (bkz. Şek. 200); Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 47; NKBT1A

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.11 m. Alt çap: 0.83 m. Kor. Üst Gen.: 1.27 m.

Şek. :238, 285/D8

Tanım: Önemli ölçüde aşınmanın olduğu görülen başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yaprakların üst uçları kırıktır. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Bugün kırık olan akanthus yapraklarının üst uçlarının kalathos yüzeyinde düzgün bir kavis yaparak dışa ve aşağı yöneldiği görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen kaulisler prizma biçimlidir. Derin bir kanal ile birbirinden ayrılan iki yaprak diliminden oluşan kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanarak birbirleri ile birleşmektedir. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kısa saplara sahiptirler ve kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında düzgün bir kavis ile açık bir sarmal yaparak koçboynuzu formunu almıştır. Volüt sapları kaulis çanaklarından çıkar ve abakus levhasının alt çizgisinin üzerine çıkarak başlığın köşesine doğru uzanır ve kapalı bir sarmal yaparak koçboynuzu formunu alır. Kaulis çanaklarının dış yaprakları da volütlerin altına değin uzanmaktadır.

Abakus levhası üzerindeki bezemeler okunamamaktadır. Abakus levhasının ortasında abakus çiçeği yer alır.

Karşılaştırma Ör. : Sobrà, s. 188, Fig. 11 (bkz. Şek. 167); Freyberger, Jupiter, s. 84, Kat. No. 41, Lev. 27d (bkz. Şek. 273); Freyberger, Bostra, s. 55, Lev. 11b (bkz. Şek. 207); Türkmen, Mimari, s. 126, Kat. No. 36 (bkz. Şek. 200); Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 48; NKBT1A

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.13 m. Alt çap: 0.89 m. Kor. Üst Gen.: 1.16 m.

Şek. :239, 285/D9

Tanım: Abakus levhası ve volütlerin kırık olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yapraklarının sağlam olan üst uçlarının daha plastik işlenmesi sonucunda dışa ve aşağıya doğru kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen kaulisler prizma biçimlidir. Derin bir kanal ile birbirinden ayrılan iki yaprak diliminden oluşan kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanırlar. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kısa saplara sahiptirler ve kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında düzgün bir kavis ile açık bir sarmal yaparak koçboynuzu formunu almıştır. Heliksler özensiz işçiliği gösterir şekilde asimetriktir. Volüt sapları ve volütler kırıktır. Kırık olan kaulis çanaklarının dış yapraklarının da volütlerin altına değin uzandığı

anlaşılmaktadır. İki silmeli abakus levhasında altta oluk-dil motifi, üstte ise yumurta-ok dizisi görülmektedir. Abakus levhasının ortasında abakus çiçeği yer alır.

Karşılaştırma Ör. : Sobrà, s. 188, Fig. 11 (bkz. Şek. 167); Freyberger, Jupiter, s. 84, Kat. No. 41, Lev. 27d (bkz. Şek. 273); Freyberger, Bostra, s. 55, Lev. 11b (bkz. Şek. 207); Türkmen, Mimari, s. 126, Kat. No. 36 (bkz. Şek. 200); Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 49; NKBT2A

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.11 m. Alt çap: 0.86 m. Kor. Üst Gen.: 1.29 m.

Şek. : 250, 285/D10

Tanım: Akanthus yaprak uçları ve dişleri dışında nesreyse sağlam olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin dört dilimli yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt ve orta dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ve komşu yaprak dişleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yapraklarının sağlam olan üst uçlarının daha plastik işlenmesi sonucunda dışa ve aşağıya doğru kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen kaulisler prizma biçimlidir. Derin bir kanal ile birbirinden ayrılan iki yaprak diliminden oluşan kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanır ve hafifçe aşağıya doğru yönelerek birleşirler. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kısa saplara sahiptirler ve kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında düzgün bir kavis ile açık bir sarmal yaparak koçboynuzu formunu almıştır. Kaulis çanaklarından çıkan ve abakus levhasının altından başlığın köşelerine doğru uzanan volüt sapları sarmallar yaparak

koçboynuzu formlu volütleri oluştururlar. Kaulis çanaklarının dış yaprakları da volütlerin altına değin uzanmaktadır. Abakus levhasında tek bant halinde oluk-dil motifi görülmektedir. Abakus levhasının ortasında yer alan abakus çiçeğinin, kaulis çanaklarının iç yapraklarının birleşme noktasından filizlenen ve helikslerin arasından geçerek abakus çiçeğine bağlanan sapı, başlığın diğer üç yüzünde görülebilmektedir.

Karşılaştırma Ör. : Mitchell ve diğerleri, Cremna, s. 81, Lev. 81-82; Freyberger, Jupiter, s. 72, Lev. 20b (bkz. Şek. 211); Freyberger, Jupiter, ss. 81-82, Lev. 26c-d (bkz. Şek. 212-213); Freyberger, Stadrömische, s. 126-129, Kat. No. 304, Lev. 45c (bkz. Şek. 214); Türkmen, Mimari, s. 111, Kat. No. 21 (bkz. Şek. 213); Türkmen, Mimari, s. 112, Kat. No. 22 (bkz. Şek. 216); Türkmen, Mimari, s. 131, Kat. No. 41 (bkz. Şek. 173)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 50; FKBT2C
Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı
Malzemesi : Kireçtaşı
Ölçüleri : Yük.: 1.08 m. Alt çap: 0.84 m. Kor. Üst Gen.: 1.24 m.
Şek. : 262, 285/D11

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri ve volütü dışında neredeyse tamamı sağlam olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt ve orta dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ve komşu yaprak dişleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginin üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru kavis yaptığı görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının alt bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yapraklarının üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru kavis yaptığı görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen kaulisler prizma biçimlidir. Derin bir kanal ile birbirinden ayrılan iki yaprak diliminden oluşan kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanmayıp çıkış noktasından başlangıçla keskin bir kavis yaparak aşağıya doğru yönelirler. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kısa saplara sahiptirler ve kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında düzgün bir kavis ile açık bir sarmal yaparak koçboynuzu formunu almıştır. Kaulis çanaklarından çıkan ve abakus levhasının altından başlığın köşelerine doğru uzanan volüt sapları sarmallar yaparak koçboynuzu formlu volütleri oluştururlar. Kaulis çanaklarının dış yaprakları da

volütlerin altına değin uzanmaktadır ve uçları düzgün bir kavis ile aşağı yönelimlidir. Abakus levhasında işlemesiz olarak bırakılmış iki silme görülmektedir. Bu başlıkta farklı olarak abakus çiçeği ve helikslerin olması gereken bölümde, kaulis çanaklarının iç yapraklarının üzerinde küçük boyutlu büstlere yer verilmiştir. Başlığın bugünkü konumuna göre Güney ve Batı yüzlerinde yer alan bu figürlerden güneydekinde başında modius bulunan sakallı bir erkek figürü (Hades?)[6] görülmektedir. Batı cephede ise kırık olmasına karşın erkek figürü olduğu anlaşılan bir başka büst yer almaktadır. Diğer iki cephede ise abakus levhasının ortasındaki abakus çiçeğinin sapı, merkezde yer alan üst sıra akanthus yaprağının üst noktasından filizlenerek, kaulis çanaklarının iç yaprakları ve helikslerin arasından geçmektedir.

Karşılaştırma Ör. : Hanfmann ve Ramage, s. 145, Kat. No. 207, Fig. 364 (bkz. Şek. 185); Freyberger, Stadrömische, s. 126-129, Kat. No. 306, Lev. 46b (bkz. Şek. 280)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

[6] Peschlow –Bindokat, s. 383, Lev. 73. 2

Katalog No : 51; NKBT1A

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.20 m. Alt çap: 0.85 m. Kor. Üst Gen.: 1.28 m.

Şek. : 240, 286/D12

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri ve biri hariç tüm volütleri kırık olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginin yer yer sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru dar bir kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve alt sıra akanthus yapraklarına göre daha ince damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen ve önemli ölçüde aşınmış olan kaulisler prizma biçimlidir. Kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanırlar ve birbirleri ile birleşirler. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler uzun saplara sahiptirler ve bu nedenle kaulis çanaklarının iç yapraklarına temas etmeksizin üzerinde konumlanmışlardır. Heliksler iyice belirginleştirilmiş kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında düzgün bir kavis yaparak kıvrılırlar. Kaulis çanaklarından çıkan ve abakus levhasının altından başlığın köşelerine doğru uzanan

volüt sapları kapalı sarmallar yaparak koçboynuzu formlu volütleri oluştururlar. Kaulis çanaklarının dış yaprakları da volütlerin altına değin uzanmaktadır ve uçları düzgün bir kavis ile aşağı yönelimlidir. Abakus levhası düzenleme olarak önceki örneklerden farklıdır. Üzerinde iki silme halinde oluk-dil ve ip motifi görülen abakus levhasının köşelerinde oluk-dil motifinin bir fiyonk ya da açık palmet uçları ile; ip motifinin ise köşelerde levha kalınlığının artması sonucunda oluşan dikey bezeme alanın kullanılmasıyla yine açık palmet uçları ile sonlandığı görülmektedir. Abakus levhasının ortasında aşağıya bakar şekilde yapılmış abakus çiçeğine yer verilmiştir.

Karşılaştırma Ör. : Sobrà, s. 188, Fig. 11 (bkz. Şek. 167); Freyberger, Jupiter, s. 84, Kat. No. 41, Lev. 27d (bkz. Şek. 273); Freyberger, Bostra, s. 55, Lev. 11b (bkz. Şek. 207); Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 52; NKBT1A

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.20 m. Alt çap: 0.83 m. Kor. Üst Gen.: 1.16 m.

Şek. : 241, 286/D13

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri ve bir volütü kırık olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru dar bir kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilmiş olan prizma biçimli kaulisler önemli ölçüde aşınmıştır ve ince bir bant ile kaulis çanaklarına bağlanmaktadır. Kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Derin bir kanal ile birbirinden ayrılan iki çanak yaprağından oluşan kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanırlar ve birbirleri ile birleşirler. Heliks ile volüt saplarında işlenen ve dış konturlarını belirginleştiren silmeler görülebilmektedir. Kaulis çanaklarından çıkan ve kısa saplara sahip olan heliksler, iyice belirginleştirilmiş kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında düzgün bir kavis yaparak kıvrılırlar. Kaulis çanaklarından çıkan ve abakus levhasının

altından başlığın köşelerine doğru uzanan volüt sapları açık sarmallar yaparak koçboynuzu formlu volütleri oluştururlar. Kaulis çanaklarının dış yaprakları da volütlerin altına değin uzanmaktadır ve uçları düzgün bir kavis ile aşağı yönelimlidir. Abakus levhası düzenleme olarak Kat. No. 51'de görülen başlığa benzemektedir. Üzerinde iki silme halinde oluk-dil ve ip motifi görülen abakus levhasının köşelerinde oluk-dil motifinin bir fiyonk ya da açık palmet uçları ile; ip motifinin ise köşelerde levha kalınlığının artması sonucunda oluşan dikey bezeme alanın kullanılmasıyla yine açık palmet uçları ile sonlandığı görülmektedir. Abakus levhasının ortasında aşağıya bakar şekilde yapılmış abakus çiçeğine yer verilmiştir.

Karşılaştırma Ör. : Sobrà, s. 188, Fig. 11; Freyberger, Jupiter, s. 84, Kat. No. 41, Lev. 27d (bkz. Şek. 273); Freyberger, Bostra, s. 55, Lev. 11b (bkz. Şek. 207); Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 53; NKBT1A

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.10 m. Alt çap: 0.76 m. Kor. Üst Gen.: 1.03 m.

Şek. : 242, 286/D14

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri, abakus levhası ve volütleri kırık olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Gerçekçi olarak işlenmiş olan akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru dar bir kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının orta bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin üst hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilmiş olan prizma biçimli kaulisler önemli ölçüde aşınmıştır ve ince bir bant ile kaulis çanaklarına bağlanmaktadır. Kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Derin bir kanal ile birbirinden ayrılan iki çanak yaprağından oluşan kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanırlar ve birbirleri ile birleşirler. Kaulis çanaklarından çıkan ve kısa saplara sahip olan heliksler, iyice belirginleştirilmiş kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında düzgün bir kavis yaparak kıvrılırlar. Volütler ve

kaulis çanaklarının dış yaprakları kırıktır. Abakus levhası öneli ölçüde tahrip olmuş olsa da alt silmede oluk-dil motifi olduğu görülmektedir.

Karşılaştırma Ör. : Sobrà, s. 188, Fig. 11 (bkz. Şek. 167); Freyberger, Jupiter, s. 84, Kat. No. 41, Lev. 27d (bkz. Şek. 273); Freyberger, Bostra, s. 55, Lev. 11b (bkz. Şek. 207); Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 54; NKBT2B

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.07 m. Alt çap: 0.80 m. Kor. Üst Gen.: 0.97 m.

Şek. : 251, 287/D17

Tanım: Kalathosun altı, akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri, abakus levhası ve volütleri kırık olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin dört dilimli yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt ve orta dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Gerçekçilikten uzak olarak işlenmiş olan akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yapraklarının üst uçları kırıktır. Akanthus yapraklarının birbirlerine bu denli yakın yapılması nedeniyle başlıkta sıkışık bir kompozisyon hâkimdir. Üst sıra akanthus yaprakları da bu sıkışık kompozisyon içinde alt sıra yapraklarının üst bölümü hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Oldukça yayvan bir görünüme sahip olan akanthus yapraklarının alt ve orta yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Yaprak dişlerinin hem yaprak dilimleri hem de komşu yaprak dişleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilmiş olan prizma biçimli kaulisler önemli ölçüde aşınmıştır ve ince bir bant ile kaulis çanaklarına bağlanmaktadır. Kaulis çanakları da önemli ölçüde tahrip olmuştur. Derin bir kanal ile birbirinden ayrılan iki çanak yaprağından oluşan kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanırlar ve birbirleri ile birleşmezler. Heliks sapları, heliksler, volüt sapları, volütler, abakus levhası ve abakus çiçeği tamamıyla tahrip olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Mitchell ve diğerleri, s. 81, Lev. 81-82 (bkz. Şek. 201-202); Freyberger, Jupiter, s. 72, Lev. 20b (bkz. Şek. 211); Freyberger, Jupiter, ss. 81-82, Lev. 26c-d (bkz. Şek. 212-213); Freyberger, Stadrömische, s. 126-129, Kat. No. 304, Lev. 45c (bkz. Şek. 197); Türkmen, Mimari, s. 111, Kat. No. 21 (bkz. Şek. 215); Türkmen, Mimari, s. 112, Kat. No. 22 (bkz. Şek. 216); Türkmen, Mimari, s. 131, Kat. No. 41 (bkz. Şek. 173)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 55; FKBT1

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.12 m. Alt çap: 0.89 m. Kor. Üst Gen.: 1.09 m.

Şek. : 261, 287/D20

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri, Abakus levhasının bir kısmı ve volütleri kırık olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümü hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilmiş olan prizma biçimli kaulisler ince bir bant ile kaulis çanaklarına bağlanmaktadır. Kaulis çanakları da önemli ölçüde tahrip olmuştur. Derin bir kanal ile birbirinden ayrılan iki çanak yaprağından oluşan kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanırlar. Sütun başlığının bugünkü konumuna göre Doğu ve Kuzey cephelerde yer alan heliks sapları ve helikslerin yerini kıvrık dal motifi almıştır. Doğu cephede kıvrık dal motifleri kaulis çanaklarının içinden yükselirler ve kalathos dudağının altından kıvrılarak kaulis çanaklarının iç yapraklarına değin uzanırlar. Bu kıvrık dal bezemesinin üstünde, abakus levhasının ortasına gelen alanda dolgun yanak ve çene yapısı, aralıklı dudakları, korkutucu bakışları, sivri kulakları ve alnı üzerinde bukleli saçlarının arasından çıkan boynuzları ile Pan maskı görülmektedir (Şek. 261 doğu). Kuzey cephede ise kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezinde birleşirler. Kaulis çanaklarından çıkan kıvrık dal motifleri kaulis çanaklarının iç

yapraklarının üzerinden yükselen ve abakus çiçeğinin yerini alan giyimli bir erkek büstünün iki yanında kalathos dudağına değin uzanırlar. Kuzey cephede yer alan büstün başı önemli ölçüde tahrip olmuştur (Şek. 261 batı). Taş yüzeyindeki izlere bakılarak kabarık, bukleli saçlara ya da başının iki yanında yer alan üzüm saklılarına sahip olduğu varsayılan figürün Doğu cephede yer alan Pan ile olan bağlantısı nedeniyle Dionysos (?) olduğu düşünülebilir. Diğer iki yüz önemli ölçüde tahrip olmuştur. Volütler ve kaulis çanaklarının dış yaprakları kırıktır. Abakus levhası bezemesiz iki silme ile şekillendirilmiştir.

Karşılaştırma Ör. : Yegül, Sardis, s. 5, Fig. 194; Hanfmann ve Ramage, s. 142, Kat. No. 201, Fig. 356 (bkz. Şek. 184); Türkmen, Mimari, s. 113, Kat. No. 23 (bkz. Şek. 172); Türkmen, Mimari, s. 146, Kat. No. 56 (bkz. Şek. 174); Freyberger, Stadrömische, s. 126-129, Kat. No. 306, Lev. 45b (bkz. Şek. 281)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 56; NKBT1B

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.07 m. Alt çap: 0.82 m. Kor. Üst Gen.: 1.11 m.

Şek. : 243

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri, Abakus levhası ve volütleri kırık olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümü hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Orta yaprak dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilmiş olan prizma biçimli kaulisler ince bir bant ile kaulis çanaklarına bağlanmaktadır. Kaulis çanakları da önemli ölçüde tahrip olmuştur. Derin bir kanal ile birbirinden ayrılan iki çanak yaprağından oluşan kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanarak birleşirler. Kaulis çanaklarından çıkan kısa saplı heliksler kaulis çanakları iç yaprakları ve kalathos dudağı arasında geniş bir kavis yaparak kanca formunu almıştır. Kaulis çanaklarının dış yaprakları, volüt sapları ile volütler ve abakus levhası tahrip olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Freyberger, Stadrömische, s. 126-129, Kat. No. 302, Lev. 45a (bkz. Şek. 208); Türkmen, Mimari, s. 119, Kat. No. 29

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 57; NKBT2B
Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı
Malzemesi : Kireçtaşı
Ölçüleri : Yük.: 1.12 m. Alt çap: 0.83 m. Kor. Üst Gen.: 1.04 m.
Şek. : 252, 288/D22

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri ve biri hariç tüm volütleri kırık olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin dört dilimli yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt ve orta dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru dar bir kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Bu nedenle başlıktaki plastik görünüm artmıştır. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen kaulisler külah biçimlidir. Kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanırlar ve aşağıya yönelerek birbirleri ile birleşirler. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kısa saplara sahiptirler. Heliksler kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında dar bir alanda düzgün bir kavis yaparak kıvrılırlar. Kaulis çanaklarından filizlenen ve abakus levhasının alt çizgisinin üzerine çıkarak başlığın köşesine doğru uzanan volüt sapı kapalı sarmal yaparak koçboynuzu formlu volütü oluşturur. Kaulis çanaklarının dış

yaprakları da volütlerin altına değin uzanmaktadır ve uçları düzgün bir kavis ile aşağı yönelimlidir. Abakus levhası bezemesiz iki silme halinde işlenmiştir. Güney cephede abakus çiçeğinin yerini koçboynuzu formlu bir bezeme almıştır. Bu bezeme kaulis çanaklarının iç yapraklarının birleşme noktasından filizlenen ve helikslerin arasından geçen bir sapa sahiptir. Diğer yüzlerde abakus levhası önemli ölçüde tahrip olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Giobbe, ss. 327-340, Fig. 276, AP7, AP107 (bkz. Şek. 275); Freyberger, Jupiter, s. 72, Lev. 20b (bkz. Şek. 211); Türkmen, Mimari, s. 112, Kat. No. 22 (bkz. Şek. 216)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 58; NKBT2B

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.06 m. Alt çap: 0.80 m. Kor. Üst Gen.: 1.15 m.

Şek. : 253, 288/D23

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri, Abakus levhası ve volütleri kırık olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin dört dilimli yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru dar bir kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümü hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilmiş olan prizma biçimli kaulisler ince bir bant ile kaulis çanaklarına bağlanmaktadır. Kaulis çanakları da önemli ölçüde tahrip olmuştur. Derin bir kanal ile birbirinden ayrılan iki çanak yaprağından oluşan kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanarak birleşirler. Kaulis çanaklarından çıkan kısa saplı heliksler kaulis çanakları iç yaprakları ve kalathos dudağı arasında geniş bir kavis yapar. Kaulis çanaklarının dış yaprakları, volüt sapları ile volütler ve abakus levhası tahrip olmuştur. Abakus levhasının ortasında bulunan ve önemli ölçüde aşınmış olan abakus çiçeği aşağıya bakmaktadır.

Karşılaştırma Ör. : Freyberger, Jupiter, s. 72, Lev. 20b (bkz. Şek. 211); Türkmen, Mimari, s. 112, Kat. No. 22 (bkz. Şek. 216)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 59; NKBT2B
Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı
Malzemesi : Kireçtaşı
Ölçüleri : Yük.: 1.04 m. Alt çap: 0.78 m. Kor. Üst Gen. : 1.15 m.
Şek. :254, 288/D25

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri ve volütleri kırık olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin dört dilimli yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt ve orta dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yapraklarının üst uçları kırıktır. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Orta yaprak dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt yaprak dilimi ile üst yaprak dilimini birbirinden ayıran bu boşluklar alt akanthus yapraklarının üzerlerinde kalathosa derince oyulmuş yarım daire biçimi ile ön plana çıkmaktadır. Üst akanthus yapraklarının arasına, birbiri ile birleşen yaprak dişlerinin üzerine yerleştirilen kaulisler yüzük biçimlidir. Kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanırlar ve aşağıya yönelerek birbirleri ile birleşirler. Başlığın bugünkü konumuna göre doğu ve batı yüzlerde kaulis çanağı iç yapraklarının birleşme noktalarında düğüm olarak tanımlayabileceğimiz yuvarlak bir profil görülmektedir. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kısa saplara sahiptirler. Yine doğu ve batı cephelerde heliksler kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında yayvan bir kavis yaparak kanca formunu alırken, kuzey cephede

dairevi bir form izleyerek açık sarmallar yapmaktadır[7]. Volüt sapları kaulis çanaklarından filizlenmekte ve abakus levhasının altından kıvrılarak başlığın köşelerine doğru uzanmaktadır. Kaulis çanaklarının dış yaprakları kırıktır. Merkezinde bugün kırık olan abakus çiçeğinin yer aldığı anlaşılan abakus levhası bezemesiz iki silme halinde işlenmiştir.

Karşılaştırma Ör. : Freyberger, Jupiter, s. 72, Lev. 20b (bkz. Şek. 211); Türkmen, Mimari, s. 112, Kat. No. 22 (bkz. Şek. 216)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

[7] Başlık yüzlerindeki bu farklılıklar işçilikteki özensizliği ya da usta faklılığını göstermesi açısından önemlidir.

Katalog No : 60; NKBT2B

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.14 m. Alt çap: 0.86 m. Kor. Üst Gen.: 1.00 m.

Şek. : 255, 288/D26

Tanım: Kalathosun üst bölümü ile abakus levhasının önemli ölçüde tahrip olduğu görülen başlık yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin altı dilimli yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt ve orta dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Oldukça iyi işçilik gösteren akanthus yaprakları kalın damarlara ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ve komşu yaprak dişleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru dar bir kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yapraklarının sağlam olan üst uçlarının daha plastik işlenmesi sonucunda dışa ve aşağıya doğru geniş bir kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Yaprak dişleri birbirleri ile birleşmeyen üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen kaulisler prizma biçimlidir. Önemli ölçüde tahrip olduğu görülen ve derin bir kanal ile birbirinden ayrılan iki yaprak diliminden oluşan kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanırlar. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kısa saplara sahiptirler ve kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında düzgün bir kavis ile açık bir sarmal yaparlar. Başlık kuzey cephede değişik bir profil göstermektedir. Başlığın kalathos dudağı ile abakus levhası

arasında 0.67 m. genişlik, 0.21 m. yükseklik ve 0.20 m. derinliğinde dikdörtgen biçimli, içerlek profil gösteren bir oyma mevuttur[8]. Bu oymanın üst yapı elemanlarını desteklemek amacı ile yapıldığı anlaşılmaktadır. Başlıkta görülen bu profil değişikliği yaratacağı yapısal sorunlar nedeniyle volütlerin işlenmemesine neden olmuştur. Diğer cephelerde başlığın üst bölümleri önemli ölçüde tahrip olduğu görülmektedir.

Karşılaştırma Ör. : Giobbe, ss. 327-340, Fig. 276, AP7, AP107 (bkz. Şek. 275); Freyberger, Jupiter, s. 72, Lev. 20b (bkz. Şek. 211); Türkmen, Mimari, s. 112, Kat. No. 22 (bkz. Şek. 216)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

[8] Bu durum başlığın bulunduğu sütunun kuzeyinde yer alan 61 Kat. No.lu başlığın güney cephesinde de görülebilmektedir.

Katalog No : 61; NKBT3

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.11 m. Alt çap: 0.78 m. Kor. Üst Gen.: 0.61 m.

Şek. : 260, 288/D27

Tanım: Abakus levhası ile kalathosun bir bölümünün tahrip olduğu görülen başlık yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Başlık gösterdiği stil özelliği nedeniyle diğer başlıklardan ayrılmaktadır. Kalathos yüzeyini kaplayan akanthus yaprakları bilinçli olarak sağa yatık olarak işlenmiştir. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Oldukça iyi işçilik gösteren akanthus yaprakları kalın damarlara ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru dar bir kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yapraklarının sağlam olan üst uçlarının daha plastik işlenmesi sonucunda dışa ve aşağıya doğru geniş bir kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Yaprak dişleri birbirleri ile birleşmeyen üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen kaulisler prizma biçimlidir. Kaulis çanakları derin bir kanal ile birbirinden ayrılan iki yaprak diliminden oluşmaktadırlar. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanarak birbirleri ile birleşmektedirler. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler oldukça kısa saplara sahiptirler ve kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında düzgün bir kavis ile açık bir sarmal yaparlar. Volüt sapları kaulis çanaklarından filizlenmekte

ve abakus levhasının altından kıvrılarak başlığın köşelerine doğru uzanmaktadır. Bugün kırık olan kaulis çanağı dış yapraklarının volütlerin altına değin uzandığı anlaşılmaktadır. Başlık güney cephede değişik bir profil göstermektedir. Başlığın kalathos dudağı ile abakus levhası arasında abakus levhasının kırık olması nedeniyle genişliği tam olarak ölçülememekle birlikte 0.21 m. yükseklik ve 0.20 m. derinliğinde dikdörtgen biçimli, içerlek profil gösteren bir oyma mevcuttur. Aynı durumun 60 Kat. No.lu başlığın kuzey cephesinde de olması nedeniyle bu oymanın üst yapı elemanlarını desteklemek amacı ile yapıldığı ve iki başlık üzerinde bir bağlantı parçasının olduğu anlaşılmaktadır. Abakus levhası bezemesi iki silme olarak işlenmiştir. Abakus levhasının kırık olması nedeniyle abakus çiçeğinin varlığı hakkında bir şey söylemek mümkün olamamıştır.

Karşılaştırma Ör. : Sobrà, s. 190, Fig. 13 (bkz. Şek. 168-169); Türkmen, Decoration, s. 154, Fig. 14. 1-5

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 62; NKBT2B
Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı
Malzemesi : Kireçtaşı
Ölçüleri : Yük.: 1.12 m. Alt çap: 0.79 m. Kor. Üst Gen.: 1.12 m.
Şek. : 256, 289/D28

Tanım: Abakus levhasının büyük bir bölümü ve biri hariç tüm volütleri kırık olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin dört dilimli yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt ve orta dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Oldukça iyi işçilik gösteren akanthus yaprakları kalın damarlara ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ve komşu yaprak dişleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru dar bir kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt ve orta yaprak dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile ince bantlar ile birbirlerine bağlanmaktadır. Akanthus yapraklarının sağlam olan üst uçları dışa ve aşağıya doğru geniş bir kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen kaulisler prizma biçimlidir. Derin bir kanal ile birbirinden ayrılan iki yaprak diliminden oluşan kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanarak birbirleri ile birleşmektedirler. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kısa saplara sahiptirler ve kalathos dudağına değmeksizin kaulis çanaklarının iç yaprakları üzerinde düzgün bir kavis ile açık bir sarmal yaparlar. Kaulis çanaklarından filizlenen ve abakus levhasının altından başlığın köşesine doğru

uzanan volüt sapı kapalı sarmal yaparak koçboynuzu formlu volütü oluşturur. Kaulis çanaklarının dış yaprakları da volütlerin altına değin uzanmaktadır ve uçları düzgün bir kavis ile aşağı yönelimlidir. Oldukça ince şekillendirilmiş olan abakus levhası bezemesiz iki silme halinde işlenmiştir. Başlığın kuzey cephesinde diğer yüzlere göre sağlam olan ancak aşınma nedeniyle tam olarak görülemeyen abakus çiçeğinin sapı kalathos dudağının hemen altına konumlandırılan helikslerin arasından geçerek birbirleri ile kalathosun merkezinde birleşen kaulis çanaklarının iç yapraklarına değin uzanmaktadır. Başlığın her bir cephesinde başlık elemanlarının işlenişinde görülen bu tarz farklılıklar özensiz işçilik ya da usta eli farklılığından kaynaklanıyor olmalıdır.

Karşılaştırma Ör. : Giobbe, ss. 327-340, Fig. 276, AP7, AP107 (bkz. Şek. 275); Freyberger, Jupiter, s. 72, Lev. 20b (bkz. Şek. 211); Freyberger, Stadrömische, s. 126-129, Kat. No. 304, Lev. 45c (bkz. Şek. 197); Türkmen, Mimari, s. 112, Kat. No. 22 (bkz. Şek. 216)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 63; NKBT2B
Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı
Malzemesi : Kireçtaşı
Ölçüleri : Yük.: 1.14 m. Alt çap: 0.78 m. Kor. Üst Gen.: 1.16 m.
Şek. : 257, 289/D29

Tanım: Abakus levhasının bir kısmı ve biri hariç tüm volütleri kırık olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin dört dilimli yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt ve orta dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Oldukça iyi işçilik gösteren akanthus yaprakları kalın damarlara ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ve komşu yaprak dişleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru dar bir kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Üst akanthus yapraklarının kalathos yüzeyinden belirgin bir şekilde ayrıldığı ve bunun sonucu olarak derinliğin artmasıyla yapraklardaki plastik etkinin daha da belirginleştiği görülmektedir. Akanthus yapraklarının alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt yaprak dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile ince bantlar ile birbirlerine bağlanmaktadır. Akanthus yapraklarının sağlam olan üst uçları başlıktaki plastik şemanın etkisi ile dışa ve aşağıya doğru geniş bir kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen kaulisler prizma biçimlidir. Derin bir kanal ile birbirinden ayrılan iki yaprak diliminden oluşan kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine uzanırlar ve aşağıya doğru kavis yaparak açık bir sarmal yaparlar. Kaulis

çanaklarından çıkan heliksler kısa saplara sahiptirler ve kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında düzgün bir açık sarmal yaparlar. Kaulis çanaklarından filizlenen ve abakus levhasının altından başlığın köşesine doğru uzanan volüt sapı kapalı sarmal yaparak koçboynuzu formlu volütü oluşturur. Kaulis çanaklarının dış yaprakları da volütlerin altına değin uzanmaktadır ve uçları düzgün bir kavis ile aşağı yönelimlidir. Abakus levhası bezemesiz iki silme halinde işlenmiştir. Başlığın doğu cephesinde kırık olan ve izi görülen abakus çiçeğinin sapı kalathos dudağının hemen altına konumlandırılan helikslerin arasından geçerek kaulis çanaklarının iç yapraklarınadeğin uzanmaktadır. Başlığın diğer cepheleri önemli ölçüde tahrip olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Giobbe, ss. 327-340, Fig. 276, AP7, AP107 (bkz. Şek. 275); Freyberger, Jupiter, s. 72, Lev. 20b (bkz. Şek. 211); Freyberger, Stadrömische, s. 126-129, Kat. No. 304, Lev. 45c (bkz. Şek. 197); Türkmen, Mimari, s. 112, Kat. No. 22 (bkz. Şek. 216)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 64; NKBT2B
Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı
Malzemesi : Kireçtaşı
Ölçüleri : Yük.: 1.13 m. Alt çap: 0.83 m. Kor. Üst Gen.: 1.00 m.
Şek. : 258, 289/D30

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri, abakus levhasının önemli bir kısmı ve biri hariç tüm volütleri kırık olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin dört dilimli yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt ve orta dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Özellikle orta yaprak dilimlerinin alt dişinin komşu yaprak dişi ile birleşmesi sonucunda alt yaprak dilimleri üzerinde oluşan yarım daire biçimli boşluklar başlığın şemasını göstermesi bakımından önemlidir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru dar bir kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt sıra akanthus yapraklarına göre daha plastik işlenmiş olan üst akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen kaulisler külah biçimlidir. Kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanırlar ve aşağıya yönelerek birbirleri ile birleşirler. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kısa saplara sahiptirler. Heliksler kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında dar

bir alanda düzgün bir kavis yaparak kıvrılırlar. Sadece güney cephede ne olarak görülebilen ve kaulis çanaklarından filizlenip abakus levhasının alt çizgisinin üzerine çıkarak başlığın köşesine doğru uzanan volüt sapı kapalı sarmal yaparak koçboynuzu formlu volütü oluşturur. Kaulis çanaklarının dış yaprakları da volütlerin altına değin uzanmaktadır ve uçları düzgün bir kavis ile aşağı yönelimlidir. Abakus levhası bezemesiz iki silme halinde işlenmiştir. Güney cephesi hariç başlığın abakus levhası önemli ölçüde tahrip olmuştur. Abakus çiçeği tüm cephelerde tahrip olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Giobbe, ss. 327-340, Fig. 276, AP7, AP107 (bkz. Şek. 275); Freyberger, Jupiter, s. 72, Lev. 20b (bkz. Şek. 211); Freyberger, Stadrömische, s. 126-129, Kat. No. 304, Lev. 45c (bkz. Şek. 197); Türkmen, Mimari, s. 112, Kat. No. 22 (bkz. Şek. 216)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 65; NKBT2B

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.15 m. Alt çap: 0.78 m. Kor. Üst Gen.: 1.29 m.

Şek. : 259, 289/D31

Tanım: Abakus levhasının bir bölümü ve iki volütü kırık olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin dört dilimli yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt ve orta dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Oldukça iyi işçilik gösteren akanthus yaprakları kalın damarlara ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ve komşu yaprak dişleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru dar bir kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt ve orta yaprak dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile ince bantlar ile birbirlerine bağlanmaktadır. Akanthus yapraklarının sağlam olan üst uçları dışa ve aşağıya doğru geniş bir kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen kaulisler prizma biçimlidir. Derin bir kanal ile birbirinden ayrılan iki yaprak diliminden oluşan kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanarak birbirleri ile birleşmektedirler. Doğu cephede başlığın heliksleri diğer tüm örneklerden farklıdır. Kaulis çanaklarından çıkan ve uzun saplara sahip olan heliksler kalathos dudağının altında ikiye ayrılırlar. Bir dalı alışılagelmiş şekilde kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında oldukça düzgün

açık bir sarmal yaparken diğer dal abakus levhasının ortasında dıştan içe doğru açık bir sarmal yaparak koçboynuzu formunu alır. Bu motifin her iki helikste de simetrik olarak tekrarlanması sonucunda abakus çiçeği ve heliksin spiralleri birbirleri ile oldukça uyumlu bir görünüm sergilemektedirler. Kaulis çanaklarından filizlenen ve abakus levhasının altından başlığın köşesine doğru uzanan volüt sapı kapalı sarmal yaparak koçboynuzu formlu volütü oluşturur. Kaulis çanaklarının dış yaprakları da volütlerin altına değin uzanmaktadır ve uçları düzgün bir kavis ile aşağı yönelimlidir. Oldukça ince şekillendirilmiş olan abakus levhası bezemesiz iki silme halinde işlenmiştir. Başlığın kuzey cephesinde diğer cephelere göre sağlam olan ancak aşınma nedeniyle tam olarak görülemeyen abakus çiçeğinin sapı kalathos dudağının hemen altına konumlandırılan helikslere uzanmaktadır. Doğu cephede görülen özenli işçilik kuzey cephede de kendini göstermektedir.

Karşılaştırma Ör. : Giobbe, ss. 327-340, Fig. 276, AP7, AP107 (bkz. Şek. 275); Freyberger, Jupiter, s. 72, Lev. 20b (bkz. Şek. 211); Freyberger, Stadrömische, s. 126-129, Kat. No. 304, Lev. 45c (bkz. Şek. 197); Türkmen, Mimari, s. 112, Kat. No. 22 (bkz. Şek. 216)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 66; NKBT1E
Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı
Malzemesi : Kireçtaşı
Ölçüleri : Yük.: 0.97 m. Alt çap: 0.89 m. Kor. Üst Gen.: 1.30 m.
Şek. : 247, 290/D35

Tanım: Abakus levhasının bir kısmının ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmezler. Bunun yerine yaprakların aralarına işlenmiş olan bir profil vardır. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt sıra yapraklarının üst yaprak uçlarının hafifçe dışa doğru kavis yaptığı anlaşılmaktadır. İnce ve uzun bir biçim göstermekte olan Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra akanthus yapraklarının arasında, kalathosun taban seviyesine yerleştirilen profilin biraz üzerinden filizlenirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Yaprakların üst bölümleri dışa ve hafifçe aşağıya doğru kavis yapar. Prizma biçimli kaulislere bağlanan Kaulis çanakları önemli ölçüde tahrip olmuşlardır. Kaulis çanakları iki dilimli olup, dilimleri ayıran derin bir kanal görülmektedir. Kalathosun ortasına doğru uzanarak aşağıya doğru kıvrılan kaulis çanaklarının iç yaprakları üst akanthus yaprak çelenginin merkezinde yer alan yaprağının üst ucuna değin uzanır. Kaulis çanaklarından yükselen kısa saplı heliksler kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında bir sarmal yaparlar. Kaulis çanaklarından çıkan ve abakus levhası altından başlığın köşelerine doğru uzanan volüt saplarının bağlandığı volütler kırılmıştır. Kırık olan kaulis çanaklarının dış yapraklarının ise volütlerin altına değin uzandıkları anlaşılmaktadır. Abakus levhası iki silme halinde işlenmiş olup, herhangi bir motife sahip değildir. Güney ve doğu cephede abakus levhasının ortasında yer alan, önemli ölçüde aşınmış abakus

çiçeğinin belirgin sapı helikslerin ile kaulis çanaklarının iç yapraklarının arasından geçerek üst akanthus yaprak çelenginin merkezinde yer alan yaprağa değin uzanmaktadır.

Karşılaştırma Ör. :Türkmen, Mimari, s. 123, Kat. No. 33 (bkz. Şek. 197); Türkmen, Mimari, s. 127, Kat. No. 37 (bkz. Şek. 190); Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194); Freyberger, Stadrömische, ss. 126-129, Kat. No. 305, Lev. 45d (bkz. Şek. 210)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 67; NKBT1E

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.09 m. Alt çap: 0.79 m. Kor. Üst Gen.: 1.16 m.

Şek. : 248, 290/D37

Tanım: Kalathosun alt bölümü, abakus levhasının bir kısmının ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta başlığın yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmezler. Bunun yerine yaprakların aralarına işlenmiş olan bir profil vardır. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine daha kalın batlar ile bağlanmaktadır. Bu nedenle yaprak dilimleri ile dişleri arasında derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt sıra yapraklarının üst yaprak uçlarının hafifçe dışa doğru kavis yaptığı anlaşılmaktadır. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra akanthus yapraklarının üst dilimleri seviyesinden filizlenirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Alt sıra yapraklarında olduğu gibi üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine kalın bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Yaprakların üst bölümleri dışa ve hafifçe aşağıya doğru kavis yapar. Prizma biçimli kaulislere bağlanan Kaulis çanakları önemli ölçüde tahrip olmuşlardır. Kaulis çanakları iki dilimli olup, dilimleri ayıran derin bir kanal görülmektedir. Kalathosun ortasına doğru uzanarak aşağıya doğru kıvrılan kaulis çanaklarının iç yaprakları üst akanthus yaprak çelenginin merkezinde yer alan yaprağının üst ucuna değin uzanır. Kaulis çanaklarından yükselen kısa saplı heliksler kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında açık bir sarmal yaparlar. Kaulis çanaklarından çıkan ve abakus levhası altından başlığın köşelerine doğru uzanan volüt saplarının bağlandığı volütler kırılmıştır. Kırık olan kaulis çanaklarının dış yapraklarının ise volütlerin altına değin uzandıkları anlaşılmaktadır. Abakus levhası iki silme halinde işlenmiş olup, herhangi bir motife sahip değildir. Kırık olan güney cephesi bilinmemekle birlikte abakus levhasının ortasında yer alan, önemli

ölçüde aşınmış abakus çiçeğinin belirgin sapı helikslerin ile kaulis çanaklarının iç yapraklarının arasından geçerek üst akanthus yaprak çelenginin merkezinde yer alan yaprağa değin uzanmaktadır.

Karşılaştırma Ör. :Türkmen, Mimari, s. 123, Kat. No. 33 (bkz. Şek. 197); Türkmen, Mimari, s. 127, Kat. No. 37 (bkz. Şek. 190); Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194); Freyberger, Stadrömische, s. 126-129, Kat. No. 305, Lev. 45d (bkz. Şek. 210)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 68; NKBT1C

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.12 m. Alt çap: 0.83 m. Kor. Üst Gen.: 1.14 m.

Şek. : 246, 290/D38

Tanım: Abakus levhasının bir kısmının ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin dört dilimli yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt sıra yapraklarının üst yaprak uçlarının hafifçe dışa doğru kavis yaptığı anlaşılmaktadır. İnce ve uzun bir biçim göstermekte olan Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra akanthus yapraklarının arasında, orta yaprak dilimi hizasından filizlenirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Yaprakların üst bölümleri dışa ve hafifçe aşağıya doğru geniş bir kavis yaparlar. Prizma biçimli kaulislere bağlanan Kaulis çanakları önemli ölçüde tahrip olmuşlardır. Kaulis çanakları iki dilimli olup, dilimleri ayıran derin bir kanal görülmektedir. Kalathosun ortasına doğru uzanarak aşağıya doğru kıvrılan kaulis çanaklarının iç yaprakları üst akanthus yaprak çelenginin merkezinde yer alan yaprağının üst ucuna değin uzanır. Kaulis çanaklarından yükselen kısa saplı heliksler kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında bir sarmal yaparlar. Kaulis çanaklarından çıkan ve abakus levhası altından başlığın köşelerine doğru uzanan volüt saplarının bağlandığı volütler kırılmıştır. Kırık olan kaulis çanaklarının dış yapraklarının ise volütlerin altına değin uzandıkları anlaşılmaktadır. Önemli ölçüde tahrip olduğu görülen abakus levhası iki silme halinde işlenmiş olup, herhangi bir motife sahip değildir. Abakus

çiçeği de tahrip olmuştur. Özellikle Kaulis çanakları ve helikslerin asimetrik olmaları dikkat çekmektedir[9].

Karşılaştırma Ör. : Türkmen, Mimari, s. 152, Kat. No. 62 (bkz. Şek. 279) ; Türkmen, Mimari, s.123, Kat. No. 33 (bkz. Şek. 197)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

[9] Bu durum için başlık ustalarının özensiz işçiliği ya da yapım aşamasında yaşanan gecikmeler nedeniyle bazı hataların göz ardı edilerek başlıkların daha çok yapısal işlevinin ön planda tutulduğu, bu suretle de imar faaliyetinin nihayete erdirilmek istendiği düşünülebilir.

Katalog No : 69; NKBT1B

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.13 m. Alt çap: 0.82 m. Kor. Üst Gen.: 1.30 m.

Şek. : 244, 290/D40

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları, abakus levhasının bir bölümü ve iki volütü kırık olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru dar bir kavis yaparak kanca formu aldığı görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yaprak çelenginin üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru geniş bir kavis yaparak kanca formu aldığı görülebilmektedir. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilmiş olan prizma biçimli kaulisler önemli ölçüde aşınmıştır ve ince bir bant ile kaulis çanaklarına bağlanmaktadır. Kaulis çanakları da başlığın genel yaprak stiline uygun olarak işlenmiştir. Derin bir kanal ile birbirinden ayrılan iki çanak yaprağından oluşan kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanırlar ve birbirleri ile birleşirler. Kaulis çanaklarından çıkan ve kısa saplara sahip olan heliksler kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında düzgün bir kavis yaparak kıvrılırlar. Kaulis çanaklarından çıkan ve abakus levhasının altından başlığın köşelerine doğru uzanan volüt sapları açık sarmallar yaparak koçboynuzu formlu volütleri oluştururlar. Kaulis çanaklarının dış yapraklarının da volütlerin

altına değin uzandığı anlaşılmaktadır. Abakus levhası ortasında aşağıya bakan bir abakus çiçeği ile birlikte bezemesiz iki silme halinde düzenlenmiştir.

Karşılaştırma Ör. : Freyberger, Jupiter, s. 84, Kat. No. 41, Lev. 27d (bkz. Şek. 273); Freyberger, Bostra, s. 55, Lev. 11b (bkz. Şek. 207); Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 70; NKBT1E
Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı
Malzemesi : Kireçtaşı
Ölçüleri : Yük.: 1.11 m. Alt çap: 0.85 m. Kor. Üst Gen.: 1.15 m.
Şek. : 249, 291/D42

Tanım: Abakus levhasının bir kısmının ve volütlerin tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmezler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine kalın bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt sıra yapraklarının üst yaprak uçlarının hafifçe dışa doğru dar bir kavis yaptığı anlaşılmaktadır. İnce ve uzun bir biçim göstermekte olan Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra akanthus yapraklarının arasında, orta yaprak dilimi hizasından filizlenirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine kalın bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Yaprakların üst bölümleri dışa ve hafifçe aşağıya doğru geniş bir kavis yaparlar. Prizma biçimli kaulislere bağlanan Kaulis çanakları önemli ölçüde tahrip olmuşlardır. Kaulis çanakları iki dilimli olup, dilimleri ayıran derin bir kanal görülmektedir. Dört cephede de kalathosun ortasına doğru uzanarak aşağıya doğru kıvrılan kaulis çanaklarının iç yaprakları abakus levhasının ortasında yer alan abakus çiçeği sapının heliksler arasından geçerek üst akanthus yaprak çelenginin merkezinde yer alan yaprağının üst ucuna değin uzanması nedeniyle birbirleri ile birleşmezler. Kaulis çanaklarından yükselen kısa saplı heliksler kalathos dudağı ile kaulis çanaklarının iç yaprakları arasında geniş ve açık bir sarmal yaparlar. Kaulis çanaklarından çıkan ve abakus levhası altından başlığın köşelerine doğru uzanan volüt saplarının bağlandığı volütler kırılmıştır. Kırık olan kaulis çanaklarının dış yapraklarının ise volütlerin altına değin uzandıkları anlaşılmaktadır. Önemli ölçüde tahrip olduğu görülen abakus

levhası iki silme halinde işlenmiş olup, abakus çiçeği haricinde herhangi bir motife sahip değildir.

Karşılaştırma Ör. :Türkmen, Mimari, s. 123, Kat. No. 33 (bkz. Şek. 197); Türkmen, Mimari, s. 127, Kat. No. 37 (bkz. Şek. 190); Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194); Freyberger, Stadrömische, s. 126-129, Kat. No. 305, Lev. 45d (bkz. Şek. 210)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 71; NKBT1B

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.05 m. Alt çap: 0.82 m. Kor. Üst Gen.: 1.38 m.

Şek. : 245, 292/D45

Tanım: Akanthus yaprak çelenklerinin yaprak uçları ile dişleri, abakus levhasının bir kısmı ve volütleri kırık olan başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst bölümü hizasından filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Orta yaprak dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilmiş olan prizma biçimli kaulisler ince bir bant ile kaulis çanaklarına bağlanmaktadır. Derin bir kanal ile birbirinden ayrılan iki çanak yaprağından oluşan kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanmaktadır. Kaulis çanaklarından çıkan kısa saplı heliksler kaulis çanakları iç yaprakları ve kalathos dudağı arasında geniş bir kavis ile açık bir sarmal yapmaktadır. Kaulis çanaklarından çıkan ve abakus levhası altından başlığın köşelerine doğru uzanan volüt saplarının bağlandığı volütler kırılmıştır. Kırık olan kaulis çanağı dış yapraklarının volütlerin altına değin uzandığı anlaşılmaktadır. Ortasında abakus çiçeğinin yer aldığı abakus levhası bezemesiz iki silme ile şekillendirilmiştir.

Karşılaştırma Ör. : Freyberger, Jupiter, s. 84, Kat. No. 41, Lev. 27d (bkz. Şek. 273); Freyberger, Bostra, s. 55, Lev. 11b (bkz. Şek. 207); Türkmen, Mimari, s. 148, Kat. No. 58 (bkz. Şek. 194)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 72; NKBT4

Eserin Türü ve Adı : Korinth Başlığı

Malzemesi : Mermer

Ölçüleri : Yük.: 0.65 m. Alt çap: 0.45 m. Kor. Üst Gen.: 0.60 m.

Tanım: Kalathos ve akanthus yaprak çelenginin bir kısmı, abakus levhası ile volütlerin kırık olduğu başlığın yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi sarmaktadır. Alt akanthus çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmektedir. Alt akanthus yapraklarının arasında kalınca bir profil yer almaktadır. Bu profil nedeniyle alt akanthus yaprak çelenginin alt yaprak uçları komşu yaprak uçları ile birleşmezler. Oldukça iyi işçilik gösteren akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının arasında kalathos tabanında yer alan profilden filizlenmektedirler ve kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Orta yaprak dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yapraklarının arasına yerleştirilmiş olan prizma biçimli kaulisler ince bir bant ile kaulis çanaklarına bağlanmaktadır. Derin bir kanal ile birbirinden ayrılan iki çanak yaprağından oluşan kaulis çanaklarının iç yaprakları kalathosun merkezine doğru uzanmaktadır ve merkezde yer alan akanthus yaprağının üzerinden filizlenen ikinci bir yaprak ile birleşmektedir. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler kaulis çanakları iç yaprakları ve belirginleştirilmiş kalathos dudağı arasında geniş bir kavis ile açık bir sarmal yapmaktadır. Volüt sapları ve volütler kırıktır. Ortasında abakus çiçeğinin yer aldığı abakus levhası bezemesiz iki silme ile şekillendirilmiştir.

Karşılaştırma Ör. : Mansel, Side, s. 126, Res. 138 (bkz. Şek. 117)

Tarihleme Önerisi :Antoninus Pius Dönemi

Katalog No : 73; FKBT4

Eserin Türü ve Adı : Figürlü Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.11 m. Kor. Alt çap: 0.87 m. Kor. Üst Gen.: 1.36 m.

Tanım: Kalathosun alt kısmı, abakus levhasının bir kısmı, volütler ile akanthus yapraklarının tahrip olduğu başlığın yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi ve yüksek kabartma figürler süslemektedir. Kalathosun altından yükselen alt sıra akanthus yapraklarının alt ve orta dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Başlık yüzeyini boydan boya kaplayan ayakta duran figürler nedeniyle akanthus yaprakları figürlerin iki yanına ikişer adet olmak üzere yerleştirilmiştir. Bu nedenle başlıkta yer alan akanthus yapraklarının boyutlarında bir daralma söz konusudur. Alt sıra akanthus yapraklarının arasından ve orta yaprak dilimi hizasından filizlenen üst sıra akanthus yapraklarının sayısında azalma söz konusudur. Üst akanthus yaprak çelenginde, alt akanthus yaprak çiftlerinin her birinin arasında bir adet olmak üzere toplamda dört adet akanthus yaprağı vardır. Kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahip olan akanthus yapraklarının alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Kalathosun tabanından başlayan ve abakus levhasının köşelerinin üst noktasına kadar uzanan figürler kaulis çanaklarının ve helikslerin yeniden şekillendirilmesi zorunluluğunu doğurmuştur. Figürün iki yanına yerleştirilen kalykslerde iç yapraklar işlenmezken dış çanak yapraklarının yine bugün kırık olan volütlerin altına doğru uzandığı anlaşılmaktadır. Helikslere bütün yüzlerde yer verilmemiştir. Kaulis çanaklarından

çıkan ve köşelere doğru uzanan volüt sapları varlığını korumaktadır. Arazideki konumu nedeniyle sadece iki yüzü görülebilmektedir. Yüzlerden birinde iki eli ile iki yandan tuttuğu mantosu başının üzerinde rüzgâr ile şişmiş bir kadın figürü görülmektedir. Benzer örnekleri çıplak olarak betimlenen önemli ölçüde tahrip olan kadın figürünün çıplak ya da giyimli olduğuna dair bir iz görülememektedir. Her ne kadar sol kolu tam olarak görülemese de sol kolun olması gerektiği yerde figürün bel hizasından abakus levhasına doğru uzanan diagonal bir iz vardır. Bunun bir meşale olduğu göz önünde bulundurulursa bu tip ikonografinin Diana Lucifera'ya ait olduğu ve figürün meşale tutan Diana (Yun. Artemis) olduğu söylenebilir. Diğer yüzde ise ayakta duran bir erkek figürü görülmektedir. Sol omzundan aşağı sarkan ve bel hizasından dizlere kadar inen togası göğsünü açıkta bırakan figürün sol elinde bir asa, sağ kalçası hizasında tuttuğu sağ elinde ise bir Phiale görülmektedir. Bu kompozisyon nedeniyle bu figürün bir rahip olduğu söylenebilir. Figürün sağ omzunun yanında Kaulis çanaklarından filizlenen heliks görülebilmektedir. Başlığın abakus levhası bezemesiz olarak işlenmiştir.

Karşılaştırma Ör. : Mercklin, s. 158, Kat. No. 385, Abb. 751-761 (bkz. Şek. 224)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 74; FKBT4

Eserin Türü ve Adı : Figürlü Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.13 m. Alt çap: - m. Kor. Üst Gen.: 1.19 m.

Tanım: Abakus levhasının bir kısmı ve akanthus yapraklarının uçları kırık olan başlıkta kalathosu iki sıra akanthus yaprak çelengi ile yüksek kabartma figürler süslemektedir. Kalathosun altından yükselen alt sıra akanthus yapraklarının alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginin diziliminde herhangi bir değişiklik söz konusu değilken üst sıra akanthus yaprak çelengi önemli değişikliklere uğramıştır. Başlığın her cephesinde birer adet görülen Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının arasından ve üst dilim hizasından filizlenmektedir. Kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahip olan akanthus yapraklarının alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Başlığın köşelerine gelen bölümlerinde ise alt akanthus yaprak çelenginin hemen üzerinden başlayarak abakus levhasının altına değin uzanan kanatları yarı açık ayakta duran, bakışları karşıya yöneltilmiş, cepheden işlenmiş kartal motifleri kabaca yaprak biçimi verilmiş tüneklere basmaktadırlar. Kartal kabartmalarının arasında üst akanthus yaprakları ile abakus levhası arasındaki alana yerleştirilen erkek aslan motifleri nedeniyle Kaulis çanakları ve heliksler; köşelere yerleştirilen kartallar nedeniyle de volüt sapları ve volütler kaybolmuştur. Görülebilen tek yüzde abakus levhasına paralel olarak yatar vaziyetteki erkek aslanın başı cepheden gösterilecek şekilde izleyiciye dönük işlenmiştir[10]. Peschlow-Bindokat'ın makalesinde Lev. 79.5[11]'de görüldüğü kadarıyla

[10] Mercklin, ss. 153, 223

diğer yüzde yer alan erkek aslan yine abakus levhasına paralel olarak sağa doğru ilerlerken başını ¾ 'lük bir dönüşle sola doğru çevirmektedir ve havaya kaldırdığı ön sol pençesi ile başlığın köşesinde yer alan kartalın kanadına basmaktadır. Diğer yüzler önemli ölçüde tahrip olmuştur. Bu başlık tipine "Kartal Figürlü Başlıklar" adı verilmektedir.

Karşılaştırma Ör. : Mercklin, s. 223, Kat. No. 436, Abb. 838

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

[11] Peschlow-Bindokat, s. 385, Lev. 79.5

Katalog No : 75; FKBT3

Eserin Türü ve Adı : Figürlü Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.03 m. Kor. Alt çap: 0.95 m. Kor. Üst Gen.: 1.19 m.

Tanım: Kalathosun alt bölümü, abakus levhası, volütler ve akanthus yaprak uçları tahrip olan başlığın yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi ile yüksek kabartma figürler süslemektedir. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt ve orta bölümde yer alan yaprak dilimlerinin dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt sıra yapraklarının üst bölümlerinin dışa ve aşağıya doğru dar bir kavis yaptığı görülmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının orta bölümünde yer alan yaprak dilimlerinin birleştiği noktanın hemen üzerinden kalın bir damar ile filizlenmektedir. Üst sıra akanthus yapraklarının dilimleri de özenli bir işçiliğe sahiptirler. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst akanthus yaprak çelenginin arasından yükselen Kaulis çanakları başlığın genel stiline uygun olarak derin şekillendirilmiştir. Başlığın dört yüzünde de kaulis çanağı iç yapraklarının kalathos merkezinde birleştiği ve bunun üzerinde de heliks sapları, heliksler ile abakus çiçeğinin bulunması gereken alanda figürlerin yer aldığı görülmektedir. Arazide bulunduğu konum ve bir yüzünün önemli ölçüde tahrip görmüş olması nedeniyle sadece iki figürlü yüzü görülebilen başlıkta iki erkek büstü vardır. Büstlerin önemli ölçüde tahrip olması nedeniyle kimlikleri hakkında bir yorumda bulunmak mümkün değildir. Bezemesi olarak bırakılan abakus levhası iki silme ile şekillendirilmiştir.

Karşılaştırma Ör. : Mercklin, s. 89, Kat. No. 211, Taf. 62, 399-400 (bkz. Şek. 223)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 76; FKBT3

Eserin Türü ve Adı : Figürlü Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.06 m. Alt çap: 0.86 m. Kor. Üst Gen.: 1.12 m.

Şek. : 263, 289/D32

Tanım: Abakus levhası, volütler ve akanthus yaprak uçları tahrip olan başlığın kalathosu iki sıra akanthus yaprak çelengi ile yüksek kabartma figürler süslemektedir. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, yaprak dilimlerinin dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmemektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine kalın bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt sıra yapraklarının üst bölümlerinin dışa ve aşağıya doğru dar bir kavis yaptığı görülmektedir. Üst sıra akanthus yapraklarının sayısı başlığın büyük bir bölümünü kaplayan figürler nedeniyle azaltılmıştır. Başlığın köşelerine, volütlerin altına yerleştirilen Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının üst yaprak dilimlerinin hizasından kalın bir damar ile filizlenmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, konumları nedeniyle, alt sıra akanthus yapraklarına göre daha uzun yapılmıştır. Yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine kalın bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Başlığın güney cephesinde, alt sıra akanthus yapraklarının arasına yerleştirilen ve çelengin üstüne kadar çıkan yaprak çanağı motifi, kaulis çanağı iç yapraklarının kalathos merkezinde birleştiği ve bunun üzerinde de heliks sapları, heliksler ile abakus çiçeğinin bulunması gereken alanı kaplayan figüre bir kaide oluşturmaktadır. Bu kaide ile abakus levhası arasına yerleştirilen erkek büstünün başının kırık olması nedeniyle kimliğini tam olarak belirlemek mümkün değildir. Kaslı göğsü açıkta olan figürün boynunda kalın katlardan oluşan bir kumaş kıvrımı görülmektedir. Kaulis çanakları figürün iki yanına, omuz hizasına yerleştirilmiştir ve volütlerin altına doğru uzanan

dış çanak yaprakları kırıktır. Kaulis çanaklarından yükselen heliksler Kalathos dudağının altında kıvrılmaktadır. Bugün kırık olan volütleri oluşturan volüt sapları da kaulis çanaklarından çıkmaktadır. Doğu cephede yer alan önemli ölçüde tahrip olmuş büst herhangi kaideye sahip değildir. Figürün kimliği hakkında bir yorumda bulunmak pek mümkün değildir. Yine figürün iki yanına, omuz hizasına yerleştirilmiş olan kaulis çanakları önemli ölçüde tahrip olmuştur. Kaulis çanaklarından dik bir açı ile yükselen heliksler kalathos dudağının altında kanca şeklini almıştır. Batı cephede yer alan figür de önemli ölçüde tahrip olduğu için kimliğini belirlemek mümkün değildir. Doğu cephede olduğu gibi kaulis çanaklarından dik bir açı ile yükselen heliksler kanca formunu almaktadır. Kuzey cephesinde abakus levhası ile birlikte figür neredeyse tamamıyla yok olmuştur. Bezemesi olarak bırakılan abakus levhası iki silme ile şekillendirilmiştir.

Karşılaştırma Ör. : Mercklin, s. 89, Kat. No. 211, Taf. 62, 399-400 (bkz. Şek. 223)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

Katalog No : 77; FKBT3

Eserin Türü ve Adı : Figürlü Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.06 m. Alt çap: 0.90 m. Kor. Üst Gen.: 1.30 m.

Şek. : 264, 289/D33

Tanım: Figürlerin bir kısmı, volütler ve akanthus yaprak uçları tahrip olan başlığın kalathosu iki sıra akanthus yaprak çelengi ve yüksek kabartma figürler süslemektedir. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt yaprak dilimlerinin dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt sıra yapraklarının üst bölümlerinin dışa ve aşağıya doğru dar bir kavis yaptığı görülmektedir. Üst sıra akanthus yapraklarının sayısı başlığın büyük bir bölümünü kaplayan figürler nedeniyle azaltılmıştır. Başlığın köşelerine, volütlerin altına yerleştirilen Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının orta yaprak dilimlerinin hizasından kalın bir damar ile filizlenmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, konumları nedeniyle, alt sıra akanthus yapraklarına göre daha uzun yapılmıştır. Yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Başlığın her bir cephesinde, alt sıra akanthus yapraklarının üst bölümlerinden başlayarak, başlığın köşelerine yerleştirilen üst sıra akanthus yapraklarının arasında, kaulis çanağı iç yapraklarının kalathos merkezinde birleştiği ve bunun üzerinde de heliks sapları, heliksler ile abakus çiçeğinin bulunması gereken alana büstler yerleştirilmiştir. Başlığı bugünkü konumuna göre güneyde yer alan kadın figürünün yüzü önemli ölçüde tahrip olmuştur ve kimliğini tanımlamamıza yarayacak her hangi bir atributu bulunmamaktadır. Ancak her ne kadar figürün yüzü tahrip olmuşsa da boynunu açıkta bırakan ve göğüs üstünde kalın bir kat yapan başörtüsü ile bugün kırık olan başının üzerinde yüksek bir polos taşıyor olması nedeniyle Tyche (Lat. Fortuna)

olarak tanımlanabilmektedir [12]. Batı cephede alt akanthus yapraklarının üst bölümü ile abakus levhası ve başlığın köşelerine işlenen üst akanthus yaprakları arasında betimlenen sakallı ve kısa saçlı büst, sol omzunun üzerinde kalathos ile abakus levhası arasına yerleştirilen labutu nedeniyle Herakles (Lat. Herkules) olarak tanımlamaktadır. Kuzey cephede alt akanthus yapraklarının üst bölümü ile abakus levhası ve başlığın köşelerine işlenen üst akanthus yaprakları arasında ¾'lük dönüş ile sola bakan uzun, ince boyunlu kadın figürü başındaki sorguçlu miğferi ve giydiği peplos üzerinde görülen Medusa başlı Aegis'i nedeniyle Athena (Lat. Minerva) olarak tanımlanmaktadır. Doğu cephede alt akanthus yapraklarının üst bölümü ile abakus levhası ve başlığın köşelerine işlenen üst akanthus yaprakları arasına yerleştirin figürü önemli ölçüde tahrip olmuştur ve kimliğini tanımlamamıza yarayacak her hangi bir atributu bulunmamaktadır. Başlığın dört yüzünde de kaulis çanakları figürün iki yanına, omuz hizasına yerleştirilmiştir ve volütlerin altına doğru uzanan ve kırık olan dış çanak yapraklarından ibaretlerdir. Kaulis çanaklarından yükselen ve kalathos dudağının altında kıvrılan heliksler ise figürlerin izin verdiği ölçüde başlıkta yerini almışlardır. Bugün kırık olan volütleri oluşturan volüt sapları da kaulis çanaklarından çıkmaktadır. Bezemesi olarak bırakılan abakus levhası iki silme ile şekillendirilmiştir.

Karşılaştırma Ör. : Mercklin, s. 89, Kat. No. 211, Taf. 62, 399-400 (bkz. Şek. 223)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

[12] Peschlow-Bindokat, s. 384

Katalog No : 78; FKBT3

Eserin Türü ve Adı : Figürlü Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.03 m. Alt çap: 0.85 m. Kor. Üst Gen.: 1.29 m.

Şek. : 265, 291/D43

Tanım: Figürlerin bir kısmı, volütler ve akanthus yaprak uçları tahrip olan başlığın kalathosu iki sıra akanthus yaprak çelengi ve yüksek kabartma figürler süslemektedir. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından yükselmekte olup, alt yaprak dilimlerinin dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt sıra yapraklarının üst bölümlerinin dışa ve aşağıya doğru dar bir kavis yaptığı görülmektedir. Üst sıra akanthus yapraklarının sayısı başlığın büyük bir bölümünü kaplayan figürler nedeniyle azaltılmıştır. Başlığın köşelerine, volütlerin altına yerleştirilen Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının orta yaprak dilimlerinin hizasından kalın bir damar ile filizlenmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, konumları nedeniyle, alt sıra akanthus yapraklarına göre daha uzun yapılmıştır. Yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Başlığın her bir cephesinde, alt sıra akanthus yapraklarının üst bölümlerinden başlayarak, başlığın köşelerine yerleştirilen üst sıra akanthus yapraklarının arasında, kaulis çanağı iç yapraklarının kalathos merkezinde birleştiği ve bunun üzerinde de heliks sapları, heliksler ile abakus çiçeğinin bulunması gereken alana büstler yerleştirilmiştir. Başlığı bugünkü konumuna göre doğuda yer alan atletik yapılı, kısa sakallı erkek figürünün sol omzundan sağ göğsüne doğru inen bir mantosu vardır. Göz bebekleri oyularak belirtilen figürün burnu kırıktır ve kimliğini tanımlamamıza yarayacak her hangi bir atributu bulunmamaktadır. Güney cephede bulunan büstü tanımlamak daha kolaydır. Kat. No. 77'de gördüğümüz Minerva tipinde yapılan erkek figürü sorguçlu

bir miğfer ve göğüs zırhı takmaktadır. Gözbebeği oyularak belirtilmiş olan figürün ince dudakları aralıklıdır. Alt akanthus yaprakları üzerinde daha alçak bir kabartma ile işlenen figür, başlığın abakus levhasında yüksek kabartma halini almıştır ve ¾'lük dönüş ile sağa ve aşağıya doğru bakmaktadır. Bu betimleme tarzı ile dramatik etki artırılmıştır. Figürün miğfer ve zırh kuşanmış olması nedeniyle Ares (Lat. Mars) olduğu düşünülmektedir[13]. Batı cephede saçları omuzlara kadar inen ve gözleri oyularak yapılmış kadın figürünün kimliğini tanımlamamıza yarayacak her hangi bir atributu bulunmamaktadır. Kuzey cephede uzun saçlı ve sakallı bir erkek figürü görülmektedir. Saçları hemen hemen kaşlarının hizasına kadar inen figürün başında bir modius bulunmaktadır. Bu saç biçemi ve modius nedeniyle figürün Serapis olduğu söylenebilir. Başlığın dört yüzünde de kaulis çanakları figürün iki yanına, omuz hizasına yerleştirilmiştir ve volütlerin altına doğru uzanan ve kırık olan dış çanak yapraklarından ibaretlerdir. Kaulis çanaklarından yükselen ve kalathos dudağının altında kıvrılan heliksler ise figürlerin izin verdiği ölçüde başlıkta yerini almışlardır. Bugün kırık olan volütleri oluşturan volüt sapları da kaulis çanaklarından çıkmaktadır. Bezemesi olarak bırakılan abakus levhası iki silme ile şekillendirilmiştir.

Karşılaştırma Ör. : Mercklin, s. 89, Kat. No. 211, Taf. 62, 399-400 (bkz. Şek. 223)

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

[13] Peschlow-Bindokat, s. 384

Katalog No : 79; FKBT4

Eserin Türü ve Adı :Figürlü Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 1.12 m. Alt çap: 0.85 m. Kor. Üst Gen.: 1.32 m.

Şek. : 266, 292/D44

Tanım: Kalathosun alt kısmı, abakus levhasının bir kısmı, volütler ile akanthus yapraklarının tahrip olduğu başlığın yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelengi ve yüksek kabartma figürler süslemektedir. Kalathosun altından yükselen alt sıra akanthus yapraklarının alt dilimlerinin yaprak dişleri komşu yaprak dişleri ile birleşmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara ve iki yanında derin oyulmuş kanallara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Başlık yüzeyini boydan boya kaplayan ayakta duran figürler nedeniyle akanthus yaprakları figürlerin iki yanına ikişer adet olmak üzere yerleştirilmiştir. Alt sıra akanthus yapraklarının arasından ve orta yaprak dilimi hizasından filizlenen üst sıra akanthus yaprakları başlığın köşelerinde yer alan ayakta duran figürler nedeniyle yarım işlenmiştir. Kalın damarlar ile iki yanında derin oyulmuş kanallara sahip olan akanthus yapraklarının alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Kalathosun tabanından başlayan ve abakus levhasının köşelerinin üst noktasına kadar uzanan figürlerin arasında koşar ya da bir engelin üzerinden atlar durumda, belinden itibaren kalça ve sağrısının balık pulları ile şekillendirilen Hippokamposlar görülmektedir. Başlığın bugünkü konumuna göre güneybatı köşede, ayakta duran ve sol elinde ucunu kalçasına dayadığı bir meşale tutan, omuzlarından göğsüne doğru inen drapeli mantosu haricinde çıplak betimlenen baş ile alt bacağı kırık erkek figürü görülmektedir. Başlığın köşesinde yer alan bu figür yana uzattığı sağ kolu ile batı cephede üst akanthus yaprak çelengi ile abakus levhası arasında betimlenen koşar durumdaki Hippokampos'un yularını tutmaktadır. Batı cephede yer alan Hippokampos'un başı,

gövdesi, ön ayakları ile balık pulu biçimli sağrısı ve kalçası nispeten iyi korunmuştur. Kuzeybatı köşede, ayakta duran, sol elinde bir cornucopia (bereket boynuzu) tutan ve drapeli mantosu göğüs altından bir bantla sıkılmış başı ile belden aşağısı kırık olan kadın figürü yer almaktadır. Bu ikonografik özellikleri nedeniyle kadın figürü Tyche (Lat. Fortuna) olarak tanımlanabilir[14]. Bir başka görüşe göre de elinde tuttuğu bir meşale olup, bu ikonografiye uygun olarak da bu figürün Diana Lucifera (?) olduğudur[15]. Figür batı cephede olduğu gibi sağ eli ile kuzey cephede üst akanthus yaprak çelengi ile abakus levhası arasında betimlenen koşar durumdaki bir hayvanın yularını tutmaktadır. Bu hayvanın bir Hippokampos ya da at olduğunu söylemek mümkün değildir. Peschlow-Bindokat kuzey cephede yer alan bu hayvan için geyik önerisinde bulunmaktadır[16]. Kuzeydoğu köşede, ayakta duran ve sol eli ile uçuşan pelerinini tutan, çıplak betimlenen erkek figürünün sadece omuz ve baldırları arasında kalan vücut bölümü nispeten sağlam kalmıştır. Yine diğer cephelerde olduğu gibi bu figür de sağ eli ile doğu cephede önemli ölçüde tahrip olan bir Hippokampos ya da atın yularını tuttuğu anlaşılmaktadır. Doğu cepheyle birlikte güneydoğu köşede bulunması gereken figür de tamamıyla yok olmuştur. Erkek figürlerinin çapraz yerleştirilmiş olmasından yola çıkarak, simetri de göz önünde bulundurulursa olasılıkla güneydoğu köşede de bir kadın figürü bulunmaktaydı. Erkek figürlerin kimliği için Zeus'un oğulları Dioskuroslar (Kastor ve Poluks) önerilmektedir[17]. Başlıkta Kaulis çanakları, heliks, volüt sapları ve volütler tamamıyla kaybolmuştur. Abakus levhasının büyük bir bölümünü de figürler kaplamaktadır.

Karşılaştırma Ör. : Mercklin, s. 158, Kat. No. 385, Abb. 751-761

Tarihleme Önerisi : Erken Severus

[14] Tyche heykelleri genellikle bolluk, bereket, şansı simgeleyen cornucopiaları sol ellerinde taşırlar ve drepeli, göğüs altında bir bant ile bağlanan mantoları ile tanınırlar. Aynur Civelek, "Antik Dönem Sanatında Bereket Boynuzu", **Arkeoloji ve Sanat Dergisi**, Sayı 143, 2013, s. 107

[15] Mercklin, ss. 153, 191-192; Paribeni ve Romanelli, s. 89

[16] Peschlow-Bindokat, s. 385

[17] Peschlow-Bindokat, s. 385

Katalog No : 80; FKBT5

Eserin Türü ve Adı : Figürlü Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 0.48 m. Alt çap: 0.57 m. Kor. Üst Gen.: 0.96 m.

Şek. : 267, 303

Tanım: Biri haricinde volütleri ile abakus levhasının bir kısmı kırık olan başlığın kalathosunu tek sıra akanthus yaprak çelengi ve büstler çevrelemektedir. Başlık cephelerine yerleştirilen figürlerin iki yanına, köşelerde, başlığın altından başlayarak volütlerin altına değin uzanan oldukça basit işlenmiş sekiz adet akanthus yaprağı görülmektedir. Akanthus yapraklarında dilimleri belirlemek mümkün değildir. Başlıkta figürler ön plana çıkmış olup, akanthus yaprakları doldurma motifi olarak kullanılmıştır. Buna karşın başlık biçim olarak hala Korinth başlığı kimliği taşımaktadır. Kaulis çanakları tamamıyla yok olmuş, figürlerin omuz hizasından ya da üzerinden çıkan volüt sapları başlığın köşelerinde kapalı sarmallar yaparak koçboynuzu biçimli volütleri oluşturmuştur. Başlıklarda kalathos dudağı hala belirgindir. Abakus levhasının büyük bir bölümünü figürler kaplamakta olup, bezemesiz iki silme ile şekillendirilmiştir. Başlıkta genel olarak Dionysiak figürlere yer verilmiştir ve patetik ifade hâkimdir. Başlığın 1. cephesinde uzun saçlı ve sakallı bir erkek figürü görülmektedir (Şek. 267a). Kabartılı yapılmış saçını üzerinde bitkisel motiflerle oluşturulmuş bir taç görülmektedir. Figürün bakışlarındaki sertlik ve dudaklarındaki belli belirsiz gülümseme net bir şekilde görülebilmektedir. Gerek ikonografik detayları gerekse de ifadesi nedeniyle bu figürün Dionysos Alayı'ndan (Yun. Thiasos) Silenos olduğunu söylemek mümkündür. Başlığın 2. cephesinde; sağ elini başının üzerine kaldırmış, başında bir çelenk olduğu halde betimlenen genç bir erkek figürü görülmektedir(Şek. 267b). Gözbebekleri matkapla oyularak yapılmış olan figürün ifadesi oldukça donuktur. Bu figürün başına takmış olduğu çelenk nedeniyle Genç Dionysos olduğunu söylemek mümkündür. 3. cephede görülen kabarık saçlı, sakallı, gözbebekleri matkapla oyularak belirtilmiş ve dolgun yüzlü erkek figürü yine bir Silenos olmalıdır (Şek. 267c). Başlığın 4. cephesinde yer alan ¾

bir dönüşle sağa bakar durumda betimlenen kadın figürünün kimliği hakkında net bir şey söylemek mümkün değildir (Şek. 267d). Ancak bakışların yukarı doğru yönlenmesi ve aralıklı dudakları nedeniyle bir trans halinde ya da sarhoş olduğu izlenimini veren figürün Dionysos kültünde tanınan Bakkhai'lardan (Yun. Βάκχαι) bir Mainad (Yun. μαινάδες) olma ihtimali vardır. Figürlerin başının üzerinde bulunan polos ya da modius benzeri başlıkların figürler ile bir alakası olmaksızın sadece taşıyıcı unsur olarak başlıklara eklendiği anlaşılmaktadır.

Karşılaştırma Ör. : Hanfmann ve Ramage, s. 142, Kat. No. 199, Fig. 353-354 (bkz. Şek. 282); Hanfmann ve Ramage, s. 144, Kat. No. 207, Fig. 364 (bkz. Şek. 185); Yegül, Sardis, ss. 34-35, Fig. 196-197

Tarihleme Önerisi :Geç Severus

Katalog No : 81; FKBT5

Eserin Türü ve Adı : Figürlü Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri :Yük.: 0.49 m. Alt çap: 0.57 m. Üst Gen.: 0.92 m.

Şek. : 268, 303

Tanım: Büyük ölçüde sağlam ele geçen başlığın kalathosunu tek sıra akanthus yaprak çelengi ve büstler çevrelemektedir. Başlık cephelerine yerleştirilen figürlerin iki yanına, köşelerde, başlığın altından başlayarak volütlerin altına değin uzanan oldukça basit işlenmiş sekiz adet akanthus yaprağı görülmektedir. Akanthus yapraklarında dilimleri belirlemek mümkün değildir. Başlıkta figürler ön plana çıkmış olup, akanthus yaprakları doldurma motifi olarak kullanılmıştır. Buna karşın başlık biçim olarak hala Korinth başlığı kimliği taşımaktadır. Kaulis çanakları ve heliksler tamamıyla yok olmuş, figürlerin omuz hizasından ya da üzerinden çıkan volüt sapları başlığın köşelerinde kapalı sarmallar yaparak koçboynuzu biçimli volütleri oluşturmuştur. Başlıklarda kalathos dudağı hala belirgindir. Abakus levhasının büyük bir bölümünü figürler kaplamakta olup, bezemesiz iki silme ile şekillendirilmiştir. Başlıkta genel olarak Dionysiak figürlere yer verilmiştir ve patetik ifade hâkimdir. Başlığın 1. cephesinde dolgun yüzlü, sakalsız ve kısa saçlı figürün göğüs kısmında bitkisel bezemeler görülmektedir (Şek. 268a). Olasılıkla bu figür yine Dionysos Alayı'ndan Satyros olmalıdır. 2. cephede kısa saçlı, çenesinin altında uzun keçisakalı, sivri kulakları, çatık kaşları ve ileri doğru yönelttiği delici bakışları ile bir Pan betimlenmiştir (Şek. 268b). Gözbebekleri matkap ile oyularak belirginleştirilen figürün dudakları aralıklı yapılmıştır. Sol omzundan sağ göğüs altına doğru bir bant geçmektedir. Bu bant olasılıkla kırların çoban tanrısı Pan'ın pelerinin bir parçası olmalıdır[18]. 3. cephede yine uzun saçları omuzlarına kadar dökülen yuvarlak yüzlü, gözbebekleri matkap ile oyulmuş bir kadın betimlemesi vardır (Şek. 268c). Bu figürün kimliğini tanımlamamıza yardımcı olacak herhangi bir atributu yoktur. Olasılıkla yine bu figür bir Mainad'dır. 4. cephede yer alan figür kısa

[18] Soli-Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nden 2003 yılında bulunan Dionysos-Pan-Panter Heykel Grubu Pan figüründe de aynı bant görülmektedir. Bu örnekte Pan, sol kolunu ve sırtını örten bir manto giymiştir ve bu mantonun bandı sağ omzundan sol göğüs altına doğru inmektedir.

saçlı ve sakallı, yuvarlak yüzlü, sivri kulaklı, çatık kaşlı bir Satyros'tur (Şek. 268d). Bu figürün de gözbebekleri matkap ile oyulmuş olup, bakışları etkileyicidir.

Karşılaştırma Ör. : Hanfmann ve Ramage, s. 142, Kat. No. 199, Fig. 353-354 (bkz. Şek. 282); Hanfmann ve Ramage, s. 144, Kat. No. 207, Fig. 364; Yegül, Sardis, ss. 34-35, Fig. 196-197

Tarihleme Önerisi : Geç Severus

Katalog No : 82; FKBT5

Eserin Türü ve Adı : Figürlü Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 0.49 m. Kor. Alt çap: 0.57 m. Kor. Üst Gen.: 1.00 m.

Şek. : 269, 303

Tanım: Kalathosun önemli bir kısmı, figürlerden biri, abakus levhasının bir kısmı ve volütlerden üçü kırık olan başlığın kalathosunu tek sıra akanthus yaprak çelengi ile büstler çevrelemektedir. Başlık cephelerine yerleştirilen figürlerin iki yanına, köşelerde, başlığın altından başlayarak volütlerin altına değin uzanan oldukça basit işlenmiş sekiz adet akanthus yaprağı görülmektedir. Akanthus yapraklarında dilimleri belirlemek mümkün değildir. Başlıkta figürler ön plana çıkmış olup, akanthus yaprakları doldurma motifi olarak kullanılmıştır. Buna karşın başlık biçim olarak hala Korinth başlığı kimliği taşımaktadır. Kaulis çanakları ve heliksler tamamıyla yok olmuş, figürlerin omuz hizasından ya da üzerinden çıkan volüt sapları başlığın köşelerinde kapalı sarmallar yaparak koçboynuzu biçimli volütleri oluşturmuştur. Başlıklarda kalathos dudağı hala belirgindir. Abakus levhasının büyük bir bölümünü figürler kaplamakta olup, bezemesiz iki silme ile şekillendirilmiştir. Başlıkta genel olarak Dionysiak figürlere yer verilmiştir ve patetik ifade hâkimdir. 1. cephede yer alan mantosunu başına çekmiş, uzun saçlı dolgun yüzlü kadın figürü görülmektedir (Şek. 269a). Figürün saçları ortadan ikiye ayrılmıştır. Burnu ve yüzünün bir kısmı aşınmış olan figürün dudakları hafif aralıklıdır. Bu figürün kimliğini tanımlamamıza yardımcı olacak herhangi bir atributu olamamasına karşın başının örtülü olması ve diğer figürlerin Dionysos ile ilişkili olması nedeniyle bu figürün Ariadne olması muhtemeldir. 2. cephede görülen kısa saçlı, uzun sakallı ve sivri kulaklı erkek figürü bir Satyros olmalıdır (Şek. 269b). Figürün burnu ve dudakları önemli ölçüde aşınmıştır. Gözbebekleri matkap ile oyulmuş olan figürün dudakları aralıklı yapılmıştır. 2. cephede figür dışında bütün unsurlar tahrip olmuştur. 3. cephede kısa saçlı, yuvarlak yüzlü, yüzünün önemli bir bölümü tahrip olmuş halde, sivri kulaklı ve başında bir çelenk bulunan erkek figürü görülmektedir (Şek.

269c). Gözbebekleri ve kaşları matkapla oyularak belirginleştirilen figürün bir Satyros olduğu kabul edilebilir. 4. cephede bulunan figür önemli ölçüde tahrip olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Hanfmann ve Ramage, s. 142, Kat. No. 199, Fig. 353-354 (bkz. Şek. 282); Hanfmann ve Ramage, s. 144, Kat. No. 207, Fig. 364; Yegül, Sardis, ss. 34-35, Fig. 196-197

Tarihleme Önerisi : Geç Severus

Katalog No : 83; FKBT5

Eserin Türü ve Adı : Figürlü Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 0.49 m. Alt çap: 0.57 m. Kor. Üst Gen.: 0.84 m.

Şek. : 270

Tanım: Kalathosun önemli bir kısmı, figürlerden biri, abakus levhasının bir kısmı ve volütlerin tamamı kırık olan başlıkta kalathosu tek sıra akanthus yaprak çelengi ile büstler çevrelemektedir. Başlık cephelerine yerleştirilen figürlerin iki yanına, köşelerde, başlığın altından başlayarak volütlerin altına değin uzandığı anlaşılan oldukça basit işlenmiş sekiz adet akanthus yaprağı görülmektedir. Akanthus yapraklarında dilimleri belirlemek mümkün değildir. Başlıkta figürler ön plana çıkmış olup, akanthus yaprakları doldurma motifi olarak kullanılmıştır. Buna karşın başlık biçim olarak hala Korinth başlığı kimliği taşımaktadır. Kaulis çanakları ve heliksler tamamıyla yok olmuştur. Figürlerin omuz hizasından ya da üzerinden çıkan volüt sapları başlığın köşelerindeki bugün kırık olan volütlere değin uzandığı anlaşılmaktadır. Başlıklarda kalathos dudağı hala belirgindir. Abakus levhasının büyük bir bölümünü figürler kaplamakta olup, bezemesiz iki silme ile şekillendirilmiştir. Başlıkta genel olarak Dionysiak figürlere yer verilmiştir ve patetik ifade hâkimdir. 1. cephede, saçları ense gerisine doğru toplanmış ve bir bant ile bağlanmış, yüzünü hafifçe sola ve yukarı doğru döndürmüş kadın figürü görülmektedir (Şek. 270a). Gözbebekleri matkap ile oyularak belirginleştirilen kadın figürünün bakışları da başı ile aynı yönde olacak şekilde sola ve yukarı doğrultulmuştur. Bu figürün sol omuz başının üzerinde bir haşhaş kapsülü görülmektedir. Antik dönemde birçok gizem dininde, ritüelin bir parçası olarak, haşhaş kapsüllerinin (*opium poppy*) haşlanarak çiğnenmesi ya da haşhaştan elde edilen afyonunun kullanılması sonrasında trans haline geçildiği bilinmektedir. Özellikle bereket tanrıçası Demeter'in atributları arasında yer alan haşhaş kapsülü tanrıçanın kültünde önemli bir yere sahiptir. Eleusis Mysteria'sında haşhaş

kullanımının varlığı da bilinmektedir[19]. Tıpkı Eleusis Mysteria'sında olduğu gibi Dionysos Kültü'nde de trans haline geçerek ibadet etme söz konusudur. Bugün "Taranto, Museo Nazionale Archeologico"da bulunan ve M.Ö. 400 civarına tarihlenen kırmızı figür vazosunda bir kaya üzerinde oturan Tanrı Dionysos haşhaş kapsülleri ile bezenmiş bir taç takmaktadır[20]. Bu örnekten de yola çıkarak Dionysos'un haşhaş bitkisi ile olan bağı nedeniyle bu figürün tanrı alayından bir Mainad olduğu düşünülebilir. 2. cephede yer alan figürün elmacık kemikleri ile çenesi arasında kalan bölüm önemli ölçüde tahrip olmuştur (Şek. 270b). Figürün saçları geniş alnının üzerinde üç büyük dalga oluşturacak biçimde şekillendirilmiştir. Başının iki yanında yukarı doğru sivrilen kulaklar görülmektedir. Başı hafif sola doğru dönük olan figürün gözbebekleri matkap ile oyularak şekillendirilmiştir. Bu başlıkta görülen figürü sivri kulakları ve ikonografisi nedeniyle Satyros olarak tanımlanabilir. 3. cephede başı hafifçe sağa dönük, sol elmacık kemiği hizasından aşağısı kırık olan sakallı erkek figürü görülmektedir (Şek. 270c). Gözbebekleri matkapla oyulan figürün bakışları sağa ve yukarı doğru yöneltilmiştir. Başında çiçeklerle bezeli bir çelenk bulunan figürün saçları ense gerisinde sağ omzuna dökülmektedir. Sol omzundan sağ göğsüne doğru uzanan drapeli manto giymektedir. Bu figür başındaki tacı, saçları ve sakalı nedeniyle Dionysos olarak yorumlanmaktadır. 4. cephe tamamıyla tahrip olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Hanfmann ve Ramage, s. 142, Kat. No. 199, Fig. 353-354 (bkz. Şek. 282); Hanfmann ve Ramage, s. 144, Kat. No. 207, Fig. 364; Yegül, Sardis, ss. 34-35, Fig. 196-197

Tarihleme Önerisi : Geç Severus

[19] Karl Kerényi, **Dionysos: Archetypal Image of the Indestructible Life**, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1976, ss. 22-28

[20] Arthur Dale Trendall, **The Red- Figured Vases of Lucania, Campania and Sicily**, Oxford, Clarendon P, 1967, s. 55;
http://www.beazley.ox.ac.uk/tools/pottery/painters/keypieces/lucanian/karneia.htm, (22.04.2015)

Katalog No : 84; FKBT5

Eserin Türü ve Adı : Figürlü Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor. Yük.: 0.38 m. Kor. Alt çap: 0.54 m. Kor. Üst Gen.: 0.82 m.

Şek. :271, 301

Tanım: Kalathosun önemli bir kısmı, figürlerden ikisi, abakus levhasının bir kısmı ve volütlerin tamamı kırık olan başlıkta kalathosu tek sıra akanthus yaprak çelengi ile büstler çevrelemektedir. Başlık cephelerine yerleştirilen figürlerin iki yanına, köşelerde, başlığın altından başlayarak volütlerin altına değin uzandığı anlaşılan oldukça basit işlenmiş sekiz adet akanthus yaprağı görülmektedir. Akanthus yapraklarında dilimleri belirlemek mümkün değildir. Başlıkta figürler ön plana çıkmış olup, akanthus yaprakları doldurma motifi olarak kullanılmıştır. Buna karşın başlık biçim olarak hala Korinth başlığı kimliği taşımaktadır. Kaulis çanakları ve heliksler tamamıyla yok olmuştur. Figürlerin omuz hizasından ya da üzerinden çıkan volüt sapları başlığın köşelerindeki bugün kırık olan volütlere değin uzandığı anlaşılmaktadır. Başlıklarda kalathos dudağı hala belirgindir. Abakus levhasının büyük bir bölümünü figürler kaplamakta olup, bezemesiz iki silme ile şekillendirilmiştir. 1. cephede elmacık kemiği ve burundan aşağısı tahrip olmuş bir erkek figürü görülmektedir (Şek. 271a). İnce taranmış saç demetleri alna değin dökülen figürün sakallı olduğu anlaşılmaktadır. Gözbebekleri matkap ile oyulmuş olan figürün kulakları asimetrik olarak yapılmıştır. Figürün kimliğini anlamamıza yarayan bir atributu yoktur. 2. cephede görülen genç erkek figürü iyi korunmuştur (Şek. 271b). Başı hafifçe sağa dönük olarak yapılmış olan figürün saçları dalgalıdır. Figürün kimliğini anlamamıza yarayan bir atributu yoktur. Diğer cephelerdeki figürler önemli ölçüde tahrip olmuştur. Bu başlıkta yer alan figürlerin tanrısal ikonografiden uzak olduğu, daha çok gerçek kişileri yansıttığı düşünülebilir.

Karşılaştırma Ör. : Hanfmann ve Ramage, s. 142, Kat. No. 199, Fig. 353-354 (bkz. Şek. 282); Hanfmann ve Ramage, s. 144, Kat. No. 207, Fig. 364; Yegül, Sardis, ss. 34-35, Fig. 196-197

Tarihleme Önerisi : Geç Severus

Katalog No : 85; FKBT5

Eserin Türü ve Adı : Figürlü Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor. Yük.: 0.46 m. Kor. Alt çap: 0.46 m. Kor. Üst Gen.: 0.80 m.

Şek. : 272, 302

Tanım: Önemli ölçüde tahrip olan başlıkta sadece bir figür ve bir volüt sağlam kalabilmiştir. Başlığın, daha önceki örneklerde olduğu gibi, cephelerinde figürlerin iki yanına, köşelerde, başlığın altından başlayarak volütlerin altına değin uzanan oldukça basit işlenmiş sekiz adet akanthus yaprağı olduğu anlaşılmaktadır. Başlıkta figürler ön plana çıkmış olup, akanthus yaprakları doldurma motifi olarak kullanılmıştır. Buna karşın başlık biçim olarak hala Korinth başlığı kimliği taşımaktadır. Kaulis çanakları ve heliksler tamamıyla yok olmuştur. Figürlerin omuz hizasından ya da üzerinden çıkan volüt sapları başlığın köşelerindeki bugün üçü kırık olan volütlere değin uzandığı anlaşılmaktadır. Başlıklarda kalathos dudağı hala belirgindir. Abakus levhasının büyük bir bölümünü figürler kaplamakta olup, bezemesiz iki silme ile şekillendirilmiştir. Başlıkta görülen tek figür önceki örneklerde olduğu gibi Dionysiaktır ve patetik ifade hâkimdir. Kısa saçlı ve sakallı erkek figürünün yüzünde önemli ölçüde aşınmalar görülmektedir. Saçları ince demetler halinde alnına dökülen figürün kulakları insan kulaklarıdır ve gözbebekleri matkap ile oyularak işlenmiştir. Sağ omzunun üzerinde, volüt sapının içinden çıktığı büyükçe kabartının ne olduğu anlaşılamamıştır. Figürün önemli ölçüde tahrip olması ve herhangi bir atributunun bulunmaması nedeniyle kimliğini belirlemek mümkün olmamıştır.

Karşılaştırma Ör. : Hanfmann ve Ramage, s. 142, Kat. No. 199, Fig. 353-354 (bkz. Şek. 282); Hanfmann ve Ramage, s. 144, Kat. No. 207, Fig. 364; Yegül, Sardis, ss. 34-35, Fig. 196-197

Tarihleme Önerisi : Geç Severus

Katalog No : 86; FKBT5

Eserin Türü ve Adı : Figürlü Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor. Yük.: 0.46 m. Kor. Alt çap: 0.46 m. Kor. Üst Gen.: 0.80 m.

Şek. : 301

Tanım: Bugün halen arazide bulunan başlık önemli ölçüde tahrip olmuştur. Başlığın, daha önceki örneklerde olduğu gibi, cephelerinde figürlerin iki yanına, köşelerde, başlığın altından başlayarak volütlerin altına değin uzanan oldukça basit işlenmiş sekiz adet akanthus yaprağı olduğu anlaşılmaktadır. Figürler de önemli ölçüde tahrip olduğundan kimlikleri hakkında bir yorum yapmak mümkün değildir.

Karşılaştırma Ör. : Hanfmann ve Ramage, s. 142, Kat. No. 199, Fig. 353-354 (bkz. Şek. 282); Hanfmann ve Ramage, s. 144, Kat. No. 207, Fig. 364; Yegül, Sardis, ss. 34-35, Fig. 196-197

Tarihleme Önerisi : Geç Severus

Katalog No : 87; AÇB

Eserin Türü ve Adı : Akanthus Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 0.36 m. Alt çap: 0.56 m. Kor. Üst Gen.: 0.62 m.

Şek. : 302

Tanım: Kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelenginin sardığı görülen başlıkta normal Korinth başlıklarından farklı olarak kaulis çanağı, heliks, volüt sapı ile volüt, abakus levhası ve çiçeği ya da figür gibi öğelere yer verilmemiştir. Buna karşın akanthus yapraklarının varlığı göz önünde bulundurulduğunda başlık biçim olarak hala Korinth başlığı kimliği taşımaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından filizlenmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru dar bir kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının arasından ve kalathosun altından kalın damarlı saplar ile filizlenmektedirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yapraklarının sağlam olan üst uçlarının başlığın üst bölümünde değin uzandığı görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yapraklarının arasında görülen spiral yivli kaulisler kalathos dudağına değin uzanmaktadır. Kalathos dudağının üzerinde yer alan ip motifi ile başlık üst levhası tamamlanmıştır.

Karşılaştırma Ör. : Kaplan, s. 169, Kat. No. 144 (bkz. Şek. 206)

Tarihleme Önerisi : Geç Severus

Katalog No : 88; AÇB

Eserin Türü ve Adı : Akanthus Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 0.37 m. Kor. Alt çap: 0.54 m. Kor. Üst Gen.: 0.58 m.

Şek. : 302

Tanım: Alt akanthus yapraklarının üst kısımları, üst sıra akanthus yaprak çelenginin tamamı ve kalathosun önemli ölçüde tahrip olduğu başlıkta kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelenginin sardığı görülmektedir. Buna karşın akanthus yapraklarının varlığı göz önünde bulundurulduğunda başlık biçim olarak hala Korinth başlığı kimliği taşımaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından filizlenmektedir ve kalın damarlara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının arasından ve kalathosun altından kalın damarlı saplar ile filizlenmektedirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Kaplan, s. 169, Kat. No. 144 (bkz. Şek. 206)

Tarihleme Önerisi : Geç Severus

Katalog No : 89; AÇB

Eserin Türü ve Adı : Akanthus Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Yük.: 0.36 m. Alt çap: 0.55 m. Kor. Üst Gen.: 0.74 m.

Şek. : 302

Tanım: Başlık Kat. No. 87 başlığı ile benzer özellikler gösterir. Kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelenginin sardığı görülen başlıkta kaulis çanağı, heliks, volüt sapı ile volüt, abakus levhası ve çiçeği ya da figür gibi öğelere yer verilmemiştir. Buna karşın akanthus yapraklarının varlığı göz önünde bulundurulduğunda başlık biçim olarak hala Korinth başlığı kimliği taşımaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından filizlenmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru dar bir kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları, alt sıra yapraklarının arasından ve kalathosun altından kalın damarlı saplar ile filizlenmektedirler. Alt yaprak dilimlerinin sadece üst yaprak dişleri işlenmiştir. Üst sıra akanthus çelenginin yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Akanthus yapraklarının sağlam olan üst uçlarının başlığın üst bölümünde değin uzandığı görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yapraklarının arasında görülen spiral yivli kaulisler kalathos dudağına değin uzanmaktadır. Kalathos dudağının üzerinde yer alan ip motifi ile başlık üst levhası tamamlanmıştır.

Karşılaştırma Ör. : Kaplan, s. 169, Kat. No. 144 (bkz. Şek. 206)

Tarihleme Önerisi : Geç Severus

Katalog No : 90; AÇB

Eserin Türü ve Adı : Akanthus Korinth Başlığı

Malzemesi : Kireçtaşı

Ölçüleri : Kor. Yük.: 0.36 m. Alt çap: 0.57 m. Kor. Üst Gen.: - m.

Şek. : 302

Tanım: Başlık Kat. No. 87 başlığı ile benzer özellikler gösterir. Kalathos yüzeyini iki sıra akanthus yaprak çelenginin sardığı görülen başlıkta kaulis çanağı, heliks, volüt sapı ile volüt, abakus levhası ve çiçeği ya da figür gibi öğelere yer verilmemiştir. Buna karşın akanthus yapraklarının varlığı göz önünde bulundurulduğunda başlık biçim olarak hala Korinth başlığı kimliği taşımaktadır. Alt akanthus yaprak çelenginin yaprakları kalathosun altından filizlenmektedir. Akanthus yaprakları kalın damarlara sahiptirler. Akanthus yaprak dişlerinin yaprak dilimleri ile birbirlerine ince bantlarla bağlanması sonucunda derin ve kapalı boşluklar oluşmuştur. Alt akanthus yaprak çelenginin sağlam olan üst uçlarının dışa ve aşağıya doğru dar bir kavis yaparak kanca formu aldığı açıkça görülebilmektedir. Üst sıra akanthus yaprak çelengi, kulisler ve kalathos üst tablasının tamamı önemli ölçüde tahrip olmuştur.

Karşılaştırma Ör. : Kaplan, s. 169, Kat. No. 144 (bkz. Şek. 206)

Tarihleme Önerisi : Geç Severus

Şekil 1: Beaufort'un hazırlamış olduğu Soli Pompeiopolis planı

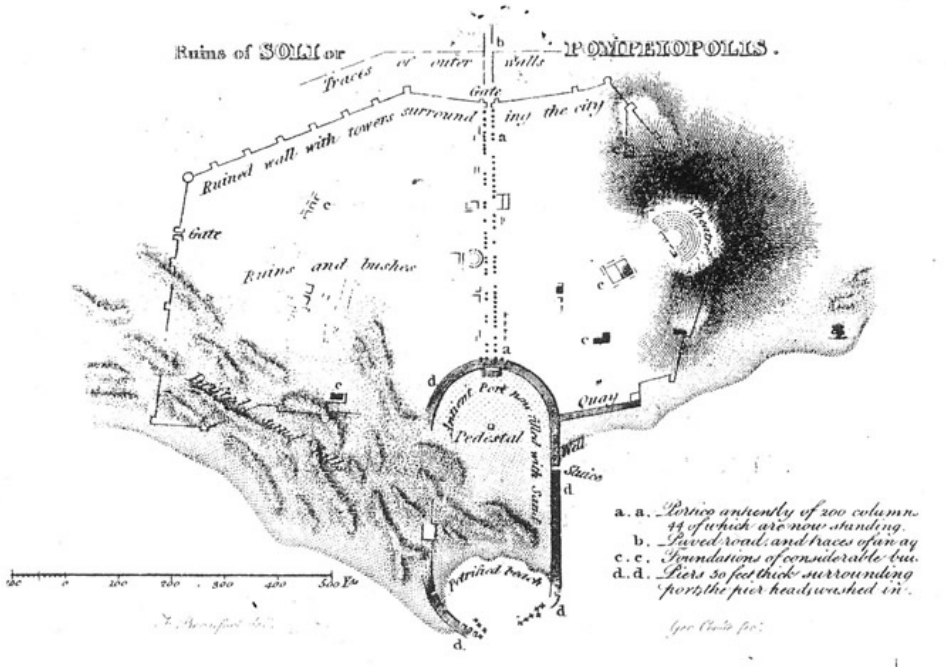

Kaynak: Beaufort, s. 249

Şekil 2: William Henry Bartlett'in Pompeiopolis Liman ve Sütunlu Caddesini tasvir ettiği gravürü.

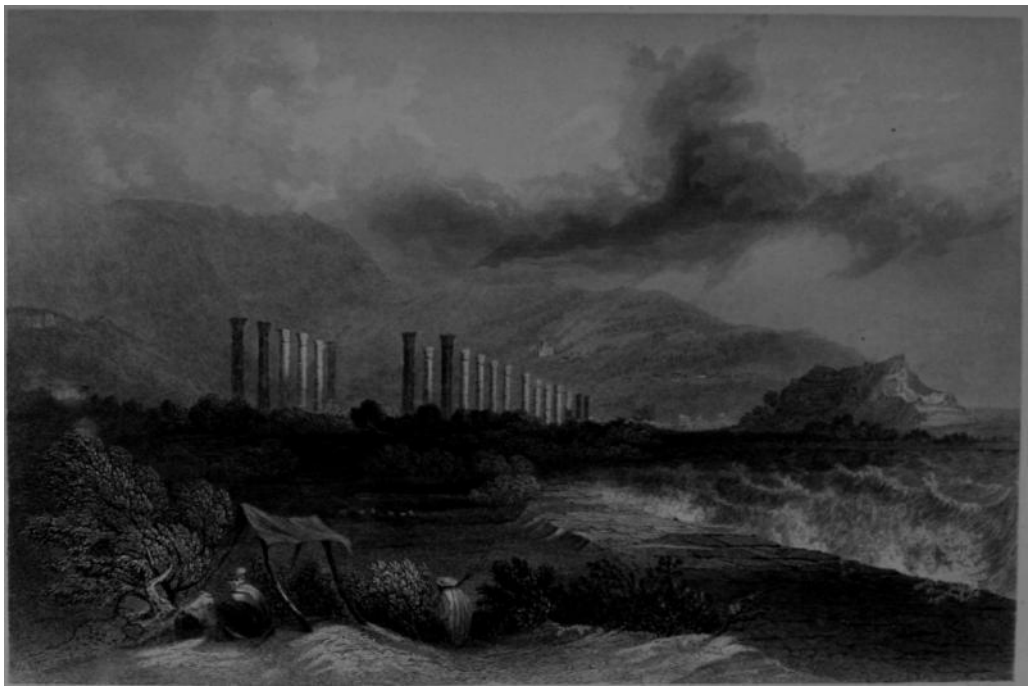

Kaynak: Bartlett, ss. 54-55

Şekil 3: Pierre Trémaux'nun hazırladığı Soli Pompeiopolis planı

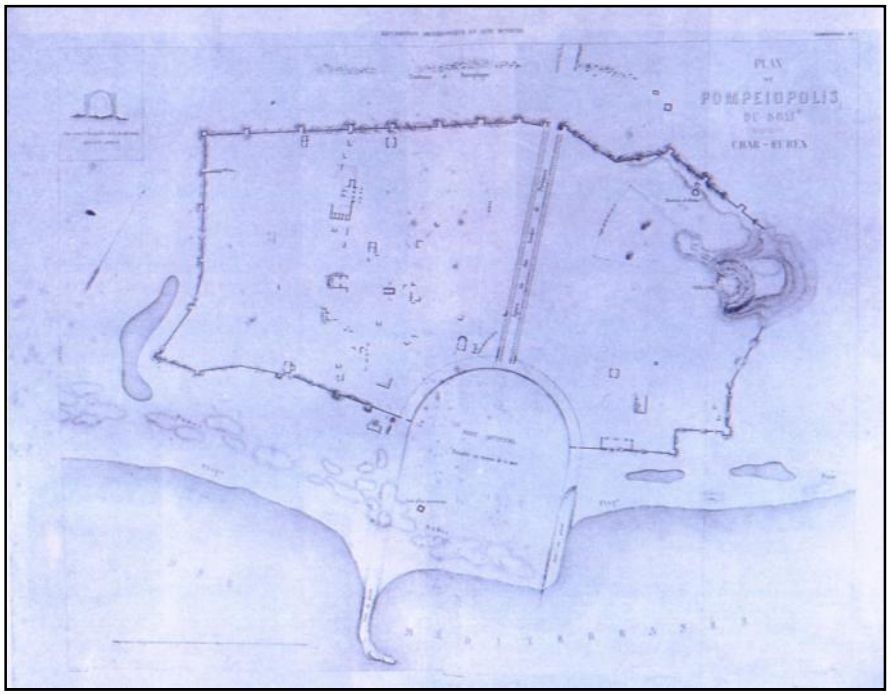

Kaynak: Gilbert Dagron ve diğerleri, Inscriptions de Cilicie, De Boccard, Paris, 1987, s. Planche XIII

Şekil 4: Pierre Trémaux. Pompeiopolis Sütunlu Caddesi güney ucu

Kaynak: Trémaux, Pl. 3

Şekil 5: Pompeiopolis Sütunlu Caddesi güney ucu

Kaynak: Alishan, s. 419

Şekil 6: Pompeiopolis Liman ve Sütunlu Caddesi'ni denizden gösteren gravür

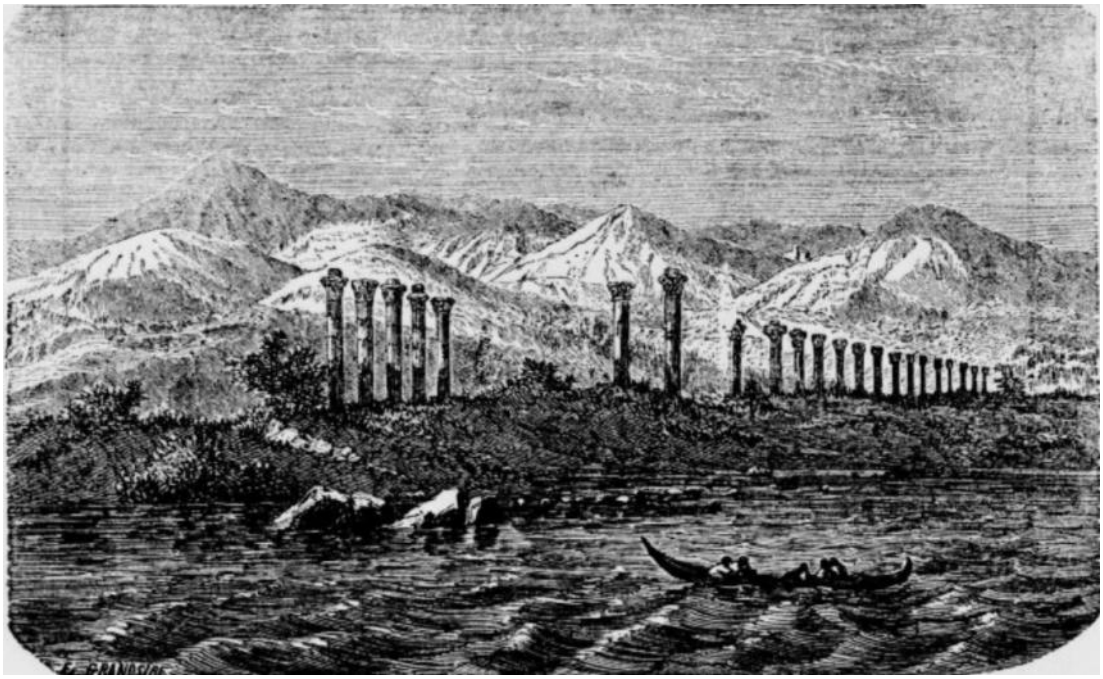

Kaynak: Alishan, s. 418

Şekil 7: Alishan Planı

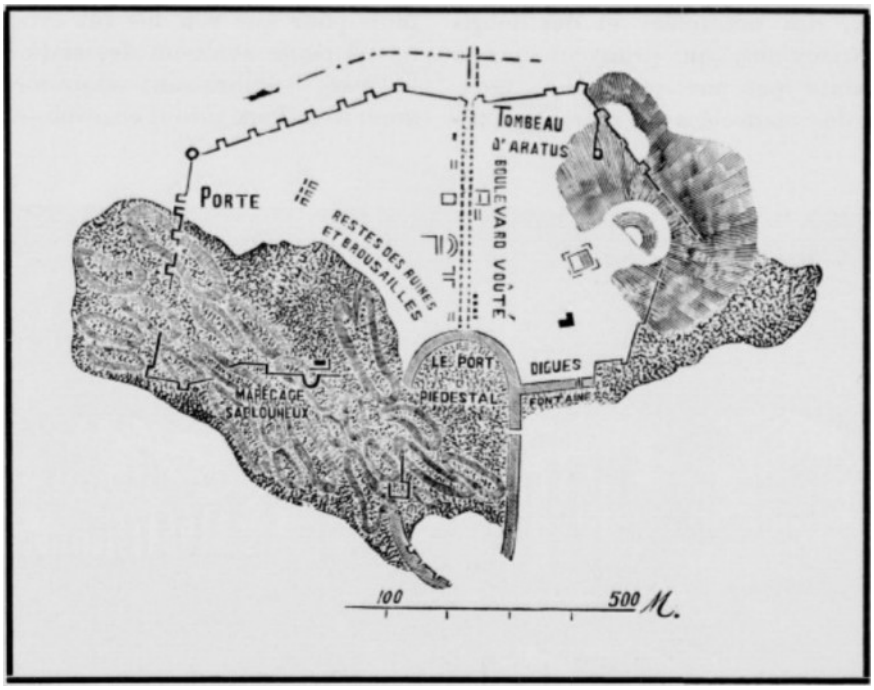

Kaynak: Alishan, s. 417

Şekil 8: Antoninus Pius Dönemine tarihlenen Pompeiopolis sikkesi

Kaynak: Brandon ve diğerleri, s. 395

Şekil 9: Antiokheia ad Orontes Kenti plan

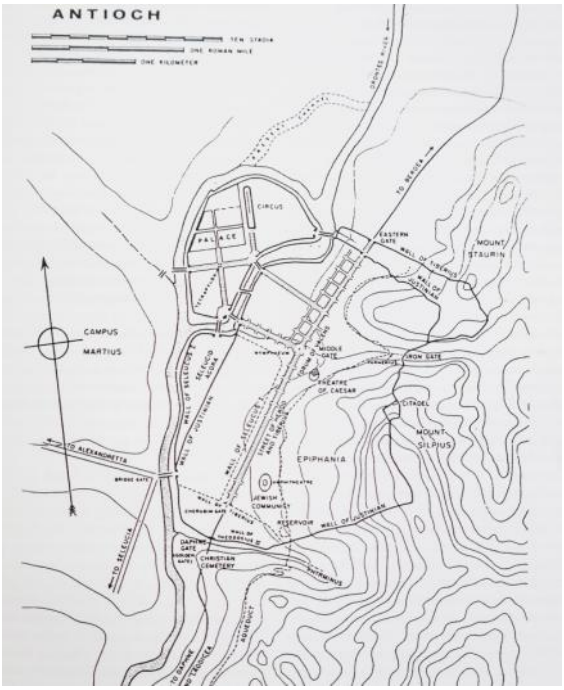

Kaynak: Bejor, Fig. 1

Şekil 10: Gerasa Ionik Cardo Maximus

Kaynak: Segal, (Function), Fig. 35

Şekil 11: Gerasa cardosu, kuzey dokumanusu ile tiyatronun yeniden kurma önerisi

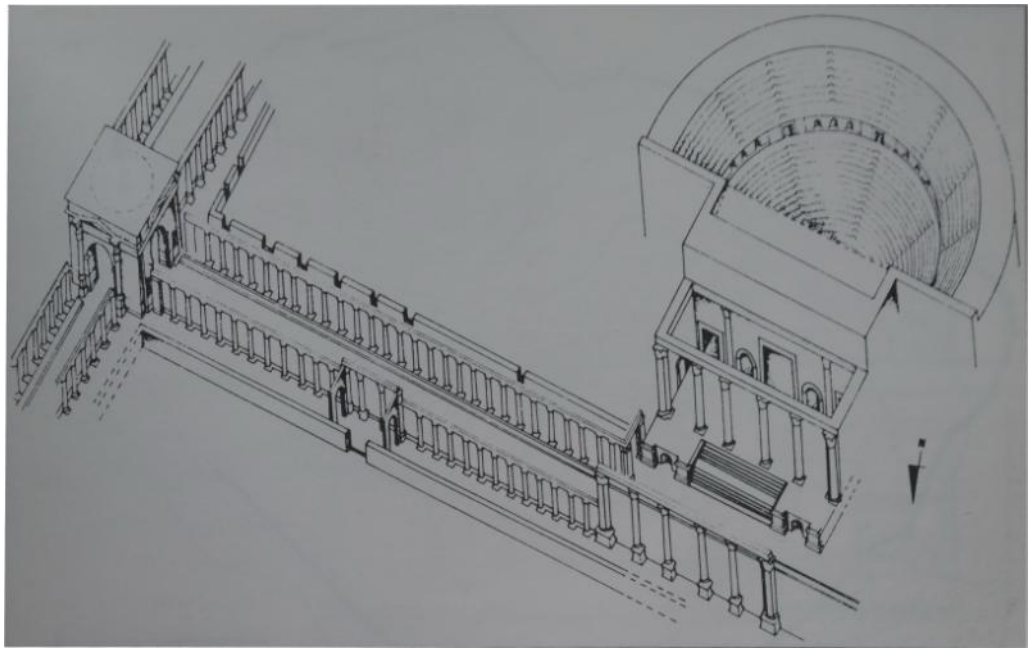

Kaynak: Segal, (Function), Fig. 36

Şekil 12: Sagalassos Cardosu planı

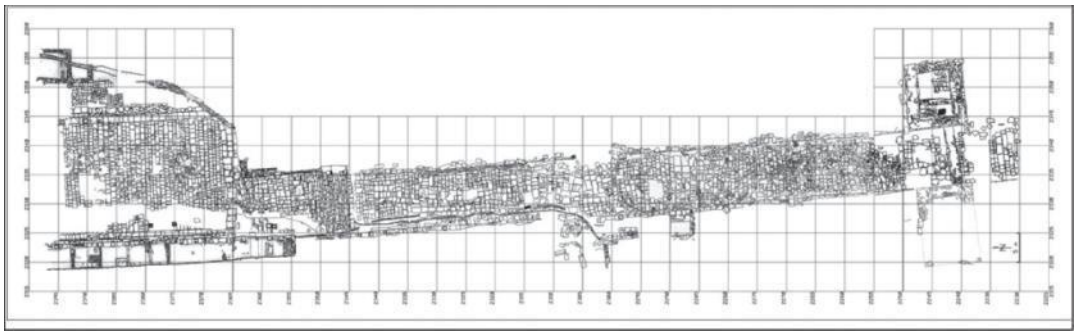

Kaynak: Waelkens ve diğerleri, 32. KST, Harita 1

Şekil 13: Pisidia Cremna Sütunlu Caddesi yeniden kurma önerisi

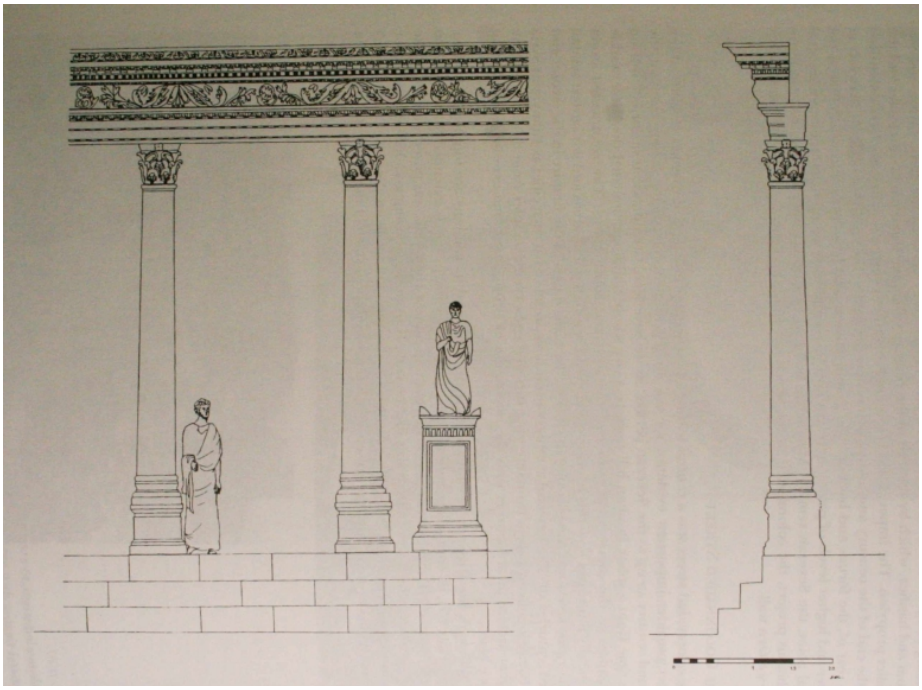

Kaynak: Mitchell, Cremna, Fig. 36

Şekil 14: Phrygia Hierapolis Frontinus Kapısı

Kaynak: D'Andria, s. 72

Şekil 15: Aizanoi Sütunlu Caddesi

Kaynak: Bejor, Lev. IX.1

Şekil 16: Perge Sütunlu Caddesi

Kaynak: Bejor, Lev. XI.1

Şekil 17: Phrygia Hierapolis Frontinus Caddesi üzerindeki Dor cephesi

Kaynak: D'Andria, Res. 51

Şekil 18: Phrygia Hierapolis Frontinus Caddesi yeniden kurma çalışması

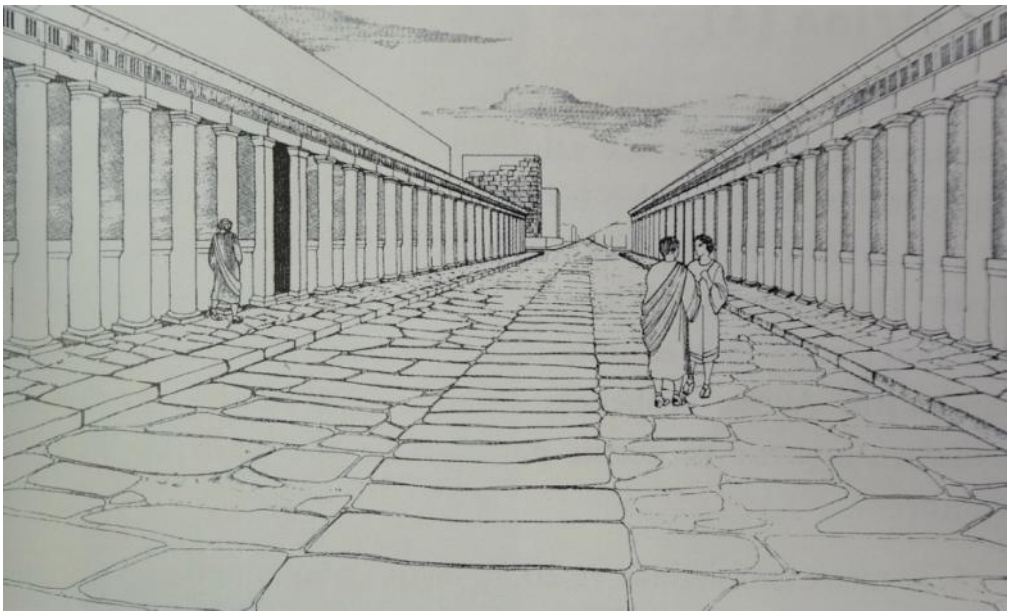

Kaynak: D'Andria, Res. 53

Şekil 19: Laodikeia Suriye Caddesi

Kaynak: Şimşek, Çalışmalar 2, Res. 129

Şekil 20: Laodikeia Septimius Severus Nymphaeumu

Kaynak: Şimşek, Çalışmaları 3, Res. 21

Şekil 21: Perge U Planlı Nymphaeumu

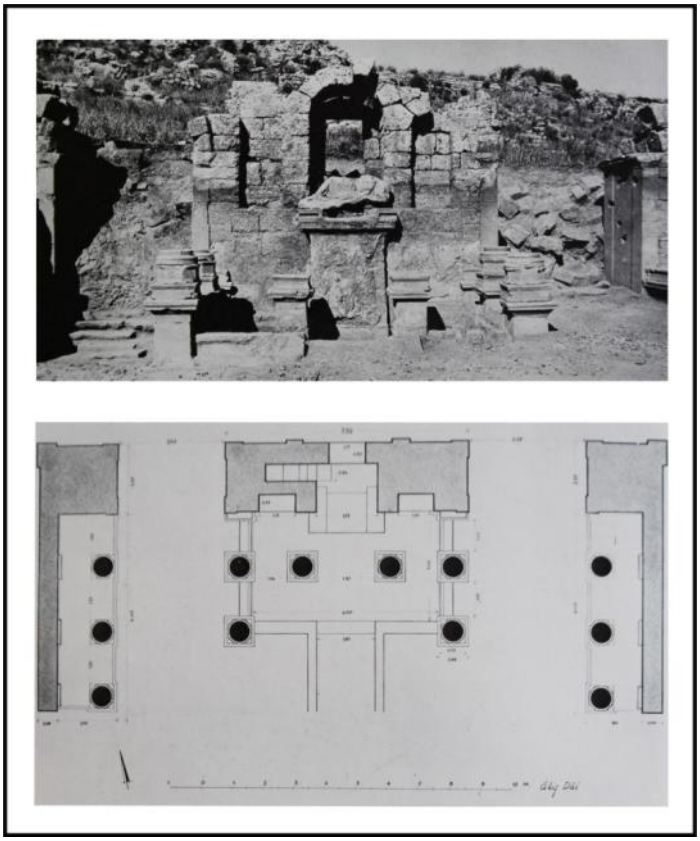

Kaynak: Mansel, IstMitt, Taf. 69. 1, 70. 1

Şekil 22: Leptis Magna Severus Nymphaeumu

Kaynak: Mahler, Abb. 3

Şekil 23: Palmyra Sütunlu Caddesi.

Kaynak: Bejor, Lev. III.2

Şekil 24: Aizanoi Sütunlu Caddesi kuzeydoğu galeri

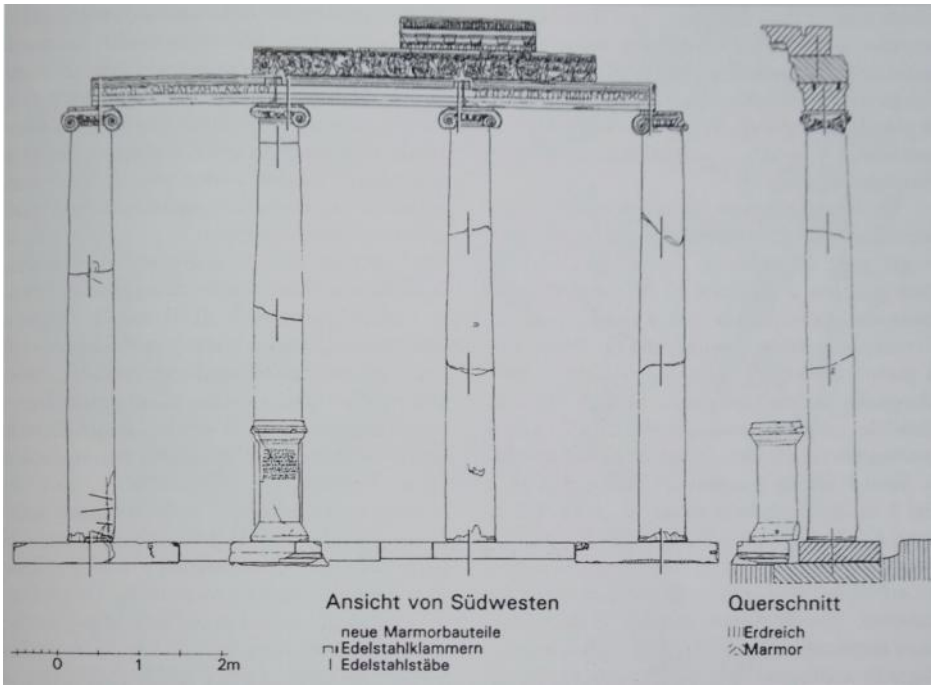

Kaynak: Bejor, Fig. 20

Şekil 25: Scythopolis-Bet Shean Palladius Caddesi opus tessellatum taban

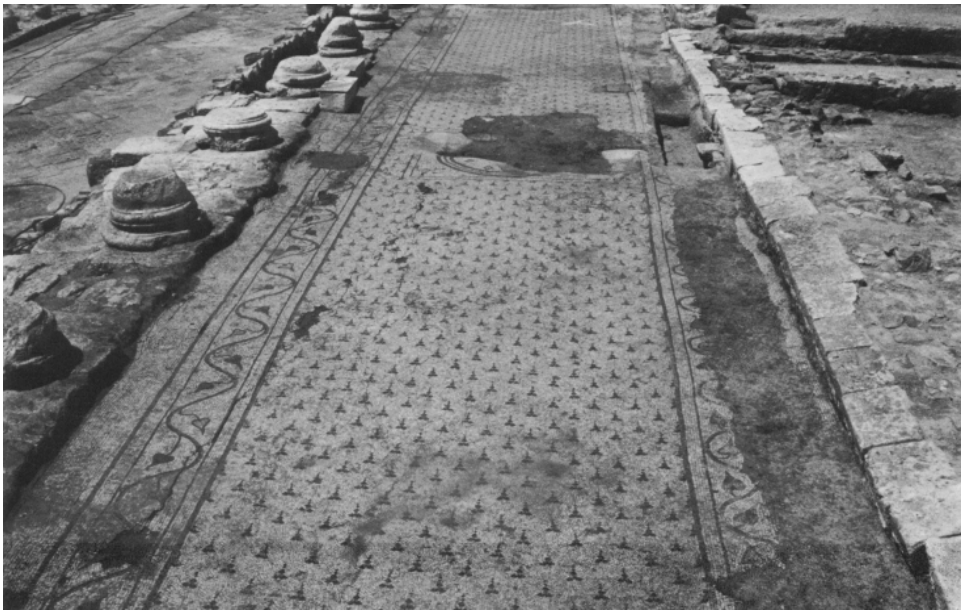

Kaynak: Egan ve Bikai, Fig. 24

Şekil 26: Laodikeia Suriye Caddesi Opus Sectile taban

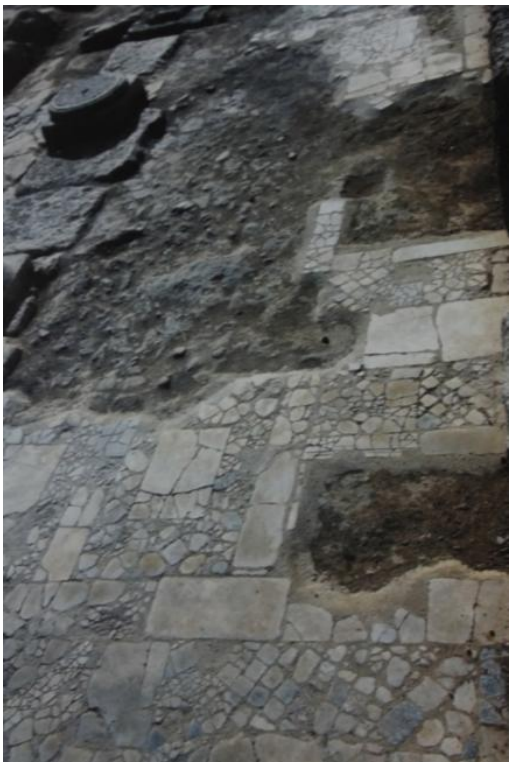

Kaynak: Şimşek, Çalışmaları 2, Res. 147

Şekil 27: Laodikeia Suriye Caddesi ve portikleri ile gerisindeki dükkânların kesit planı

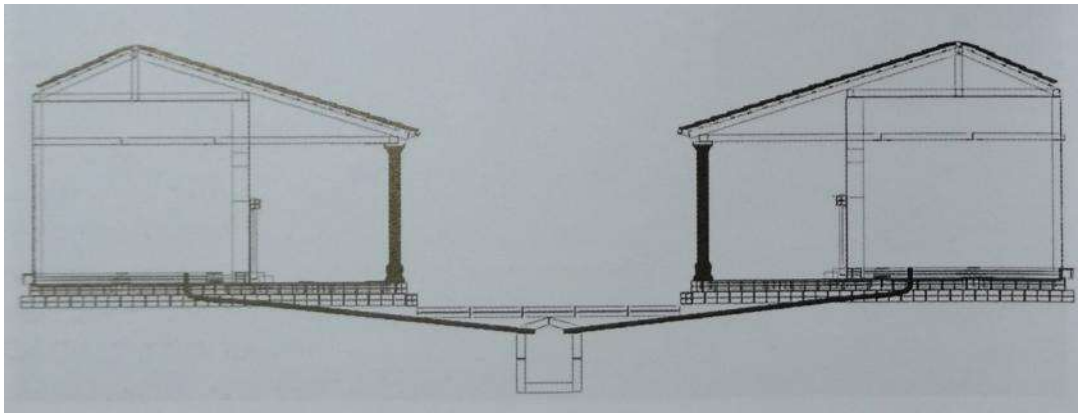

Kaynak: Şimşek, Çalışmaları 2, Res. 136

Şekil 28: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi güney ucu.

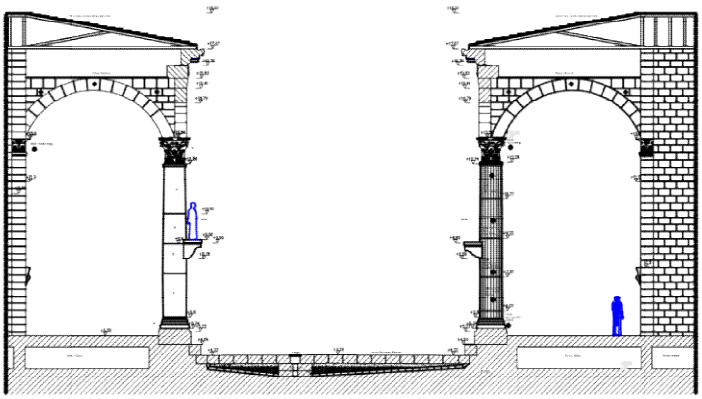

SOLİ/POMPEİOPOLİS SÜTUNLU CADDESİ GÜNEY UCU BATI PORTİKO YENİDEN KURMA DENEMESİ

Kaynak: F.H.Kaya; Çiz. Özge Başağaç; Modelleme; Veysel Can Caner, F. H. Kaya

Şekil 29: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi atık su kanalı

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 30: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi atık su kanalı rögar ve dikey şaft

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 31: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi portikoları krepisi üzerinde geçen ve kireç harcı ile kaplı temiz su künkü

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 32: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi yol kaplaması

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 33: Soli/Pompeiopolis konsollu sütunlar.

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 34: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi güney ucu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi röleve çalışması. Özge Başağaç

Şekil 35: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi B2 (Kat. No. 43) ve D11 (Kat. No. 50) sütunları

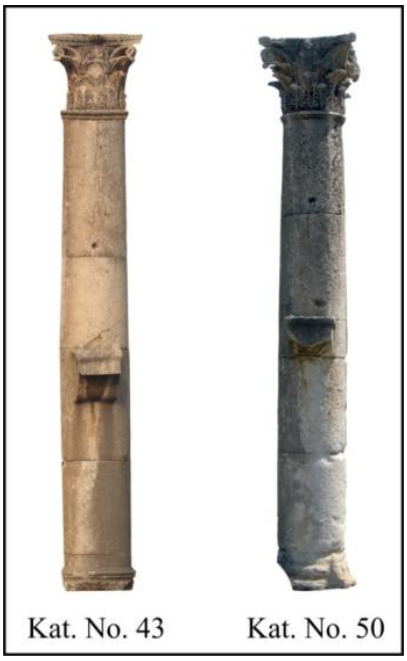

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 36: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi D12 (Kat. No. 51) ve D13 (Kat. No. 52) sütunları

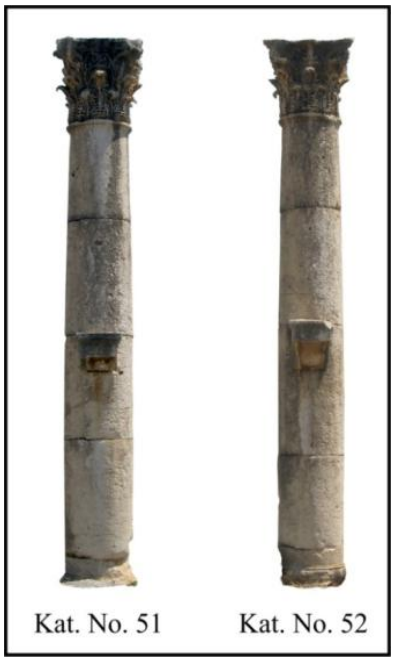

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 37: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi Nemesis Heykeli

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 38: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi batı portiko yeniden kurma önerisi

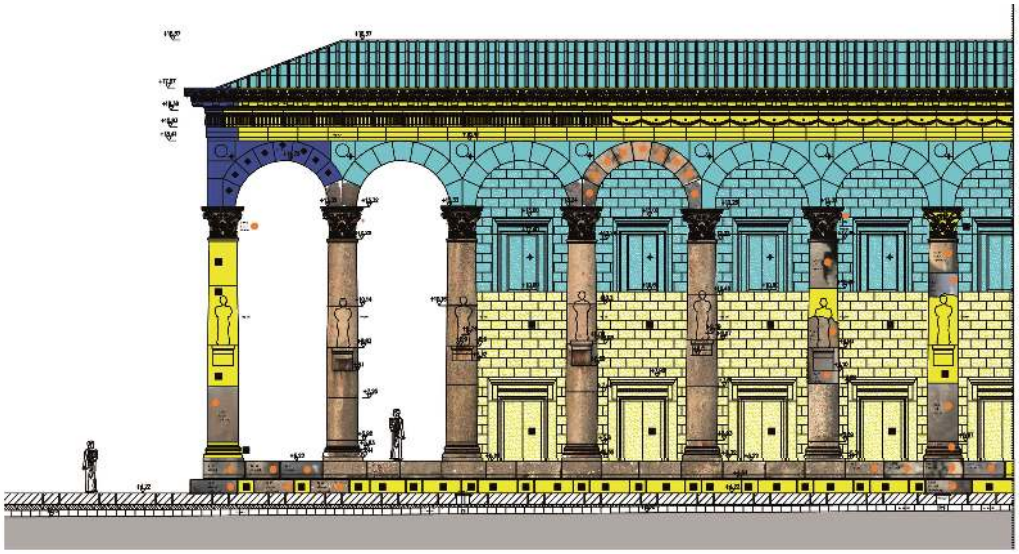

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi, Çiz. Özge Başağaç

Şekil 39: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi doğu portiko yeniden kurma önerisi

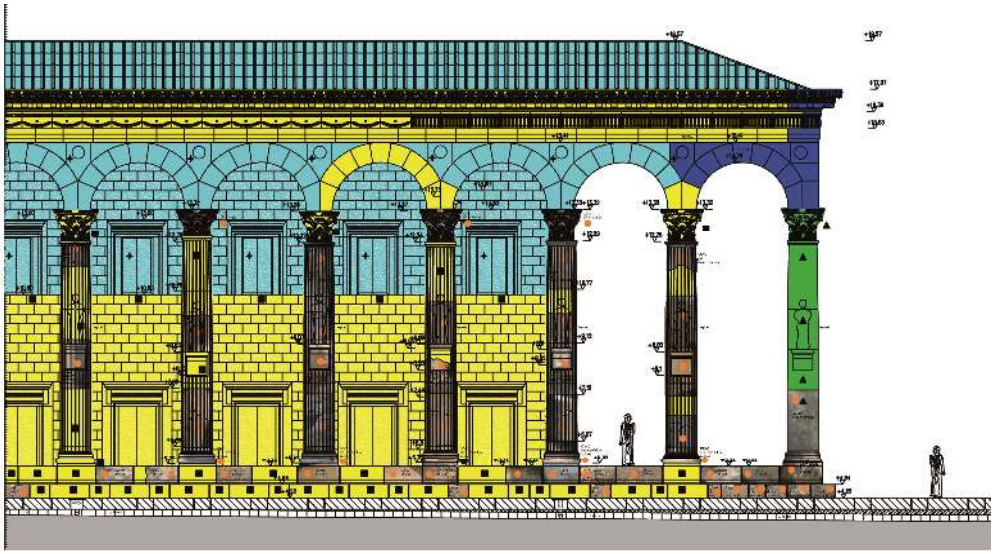

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi, Çiz. Özge Başağaç

Şekil 40: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi arşitrav bloğu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 41: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi oluk dil motifi+ion kymationu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 42: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi girland+ion kymationu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 43: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi girland+ion kymationu+ bukranion bezemeli friz bloğu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 44: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi girland+ion kymationu+Eros figürlü friz bloğu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 45: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi geison ve sima bloğu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 46: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi bitkisel bezemeli ve aslan başlı kapalı çörtenli geison ve sima bloğu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 47: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi mask benzeri figürlü geison ve sima bloğu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 48: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi hippokampos figürlü geison ve sima bloğu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 49: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi doğu portiko Roma dükkânları 2011 (Restorasyon öncesi)

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 50: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi batı portiko mozaikli taban

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 51: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi E35 plan karesi opus tessellatum-opus sectile tabanlar

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 52: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi Bizans opus sectilesi üzerine M.S. 525 depremi ile devrilmiş Roma dükkânlarının kapı ve duvarları

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşiv

Şekil 53: Soli/Pompeiopolis Sütunlu Caddesi doğu portiko dükkân kazıları

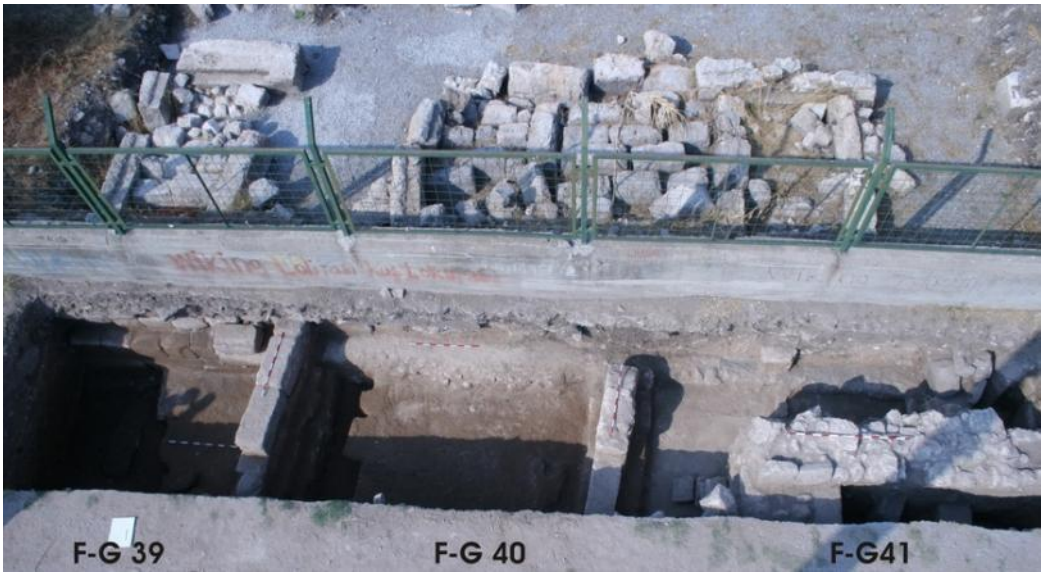

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 54: Kallimakhos'un Korinth Başlığını Keşfini canlandıran illüstrasyon R.F. Chambray tarafından Vitruvius'un De Architectura'sı için yapılmıştır

Kaynak: Andreas Schmidt-Colinet-Georg A. Plattner, Antike Architektur und Bauornamentik: Grundformen und Grundbegriffe, WUV, Wien, 2004, s. 49

Şekil 55: Korinth başlığı ve akanthus yaprağının bölümleri

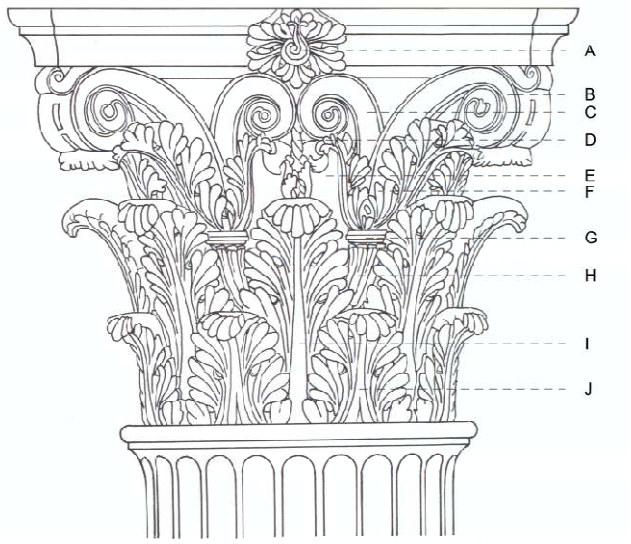

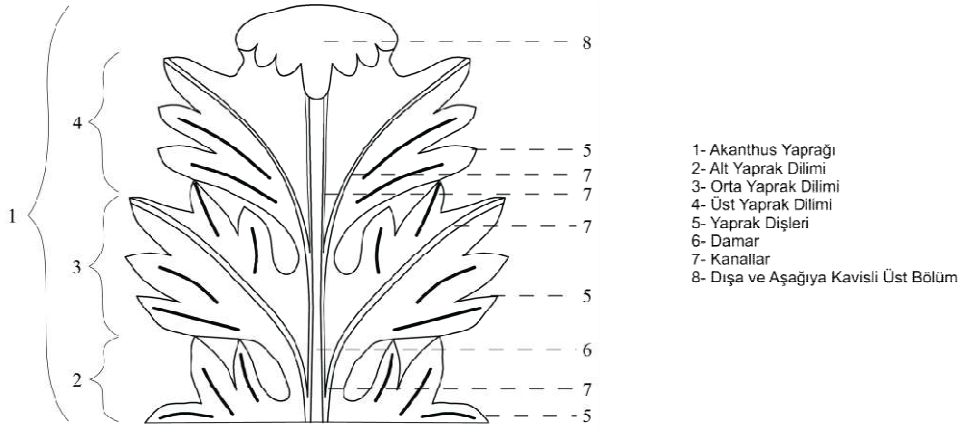

Kaynak: Schmidt-Colinet- Plattner, s. 51, Abb. 56 (Başlık çizimi), F.H. Kaya (Akanthus yaprağı çizimi)

Şekil 56: Bassae Apollon Tapınağı Korinth başlığı

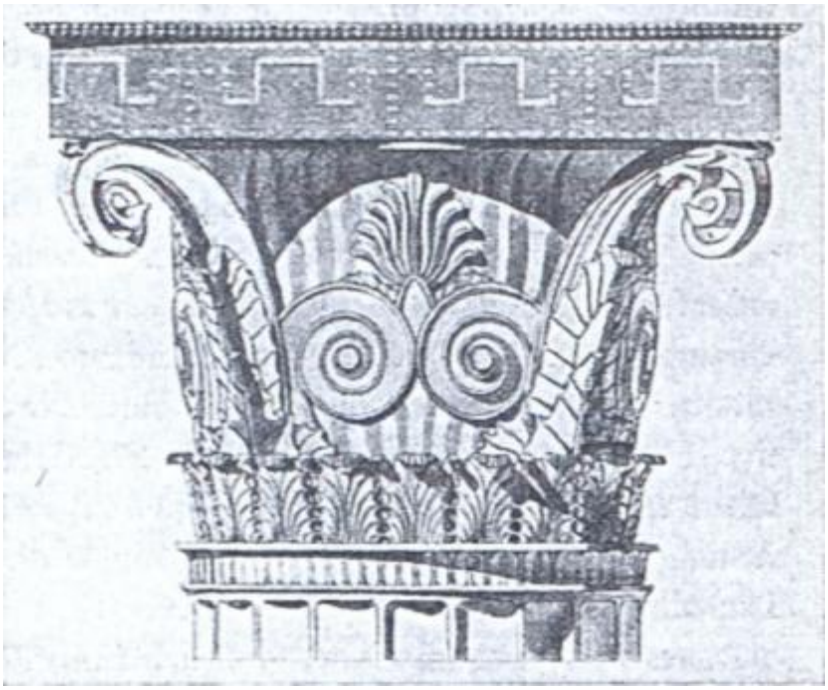

Kaynak: Gruben, s. 123, Res. 108

Şekil 57: Tegea Athena Alea Tapınağı Korinth başlığı

Kaynak: Norman, s. 178, Res. 11.5

Şekil 58: Delphoi Tholos'u Korinth başlığı

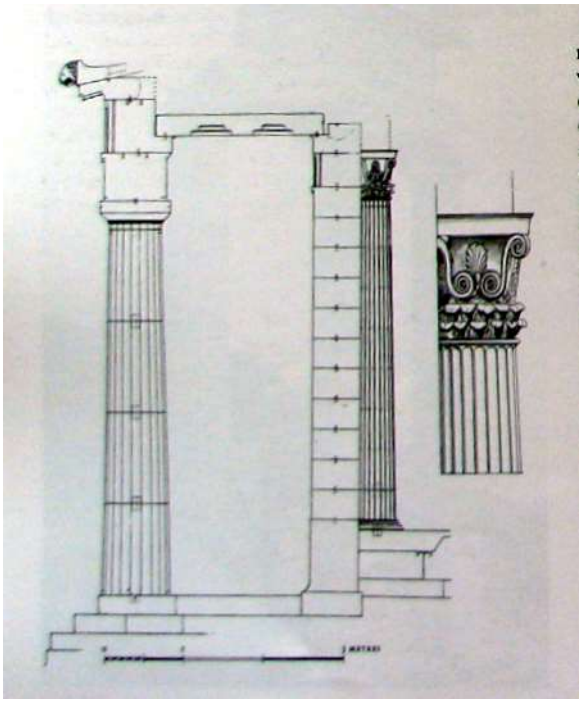

Kaynak: Lawrence - Tomlinson, s. 138, Res. 214

Şekil 59: Epidauros Tholosu Korinth başlığı

Kaynak: Orhan Bingöl, Bu Koca Taşları Nasıl İşlediler, Nasıl Kaldırdılar, 1. Baskı, Bilim Kültür Sanat Yayınları, Ankara, 2012, s. 57, Res. 53

Şekil 60: Olympia Pilippeion sütun başlığı

Kaynak: http://www.squinchpix.com/PHP_1.php?imgnum=8&setidx=445424 (21.01.2015)

Şekil 61: Lysikrates Anıtı Korinth başlığı

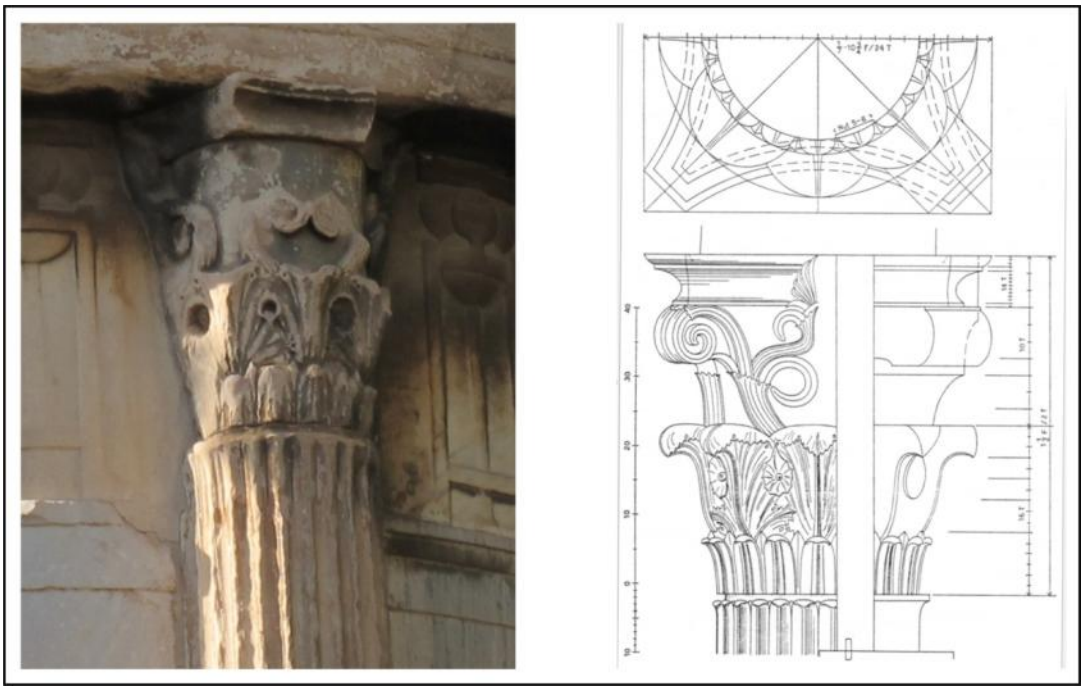

Kaynak: Gözde Şakar (sol); Jones, s. 11, Res. 12 (sağ)

Şekil 62: Didyma Apollon Tapınağı Korinth başlığı ve grifon frizi çizimi

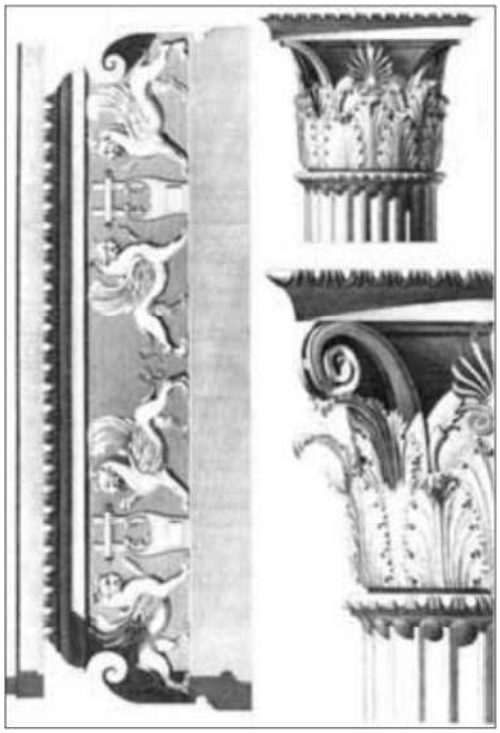

Kaynak: Birnbaum, Res. 43

Şekil 63: Didyma Apollon Tapınağı Korinth başlığı fragmanları

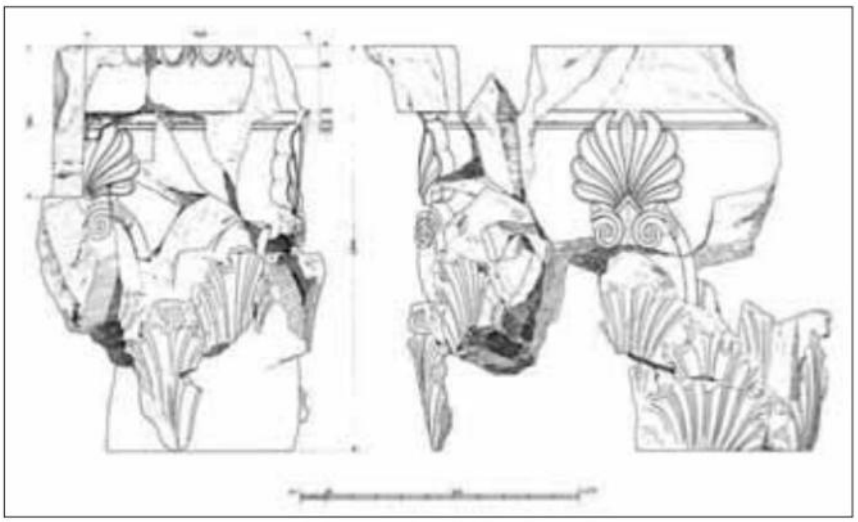

Kaynak: Birnbaum, Res. 124

Şekil 64: Silifke, Uzuncaburç, Zeus Olbios Tapınağı Korinth başlığı

Kaynak: F.H. Kaya

Şekil 65: Belevi Mausoleumu Korinth başlığı

Kaynak: Camillo Praschniker - Max Theuer ve diğerleri, ss.29, 68, Abb. 19, 49a

Şekil 66: Atina Olympeion'u Korinth başlığı

Kaynak: Schmidt-Colinet- Plattner, ss. 52-53

Şekil 67: Bodrum Müzesi Korinth Başlığı

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 20. 1

Şekil 68: Bergama Müzesi Korinth Başlığı

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 20. 2

Şekil 69: Messene Agorası'ndaki Korinth başlığı

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 60. 2

Şekil 70: Roma'da Largo Argentina'daki yuvarlak planlı "B" Tapınağı başlığı

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 3. 1

Şekil 71: Ephesos'taki Oktogonal Mezar başlığı

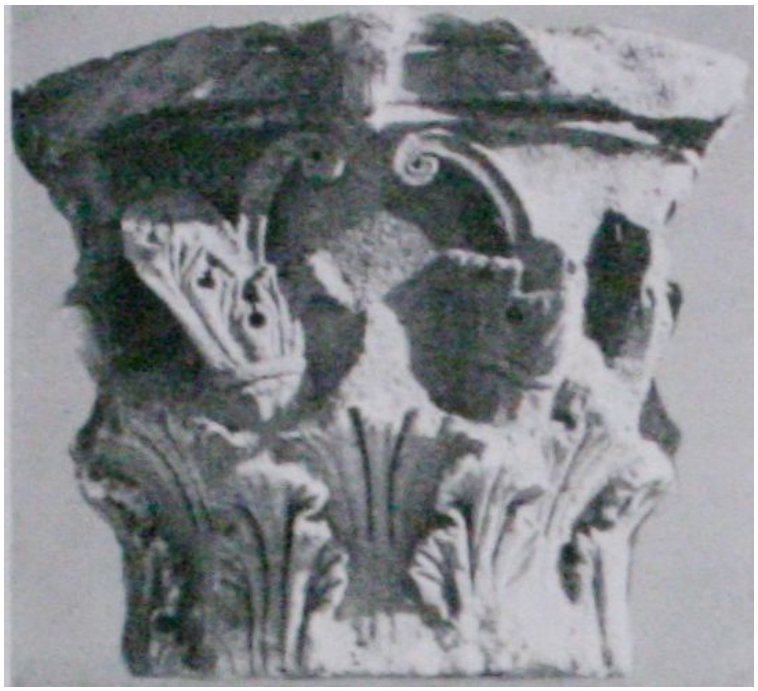

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 21. 1

Şekil 72: Ankyra Augustus Tapınağı'nın peristasis başlıkları

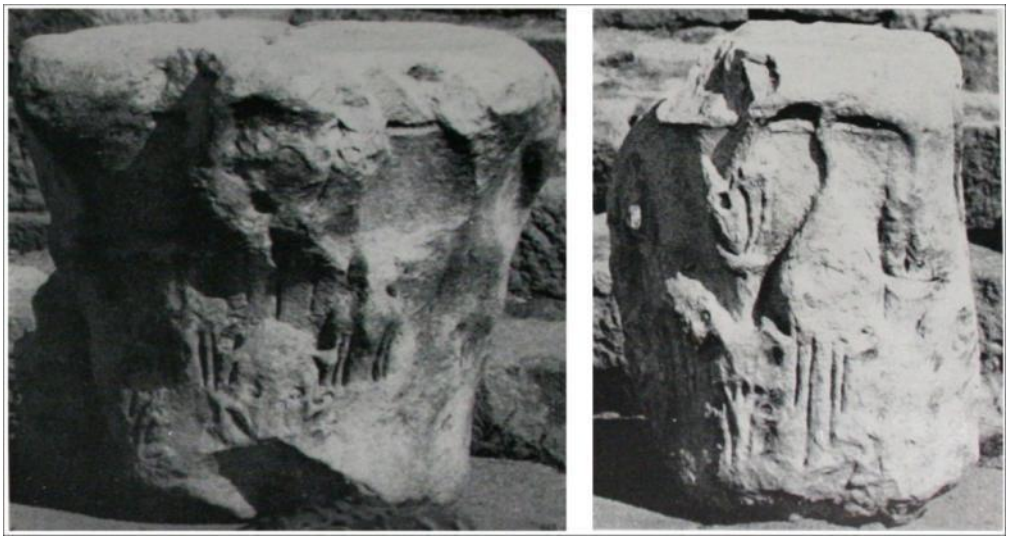

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 20.3,5

Şekil 73: Pisidia Antiokheia Augustus Tapınağı Korinth başlığı

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 8. 3

Şekil 74: Pisidia Antiokheia Augustus Tapınağı Korinth pilaster başlığı

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 8. 4

Şekil 75: Sagalassos Augustus Dönemi Korinth başlıkları

Kaynak: Vandeput, Lev. 13.2, 15.2, 16.1-2

Şekil 76: Pisidia Antiokheia Augustus Tapınağı pilaster başlığı üst bölüm

Kaynak: Vandeput, Lev. 69.3

Şekil 77: Pisidia Antiokheia Augustus Tapınağı pilaster başlığı alt bölüm

Kaynak: Vandeput, Lev. 69.4

Şekil 78: Miletos, Delphinion Korinth başlığı

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 23. 4

Şekil 79: Aphrodisias Odeionu Korinth başlığı

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 22. 1

Şekil 80: Ephesos Arkadiane Korinth başlığı

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 22. 2

Şekil 81: Ephesos Agora Korinth başlığı

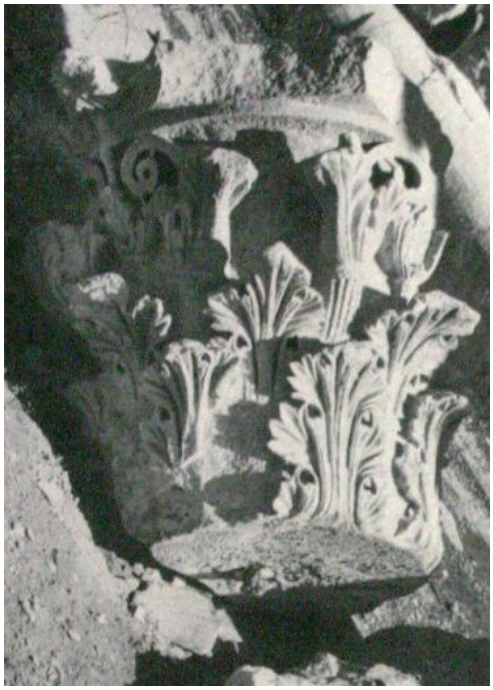

Kaynak: Alzinger, Res. 117

Şekil 82: Ephesos Agorası'nın kuzey salonuna ait bir Korinth başlığı

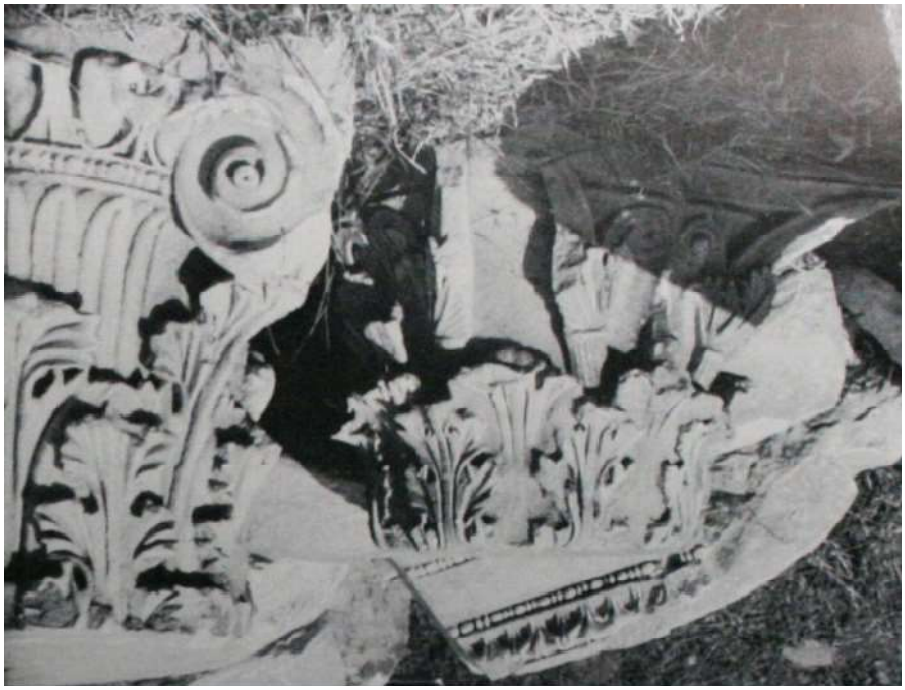

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 22. 4

Şekil 83: Ephesos Yukarı Agora Bazilika Korinth başlığı

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 24. 1

Şekil 84: Korinth, Bazilika Iulia Korinth başlığı

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 13. 1

Şekil 85: Ephesos Arkadiane Korinth başlığı

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 24. 2

Şekil 86: Phrygia Hierapolis Korinth başlığı

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 22. 3

Şekil 87: Sagalassos Güney-Batı Kapısı Korinth başlıkları

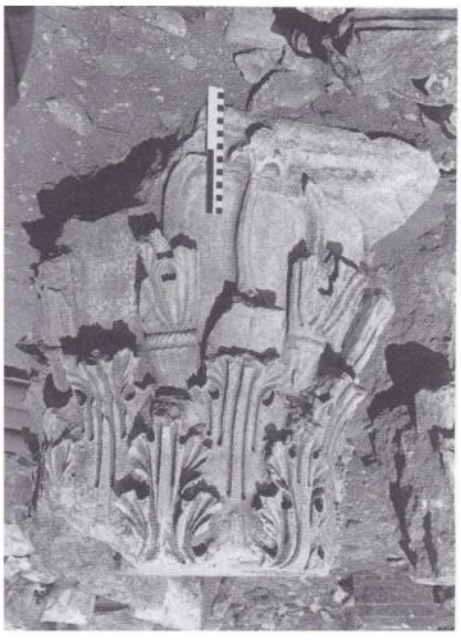

Kaynak: Vandeput, Lev. 22. 1, 2

Şekil 88: Pisidia Antiokhia Augustus Augustus Tapınağı başlıkları

Kaynak: Vandeput, Lev. 69. 2

Şekil 89: Ephesos Geç Augustus Korinth başlığı

Kaynak: Alzinger, Res. 111

Şekil 90: Ephesos Geç Augustus Korinth başlığı

Kaynak: Alzinger, Res. 115

Şekil 91: Aphrodisias Sebasteion Propylon başlığı

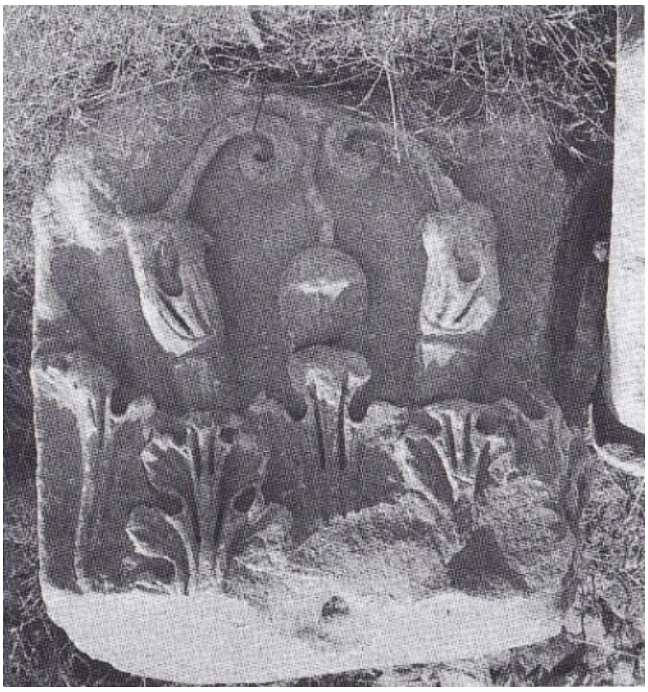

Kaynak: Vandeput, Lev. 73. 5

Şekil 92: Sagalassos Yukarı Agora, Batı Avlu pilaster Korinth başlığı

Kaynak: Vandeput, Lev. 64. 1

Şekil 93: Ephesos Tiyatrosu Sahne Binası alt kat Korinth başlığı

Kaynak: Vandeput, Lev. 83.3

Şekil 94: Milethos Flavius Nymphaeumu pilaster başlığı

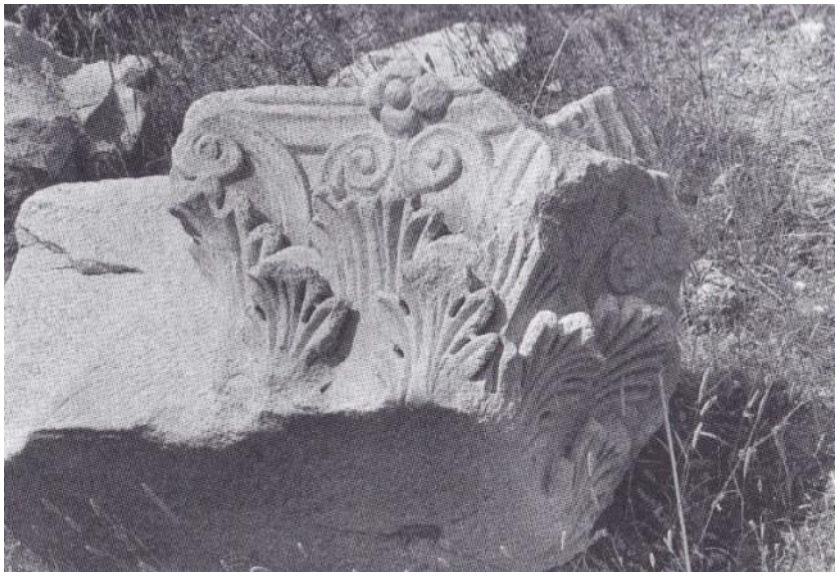

Kaynak: Vandeput, Lev. 96.3

Şekil 95: Ephesos Pollio Nymphaeumu Korinth başlığı

Kaynak: F. H. Kaya

Şekil 96: Ephesos Traianus Nymphaeumu kompozit başlığı

Kaynak: F. H. Kaya

Şekil 97: Labruanda Zeus Tapınağı Kuzey Stoa Korinth başlığı

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 25. 3, 4

Şekil 98: Pergamon Kızıl Avlu Korinth başlığı parçası

Kaynak: F. H. Kaya

Şekil 99: Pergamon Kızıl Avlu konsol atına işlenmiş olan akanthus yaprağı

Kaynak: F. H. Kaya

Şekil 100: Pergamon Traianus Tapınağı Korinth başlığı

Kaynak: F. H. Kaya

Şekil 101: Pergamon Kızıl Avlu anta başlığı

Kaynak: F. H. Kaya

Şekil 102: Kyz’ 88 / Ed.1 Env. No. lu Korinth başlığı

Kaynak: Başaran, Kyzikos, Res. 3

Şekil 103: Kyz’ 88 / 130 Env. No.lu Korinth başlığı

Kaynak: Başaran, Kyzikos, Res. 2

Şekil 104: Kyzikos Korinth başlık parçası

Kaynak: Başaran, Kyzikos, Res. 1

Şekil 105: Ephesos Celsus Kütüphanesi alt kat kompozit başlık

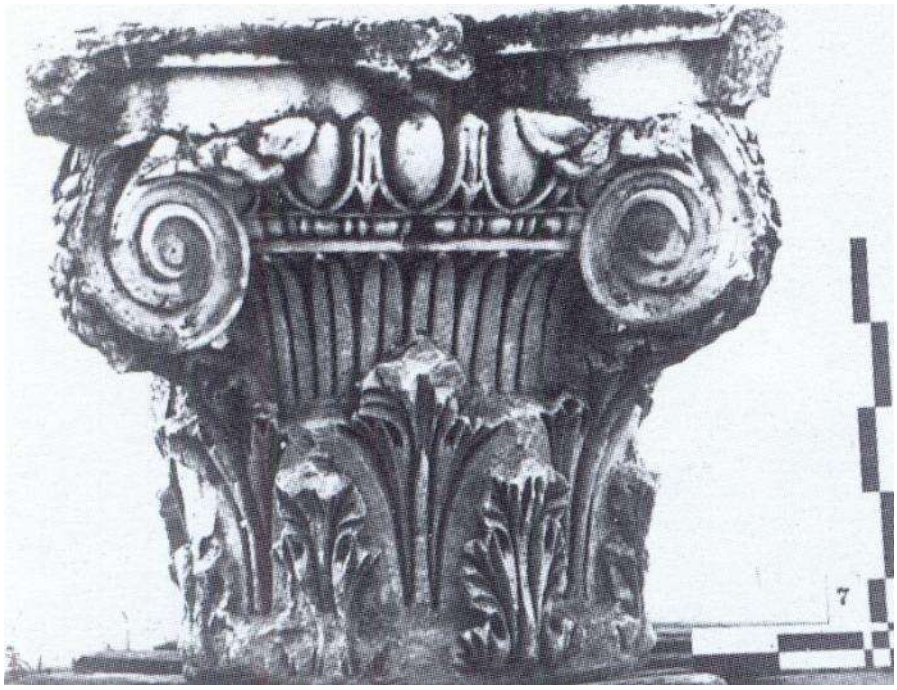

Kaynak: Vandeput, Lev. 85. 1

Şekil 106: Kyz’ 88 / 135 Env. No. lu Korinth başlığı

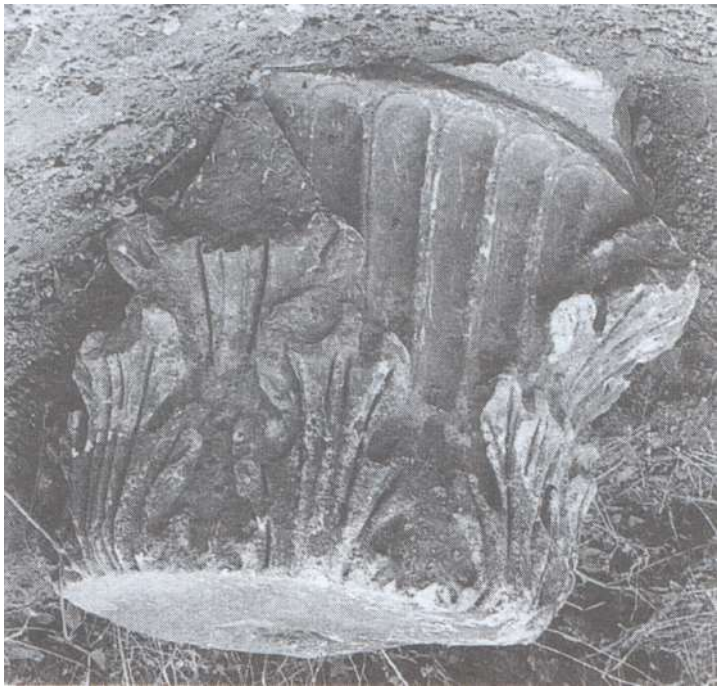

Kaynak: Başaran, Kyzikos, Res. 4

Şekil 107: Pergamon Asklepieion Kuzey Galeri kompozit başlıkları

Kaynak: F. H. Kaya

Şekil 108: Ephesos Celsus Kütüphanesi üst kat Korinth başlığı

Kaynak: Strocka, Celsus, Lev. 287. 14

Şekil 109: Kyz’ 88 / 126 Env. No. lu

Kaynak: Başaran, Kyzikos, Res. 6

Şekil 110: Stratonikeia Kuzey Kapısı içindeki Korinth başlığı

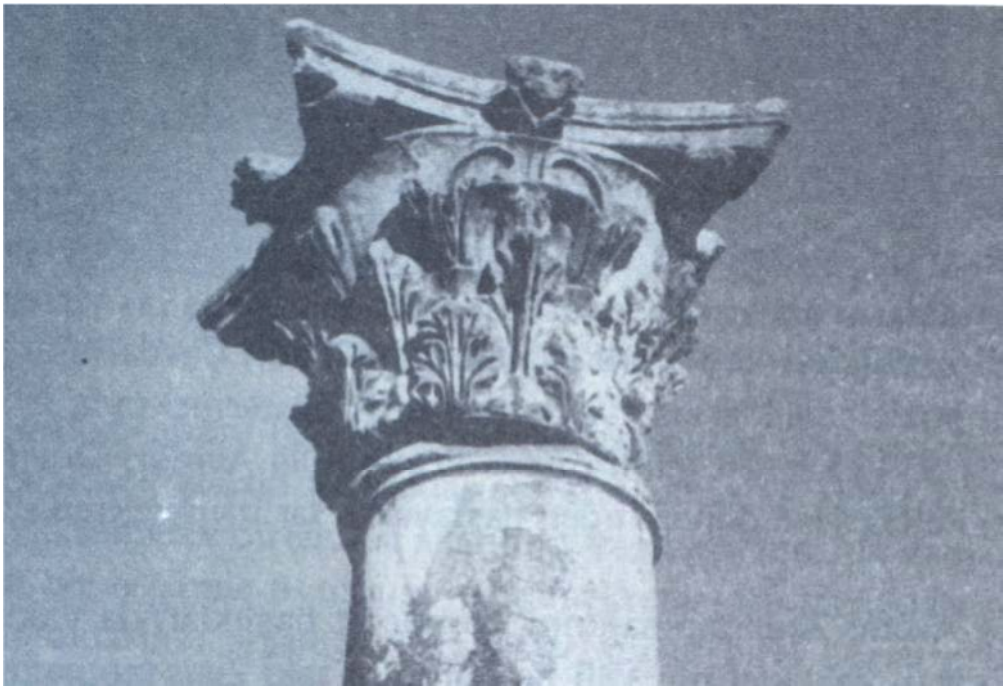

Kaynak: İdil, Kaunos, s. 162, Lev. 1/3

Şekil 111: Ephesos Liman Hamamı kompozit başlığı

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 27. 3

Şekil 112: Ephesos Hadrianus Tapınağı

Kaynak: Cornell-Matthews, s. 152

Şekil 113: Ephesos Hadrianus Tapınağı anta başlığı

Kaynak: F. H. Kaya

Şekil 114: Pergamon Traianus Tapınağı Sütunlu Galerisi'ne ait başlık

Kaynak: F. H. Kaya

Şekil 115: Ephesos Celsus Kütüphanesi ön yüz alt katına ait olan kompozit pilaster ve sütun başlıkları

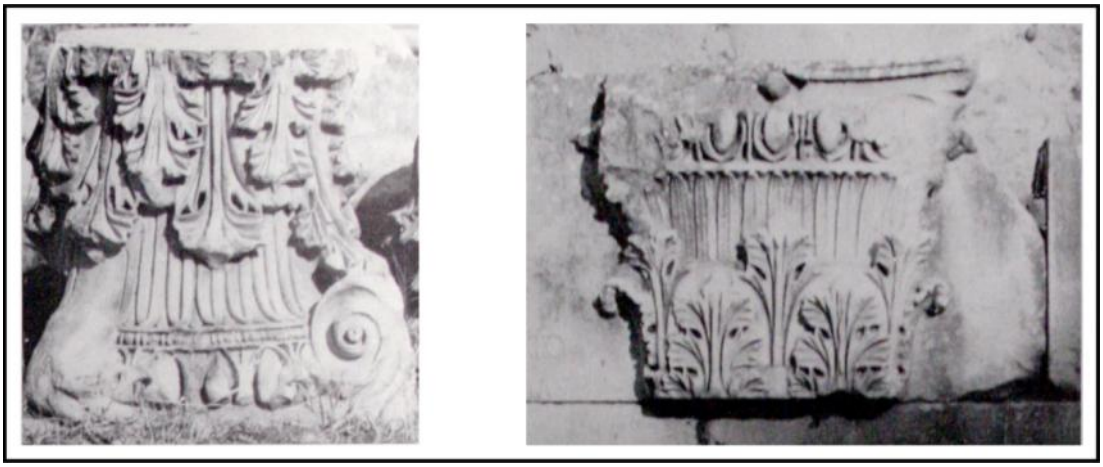

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 28. 1, 2

Şekil 116: Side N1 Apollon Tapınağı frizleri Medusa başları

Kaynak: Mansel, Side, s. 128, Res. 141

Şekil 117: Side N1 Apollon Tapınağı Korinth başlığı

Kaynak: Mansel, Side, s. 126, Res. 138

Şekil 118: Sagalassos Antoninus Pius Tapınağı Korinth başlıkları

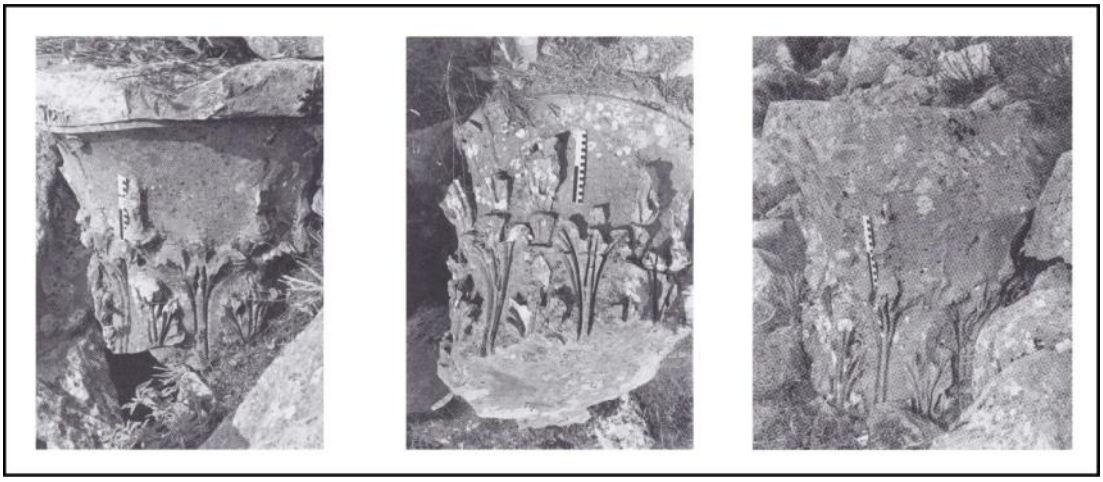

Kaynak: Vandeput, Lev. 26. 2-4

Şekil 119: Side N2 Athena Tapınağı kompozit başlığı

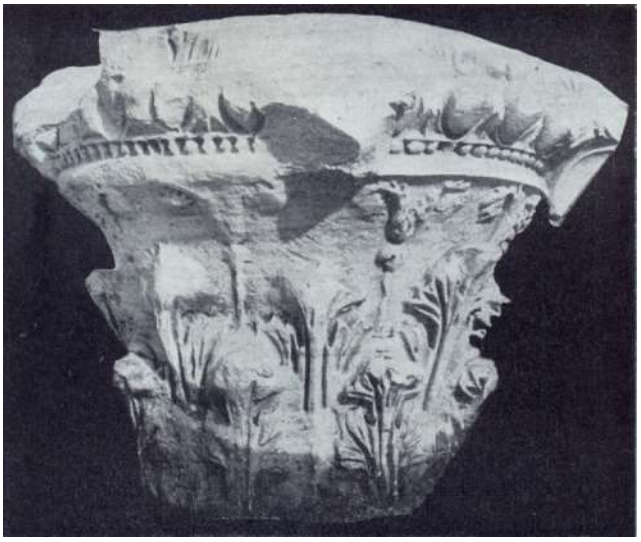

Kaynak: Mansel, Side, s. 132, Res. 146

Şekil 120: Side Tyche Tapınağı başlığı

Kaynak: Vandeput, Lev. 114. 3

Şekil 121: Sagalassos E1 Bazilikası pilaster başlıkları

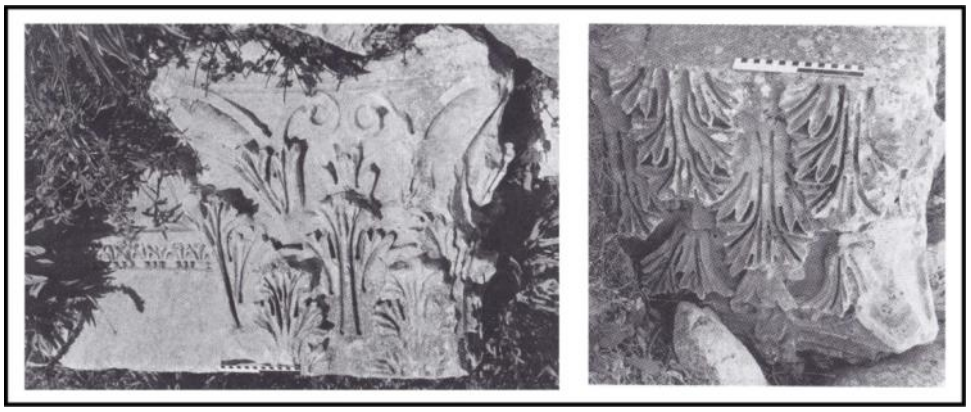

Kaynak: Vandeput, Lev. 36. 4, 37. 1

Şekil 122: Aphrodisias Hadrianus Hamamı Korinth başlığı

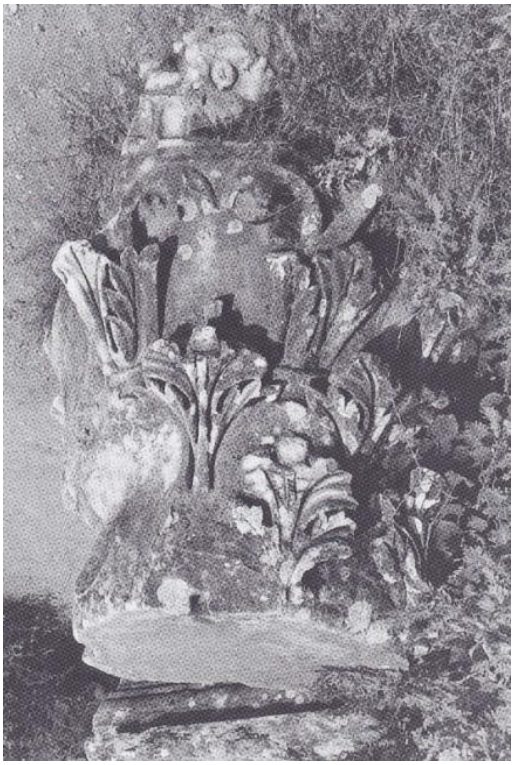

Kaynak: Vandeput, Lev. 71. 1

Şekil 123: Perge Hadrianus Güney Hamamı Korinth başlığı

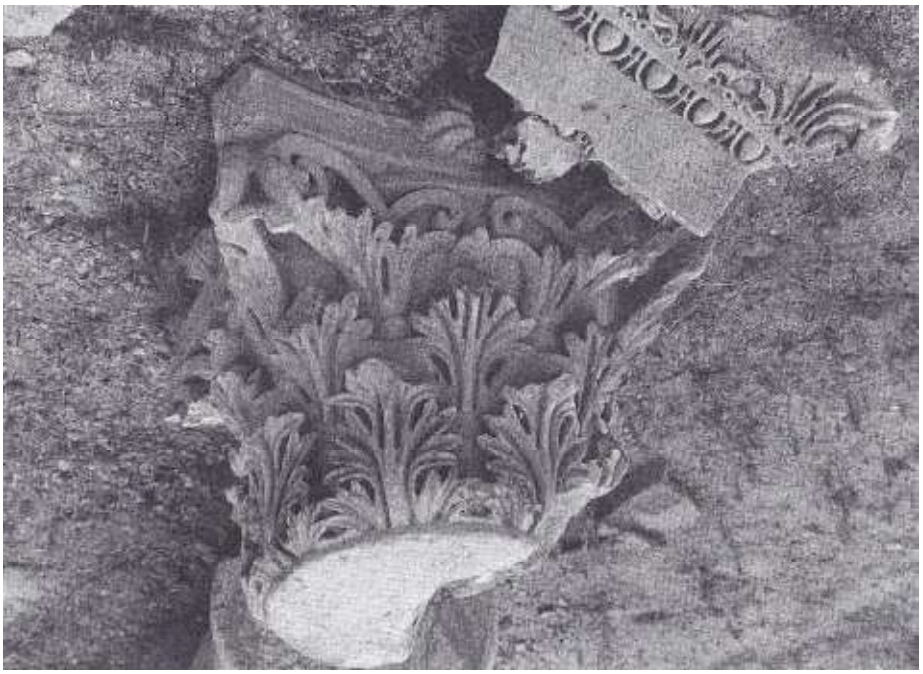

Kaynak: Vandeput, Lev. 105. 2

Şekil 124: Kyz’88/131 Env. No.lu başlık

Kaynak: Başaran. Kyzikos, Res. 7

Şekil 125: Vedius Gymnasiumu Palestrası kompozit başlık

Kaynak: Vandeput, Lev. 88. 2

Şekil 126: Vedius Gymnasiumu İmparator Salonu kompozit başlığı

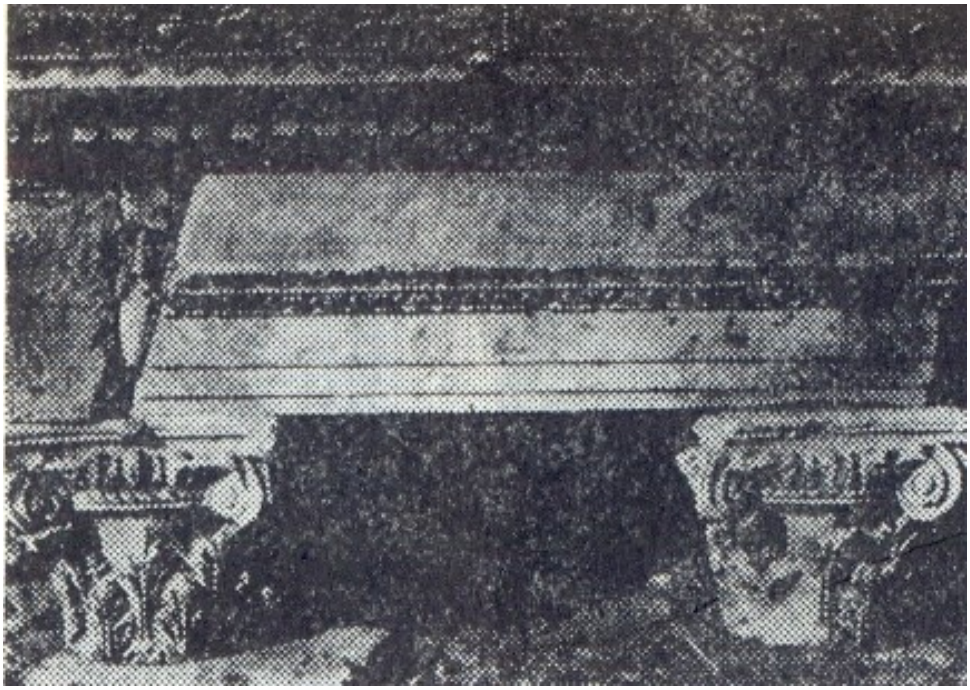

Kaynak: İdil, Korinth, Lev. 11, 1

Şekil 127: Kyz'89/Ed.2 Env. No.lu Korinth başlığı

Kaynak: Başaran, Kyzikos, s. Res. 8

Şekil 128: Kyz’91/Ham. 1 Env. No.lu başlık

Kaynak: Başaran, Kyzikos, s. Res. 9

Şekil 129: Kyz’88/32 Env. No.lu Korinth başlık parçası

Kaynak: Başaran, Kyzikos, s. Res. 10

Şekil 130: Kyz’89/111 (sol) ve 118 Env. (sağ) No.lu akanthus yaprağı parçaları

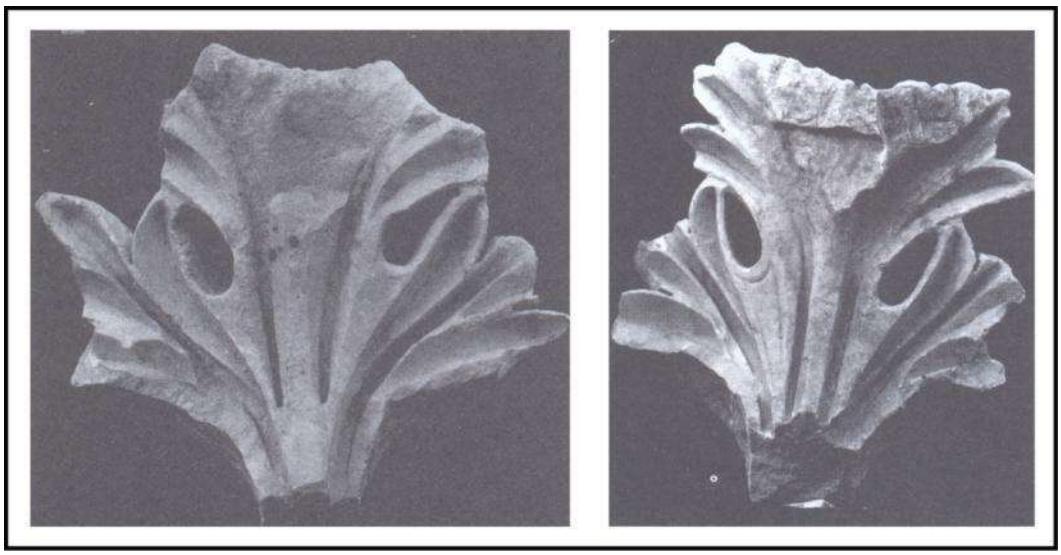

Kaynak: Koçhan, TAD, Res. 8, 9

Şekil 131: Kyz’89/112 Env. No.lu akanthus yaprağı

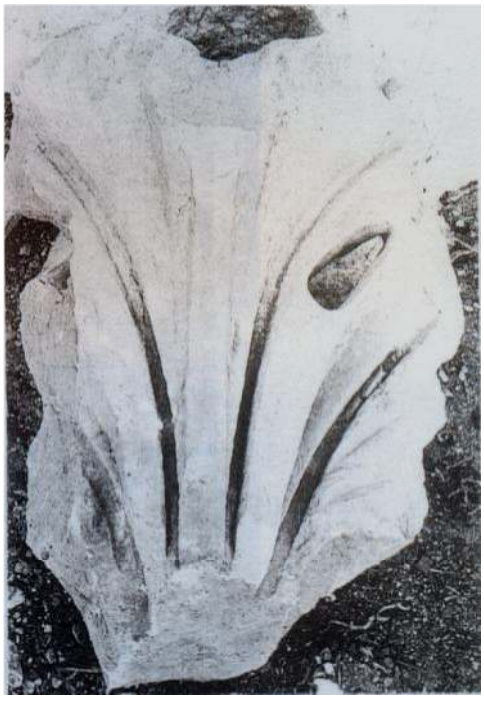

Kaynak: Başaran, Kyzikos, Res. 11

Şekil 132: Kyzikos Korinth Başlığı

Kaynak: Koçhan, Hellespontos, Foto. 4

Şekil 133: Pergamon Traianus Tapınağı Korinth başlığı

Kaynak: F. H. Kaya; Ayrınca bakınız, Rohmann, Taf. 10.1

Şekil 134: Kyz’88/Ed.3 Env. No.lu Korinth başlığı

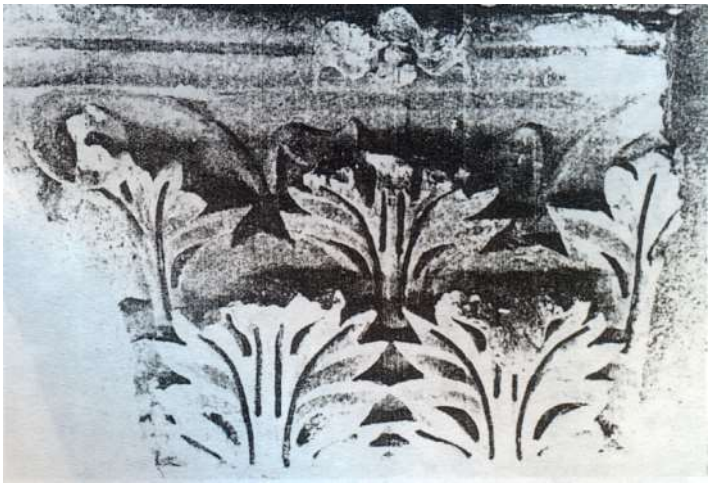

Kaynak: Başaran, Kyzikos, Res. 12

Şekil 135: Miletos Agora Kapısı ikinci kat mimari elemanları ve Korinth başlığı

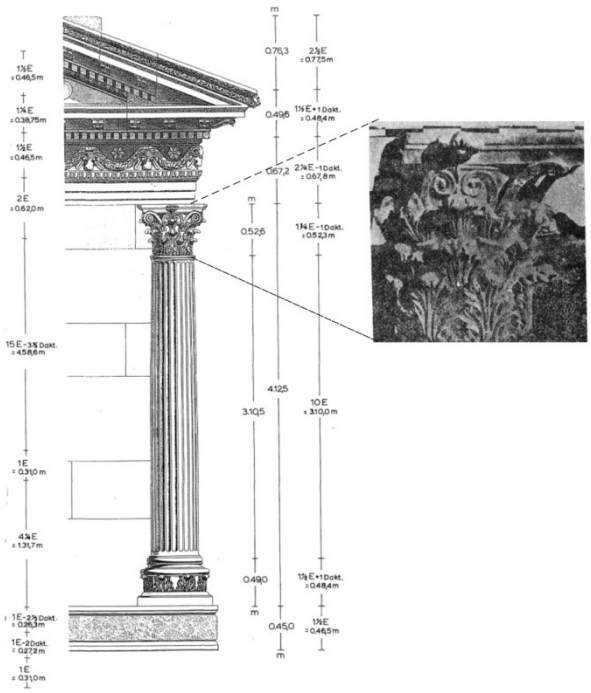

Kaynak: Strocka, Milet, s. 17, Abb. 13 (sol); İdil, Korinth, Lev. 15. 2 (sağ)

Şekil 136: Kyz’88/113 Env. No.lu konsol

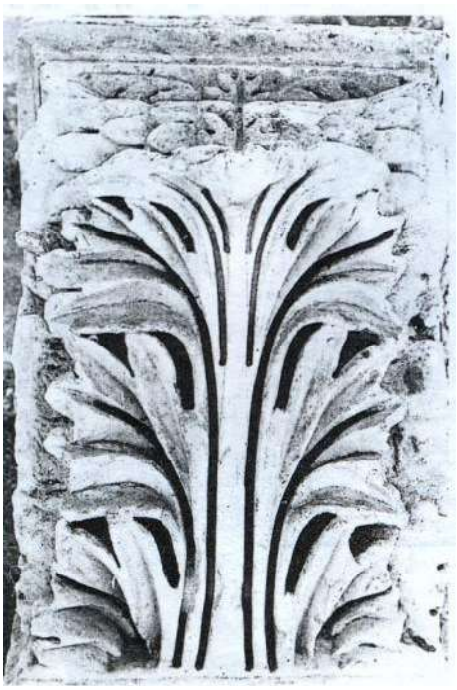

Kaynak: Başaran, Kyzikos, Res. 13

Şekil 137: Kzy’89/Ed.4 Env. No.lu Korinth başlığı

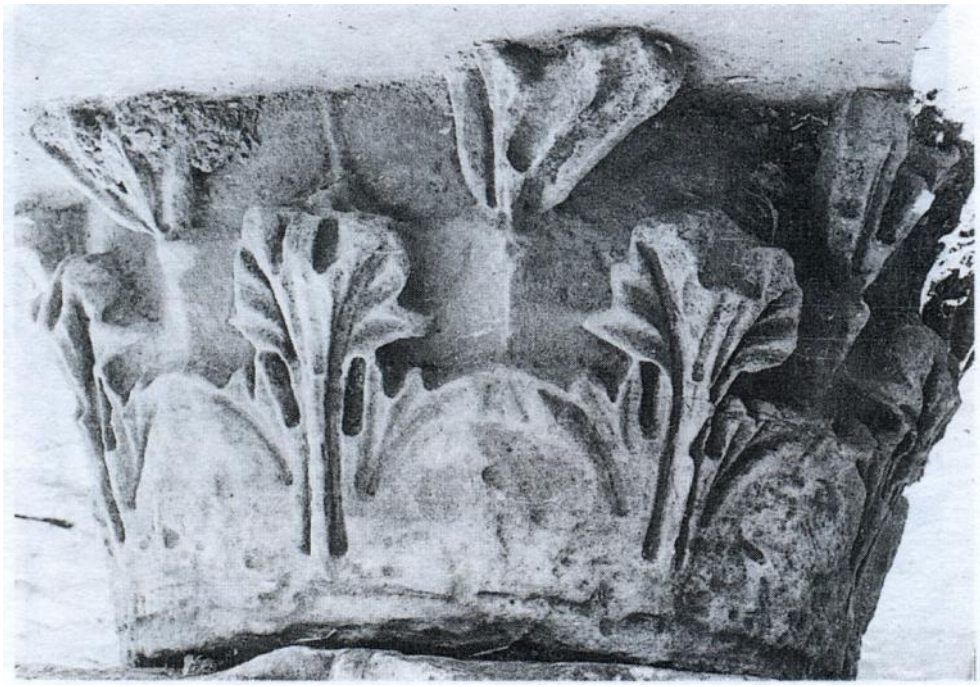

Kaynak: Başaran, Kyzikos, Res. 14

Şekil 138: Pergamon Asklepieionu büyük latrina Korinth başlığı

Kaynak: Rohmann, Lev. 46. 6

Şekil 139: Pergamon Asklepios Tapınağı pilaster başlık parçası

Kaynak: Rohmann, Lev. 47. 3

Şekil 140: Aphrodisias Bazilika A'da bulunan kompozit başlıklar

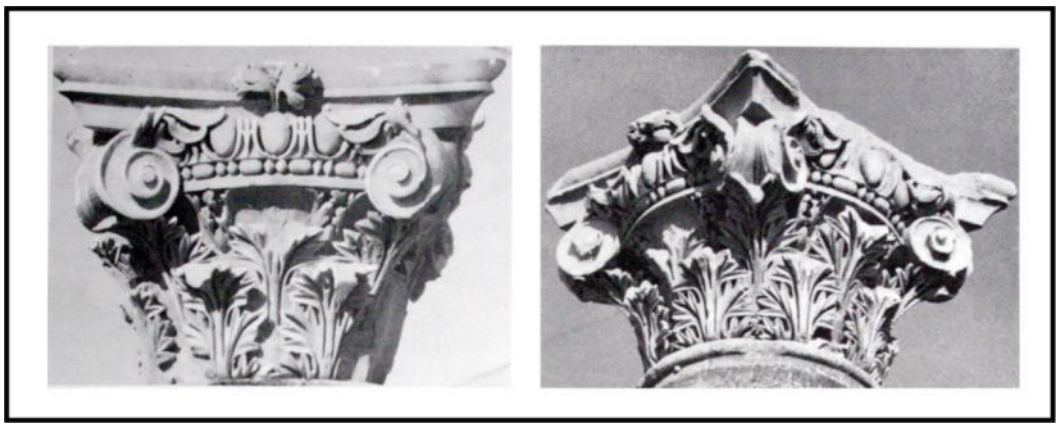

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 32. 1, 2

Şekil 141: Miletos Faustina Hamamı Palestrası'na ait kompozit başlık

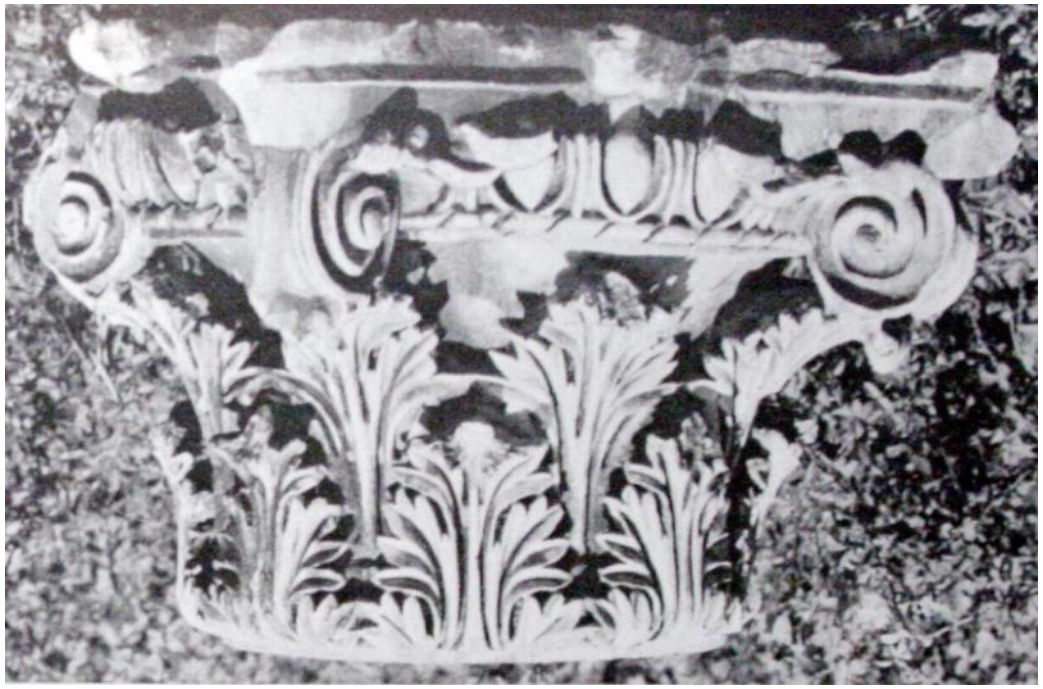

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 32. 3

Şekil 142: Milet Delphinion Salonu'na ait kompozit başlık

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 32. 4

Şekil 143: Ephesos Doğu Gymnasiumu iç bölümüne ait kompozit düzendeki pilaster başlık.

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 33. 1

Şekil 144: Ephesos Serapis (Mouseion) Tapınağı iç bölümüne ait Korinth pilaster başlık

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 33. 2

Şekil 145: Aizanoi Zeus Tapınağı opistodomosunda bulunan kompozit başlıklar

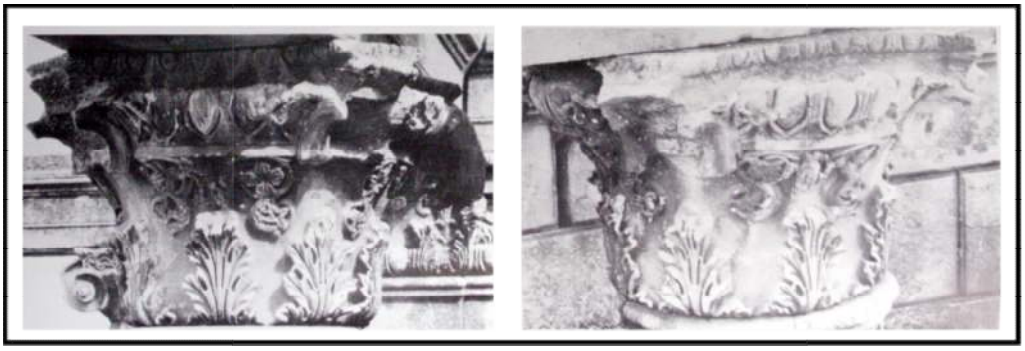

Kaynak: Heilmeyer, Lev. 36. 3, 4

Şekil 146: Euromos Zeus Tapınağı Korinth başlığı

Kaynak: F.H. Kaya

Şekil 147: Antalya Hadrianus Propylonu

Kaynak: F.H. Kaya

Şekil 148: Antalya Hadrianus Propylonu mimari düzeni

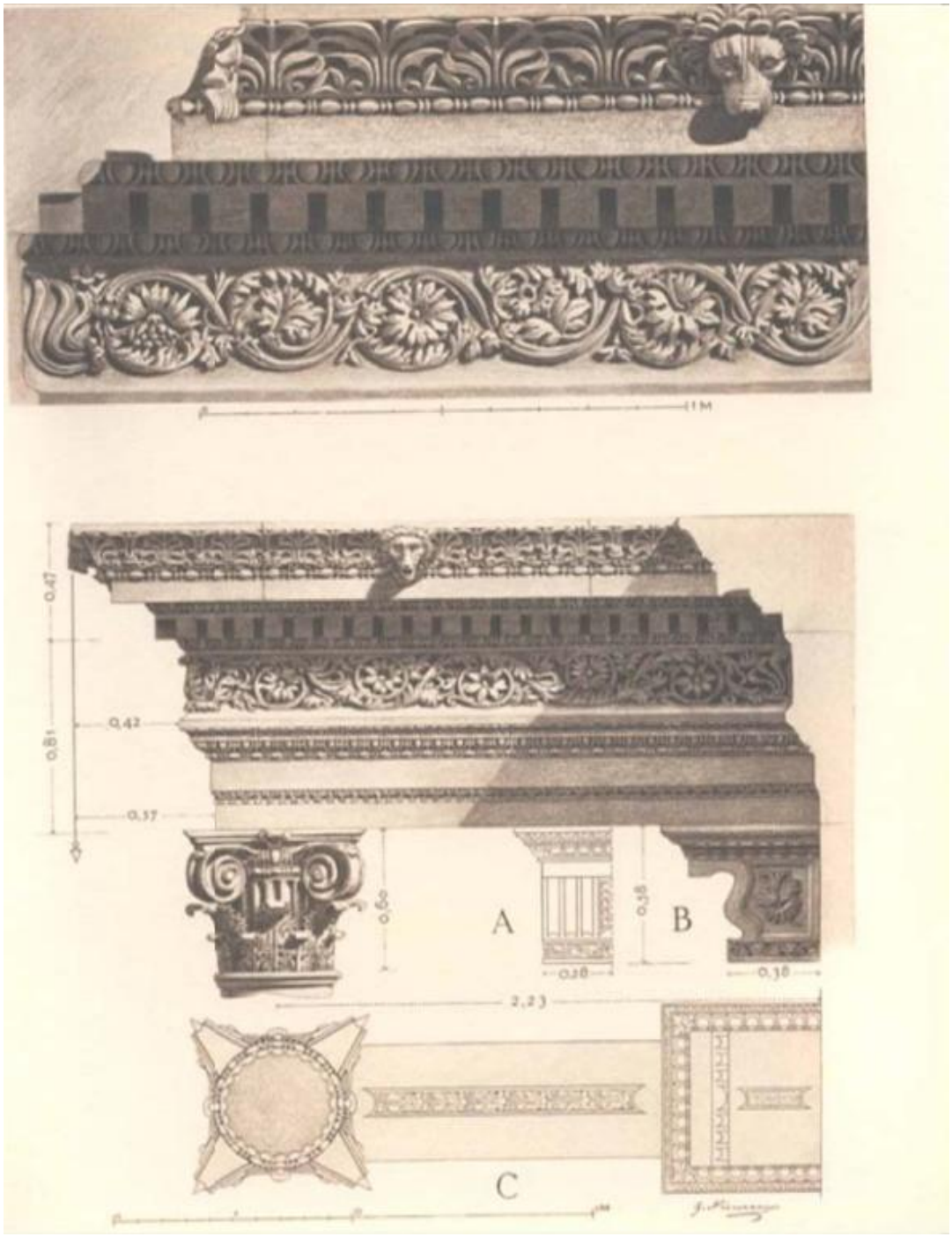

Kaynak: Lanckoronski, Ek 7

Şekil 149: Miletos Agora Kapısı

Kaynak: Gülbay, Şek. 194

Şekil 150: Ephesos Celsus Kütüphanesi cephesi

Kaynak: F.H. Kaya

Şekil 151: Perge F3 Nymphaeumu yeniden kurma denemesi

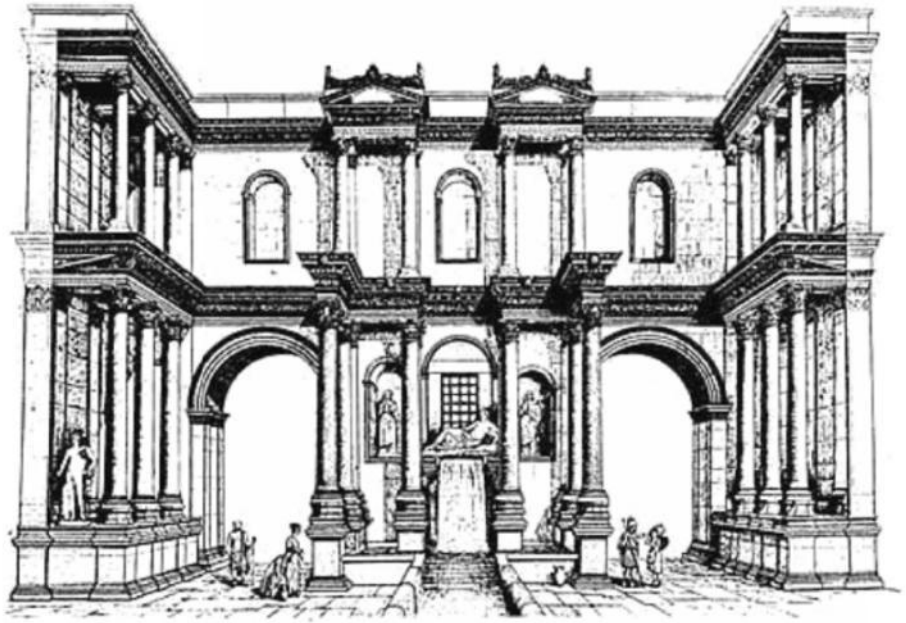

Kaynak: Gülbay, Şek. 214

Şekil 152: Troia Odeonu yeniden kurma denemesi

Kaynak: Gülbay, Şek. 225

Şekil 153: Sagalassos Nymphaeumu

Kaynak: Şükrü Tül

Şekil 154: Smyrna Agora Bazilikası 1. kat kompozit başlığı

Kaynak: Yolaçan, Lev. 37c

Şekil 155: Smyrna Agora Bazilikası 2. kat Korinth başlığı

Kaynak: Yolaçan, Lev. 44b

Şekil 156: Smyrna Agora Bazilikası 2. kat Korinth başlığı

Kaynak: Yolaçan, Lev. 72a

Şekil 157: Smyrna Agora Bazilikası 2. kat Korinth başlığı

Kaynak: Yolaçan, Lev. 72c

Şekil 158: Ankyra Roma Hamamı'nda sergilenen Korinth başlığı

Kaynak: Bakar, Lev. 11a

Şekil 159: Ankyra Roma Hamamı'nda sergilenen Korinth başlığı

Kaynak: Bakar, Lev. 12b

Şekil 160: Sagalassos Yukarı Agora Nymphaeumu Korinth başlığı

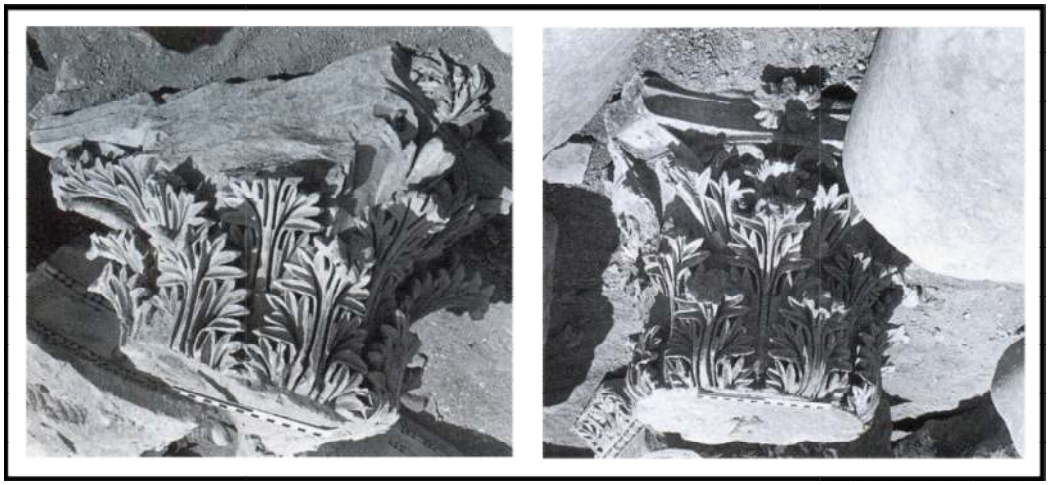

Kaynak: Vandeput, Lev. 43. 3, 4

Şekil 161: Perge Septimius Severus Nymphaeumu yeniden kurma denemesi

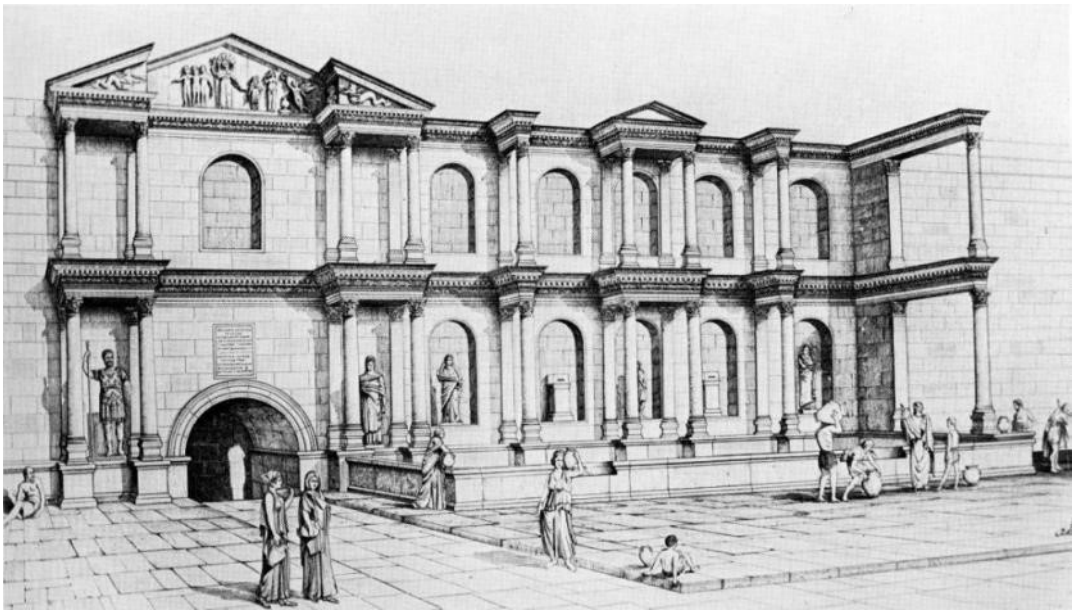

Kaynak: Türkmen, Mimari, Lev. 2. 1

Şekil 162: Perge Septimius Severus Nymphaeumu Korinth başlığı 1. tip

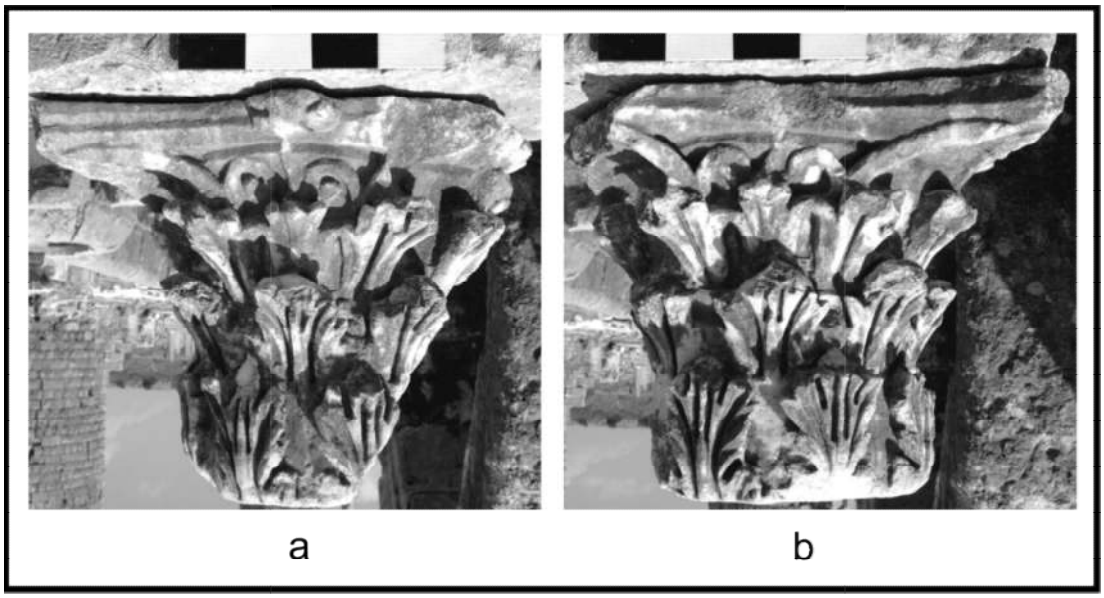

Kaynak: Türkmen, Mimari, Kat. No. 38

Şekil 163: Perge Septimius Severus Nymphaeumu Korinth başlığı 2. tip

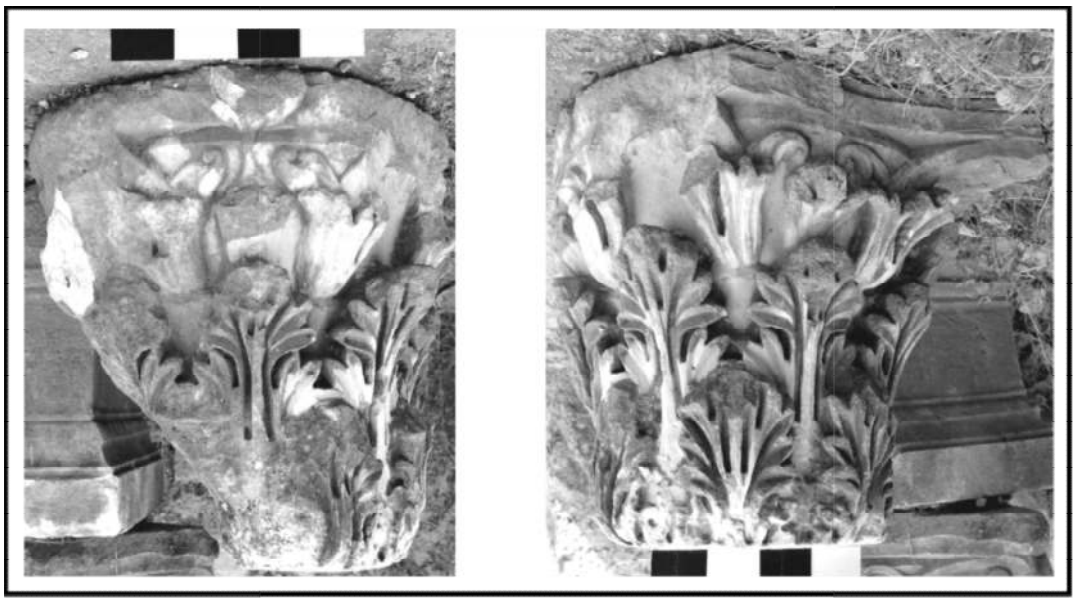

Kaynak: Türkmen, Mimari, Kat. No. 39

Şekil 164: Perge Septimius Severus Nymphaeumu yazıtları

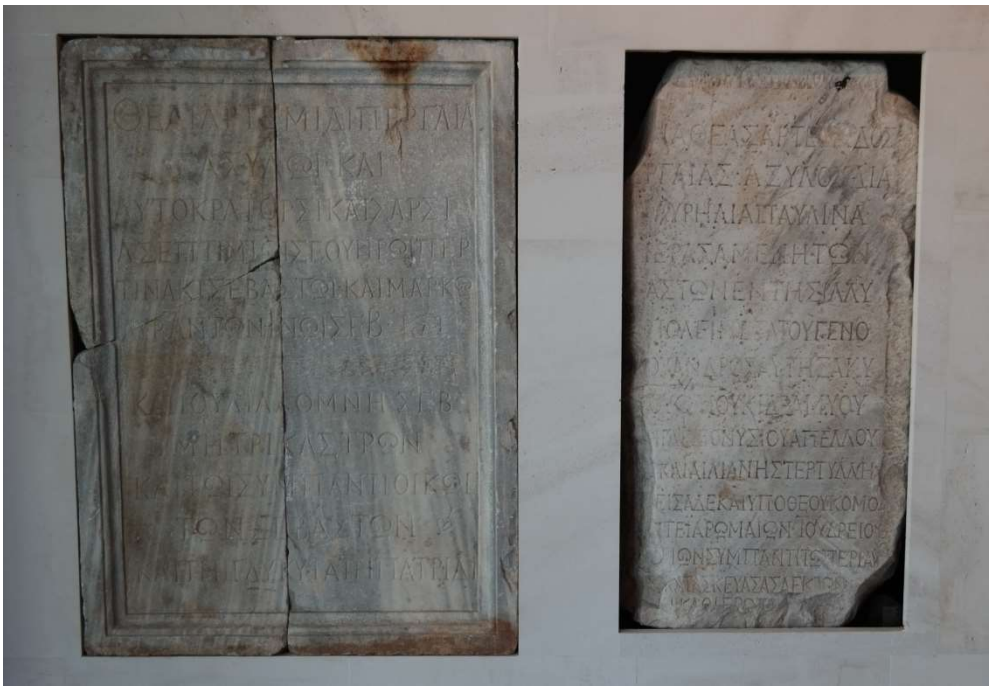

Kaynak: F.H. Kaya

Şekil 165: Laodikeia Septimius Severus (A) Nymphaeumu Korinth başlığı

Kaynak: Yener, Fig. 7.

Şekil 166: Phrygia Hierapolis Tiyatrosu Sahne Binası Cephesinin / Scaenae Frons'u

Kaynak: Üst: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d0/Theatre_of_Hierapolis_-_scaenae_frons.jpg (24.01.2015); Alt: Maria Piera Caggia - Tommaso Ismaelli, Virtual Hierapolis, MAIER - Italian Archaelogical Mission at Hierapolis in Phrygia, Denizli 2010, s. 30

Şekil 167: Phrygia Hierapolis Tiyatrosu Sahne Binası Cephesinin / Scaenae Frons'u Korinth başlığı 1. tip

Kaynak: Sobrà, Fig. 11

Şekil 168: Phrygia Hierapolis Tiyatrosu Sahne Binası Cephesinin / Scaenae Frons'u Korinth başlığı 2. Tip birinci grup

Kaynak: Sobrà, Fig. 12

Şekil 169: Phrygia Hierapolis Tiyatrosu Sahne Binası Cephesinin / Scaenae Frons'u Korinth başlığı 2. Tip ikinci grup

Kaynak: Sobrà, Fig. 13

Şekil 170: Phrygia Hierapolis Tiyatrosu Sahne Binası Cephesinin / Scaenae Frons'u kompozit başlık

Kaynak: Başaran, Kompozit, Res. 32

Şekil 171: Perge Güney Hamamı Propylon'u bugünkü hali ve yeniden kurma denemesi

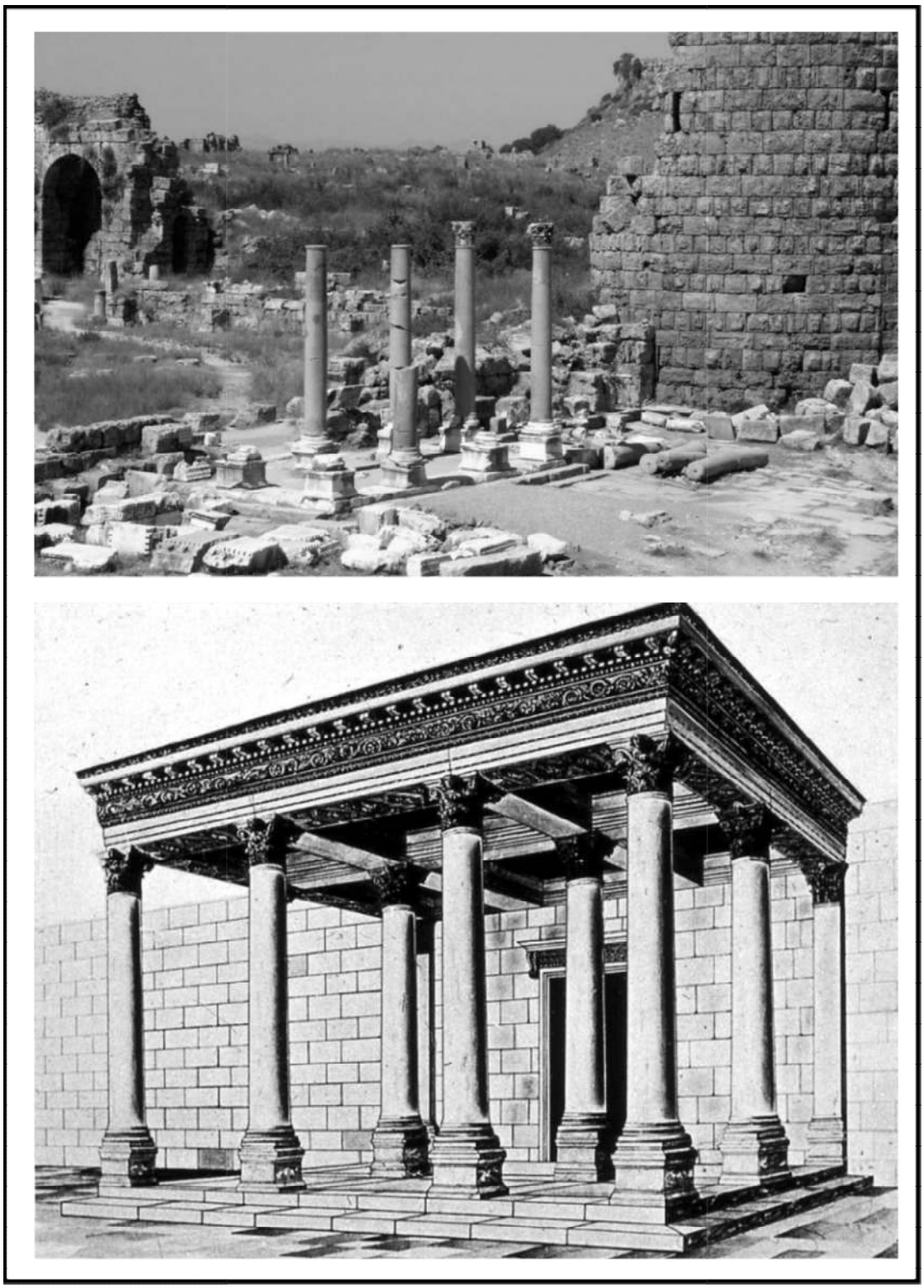

Kaynak: Türkmen, Mimari, Lev. 4. 1, 2

Şekil 172: Perge Güney Hamamı Propylon'u Korinth başlığı 1. tip

Kaynak: Türkmen, Mimari, Kat. no. 23

Şekil 173: Perge Güney Hamamı Propylon'u Korinth başlığı 2. tip

Kaynak: Türkmen, Mimari, Kat. no. 41

Şekil 174: Perge Güney Hamamı Propylon'u pilaster Korinth başlığı

Kaynak: Türkmen, Mimari, Kat. no. 56

Şekil 175: Kyz'88/Ed.6 Env.No.lu Korinth başlığı

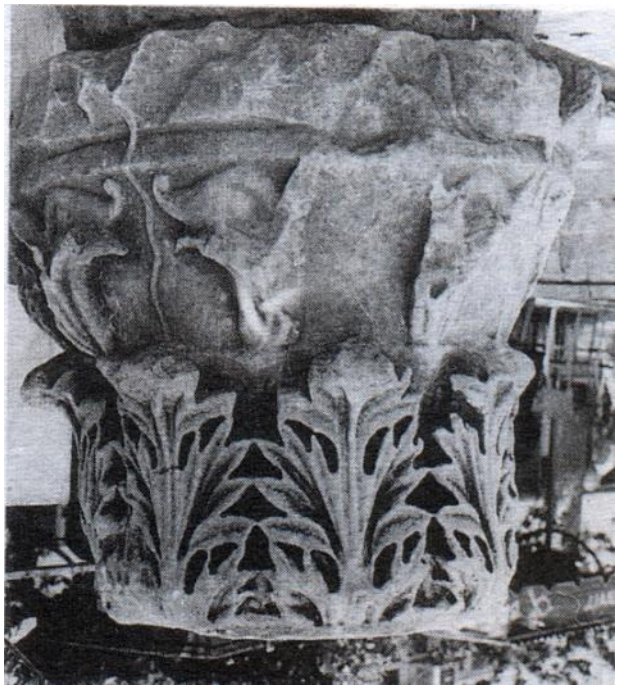

Kaynak: Başaran, Kyzikos, Res.19

Şekil 176: Kyz'88/132 Env. No.lu Korinth başlığı

Kaynak: Başaran, Kyzikos, Res.22

Şekil 177: Ankyra phyle'si tarafından kentin çeşitli yerlerine dikilen yazıtlardan örnekler

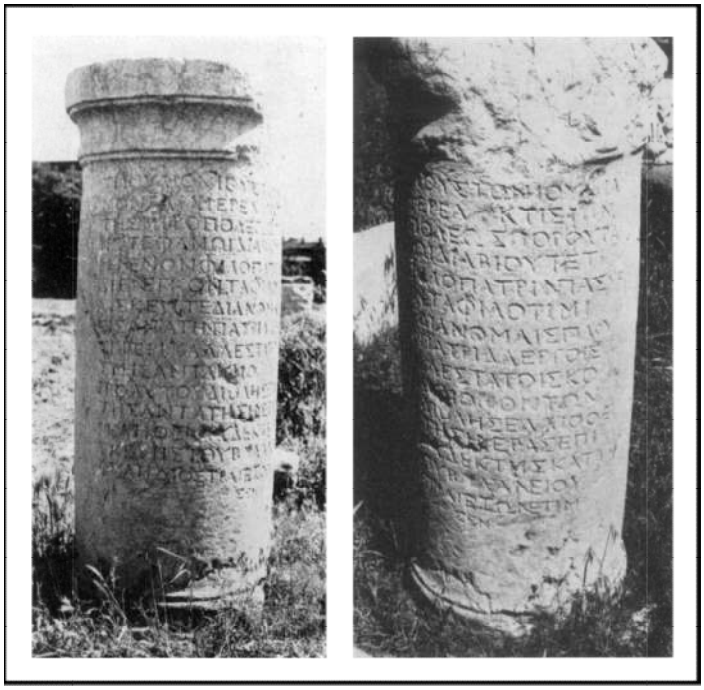

Kaynak: Mitchell, Lev. IIb-c

Şekil 178: Ankyra Caracalla Hamamı Korinth başlığı akanthus yaprak çelengi detayı

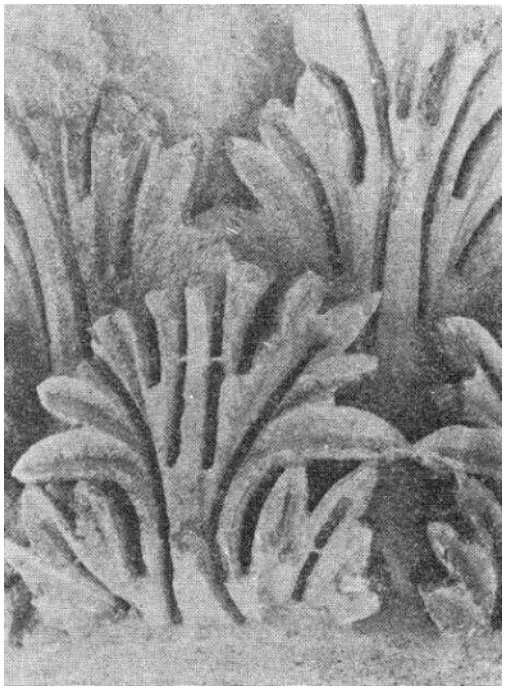

Kaynak: Akok, Ankara, Res. 6

Şekil 179: Ankyra Caracalla Hamamı Korinth başlıkları

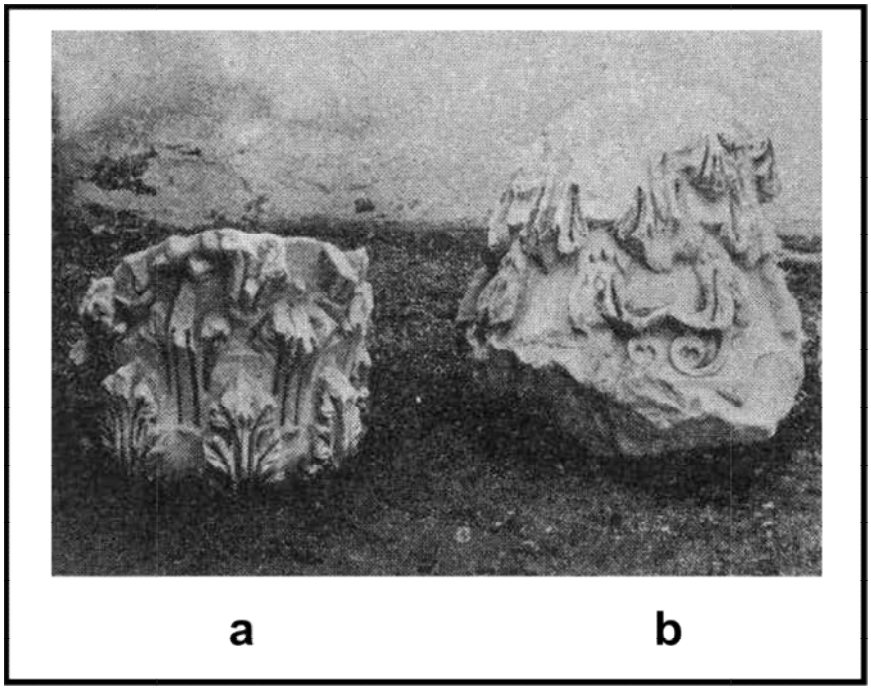

Kaynak: Akok, Ankara, Res. 7

Şekil 180: Ankyra Roma Hamamı'nda sergilenen Korinth başlığı

Kaynak: Bakar, Lev. 24a

Şekil 181: Sardes Hamam-Gymnasium Kompleksi, Mermer Avlusu

Kaynak: F. H. Kaya

Şekil 182: Sardes Hamam-Gymnasium Kompleksi, Mermer Avlusu oval sütunlar

Kaynak: F.H. Kaya

Şekil 183: Trastevere Santa Maria Caracalla Hamamı figürlü Ionik başlığı

Kaynak: Mercklin, Kat. No. 338, Lev. 83. Abb. 626

Şekil 184: Sardes Hamam-Gymnasium Kompleksi Palestrası figürlü Korinth başlığı

Kaynak: Hanfmann ve Ramage, Kat. No. 201, Fig. 356

Şekil 185: Sardes Hamam-Gymnasium Kompleksi Palestrası figürlü Korinth başlığı

Kaynak: Hirschland, Kat. No. 16, Lev. XXXVI.b

Şekil 186: Perge Tiyatrosu

Kaynak: Türkmen, Lev. 6.1

Şekil 187: Perge Tiyatrosu Scaenae Frons Korinth başlığı

Kaynak: Türkmen, Mimari, Kat. No. 24

Şekil 188: Perge Tiyatrosu Scaenae Frons figürlü Korinth başlığı

Kaynak: Türkmen, Mimari, Kat. No. 51

Şekil 189: Perge Severuslar Takı [D]

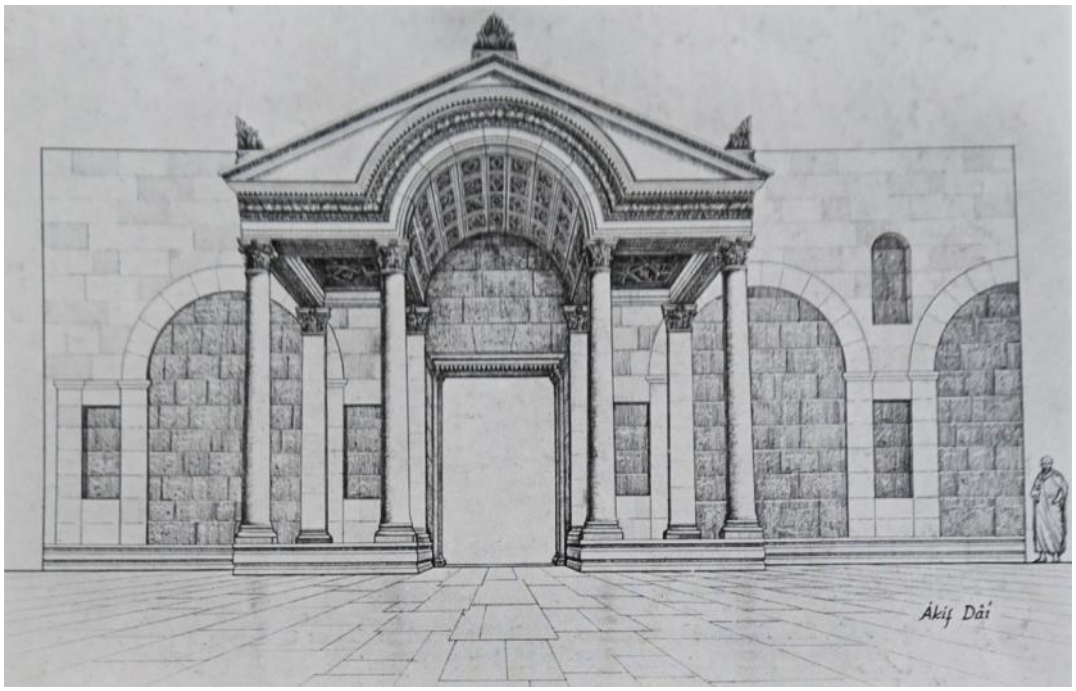

Kaynak: Mansel, AA, Abb. 24

Şekil 190: Perge Severuslar Takı [D] Korinth başlığı

Kaynak: Türkmen, Mimari, Kat. No. 37

Şekil 191: Perge Severuslar Takı [D] Korinth başlığı

Kaynak: Türkmen, Mimari, Kat. No. 48

Şekil 192: Anazarbos Kent Kapısı (Alakapı)

Kaynak: Kadıoğlu, Anazarbos, Res. 2-3

Şekil 193: Anazarbos Kent Kapısı (Alakapı) yeniden kurma denemesi

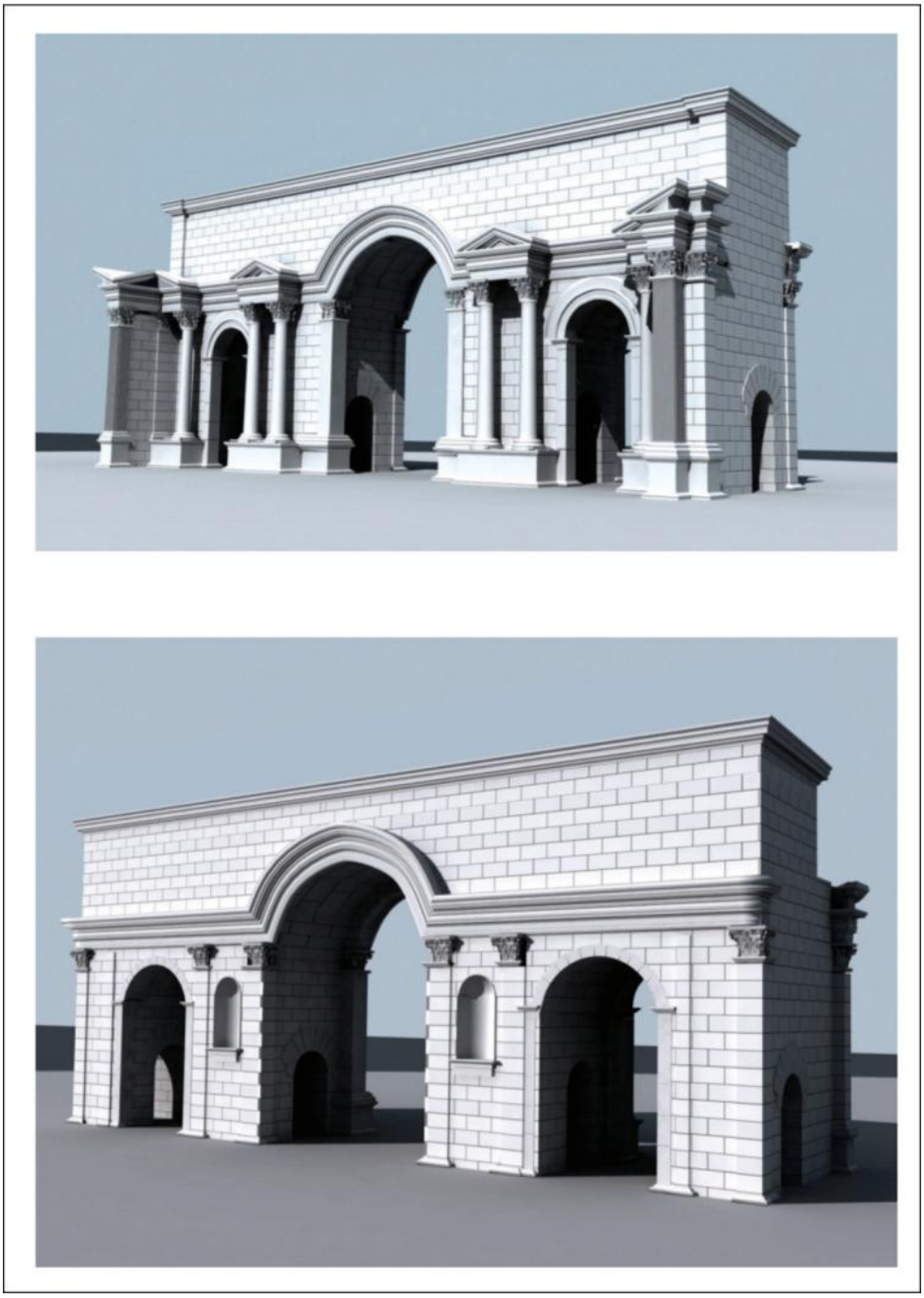

Kaynak: Kadıoğlu, Anazarbos, Res. 5-6

Şekil 194: Anazarbos Kent Kapısı pilaster başlığı

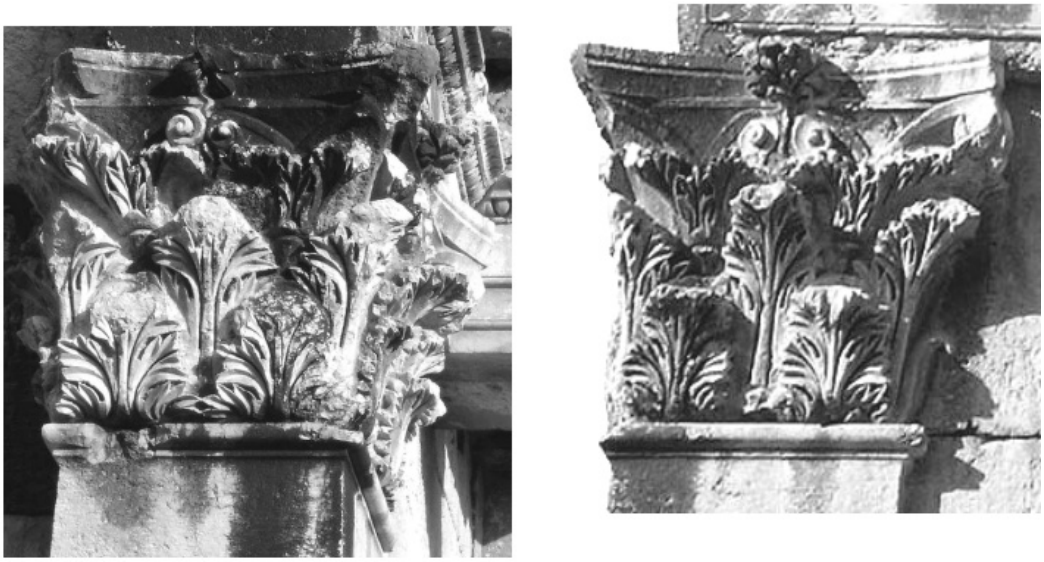

Kaynak:Türkmen, Mimari, Kat. No. 58

Şekil 195: Hierapolis-Kastabala Sütunlu Caddesi

Kaynak: F. H. Kaya

Şekil 196: Hierapolis-Kastabala Sütunlu Caddesi Korinth Başlığı

Kaynak: F.H. Kaya

Şekil 197: Antiocheia ad Cragum Korinth başlığı

Kaynak: Türkmen, Mimari, Kat. No. 33

Şekil 198: Elaiussa Sebaste Tiyatro Scaenae Frons Korinth Başlıkları

Kaynak: Türkmen, Mimari, Kat. No. 34

Şekil 199: Tarsus Cumhuriyet Alanı Kazıları Korinth başlığı

Kaynak: Türkmen, Mimari, Kat. No. 35

Şekil 200: Tarsus Cumhuriyet Alanı Kazıları Korinth başlığı

Kaynak: Türkmen, Mimari, Kat. No. 36

Şekil 201: Pisidia Cremna Sütunlu Caddesi Korinth başlığı

Kaynak: Michell, Cremna, Pl. 81

Şekil 202: Pisidia Cremna Sütunlu Caddesi Korinth başlığı

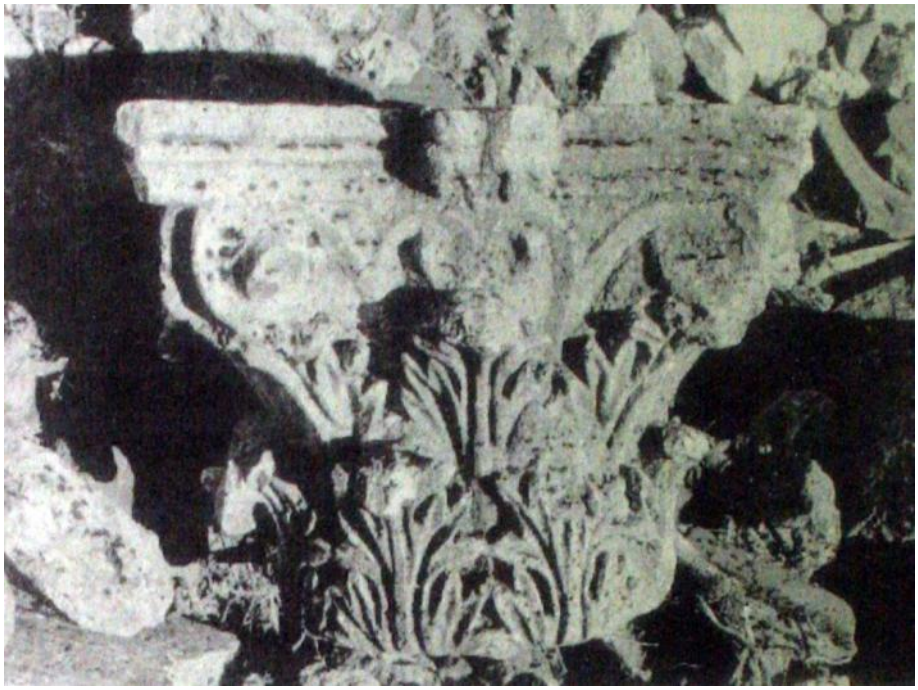

Kaynak: Michell, Cremna, Pl. 82

Şekil 203: Perge Severuslar Nymphaeum [F4]

Kaynak: Türkmen, Mimari, Lev. 1.1-2

Şekil 204: Perge Severuslar Nymphaeum [F4] Korinth Başlığı

Kaynak: Türkmen, Mimari, Kat. No. 40

Şekil 205: Perge Severuslar Nymphaeum [F4] Korinth Başlığı

Kaynak: Türkmen, Mimari, Kat. No. 49

Şekil 206: Silifke Müzesi Korinth Başlığı

Kaynak: Kaplan, Roma, Kat. No. 136

Şekil 207: Bostra Nymphaeum Korinth başlığı

Kaynak: Freyberger, Bostra, Lev. 11b

Şekil 208: Roma İmparatorluk Sarayı Hippodromu Korinth başlığı

Kaynak: Freyberger, Sadtrömische, Lev. 45a

Şekil 209: Bosra Tiyatrosu pilaster başlığı

Kaynak: Freyberger, Bosra, Lev. 10b

Şekil 210: Giardino Müzesi Korinth başlığı

Kaynak: Freyberger, Sadtrömische, Lev. 454

Şekil 211: Şam Batı Propylon'u Korinth başlığı

Kaynak: Freyberger, Jupiter, Lev. 20b

Şekil 212: Şam Emevi Camii avlusundaki Hazine Binası devşirme Korinth başlığı

Kaynak: Freyberger, Jupiter, Lev. 26c

Şekil 213: Şam Emevi Camii avlusundaki Hazine Binası devşirme Korinth başlığı

Kaynak: Freyberger, Jupiter, Lev. 26d

Şekil 214: Forum Romanum Basilica Aemilia güney tarafından Korinth Başlığı

Kaynak: Freyberger, Sadtrömische, Lev. 45c

Şekil 215: Hieropolis-Kastabala Sütunlu Caddesi Korinth başlığı

Kaynak: Türkmen, Mimari, Kat. No. 21

Şekil 216: Hieropolis-Kastabala Sütunlu Caddesi Korinth başlığı

Kaynak: Türkmen, Mimari, Kat. No. 22

Şekil 217: Bosra Korinth başlığı

Kaynak: Freyberger, Bosra, Lev. 13c

Şekil 218: Knidos Korinth Tapınağı pilaster başlığı

Kaynak: Mert, Knidos, Res. 7

Şekil 219: Gerasa Doğu Hamamı Kuzey Salonuna ait pilaster başlık

Kaynak: Friedland, Fig. 11

Şekil 220: Helikslerin yerine kıvrık dal motifinin kullanıldığı Korinth başlığı

Kaynak: Fischer, Lev. 32, 82c.

Şekil 221: Dionysos –Pan-Panter heykel grubu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 222: Perge Tiyatro Scaenae Frons Korinth pilaster başlığı

Kaynak: F.H. Kaya

Şekil 223: Caracalla kabartmalı Korinth başlığı, Roma

Kaynak: Mercklin, Abb. 400

Şekil 224: Roma Caracalla Hamamı tepidariumu kompozit başlığı

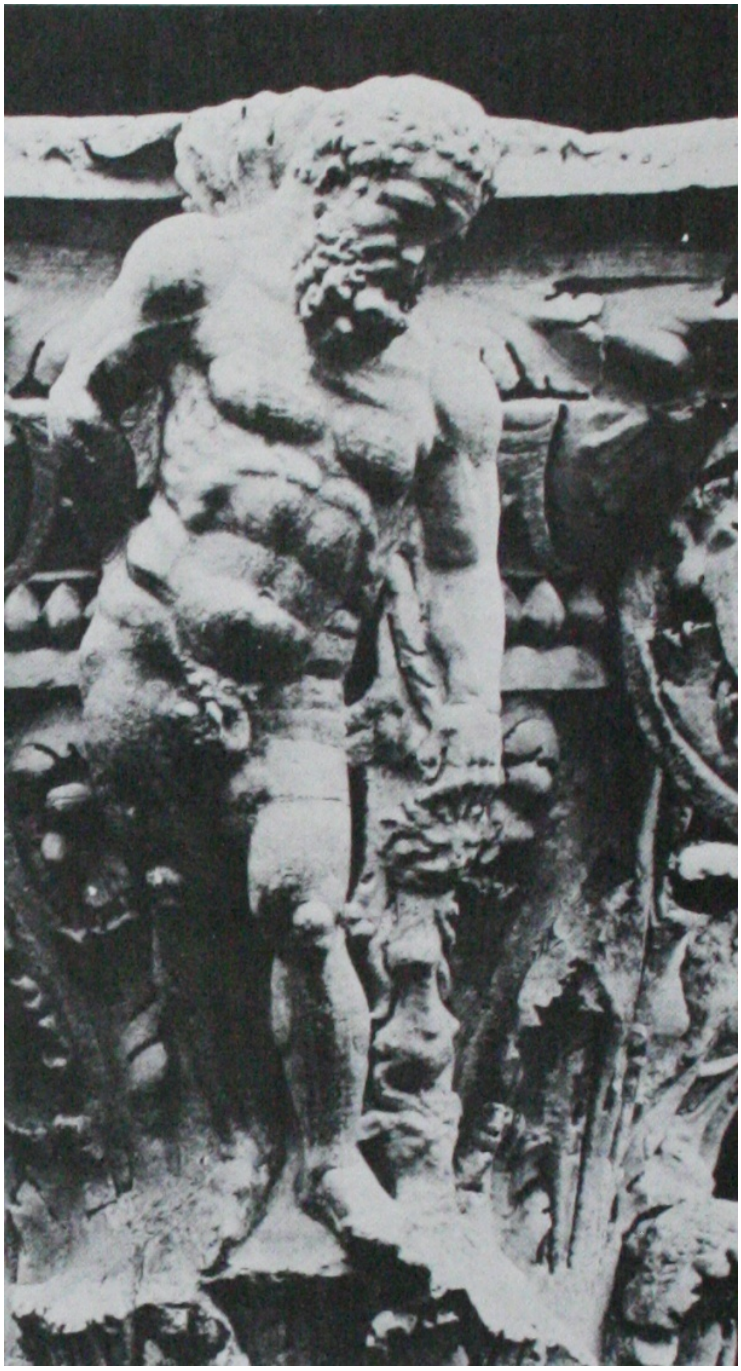

Kaynak: Mercklin, Kat. No. 385a, Abb. 752

Şekil 225: Leptis Magna Severus Bazilikası Hercules pilasteri

Kaynak: Ward-Perkins, BSR, Pl. XXVI. b

Şekil 226: Aphrodisias Hadrianus Hamamı figürlü pilasteri

Kaynak: Ward-Perkins, BSR, Pl. XXV. a, b

Şekil 227: Soli/Pompeiopolis figürlü pilaster (?) parçası

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 228: Normal Korinth Başlığı Tip 1 Atölyesi Başlıkları

Kat. No. 1

Kat. No. 3

Kat. No. 7

Kat. No. 8

Kat. No. 30

Kat. No. 45

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 229: Normal Korinth Başlığı Tip 1 Atölyesi Başlıkları

Kat. No. 44

Kat. No. 46

Kat. No. 47

Kat. No. 48

Kat. No. 51

Kat. No. 52

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 230: Normal Korinth Başlığı Tip 1 Atölyesi Başlıkları

Kat. No. 23

Kat. No. 67

Kat. No. 66

Kat. No. 71

Kat. No. 68

Kat. No. 70

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 231: Normal Korinth Başlığı Tip 2 Atölyesi Başlıkları

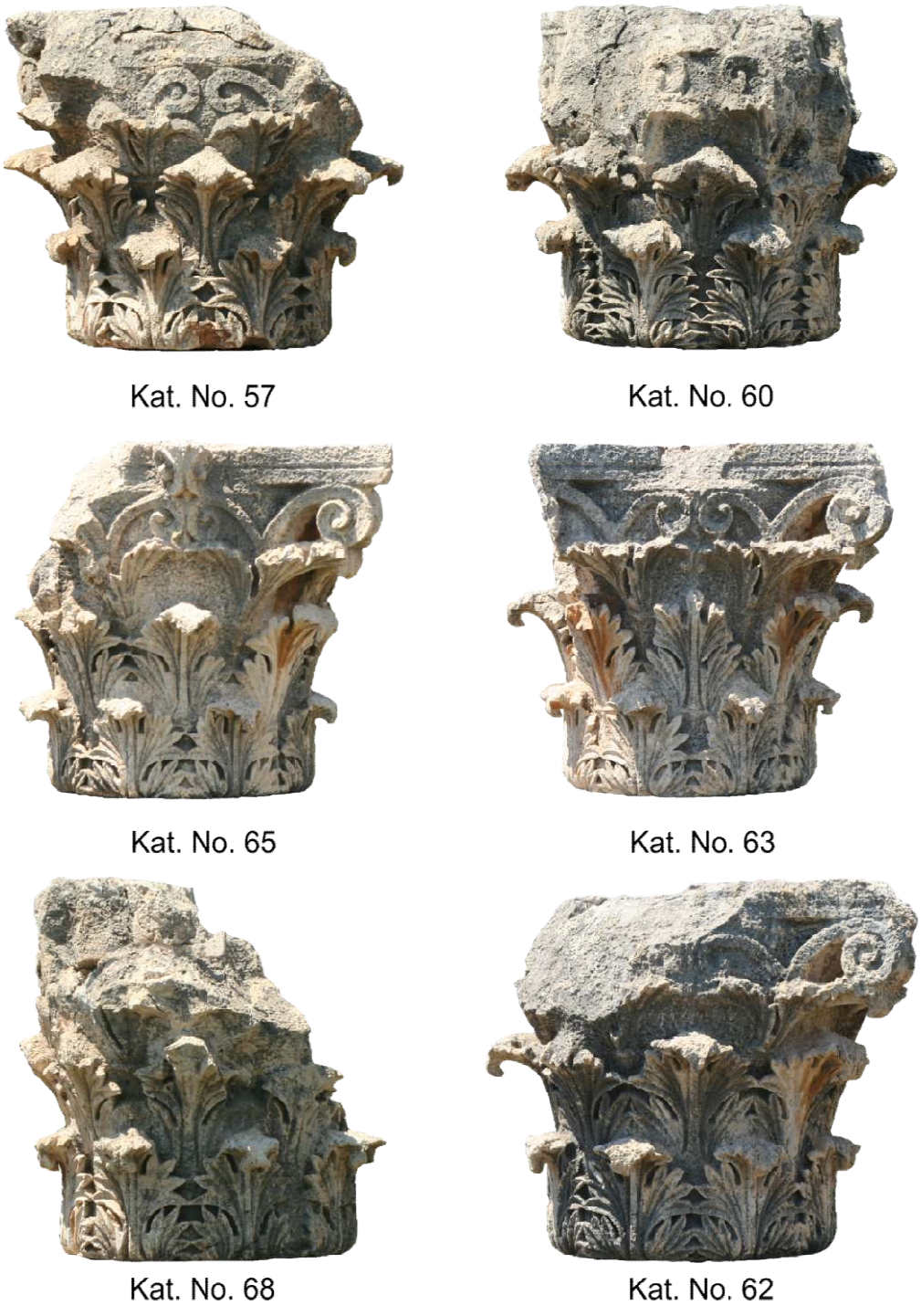

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 232: Normal Korinth Başlığı Tip 1 Atölyesi Figürlü Başlıkları

Kat. No. 75

Kat. No. 76

Kat. No. 77

Kat. No. 78

Kat. No. 74

Kat. No. 79

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 233: Figürlü Korinth Başlığı Tip 5 Atölyesi Başlıkları

Kat. No. 80

Kat. No. 81

Kat. No. 82

Kat. No. 83

Kat. No. 84

Kat. No. 85

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 234: Kat. No. 43; NKBT1A başlığı ve B2 in situ sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 235: Kat. No. 44; NKBT1A başlığı ve B3 in situ sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 236: Kat. No. 45; NKBT1A başlığı ve B4 in situ sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 237: Kat. No. 46; NKBT1A başlığı ve B5 in situ sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 238: Kat. No. 47; NKBT1A başlığı ve 1960'da restore edilmiş D8 sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 239: Kat. No. 48; NKBT1A başlığı ve D9 in situ sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 240: Kat. No. 51; NKBT1A başlığı ve D12 in situ sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 241: Kat. No. 52; NKBT1A başlığı ve D13 in situ sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 242: Kat. No. 53; NKBT1A başlığı ve D14 in situ sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 243: Kat. No. 56; NKBT1B başlığı ve 1960'da restore edilmiş D21 sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 244: Kat. No. 69; NKBT1B başlığı ve 1960'da restore edilmiş D40 sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 245: Kat. No. 71; NKBT1B başlığı ve D45 in situ sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 246: Kat. No. 68; NKBT1C başlığı ve 1960'da restore edilmiş D38 sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 247: Kat. No. 66; NKBT1E başlığı ve 1960'da restore edilmiş D35 sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 248: Kat. No. 67; NKBT1E başlığı ve 1960'da restore edilmiş D37 sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 249: Kat. No. 70; NKBT1E başlığı ve D42 in situ sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 250: Kat. No. 49; NKBT2A başlığı ve D10 in situ sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 251: Kat. No. 54; NKBT2B başlığı ve 1960'da restore edilmiş D17 sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 252: Kat. No. 57; NKBT2B başlığı ve D22 in situ sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 253: Kat. No. 58; NKBT2B başlığı ve 1960'da restore edilmiş D23 sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 254: Kat. No. 59; NKBT2B başlığı ve 1960'da restore edilmiş D25 sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 255: Kat. No. 60; NKBT2B başlığı ve D26 in situ sütunu

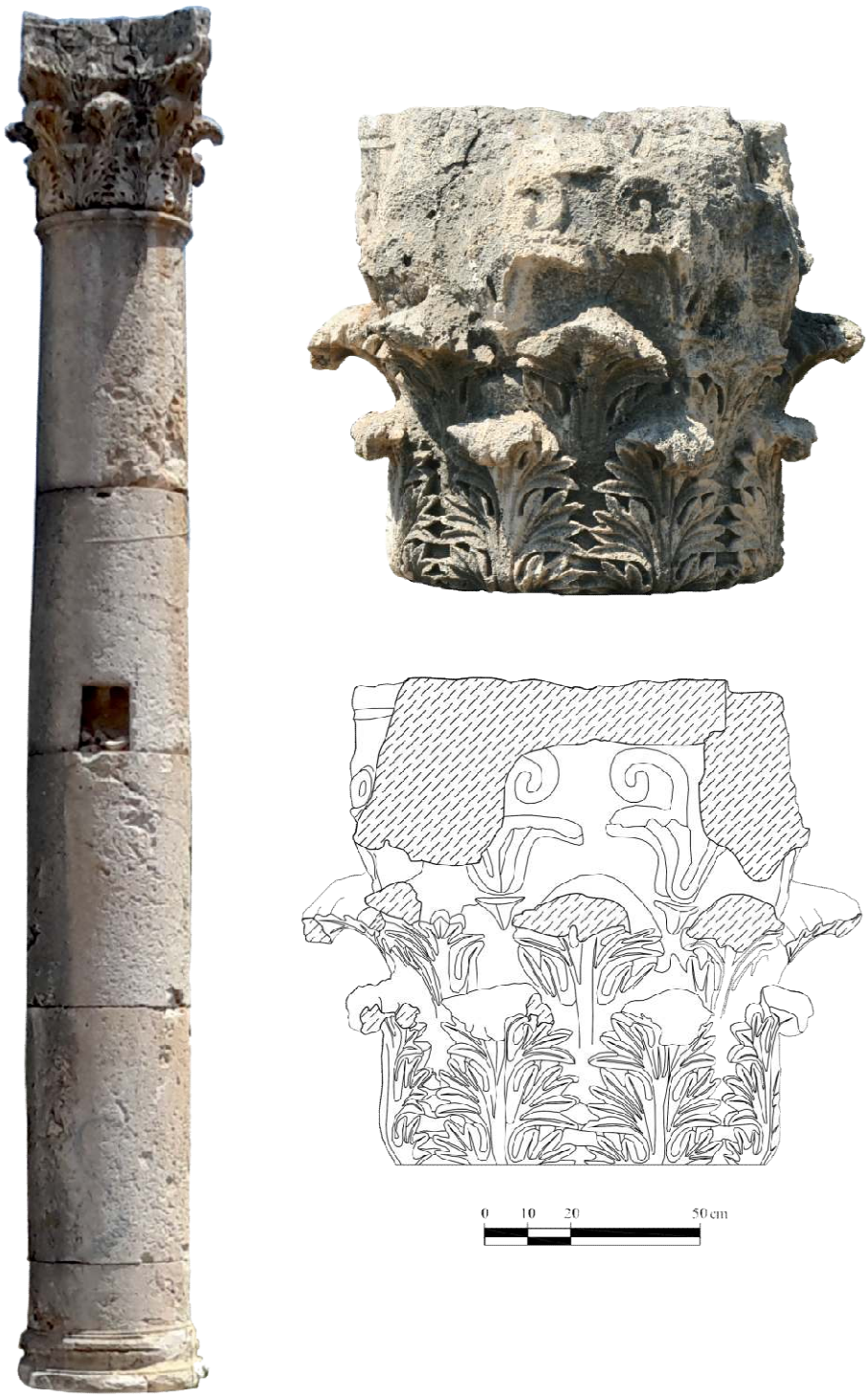

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 256: Kat. No. 62; NKBT2B başlığı ve D28 in situ sütunu

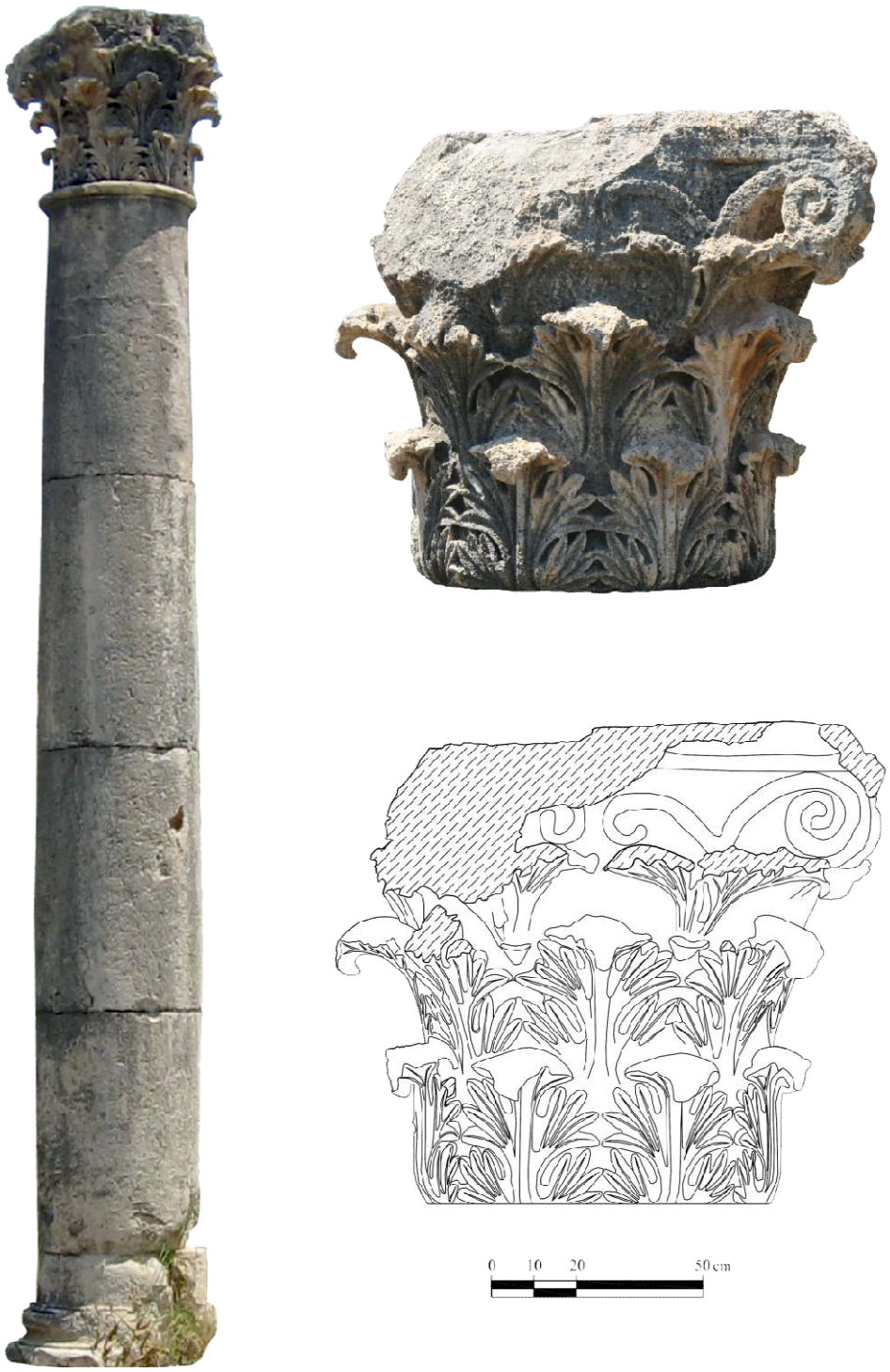

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 257: Kat. No. 63; NKBT2B başlığı ve D29 in situ sütunu

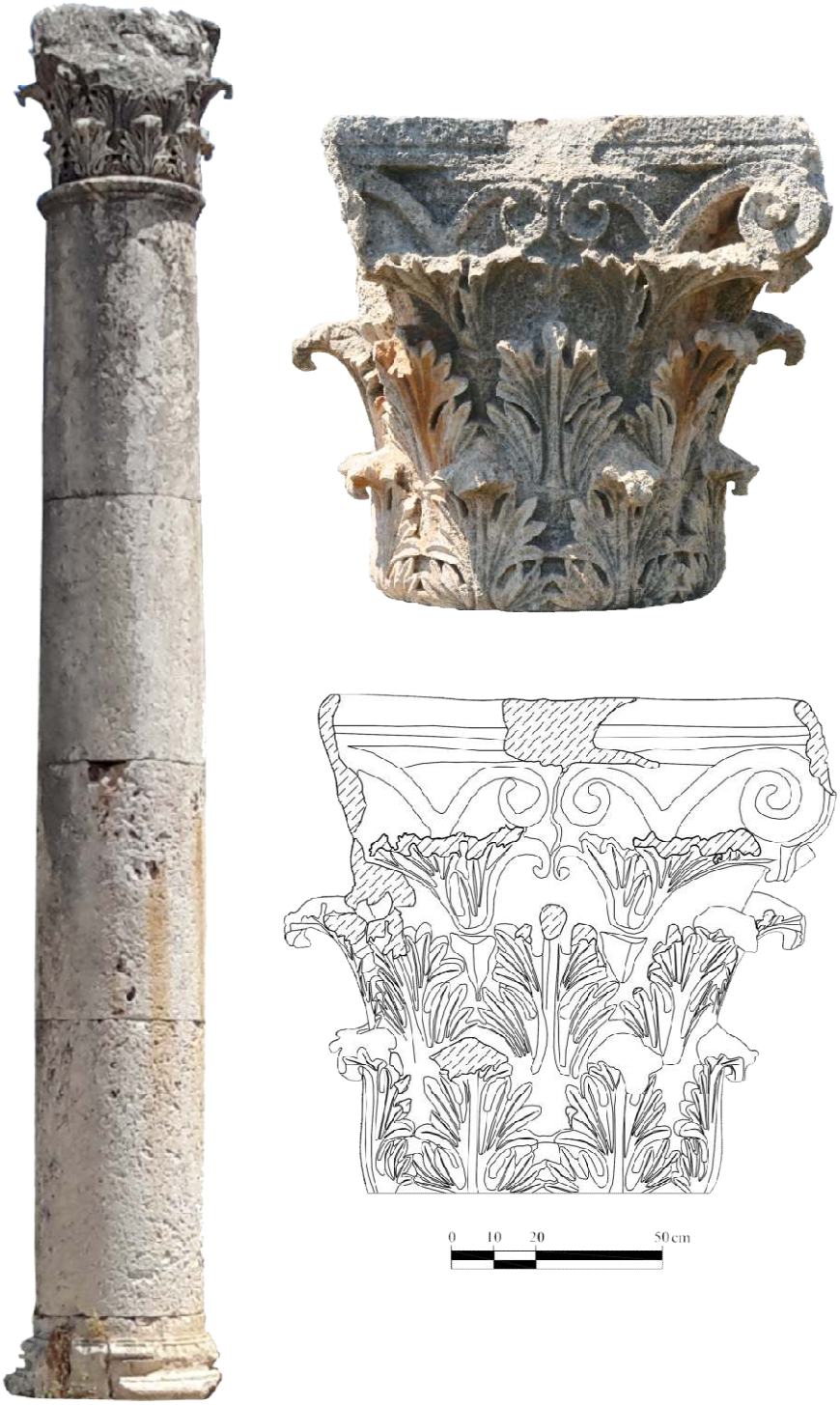

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 258: Kat. No. 64; NKBT2B başlığı ve D30 in situ sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 259: Kat. No. 65; NKBT2B başlığı ve D31 in situ sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 260: Kat. No. 61; NKBT3 başlığı ve D27 in situ sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 261: Kat. No. 55; FKBT1 başlığı ve D20 in situ sütunu

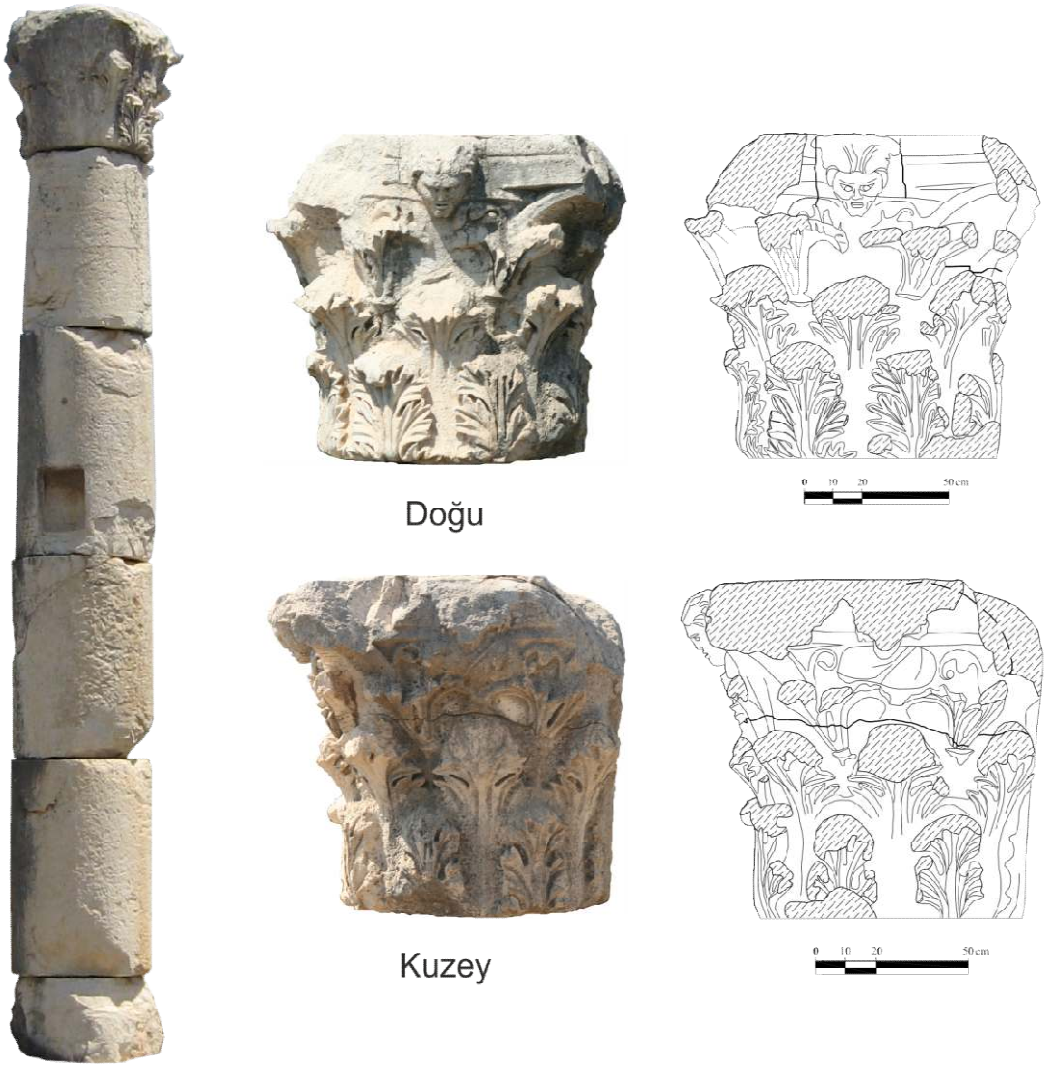

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 262: Kat. No. 50; FKBT2C başlığı ve D11 in situ sütunu

Güney

Batı

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 263: Kat. No. 76; FKBT3 başlığı ve 1960'da restore edilmiş D32sütunu

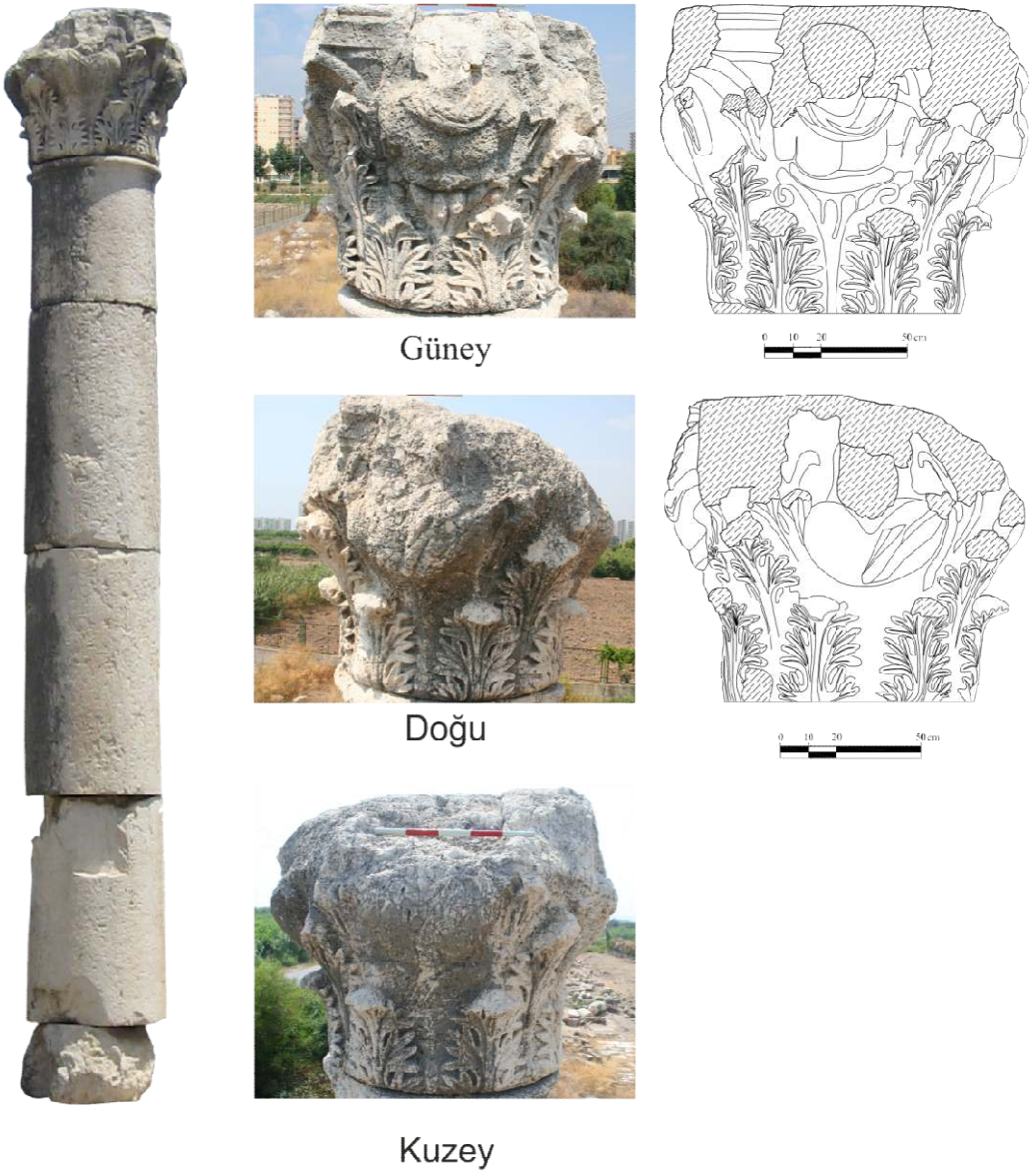

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 264: Kat. No. 77; FKBT3 başlığı ve 1960'da restore edilmiş D33 sütunu

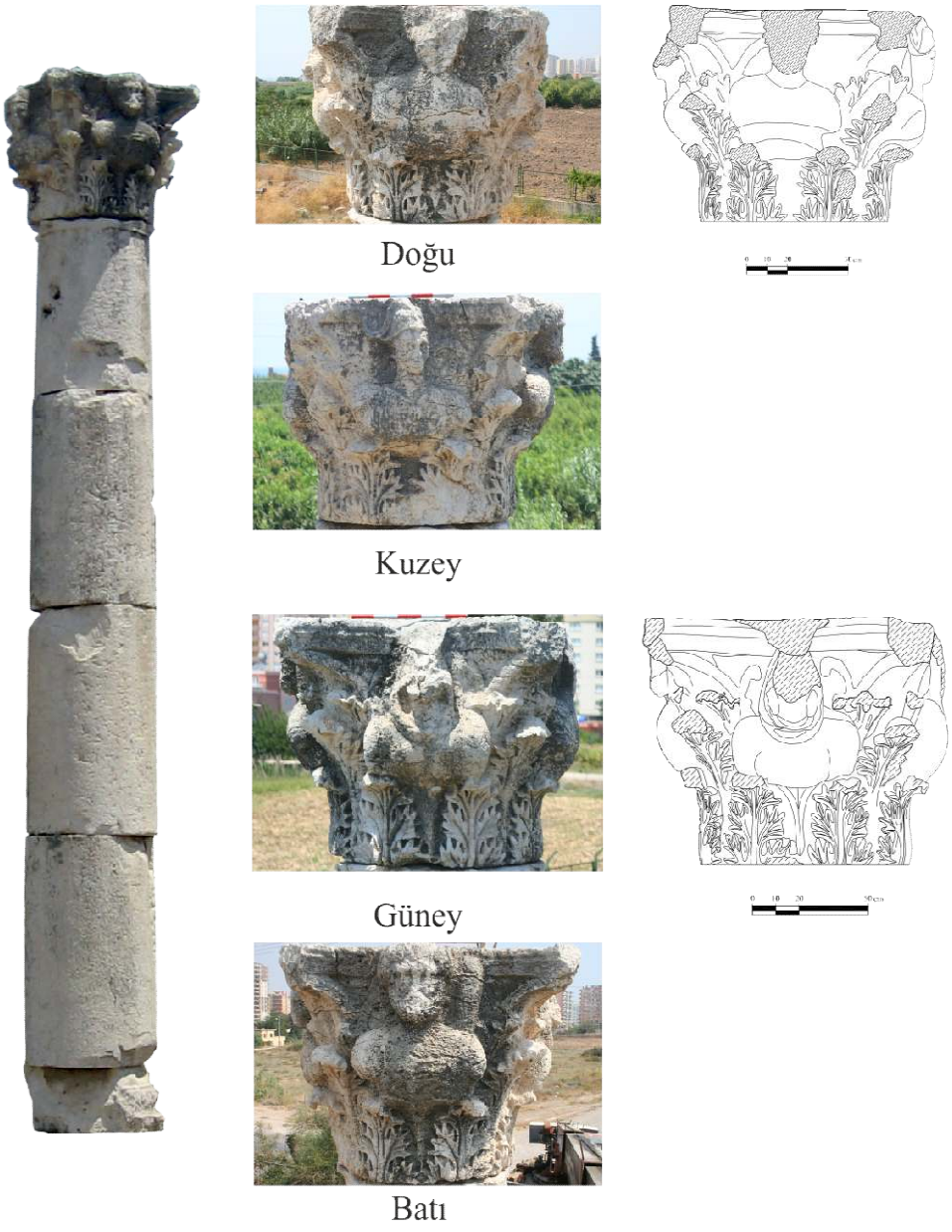

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 265: Kat. No. 78; FKBT3 başlığı ve D43 in situ sütunu

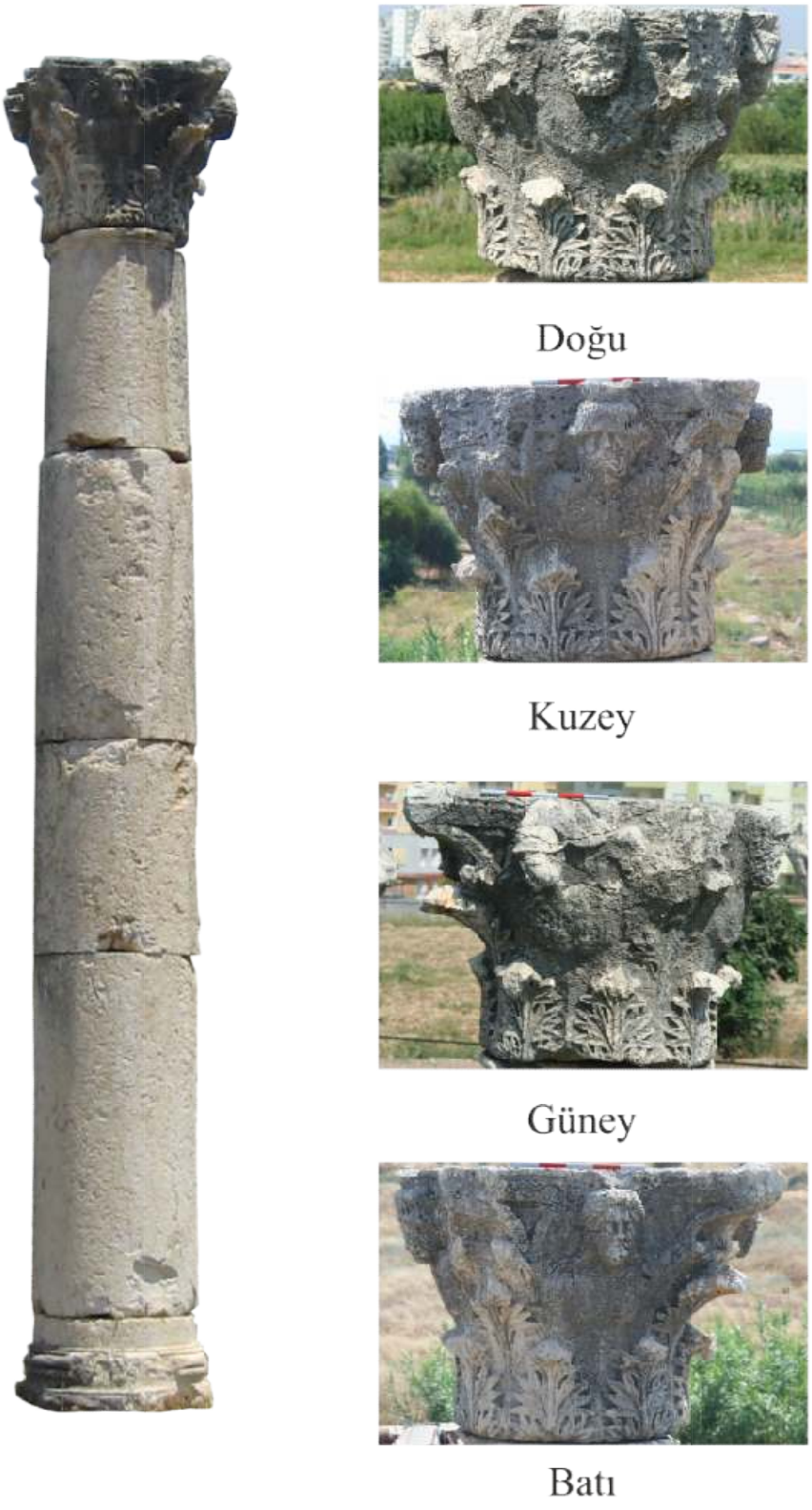

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 266: Kat. No. 79; FKBT4 başlığı ve D44 in situ sütunu

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 267: Kat. No. 80; FKBT5

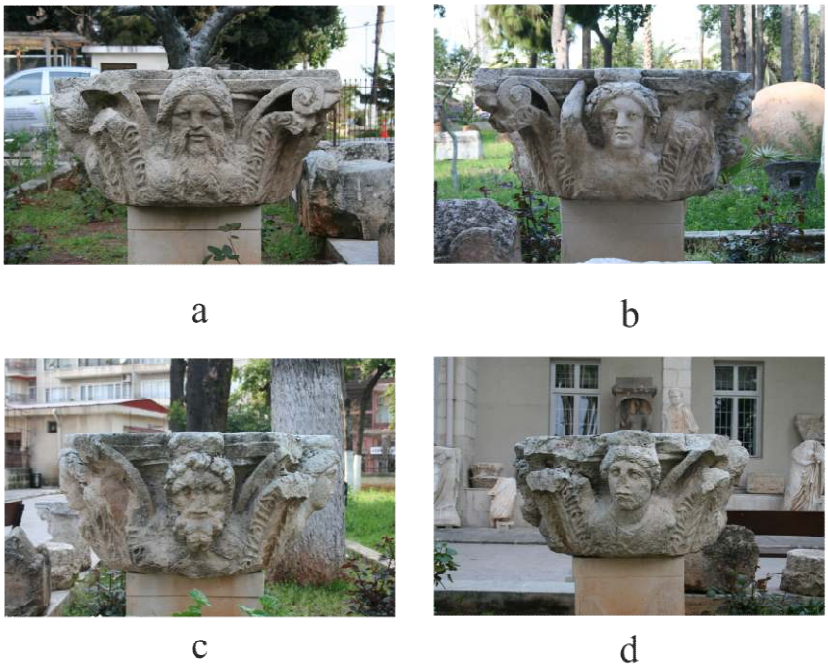

a b c d

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 268: Kat. No. 81; FKBT4

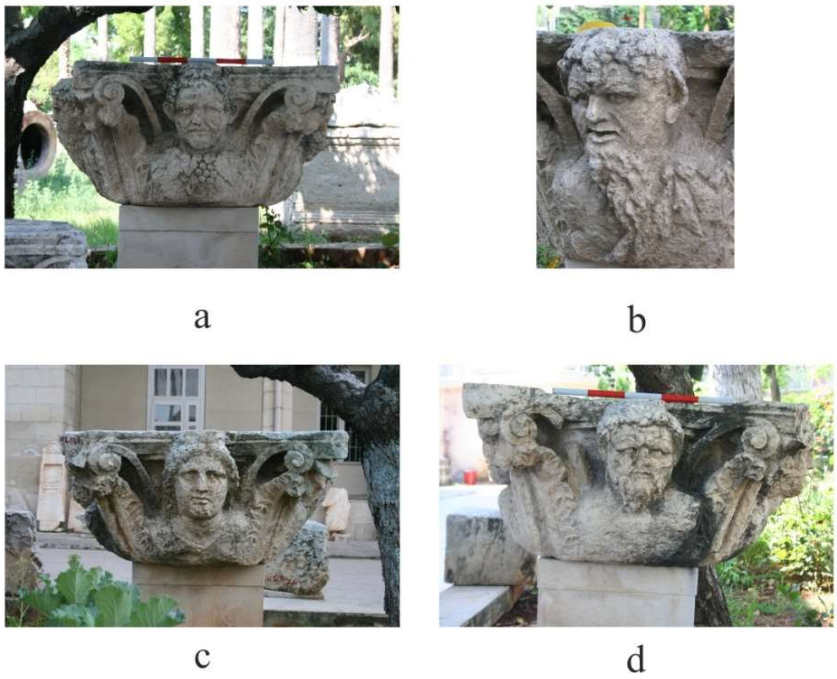

a b c d

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 269: Kat. No. 82; FKBT4

a

b

c

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 270: Kat. No. 83; FKBT4

a

b

c

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 271: Kat. No. 84; FKBT4

a b

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 272: Kat. No. 85; FKBT4

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 273: Şam Emevi Camii kuzey portiğinde devşirme malzeme olarak kullanılan Korinth başlığı

Kaynak: Feryberger, Jupiter, Lev. 27d

Şekil 274: Bosra Korinth başlığı

Kaynak: Freyberger, Bosra, Lev. 13c

Şekil 275: Elaiussa Sebaste Korinth başlıkları

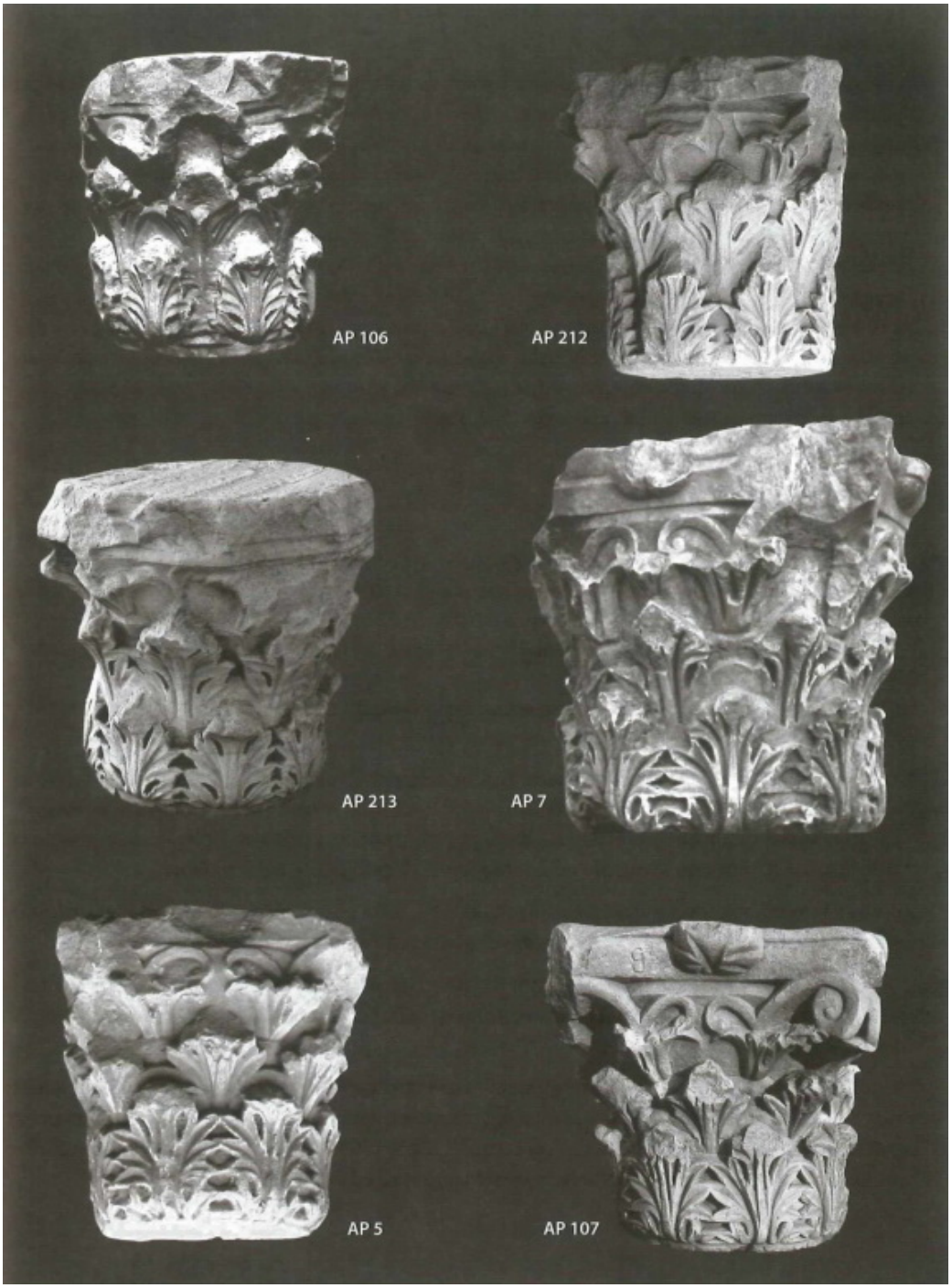

Kaynak: Giobbe, Fig. 276

Şekil 276: Elaiussa Sebaste Korinth başlıkları

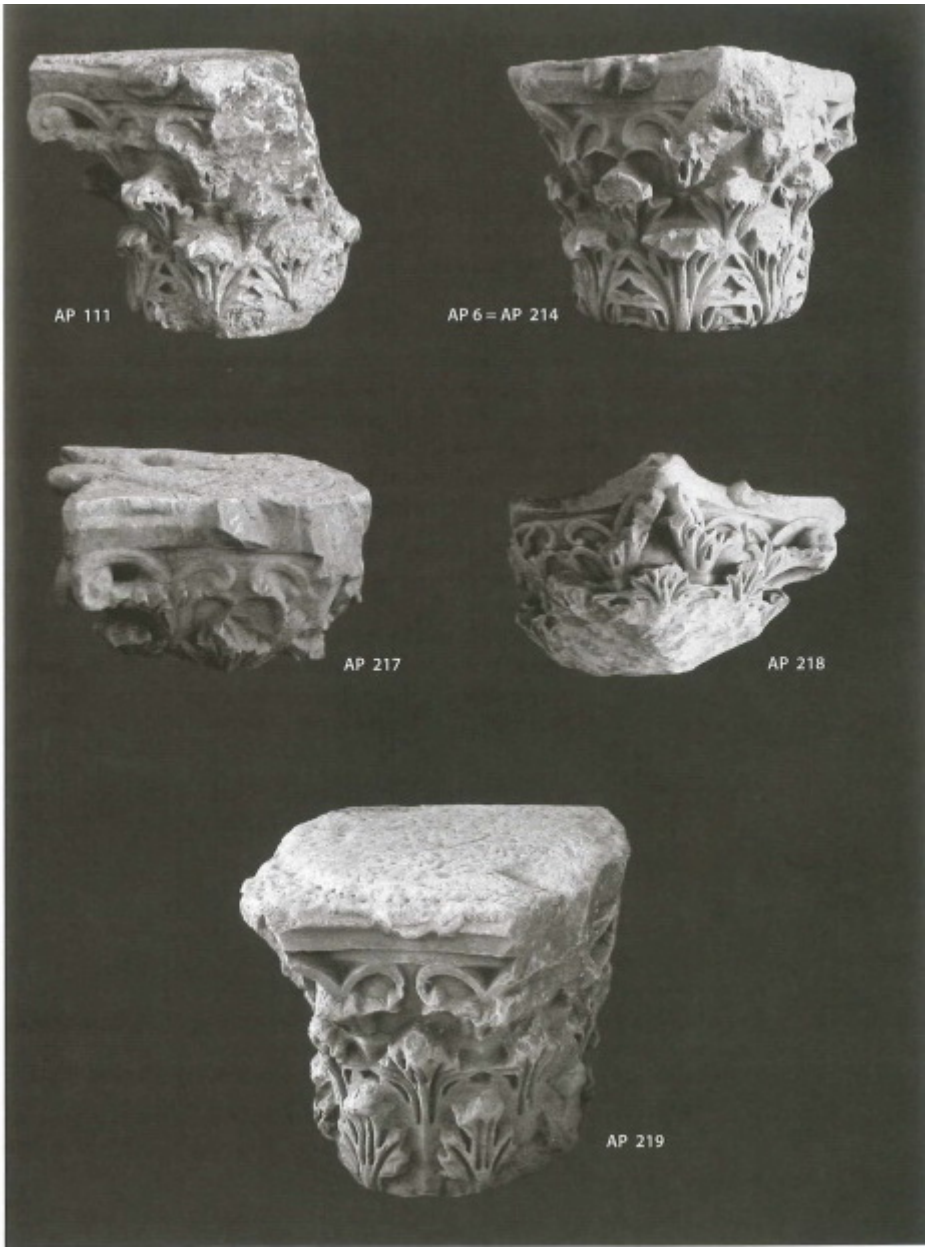

Kaynak: Giobbe, Fig. 278

Şekil 277: Şam Emevi Camii avlusundaki Hazine Binası devşirme Korinth başlığı

Kaynak: Freyberger, Jupiter, Lev. 26e

Şekil 278: Şam Emevi Camii avlusundaki Hazine Binası devşirme Korinth başlığı

Kaynak: Freyberger, Jupiter, Lev. 26a

Şekil 279: Antiokheia ad Cragum, Tapınak pilaster Korinth başlığı

Kaynak: Türkmen, Mimari, Kat. No. 62

Şekil 280: Tempio Rotondo Figürlü Korinth başlığı

Kaynak: Freyberger, Sadtrömische, Lev. 46b

Şekil 281: Roma İmparatorluk Sarayı Hippodromu Korinth başlığı

Kaynak: Freyberger, Sadtrömische, Lev. 45b

Şekil 282: Sardes Gymnasiumu figürlü Korinth başlığı

Kaynak: Hanfmann ve Ramage, Fig. 353-354

Şekil 283: Sütunlu Cadde sektör 1

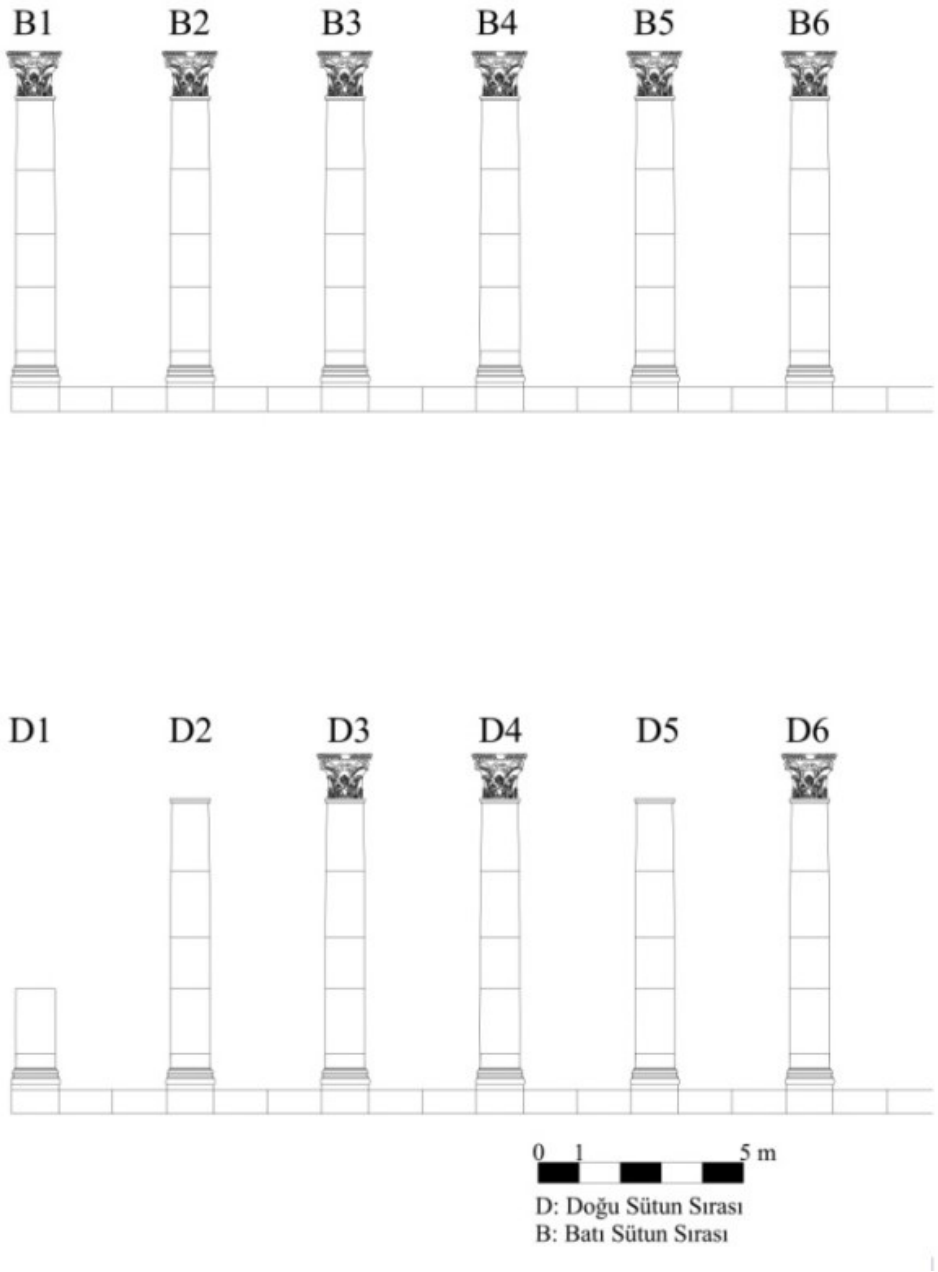

Çizen: F.H. Kaya

Şekil 284: Sütunlu Cadde sektör 2

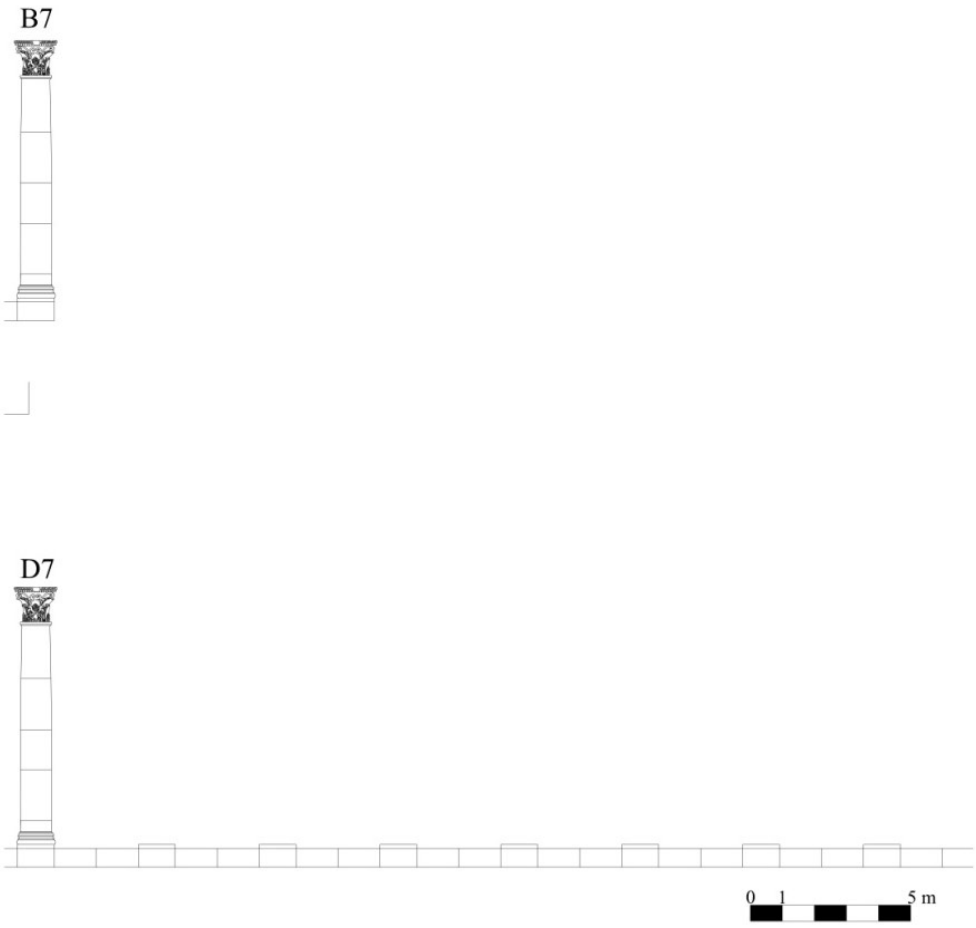

Çizen: F.H. Kaya

Şekil 285: Sütunlu Cadde sektör 4

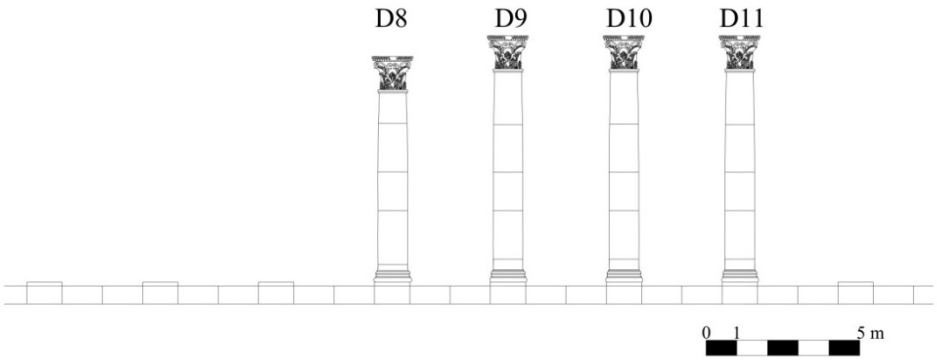

Çizen: F.H. Kaya

Şekil 286: Sütunlu Cadde sektör 5

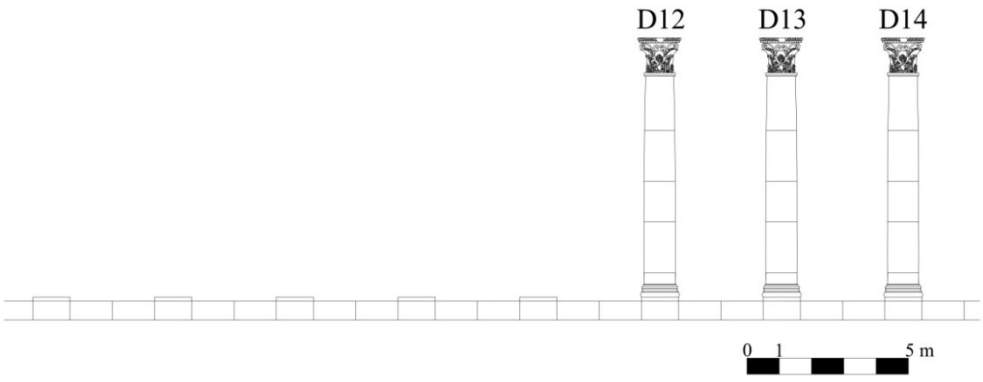

Çizen: F.H. Kaya

Şekil 287: Sütunlu Cadde sektör 7

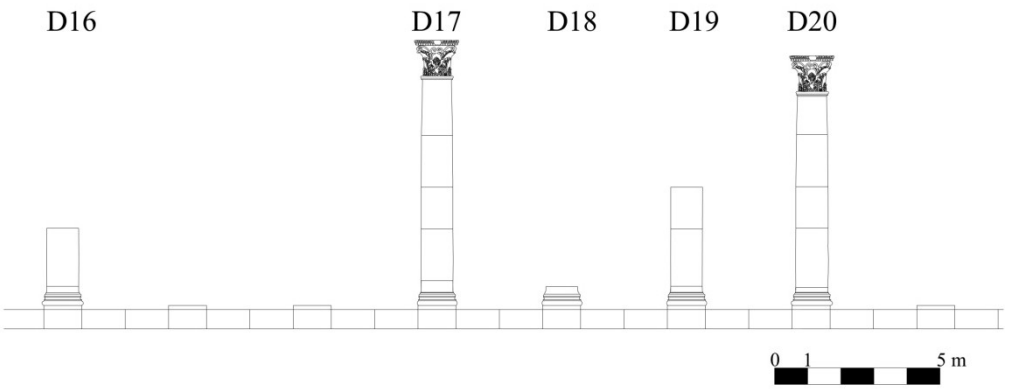

Çizen: F.H. Kaya

Şekil 288: Sütunlu Cadde sektör 8

Çizen: F.H. Kaya

Şekil 289: Sütunlu Cadde sektör 9

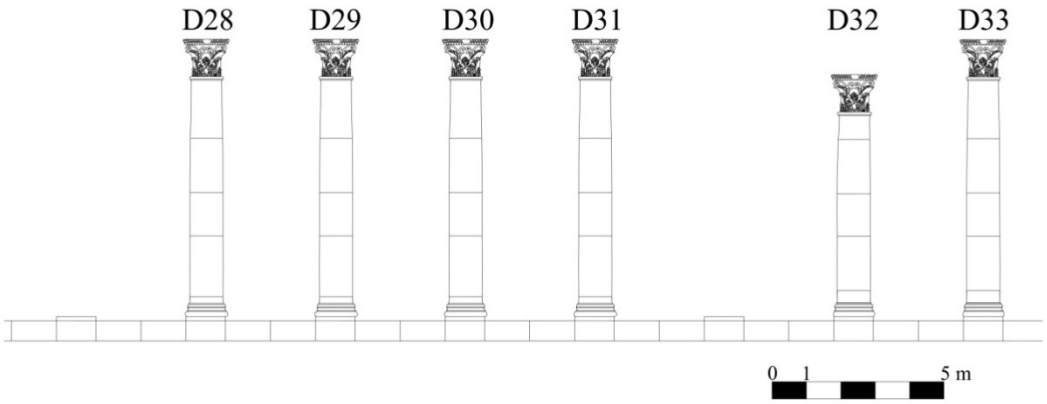

Çizen: F.H. Kaya

Şekil 290: Sütunlu Cadde sektör 10

Çizen: F.H. Kaya

Şekil 291: Sütunlu Cadde sektör 11

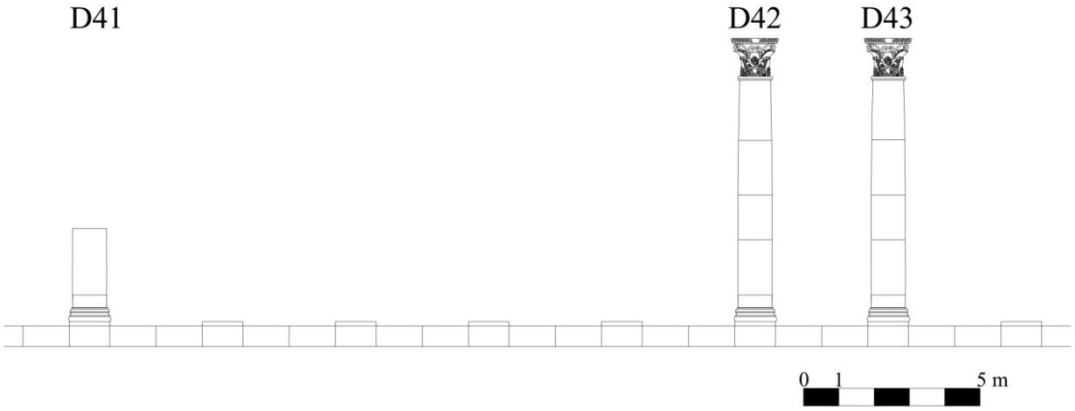

Çizen: F.H. Kaya

Şekil 292: Sütunlu Cadde sektör 12

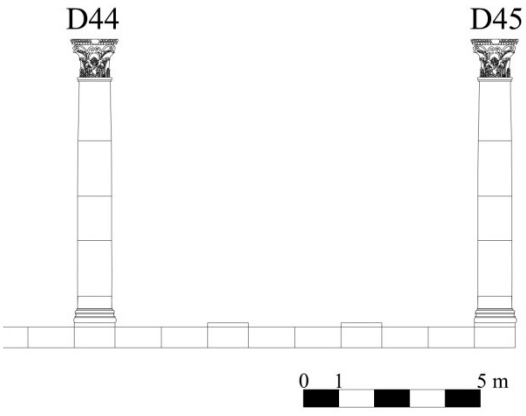

Çizen: F.H. Kaya

Şekil 293: Plan 1

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 294: Plan 2

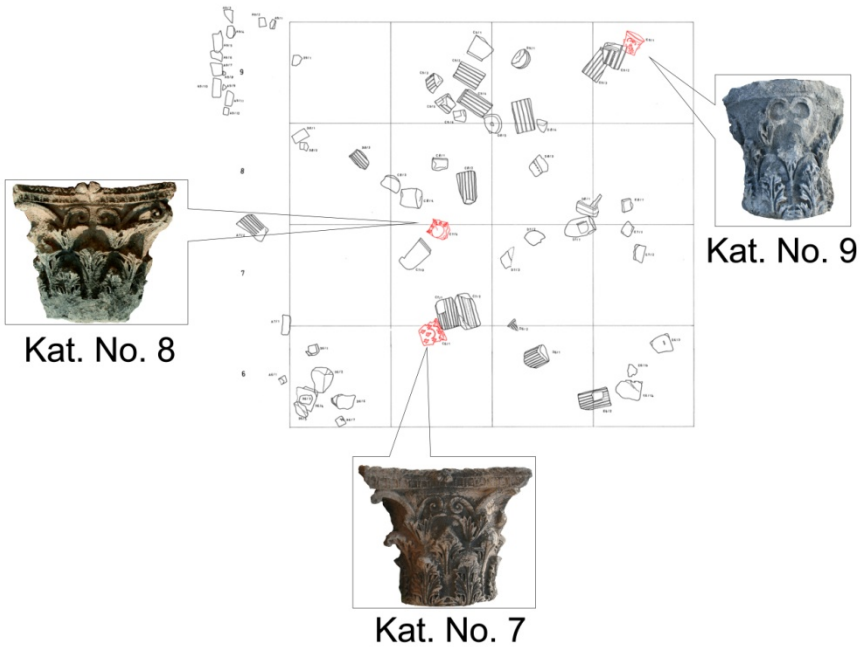

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 295: Plan 3

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 296: Plan 4

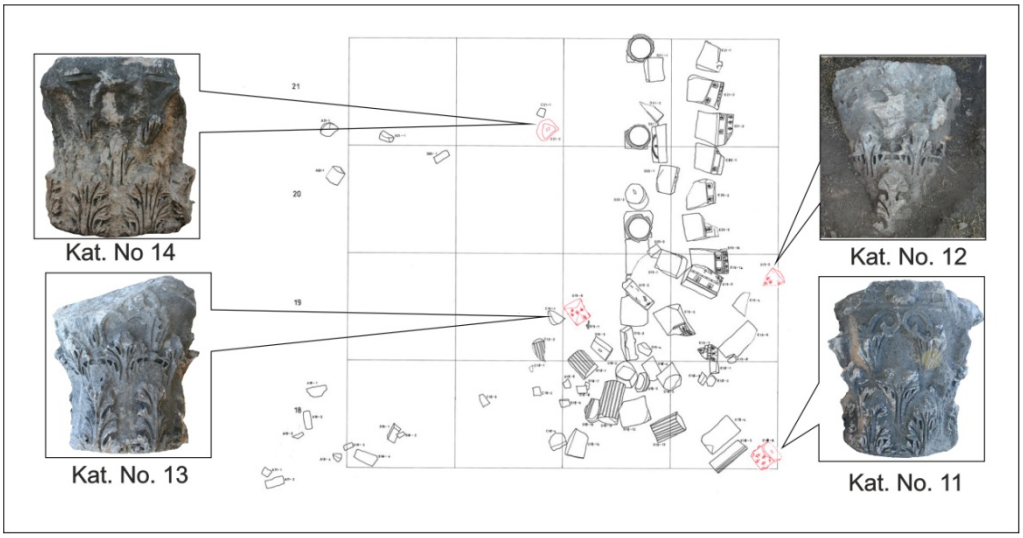

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 297: Plan 5

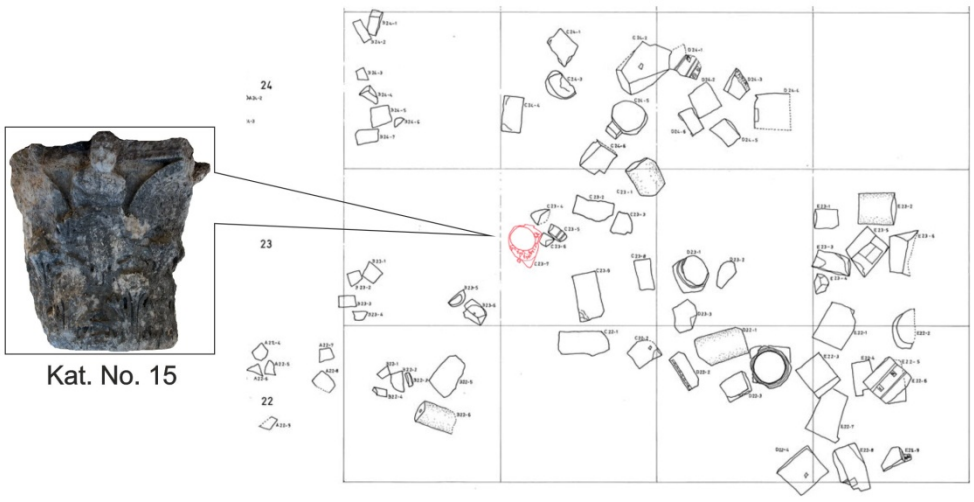

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 298: Plan 5

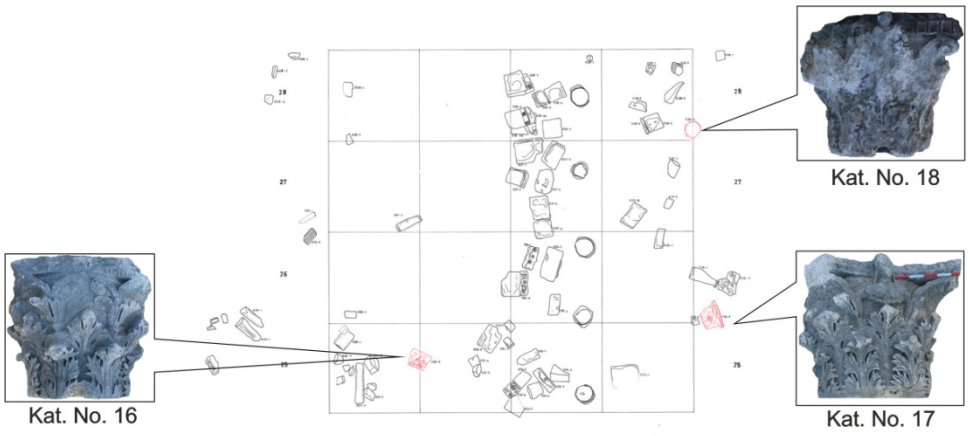

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 299: Plan 6

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 300: Plan 7

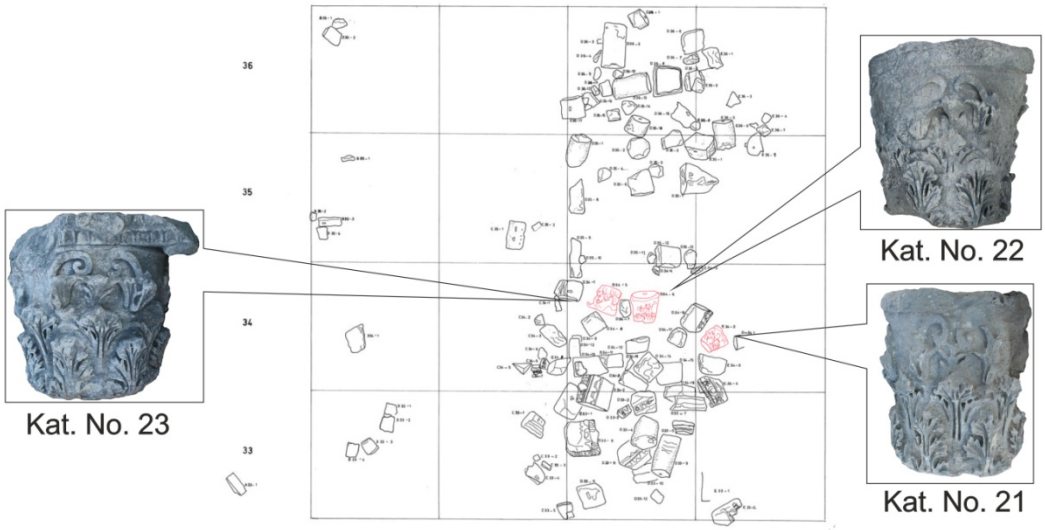

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 301: Plan 8

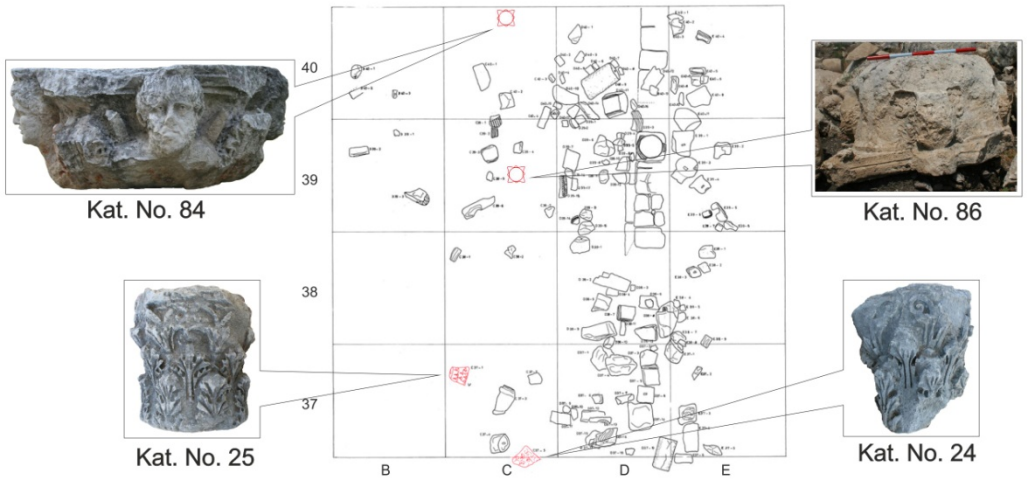

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 302: Plan 9

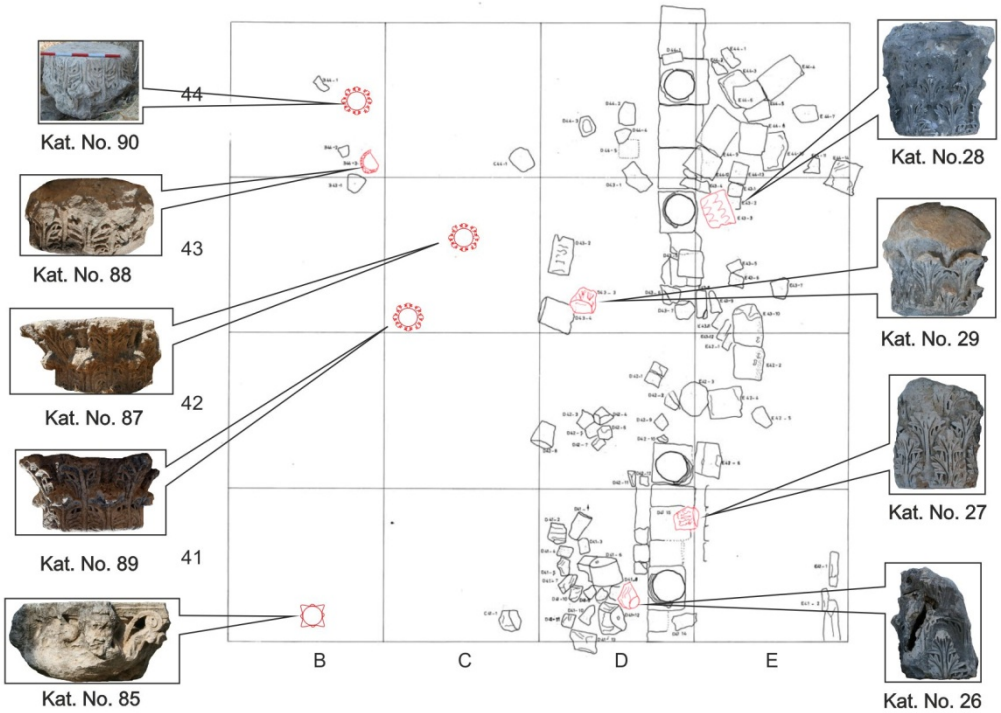

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 303: Plan 10

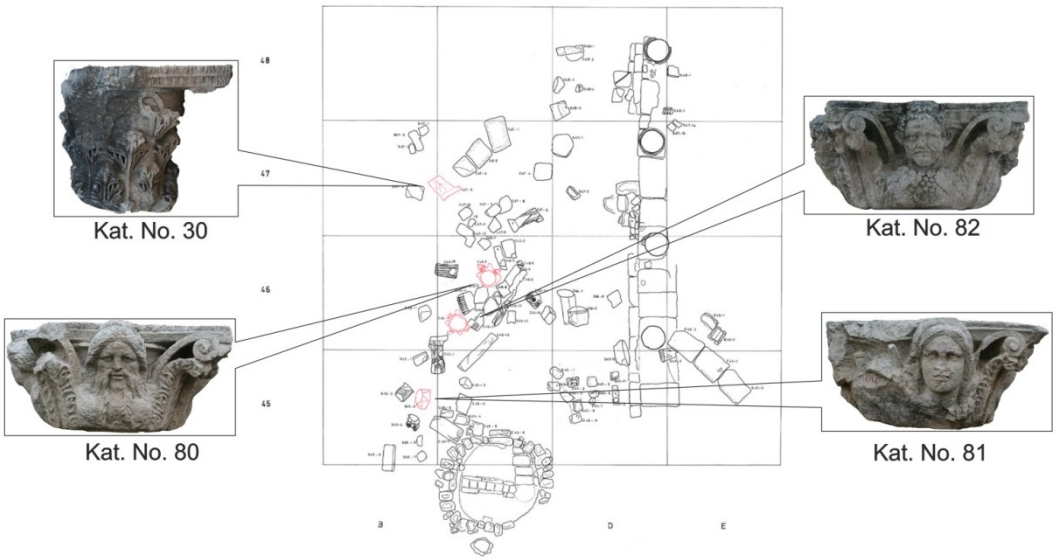

Kaynak: Soli/Pompeiopolis Kazı Arşivi

Şekil 304: Soli/Pompeiopolis Korinth Başlıkları

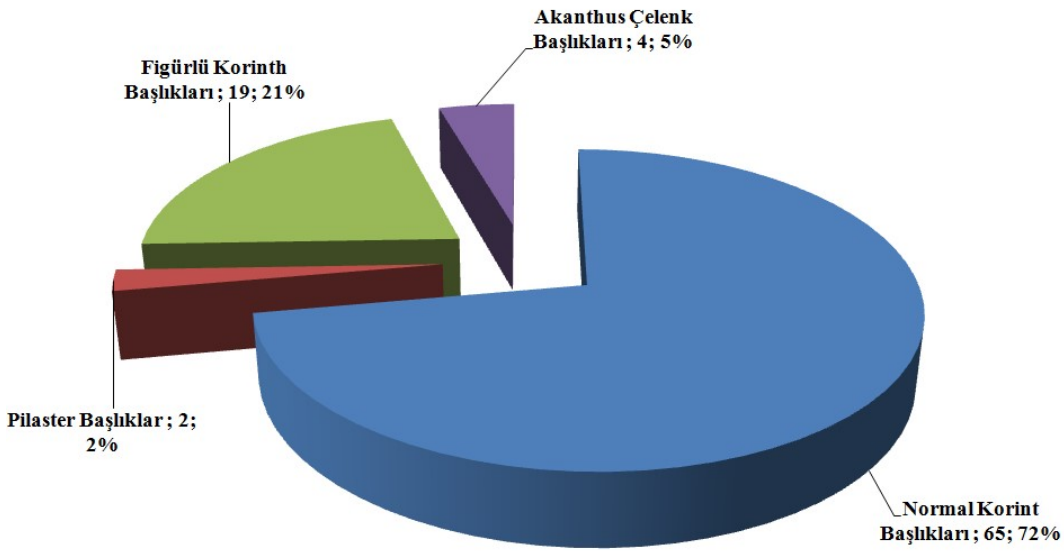

Şekil 305: Normal Korinth Başlığı Tip 1

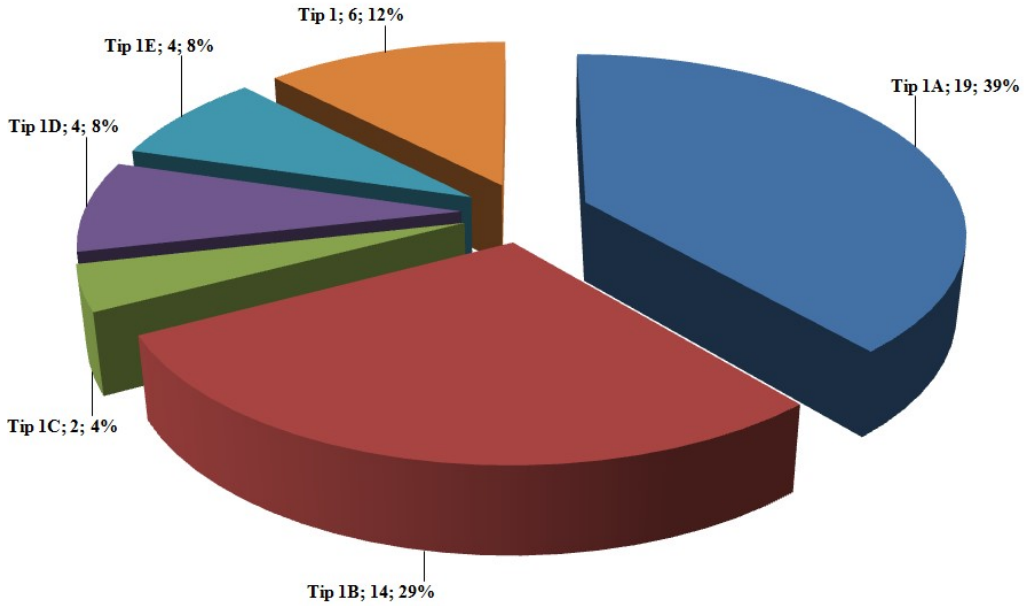

Şekil 306: Normal Korinth Başlığı Tip 2

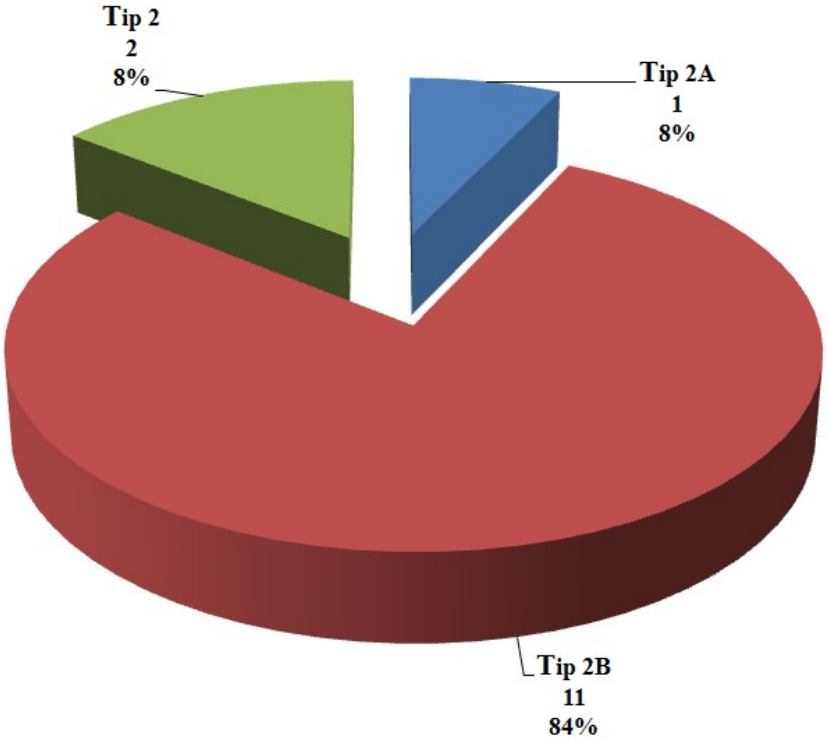

Şekil 307: Figürlü Korinth Başlıkları

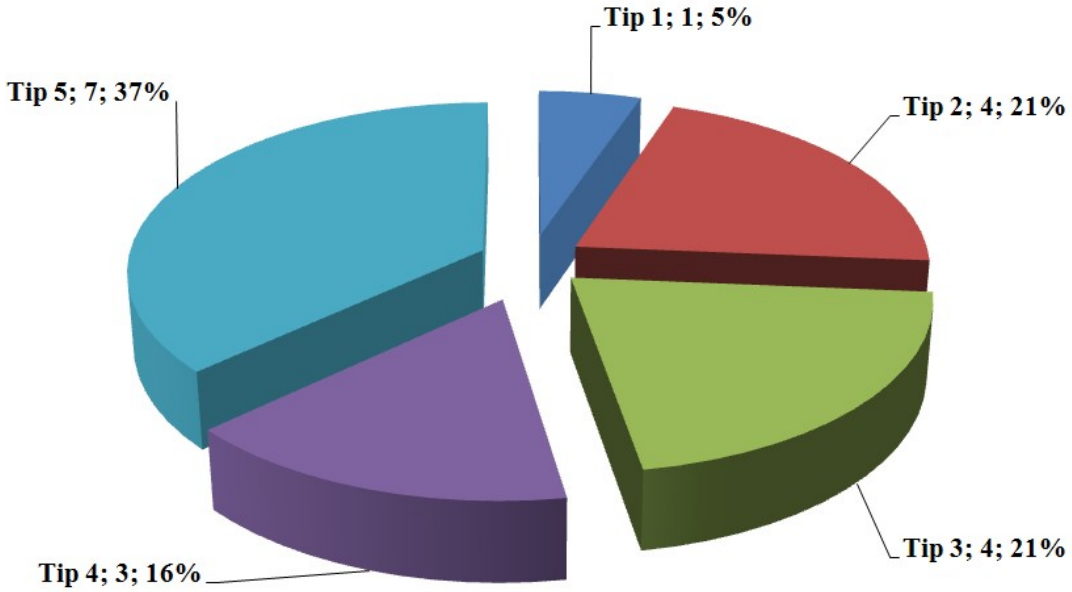

Tablo 1: Tez kapsamında ele alınan Roma İmparatorluk Dönemi Korinth başlıklarının görüldüğü kentler ve yapılar.

ANADOLU KORİNTH BAŞLIKLARI TABLO

	Hellenistik Dönem	Augustus Dönemi	Julius – Claudius Dönemi	Flaviuslar Dönemi	Traianus-Hadrianus Dönemi	Bergamon-Ephesos Dek. Ok	Aphrodisias DekOk.	Severuslar Dönemi
Anazarbos								Propylon (Şekil 194)
Anlyra		Augusuts Tap. (Şekil 72)						Caracalla Ham. (Şekil 178-179)
Antiokheia ad Cragum								Tapınak(Şekil 197)
Pisidia Antiokheia		Augustus Tap. (Şekil 76-77)				Hadrianus Hamamı (Şekil 122)		
Aphrodisias			Odeion (Şekil 79) Sebasteion Propylon (Şekil 91)				Bazilika A (Şekil 140)	
Elaiussa Sebaste								Tiyatro Scaenae Frons (Şekil 198)
Ephesos	Oktogonal Mezar (Şekil 71)		Arkadiane (Şekil 80) Agora (Şekil 81) Bazilika (Şekil 83)	Ephesos Tiy. alt kat (Şekil 93) Pollio Nymphaeumu (Şekil 95) Hadrianus Tap. (Şekil 113)	Celsus Küt. Alt Kat Kompozit (Şekil 105)	Liman Hamamı (Şekil 111) Celsus Küt. Alt Kat (Şekil 115) Vedius Gymnasiumu (Şekil 125) İmparator Salonu (Şekil 126)	Doğu Gymnasium (Şekil 143) Ephesos Serapis (Mouseion) (Şekil 144)	
Hierapolis			? (Şekil 86)					Tiyatro Scaenae Frons (Şekil 167-168)
Hierapolis-Kastabala								Sütunlu Caddesi (Şekil 196)
Kyzikos					? (Şekil 102) ? (Şekil 103) ? (Şekil 104) ? (Şekil 106)	? (Şekil 124) Edincik (Şekil 127) Hadrianus Tap. (Şekil 132)		
Labraunda				Zeus Tap. K.Stoa (Şekil 97)				
Laodikeia								Septimius Severus Nymphaionu (Şekil 165)
Messene	Agora (Şekil 69)							
Miletos			Delphinion (Şekil 142)	Flavius Nymph. (Şekil 94)		Agora Kapısı (Şekil 135)	Faustina Ham. (Şekil 141) Delphinion Salonu (Şekil 142)	
Pergamon	Müze (Şekil 68)				Kızıl Avlu (Şekil 98-99) Traianus Tap. (Şekil 100) Asklepieion Kuzey Galeri (Şekil 107)	Traianus Tap. Süt. Gal. (Şekil 14) Asklepieion Büyük Latrina (Şekil 138)		
Perge						Hadrianus Gün. Ham. (Şekil 128)		Septimius Severus Nymphaion (Şekil 162a, b-163) Güney Hamamı Propylonu (Şekil 172-173) Tiyatro Scaenae Frons (Şekil 187) Severuslar Tak [D] (Şekil 190-191)
Pisidia Cremna								Sütunlu Cadde (Şekil 201)
Sagalassos		Yukarı Agora (Şekil 75)	Güney-Batı Kapısı (Şekil 87) Yukarı Agora Batı Avlu (Şekil 92)			Antoninus Pius Tap. (Şekil 118) E1 Bazilikası (Şekil 121)		
Sardes								Hamam-Gymnasium (Şekil 184-185)
Side						N1 Apollon Tap. (Şekil 117) N2 Athena Tapınağı (Şekil 119) Tykhe Tap (Şekil 120)		
Stratonikeia					Kuzey Kapısı (Şekil 110)			
Tarsus								Cumhuriyet Alanı (Şekil 199)

Tablo 2: Tez kapsamında ele alınan Sütunlu caddeleri gösterir tablo.

	KENT	CADDE ADI/ YÖNLENDİRME	TARİHLEME	UZUNLUK	DÜZEN	DÜKKAN VAR/YOK	KAYNAKÇA
1	**Antiocheia ad Orontes**	Cardo	M.Ö. I.yy.	?	Ion	?	Segal, Function, s. 9
2	**Sagalassos**	Cardo	M.Ö. I.yy.	280 m.	Korinth	Yok	Bejor, s. 37
3	**Gerasa**	Cardo Maksimus	M.Ö. Geç I.yy	710 m.	Ion	?	Segal, Function, s. 36, Fig. 35
4	**Hierapolis**	Frontinus Caddesi Cardo	M.S. I.yy	170 m.	Dor	Var	D'Andria, ss. 74-79
5	**Aizanoi**	Cardo	M.S. I.yy	450 m.	Ion	Var	Bejor, ss. 30-31
6	**Perge**	Cardo	M.S. I.yy 2. Yarısı	300 m.	Ion	Var	Mansel, TAD 8, s. 15
7	**Laodikeia**	Documanus	M.S. I.yy sonu	900 m.	İlk evre Dor III. yy Korinth ve Kompozit	Var	Şimşek, Çalışmaları 2, ss. 112-125
8	**Petra**	Dokumanus	M.S. I-II.yy	240 m.	Ion	Var	Segal, Function, s. 48
9	**Bosra**	Cardo Maksimus	M.S. II.yy	390 m.	Ion	Var	Segal, Function, s. 48
10	**Bosra**	Documanus Maksimus	M.S. II.yy	860 m.	Ion	Var	Segal, Function, s. 48
11	**Bosra**	Tiyatro Caddesi	M.S. II.yy	180 m.	Ion	Yok	Segal, Function, s. 48
12	**Bosra**	Çeşme Caddesi	M.S. II.yy	360 m.	Ion	Yok	Segal, Function, s. 48
13	**Gerasa**	Kuzey Documanus	M.S. II.yy	540 m.	Ion	Var	Segal, Function, ss. 31-37
14	**Gerasa**	Güney Documanus	M.S. II.yy	620 m.	Korinth	Var	Segal, Function, ss. 31-37
15	**Philadelphia**	Dokcumanus	M.S. II.yy	960 m.	?	?	Segal, Function, ss. 40-41
16	**Philadelphia**	Cardo	M.S. II.yy	350 m.	?	?	Segal, Function, ss. 40-41
17	**Damascus**	Documanus Maksimus (Via Recta)	M.S.II.yy	1.500 m.	Korinth	Yok	Segal, Function, s. 48 Bejor, ss. 51-52
18	**Apamea**	Cardo Maksimus	M.S. II.yy	1.850 m.	Korinth	Var	Ball, s. 261-263
19	**Palmyra**	Documanus	M.S. II.yy 2. Yarısı	1.200 m.	Korinth	Var	Bejor, ss. 51-52
20	**Anazarbos**	Cardo Maksimus	M.S. III.yy	800 m.	Korinth	?	M. Gough, s. 104
21	**Hierapolis-Kastabala**	Documanus	M.S. III.yy	300 m.	Korinth	?	Bejor, s. 71
22	**Pompeiopolis**	Cardo Maksimus	M.S. III.yy	350 m.	Korinth	Var	Peschlow-Bindokat, s. 373-374
23	**Antiocheia ad Cragum**	Documanus	M.S. III.yy	150 m.	Korinth	Var	Hoff ve diğerleri, KST 36, s. 302
24	**Korykos**	Cardo	M.S. III.yy	?	Korinth	?	Aşkın, s. 294-303
25	**Pisidia Cremna**	Cardo	M.S. III.yy	235 m.	Korinth	Var	Mitchell, 4. AST, ss. 167-170

Tablo 3: Konkordans tablosu

KONKORDANS				
	Kat. No	**Yayın**	**Sayfa No**	**Levha**
1	Kat.No. 1			
2	Kat.No. 2	Peschlow-Bindokat	375	80. 1
3	Kat.No. 3			
4	Kat.No. 4			
5	Kat.No. 5			
6	Kat.No. 6	Peschlow-Bindokat	374	80. 2
7	Kat.No. 7	Peschlow-Bindokat	381	80. 3
8	Kat.No. 8			
9	Kat.No. 9			
10	Kat.No. 10			
11	Kat.No. 11	Peschlow-Bindokat	387	80. 5
12	Kat.No. 12			
13	Kat.No. 13			
14	Kat.No. 14			
15	Kat.No. 15			
16	Kat.No. 16			
17	Kat.No. 17	Peschlow-Bindokat	385	79. 6
18	Kat.No. 18			
19	Kat.No. 19			
20	Kat.No. 20			
21	Kat.No. 21			
22	Kat.No. 22			
23	Kat.No. 23			

24	Kat.No. 24			
25	Kat.No. 25			
26	Kat.No. 26			
27	Kat.No. 27			
28	Kat.No. 28			
29	Kat.No. 29			
30	Kat.No. 30			
31	Kat.No. 31			
32	Kat.No. 32			
33	Kat.No. 33			
34	Kat.No. 34			
35	Kat.No. 35			
36	Kat.No. 36			
37	Kat.No. 37			
38	Kat.No. 38			
39	Kat.No. 39			
40	Kat.No. 40			
41	Kat.No. 41			
42	Kat.No. 42			
43	Kat.No. 43	Peschlow-Bindokat	381-382	72. 1
44	Kat.No. 44	Peschlow-Bindokat	381-382	72. 2
45	Kat.No. 45	Peschlow-Bindokat	381-382	72. 3
46	Kat.No. 46	Peschlow-Bindokat	381-382	72. 4
47	Kat.No. 47	Peschlow-Bindokat	381-382	72. 5
48	Kat.No. 48	Peschlow-Bindokat	381-382	72. 6
49	Kat.No. 49	Peschlow-Bindokat	381-382	73. 1

50	Kat.No. 50	Peschlow-Bindokat	381, 383	73. 2-3
51	Kat.No. 51	Peschlow-Bindokat	381-382	73. 4
52	Kat.No. 52	Peschlow-Bindokat	381-382	73. 5
53	Kat.No. 53	Peschlow-Bindokat	381-382	73. 6
54	Kat.No. 54	Peschlow-Bindokat	382-383	74. 1
55	Kat.No. 55	Peschlow-Bindokat	382-383	74. 2-3
56	Kat.No. 56	Peschlow-Bindokat	382-383	74. 4
57	Kat.No. 57	Peschlow-Bindokat	382-383	74. 5
58	Kat.No. 58	Peschlow-Bindokat	382-383	74.6
59	Kat.No. 59	Peschlow-Bindokat	383	75.1
60	Kat.No. 60	Peschlow-Bindokat	383	75. 2
61	Kat.No. 61	Peschlow-Bindokat	383	75. 3
62	Kat.No. 62	Peschlow-Bindokat	381-383	75. 4
63	Kat.No. 63	Peschlow-Bindokat	381-383	75. 5
64	Kat.No. 64	Peschlow-Bindokat	381-383	75. 6
65	Kat.No. 65	Peschlow-Bindokat	381-383	76. 1
66	Kat.No. 66	Peschlow-Bindokat		77. 3
67	Kat.No. 67	Peschlow-Bindokat		77. 4 (Sağ)
68	Kat.No. 68	Peschlow-Bindokat		77. 4 (Sol)
69	Kat.No. 69	Peschlow-Bindokat		77. 5
70	Kat.No. 70	Peschlow-Bindokat	381	77. 6
71	Kat.No. 71	Peschlow-Bindokat	382	79. 3
72	Kat.No. 72			
73	Kat.No. 73			
74	Kat.No. 74	Paribeni ve Romanelli Mercklin Peschlow-Bindokat	89 153, 191-192 385	79. 5

75	Kat.No. 75	Peschlow-Bindokat	385	79. 4
76	Kat.No. 76	Peschlow-Bindokat	385-386	76. 2
77	Kat.No. 77	Peschlow-Bindokat	385-386	77. 1
78	Kat.No. 78	Peschlow-Bindokat	383-385	78. 4
79	Kat.No. 79	Paribeni ve Romanelli Mercklin Peschlow-Bindokat	89 153, 191-192 385	78. 5-6, 79. 1-2
80	Kat.No. 80			
81	Kat.No. 81			
82	Kat.No. 82			
83	Kat.No. 83			
84	Kat.No. 84			
85	Kat.No. 85			
86	Kat.No. 86			
87	Kat.No. 87			
88	Kat.No. 88			
89	Kat.No. 89			
90	Kat.No. 90			

Tablo 4: Normal Korinth Başlıkları Tip 1A grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo.

NORMAL KORİNTH BAŞLIKLARI TİP 1A					
	Kat. No.	Yükseklik	Alt Çap	Abakus Genişliği	Tarihleme
1	1	1.09 m.	0.79 m.	~ 1.23 m.	Erken Severus
2	3	1.05 m.	0.78 m.	~1.19 m.	Erken Severus
3	4	1.05 m.	~0.78 m.	~1.11 m.	Erken Severus
4	7	1.10 m.	0.83 m.	1.28 m.	Erken Severus
5	8	~0.94 m.	~0.68 m.	1.22 m.	Erken Severus
6	11	1.04 m.	0.80 m.	~1.10 m.	Erken Severus
7	12	X	X	~0.97 m.	Erken Severus
8	16	1.09 m.	0.89 m.	~1.00 m.	Erken Severus
9	30	1.05 m.	~0.72 m.	~1.11 m.	Erken Severus
10	32	~1.00 m.	~0.83 m.	~1.08 m.	Erken Severus
11	43	1.08 m.	0.84 m.	1.35 m.	Erken Severus
12	44	1.08 m.	0.87 m.	1.21 m.	Erken Severus
13	45	1.04 m.	0.80 m.	1.37 m.	Erken Severus
14	46	1.05 m.	0.86 m.	~1.05 m.	Erken Severus
15	47	1.11 m.	0.83 m.	~1.27 m.	Erken Severus
16	48	1.13 m.	0.89 m.	~1.16 m.	Erken Severus
17	51	1. 20 m.	0.85 m.	~1.28 m.	Erken Severus
18	52	1.20 m.	0.83 m.	~1.16 m.	Erken Severus
19	53	1.10 m.	0.76 m.	~1.03 m	Erken Severus

~Korunmuş ölçü.

Tablo 5: Normal Korinth Başlıkları Tip 1B grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo.

NORMAL KORİNTH BAŞLIKLARI TİP 1B					
	Kat. No.	Yükseklik	Alt Çap	Abakus Genişliği	Tarihleme
1	6	0.93 m.	0.83 m.	1.21 m	Erken Severus
2	9	1.04 m.	0.78 m.	~0.90 m.	Erken Severus
3	10	1.12 m.	X	~0.97 m.	Erken Severus
4	13	1.11 m.	0.76 m.	~1.07 m.	Erken Severus
5	14	1.05 m.	0.91 m.	~0.70 m.	Erken Severus
6	20	0.99 m.	0.83 m.	X	Erken Severus
7	25	~0.88 m.	~0.65 m.	~0.70 m.	Erken Severus
8	37	1.11 m.	0.82 m.	~1.10 m.	Erken Severus
9	39	1.10 m.	0.78 m.	~1.14 m.	Erken Severus
10	40	1.03 m.	0.77 m.	~1.19 m.	Erken Severus
11	41	1.04 m.	0.78 m.	~1.01 m.	Erken Severus
12	56	1.07 m.	0.82 m.	~1.11 m.	Erken Severus
13	69	1.13 m.	0.82 m.	~1.30 m.	Erken Severus
14	71	1.05 m.	0.82 m.	~1.38 m.	Erken Severus

~Korunmuş ölçü.

Tablo 6: Normal Korinth Başlıkları Tip 1C grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo.

NORMAL KORİNTH BAŞLIKLARI TİP 1C					
	Kat. No.	Yükseklik	Alt Çap	Abakus Genişliği	Tarihleme
1	36	0.90 m.	0.74 m.	X	Erken Severus
2	68	1.12 m.	0.83 m.	1.14 m.	Erken Severus

~Korunmuş ölçü.

Tablo 7: Normal Korinth Başlıkları Tip 1D grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo.

NORMAL KORİNTH BAŞLIKLARI TİP 1D					
	Kat. No.	Yükseklik	Alt Çap	Abakus Genişliği	Tarihleme
1	19	1.09 m	0.82 m.	X	Erken Severus
2	21	1.09 m.	~0.79 m.	~0.98 m.	Erken Severus
3	22	~1.02 m.	~0.80 m.	~1.11 m.	Erken Severus
4	23	~1.00 m.	0.79 m.	~1.14 m.	Erken Severus

~Korunmuş ölçü.

Tablo 8: Normal Korinth Başlıkları Tip 1E grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo.

NORMAL KORİNTH BAŞLIKLARI TİP 1E					
	Kat. No.	Yükseklik	Alt Çap	Abakus Genişliği	Tarihleme
1	33	~0.81 m.	~0.64 m.	~0.74 m.	Erken Severus
2	66	0.97 m.	0.89 m.	~1.30 m.	Erken Severus
3	67	1.09 m.	0.79 m.	1.16 m.	Erken Severus
4	70	1.11 m.	0.85 m.	~1.15 m.	Erken Severus

~Korunmuş ölçü.

Tablo 9: Normal Korinth Başlıkları Tip 2A grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo.

NORMAL KORİNTH BAŞLIKLARI TİP 2A					
	Kat. No.	Yükseklik	Alt Çap	Abakus Genişliği	Tarihleme
1	49	1.11 m.	0.86 m.	~1.29 m.	Erken Severus

~Korunmuş ölçü.

Tablo 10: Normal Korinth Başlıkları Tip 2B grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo.

NORMAL KORİNTH BAŞLIKLARI TİP 2B					
	Kat. No.	Yükseklik	Alt Çap	Abakus Genişliği	Tarihleme
1	28	1.09 m.	0.85 m.	~1.12 m.	Erken Severus
2	35	1.09 m.	0.79 m.	X	Erken Severus
3	54	1.07 m.	0.80 m.	~0.97 m.	Erken Severus
4	57	1.12 m.	0.83 m.	~1.04 m.	Erken Severus
5	58	1.06 m.	0.80 m.	~1.15 m.	Erken Severus
6	59	1.04 m.	0.78 m.	~1.15 m.	Erken Severus
7	60	1.14 m.	0.86 m.	~1.00 m.	Erken Severus
8	62	1.12 m.	0.79 m.	~1.12 m.	Erken Severus
9	63	1.14 m	0.78 m.	~1.16 m.	Erken Severus
10	64	1.13 m.	0.83 m.	~1.00 m.	Erken Severus
11	65	1.15 m.	0.78 m.	~1.29 m.	Erken Severus

~Korunmuş ölçü.

Tablo 11: Normal Korinth Başlıkları Tip 3 grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo.

NORMAL KORİNTH BAŞLIĞI TİP 3					
	Kat. No.	Yükseklik	Alt Çap	Abakus Genişliği	Tarihleme
1	61	1.11 m.	0.78 m.	~0.61 m.	Erken Severus

~Korunmuş ölçü.

Tablo 12: Normal Korinth Başlıkları Tip 4 grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo.

NORMAL KORİNTH BAŞLIĞI TİP 4					
	Kat. No.	Yükseklik	Alt Çap	Abakus Genişliği	Tarihleme
1	72	0.65 m.	0.45 m.	~0.60 m.	Antoninus Pius

~Korunmuş ölçü.

Tablo 13: Pilaster Korinth Başlıkları grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo.

PİLASTER KORİNTH BAŞLIKLARI					
	Kat. No.	Yükseklik	Alt Çap	Abakus Genişliği	Tarihleme
1	2	0.87 m.	0.83 m.	1.21 m.	Erken Severus
2	5	1.00 m.	0.85 m.	1.18 m.	Erken Severus

~Korunmuş ölçü.

Tablo 14: Figürlü Korinth Başlıkları Tip 1 grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo.

FİGÜRLÜ KORİNTH BAŞLIKLARI TİP 1					
	Kat. No.	Yükseklik	Alt Çap	Abakus Genişliği	Tarihleme
1	55	1.12 m.	0.89 m.	1.09 m.	Erken Severus

~Korunmuş ölçü.

Tablo 15: Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2A grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo.

FİGÜRLÜ KORİNTH BAŞLIKLARI TİP 2A					
	Kat. No.	Yükseklik	Alt Çap	Abakus Genişliği	Tarihleme
1	15	1.10 m.	~0.82 m.	1.27 m.	Erken Severus
2	17	0.99 m.	0.90 m.	~1.13 m.	Erken Severus

~Korunmuş ölçü.

Tablo 16: Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2B grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo.

FİGÜRLÜ KORİNTH BAŞLIKLARI TİP 2B					
	Kat. No.	Yükseklik	Alt Çap	Abakus Genişliği	Tarihleme
1	18	1.18 m.	0.83 m.	~1.29 m.	Erken Severus

~Korunmuş ölçü.

Tablo 17: Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2C grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo.

FİGÜRLÜ KORİNTH BAŞLIKLARI TİP 2C					
	Kat. No.	Yükseklik	Alt Çap	Abakus Genişliği	Tarihleme
1	50	1.08 m.	0.84 m.	~1.24 m.	Erken Severus

~Korunmuş ölçü.

Tablo 18: Figürlü Korinth Başlıkları Tip 3 grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo.

FİGÜRLÜ KORİNTH BAŞLIKLARI TİP 3					
	Kat. No.	Yükseklik	Alt Çap	Abakus Genişliği	Tarihleme
1	75	1.03 m.	~0.95 m	~1.19 m.	Erken Severus
2	76	1.06 m.	0.86 m.	~1.12 m.	Erken Severus
3	77	1.06 m.	0.90 m.	~1.30 m.	Erken Severus
4	78	1.03 m.	0.85 m.	~1.29 m.	Erken Severus

~Korunmuş ölçü.

Tablo 19: Figürlü Korinth Başlıkları Tip 4 grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo.

FİGÜRLÜ KORİNTH BAŞLIKLARI TİP 4					
	Kat. No.	Yükseklik	Alt Çap	Abakus Genişliği	Tarihleme
1	73	1.11 m.	~0.87 m	~1.36 m.	Erken Severus
2	74	1.13 m.	X	~1.19 m.	Erken Severus
3	79	1.12 m.	0.85 m.	~1.32 m.	Erken Severus

~Korunmuş ölçü.

Tablo 20: Figürlü Korinth Başlıkları Tip 5 grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo.

FİGÜRLÜ KORİNTH BAŞLIKLARI TİP 5					
	Kat. No.	Yükseklik	Alt Çap	Abakus Genişliği	Tarihleme
1	80	0.48 m.	0.57 m	~0.96 m.	Geç Severus
2	81	0.49 m.	0.57 m.	0.92 m.	Geç Severus
3	82	0.49 m.	0.57 m.	~1.00 m.	Geç Severus
4	83	0.49 m.	0.57 m.	~0.84 m.	Geç Severus
5	84	~0.38 m.	~0.54 m.	~0.82 m.	Geç Severus
6	85	~0.46 m	~0.46 m	~0.80 m.	Geç Severus
7	86	~0.46 m.	~0.46 m.	~0.80 m.	Geç Severus

~Korunmuş ölçü.

Tablo 21: Figürlü Korinth Başlıkları Tip 2A grubuna dâhil edilen başlıkları gösterir tablo.

AKANTHUS ÇELENK BAŞLIĞI					
	Kat. No.	Yükseklik	Alt Çap	Abakus Genişliği	Tarihleme
1	87	0.36 m.	0.56 m.	~0.62 m.	Orta-Geç Severus
2	88	~0.37 m	~0.54 m.	~0.58 m.	Orta-Geç Severus
3	89	0.36 m.	0.55 m.	~0.74 m.	Orta-Geç Severus
4	90	~0.36 m.	0.57 m.	X	Orta-Geç Severus

~Korunmuş ölçü.